USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
CONSTITUTIONAL COURT OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

БИЛТЕН

Уставног суда Босне и Херцеговине
2024. година

2024

Сарајево, 2025.

БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
2024. ГОДИНА
БРОЈ 35
ISSN: 1512-6366
Издавач:
УСТАВНИ СУД БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
Сарајево, Реиса Џемалудина Чаушевића 6/III
За издавача:
МИРСАД ЋЕМАН
Уредник:
МИРСАД ЋЕМАН
Редакциони одбор:
МИРСАД ЋЕМАН
МАРИН ВУКОЈА
ЕРМИНА ДУМАЊИЋ
АЗЕМ КРАЈИНИЋ
АМЕЛА ХАРБА-БАШОВИЋ
ЕЛВИС ЉАЈИЋ
Лектура и коректура:
ЈЕЗИЧКИ ОДЈЕЛ УСТАВНОГ СУДА БиХ
DTP:
ИТ ОДЈЕЛ УСТАВНОГ СУДА БиХ

САДРЖАЈ

Уводна ријеч 5

Надлежност из члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине

У-21/22 11
У-21/23 33
У-28/22 55
У-31/22 75
У-5/23 99
У-2/24 113
У-3/24 145
У-6/24 169
У-12/24 185
У-14/24 215

Надлежност из члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине

У-11/23 243
У-14/23 263
У-20/23 293
У-1/24 323
У-5/24 335
У-11/24 351

Надлежност из члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине

АП-2766/23 365
АП-12/22 385
АП-384/21 397
АП-1539/23 413
АП-2756/23 429
АП-3561/23 443
АП-1795/21 453
АП-2679/23 491
АП-2758/21 503
АП-171/21 523
АП-509/21 535
АП-1117/22 559
АП-2540/24 573

АП-5007/23 595
АП-667/24 611
АП-2428/23 701
АП-2229/23 715

Регистри одлука

Регистар одлука по надлежности 723
Регистар одлука по критеријумима допустивости 729
Регистар одлука по каталогу права 731
Регистар одлука по осталим члановима Устава Босне и Херцеговине 739

Азбучни индекс кључних појмова 745

УВОДНА РИЈЕЧ

Поштовани читаоци,

Пред вама је 35. број Билтена Уставног суда Босне и Херцеговине. На неки начин би се за овај број могло рећи да је јубиларни с обзиром на број досадашњих издања и период излажења. Билтен је периодична публикација која излази годишње у једном, а понекад и у два свеска, зависно од броја и обима одабраних одлука.

Нови сазив Уставног суда је 1999. године почео да објављује билтене, када је објављен и први билтен за 1997. годину. Уз друге врсте публикација које Уставни суд објављује (монографије, зборници, приручници, Инфо итд.), билтен је израз и начин реализације принципа јавности рада ове институције. Уставни суд у овој форми презентује своју богату уставносудску праксу. Све укључене одлуке, као и многе друге, готово без изузетка објављене су у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“. Због тога вас, као и раније, за детаљнију претрагу, поред службених гласила државе, ентитета и Брчко дистрикта БиХ, упућујемо и на интернет страницу Уставног суда (www.ustavnisud.ba) која омогућава претрагу према различитим критеријумима. Страница садржи и праксу Европског суда за људска права представљену у сажецима одређеног броја значајнијих одлука тог суда.

Уставни суд је и у 2024. години радио у отежаним условима и сложеним околностима, па је укупан број донесених одлука знатно мањи него раније (због одбијања Народне скупштине Републике Српске да изврши своју уставну обавезу и изабере двоје судија из тог ентитета, суд одлучује искључиво у пленарним сједницама будући да су Велико и Мало вијеће ван функције). Међутим, узорак је и бројем и тематиком био довољан за квалитетан и садржајан избор. Наравно, није могуће нити је било потребно, као што је и до сада био случај, у Билтену објавити све донесене одлуке, али је било могуће и неопходно уврстити оне које илуструју нову праксу Уставног суда, односно оне које према садржају и уставноправном питању које третирају доприносе хармонизацији судске праксе и унапређењу владавине права у нашој земљи.

Да бисмо илустровали о каквом узорку одлука се ради, било укупно или на годишњем нивоу, корисно је презентовати барем основне статистичке показатеље.

Откако је установљен и ефективно почео да врши своју улогу дефинисану важећим уставом, Уставни суд Босне и Херцеговине је од 1997. године до 31. децембра 2024. године донио укупно 48.533 одлуке којима је ријешено 92.162 предмета.

Релевантна статистика за 2024. годину показује да је од 1. јануара до 31. децембра 2024. године Уставни суд примио 5.412 предмета, од чега 22 захтјева за оцјену уставности и 5.390 предмета из апелационе надлежности. Из ранијих година пренесено је 7.933 неријешена предмета, тако да је у 2024. години у раду било укупно 13.345 предмета. Од тог броја Уставни суд је у 2024. години ријешио укупно 2.885 предмета (42 „У“ и 2.843 „АП“ предмета).

Слиједећи стандардни образац који се показао сасвим добрим рјешењем за овакву врсту публикације, одлуке су разврстане према надлежностима суда дефинисаним Уставом, а унутар тога одлуке су поредане према правном основу из Правила Уставног суда. Даљње класификовање је извршено према врсти одлука: на одлуке о меритуму и одлуке о допустивости. Слиједе регистри у којима су одлуке разврстане према надлежностима, према критеријумима допустивости и према каталогу права. На крају се налази абецедни/азбучни индекс кључних ријечи.

С обзиром на то да се 2024. године навршило 60 година од успостављања Уставног суда Босне и Херцеговине, тим поводом и овом приликом подсјећамо, у најкраћем, на историју уставног судовања у Босни и Херцеговини.

Наиме, од 1963. године у СФР Југославији, као и у њеним тадашњим федералним јединицама – републикама, па и аутономним покрајинама, доношењем савезног и републичких устава успостављени су уставни судови – савезни, републички и покрајински. Већ наредне, 1964. године успостављен је Уставни суд СР Босне и Херцеговине. Данашњи Уставни суд Босне и Херцеговине, установљен Уставом Босне и Херцеговине из 1995. године (Анекс IV Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, тзв. Дејтонски споразум из 1995. године), конституисан је 22. маја 1997. године, а прву одлуку, када је ефективно почео да ради, донио је 16. октобра 1997. године.

Ово издање Билтена објављено је комбиновано на службеним језицима и писмима у Босни и Херцеговини (босански, хрватски и српски језик те писма латиница и ћирилица), али се на интернет страници Уставног суда такође може наћи у електронској форми на сваком од тих језика и писама.

На крају, држим важним напоменути да смо у посљедње вријеме разматрали опцију да се билтен објављује искључиво електронски. Међутим, одлучили смо да га и даље штампамо, барем још неко вријеме, због, између осталог, и оних корисника који, иако их је све мање, преферирају класична, тј. штампана издања.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мирсад Ћеман

ОДЛУКЕ
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Садржај

Садржај

Надлежност из члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине

Садржај

Садржај

Предмет број У-21/22

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев Бакира Изетбеговића, у вријеме подношења захтјева првог замјеника предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, за оцјену уставности члана 5 став (3) Правилника о униформама Оружаних снага Босне и Херцеговине број 11-02-3-1864-13/16 од 24. априла 2017. године („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 44/17)

Одлука од 18. јануара 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-21/22**, рјешавајући захтјев **Бакира Изетбеговића, у вријеме подношења захтјева првог замјеника предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 18. јануара 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву Бакира Изетбеговића, у вријеме подношења захтјева првог замјеника предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине,

утврђује се да је члан 5 став (3) Правилника о униформама Оружаних снага Босне и Херцеговине број 11-02-3-1864-13/16 од 24. априла 2017. године („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 44/17) у сагласности са чланом II/3г) Устава Босне и Херцеговине и чланом 9 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Бакир Изетбеговић (у даљњем тексту: подносилац захтјева), у вријеме подношења захтјева први замјеник предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, поднио је 5. августа 2022. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности члана 5 став (3) Правилника о униформама Оружаних снага Босне и Херцеговине број 11-02-3-1864-13/16 од 24. априла 2017. године („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 44/17; у даљњем тексту: оспорена одредба или Правилник о униформама).

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од доносиоца оспореног акта – Министарства одбране Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Министарство), затражено је 15. августа 2022. године да достави одговор на захтјев.

3. Министарство је доставило одговор 14. септембра 2022. године.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

4. Подносилац захтјева сматра да је оспорена одредба у супротности са чланом II/3г) Устава Босне и Херцеговине и чланом 9 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Према наводима подносиоца захтјева, ношење хиџаба/мараме представља манифестовање религиозног вјеровања и потпада под заштиту II/3г) Устава Босне и Херцеговине и члана 9 Европске конвенције. Осим тога, како наводи, ношење хиџаба је „строга вјерска дужност муслиманки у Босни и Херцеговини“. Та обавеза проистиче из фетве коју је усвојило Вијеће муфтија на својој шестој редовној сједници одржаној 25. фебруара 2016. године у Сарајеву, коју је потписао Хусеин еф. Кавазовић, реисул-улема Исламске заједнице у БиХ. У фетви се наводи да је „хиџаб, односно марама коју носе муслиманке, вјерска обавеза и одјевна пракса муслиманке прописана основним изворима ислама, Кур’аном и Суннетом [...], као и да [...] хиџаб спада у домен исповиједања вјере [...]“. Такође је наведено да „[...] хиџаб у ширем смислу подразумијева покривање цијелог тијела, изузев лица и шака, док покривање лица (никаб, бурка и фереџа) не спада у вјерске обавезе муслиманке [...]“ (доступно на https://www.islamskazajednica.ba/index.php/fetve-i-rezolucije/26104- fetva%20o%20obaveznosti-nosenja-hidzaba). Подносилац захтјева се позива на ставове Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски

суд) у предмету *Eweida и други против Уједињеног Краљевства* (пресуда од 15. јануара 2013. године, представке бр. 48420/10 и др.).

5. Подносилац захтјева наводи да се забраном ношења хиџаба/мараме припадницама Оружаних снага Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Оружане снаге) не може оправдати легитиман циљ који је у јавном интересу. Интереси јавне безбједности, заштите јавног реда, заштите здравља и морала, те заштите права и слобода других нису могли да буду разлог за доношење „овако рестриктивне норме“. Подносилац сматра да није јасно шта је мотивисало доносиоца оспорене одредбе да потпуно забрани ношење хиџаба у Оружаним снагама, док је „ношење неких других дијелова одјеће дозвољено“. На примјер, војна поткапа, чије је ношење прописано чланом 15 тачка б) Правилника о униформама, „изгледом и функцијом готово је идентична хиџабу“. Међутим, како истиче, поткапа се може носити, док се хиџаб не смије носити. Стога, ако су хиџаб и поткапа готово исти одјевни предмети а ношење поткапе је дозвољено, онда се „не може наћи разумно образложење којим би се оправдала забрана ношења хиџаба“.

6. У захтјеву је наведено да је „према посљедњем попису становништва, у Босни и Херцеговини (2013. године) живјело 50,7% становника исламске вјероисповијести. У вези с тим, наглашено је да војске које имају много мањи број припадника различитих вјера од Оружаних снага БиХ, као што су Норвешка, Уједињено Краљевство, Канада, Сједињене Америчке Државе (САД) и Аустралија, ипак дозвољавају ношење хиџаба припадницама својих оружаних снага које су исламске вјере. На примјер, у Норвешкој је од 2012. године дозвољено муслиманкама ношење хиџаба уз униформе, под условом да га жене које га носе чврсто вежу око главе“. Подносилац наводи да је Норвешка о томе донијела Уредбу о униформи у којој је наведено да је „[х]иџаб дозвољен ако прати облик главе и не лепрша. Требао би да буде црне једнобојне боје и без украса. Хиџаб не замјењује војна покривала за главу, те стога треба да се носи испод обичних војних покривала за главу“.

7. Даље, подносилац истиче да је у Уједињеном Краљевству, у Водичу о религији и вјеровању у оружаним снагама, прописано да муслиманке „могу да носе хиџаб (мараму) осим када оперативни или здравствени и безбједносни разлози налажу другачије“. У Канади је прописано да „из духовних и вјерских разлога, припадници оружаних снага имају право да носе хиџаб. Хиџаб се мора носити у складу с важећим сигурносним стандардима и неће ометати ношење гас-маски, маски за кисеоник, борбених и других кацига, ронилачких маски и др. Ако је потребно, припаднице оружаних снага ће модификовати фризуре, хиџаб или обоје како би омогућили правилно ношење ових предмета“. Осим тога, указује и да је Главни штаб Војске САД-а 26. јануара 2021. године донио уредбу у којој је наведено да „припадник војске може да носи хиџаб (мараму за главу) направљен

од пригушеног материјала у боји која блиско подсјећа на додијељену униформу (углавном црна, зелена, смеђа или тамноплава, према потреби). Материјал ће бити без дизајна или ознака, осим што припадник војске који носи маскирну униформу може да носи и хиџаб у маскирном узорку који одговара униформи".

8. Подносилац захтјева сматра да у конкретном случају Уставни суд треба да слиједи своју праксу из предмета бр. У-8/17 и У-9/21 (Одлука о допустивости и меритуму број *У-8/17* од 30. новембра 2017. године и Одлука о допустивости и меритуму број *У-9/21* од 2. децембра 2021. године, доступне на интернет страници Уставног суда www.ustavnisud.ba).

б) Одговор на захтјев

9. У одговору на захтјев Министарство је навело да оспорена одредба није противна члану II/3г) Устава Босне и Херцеговине ни члану 9 Европске конвенције јер став (2) члана 9 Европске конвенције садржи „рестриктивну клаузулу" која дозвољава државама, кроз тзв. „широко поље процјене", да одлучују о обиму уживања права ради заштите обављања професионалне војне службе. Министарство је истакло да су права из наведеног члана Европске конвенције ограничена једнако и под истим условима за све професионалне припаднике/припаднице Оружаних снага БиХ. Права су ограничена у општем интересу у складу са законом (чл. 20, 28 и 29 Закона о служби у Оружаним снагама БиХ) и проведбеним прописима у које спада и овај правилник. Једино су вјерски службеници у Оружаним снагама, према члану 4 став (8) тачка х) Правилника о униформама, изузети од наведеног ограничења.

10. Према мишљењу Министарства, наведено ограничење има легитиман циљ који је у општем интересу − обезбјеђењу јединственог функционисања система одбране. Министарство нарочито истиче да наведено ограничење има посебан значај у друштву као што је босанскохерцеговачко, у којем егзистира више етничких група и вјера. С тим циљем је, у јединственој организацији на нивоу државе какву представљају Оружане снаге, било неопходно увести одређена ограничења слободе манифестовања вјере како би се ускладили интереси разних вјерских и етничких група. Стога, из наведених разлога, који су у општем интересу, у овом би случају „предност требало дати ставу (2) члана 9 Европске конвенције у односу на став (1) истог члана".

11. Министарство сматра да би се урушио јединствени систем Оружаних снага БиХ уколико би се дозволило поступање на начин како је тражено у захтјеву за оцјену уставности. Наиме, удовољавање овом захтјеву би сасвим извјесно довело до сличних захтјева осталих вјерских група у Оружаним снагама БиХ. Тако би прописи који регулишу јединствен изглед професионалних припадника Оружаних

снага БиХ били нарушени до те мјере да се не би видјела препознатљива војска. На примјер, како даље наводи Министарство, један припадник Оружаних снага БиХ би био с капом, дугом брадом или марамом, други опет са кршћанском/хришћанском бројаницом или с неким другим симболом и слично. Ношење мараме могло би имати за посљедицу лоше међуљудске односе међу припадницима/припадницама Оружаних снага БиХ. Такође, ношење мараме могло би да узрокује и неповјерење грађана у Оружане снаге БиХ. Наиме, након окончаних оружаних сукоба који су „неспорно утицали на међуљудске односе у Босни и Херцеговини, наше плурално друштво је постало изузетно осјетљиво када је ријеч о испољавању вјерских симбола у јавном простору". Ношењем мараме створио би се утисак идентификације Оружаних снага БиХ с одређеном религијом, што није у складу с уставним принципом неутралности и непристрасности државе. У босанскохерцеговачком друштву, које има нарочит сензибилитет према ношењу вјерских симбола у јавном простору, разумно би било у Оружаним снагама БиХ дати предност принципима неутралности и непристрасности.

IV. Релевантни прописи

12. **Устав Босне и Херцеговине** у релевантном дијелу гласи:

Члан I/2
Босна и Херцеговина

Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

13. **Закон о служби у Оружаним снагама Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ" бр. 88/05, 53/07, 58/08 – завршне одредбе Закона о платама и накнадама у институцијама БиХ, 59/09, 59/09 – аутентично тумачење, 74/10, 42/12, 41/16 и 38/18). За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду, који у релевантном дијелу гласи:

ГЛАВА I – ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.
(Предмет Закона)

Овим законом уређују се служба у Оружаним снагама Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Оружане снаге), састав Оружаних снага, пријем у службу, права и обавезе лица на служби у Оружаним снагама, статус лица током службе, систем класификовања људства, оцјене, унапређења, управљање евиденцијом персонала и каријером војних лица, чинови и ознаке у Оружаним снагама, стандарди понашања и друга статусна питања лица на служби у Оружаним снагама.

Члан 2.
(Оружане снаге)

Оружане снаге подразумијевају све војне снаге у Босни и Херцеговини на начин утврђен Законом о одбрани Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ број 88/05), (у даљњем тексту: Закон о одбрани).

Члан 5. тачка ц) алинеја 14)
(Видови, родови и службе)

ц) Службе су:

14) вјерска служба.

Члан 20.
(Ношење униформе)

Војно лице дужно је да носи прописану униформу за вријеме вршења службе у складу са прописом које доноси министар одбране.

Члан 28.
(Исте могућности)

(1) Професионална војна лица и лица која желе бити примљена у Оружане снаге третирају се са пуним поштовањем принципа транспарентности, правичности и истих могућности. Неће бити дискриминације ни по којем основу, попут пола, расе, због боје коже, језика, вјероисповијести, политичких или других мишљења, етничког или социјалног поријекла, повезаности са националним мањинама, имовног стања односно другог статуса.

(2) Министар одбране обезбјеђује да се у Оружаним снагама поштују обавезе из става (1) овог члана.

Члан 29.
(Вјерске активности и слободе)

(1) Војно лице има право обављања вјерских активности са циљем остваривања вјерских слобода у складу са специфичностима сваке од вјера.

(2) Организација и обављање вјерских активности из става (1) овог члана заснивају се на принципу индивидуалне слободе изражавања и обављања вјерске службе припадника Оружаних снага.

(3) Организација вјерских активности у Оружаним снагама првенствено се заснива на објективним војним потребама.

(4) Министарство одбране БиХ, у сарадњи са законом признатим црквама и вјерским заједницама, прописује организацију и начин функционисања вјерских активности унутар Оружаних снага и обезбјеђује остваривање вјерских слобода како је утврђено у ставу (1) овог члана.

Члан 57. став (3)
(Основни годишњи одмор и одсуства)

(3) Професионално војно лице може у једној календарској години одсуствовати шест радних дана ради задовољавања својих вјерских, односно традицијских потреба, с тим да се одсуство од два дана користи уз накнаду плате - плаћено одсуство.

14. **Закон о одбрани Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ број 88/05) у релевантном дијелу гласи:

Члан 2. став (1)
(Оружане снаге)

(1) Оружане снаге су професионална, једна војна сила коју организује и контролише Босна и Херцеговина. Оружане снаге имају активну и резервну компоненту. Оружане снаге, као институцију Босне и Херцеговине, чине припадници из реда сва три конститутивна народа и реда осталих, у складу са Уставом и законима Босне и Херцеговине.

ОДЈЕЉАК Е. Министар одбране Босне и Херцеговине

Члан 15. тачка а)
(Организационе и административне надлежности)

Министар одбране Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: министар одбране) има сљедеће организационе и административне надлежности, које су предмет врховне команде и контроле Предсједништва:

а) предлаже и доноси прописе, издаје директиве и наређења, која се односе на организацију, администрацију, персонал, обучавање, опремање, размјештање и употребу Оружаних снага како би се обезбиједила максимална интероперабилност у Оружаним снагама и интероперабилност са снагама NATO-а,

[...]

15. **Правилник о униформама Оружаних снага Босне и Херцеговине број 11-02-3-1864-13/16 од 24. априла 2017. године** („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 44/17) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.
(Предмет)

Правилником о униформама Оружаних снага Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Правилник) прописују се врсте војних униформи и одјеће за посебне намјене, начин ношења, вријеме и прилике у којима војне униформе, са припадајућим војним ознакама, и одјећу за посебне намјене носе војна и цивилна лица на служби у Министарству одбране Босне и Херцеговине и Оружаним снагама Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: МО и ОС БиХ).

Члан 4. став (1) и став (8) тачка х)
(Ношење војне униформе)

(1) Војну униформу, као обиљежје припадности ОС БиХ, имају право и обавезу да носе војна лица за вријеме обављања службе:

(8) Војна лица нису обавезна носити војну униформу у сљедећим приликама:

h) Припадници вјерских служби у ОС БиХ за вријеме обављања вјерске службе.

Члан 5.
(Ограничења везана за ношења униформе)

(1) Војним лицима није допуштено ношење појединих дијелова војне униформе у комбинацији са цивилном одјећом и/или опремом, као ни комбинације дијелова различитих комплета војне униформе.

(2) Изузетно од става (1) овог члана Правилника, војна лица приликом извршавања службених задатака могу, у комбинацији са војним униформама, носити прописану радно-заштитну и опрему специјалне намјене, чије је обавезно ношење регулисано законима у БиХ или подзаконским актима МО БиХ.

(3) Вјерска обиљежја уз униформу могу се носити на начин да иста не буду видљива.

(4) Војним лицима није допуштено да дају на коришћење војне униформе или дијелове војних униформи лицима која нису припадници ОС БиХ.

Члан 15. тачка б)
(Допунски дијелови комплета теренске униформе)

Допунски дијелови комплета теренске униформе су:

b) Поткапа,

[...]

Члан 17. став (2)
(Начин ношења допунских дијелова комплета)

(2) Поткапа се носи испод шљема, по потреби, зависно од временских услова.

16. **Закон о слободи вјере и правном положају цркава и вјерских заједница у Босни и Херцеговини** („Службени гласник БиХ“ број 5/04) у релевантном дијелу гласи:

IV – Однос државе и цркава и вјерских заједница

Члан 14. тачка (7)

Цркве и вјерске заједнице одвојене су од државе а то значи да:

7. Јавно испољавање вјере или увјерења може да буде ограничено једино на основу закона и у складу са међународним стандардима, када надлежни орган докаже да је то неопходно у интересу јавне безбједности, заштите здравља, јавног морала, или са циљем заштите права и слобода других лица у складу са међународноправним стандардима. […]

17. **Закон о судовима у Федерацији Босне и Херцеговине** („Службене новине ФБиХ“ бр. 38/05, 22/06, 63/10, 72/10 – исправка, 7/13, 52/14 и 85/21) у релевантном дијелу гласи:

Члан 13.
Ознаке припадности

Судије и службеници суда не смију испољавати било какву вјерску, политичку, националну или другу припадност за вријеме обављања службених дужности.

Ознаке вјерске, политичке, националне или друге припадности не смију се истицати на судској згради или у просторијама суда.

Забрана из става 1. овог члана не односи се на странке и трећа лица.

18. **Закон о судовима Републике Српске** („Службени гласник РС“ бр. 37/12, 14/14 – одлука УСРС, 44/15, 39/16 – одлука УСРС і 100/17) у релевантном дијелу гласи:

Члан 14

(1) Судије, стручни сарадници, виши стручни сарадници и радници суда не смију испољавати било какву вјерску. политичку, националну или другу припадност за вријеме обављања службених дужности.

(2) Ознаке вјерске, политичке, националне или друге припадности не смију се истицати на судској згради или просторијама суда.

19. **Закон о судовима Брчко дистрикта Босне и Херцеговине – пречишћени текст** („Службени гласник Брчко дистрикта“ број 18/20) у релевантном дијелу гласи:

Члан 14
(Ознаке припадности)

Судије не смију истицати ознаке вјерске, политичке, националне или друге припадности, нити се такве ознаке смију истицати било гдје у судским просторијама.

20. **Директива Савјета Европске уније број 2000/78/ЕЗ** од 27. новембра 2000. године о успостави општег оквира за једнако поступање при запошљавању и обављању занимања (доступно на хрватском језику на службеној страници

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0078) у релевантном дијелу гласи:

Чланак 2.
Појам дискриминације

1. За потребе ове Директиве „начело једнаког поступања“ значи непостојање било какве изравне или неизравне дискриминације на темељу било којег од разлога из чланка 1.

2. За потребе ставка 1.:

(а) сматра се да се ради о изравној дискриминацији у случају када се према једној особи поступа лошије него према другој особи или је дошло до таквог поступања или је могло доћи до таквог поступања у сличним ситуацијама, због било којег од разлога из чланка 1.;

[...]

5. Ова Директива не утječе на мјере које произлазе из националног законодавства, а које су у демократском друштву потребне због очувања јавне сигурности, одржања јавног реда и превенције казнених дјела, ради заштите здравља те заштите права и слобода других људи.

Чланак 3.
Подручје примјене

1. У границама надлежности пренесених на Заједницу, ова се Директива примјењује на све особе, било у јавном или приватном сектору, укључујући јавна тијела, у односу на:

[...]

(ц) запошљавање и увјете рада, укључујући отказе и плаће;

[...]

Чланак 4.
Увјети за обављање занимања

1. Неовисно о чланку 2. ставцима 1. и 2., државе чланице могу прописати да различито поступање, које се темељи на некој од значајки у вези с било којим од разлога из чланка 1., не представља дискриминацију када због природе одређених професионалних дјелатности или због увјета у којима се обављају таква значајка представља стварни и одлучујући увјет за обављање одређеног занимања, ако је сврха оправдана, а захтјев пропорционалан.

[...]

V. Допустивост

21. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 Правила Уставног суда.

22. Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

23. Захтјев за оцјену уставности поднио је, у вријеме подношења захтјева, први замјеник предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, што значи да је захтјев поднијело овлашћено лице из члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине. Уставни суд слиједи своју праксу из предмета број У-8/17 да је надлежан да врши контролу уставности правних аката нижег ранга од закона када такви акти покрећу питање поштовања људских права и основних слобода заштићених Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом. Наиме, оспорена одредба прописује да вјерска обиљежја не смију да се носе уз униформу тако да буду видљива. Ограничавање ношења вјерских обиљежја на видљив начин потпада под члан 9 Европске конвенције. Стога, за заснивање надлежности Уставног суда није важно што оспорени пропис није закон, већ подзаконски акт – правилник. У овом случају, важно је да оспорени акт покреће питање поштовања основних људских права. Због тога, Уставни суд закључује да је у конкретном случају захтјев за оцјену уставности допустив, у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 Правила Уставног суда.

VI. Меритум

24. Подносилац захтјева тражи испитивање усклађености оспорене одредбе са чланом II/3г) Устава Босне и Херцеговине и чланом 9 Европске конвенције.

25. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

г) Слободу мисли, савјести и вјероисповијести.

26. Члан 9 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Свако има право на слободу мишљења, савјести и вјероисповијести; ово право укључује слободу промјене вјере или увјерења и слободу сваког да, било сâм или заједно с другима, јавно или приватно, испољава вјеру или убјеђење молитвом, подучавањем, редовним обављањем и обредом.

2. Слобода испољавања вјере или убјеђења подвргава се само оним ограничењима која су прописана законом и која су неопходна у демократском друштву у интересу јавне безбједности, ради заштите јавног реда, здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.

Претходна разматрања

27. У односу на позивање подносиоца захтјева на предмете из апстрактне надлежности Уставног суда (бр. *У-8/17* и *У-9/21*), Уставни суд истиче да је у њима размотрено питање забране ношења браде полицијским службеницима Граничне полиције Босне и Херцеговине (*У-8/17*) те припадницима Оружаних снага БиХ (*У-9/21*) у смислу гаранција права из члана II/3ф) и г) Устава Босне и Херцеговине и чл. 8 и 9 Европске конвенције. У оба предмета Уставни суд је истакао да брада као дио тијела и физичког изгледа лица представља манифестацију вјере ако се носи с тим циљем, али да истовремено представља и аспекат приватног живота, будући да се не веже само за вјерска обиљежја. С обзиром на то да су оспорени прописи у наведеним предметима прописивали апсолутну забрану ношења браде, те да нису прописивали било какве одреднице о естетском изгледу браде или било каквим другим карактеристикама, закључено је да такво ограничење не слиједи интерес општих циљева из става 2 чл. 8 и 9 Европске конвенције.

28. Међутим, за разлику од браде чије ношење може бити повезано са животним стилом, модом или неким другим личним опредјељењем, које нужно не мора да буде религијско, хиџаб недвојбено представља вјерски симбол и одјевну праксу муслиманке, на шта је указао и подносилац захтјева (види тачку 4) као на „строгу вјерску обавезу“. Из ових разлога Уставни суд сматра да брада и хиџаб нису упоредиве категорије, те да се пракса Уставног суда из наведених предмета не може *per se* довести у везу с конкретним предметом.

29. У односу на позивање апеланта на праксу ношења хиџаба у војскама других демократских земаља, Уставни суд указује да међу чланицама Савјета Европе не

постоји консензус око тог правног питања. У вези с тим, Уставни суд нарочито напомиње да се у овом случају не ради о апсолутној забрани ношења хиџаба у свим приликама и на сваком мјесту. Овдје се ради о забрани ношења хиџаба за вријеме обављања службене дужности, тј. на радном мјесту у Оружаним снагама БиХ. Када је ријеч о ношењу хиџаба на радном мјесту, ради се о контроверзном питању које је предмет јавних расправа у државама чланицама и Савјета Европе и Европске уније. Уставни суд запажа да се прописи о том питању веома разликују и да постоје државе чланице које искључују ношење хиџаба у јавној служби (на примјер Република Француска), затим државе које толеришу његово ношење (на примјер Краљевина Данска), те државе у којима на националном нивоу постоји различита судска пракса у погледу забране ношења хиџаба (на примјер Савезна Република Њемачка). Стога, селективно навођење одређених афирмативних примјера о допуштености ношења хиџаба без узимања у обзир конкретног контекста у Босни и Херцеговини и непостојања консензуса о том питању међу државама чланицама Савјета Европе, што државама оставља широко поље слободне процјене, не може имати одлучујући утицај на одлучење у конкретном случају.

30. Такође, проценат лица у Босни и Херцеговини која су се изјаснила као муслимани/муслиманке не може да утиче на одлуку Уставног суда о томе да ли је оспореном одредбом прекршено право на слободу вјере из члана 9 Европске конвенције. Наиме, према ставу 2 члана 9 Европске конвенције могућа су ограничења права на слободу вјере ако су испуњени одређени услови. Ако се утврди да је законодавац испунио услове из члана 2 став 9 Европске конвенције, онда није важан проценат лица која припадају одређеној религији, јер су одређена ограничења слободе вјере дозвољена. У вези с тим, Уставни суд указује да је чланом 14 став 7 Закона о слободи вјере и правном положају цркава и вјерских заједница у Босни и Херцеговини (у даљњем тексту: Закон о слободи вјере) прописано да су цркве и вјерске заједнице одвојене од државе, те да „[ј]авно испољавање вјере или увјерења може да буде ограничено једино на основу закона и у складу са међународним стандардима, када надлежни орган докаже да је то неопходно у интересу јавне безбједности, заштите здравља, јавног морала, или са циљем заштите права и слобода других лица у складу са међународноправним стандардима“.

31. Осим тога, Уставни суд указује да ни чињеница коју подносилац захтјева наглашава – да је Исламска заједница у Босни и Херцеговини издала фетву у вези с ношењем хиџаба (види тачку 4 ове одлуке) − не може имати утицај на одлучење у овој правној ствари. Наиме, фетве су вјерске наредбе које обавезују муслимане/муслиманке у њиховом приватном животу, али које немају утицаја на примјену и поштовање закона које доноси јавна власт. У вези с тим, Уставни суд истиче да је Европски суд, разматрајући однос вјерског и грађанског права, подсјетио да је слобода вјере, укључујући слободу њеног манифестовања, примарно ствар индивидуалне свијести. У вези с тим је нагласио да је сфера индивидуалне

свијести знатно другачија од сфере „приватног права“, односно грађанског права која се тиче организације и функционисања друштва у цјелини. Члан 9 Европске конвенције гарантује свима у приватном животу слободу поштовања захтјева своје вјере. С друге стране, држава може, у оквиру својих овлашћења у области приватног односно грађанског права, легитимно спријечити примјену вјерских убјеђења која су у супротности с јавним редом и демократским вриједностима (види Европски суд за људска права, *Рефах партија благостања и други против Турске*, пресуда од 13. фебруара 2003. године, представка број 41340/98 и др.). Исти закључак је прихватио и Уставни суд (види, *mutatis mutandis*, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-286/06* од 29. септембра 2007. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 86/07).

Пракса Европског суда

32. Члан 9 Европске конвенције не штити свако дјело које је мотивисано или инспирисано вјером или увјерењем те не гарантује увијек право на понашање у јавној сфери на начин који диктира вјера или увјерење (види на примјер, *Arrowsmith против Уједињеног Краљевства*, представка број 7050/75, извјештај Комисије од 12. октобра 1978. године, ДР 19; *Kalaç против Турске*, пресуда од 1. јула 1997, тачка 27, Извјештаји о пресудама и одлукама 1997-IV; и *Leyla Şahin против Турске* [ВВ], пресуда од 10. новембра 2005. године, представка број 44774/98, тач. 105 и 121). У демократским друштвима у којима коегзистира више религија може се показати потребним да се ограничи слобода испољавања вјере или увјерења како би се помирили интереси различитих група и обезбиједило поштовање сваког лица (види *Коккинакис против Грчке*, пресуда од 25. маја 1993. године, представка број 14307/88, тачка 33).

33. Како је већ речено, члан 9 Европске конвенције, у принципу, оставља широко поље слободне процјене приликом одлучивања да ли је и у којој је мјери ограничење права на испољавање вјере или увјерења „неопходно“. Приликом утврђивања поља слободне процјене мора се водити рачуна и о томе шта је то што се доводи у питање. Европски суд је истакао да је његов задатак да утврди да ли су мјере које су предузете на домаћем нивоу у принципу оправдане и сразмјерне (види, *inter alia, Мануссакис и остали против Грчке*, пресуда од 26. септембра 1996. године, тачка 44, и *op. cit*., *Leyla Şahin*, тачка 110). Приликом рјешавања питања оправданости ношења вјерских симбола Европски суд је, између осталог, своја разматрања доводио у контекст секуларизма (*laïcité*). У вези с тим је закључено да је и секуларизам увјерење заштићено чланом 9 Европске конвенције (види *Lautsi и други против Италије* [ВВ], пресуда од 18. марта 2011. године, представка број 30814/06, тачка 58), те да се циљ подржавања секуларних и демократских вриједности може повезати с легитимним циљем „заштите права и слобода других“ у смислу члана 9 став 2 Европске конвенције (види, *op. cit*., *Leyla Şahin*, тачка

99 и *Ahmet Arslan и други против Турске*, пресуда од 23. фебруара 2010. године, представка број 41135/98, тачка 43).

34. У више својих одлука Европски суд је истакао да ношење мараме представља „манифестацију“ искреног вјерског увјерења заштићеног чланом 9 Европске конвенције (види *Bayatyan против Арменије,* пресуда од 7. јула 2011. године, представка број 23459/03, тачка 111; *op. cit.*, *Eweida и други*, тач. 82, 89 и 97). Ношење хиџаба – мараме која покрива косу и врат а лице оставља видљивим, може се сматрати „чином мотивисаним или инспирисаним вјером или вјерским убјеђењима“ (види *Lachiri против Белгије*, пресуда од 18. септембра 2018. године, представка број 3413/09, тачка 31). При томе је хиџаб окарактерисан као снажан вјерски/спољни симбол (види *Dahlab против Швајцарске*, одлука од 15. фебруара 2001. године, представка број 42393/98).

35. Забрана ношења вјерских симбола или одјеће на радном мјесту посебно се, у смислу праксе Европског суда, односи на јавне службенике који могу да буду обавезани дискрецијом, неутралношћу и непристрасношћу, укључујући и забрану ношења таквих симбола и одјеће за вријеме вршења службених овлашћења. У вези с тим, Уставни суд указује да се у предмету *Dahlab* радило о забрани ношења мараме за вријеме наставе учитељици основне школе (*ibid.*), а у другом предмету о забрани ношења мараме за вријеме наставе универзитетској професорици (види *Kurtulmuş против Турске,* одлука од 24. јануара 2006. године, представка број 65500/01, ЕСЉП 2006-II). У наведеним предметима Европски суд је одбацио као очигледно неосноване наводе подносилаца представки у односу на члан 9 Европске конвенције. Наиме, узимајући у обзир „поље слободне процјене које се мора оставити државама у свјетлу принципа неутралности јавне службе“, Европски суд је у наведеним одлукама закључио да је оспоравано мијешање било начелно оправдано и сразмјерно циљу који се жели постићи, односно да је забрана ношења хиџаба била неопходна у демократском друштву. Такође, Уставни суд указује и на предмет у вези са забраном ношења мараме на послу социјалној радници на психијатријском одјелу једне јавне болнице (види Европски суд, *Ebrahimian против Француске,* пресуда од 26. новембра 2015. године, представка број 64846/11). У том предмету француски судови су одлучили да је непродужење уговора подноситељки представке било у складу с принципима секуларизма и неутралности јавних служби. Европски суд је закључио да се оспоравано мијешање у слободу испољавања вјере подноситељке представке може сматрати сразмјерним циљевима који се желе постићи, те да је било неопходно у демократском друштву, због чега није утврђено кршење члана 9 Европске конвенције.

Пракса Европског суда правде

36. Уставни суд указује и на праксу Европског суда правде у вези са забраном ношења хиџаба на радном мјесту. Наиме, Европски суд правде је 14. марта 2017.

године донио двије пресуде. У предмету *Achbita*, који је донесен по захтјеву за прелиминарну одлуку који упутио Касациони суд Белгије, Европски суд правде је, између осталог, закључио да се „[ч]лан 2(2)(а) Директиве 2000/78 мора тумачити у смислу да забрана ношења исламске мараме, која произлази из интерног правила приватног предузећа које забрањује видљиво ношење било каквог политичког, филозофског или вјерског знака на радном мјесту, не представља директну дискриминацију на основу вјере или увјерења у смислу те директиве“ (види Европски суд правде, Пресуда број Ц157/15 од 14. марта 2017. године). У другом предмету, *Bougnaoui*, који је донесен по захтјеву за прелиминарну одлуку који је упутио Касациони суд Француске, Европски суд правде је истакао да „само у врло ограниченим околностима карактеристика која се односи на религију може представљати истински и одлучујући захтјев за занимање“. У вези с тим, суд је закључио да „спремност послодавца да узме у обзир жеље корисника да више не прима услуге тог послодавца које пружа радница која носи исламску мараму не може [се] сматрати стварним и одлучујућим захтјевом за занимање у смислу члана 4(1) Директиве 2000/78“ (види Европски суд правде, Пресуда број Ц188/15 од 14. марта 2017. године).

Примјена наведених принципа на конкретан случај

37. Оспорени члан 5 став (3) Правилника о униформама Оружаних снага БиХ гласи:

Вјерска обиљежја уз униформу могу се носити на начин да иста не буду видљива.

38. Уставни суд запажа да оспорена одредба несумњиво представља мијешање у право из члана 9 став 2 Европске конвенције. Стога ће Уставни суд испитати да ли су задовољени услови из тродијелног теста који, у смислу праксе Европског суда, подразумијева да такво мијешање мора да буде „прописано законом“, да слиједи један или више легитимних циљева наведених у том ставу и да је „неопходно у демократском друштву“ ради постизања легитимног циља (види Европски суд, *Хамидовић против Босне и Херцеговине*, пресуда од 5. децембра 2017. године, представка број 57792/15, тачка 31).

Да ли је мјера „прописана законом“

39. Израз „прописан законом“ у ставу 2 члана 9 Европске конвенције захтијева не само да ограничење има правни основ у домаћем закону него се односи и на квалитет тог закона који мора да буде доступан лицима о којима је ријеч и предвидив у погледу његових учинака (види Европски суд, *İzzettin Doğan и други против Турске* [ВВ], пресуда од 26. априла 2016. године, представка број 62649/10, тачка 99). Према устаљеној судској пракси Европског суда, појам „закон“ има аутономно значење и

мора се схватити у његовом „суштинском“, а не само у „формалном“ смислу (види, *op. cit*., пресуда *Ebrahimian*, тачка 48 с даљњим референцама). Уставни суд запажа да су странке у поступку сагласне да је оспорена мјера, односно ограничење прописано „законом“. При томе се може закључити да оспорена одредба на довољно јасан и предвидив начин омогућава сагледавање њених посљедица по сва лица. Конкретно, оспорена одредба омогућава сваком да препозна и предвиди ограничења испољавања слободе вјере када је ријеч о ношењу видљивих вјерских обиљежја уз униформу. Осим тога, како је већ наведено, могућност ограничавања права из члана 9 Европске конвенције предвиђена је и Законом о слободи вјере (види тачку 30 ове одлуке). Стога, Уставни суд закључује да је у конкретном случају ограничење права из члана 9 Европске конвенције прописано „законом“.

Да ли постоји „легитиман циљ“

40. Уставни суд подсјећа да је Босна и Херцеговина демократска држава (члан I/2 Устава Босне и Херцеговине). За разлику од неких европских држава у којима је секуларизам успостављан као уставни принцип (на примјер Француска), наведени принцип није изричито утврђен у Уставу Босне и Херцеговине. Међутим, Европски суд је ипак закључио да Босна и Херцеговина јест секуларна држава (*op. cit*., пресуда *Хамидовић*, тачка 13). Осим тога, како је већ речено, одвојеност цркве и вјерских заједница од државе те могућност ограничавања права на слободу вјере прописује и Закон о слободи вјере (види тачку 30. ове одлуке). Из одговора Министарства произлази да је наведено ограничење успостављено ради заштите толеранције у вишенационалном и вишерелигијском друштву какво је у Босни и Херцеговини. То се првенствено односи на захтјев вјерске неутралности јавних органа, у конкретном случају Оружаних снага БиХ. Осим тога, Министарство је навело да је сврха ограничења да се заштити принцип неутралности према цјелокупној босанскохерцеговачкој јавности, у чијој служби се налазе Оружане снаге. Наведени принцип неутралности односи се на све припаднике Оружаних снага БиХ јер им је свима забрањено да уз униформу носе видно истакнута вјерска обиљежја. Такође, Министарство је нагласило да би удовољавање овом захтјеву довело до промјене изгледа једнообразне униформе за све припаднике Оружаних снага БиХ јер би се и припадницима других вјера морало обезбиједити исто право (види тач. 9−11 ове одлуке).

41. Уставни суд сматра да разлози и циљеви на које је Министарство указало у свом одговору кореспондирају једном или више легитимних циљева за мијешање у право из члана 9 Европске конвенције.

Да ли је мјера била неопходна у демократском друштву“

42. У вези с овим питањем, Уставни суд подсјећа да је Европски суд истакао да може, по потреби, узети у обзир било који консензус и заједничке вриједности које

произлазе из праксе држава потписница Европске конвенције (између осталих, *op. cit.*, *S.A.S. против Француске*, тач. 129−131).

43. У конкретном случају, Уставни суд сматра да се не може прихватити аналогија подносиоца захтјева у погледу забране ношења хиџаба и дозвољености ношења поткапе у Оружаним снагама БиХ. Независно од евентуалне сличности изгледа два наведена предмета, Уставни суд указује да поткапа представља допунски дио комплета теренске униформе који се носи само испод шљема, по потреби, зависно од временских услова (члан 15 тачка б) и члан 17 став (2) Правилника о униформама) и њено ношење је једнако прописано за све припаднике Оружаних снага БиХ. С друге стране, обавеза ношења хиџаба се не ограничава на временске услове. Иако хиџаб јест и одјевни предмет, он је примарно вјерски симбол за разлику од поткапе.

44. Даље, из Правилника о униформама видљиво је да се правила о одијевању, односно видљивом истицању вјерских симбола у Оружаним снагама БиХ једнако примјењују на све припаднике, независно од њихове функције или вјерских увјерења. Осим тога, Уставни суд истиче да су припадници Оружаних снага БиХ, приликом избора професије, могли да буду свјесни могућности успостављања ограничења испољавања слободе вјере на радном мјесту, укључујући и забрану истицања вјерских обиљежја уз униформу. Статус припадника Оружаних снага се засигурно разликује од статуса грађана који нису представници државе ангажовани у јавној служби и нису везани обавезом неутралности због свог службеног статуса. Таква неутралност такође је успостављена у правосудним институцијама у Босни и Херцеговини, па према законима о судовима, судијама и судским службеницима није дозвољено ношење истакнутих вјерских обиљежја за вријеме вршења њихових дужности (види тач. 17−19 ове одлуке). Заштита принципа неутралности у Оружаним снагама БиХ компатибилна је с вриједностима на којима се заснива Устав Босне и Херцеговине и Европска конвенција. Због тога, Уставни суд сматра да Министарство, због специфичног карактера Оружаних снага БиХ (ратна прошлост војски из којих су настале Оружане снаге БиХ, вишенационална и вишерелигијска структура Оружаних снага БиХ), може захтијевати од својих припадника/припадница да се суздрже од исказивања одређених вјерских увјерења током обављања војних дужности односно на радном мјесту. Наиме, овакву мјеру јавна власт је проценила неопходном како би се сачувала неутралност Оружаних снага БиХ према јавности и зајамчила једнакост третмана за све припаднике/припаднице Оружаних снага БиХ. У вези с тим, Уставни суд подсјећа на то да Европски суд истиче супсидијарну улогу механизма Европске конвенције, према којој домаће власти имају директан демократски легитимитет те су у бољем положају да процијене потребе и услове у односу на питање о односима између државе и различитих религија, о којима мишљења у демократском друштву оправдано могу да буду веома различита.

45. Осим тога, Уставни суд истиче да се оспореном одредбом вјерска слобода не ограничава генерално у Оружаним снагама БиХ. Напротив, Уставни суд указује да се препознаје сензибилитет јавне власти у односу на ово питање по томе што је чланом 29 Закона о служби у Оружаним снагама БиХ војним лицима омогућено обављање вјерских активности у складу са специфичностима сваке од вјера. Када је ријеч о муслиманима, успостављено је Војно муфтијство као дио вјерске службе у Министарству и Оружаним снагама БиХ које организује и пружа подршку вјерском животу припадника/припадница исламске вјере ради задовољавања њихових вјерских потреба. То укључује, између осталог, организацију обављања вјерских дужности и манифестација/свечаности, као на примјер организовање џуме намаза (молитва петком), организовање ифтара и сехура током рамазана (мјесец поста) те обиљежавање Мевлуда (рођење посланика Мухаммеда) и сл. Такође, у контексту остваривања права из радног односа, професионалним војним лицима у Оружаним снагама БиХ је законски омогућено одсуствовање шест радних дана с посла ради задовољавања вјерских потреба (члан 57 став (3) Закона о служби у Оружаним снагама БиХ; види тачку 13 ове одлуке). Европски суд правде је сматрао да је слично рјешење спојиво с правом Европске уније, те је, у недавној пресуди од 28. новембра 2023. године, у предмету Ц-148/22, *OP против Commune d'Ans*, закључио сљедеће: „[...] Члан 2(2)(б) Директиве 2000/78 се мора тумачити тако да се интерно правило општинске власти које, на општи и неселективан начин, члановима особља те власти забрањује да на радном мјесту видљиво носе било који знак који открива, посебно, филозофска или вјерска увјерења, може оправдати жељом наведене власти да успостави, с обзиром на контекст у којем дјелује, потпуно неутрално административно окружење под условом да је то правило прикладно, неопходно и пропорционално у свјетлу тог контекста и узимајући у обзир различита права и интересе о којима је ријеч".

46. Имајући у виду све наведено, Уставни суд закључује да забраном ношења хиџаба уз униформу током војне службе у Оружаним снагама БиХ није прекршено право на слободу вјере загарантовано чланом II/3г) Устава Босне и Херцеговине и чланом 9 Европске конвенције будући да спорна мјера слиједи опште циљеве прописане ставом 2 члана 9 Европске конвенције који су пропорционални са слободом вјере из става 1 овог члана.

VII. Закључак

47. Уставни суд закључује да је члан 5 став (3) Правилника о униформама који гласи: „Вјерска обиљежја уз униформу могу се носити на начин да иста не буду видљива" у складу са чланом II/3г) Устава Босне и Херцеговине и чланом 9 Европске конвенције.

48. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

49. У смислу члана 43 Правила Уставног суда, потпредсједник Мирсад Ћеман је дао изјаву о неслагању с одлуком већине.

50. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Предмет број У-21/23

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјеви Дениса Звиздића, у вријеме подношења захтјева другог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и 14 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности чл. 208а, 208б, 208в, 208г, 208д, 208ђ и 280а Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17, 104/18, 15/21, 89/21, www.ohr.int – Одлука високог представника број 12/23 и 73/23)

Одлука од 18. јануара 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-21/23**, рјешавајући захтјеве **Дениса Звиздића, другог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, и 14 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1), (2) и (3) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 18. јануара 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву Дениса Звиздића, другог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, и 14 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине,

утврђује се да члан 280а Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17, 104/18, 15/21, 89/21, www.ohr.int – Одлука високог представника број 12/23 и 73/23) није у складу са чланом II/3х) Устава Босне и Херцеговине и чланом 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

У складу са чланом 61 став (2) Правила Уставног суда, укида се члан 280а Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17, 104/18, 15/21, 89/21, www.ohr.int – Одлука високог представника број 12/23 и 73/23).

У складу са чланом 61 став (3) Правила Уставног суда, члан 280а Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17, 104/18, 15/21, 89/21, www.ohr.int – Одлука

високог представника број 12/23 и 73/23) престаје да важи наредног дана од дана објављивања одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“.

Утврђује се да су чл. 208а, 208б, 208в, 208г, 208д и 208ђ Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17, 104/18, 15/21, 89/21, www.ohr.int – Одлука високог представника број 12/23 и 73/23) у складу са чланом II/3x) Устава Босне и Херцеговине и чланом 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Денис Звиздић, други замјеник предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносилац Звиздић), поднио је 28. августа 2023. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности члана 8 Закона о измјенама и допунама Кривичног законика Републике Српске. Овим чланом у Кривични законик Републике Српске додати су нови чланови, и то: 208а, 208б, 208в, 208г, 208д и 208ђ („Службени гласник Републике Српске“ број 73/23; у даљњем тексту: спорни закон). Наведени захтјев је регистрован под бројем У-21/23.

2. Подносилац Звиздић је истовремено, на основу члана 64 Правила Уставног суда, поднио и захтјев за доношење привремене мјере којом би Уставни суд обуставио примјену члана 8 Закона о измјенама и допунама КЗРС до доношења коначне одлуке Уставног суда о захтјеву за оцјену уставности.

3. Четрнаест посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносиоци посланици) поднијело је 22. септембра 2023. године Уставном суду захтјев за оцјену уставности чл. 208а, 208б и 280а став (2) спорног закона. Наведени захтјев је регистрован под бројем У-27/23.

II. Поступак пред Уставним судом

4. Уставни суд је, у складу са чланом 32 став (1) Правила Уставног суда, донио одлуку о спајању наведених захтјева, о којима ће водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем У-21/23.

5. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Народне скупштине Републике Српске (у даљњем тексту: Народна скупштина РС) затражено је 6. септембра и 2. октобра 2023. године да достави одговоре на захтјеве.

6. Народна скупштина РС није доставила одговоре на захтјеве у остављеном року.

III. Захтјеви

1. Наводи из захтјева у предмету број У-21/23

7. Подносилац Звиздић сматра да је члан 8 Закона о измјенама и допунама спорног закона супротан чл. I/2, II/1, II/2 у вези са чл. II/4 и II/6 и члану II/3х) Устава Босне и Херцеговине, члану 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и члану 19 Међународног пакта о грађанским и политичким правима. У образложењу наводи да је суштина његовог захтјева изражена у ставу Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) у предмету *Amorim Giestas u Jesus Costa Bordalo против Португала* – да се „не приступа кривичноправном регулисању питања клевете у ситуацијама када је грађанскоправна алтернатива доступна“. У вези с тим, подносилац Звиздић указује да је Босна и Херцеговина 2002. године декриминализовала клевету и да доношење оспорене одредбе представља корак уназад у усклађености с европским стандардима. Подносилац Звиздић даље сматра да је постојећи Закон о заштити од клевете сасвим довољан и адекватан правни оквир који је у складу с међународним стандардима, као и да је грађанскоправна парница пуно боље рјешење за успостављање „судског“ баланса између права на заштиту угледа и права на слободу изражавања. Подносилац Звиздић, такође, наводи да је већина европских држава потпуно укинула кривичне санкције за такве случајеве или је престала да их примјењује чак и ако постоје у законодавству. Осим тога, сматра да оспорена одредба није довољно прецизна нити предвидива и да стога омогућава надлежним органима и овлашћеним лицима да је произвољно тумаче и примјењују. Наводи и да оспорена одредба не тежи остварењу легитимног циља јер се углед или право других лица већ може штитити тужбом у парничном поступку. Подносилац Звиздић сматра да се ради о директном нападу на слободу штампе којим се ограничава слобода изражавања, а новинари стављају у изузетно неповољан и отежавајући положај. Оспореном одредбом жели се онемогућити јавна критика, посебно политичара, односно изабраних и именованих лица, који су најчешће предмет критике. Посебно се истиче да су посљедице кривичног поступка и осуђујуће пресуде пуно теже од посљедица парничног поступка и да, у коначници, могу водити аутоцензури. У том контексту указује и на посљедице вођења кривичног поступка, као што су трошкови, могућност предлагања притвора или других мјера забране, упис осуђујуће пресуде у кривичну евиденцију и др.

Осим тога, како наводи подносилац Звиздић, постојање кривичног дјела клевете само на једном дијелу територије има за посљедицу „огромну правну несигурност и непредвидљивост код грађана“ у погледу понашања и санкције. Закон о измјенама и допунама спорног закона ће се примјењивати на територији цијеле Босне и Херцеговине, што, како наводи, представља додатну правну несигурност будући да Кривични закон Босне и Херцеговине и Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине не садрже такве одредбе. У прилог својим тврдњама подносилац Звиздић се позива на низ одлука Уставног и Европског суда и на документе међународних институција.

2. Наводи из захтјева у предмету број У-27/23

8. Подносиоци посланици сматрају да су оспорени чл. 208а, 208б и 280а став (2) спорног закона супротни члану II/3х) Устава Босне и Херцеговине, члану 10 Европске конвенције и члану 19 Међународног пакта о грађанским и политичким правима. У вези са чланом 280а спорног закона подносиоци посланици указују да је Закон о измјенама и допунама спорног закона, којим је прописана наведена одредба, донесен по хитној процедури која није била оправдана и која је онемогућила амандманску процедуру. Надаље, указују на непрецизно дефинисање овог кривичног дјела и остављање простора за произвољну примјену. Стога, подносиоци посланици сматрају да је овом инкриминацијом ограничено право на слободу изражавања на начин који није усклађен с Европском конвенцијом и праксом Европског суда. Посебно истичу да се, с обзиром на значење и садржај појма увреде, државни органи и институције не могу увриједити. Наиме, подносиоци посланици сматрају да изражавање које је инкриминисано чланом 280а став (2) спорног закона може представљати само вриједносни суд, мишљење појединца, а не чињеничне тврдње. У вези с тим, истичу да ниједним званичним документом није утврђено да је ентитет Република Српска настао као резултат агресије или почињеног геноцида. Међутим, сматрају да је „веома лако конституисати вриједносни суд, односно мишљење да је ентитет Републик[а] Српск[а] настао почињењем геноцида и других ратних злочина“. У прилог томе указују на велики број осуђујућих пресуда за ова дјела функционера „самопроглашене Републике Српске“ и на став из пресуде Међународног суда правде у предмету *Босна и Херцеговина против Србије и Црне Горе*. Такође, указују да политички представници и грађани Републике Српске сматрају да је садашњи ентитет Република Српска насљедник тековина „самопроглашене Републике Српске“. Надаље, подносиоци посланици истичу да би прописивањем могућности из члана 280а став (2) власти било омогућено да „узнемирава појединце због мишљења“. Према пракси Европског суда, како наводе, изношење вриједносних судова, односно мишљења „не може се апсолутно ограничити како је то урађено чланом 280а. став (2)“ спорног закона. Коначно, подносиоци посланици сматрају да не постоји „прихватљива процјена релевантних

фактора“ која би показала да је инкриминисање изношења мишљења, као што је урађено чланом 280а став (2) спорног закона, неопходно у демократском друштву.

9. У вези са чл. 208а и 208б спорног закона подносиоци посланици, у суштини, наводе исте разлоге који су наведени и у захтјеву број У-21/23. Посебно истичу да „није јасно да ли је суспендована примјена Закона о заштити од клевете“ будући да нема никаквих нормативних рјешења у том правцу. То, како истичу, упућује да је „створен паралелни систем кривичноправне и грађанскоправне одговорности за заштиту од клевете“. Оспорене одредбе, како сматрају подносиоци посланици, не задовољавају критеријуме тродијелног теста и противне су Уставу Босне и Херцеговине, Европској конвенцији и Међународном пакту о грађанским и политичким правима, па не могу остати на правној снази.

IV. Релевантни прописи

10. **Кривични законик Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17, 104/18 – одлука УСРС, 15/21, 89/21, www.ohr.int – Одлука високог представника број 12/23 и „Службени гласник Републике Српске“ број 73/23). За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст, сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

ГЛАВА XVIIа
КРИВИЧНА ДЈЕЛА ПРОТИВ ЧАСТИ И УГЛЕДА

Клевета

Члан 208а.

(1) Ко о другом лицу износи или проноси нешто неистинито, знајући да је ријеч о неистини, идентификујући то лице трећим лицима на јасан начин, и на тај начин причини штету угледу и части тог лица, казниће се новчаном казном у износу од 1.000 КМ до 3.000 КМ.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено путем штампе, радија, телевизије, компјутерске мреже или других видова комуникације, на јавном скупу или на други начин, због чега је оно постало доступно већем броју лица, казниће се новчаном казном од 2.000 КМ до 5.000 КМ.

(3) Ако је оно што се износи или проноси довело или могло довести до тешких посљедица за оштећеног, учинилац ће се казнити новчаном казном од 3.000 КМ до 6.000 КМ.

Изношење личних и породичних прилика

Члан 208б.

(1) Ко износи или проноси штогод из личног или породичног живота неког лица што може шкодити његовој части или угледу, а што није, нити може

представљати чињенице које су од оправданог интереса, казниће се новчаном казном од 1.000 КМ до 3.000 КМ.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана учињено путем штампе, радија, телевизије, компјутерске мреже или других видова комуникације, на јавном скупу или на други начин, због чега је оно постало доступно већем броју лица, учинилац ће се казнити новчаном казном од 2.000 КМ до 5.000 КМ.

(3) Ако је оно што се износи или проноси довело или могло довести до тешких посљедица за оштећеног, учинилац ће се казнити новчаном казном од 3.000 КМ до 6.000 КМ.

(4) Истинитост или неистинитост оног што се износи или проноси из личног или породичног живота неког лица не доказује се.

Јавно излагање поруzи због припадности одређеној раси, вјери или националности

Члан 208в.

Ко јавно изложи поруzи или презиру лице или групу због припадности одређеној раси, вјери, националности или због етничког поријекла, боје коже или пола, казниће се новчаном казном од 2.000 КМ до 6.000 КМ.

Искључење противправности код кривичних дјела против части и угледа

Члан 208г.

Нема кривичног дјела из чл. 208а. и 208б. овог законика ако се ради о изношењу нечег неистинитог у научном, стручном, књижевном или умјетничком дјелу, у вршењу дужности прописане законом, новинарског позива, политичке или друге јавне или друштвене дјелатности или одбрани неког права, ако из начина изражавања или из других околности произлази да то није учињено у намјери омаловажавања, или ако лице докаже истинитост свог тврђења, или да је имало основаног разлога да повјерује у истинитост онога што је износило или проносило.

Гоњење за кривична дјела против части и угледа

Члан 208д.

(1) Гоњење за дјела из чл. 208а. и 208б. овог законика предузима се по приједлогу.

(2) Ако су дјела из чл. 208а. и 208б. овог законика учињена према умрлом лицу, гоњење се предузима по приједлогу брачног друга или лица које је са умрлим живјело у трајној ванбрачној заједници, сродника у правој линији, усвојиоца, усвојеника, брата или сестре умрлог лица.

Јавно објављивање пресуде за кривична дјела
против части и угледа

Члан 208ђ.

(1) Пресуда којом је оглашен кривим учинилац кривичног дјела против части и угледа извршеног путем штампе, радија, телевизије, компјутерског система или компјутерске мреже или другог средства јавног информисања или комуникације објавиће се у цијелости или дјелимично о трошку учиниоца.

(2) Суд ће у пресуди одредити начин њеног објављивања, при чему ће, увијек када је то могуће, одредити да то буде у истом средству јавног информисања или комуникације у којем је кривично дјело учињено, истог формата и трајања у односу на радњу извршења дјела.

Повреда угледа Републике Српске и њених народа

Члан 280а.

(1) Ко јавно изложи порузи, презиру или грубом омаловажавању Републику Српску, њену заставу, грб, амблем или химну казниће се казном затвора до три године.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана извршено на начин да се Република Српска означи као агресорска или геноцидна творевина или њени народи агресорским или геноцидним, учинилац ће се казнити казном затвора од шест мјесеци до пет година.

(3) Ако је дјело из става 2. овог члана извршило службено или одговорно лице или лице у институцијама власти или органу који се финансира из јавног буџета, казниће се казном затвора од двије до десет година.

(4) Ако су дјела из ст. 1. до 3. овог члана извршена у намјери промјене уставног уређења Републике Српске, њене територијалне цјеловитости или независности, учинилац ће се казнити казном затвора од три до петнаест година.

11. **Закон о заштити од клевете** („Службени гласник РС“ број 37/01) у релевантном дијелу гласи:

ДЕФИНИЦИЈЕ

Члан 3.

У смислу овог закона:

а) „изражавање“ значи било какву изјаву, нарочито укључујући: сваки усмени, писани, аудио, визуелни или електронски материјал, без обзира на садржај, форму или начин изношења или преношења;

б) „јавни орган“ значи сваки законодавни, судски, извршни или други управни орган, сваки орган који је именован или установљен у складу са законом, а обавља

јавну функцију и правно лице које је у власништву или је контролисано од стране једног од горе наведених јавних органа;

в) „јавни службеник“ значи свако лице које је запослено у јавном органу;

г) „аутор“ је свако лице које износи или проноси изражавање.

ОДГОВОРНОСТ ЗА КЛЕВЕТУ

Члан 5.

1. Свако пословно способно лице које проузрокује штету угледу физичког или правног лица изношењем или проношењем изражавања нечег неистинитог, идентификујући то лице трећем лицу, одговорно је за клевету, ако је то лице проузроковало штету у својству аутора, уредника или издавача изражавања, или у својству лица које је на неки други начин ефикасно контролисало садржај тог изражавања, као и правно лице које је објавило изражавање.

2. Лице из става 1. овог члана је одговорно за изазвану штету ако је намерно или услед непажње изнело или пронело изражавање.

3. Када се изражавање односи на питања од политичког или јавног интереса, лице из става 1. овог члана је одговорно за изазвану штету изношењем или проношењем изражавања ако је то лице знало да је изражавање неистинито или је непажњом занемарило неистинитост изражавања. Исти стандард одговорности примењује се ако је оштећени био или је јавни службеник или је кандидат за функцију у јавном органу и ако врши, према општем схватању јавности, значајан утицај на питања од политичког или јавног интереса.

4. Када се изражавање односи на преминулу особу, наследник првог реда те особе може поднети тужбу у смислу овог закона ако изражавање проузрокује штету и његовом личном угледу.

ИЗУЗЕЦИ ОД ОДГОВОРНОСТИ

Члан 6.

У следећим случајевима неће се одговарати за клевету:

а) ако се ради о изражавању мишљења или када је изражавање у суштини истинито;

б) ако је лице које је наводно проузроковало штету било по закону обавезно износити или проносити изражавање, или износити или проносити изражавање у току законодавног, судског или управног поступка;

в) ако је изношење или проношење изражавања било разумно.

Када суд доноси овакву одлуку, узима у обзир све околности случаја, нарочито укључујући: начин, облик и време изношења или проношења изражавања, природу и степен проузроковане штете, добронамерности и придржавање опште при-

хваћених професионалних стандарда од стране штетника, вероватност да би штета настала да изражавање није изнесено или пронесено, податак да ли изражавање садржи објективну и тачну информацију о изражавању других лица и да ли се односи на питања из приватног живота оштећеног или питања од политичког или јавног значаја.

12. **Резолуција Парламентарне скупштине Савјета Европе 1577 (из 2007. године) – ка декриминализацији клевете.** За потребе ове одлуке користи се неслужбени превод Резолуције, сачињен у Уставном суду БиХ, који у релевантном дијелу гласи:

[...]

6. Закони против клевете теже легитимном циљу заштите угледа и права других. Ипак, Скупштина подстиче државе чланице да примјењују те законе с највећом суздржаношћу јер могу озбиљно нарушити слободу изражавања. Из тог разлога, Скупштина инсистира на постојању процедуралних гаранција које омогућавају свакоме ко је оптужен за клевету да поткрijепи своје изјаве како би се ослободио могуће кривичне одговорности.

7. Осим тога, изјаве или тврдње које су дате у јавном интересу, чак и ако се покажу нетачним, не би требале бити кажњиве под условом да су дате без знања о њиховој нетачности, без намјере наношења штете и да је њихова истинитост провјерена с одговарајућом пажњом.

8. Скупштина жали због чињенице да се у више држава чланица кривично гоњење за клевету злоупотребљава у ономе што би се могло сматрати покушајима власти да ушуткају медијску критику. Такву злоупотребу – која доводи до истинске аутоцензуре медија и проузрокује прогресивно смањење демократске расправе и циркулације општих информација – осудило је цивилно друштво, посебно у Албанији, Азербејџану и Руској Федерацији.

9. Скупштина се слаже с јасним ставом генералног секретара Савјета Европе, који је осудио пријетње кривичним гоњењем за клевету као „посебно подмукао облик застрашивања“. Скупштина сматра неприхватљивом такву ненормалну употребу закона против клевете.

[...]

12. Сваки случај затварања медијског дјелатника је недопустива сметња слободи изражавања и подразумијева да, упркос чињеници да је њихов рад у јавном интересу, над новинарима виси Дамоклов мач. Читаво друштво трпи посљедице када се новинарима оваквим притисцима зачепе уста.

13. Скупштина сходно томе заузима став да затворске казне за клевету треба укинути без даљег одлагања. Посебно позива државе чији закони још увијек предвиђају затворске казне – иако се затворске казне заправо не изричу – да их без одлагања укину како не би дале било какав изговор, ма колико неоправдан, оним

земљама које их настављају изрицати, изазивајући на тај начин корозију основних слобода.

14. Скупштина такође осуђује злоупотребу неразумно високих одштета и камата у случајевима клевете те истиче да досуђивање непропорционалног износа одштете такође може бити у супротности са чланом 10 Европске конвенције о људским правима.

[...]

17. Скупштина стога позива државе чланице да:

17.1. без одлагања укину затворске казне за клевету;

17.2. гарантују да нема злоупотребе кривичног гоњења за клевету и заштите независност тужилаца у овим случајевима;

17.3. прецизније дефинишу концепт клевете у свом законодавству како би се избјегла произвољна примјена закона и обезбиједило да грађанско право пружи дјелотворну заштиту достојанства лица погођених клеветом;

[...]

17.5. кажњавају затвором само подстицање на насиље, говор мржње и промоцију негационизма;

[...]

17.8. поставе разумне и пропорционалне максимуме за накнаду штете и камате у случајевима клевете, тако да опстанак окривљеног медијског тијела није доведен у опасност;

17.9. пруже одговарајуће законске гаранције за накнаду штете и камате које су несразмјерне стварној повреди;

17.10. ускладе своје законе с праксом Суда у погледу заштите новинарских извора.

V. Допустивост

13. Приликом испитивања допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредбе члана VI/3а) Устава БиХ који гласи:

а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

14. Захтјеве за оцјену уставности поднијели су Денис Звиздић, други замјеник предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, и 14 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, што значи да су захтјеве поднијели овлашћени субјекти у смислу члана VI/3а) Устава БиХ. Стога, имајући у виду одредбе члана VI/3а) Устава БиХ и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да су поднесени захтјеви допустиви зато што су их поднијели овлашћени субјекти и односе се на питања из надлежности Уставног суда. Такође, не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег би се захтјеви могли прогласити недопустивим.

VI. Меритум

15. Подносилац Звиздић тражи оцјену уставности члана 8 Закона о измјенама и допунама спорног закона којим су у спорни закон додати чл. 208а, 208б, 208в, 208г, 208д и 208ђ. Имајући у виду да су ове одредбе ступиле на снагу и постале дио тог закона, Уставни суд ће наведене одредбе разматрати као одредбе спорног закона, а не као члан 8 Закона о измјенама и допунама спорног закона. Надаље, подносиоци посланици траже оцјену уставности чл. 208а, 208б и 280а став (2) спорног закона. У погледу чињенице да су подносиоци посланици оспорили само став (2) члана 280а Уставни суд подсјећа да је у више предмета оцјењивао уставност закона у ширем уставном контексту, не ограничавајући се само на одредбе Устава које су наведене у захтјеву (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-16/11* од 13. јула 2012. године, тачка 29, доступна на www.ustavnisud.ba). У конкретном случају Уставни суд сматра да не може засебно разматрати само став (2) члана 280а спорног закона без разматрања садржаја цијелог члана.

16. Подносиоци захтјева сматрају да оспорене одредбе нису у складу са чл. I/2, II/1 и II/2 у вези са чл. II/4 и II/6, као ни са чланом II/3х) Устава Босне и Херцеговине, чланом 10 Европске конвенције и чланом 19 Међународног пакта о грађанским и политичким правима. Уставни суд сматра да оспорене одредбе, у првом реду, покрећу уставно питање у односу на слободу изражавања.

Слобода изражавања

17. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

x) Слободу изражавања.

18. Члан 10 Европске конвенције гласи:

1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право обухвата слободу сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мијешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтијевају дозволе за рад радио, телевизијских и кинематографских предузећа.

2. Пошто остваривање ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбједности, територијалног интегритета или јавне безбједности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања информација добијених у повјерењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.

Уводне напомене

Законско регулисање клевете у државама чланицама Савјета Европе

19. У погледу питања законског регулисања клевете у државама чланицама Савјета Европе, Уставни суд примјећује да се Парламентарна скупштина Савјета Европе у својој Резолуцији 1577 (2007) заложила за декриминализацију клевете. У наведеној резолуцији Парламентарна скупштина Савјета Европе је указала на изузетну важност слободе изражавања и улогу штампе у демократском друштву. Такође је апеловала на државе чланице да законе против клевете примјењују с највећом суздржаношћу јер могу озбиљно нарушити слободу изражавања. Из тог разлога, Парламентарна скупштина Савјета Европе инсистира на постојању процедуралних гаранција које омогућавају свакоме ко је оптужен за клевету да поткријепи своје изјаве како би се ослободио могуће кривичне одговорности. На крају, позвала је државе чланице да, између осталог, без одлагања укину затворске казне за клевету, гарантују да нема злоупотребе кривичног гоњења за клевету и прецизније дефинишу концепт клевете у свом законодавству како би се избјегла произвољна примјена закона и обезбиједило да грађанско право пружи дјелотворну заштиту достојанства лица погођених клеветом. Осим тога, позвала је и да државе чланице поставе разумне и пропорционалне максимуме за накнаду

штете и камате у случајевима клевете, те пруже одговарајуће законске гаранције за накнаду штете и камате које су несразмјерне стварној повреди (https://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=17588&lang=en). Иако Резолуција није обавезујући документ, Уставни суд примјећује да је у њој изражен чврст став Парламентарне скупштине Савјета Европе о потреби декриминализације клевете и, посебно, укидања затворске казне за клевету. У том контексту, Уставни суд примјећује да је у државама чланицама питање клевете различито регулисано, па је тако у већини држава чланица Савјета Европе клевета регулисана одредбама кривичног законодавства. С друге стране, у појединим државама чланицама клевета је декриминализована већ дуги низ година. То су, према стању из 2012. године, Јерменија, Босна и Херцеговина, Грузија, Ирска, Црна Гора, Румунија, Украјина и Уједињено Краљевство, те Кипар, Естонија и Молдавија уз одређене изузетке (извор: https://rm.coe.int/study-on-the-alignment-of-laws-and-practices-concerning-alignment-of-l/16804915c5). Осим тога, према *International Press Institute*, само пет од 28 држава чланица Европске уније је укинуло кривичне законе о клевети и увреди, односно 17 земаља Европске уније још има законе о кривичном дјеловању увреде (извор: http://legaldb.freemedia.at/defamation-laws-in-europe/#:~:text=In%20particular%2C%2017%20EU%20countries,than%20defaming%20a%20private%20citizen). У својим каснијим резолуцијама [Резолуцији број 2035 о заштити безбједности новинара и слободе медија у Европи (2015) и Резолуцији број 2141 о нападима на новинаре и слободу медија у Европи (2017)] Парламентарна скупштина Савјета Европе је анализирала проблеме и кораке који се требају предузети унутар држава чланица према декриминализацији клевете и поштовању стандарда Европског суда. Њени ставови из наведених резолуција су подржани и додатно разрађени у многобројним одлукама Европског суда којима су успостављени строги критеријуми за прихватљиво ограничење слободе изражавања.

20. Поводом најаве усвајања законских одредби о криминализацији клевете и увреде у Републици Српској, Платформа за заштиту новинарства и безбједност новинара је на својој страници објавила упозорење (*alert*), у којем је, између осталог, указано да би ова кривична дјела, „уколико их Народна скупштина РС одобри, оставила широк спектар тумачења судовима при оцјени шта је клевета или увреда и могла би омогућити кривично гоњење новинара који извјештавају о корупцији и другим стварима од јавног интереса, као и било кога ко пише јавно на друштвеним мрежама“ (https://fom.coe.int/en/alerte).

21. Разматрајући наводе подносилаца захтјева, Уставни суд запажа да су захтјевима постављена озбиљна питања у погледу посљедица доношења оспорених одредби на слободу изражавања свих грађана Босне и Херцеговине, а посебно њиховог утицаја на новинаре и медије као „чуваре јавног интереса“ (*public watchdog*).

Анализа оспорених одредби

22. Разматрајући питање ограничавања слободе изражавања у смислу става 2 члана 10 Европске конвенције, Европски суд је указао да приликом одлучивања у случајевима клевете треба водити рачуна о сљедећем: да ли постоји мијешање у право на слободу изражавања, да ли је мијешање прописано законом, да ли тежи остварењу легитимног циља и, на крају, да ли је мијешање „неопходно у демократском друштву“ (види, између осталих, Европски суд, *Меџлис Исламске заједнице Брчко и други против Босне и Херцеговине*, пресуда од 27. јуна 2017. године, представка број 17224/11, тачка 67).

23. Уставни суд примјећује да је неспорно да се свим оспореним одредбама прописује мијешање у право на слободу изражавања.

24. У погледу одговора на питање да ли је то мијешање „у складу са законом“, Уставни суд наглашава да се ради о оцјени уставности законских одредби. У вези с тим, Уставни суд сматра да оспорене одредбе задовољавају стандард „законитости“ јер су доступне и имају и одређени ниво прецизности с обзиром на то да се у разумној мјери могу предвидјети посљедице уколико се предузме нека од радњи инкриминисаних тим чланом. Међутим, Уставни суд напомиње да овај закључак о прецизности оспорених одредби у погледу услова да је мијешање у складу са законом не утиче на питање прецизности оспорених одредби за потребе оцјене пропорционалности мијешања.

25. Што се тиче питања да ли је мијешање у право на слободу изражавања „неопходно у демократском друштву“, односно да ли се оспореним одредбама успоставља правична равнотежа између циља који се жели постићи и средстава која се примјењују, Уставни суд ће ово питање у погледу одредбе члана 280а спорног закона испитати одвојено од осталих оспорених одредби.

а) Пропорционалност мијешања у односу на члан 280а спорног закона

26. Овај члан гласи:

(1) Ко јавно изложи поруги, презиру или грубом омаловажавању Републику Српску, њену заставу, грб, амблем или химну казниће се казном затвора до три године.

(2) Ако је дјело из става 1. овог члана извршено на начин да се Република Српска означи као агресорска или геноцидна творевина или њени народи агресорским или геноцидним, учинилац ће се казнити казном затвора од шест мјесеци до пет година.

(3) Ако је дјело из става 2. овог члана извршило службено или одговорно лице или лице у институцијама власти или органу који се финансира из јавног буџета, казниће се казном затвора од двије до десет година.

(4) Ако су дјела из ст. 1. до 3. овог члана извршена у намјери промјене уставног уређења Републике Српске, њене територијалне цјеловитости или независности, учинилац ће се казнити казном затвора од три до петнаест година.

27. У вези с питањем постојања легитимног циља за мијешање у право на слободу изражавања, Уставни суд запажа да циљ члана 280а спорног закона произлази из његовог садржаја – заштита угледа Републике Српске, њених народа и њених обиљежја (ст. 1 и 2). Такође, циљ овог члана је и заштита уставног уређења ентитета Република Српска (став 4). Иако се Народна скупштина РС није изјаснила о захтјеву, Уставни суд указује да је Европски суд у својој пракси, која се тицала вријеђања државних симбола који су важни свима у држави, указао на важност „унапређења друштвене кохезије“, па је прихватио да заштита тих симбола кореспондира „заштити права других“ као легитимном циљу из става 2 члана 10 Европске конвенције (види, нпр. Европски суд, *Fragoso Dacosta против Шпаније*, пресуда од 8. јуна 2023. године, представка број 27926/21, тачка 24). Уставни суд указује да у конкретном случају заштита угледа једног од ентитета у Босни и Херцеговини и његових симбола треба бити од важности свима у држави и такође може водити већој друштвеној кохезији. Стога, Уставни суд прихвата да се оспореном одредбом слиједи легитиман циљ „заштите права других“.

28. Разматрајући питање да ли је мијешање у слободу изражавања прописано у члану 280а спорног закона неопходно у демократском друштву, Уставни суд подсјећа да су с циљем заштите угледа Републике Српске и њених симбола прописане искључиво казне затвора у различитим распонима, без минималног ограничења до три године, од шест мјесеци до пет година, од двије до десет година и од три до 15 година за поједина изражавања која испуњавају услове који су наведени у ст. 1, 2, 3 и 4. Уставни суд сматра да су горње границе затворских казни заиста високе и ригорозне. Надаље, у случају дјела која испуњавају услове из ст. 2, 3 и 4 члана 280а спорног закона, минималне затворске казне су такође високе и ригорозне. Казне прописане за дјела у оспореној одредби, не само због максималне могуће казне него и због своје диспропорционално високе доње границе (ст. 2, 3 и 4), несумњиво могу имати велики одвраћајући учинак за грађане генерално, а нарочито за медије у испуњавању њихове кључне улоге у извјештавању и упозоравању јавности о питањима од јавног интереса (види Европски суд, *Cumpănă и Mazăre против Румуније*, пресуда од 17. децембра 2004. године, представка број 33348/96, тачка 113). За успјешно функционисање сваког демократског друштва од великог је значаја да грађани, а посебно новинари, не зазиру од изношења мишљења о питањима од јавног интереса или од оправдане критике јавне власти због страха од затворске казне. У том контексту, Уставни суд подсјећа да је Европски суд обезбиједио снажну заштиту изјава које се односе на питања од јавног интереса, укључујући и оне које подразумијевају критику на рачун политичара, владе, службеника, дакле јавних личности, али и других чланова друштва. При томе, слобода изражавања је

примјењива не само на информације или идеје које наилазе на позитиван пријем или се сматрају неувредљивим или према њима постоји равнодушност већ и на оне које вријеђају, шокирају или узнемиравају државу или било који дио популације (види, нпр. Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-3192/19* од 3. фебруара 2021. године, тачка 38, с даљњим референцама). Осим тога, Уставни и Европски суд су у својим одлукама указали да је употреба сарказма и ироније компатибилна с коришћењем слободе изражавања новинара и да је дозвољена већа слобода код хумористичких и сатиричких коментара (види, нпр. Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-1031/19* од 10. новембра 2020. године, тачка 37, и Европски суд, *Ziembiński против Пољске (Бр. 2)*, пресуда од 5. јула 2016. године, представка број 1799/07, тач. 44 и 45).

29. У конкретном случају Уставни суд сматра да су дјела описана у оспореној одредби формулисана тако широко да остављају широку могућност примјене и на изражавања која су шокантна, узнемирујућа или сатиричног карактера и у границама допуштеног преувеличавања, па чак и у односу на сатиричне коментаре који би се могли сматрати „поругом, презиром или омаловажавањем“ Републике Српске, њених органа и симбола. У вези с тим, Уставни суд узима у обзир да елемент субјективитета при оцјени инкриминисаног изражавања може створити неугодан и обесхрабрујући притисак на слободу медија и умјетника у њиховом изражавању. Иако је прихватио да је у конкретном случају мијешање у слободу изражавања у односу на све оспорене одредбе довољно прецизно да испуни услов „законитости“ (види тачку 24 ове одлуке), Уставни суд сматра да обим дјела која се могу сматрати кажњивим у складу с чланом 280а спорног закона доводи у питање пропорционалност мијешања кроз кривичне санкције. У вези с тим, Уставни суд не види ниједан аргумент за закључак да је овако оштра казна пропорционална легитимном циљу који се њом жели постићи. Осим тога, Уставни суд примјећује да кривично дјело из члана 280а спорног закона, за које је прописана казна затвора, оставља могућност примјене мјера прописаних Законом о кривичном поступку за обезбјеђење присуства оптуженог лица и успјешно вођење кривичног поступка, односно могућност да се оптуженом одреди и притвор. Нема сумње да могућност лишења слободе прије самог суђења или током суђења додатно потврђује одвраћајући учинак члана 280а спорног закона у односу на било којег грађанина, а посебно у односу на новинаре (види Европски суди, *Yaşar Kaplan против Турске*, пресуда од 24. јануара 2006. године, представка број 56566/00, тач. од 35 до 46). У том контексту, Уставни суд подсјећа да је Парламентарна скупштина Савјета Европе у Резолуцији 1577 указала да је „сваки случај затварања медијског дјелатника недопустива сметња слободи изражавања и да цијело друштво трпи посљедице када се новинарима оваквим притисцима зачепе уста“ (види тачку 12 ове одлуке). Иако одређивање казне за кривична дјела спада, у принципу, у слободно поље процјене (*margin of appreciation*) надлежног законодавца, Уставни

суд сматра да је законодавац у Републици Српској, прописујући кривичне санкције које би неизбјежно имале одвраћајући учинак и водиле гушењу слободе медија и обесхрабривању појединаца од озбиљније критике органа власти овог ентитета, изашао из дозвољеног поља слободне процјене (види Европски суд, *Mahmudov и Agazade против Азербејџана*, пресуда од 18. децембра 2008. године, представка број 35877/04, ст. од 48 до 49; *ор. cit., Cumpănă и Mazăre против Румуније*, тач. од 113 до 114).

30. Све наведено је довољно да Уставни суд закључи да члан 280а није пропорционалан циљевима због којих је донесен и да такво мијешање у слободу изражавања није „неопходно у демократском друштву".

31. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да члан 280а спорног закона није у складу са чланом II/3х) Устава Босне и Херцеговине и чланом 10 Европске конвенције.

б) Пропорционалност мијешања у односу на одредбе чл. 208а, 208б, 208в, 208г, 208д и 208ђ спорног закона

32. Разматрајући питање кажњавања за клевету, Европски суд је у својој дугогодишњој пракси јасно указао да, с обзиром на слободу одлучивања коју државе уговорнице уживају према члану 10 Европске конвенције, кривична мјера као одговор на клевету се не може *per se* сматрати непропорционалном циљу који се жели остварити (види Европски суд, *Lindon, Otchakovsky-Laurens и July против Француске*, пресуда од 22. октобра 2007. године, представке бр. 21279/02 и 36448/02, тачка 59). У вези с тим, природа и озбиљност изречених санкција су фактори које треба пажљиво узети у обзир при оцјењивању пропорционалности мијешања. Европски суд у својој пракси нарочито истиче да је потребно суздржати се од прибјегавања кривичном поступку у питањима која се односе на слободу изражавања одбране у судници у контексту кривичног поступка (види Европски суд, *Миљевић против Хрватске*, пресуда од 25. јуна 2020. године, представка број 68317/13, тачка 57, с даљњим референцама). Премда је, у принципу, на домаћим судовима да, с обзиром на околности конкретног случаја, одреде адекватну казну, постоје заједнички стандарди у односу на слободу изражавања које Европски суд мора обезбиједити у складу с принципом пропорционалности. Ти стандарди су степен кривице дотичног лица, озбиљност кривичног дјела и да ли је оно поновљено (види Европски суд, *ор. cit., Fragoso Dacosta против Шпаније*, тачка 33). Осим тога, из праксе Европског суда произлази да при оцјени природе и озбиљности изречених санкција, Европски суд узима у обзир низ околности, као нпр. врсту санкције, висину новчане казне, могућност замјене новчане казне у казну затвора, условне осуде, ко је покренуо поступак, да ли осуда улази у кривичну евиденцију, социоекономски положај осуђеног и др. (види, нпр. Европски суд, *Бон против*

Хрватске, пресуда од 18. марта 2021. године, представка број 26933/15, тачка 38, *Слава Јуришић против Хрватске*, пресуда од 8. фебруара 2018. године, представка број 79584/12, тач. 34–36, *Almeida Leitão Bento Fernandes против Португала*, пресуда од 12. марта 2015. године, представка број 25790/11, тачка 59, и *Długołęcki против Пољске*, пресуда од 24. фебруара 2009. године, представка број 23806/03, тач. 45–47).

33. Имајући у виду ове стандарде, Уставни суд указује да то што је клевета, након дужег периода, поново прописана као кривично дјело није само по себи противно Уставу Босне и Херцеговине или Европској конвенцији. У погледу одговора на питање да ли се оспореним одредбама успоставља правична равнотежа између легитимног циља и употријебљених средстава, Уставни суд подсјећа да законодавне власти уживају одређено поље дискреције када доносе одређени закон. Осим тога, будући да се не ради о апсолутном праву, ограничење слободе изражавања је могуће у складу са ставом 2 члана 10 Европске конвенције. Разматрајући чл. 208а, 208б, 208в, 208г, 208д и 208ђ спорног закона, Уставни суд запажа да су оспореним члановима као кривичне санкције прописане искључиво новчане казне. Узимајући у обзир своју богату праксу у вези с овим питањем, Уставни суд примјећује да је распон прописаних новчаних казни приближан ономе који судови у Републици Српској и у Федерацији БиХ досуђују у парничним поступцима као компензацију за учињену клевету. Осим тога, закони о заштити од клевете у оба ентитета такође прописују могућност да судови наређе и јавно објављивање пресуде. Ово је довољно Уставном суду да закључи да је овакво мијешање у слободу изражавања пропорционално, те да оспорене одредбе не излазе ван оквира „слободног поља процјене“ надлежног законодавца (у ентитету Република Српска).

34. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да чл. 208а, 208б, 208в, 208г, 208д и 208ђ спорног закона не крше члан II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члан 10 став 2 Европске конвенције.

35. Међутим, Уставни суд сматра нужним и да укаже да, иако није оцијенио неуставним чл. 208а, 208б, 208в, 208г, 208д и 208ђ спорног закона, надлежни органи у Републици Српској требају поступати с посебном пажњом у случају кривичног прогона за дјела прописана овим члановима, а нарочито водити рачуна да оспорене одредбе примјењују у складу са стандардима утврђеним дугогодишњом праксом Европског (види тачку 32), али и Уставног суда. Уставни суд нарочито указује да је потребно водити рачуна о томе да претјерано високе новчане казне могу представљати пријетњу с обесхрабрујућим учинком на слободу изражавања (види Европски суд, *Dareskizb LTD против Јерменије*, пресуда од 18. маја 2021. године, представка број 64004/11, тачка 43). У вези с тим, Уставни суд посебно указује на став Венецијанске комисије изражен у Мишљењу о законодавству које се односи на заштиту против клевете Републике Азербејџана од 11. и 12. октобра 2013.

године (број CDL-AD(2013)024-е, https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2013)024-e). У тачки 38 тог документа Венецијанска комисија је навела да „[п]равни лијекови за клевету захтијевају помно разматрање. У обзир се морају узети специфичне околности случаја, а све санкције морају бити пропорционалне штети која је нанесена нечијем угледу. Треба избјегавати изрицање претјераних казнених мјера, а изрицање затворских казни треба ограничити само на случајеве у којима постоје изузетне околности“. Имајући ово у виду, Уставни суд наглашава да би надлежни органи требали, колико је то могуће, избјегавати коришћење правних средстава која би могла одвратити грађане, а посебно новинаре, од изношења критичког мишљења о питањима од јавног интереса због страха од кривичних и других санкција (види, *mutatis mutandis, ibid.,* Венецијанска комисија, тачка 30).

Остали наводи

36. Уставни суд подсјећа да је, према добро утврђеној пракси Уставног суда, подносилац захтјева дужан да у захтјеву конкретно одреди у односу на које одредбе Устава Босне и Херцеговине или Европске конвенције тражи да се испита компатибилност и да те наводе поткријепи одговарајућом аргументацијом која би указивала на сумњу у компатибилност законске одредбе (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-12/13* од 5. јула 2013. године, тачка 16). Уставни суд наглашава да су подносиоци захтјева навели да су оспорене одредбе супротне и чл. I/2, II/1 и II/2 у вези са чл. II/4 и II/6 Устава Босне и Херцеговине, те члану 19 Међународног пакта о грађанским и политичким правима. Међутим, у погледу ових навода подносиоци захтјева нису понудили одговарајуће аргументе. Имајући ово у виду, као и закључке које је већ донио, Уставни суд сматра да ове наводе нема потребе посебно испитивати.

VII. Закључак

37. Уставни суд закључује да је одредба члана 280а КЗРС супротна члану II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члану 10 Европске конвенције због тога што не постоји пропорционалност између циља који се жели постићи и предвиђених средстава за постизање тог циља.

38. Уставни суд закључује да су одредбе чл. 208а, 208б, 208в, 208г, 208д и 208ђ КЗРС у складу са чланом II/3х) Устава Босне и Херцеговине и чланом 10 Европске конвенције.

39. На основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 ст. (1), (2) и (3) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

40. У смислу члана 43 Правила Уставног суда, судија Angelika Nußberger је дала издвојено мишљење о слагању које ће бити саставни дио ове одлуке.

41. С обзиром на наведену одлуку, Уставни суд сматра да није потребно посебно одлучити о захтјеву за привремену мјеру из предмета број У-21/23.

42. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Издвојено мишљење о слагању судије Angelike Nußberger

Гласала сам као и моје колеге да члан 280а Кривичног законика Републике Српске није у складу са чланом II/3х) Устава Босне и Херцеговине ни са чланом 10 Европске конвенције. Ја бих пак установила да је потребно обавити детаљну анализу других одредби о клевети у свјетлу судске праксе Европског суда за људска права. Ни одредбе попут члана 208б став 4 Кривичног законика нису, према мом мишљењу, у складу са чланом II/3х) Устава Босне и Херцеговине ни са чланом 10 Европске конвенције јер не омогућавају разликовање истинитих од лажних исказа – што је битна разлика коју је потребно направити у случајевима слободе изражавања.

Предмет број У-28/22

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев седам делегата Вијећа народа Републике Српске за оцјену компатибилности члана 2 ст. 2 и 3 и чл. 5, 12 и 18 Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама („Службени гласник Републике Српске“ број 8/20) са чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине

Одлука од 21. марта 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-28/22**, рјешавајући захтјев **седам делегата Вијећа народа Републике Српске**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 21. марта 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву седам делегата Вијећа народа Републике Српске за оцјену уставности члана 2 ст. 2 и 3 и чл. 5, 12 и 18 Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама („Службени гласник Републике Српске“ број 8/20)

утврђује се да су члан 2 ст. 2 и 3 и чл. 5, 12 и 18 Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама („Службени гласник Републике Српске“ број 8/20) у складу са чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Михнет Окић, Алија Табаковић, Фарук Ђозић, Џемалудин Шабановић, Мурис Чиркић, Иво Камењашовић и Самир Бајевац, седам делегата Вијећа

народа Републике Српске (у даљњем тексту: подносиоци захтјева), поднијели су 12. октобра 2022. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену компатибилности члана 2 ст. 2 и 3 и чл. 5, 12 и 18 Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама („Службени гласник Републике Српске“ број 8/20; у даљњем тексту: спорни закон) са чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине. Истовремено, подносиоци захтјева су затражили да Уставни суд донесе привремену мјеру којом би забранио примјену спорног закона до доношења коначне одлуке о захтјеву.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Народне скупштине Републике Српске (у даљњем тексту: Народна скупштина РС) затражено је 28. октобра 2022. године да достави одговор на захтјев.

3. Народна скупштина РС је 3. марта 2023. године доставила одговор на захтјев.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

4. У захтјеву за оцјену уставности наводи се да је, поред јасног става из Одлуке Уставног суда број У-1/11 да је питање државне имовине у искључивој надлежности институција Босне и Херцеговине (у даљем тексту: БиХ), Народна скупштина РС донијела спорни закон којим је једнострано ријешила питање једног дијела државне имовине. Оспореним одредбама овог закона прописује се да у случају да се узурпанту не призна право својине на узурпираном земљишту, на том земљишту се одређује носилац својине јавног права и налаже његов упис у јавне евиденције. Међутим, према члану 3 спорног закона, носиоци својине јавног права су лица из члана 22 Закона о стварним правима („Службени гласник РС“ бр. 124/08, 3/09, 58/09, 95/11 и 60/15) и то: Република Српска, јединица локалне самоуправе, јавно предузеће, јавна установа и друге службе под ингеренцијом ентитета. Дакле, како наводе подносиоци захтјева, ентитет Република Српска (у даљњем тексту: РС) располаже имовином над којом нема право располагања и та имовина постаје својина ентитета. Подносиоци сматрају да је на овај начин спорним законом омогућено да дио државне имовине буде претворен у ентитетску имовину, односно да „лица из члана 22 Закона о стварним правима“ стекну државну имовину.

5. Подносиоци захтјева указују да је, историјски гледано, узурпација земљишта уско повезана с процесом унутрашње колонизације из периода Краљевине Југославије. Од 1918. године значајан дио колонизације одвијао се узурпацијом, односно незаконитим насељавањем земљишта у државној својини. Управо зато је држава

морала, како наводе подносиоци, да легализује такав начин стицања имовине. Међу првим прописима била је Уредба са законском снагом о додјељивању државног шумског земљишта и ликвидацији узурпација у БиХ од 10. јуна 1936. године. На основу те уредбе донесен је Правилник који је одредио објекте који могу да буду предмет узурпације, а то су узурпације које су биле извршене до 1. јануара 1936. године.

6. Даље, подносиоци наводе да су након завршетка Другог свјетског рата, на основу одредби чл. 4 и 7 Закона о аграрној реформи и колонизацији у Народној Републици Босни и Херцеговини (на који се позива оспорени члан 2 став 3 спорног закона), огромне површине земљишта одузете и, како се у закону каже, „дате у руке држави“. На тај начин одузето земљиште постало је својина државе.

7. Даље, подносиоци наводе да је Законом о узурпацијама из 1978. године („Службени лист Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине“ број 6/78) јасно дефинисан појам узурпације. Према том закону, на земљишту које је узурпирано прије 6. априла 1941. године могло се признати право својине узурпанту, осим на шумама на којима није било могуће признати право својине. Закон о узурпацијама из 1978. године је прописивао услове за стицање права својине на узурпираном земљишту. Међутим, како наводе подносиоци, тај закон, за разлику од спорног закона, нити једном одредбом није одређивао носиоца права својине над тим земљиштем у случају да се узурпанту не призна право својине. Наиме, подносиоци захтјева истичу да је Закон из 1978. године само утврђивао рокове у којима је узурпант морао да напусти узурпирано земљиште и његово право на надокнаду.

8. Осим наведеног, подносиоци захтјева се позивају и на Закон о претворби друштвене својине из 1994. године („Службени лист Републике Босне и Херцеговине“ број 33/94; у даљњем тексту: Закон о претворби), који је и данас на правној снази и у којем је прописано да „Република Босна и Херцеговина постаје носилац својине на имовини у друштвеној својини на којој право располагања нема Федерација Босне и Херцеговине“. Позивање на овај закон подносиоци нису посебно елаборирали, осим што су навели да је и то закон који је донио високи представник и да то показује „да се ради о питању које је у искључивој надлежности државе БиХ и њених органа“. Такође, у захтјеву се тврди да земљиште из Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама подлијеже одредбама Споразума о питањима сукцесије између бивших југословенских република („Службени гласник Босне и Херцеговине – Међународни уговори“ број 10/2001, у даљњем тексту: Споразум о сукцесији), као и одредбама Закона о привременој забрани располагања државном имовином Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 и 22/22; у даљњем тексту: Закон о забрани располагања).

9. У свјетлу истакнутог, подносиоци захтјева сматрају да су оспорене одредбе спорног закона неуставне из више разлога. Прво, њима се крше одредбе члана I/1 Устава Босне и Херцеговине којим је утврђен континуитет и идентитет државе, што подразумијева да Босна и Херцеговина има право да регулише „државну имовину“ чији је титулар. Друго, њима се крше одредбе члана III/3б) Устава Босне и Херцеговине које изражавају принцип уставности у смислу да су ентитети у обавези да се придржавају Устава Босне и Херцеговине и „одлука институција БиХ“. Треће, оспорене одредбе спорног закона крше и одредбе члана IV/4е) Устава Босне и Херцеговине којима се Парламентарној скупштини БиХ даје надлежност у осталим питањима укључујући и искључиву надлежност када је ријеч о „државној имовини“.

10. С обзиром на наведено, подносиоци захтјева предлажу да Уставни суд усвоји захтјев, утврди да оспорене одредбе спорног закона нису у сагласности са чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине, да оспорене одредбе престају да важе од наредног дана од дана објављивања одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, као и да се одлука о захтјеву објави у другим службеним гласилима у Босни и Херцеговини.

б) Одговор на захтјев

11. Народна скупштина РС је у одговору на захтјев детаљно образложила зашто сматра да питање рјешавања државне имовине није у надлежности државе него ентитета. Наиме, како је наведено у одговору, Устав БиХ нигдје, „нити у назнаци, не помиње било шта што би се односило на питање државне имовине“. Даље је наведено да материја која је прописана спорним законом спада у надлежност ентитета и да Устав Босне и Херцеговине нити једном својом одредбом не даје држави право да својим одлукама интервенише у овој области. Земљиште које је предмет спорног закона, према тврдњама из одговора, није „имовина“ која је обухваћена Законом о забрани располагања нити се на ово земљиште могу примијенити одредбе Споразума о сукцесији. Такође, Народна скупштина РС сматра да се на овај случај не могу примијенити ни одредбе Закона о претворби друштвене својине из 1994. године, с обзиром на то да је Парламентарна скупштина БиХ 19. јула 1999. године усвојила Оквирни закон о приватизацији предузећа и банака у БиХ, према којем се приватизација врши у оквиру територије ентитета. Народна скупштина РС сматра да би се у конкретном случају требала примијенити пракса из Одлуке Уставног суда број У-4/20 од 26. марта 2021. године у којој је Уставни суд закључио да су одредбе Закона о стварним правима РС које се односе на приватизацију градског грађевинског земљишта у складу с Уставом БиХ.

IV. Релевантни прописи

12. **Устав Босне и Херцеговине** у релевантном дијелу гласи:

Члан I/1
Босна и Херцеговина

1. Континуитет

Република Босна и Херцеговина, чије је званично име од сада „Босна и Херцеговина“, наставља своје правно постојање по међународном праву као држава, са унутрашњом структуром модификованом овим Уставом и са постојећим међународно признатим границама. [...]

Члан III/3а) и б)

3. Правни поредак и надлежности институција

а) Све владине функције и овлаштења која нису овим Уставом изричито повјерена институцијама Босне и Херцеговине припадају ентитетима.

б) Ентитети и њихове ниже јединице у потпуности ће поштовати овај Устав, којим се стављају ван снаге одредбе закона Босне и Херцеговине и одредбе устава и закона ентитета које су у супротности с њим, као и одлуке институција Босне и Херцеговине. Општи принципи међународног права представљају интегрални дио правног поретка Босне и Херцеговине и ентитета.

Члан IV/4е)
Парламентарна скупштина

4. Овлашћења

Парламентарна скупштина је надлежна за:

е) Друга питања потребна за извршавање њезиних дужности или оних обавеза које су јој узајамним споразумом додијелили ентитети.

13. **Закон о узурпацијама и добровољачким компетенцијама** („Службени гласник Републике Српске“ број 8/20) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.

Овим законом прописују се услови и поступак за расправљање имовинско-правних односа насталих узурпацијом земљишта које је до 6. априла 1941. године било државна својина (бивши ерар) у својини носилаца својине јавног права и на добровољачким компетенцијама.

Члан 2.

(1) Узурпацијом, у смислу овог закона, сматра се свако самовласно заузимање, односно бесправно држање пољопривредног или шумског земљишта у својини носилаца својине јавног права.

(2) Узурпацијом, у смислу овог закона, сматра се и свако самовласно заузимање, односно бесправно држање пољопривредног или шумског земљишта у својини носилаца својине јавног права на коме су расправљени спорни имовинскоправни односи по раније важећим прописима, а тадашњи органи управе и носиоци права на друштвеној, односно државној својини нису извршили депосједирање узурпаната у складу са донесеним правоснажним рјешењима, већ су узурпанте оставили у посједу узурпираног земљишта до доношења овог закона.

(3) Неће се сматрати узурпацијом заузимање пољопривредног или шумског земљишта прије 31. децембра 1955. године, које је јавно добро, као и заузимање земљишта у својини носилаца својине јавног права, ако су носиоци својине јавног права то право стекли по аграрним прописима послије Другог свјетског рата од физичких и тадашњих приватно-правних лица, осим права стечених у складу са чланом 7. тачка а) Закона о аграрној реформи и колонизацији („Службени лист Народне Републике Босне и Херцеговине“ бр. 2/46, 18/46, 20/47, 29/47, 37/49, 14/51 и 41/67).

Члан 3.

Носиоци својине јавног права су лица из члана 22. Закона о стварним правима („Службени гласник Републике Српске“ бр. 124/08, 3/09, 58/09, 95/11 и 60/15).

Члан 4.

Под добровољачким компетенцијама сматра се земљиште које је из државне својине дато у својину добровољцима ратова од 1912. до 1918. године, у складу са прописима којима су регулисане наведене компетенције.

Члан 5.

(1) На земљишту које је узурпирано прије 31. децембра 1955. године може се признати право својине узурпанту, уколико одредбама овог закона није другачије одређено.

(2) На земљишту које је узурпирано послије рока из става 1. овог члана не признаје се право својине узурпанту.

Члан 7.

Право својине које се признаје узурпанту на узурпираном земљишту уписује се у јавну евиденцију о непокретностима (у даљем тексту: јавна евиденција) у корист узурпанта.

Члан 12.

(1) По одредбама овог закона расправиће се и односи из закупа државног земљишта који су настали прије 6. априла 1941. године на основу рјешења тадашњих шумарских и аграрних органа, донесених у сврху спровођења унутрашње

колонизације или у сврху претварања крша и голети у шумску културу, као и ради подизања стамбених зграда, под условима да таква земљишта и данас држе закупци, односно њихови правни сљедници.

(2) По одредбама овог закона расправиће се и односи настали из додјељивања у својину државног земљишта прије 6. априла 1941. године, на основу одлуке тадашњих шумских и аграрних органа.

(3) Ако лица из става 1. овог члана, односно њихови правни сљедници и сада држе земљиште које им је раније дато у својину правоснажним одлукама бивших шумарских и аграрних органа које није спроведено у јавним евиденцијама а, по њиховом захтјеву или по службеној дужности, надлежни орган управе за имовинскоправне послове (у даљем тексту: надлежни орган) доноси рјешење којим се налаже упис права својине на том земљишту у јавним евиденцијама у њихову корист.

Члан 18.

(1) Рјешењем којим се узурпанту не признаје право својине на узурпираном земљишту одређује се носилац својине јавног права на том земљишту, налаже упис у јавне евиденције и узурпанту налаже напуштање тог земљишта у року од шест мјесеци од дана правоснажности рјешења.

(2) У случају да се на узурпираном земљишту на којем се не признаје право својине узурпанту налази изграђен објекат, надлежни орган доноси рјешење којим се не признаје право својине узурпанту и које садржи налог да, по правоснажности тог рјешења, надлежни орган по службеној дужности покреће поступак за утврђивање земљишта које служи за редовну употребу изграђеног објекта, да би била извршена легализација тог објекта у складу са важећим прописима којима се регулише ова област.

(3) Трошкове поступка утврђивања земљишта које служи за редовну употребу објекта из става 2. овог члана сноси узурпант као градитељ тог објекта.

Члан 19. ст. (1) и (2)

(1) Узурпанту, којем није признато право својине на узурпираном земљишту, дозволиће се да побере плодове са узурпираног земљишта […]

(2) За трајне културе (воћњаке, винограде и сл.) подигнуте на узурпираном земљишту, узурпанту припада накнада […]

Члан 21. став (1)

(1) Укњижба права својине у јавне евиденције врши се по службеној дужности на основу правоснажног рјешења којим се узурпанту признаје право својине на узурпираном земљишту.

Члан 24.

Поступак за расправљање узурпација и спровођење извршења рјешења врши се по одредбама Закона о општем управном поступку („Службени гласник Републике Српске“ бр. 13/02, 87/07, 50/10 и 66/18) уколико овим законом није другачије одређено

Члан 25.

(1) Својство добровољца стекло је свако физичко лице које је у току ратова од 1912. до 1918. године својевољно ступило у српску или црногорску војску, закључно до 5. новембра 1918. године и остало на војној дужности до демобилизације или је од војне дужности раније било ослобођено као неспособно, због државних потреба, као и свако физичко лице које је до рата 1912. године или у ратовима 1912. године добровољно, активним учешћем у вези са пожртвовањем помагало остварењу народног ослобођења и уједињења.

(2) Неборачке парцеле од три хектра и борачке парцеле од пет хектара остављају се као својина добровољцима из става 1. овог члана, које су им раније, на основу прописа Краљевине Југославије (Закон о добровољцима из 1921. године, односно 1928. године) додијељене.

Члан 26. ст. (1) и (2)

(1) Поступак из члана 25. став 2. овог закона покреће се на захтјев добровољца или његових правних сљедника и у том поступку се утврђује постојање својства добровољца и врши додјела добровољачког земљишта.

(2) Поступак из става 1. овог члана спроводи надлежни орган и уколико су испуњени сви услови прописани овим законом, доноси рјешење којим се налаже упис права својине добровољца или његових правних сљедника и упис у јавне евиденције.

14. **Закон о аграрној реформи и колонизацији у Народној Републици Босни и Херцеговини** („Службени лист Народне Републике Босне и Херцеговине“ бр. 2/46, 18/46, 20/47, 29/47, 37/49, 14/51 и „Службени лист Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине“ број 41/67) како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, у релевантном дијелу гласи:

Члан 4.

Ради додјељивања земље ствара се земљишни фонд аграрне реформе и колонизације у који улазе:

а) обрадиве земље, које се путем експропријације по члану 7. овог закона одузму од власника и прећу у руке државе,

б) обрадива земља држављана Њемачког Рајха и лица њемачке народности конфискована према одлуци Антифашистичког вијећа народног ослобођења Југославије од 21. новембра 1944. године,

ц) обрадива земља припадника страних народности, који су се иселили или који се буду иселили,

д) обрадива земља народних непријатеља и других лица, која је конфискована на основу судске пресуде,

е) земља коју држава издвоји из свог власништва у циљу додјељивања сиромашним земљорадницима,

ф) земљишни посједи који су у току рата ма из ког разлога остали без сопственика, и без правног насљедника;

г) земљишта, која остављају колонисти, који су се преселили у други крај, уколико се у року од двије године дана не врате на своје старо мјесто.

Члан 7.

Експропријацијом се одузимају од садашњих власника и прелазе у руке државе:

а) велики посједи тј. таква пољопривредна и шумска добра чија укупна површина прелази 450 дунума или 250 дунума обрадиве земље, ако се ове земље искоришћавају путем закупа или најамном радном снагом;

б) земљишни посједи у својини банака, предузећа, акционарских друштава и других приватно-правних лица и других правних лица одређених законом, изузев оне дијелове тих посједа који ће се власницима оставити за индустријске, грађевинске, научне, културне и друге друштвено корисне сврхе;

ц) земљишни посједи свих врста задужбина свјетовних и вјерских, те појединих богомоља, манастира, текија, вјерских установа и вакуфа;

[...]

д) вишак обрадиве земље земљорадничких посједа изнад максимума одређених по члану 11. овог закона.

[...]

15. **Закон о узурпацијама Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине** („Службени лист Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине“ број 6/78) како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, у релевантном дијелу гласи:

Члан 5.

Право својине које се признаје на узурпираном земљишту уписује се у земљишне књиге у корист узурпанта.

Ако је узурпант породица или породична задруга, или ако се оне у смислу претходног члана сматрају узурпантом, право својине уписаће се према извршеној диоби или према споразуму.

Ако диобе односно споразума није било право својине уписаће се на све чланове породице који су се затекли на узурпираном земљишту 6. априла 1941. године, уколико стално живе на том земљишту, односно, по праву насљеђа, на њихове насљеднике који стално живе на узурпираном земљишту или су привремено одсутни.

Право из претходног става припада и оним члановима уже породице који су рођени послије 6. априла 1941. године, ако стално живе на узурпираном земљишту или су привремено одсутни.

Одредбе претходних ставова примјењиваће се и у случајевима када је узурпанту на име накнаде дато друго земљиште.

Члан 19.

Поступак за расправљање имовинских односа насталих узурпацијом земљишта у друштвеној својини покреће се на захтјев узурпанта, заинтересоване организације удруженог рада, општине (у даљем тексту: корисник) или по службеној дужности.

Члан 24.

У рјешењу којим се узурпанту не признаје право својине на узурпираном земљишту, одредиће се рок у коме је узурпант дужан напустити узурпирано земљиште.

У случају када је утврђено да узурпант нема право на накнаду, рок за напуштање узурпираног земљишта не може бити краћи од три ни дужи од девет мјесеци, рачунајући од дана правоснажност рјешења.

Рок за напуштање узурпираног земљишта за које је узурпанту одређена накнада у новцу или другом земљишту не може бити краћи од три мјесеца ни дужи од једне године, рачунајући од дана извршене исплате накнаде, односно од дана када је узурпанту предато у посјед друго земљиште.

Ако се на узурпираном земљишту на коме није признато право својине налазе подигнути објекти за чији пренос је одређена накнада, рок за напуштање земљишта и уклањање објеката не може бити краћи од дванаест ни дужи од осамнаест мјесеци, рачунајући од дана исплаћене накнаде.

Узурпирано земљиште под шумом на којем није признато право својине узурпант је дужан напустити наредног дана по правоснажности рјешења.

16. **Закон о узурпацији** („Службени гласник Републике Српске“ 70/06) у релевантном дијелу гласи:

Члан 5.

(1) Право својине које се признаје на узурпираном земљишту уписује се у корист узурпанта у јавне књиге о евиденцији некретнина.

(2) Ако су узурпанти више физичких лица, или ако се они у смислу члана 4. сматрају узурпантима, право својине уписаће се према извршеној диоби или према споразуму.

(3) Ако диобе односно споразума није било, право својине уписује се на сва физичка лица која су се затекла на узурпираном земљишту 8. јула 1955. године, уколико стално живе на том земљишту, односно по основу насљеђа на њихове насљеднике који стално живе на узурпираном земљишту, са одређеним идеалним дијеловима.

(4) Право из става 3. припада и оним члановима уже породице који су рођени послије 8. јула 1955. године, ако стално живе на узурпираном земљишту.

(5) Одредбе ст. 3. и 4. овог члана примијењују се и у случајевима када је узурпанту на име накнаде дато друго земљиште.

Члан 10.

(1) Пољопривреднику коме се не призна право својине на земљишту из члана 6. став 1. т. а), б), в) и г) овог закона, а његово домаћинство је без земље или је нема довољно, даће се на име накнаде у својину првенствено друго обрадиво земљиште, водећи рачуна о класи земљишта, броју чланова домаћинства и његовом општем економском стању.

(2) Ако се узурпанту не може дати накнада у другом обрадивом земљишту, одредиће му се накнада у новцу.

(3) Накнада у случају из става 2. одредиће се по прометној вриједности земљишта на том подручју.

(4) Независно од одредби ст. 2. и 3. узурпант и будући корисник узурпираног земљишта могу се пред органом управе надлежним за имовинско-правне послове споразумјети о висини и облику накнаде, с тим да накнада не може битно одступати од утврђене прометне у конкретној катастарској општини.

Члан 24.

(1) Рјешењем којим се узурпанту не признаје право својине на узурпираном земљишту одредиће се рок у коме је узурпант дужан напустити узурпирано земљиште.

(2) У случају када је утврђено да узурпант нема право на накнаду, рок за напуштање узурпираног земљишта не може бити краћи од три нити дужи од девет мјесеци, рачунајући од дана правоснажности рјешења.

(3) Рок за напуштање узурпираног земљишта за које је узурпанту одређена накнада у новцу или другом земљишту не може бити краћи од три мјесеца нити дужи од једне године, рачунајући од дана извршене исплате накнаде, односно од дана када је узурпанту предато у посјед друго земљиште.

(4) Ако се на узурпираном земљишту на коме није признато право својине налазе подигнути објекти за чији пренос је одређена накнада, рок за напуштање земљишта и уклањање објекта не може бити краћи од дванаест ни дужи од осамнаест мјесеци, рачунајући од дана уплаћене накнаде.

Члан 28.

(1) Правоснажно рјешење надлежног органа управе којим се узурпанту признаје право својине или право коришћења на узурпираном земљишту служи као основ за укњижење у јавним књигама.

(2) Органи управе ће свако правоснажно рјешење из претходног става доставити надлежном основном суду и одјељењу за катастар ради спровођења одговарајућих уписа, односно промјена.

(3) Укњижење се спроводи по службеној дужности.

17. **Споразум о питањима сукцесије** („Службени гласник Босне и Херцеговине – Међународни уговори“ број 10/01) у релевантном дијелу гласи:

Анекс А
Покретна и непокретна државна имовина

Члан 2. став (1)

(1) Непокретна државна имовина бивше СФРЈ која се налазила на територији бивше СФРЈ ће припасти државама насљедницама на чијој се територији та имовина налази

18. **Закон о привременој забрани располагања државном имовином Босне и Херцеговине** („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 и 22/22). За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ који гласи:

Члан 1.

Овим законом се забрањује располагање државном имовином.

У смислу овог Закона, под државном имовином подразумијева се:

1. непокретна имовина која припада држави Босни и Херцеговини на основу међународног Споразума о питањима сукцесије, који су 29. јуна 2001. год. потписале државе Босна и Херцеговина, Хрватска, Бивша Југословенска Република Македонија, Словенија и Савезна Република Југославија;

2. непокретна имовина на којој је право располагања и управљања имала бивша Социјалистичка Република Босна и Херцеговина до 31. децембра 1991. године;

3. пољопривредно земљиште, за које је Уставни суд Босне и Херцеговине утврдио да представља државну имовину у својој одлуци у предмету бр. У-8/19;

4. ријеке, шуме и шумско земљиште, за које је Уставни суд Босне и Херцеговине утврдио да представљају државну имовину у својим одлукама у предметима бр. У-9/19 и бр. У-4/21.

У смислу овог закона, под располагањем наведене имовине сматра се директни или индиректни пренос власништва.

Члан 2.

Без обзира на одредбе било којег другог закона или прописа, државном имовином може располагати искључиво држава Босна и Херцеговина, као њен титулар, у складу с одредбама овог закона.

Свака одлука, акт, уговор или било који други правни инструмент којим се располаже имовином из члана 1. овог закона супротно одредбама овог закона, ништав је.

19. **Закон о претворби друштвене својине** („Службени лист Републике Босне и Херцеговине“ број 33/94) како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, у релевантном дијелу гласи:

Члан 1. тач. 1. и 4.

Даном ступања на снагу овог закона Република Босна и Херцеговине (у даљњем тексту: Република) постаје носилац права својине на имовини у друштвеној својини на којој право располагања нема Федерација Босне и Херцеговине и то:

1. природним богатствима и добрима у општој употреби;

4. некретнинама које су изграђене или по другом основу стечене из средстава буџета, средстава за финансирање заједничких потреба те средства самодоприноса грађана и донација без обзира да ли се код друштвеног правног лица као корисника воде или не воде у пословним књигама, односно да ли су уписане у земљишне књиге.

V. Допустивост

20. При испитивању допустивости захтјева, Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3а) Устава Босне Херцеговине.

21. Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд ће подржавати овај Устав.

а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног

или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

22. Захтјев за оцјену уставности поднијело је седам делегата Вијећа народа Републике Српске, које укупно броји 28 делегата, што чини једну четвртину чланова било којег законодавног органа ентитета, што значи (супротно наводима из одговора на захтјев) да је захтјев поднио овлашћени субјекат у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-15/21* од 14. јула 2022. године, тачка 23 с даљњим референцама, доступна на www.ustavnisud.ba).

23. Имајући у виду одредбе члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да је захтјев допустив зато што га је поднио овлашћени субјекат, те да не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег захтјев није допустив.

VI. Меритум

24. Уставни суд указује да конкретни захтјев покреће питање уставности одређених одредби Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама с аспекта државне имовине. Уставни суд се у више својих одлука бавио питањем регулисања државне имовине. Први пут Уставни суд се бавио тим питањем у Одлуци број У-1/11 од 13. јула 2012. године, када је испитивао уставност Закона о статусу државне имовине која се налази на територији Републике Српске и под забраном је располагања. Након тога, Уставни суд је у Одлуци број У-8/19 од 6. фебруара 2020. године испитивао уставност Закона о пољопривредном земљишту Републике Српске, док је у Одлуци број У-4/21 од 23. септембра 2021. године испитивао уставност Закона о шумама Републике Српске. Даље, у Одлуци број У-10/22 од 22. септембра 2022. године Уставни суд је оцијенио уставност Закона о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти у Републици Српској.

25. У одговору на захтјев Народна скупштина је нагласила да се овај предмет треба ријешити у складу с праксом Уставног суда из Одлуке У-4/20. Супротно томе, из навода подносиоца захтјева произлази да се о уставности Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама треба ријешити у складу с праксом из одлука бр. У-1/11, У-8/19, У-4/21 и У-10/22.

26. У вези с овим наводима, Уставни суд указује да је у одлукама у предметима бр. У-1/11, У-8/9, У-4/21 и У-10/22 оцјењивао уставност закона у којима је било прописано да се ранија државна својина мијења у корист РС, тј. да некретнине, пољопривредно земљиште или шуме у државној или друштвеној својини, уколико на њима до сада право својине нису стекла физичка или правна лица, по сили закона постају својина РС. Уставни суд је у Одлуци У-1/11, у којој је разматрао закон РС који је рјешавао питање статуса државне имовине која се налази на територији РС и под забраном је располагања, на сљедећи начин објаснио шта се сматра „државном имовином“: „Државна имовина, иако је то облик својине који је по својој структури сличан грађанскоправној приватној својини, представља посебан правни концепт, те, из тог разлога, ужива посебан статус. Државна имовина је карактеристична по јавноправној природи односа субјеката и коришћења те имовине, као и њеног титулара. Она обухвата, с једне стране, покретне и непокретне ствари које су у рукама јавне власти и које јој служе ради вршења те власти, с друге стране, она може да обухвати ‘јавно добро’ (морска вода и морско дно, ријечна вода и ријечна корита, језера, планине и друга природна богатства, јавна саобраћајна мрежа, саобраћајна инфраструктура, итд.). Оно, по својој природи, приоритетно служи свим људима у држави. Као такво, ‘јавно добро’ може да буде издвојено из правног промета (*res extra commercium*) због свог значаја јер је то једини начин да буде сачувано и заштићено. Другим ријечима, државна имовина је средство спровођења јавне власти и стога је уско повезана с територијалним и материјалним надлежностима органа јавне власти, наиме, с територијалним интегритетом и суверенитетом државе“ (види Одлуку о допустивости и меритуму број *У-1/11* од 13. јула 2012. године, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 73/12, тач. 62 и 63).

27. У вези с тим, Уставни суд је у тој и другим наведеним одлукама нагласио да се само на државном нивоу може одлучити коме ће да припадне својина над државном имовином која је припала држави Босни и Херцеговини Споразумом о сукцесији или је под забраном располагања.

28. Међутим, Уставни суд у конкретном случају указује и на Одлуку о допустивости и меритуму број У-4/20 од 26. марта 2021. године (доступна на www.ustavnisud.ba), у којој је испитивана уставност одредби Закона о стварним правима РС, у дијелу који се односи на приватизацију градског грађевинског земљишта. У овом предмету, за разлику од осталих наведених предмета, Уставни суд је закључио

да су оспорене одредбе Закона о стварним правима РС у складу с Уставом Босне и Херцеговине јер се „њима регулишу питања претворбе друштвене/државне својине која није под забраном располагања“. Такође је закључено да „Република Српска има надлежност да регулише претворбу друштвене/државне имовине која није обухваћена Законом о забрани располагања сходно прелазним одредбама Закона о стварним правима РС“ (види тач. 54 и 58 наведене одлуке).

29. У конкретном случају, Уставни суд сматра да је *ratio legis* спорног закона прописивање услова и поступка у којем се утврђује да ли се узурпанту или добровољцу, односно његовом правном сљеднику, може да призна право својине на узурпираном земљишту или земљишту које се сматра добровољачком компетенцијом. Уставни суд подсјећа да се спорним законом (члан 1) прописују услови и поступак за расправљање имовинскоправних односа насталих узурпацијом земљишта које је до 6. априла 1941. године било „државна својина (бивши ерар)“ као и на добровољачким компетенцијама. Дакле, оспореним одредбама спорног закона јавна власт РС рјешава правни статус лица која су у вишедеценијском посједу узурпираног земљишта или добровољачких компетенција, односно испуњава своју позитивну обавезу да ријеши њихов правни статус. Само оно узурпирано земљиште на којем се према одредбама спорног закона не признаје право власништва узурпанту, уписаће се према одредби члана 18 став 1 спорног закона у корист носиоца својине јавног права на том земљишту.

30. Уставни суд запажа да, супротно наводима из захтјева, узурпирано земљиште и добровољачке компетенције неспорно не улазе у државну имовину коју је БиХ добила по основу Споразума о сукцесији јер узурпације нису „[н]епокретна државна имовина бивше СФРЈ“ нити се на њих примјењује Закон о забрани располагања (види члан 1 ст. 2, 3 и 4 наведеног закона), као ни Закон о претворби (види члан 1 став 4 наведеног закона). Имајући то у виду, Уставни суд сматра да се имовина која је предмет спорног закона може да доведе у везу с праксом Уставног суда из предмета број У-4/20 (види тачку 28 ове одлуке). Стога, Уставни суд сматра да Република Српска има надлежност да регулише претворбу друштвене/државне имовине која није предмет Споразума о сукцесији нити је обухваћена Законом о забрани располагања или Законом о претворби, нити је оваква имовина у пракси Уставног суда У-1/11, У-8/9, У-4/21 и У-10/22 означена као државна имовина чији се титулар може одредити само законом који се треба донијети на државном нивоу. У контексту оспорених одредби спорног закона, то подразумијева да, након спроведеног поступка који спорни закон прописује и уколико узурпант не буде испуњавао услове за упис права својине, РС може одредити и евидентирати на том земљишту носиоца својине јавног права из члана 22 Закона о стварним правима, како је то прописано чланом 3 спорног закона.

31. Уставни суд сматра да на другачије одлучење не може да утиче то што такво рјешење није било садржано у ранијим прописима бивше СРБиХ или РС, па се неће посебно бавити одредбама тих закона.

32. С обзиром на све наведено, Уставни суд сматра да су одредбе члана 2 ст. 2 и 3, те чл. 5, 12 и 18 спорног закона у складу са чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине.

VII. Закључак

33. Уставни суд закључује да су оспорене одредбе Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама које регулишу питање државне имовине која није предмет Споразума о сукцесији нити је под забраном располагања, у складу са чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине и да Република Српска има надлежност да пропише да државно земљиште, на којем не постоје услови да се узурпанту призна право својине на узурпацији или добровољачкој компетенцији, одреди и евидентира на том земљишту носиоца својине јавног права на начин како то спорни закон прописује.

34. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

35. С обзиром на одлуку у овом предмету, Уставни суд неће посебно разматрати приједлог за доношење привремене мјере.

36. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Садржај

Предмет број У-31/22

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ

Захтјев 11 чланова Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности члана 30 став (5), члана 52 став (3), члана 54 став (2) и члана 129 став (2) Пословника Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 79/14, 81/15, 97/15 и 53/22)

Одлука од 21. марта 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у саставу: предсједница Валерија Галић, потпредсједници Мирсад Ћеман и Helen Keller и судије Сеада Палаврић, Angelika Nußberger и Леди Бианку, на сједници одржаној 21. марта 2024. године у предмету број **У-31/22**, рјешавајући захтјев **11 чланова Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине** на основу члана VI/3a) Устава Босне и Херцеговине, члана 19 став (1) тачка а) и чл. 57 став (2) тачка а) и 58 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ

Одбацује се као недопуштен захтјев 11 чланова Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности члана 30 став (5), члана 52 став (3), члана 54 став (2) и члана 129 став (2) Пословника Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 79/14, 81/15, 97/15, 78/19, 26/20, 53/22 и 59/23) због ненадлежности Уставног суда Босне и Херцеговине за одлучивање.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Једанаест чланова Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносиоци захтјева) поднијело је 7. новембра 2022. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности члана 30 став (5), члана 52 став (3), члана 54 став (2) и члана 129 став (2) Пословника Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 79/14, 81/15, 97/15 и 53/22; у даљњем тексту: Пословник).

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 став (2) Правила Уставног суда, од Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Представнички дом) затражено је 12. јануара 2023. године да достави одговор на захтјев у року од 30 дана од пријема дописа.

3. Представнички дом је 23. фебруара 2023. године доставио одговор на захтјев.

III. Захтјеви и одговори на захтјеве

а) Наводи из захтјева

4. Подносиоци захтјева сматрају да одредбе члана 30 став (5), члана 52 став (3), члана 54 став (2) и члана 129 став (2) Пословника нису у складу са чл. II/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту Европска конвенција), чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 5 Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, као и са чл. 2, 25 и 26 Међународног пакта о грађанским и политичким правима, те чланом 14 Европске конвенције у вези са чланом 3 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

5. У погледу допустивости захтјева подносиоци захтјева су навели да Пословник „има специфичну уставну природу која произлази директно из Устава Босне и Херцеговине“. Због тога, подносиоци захтјева сматрају да се Пословник може сматрати *sui generis* „законом“ у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, те да постоји надлежност Уставног суда да одлучује о уставности оспорених одредби. Такође, подносиоци захтјева сматрају да може доћи до „спора између институција Босне и Херцеговине“, који би Уставни суд био надлежан да ријеши, због чињенице да је избор руководства комисија и начин одлучивања заснован на дискриминаторним основима.

6. Подносиоци захтјева сматрају да је оспореним одредбама установљена дискриминација на основу етничке припадности чланова Представничког дома, који се изјашњавају као припадници групе Осталих. У том погледу наводе да припадницима групе Осталих није ускраћено право учествовати у политичком процесу јер им је омогућено да буду бирани у Представнички дом и да буду чланови комисија. Међутим, сматрају да су оспореним одредбама њихова права умањена јер им је онемогућено да на једнак начин користе своја права и обавезе из Пословника, односно да припадници конститутивних народа имају већа права од припадника групе Осталих. У том погледу, подносиоци захтјева истичу да из одредби члана

30 став (5) и члана 52 став (3) Пословника изричито произлази немогућност именовања заступника који се изјашњавају као припадници групе Осталих као предсједавајућег или замјеника предсједавајућег комисија. Због тога, како наводе, током једног мандата Представничког дома чланови који су припадници групе Осталих су искључени из руководства свих сталних, привремених и заједничких комисија, због чега сматрају да се ради о дискриминацији „широких размјера". Такође, подносиоци захтјева указују да је одредбама члана 54 став (2) и члана 129 став (2) Пословника установљено да приликом одлучивања у заједничким комисијама гласови чланова који су припадници групе Осталих вриједе мање од гласова чланова који су припадници конститутивних народа. Према мишљењу подносилаца захтјева, оспорене одредбе прописују да у пракси, у одређеним случајевима када је потребно позитивно мишљење неке од заједничких комисија или кроз усаглашавање различитих текстова приједлога закона, није могуће донијети закон без барем једног гласа чланова из сваког од конститутивних народа, док се не прописује да је потребан и најмање један глас чланова из групе Осталих.

7. Према оцјени подносилаца захтјева, оспорене одредбе немају објективно и разумно оправдање. У вези с положајем припадника Осталих у Босни и Херцеговини подносиоци захтјева су се позвали на одлуку Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) у предмету *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине* [ВВ] (пресуда од 22. децембра 2009. године, представке бр. 27996/06 и 34836/06, тачка 55). Затим су указали да је Европски суд истакао да никаква разлика у третману, која је заснована искључиво или у одлучујућој мјери на етничком поријеклу, не може бити објективно оправдана у савременом демократском друштву изграђеном на принципима плурализма и поштовања различитих култура. Такође су навели да није спорно да је у мултиетничкој држави као што је Босна и Херцеговина разумно и оправдано обезбиједити да сваки орган власти одражава такав карактер друштва. Међутим, сматрају да оспорене одредбе које су засноване на етничкој припадности, односно неизјашњавању о тој припадности представљају непропорционалан одговор за постизање тог циља. Осим тога, сматрају да су одредбе Пословника „значајно рестриктивније од Устава Босне и Херцеговине" јер су у Уставу Босне и Херцеговине рестрикције према припадницима групе Осталих прописане искључиво у односу на Дом народа и руководство Представничког дома, али не и по питању чланства у руководству комисија или пак вриједности гласа у односу на остале чланове Представничког дома.

2. Одговор на захтјев

8. Представнички дом је навео да је Уставноправна комисија разматрала захтјев за оцјену уставности и да је након расправе констатовала да је Пословник у складу с Уставом Босне и Херцеговине.

IV. Релевантни прописи

а) Релевантни прописи који се односе на уставни основ и поступак доношења

9. У Уставу БиХ релевантне одредбе гласе:

ПРЕАМБУЛА

[...]

Увјерени да демократске институције власти и правични поступци најбоље стварају мирољубиве односе у плуралистичком друштву,

[...]

Бошњаци, Хрвати и Срби, као конститутивни народи (заједно са осталима), и грађани Босне и Херцеговине овим одлучују да Устав Босне и Херцеговине гласи:

Члан I став 2.
Босна и Херцеговина

2. Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

Члан II став 2.
Људска права и основне слободе

2. Међународни стандарди

Права и слободе предвиђене Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и њеним протоколима директно се примјењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим другим законима.

Члан IV
Парламентарна скупштина

Парламентарна скупштина има два вијећа: Дом народа и Представнички дом.

1. Дом народа

Дом народа се састоји од 15 делегата, од којих су двије трећине из Федерације (пет Хрвата и пет Бошњака) и једна трећина из Републике Српске (пет Срба).

[...]

б) Девет чланова Дома народа представљају кворум, под условом да су присутна најмање три бошњачка, три хрватска и три српска делегата.

2. Представнички дом

Представнички дом има четрдесет два члана, од којих се двије трећине бирају са територије Федерације, а једна трећина са територије Републике Српске.

[...]

3. Поступак

[...]

б) Сваки дом већином гласова усваја свој пословник о раду и међу својим члановима бира за предсједавајућег и његове замјенике једног Србина, једног Бошњака и једног Хрвата, с тим да положај предсједавајућег ротира између та три изабрана лица.

ц) Доношење свих закона захтијева сагласност оба дома.

д) Све одлуке у оба дома доносе се већином гласова оних који су присутни и који гласају. Делегати и чланови ће максимално настојати да та већина укључује најмање једну трећину гласова делегата или чланова са територије сваког ентитета. Ако већина гласова не укључује једну трећину гласова делегата или посланика са територије сваког ентитета, предсједавајући и његови замјеници састаће се као комисија и покушати да обезбиједе сагласност у року од три дана након гласања. Ако то не успије, одлуке се доносе већином гласова оних који су присутни и гласају, под условом да гласови против не смију да садрже двије трећине или више делегата или чланова изабраних из сваког ентитета.

е) Предложена одлука Парламентарне скупштине може се прогласити штетном по виталне интересе бошњачког, хрватског или српског народа већином гласова из редова бошњачких, хрватских, или српских делегата, изабраних у складу са ставом 1. тачка (а). Да би била усвојена, таква предложена одлука захтијева у Дому народа сагласност већине бошњачких, већине хрватских и већине српских делегата који су присутни и гласају.

ф) Када се већина бошњачких, хрватских или српских делегата успротиви позивању на тачку (е), предсједавајући Дома народа ће одмах сазвати Заједничку комисију од три делегата, по једног из редова бошњачких, хрватских и српских делегата, како би ријешила то питање. Ако Комисија у томе не успије у року од пет дана, предмет се преноси на Уставни суд, који ће у хитном поступку размотрити процедуралну регуларност у тој ствари.

[...]

4. Овлашћења

Парламентарна скупштина је надлежна за:

а) Доношење закона потребних за спровођење одлука Предсједништва или за извршавање надлежности Скупштине по овом Уставу.

б) Одлучивање о изворима и износу средстава за функционисање институција Босне и Херцеговине и за међународне обавезе Босне и Херцеговине.

ц) Одобравање буџета за институције Босне и Херцеговине.

д) Одлучивање о пристанку на ратификацију уговора.

е) Друга питања потребна за извршавање њезиних дужности или оних обавеза које су јој узајамним споразумом додијелили ентитети.

10. **Пословник Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 79/14, 81/15, 97/15, 78/19, 26/20, 53/22 и 59/23). За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст, сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 7. ст. (1) и (2)
(Учешће у раду)

(1) Посланик има права и дужности утврђене Уставом БиХ, законом, одлуком, Кодексом понашања посланика и делегата у Парламентарној скупштини БиХ (у даљем тексту: Кодекс) и овим пословником.

(2) Посланик има право и дужност да присуствује сједници Дома и сједници комисија Дома чији је члан. Он учествује у њиховом раду и ангажује се на проналажењу рјешења и доношењу одлука којима се обезбјеђује извршавање уставних надлежности институција БиХ.

Члан 27.
(Дужности предсједавајућег Дома)

(1) Предсједавајући Дома:

а) представља Дом;

б) учествује у припреми, сазива и предсједава сједницом Дома;

ц) учествује у припреми, сазива и предсједава сједницом Колегијума Дома;

д) иницира расправу о питањима из надлежности Дома;

е) усмјерава расправу, даје ријеч учесницима у расправи и одузима је према овом пословнику;

ф) ограничава трајање расправе у вези с једним или више питања, ако је потребно, како би се обезбиједило разматрање усвојеног дневног реда у цјелини;

г) предузима све потребне мјере како би се обезбиједила мирна и уредна расправа, укључујући и одгађања за краћи временски период;

х) брине о досљедној примјени овог пословника;

и) задужен је за примјену принципа јавности рада Дома и комисија Дома;

ј) ствара претпоставке за потпуно остваривање права и обављање дужности посланика у оквиру надлежности Дома;

к) потписује законе и друге акте које Дом усвоји;

л) даје упутства секретару Дома у вези с обављањем задатака и дужности;

м) обавља друге дужности у складу с одлукама Дома.

(2) У обављању поменутих дужности, предсједавајући Дома се консултује са замјеницима предсједавајућег.

(3) У случају спријечености предсједавајућег Дома, дужност предсједавајућег Дома преузима први замјеник предсједавајућег Дома, а у његовом одсуству други замјеник предсједавајућег Дома.

Члан 28.
(Оснивање комисија)

Дом оснива сталне и привремене комисије Дома и, заједно са Домом народа, заједничке сталне и привремене комисије оба дома Парламентарне скупштине БиХ.

Члан 29. став (1)
(Привремене комисије Дома)

(1) Дом својим закључком може, на приједлог посланика или клуба посланика, основати привремене комисије Дома или, на приједлог Дома народа, привремене заједничке комисије:

а) комисије за извршење или припремање одређеног акта или питања;

б) истражне комисије.

Члан 30. ст. (1), (2) и (5)
(Именовање чланова комисија)

(1) Дом именује чланове комисије. Именовање мора бити у складу са расподјелом мјеста у Дому.

(2) Сталне комисије имају девет чланова, док привремене комисије Дома могу имати до девет чланова. Комисије се попуњавају пропорционално величини клубова посланика у Дому, од којих су двије трећине чланова изабране с територије Федерације Босне и Херцеговине, а једна трећина с територије Републике Српске.

(5) Комисије међу својим члановима бирају предсједавајућег, те првог и другог замјеника предсједавајућег. Они се бирају из три конститутивна народа.

Члан 33.
(Организовање рада комисије)

Предсједавајући комисије, у сарадњи с њеним секретаром, организује рад комисије. Предсједавајући комисије има иста овлашћења и компетенције као предсједавајући Дома, примијењено на поступке и расправе у комисији.

Члан 34. став (1)
(Први и други замјеник
предсједавајућег комисије)

(1) Ако предсједавајући комисије не присуствује сједници комисије, дужност предсједавајућег обавља први замјеник предсједавајућег. Ако први замјеник предсједавајућег не присуствује сједници комисије, дужност предсједавајућег обавља други замјеник предсједавајућег.

Члан 35. ст. (1) и (3)
(Сазивање сједница комисије)

(1) Сједницу комисије сазива предсједавајући комисије на сопствену иницијативу и на приједлог Колегијума Дома и Колегијума у проширеном саставу, замјеника предсједавајућег те комисије или најмање једне трећине чланова комисије, као и у случају из члана 34. став (1) овог пословника.

(3) Ако предсједавајући комисије не сазове сједницу када се то од њега затражи, сједницу сазива један од замјеника предсједавајућег комисије.

Члан 39.
(Овлашћења комисије)

Комисија може:

а) спровести јавна или затворена саслушања самостално или с другим надлежним комисијама;

б) позивати и саслушати свједоке из било које институције у Босни и Херцеговини и може од њих захтијевати да одговоре на сва испитивања и изнесу све чињенице и информације, као и оне које представљају тајни податак;

ц) покренути питање одговорности за неодазивање позиву комисије, давање лажних или нетачних изјава комисији под заклетвом;

д) захтијевати извјештај од било којег изабраног и именованог званичника, службеника или институције;

е) захтијевати помоћ ревизора;

ф) затражити помоћ независних стручњака ван институција у Босни и Херцеговини.

Члан 42.
(Процедуре)

У случајевима који нису посебно регулисани овим пословником, процедуре у комисијама прате основне одредбе о законодавним активностима.

Одјељак Д. Сталне комисије Дома

Члан 43.
(Сталне комисије)

Дом има сљедеће сталне комисије:

а) Уставноправну комисију;

б) Комисију за спољне послове;

ц) Комисију за спољну трговину и царине;

д) Комисију за финансије и буџет;

е) Комисију за саобраћај и комуникације;

ф) Комисију за остваривање равноправности полова;

г) Комисија за борбу против корупције и клептократије;

х) Комисију за припрему избора Савјета министара БиХ.

Одјељак Е. Заједничке комисије оба дома
Парламентарне скупштине БиХ

Члан 52. ст. (1) и (3)
(Састав и конституисање заједничких комисија оба дома
Парламентарне скупштине БиХ)

(1) Заједничка комисија оба дома Парламентарне скупштине БиХ (у даљем тексту: заједничка комисија) има 12 чланова, од којих се шест бира из Дома а шест из Дома народа, с тим да се двије трећине чланова бирају с територије Федерације Босне и Херцеговине, а једна трећина с територије Републике Српске.

(3) Заједничка комисија међу својим члановима бира предсједавајућег, те првог и другог замјеника предсједавајућег, који се бирају из три конститутивна народа. Предсједавајући и први замјеник предсједавајућег не могу бити чланови истог дома.

Члан 54.
(Кворум и одлучивање)

(1) Кворум за рад заједничке комисије чини седам чланова комисије, од чега је најмање половина чланова комисије из сваког дома.

(2) Заједничка комисија одлучује простом већином гласова оних који су присутни и који гласају, уз услов да та већина укључује најмање једну трећину чланова сваког дома који су присутни и који гласају и једног представника из сваког конститутивног народа, чији је најмање један представник присутан и гласа. Изузетно од ове одредбе, када Заједничка комисија за административне послове доноси коначне одлуке, примјењује одредбе из чл. 85. и 86. овог пословника.

Члан 55.
(Мишљења, приједлози и извјештаји
заједничких комисија)

(1) Заједничке комисије домовима дају мишљења, подносе приједлоге и извјештаје и обављају и друге послове како је прописано пословницима оба дома. Заједничке комисије одлучују и о питањима која им домови пренесу у надлежност, с тим што се на заједничке комисије не може пренијети надлежност за усвајање закона.

(2) Домови својим закључком могу, на приједлог посланика, делегата и клубова посланика и клубова народа, основати привремене заједничке комисије, ради праћења, разматрања и истраживања специфичних питања, као и за припрему и презентовање приједлога за усвајање закона или других аката из надлежности оба дома.

Члан 57. став (1)
(Примјена одредаба пословника домова на заједничке комисије)

(1) Заједничка комисија примјењује у свом раду остале опште одредбе пословника домова о раду комисија.

Одјељак Ф. Сталне заједничке комисије

Члан 58.
(Сталне заједничке комисије)

Домови имају сљедеће сталне заједничке комисије:

а) Заједничку комисију за одбрану и безбједност БиХ;

б) Заједничку комисију за надзор над радом Обавјештајно-безбједносне агенције БиХ;

ц) Заједничку комисију за економске реформе и развој;

д) Заједничку комисију за европске интеграције,

е) Заједничку комисију за административне послове;

ф) Заједничку комисију за људска права.

Члан 128.
(Заједничка комисија за усаглашавање)

(1) Када се приједлог закона или другог акта који треба да усвоје оба дома усвоји прво у Дому, предсједавајући Дома доставља га Дому народа у року од три дана.

(2) Ако текст који је усвојио Дом није идентичан тексту усвојеном у Дому народа, предсједавајући Дома одмах обавјештава Дом народа, како би се на наредној сједници Дома основала заједничка комисија за усаглашавање текста.

(3) Прву сједницу заједничке комисије за усаглашавање сазивају секретари оба дома Парламентарне скупштине БиХ у року од седам дана од именовања чланова заједничке комисије за усаглашавање.

Члан 129.
(Усаглашавање)

(1) Заједничка комисија за усаглашавање има шест чланова, по три из сваког дома.

(2) Заједничка комисија за усаглашавање настоји да постигне договор о идентичном тексту. За постизање договора неопходна је већина гласова свих чланова заједничке комисије за усаглашавање и у тој већини заступљеност сва три конститутивна народа, као и већина из сваког дома.

(3) Заједничка комисија за усаглашавање доставља извјештај о усаглашавању у року од 10 дана од одржавања прве сједнице.

(4) Ако један од домова не усвоји извјештај заједничке комисије за усаглашавање, приједлог закона сматра се одбијеним.

(5) Ако оба дома не усвоје негативан извјештај заједничке комисије за усаглашавање, приједлог закона доставља се заједничкој комисији за усаглашавање ради израде новог извјештаја, у складу са смјерницама домова.

V. Допустивост

11. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредби чл. IV/2 и VI/3а) Устава Босне и Херцеговине:

12. Члан IV/2 Устава Босне и Херцеговине гласи:

Представнички дом има четрдесет два члана, од којих се двије трећине бирају са територије Федерације, а једна трећина са територије Републике Српске.

13. Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

3. Надлежности

Уставни суд ће штитити овај Устав.

а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

[...]

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

14. Члан 19 тачка а) Правила Уставног суда гласи:

Захтјев није допустив ако постоји неки од сљедећих случајева:

а) Уставни суд није надлежан за одлучивање;

15. Имајући у виду одредбе чл. IV/2 и VI/3а) Устава БиХ, Уставни суд констатује да је захтјев за оцјену уставности поднио овлашћени субјекат. Наиме, Представнички дом састоји се од 42 члана, па 11 чланова, колико је поднијело захтјев, чине најмање једну четвртину од укупног броја чланова у смислу члана VI/3а) став 2 Устава БиХ.

16. Након што је утврђено да је захтјев поднио овлашћени субјекат, Уставни ће суд утврдити да ли питања која се захтјевом покрећу улазе у надлежност Уставног суда како је то прописано чланом VI/3а) Устава БиХ. У вези с питањем надлежности, Уставни суд сматра да је потребно одговорити на два питања: (1) да ли постоји надлежност Уставног суда да одлучује о одредбама Пословника као правног акта и (2) да ли постоји надлежност Суда да оцјењује уставност оспорених одредби.

1. Надлежност за одлучивање о Пословнику

17. Уставни суд указује да је чланом VI/3а) алинеја 2 Устава Босне и Херцеговине дата надлежност Уставном суду у погледу контроле уставности одредби устава или закона једног ентитета, док се државни закони и акти ниже правне снаге не спомињу у наведеној уставној одредби. У вези с овим питањем Уставни суд наглашава да, иако одредба члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине не предвиђа експлицитну надлежност Уставног суда за оцјењивање уставности закона или одредби закона Босне и Херцеговине, обим надлежности Уставног суда, како је предвиђено Уставом Босне и Херцеговине, свакако садржи и ову надлежност. Став Уставног суда у оваквим случајевима у његовој досадашњој пракси јасно указује да је Уставни суд мјеродаван да оцјењује уставност закона, односно појединих одредби закона Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-13/09* од 30. јануара 2010. године, тачка 21, с даљњим референцама, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 51/10).

18. С обзиром на то, Уставни суд сматра да је у конкретном случају потребно утврдити правну природу Пословника. Уставни суд запажа да је у члану IV/3б) Устава Босне и Херцеговине прописано: „Сваки дом већином гласова усваја свој пословник […].“ Дакле, надлежност домова Парламентарне скупштине Босне и

Херцеговине (у даљњем тексту: Парламентарна скупштина) да већином гласова доносе свој пословник проистиче директно из Устава Босне и Херцеговине, што значи да пословници домова Парламентарне скупштине имају специфичну уставну позицију и посебну уставну природу. Тим правним актима се, између осталог, уређује унутрашња организација и начин рада, те поступак у којем се доносе закони и други прописи из надлежности Парламентарне скупштине, укључујући и поступак усаглашавања текстова закона и других прописа. Осим тога, оваквим правним актима се прописује почетак обављања заступничке/делегатске дужности, остваривање права и дужности заступника/делегата, права и дужности предсједника и потпредсједника домова. Такође се уређује и дјелокруг, састав и начин рада радних тијела, односно комисија, јавност рада и сл. Због тога, Уставни суд сматра да је предмет уставносудске оцјене, у конкретном случају, пропис који мора у процедуралном и материјалноправном смислу бити сагласан с Уставом Босне и Херцеговине. Према томе, Уставни суд сматра да Пословник, с обзиром на прописани начин доношења и предмет уређења, представља *sui generis* пропис који има правну снагу „закона“ у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, због чега је Уставни суд у смислу одредбе члана VI/3а) Устава БиХ мјеродаван оцјењивати његову уставност, односно уставност појединих његових одредби.

2. Надлежност за одлучивање о оспореним одредбама

19. Подносиоци захтјева истичу да оспорене одредбе члана 30 став (5), члана 52 став (3), члана 54 став (2) и члана 129 став (2) Пословника нису у складу са чл. II/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 5 Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, као и са чл. 2, 25 и 26 Међународног пакта о грађанским и политичким правима. Суштина аргумената подносилаца захтјева односи се на тврдње да су оспорене одредбе дискриминишуће према члановима Представничког дома који се не изјашњавају као припадници неког од конститутивних народа јер онемогућавају њихов избор у руководства комисија и јер немају једнака права при гласању у заједничким комисијама.

20. Дакле, захтјевом за оцјену уставности се указује на несагласност оспорених одредби с одредбама Европске конвенције и других међународних споразума који се примјењују у Босни и Херцеговини. Међутим, Уставни суд понавља да одредбе о доношењу пословника домова проистичу директно из Устава Босне и Херцеговине и да имају специфичну уставну позицију и посебну уставну природу. Због такве уставноправне позиције која произлази непосредно из Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд наглашава да се не могу примијенити закључци из одлуке Уставног суда из предмета број У-14/12 којом је покренуто питање искључења у односу на кандидатуру „Осталих“ за избор предсједника и потпредсједника ентитета, које

је установљено оспореним одредбама устава ентитета и које одредбе као такве слиједи Изборни закон (види Одлуку о допустивости и меритуму број *У-14/12* од 26. марта 2015. године, тачка 44, доступна на www.ustavnisud.ba).

21. Према томе, Уставни суд прво мора одговорити на питање да ли оспорене одредбе кореспондирају с одредбама Устава БиХ. Такав приступ Уставни суд је слиједио у Одлуци о допустивости број У-13/05 од 26. маја 2006. године (доступна на www.ustavnisud.ba). У наведеном предмету оспоравала се уставност одредби Изборног закона БиХ којима је прописан избор чланова Предсједништва БиХ. У вези с тим, Уставни суд је у тачки 10 Одлуке број У-13/05 навео сљедеће:

> „Стога, иако се у конкретном случају не тражи испитивање усклађености одредбе Устава Босне и Херцеговине, већ одредбе Изборног закона, не може се прећи преко тога да побијана одредба Изборног закона, *de facto*, у потпуности произлази из одредби члана V Устава Босне и Херцеговине, што отклања сумњу у њену неуставност, због чега Уставни суд нема надлежност за одлучивање, јер би, у ствари, испитивао усклађеност уставне одредбе с одредбама међународних докумената о људским правима, а прије тога је већ заузео став да међународни документи, тј. Европска конвенција, не могу имати супериорнији статус у односу на Устав Босне и Херцеговине […].“

22. Дакле, Уставни суд сматра важним подсјетити на два начела која су релевантна у контексту овог предмета. Прво, Уставни суд подсјећа да према члану II/2 Устава, како га сам Суд досљедно тумачи, Европска конвенција има приоритет у односу на све друге законе и директно се примјењује у Босни и Херцеговини (види, између осталог, одлуке о допустивости и меритуму број *АП-1812/07* од 11. новембра 2009. године, тачка 40, и број *У-14/22* од 26. маја 2022. године, тачка 32, доступне на www.ustavnisud.ba). Друго, битно је нагласити да је, одлучујући о могућем конфликту између домаћег и међународног права, односно конфликту између уставних одредби и права из Европске конвенције и додатних споразума о људским правима који се примјењују у Босни и Херцеговини, Уставни суд закључио да одредбе Европске конвенције и других међународних споразума немају предност над одредбама Устава Босне и Херцеговине. Наиме, Уставни суд је образложио да права из Европске конвенције не могу имати супериорнији статус у односу на Устав Босне и Херцеговине јер је Европска конвенција као међународни документ ступила на снагу на основу Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости број *У-5/04* од 27. јануара 2006. године, тачка 14, доступна на www.ustavnisud.ba).

23. Сумирајући наведену праксу, Уставни суд наглашава да је битно утврдити да ли, у случајевима у којима се то може поставити као спорно питање, оспорене одредбе дословно или суштински кореспондирају одредбама Устава БиХ. Када

оспорене одредбе дословно или суштински кореспондирају одредбама Устава, Уставни суд, на основу већ наведеног принципа да одредбе Европске конвенције или додатних споразума о људским правима не могу имати супериорнији статус у односу на Устав Босне и Херцеговине, нема надлежност да испитује да ли су такве одредбе у складу са стандардима људских права према пракси Европског суда на коју се указује у захтјеву.

24. У вези с тим, Уставни суд запажа да се захтјевом суштински оспоравају дијелови двије групе одредби, и то: а) одредбе члана 30 став (5) и члана 52 став (3) Пословника које се односе на избор у руководства комисија и б) одредбе члана 54 став (2) и члана 129 став (2) Пословника које се односе на начин гласања у заједничким комисијама. Према томе, Уставни суд ће у наставку образложења испитати да ли наведене одредбе кореспондирају дословно или суштински с релевантним одредбама Устава БиХ.

а) У односу на одредбе које се односе на избор у руководства комисија

25. Оспорене одредбе члана 30 став (5) и члана 52 став (3) Пословника које ће Уставни суд испитати гласе:

Члан 30. став (5)
(Именовање чланова комисија)

(5) Комисије међу својим члановима бирају предсједавајућег, те првог и другог замјеника предсједавајућег. Они се бирају из три конститутивна народа.

Члан 52. став (3)
(Састав и конституисање заједничких комисија оба дома Парламентарне скупштине БиХ)

(3) Заједничка комисија међу својим члановима бира предсједавајућег, те првог и другог замјеника предсједавајућег, који се бирају из три конститутивна народа. […]

26. Уставни суд сматра да је неопходно утврдити да ли садржај оспорених одредби кореспондира с одредбама члана IV/3б) Устава Босне и Херцеговине, које гласе:

Члан IV
Парламентарна скупштина

Парламентарна скупштина има два вијећа: Дом народа и Представнички дом.

3. Поступак

[…]

б) Сваки дом већином гласова усваја свој пословник о раду и међу својим члановима бира за предсједавајућег и његове замјенике једног Србина, једног

Бошњака и једног Хрвата, с тим да положај предсједавајућег ротира између та три изабрана лица.

27. Уставни суд најприје запажа да комисије у Представничком дому, као и заједничке комисије служе како би тај дом могао једноставније, брже и професионалније одлучивати о питањима из своје надлежности, нарочито о онима која се односе на припрему, предлагање и разматрање тачака дневног реда сједница Представничког дома. Уставни суд даље запажа да је у таквом процесу, у складу са чланом 33 Пословника, улога предсједавајућег комисија, у суштини, једнака улози предсједавајућег Представничког дома, с обзиром на то да је прописано да има иста *овлашћења и компетенције* као предсједавајући Представничког дома на поступке и расправе у комисији. Наиме, овлашћења и компетенције предсједавајућег комисије, како је то у члану 27 Пословника прописано за предсједавајућег Представничког дома, у суштини се састоје у организовању рада комисије, односно предсједавајући сазива сједнице комисије и стара се о њиховом вођењу. Такође, права и дужности замјеника предсједавајућег Представничког дома кореспондирају дужностима замјеника предсједавајућег комисија. Замјеници предсједавајућег, под одређеним условима из чл. 27 и 34 Пословника, обављају дужност предсједавајућег уколико је он спријечен или није присутан на сједници. Такође, у члану 35 став (3) Пословника прописана је могућност да један од замјеника предсједавајућег сазове сједницу ако то не учини предсједавајући комисије када се то од њега затражи.

28. Уставни суд сматра да је битно нагласити да Устав Босне и Херцеговине садржи одредбе којима је прописано да се у одређена тијела власти бирају искључиво припадници конститутивних народа. У том погледу, Уставни суд подсјећа да је у члану IV/3б) Устава Босне и Херцеговине прописано да ће сваки дом већином гласова од својих чланова изабрати „за предсједавајућег и његове замјенике једног Србина, једног Бошњака и једног Хрвата […]“. Такође, Уставни суд запажа да су сличне одредбе садржане и у члану IV/1 Устава Босне и Херцеговине којим је прописано да се Дом народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дом народа) састоји од 15 делегата који су припадници конститутивних народа. Осим тога, и у члану V Устава Босне и Херцеговине прописано је да се Предсједништво Босне и Херцеговине састоји од три члана: „једног Бошњака и једног Хрвата […] и једног Србина […]“. Стога, Уставни суд запажа да из наведених одредби произлази да је одређеним уставним одредбама изричито прописана заступљеност припадника конститутивних народа у државним тијелима извршне и законодавне власти, те да то представља једно од обиљежја Устава Босне и Херцеговине.

29. Уставни суд такође указује да није спорно да је Европски суд утврдио да постоји неусклађеност одредби Устава Босне и Херцеговине којима је прописано

да се у одређена тијела власти (Дом народа и Предсједништво БиХ) бирају искључиво припадници конститутивних народа с одредбама члана 14 у вези са чланом 3 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, на које су се и подносиоци захтјева позвали. Међутим, Уставни суд напомиње да је у више својих одлука нагласио да је за спровођење одлуке у предмету Сејдић и Финци, као и других сличних одлука, прво неопходна измјена одредби Устава БиХ за које је утврђено да су дискриминишуће (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-3/17* од 6. јула 2017. године, тач. 35 и 36). Уставни суд нарочито наглашава да нема ни уставотворну ни законодавну надлежност, па не може својим дјеловањем замијенити институције, најприје Парламентарну скупштину Босне и Херцеговине која има надлежност да у прописаној процедури мијења Устав Босне и Херцеговине, односно да замијени институције које имају обавезу да предузму одговарајуће мјере ради спровођења одлука Европског суда у наведеним предметима (види Уставни суд, Одлука о допустивости број *АП-3464/18* од 17. јула 2018. године, тачка 21, објављена на www.ustavnisud.ba).

30. Према томе, Уставни суд сматра да је очигледно да избор руководства комисија прати логику других уставних одредби које предвиђају искључиво заступање чланова конститутивних народа као што је одредба члана IV/3б) Устава Босне и Херцеговине која се односи на избор предсједавајућег и замјеника предсједавајућег домова Парламентарне скупштине. Чињеница да предсједавајући и замјеници предсједавајућег у комисијама имају у суштини једнака овлашћења и компетенције на поступке и расправе у комисији као и предсједавајући и замјеници предсједавајућег Представничког дома имплицира да би Уставни суд био приморан донијети парадоксалну одлуку о (не)уставности уставно признате шеме представљања конститутивних народа у институцијама власти.

31. Стога, полазећи од чињенице да је у члану IV/3б) Устава Босне и Херцеговине установљен принцип да се у руководство домова бирају искључиво припадници конститутивних народа, те да је и Представнички дом такав начин избора пренио на комисије као организационе јединице у Представничком дому, Уставни суд сматра да дијелови оспорених одредби члана 30 став (5) и члана 52 став (3) Пословника слиједе принцип на којем се заснива одредба члана IV/3б) Устава Босне и Херцеговине. Због тога, Уставни суд закључује да нема надлежност испитивати да ли су те одредбе у складу са чл. II/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 5 Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, као и са чл. 2, 25 и 26 Међународног пакта о грађанским и политичким правима.

б) У односу на одредбе које се односе на начин гласања у заједничким комисијама

32. Подносиоци захтјева оспоравају и одредбе члана 54 став (2) Пословника и члана 129 став (2) Пословника, које гласе:

Члан 54. став (2)
(Кворум и одлучивање)

(2) Заједничка комисија одлучује простом већином гласова оних који су присутни и који гласају, уз услов да та већина укључује најмање једну трећину чланова сваког дома који су присутни и који гласају и једног представника из сваког конститутивног народа, чији је најмање један представник присутан и гласа. Изузетно од ове одредбе, када Заједничка комисија за административне послове доноси коначне одлуке, примјењује одредбе из чл. 85. и 86. овог пословника.

Члан 129. став (2)
(Усаглашавање)

(2) Заједничка комисија за усаглашавање настоји да постигне договор о идентичном тексту. За постизање договора неопходна је већина гласова свих чланова заједничке комисије за усаглашавање и у тој већини заступљеност сва три конститутивна народа, као и већина из сваког дома.

33. Уставни суд ће, као и у претходном случају, размотрити да ли је надлежан да оспорене одредбе оцјењује у свјетлу одредби члана IV/3 Устава Босне и Херцеговине које се односе на поступак доношења одлука Парламентарне скупштине, а које гласе:

Члан IV
Парламентарна скупштина

Парламентарна скупштина има два вијећа: Дом народа и Представнички дом.

3. Поступак

[...]

ц) Доношење свих закона захтијева сагласност оба дома.

д) Све одлуке у оба дома доносе се већином гласова оних који су присутни и који гласају. Делегати и чланови ће максимално настојати да та већина укључује најмање једну трећину гласова делегата или чланова са територије сваког ентитета. Ако већина гласова не укључује једну трећину гласова делегата или посланика са територије сваког ентитета, предсједавајући и његови замјеници састаће се као комисија и покушати да обезбиједе сагласност у року од три дана након гласања. Ако то не успије, одлуке се доносе већином гласова оних који су присутни и гласају, под условом да гласови против не смију да садрже двије трећине или више делегата или чланова изабраних из сваког ентитета.

е) Предложена одлука Парламентарне скупштине може се прогласити штетном по виталне интересе бошњачког, хрватског или српског народа већином гласова из редова бошњачких, хрватских, или српских делегата, изабраних у складу са ставом 1. тачка (а). Да би била усвојена, таква предложена одлука захтијева у Дому народа сагласност већине бошњачких, већине хрватских и већине српских делегата који су присутни и гласају.

ф) Када се већина бошњачких, хрватских или српских делегата успротиви позивању на тачку (е), предсједавајући Дома народа ће одмах сазвати Заједничку комисију од три делегата, по једног из редова бошњачких, хрватских и српских делегата, како би ријешила то питање. Ако Комисија у томе не успије у року од пет дана, предмет се преноси на Уставни суд, који ће у хитном поступку размотрити процедуралну регуларност у тој ствари.

34. Уставни суд запажа да се оспорене одредбе односе на начин одлучивања у двије различите врсте заједничких комисија, односно заједничким сталним и привременим комисијама те заједничкој комисији за усаглашавање.

35. Уставни суд запажа да се у складу са чланом 52 став 1 Пословника заједничке сталне и привремене комисије састоје од 12 чланова, од којих се шест бира из Представничког дома, а шест из Дома народа, дакле из оба дома Парламентарне скупштине. Сврха заједничких комисија састоји се у спровођењу заједничких циљева и задатака оба дома Парламентарне скупштине у различитим питањима од заједничког интереса, без обзира да ли је ријеч о спровођењу или припреми одређеног акта или питања или истражним комисијама за одређене области. Такве комисије, у складу са чланом 55 став (1) Пословника, дају домовима мишљења, подносе приједлоге и извјештаје те обављају и друге послове како је прописано пословницима оба дома. Затим, заједничке комисије одлучују и о питањима која им домови пренесу у надлежност, с тим што се на заједничке комисије не може пренијети надлежност за усвајање закона. Такође, у складу са чланом 55 став (2) Пословника домови могу основати привремене заједничке комисије ради праћења, разматрања и истраживања специфичних питања, као и за припрему и изношење приједлога за усвајање закона или других аката из надлежности оба дома. Осим тога, из општих одредби о комисијама, које се примјењују и на заједничке комисије на основу члана 57 став 1 Пословника, произлази да и заједничке комисије, као и комисије домова, могу спровести затворена или јавна саслушања, позивати и саслушавати свједоке из било које институције у Босни и Херцеговини, покренути питање одговорности за неодазивање позиву комисије, давање лажних или нетачних изјава комисији под заклетвом, захтијевати помоћ ревизора и затражити помоћ независних стручњака ван институција у Босни и Херцеговини.

36. Када се ради о заједничкој комисији за усаглашавање, Уставни суд запажа да је у члану 128 Пословника засебно утврђено постојање те комисије чија је улога

постизање договора о истовјетном тексту закона или другог акта који треба да усвоје оба дома. Тако је прописано да ако текст који је усвојио Представнички дом није истовјетан тексту усвојеном у Дому народа, предсједавајући Представничког дома одмах обавјештава Дом народа како би се на сљедећој сједници Представничког дома основала заједничка комисија за усаглашавање текста. Та комисија се састоји од шест чланова, од којих су по три из сваког дома. Заједничка комисија за усаглашавање о резултатима свог рада, како је прописано у члану 129 ст. од (3) до (5) Пословника, домовима доставља извјештај о усаглашавању. Уколико један од домова не усвоји извјештај те комисије, приједлог закона се сматра одбијеним. У случају да оба дома не усвоје негативан извјештај комисије, приједлог закона доставља се заједничкој комисији за усаглашавање ради израде новог извјештаја у складу са смјерницама домова.

37. На основу наведених одредби Пословника којима су регулисане улоге и надлежности заједничких комисија, Уставни суд запажа да у сваком случају заједничке сталне и привремене комисије, као и заједничка комисија за усаглашавање, у правилу достављају мишљења, приједлоге и извјештаје у оба дома Парламентарне скупштине који би се, у принципу, требали изјаснити о њима. Дакле, сврха постојања тих комисија јесте да у парламентарну процедуру упуте она мишљења, приједлоге и извјештаје за које ће бити могуће постићи сагласност на начин како је то прописано чланом IV Устава Босне и Херцеговине. Напосљетку, Уставни суд запажа да је и у овом дијелу битно нагласити да је у члану 42 Пословника прописано да у случајевима који нису посебно уређени тим пословником, процедуре у комисијама прате основне одредбе о законодавним активностима.

38. У том погледу, Уставни суд запажа да се најсложенији елементи члана IV/3 Устава Босне и Херцеговине односе на процедуру гласања, односно прецизније на услове који се морају остварити за усвајање одлука из надлежности Парламентарне скупштине. Наиме, у складу са чланом IV/1ц) Устава БиХ одлуке Парламентарне скупштине се доносе равноправно у оба дома. Међутим, за доношење одлуке Парламентарне скупштине према члану IV/3е) Устава Босне и Херцеговине није довољна само проста већина присутних који гласају у тим домовима. Првенствено је нужно да према члану IV/3д) Устава БиХ та већина укључује одређен број чланова из сваког ентитета, што се односи на услов „ентитетског гласања“. Уз то, поступак већинског одлучивања је условљен и одредбама члана IV/3е) и ф) Устава Босне и Херцеговине, којима је установљено да припадници конститутивних народа у Дому народа имају право покренути процедуру заштите „виталног националног интереса“, што је карактеристично за те колективитете. Поред тога, важно је нагласити да је за одлучивање у Дому народа потребно постојање кворума из члана IV/1б) Устава БиХ који се односи на присуство девет чланова Дома народа под условом „да су присутна најмање три бошњачка, три хрватска и три српска делегата.“. Дакле, приликом одлучивања у Дому народа потребно је и да гласању

присуствује већина делегата из сваког од клубова конститутивних народа. Наиме, циљ такве већине јесте заштита виталног националног интереса конститутивних народа у Дому народа.

39. Доводећи то у контекст рада у комисијама, Уставни суд сматра да је очигледно да је било неопходно процедуру рада у заједничким комисијама прилагодити начину одлучивања Парламентарне скупштине. Наиме, због специфичности одлучивања било је неопходно водити рачуна о различитим интересима релевантних групација, односно о потреби да се у комисијама постигне сагласност која ће укључивати различите сегменте и обиљежја парламентарног одлучивања који су прописани у члану IV Устава БиХ. Према томе, Уставни суд сматра да оспорени дио одредби члана 54 став (2) Пословника и члана 129 став (2) Пословника одговара потреби да те комисије у даљу парламентарну процедуру достављају мишљења, приједлоге и извјештаје за које ће бити могуће постићи сагласност на начин како је прописано чланом IV/3ц) Устава БиХ. Стога, Уставни суд сматра да оспорени дијелови одредби којима је прописано да натполовична већина за доношење одлука мора укључивати најмање једног представника из сваког конститутивног народа кореспондирају принципима одлучивања у Парламентарној скупштини, те да стога кореспондирају члану IV/3 Устава Босне и Херцеговине.

40. Стога, имајући у виду да и оспорене одредбе члана 54 став (2) Пословника и члана 129 став (2) Пословника кореспондирају одредбама члана IV Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд закључује да није надлежан разматрати да ли су те одредбе у складу са чл. II/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине у вези са чланом 5 Међународне конвенције о укидању свих облика расне дискриминације, као и са чл. 2, 25 и 26 Међународног пакта о грађанским и политичким правима.

41. На основу свега наведеног, Уставни суд закључује да поднесени захтјев не испуњава услове из члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине да би Уставни суд успоставио своју надлежност.

42. Имајући у виду одредбе члана 19 став (1) тачка а), члана 57 став (2) тачка а) и члана 58 Правила Уставног суда, према којима ће се захтјев одбацити као недопуштен ако се утврди да Уставни суд није надлежан за одлучивање, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

43. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Садржај

Предмет број У-5/23

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев Дениса Бећировића, члана Предсједништва Босне и Херцеговине, за оцјену уставности Закона о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти („Службени гласник Републике Српске“ број 16/23)

Одлука од 30. маја 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-5/23**, рјешавајући захтјеве **Дениса Бећировића, члана Предсједништва Босне и Херцеговине, и других**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) алинеја б), члана 59 ст. (1) и (2), члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 30. маја 2024. године

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усвајају се захтјеви Дениса Бећировића, члана Предсједништва Босне и Херцеговине, Жељка Комшића, члана Предсједништва Босне и Херцеговине, 11 делегата Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и пет делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине.

Утврђује се да Република Српска нема уставну надлежност за регулисање правне материје која је предмет Закона о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти („Службени гласник Републике Српске“ број 16/23) јер је то, у складу са чланом I/1, чланом III/3б) и чланом IV/4е) Устава Босне и Херцеговине, надлежност Босне и Херцеговине.

У складу са чланом 61 став (2) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, ставља се ван правне снаге Закон о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти („Службени гласник Републике Српске“ број 16/23).

У складу са чланом 61 став (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, Закон о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти („Службени гласник Републике Српске“

број 16/23) престаје да важи наредног дана од дана објављивања одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и у „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Денис Бећировић, члан Предсједништва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је 22. фебруара 2023. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности Закона о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти („Службени гласник Републике Српске“ број 16/23; у даљњем тексту: оспорени закон). Такође, подносилац захтјева је 28. фебруара 2023. године, дакле на дан када је оспорени закон ступио на снагу, доставио поднесак у којем је навео да „опреза ради, а с циљем осигурања допустивости захтјева“ обавјештава Уставни суд да у цијелости остаје при поднесеном захтјеву и приједлогу за доношење привремене мјере.

2. Осим тога, Уставни суд је 28. фебруара 2023. године примио још три захтјева за оцјену уставности истог закона у којима су постављени и захтјеви за доношење привремене мјере. Захтјеве су поднијели Жељко Комшић, члан Предсједништва Босне и Херцеговине (заведен под бројем У-6/23), 11 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (заведен под бројем У-7/23) и пет делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (заведен под бројем У-8/23). Уставни суд ће у односу на све поднесене захтјеве из тач. 1 и 2 ове одлуке користити заједнички термин „подносиоци захтјева“.

3. Подносиоци захтјева су, на основу члана 64 Правила Уставног суда, поднијели и захтјеве за доношење привремене мјере којом би Уставни суд привремено ставио ван правне снаге оспорени закон до доношења коначне одлуке Уставног суда.

II. Поступак пред Уставним судом

4. С обзиром на то да се наведени захтјеви заснивају на истим или сличним тврдњама о неуставности оспореног закона и да се тражи доношење исте привремене мјере, Уставни суд је, у складу са чланом 32 став (1) Правила Уставног суда, донио одлуку о спајању наведених захтјева у којима ће водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем У-5/23.

5. Уставни суд је 2. марта 2023. године донио Одлуку о привременој мјери број У-5/23 (доступна на www.ustavnisud.ba) којом је усвојио захтјев за доношење привремене мјере, те оспорени закон привремено ставио ван правне снаге. Одлучено је да наведена одлука о привременој мјери ступа на снагу одмах и да производи правно дјеловање до доношења коначне одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине о поднесеним захтјевима.

6. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Народне скупштине Републике Српске (у даљњем тексту: Народна скупштина РС) затражено је 9. марта 2023. године да достави одговоре за захтјеве.

7. Народна скупштина РС је три пута (10. априла, 16. маја и 7. јуна 2023. године) тражила од Уставног суда да продужи рок за достављање одговора на захтјеве. Међутим, и поред тога што је удовољено тим захтјевима, Народна скупштина РС није доставила одговоре на захтјеве у остављеним роковима. У вези с тим, Уставни суд истиче да је у посљедњем поднеску од 8. јуна 2023. године обавијестио Народну скупштину РС да ће, уколико у поново продуженом року не достави одговоре на захтјеве, поступити у складу с одредбама члана 23 став (4) Правила Уставног суда којима је прописано да „[н]едостављање одговора на захтјев/апелацију не утиче на ток поступка пред Уставним судом, који ће у том случају своју одлуку заснивати на достављеним информацијама које нису оспорили други учесници у поступку“.

III. Чињенице

8. Народна скупштина РС је на петој посебној сједници од 28. децембра 2022. године донијела оспорени закон.

9. Вијеће за заштиту виталног интереса Уставног суда Републике Српске је донијело Рјешење број УВ-1/23 од 9. фебруара 2023. године којим је утврђено да није прихватљив захтјев Клуба делегата бошњачког народа у Вијећу народа Републике Српске за утврђивање повреде виталног националног интереса бошњачког народа у оспореном закону. Наведено рјешење је објављено у „Службеном гласнику Републике Српске“ број 14/23 од 15. фебруара 2023. године.

10. Предсједник Републике Српске је 16. фебруара 2023. године донио Указ број 01-020-832/23 о проглашењу оспореног закона. Тај указ је 20. фебруара 2023. године објављен у „Службеном гласнику Републике Српске“ број 16/23.

IV. Захтјев

а) Наводи из захтјева

11. Подносиоци захтјева сматрају да је оспорени закон супротан одредбама чл. I/1, III/3б), IV/4а) и е) и VI/5 Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Анекса II

Устава Босне и Херцеговине. Указује се да је оспорени закон формом и садржајем истовјетан ранијем Закону о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти („Службени гласник РС“ број 29/22), који је Уставни суд прогласио неуставним Одлуком о допустивости и меритуму број У-10/22 од 22. септембра 2022. године (доступна на www.ustavnisud.ba). Истичу да су одређене разлике у садржају текста оспореног закона и ранијег закона под истим називом посљедица даљњих неуставних активности ентитета Република Српска. У вези с тим, између осталог, наводе да Република Српска нема уставну надлежност за уређење правне материје која је предмет оспореног закона. Даље се наводи да се према члану 2 оспореног закона само *pro forme* прописује да се он не односи на својину на непокретној имовини која је 31. децембра 1991. године била уписана као имовина с правом располагања или управљања бивше СРБиХ. Овакво законско одређење, према оцјени подносилаца захтјева, не умањује његову неуставност, јер је овдје изузет од регулисања само један дио укупне државне имовине који је прописан Законом о привременој забрани располагања државном имовином Босне и Херцеговине.

12. Даље је наведено да се одредбама оспореног закона државна имовина ставља под управљање и располагање свих јавних власти, односно под фактичку управу Републике Српске. На тај начин, како је истакнуто, оспореним законом се као титулар над цјелокупном непокретном државном имовином која је предмет његовог регулисања проглашава Република Српска, односно Влада Републике Српске као коначни титулар права државне својине. Наведено је да чланом 4 оспореног закона означена непокретна државна имовина по сили закона постаје својина органа јавне власти Републике Српске, што је неуставно и незаконито. При томе, подносиоци захтјева истичу да је неспорно да ентитети посједују своју имовину неопходну за функционисање сопствених институција и да се та питања могу уређивати искључиво у оквирима њихове надлежности. Подносиоци захтјева истичу да се оспореним законом успоставља јединствена евиденција о непокретностима и правима на непокретностима, чиме је суштински обухваћена сва непокретна имовина СРБиХ и Босне и Херцеговине, без изузетака, која се налази на подручју ентитета Република Српска од 1991. године, а не само од потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

13. Наведено је и да је нетачна тврдња појединих носилаца власти у ентитету Република Српска да територија или територијални обухват тог ентитета од 49% укупне територије БиХ аутоматски даје власничка права над државном имовином том ентитету, јер се стварне надлежности, које се тичу права својине над државном имовином, могу једино уредити одговарајућим државним законом. Коначно је указано да оспореним законом (члан 5) Република Српска најављује доношење других посебних закона којима ће субјекти јавне власти уредити питања управљања и располагања непокретном имовином на коју се односи оспорени закон. То, према оцјени подносилаца захтјева, претпоставља даљње кршење одредби Устава Босне

и Херцеговине, Споразума о сукцесији, Закона о забрани располагања државном имовином, те низа одлука Уставног суда (*У-1/11, У-8/19, У-9/19, У-16/20, У-4/21* и *У-10/22*), као и повреду права Босне и Херцеговине да питање државне имовине уреди државним законом. Због тога се, између осталог, наводи и да је доношењем оспореног закона повријеђено и право на имовину државе Босне и Херцеговине.

14. С обзиром на наведено, подносиоци захтјева траже да Уставни суд усвоји захтјеве и утврди да оспорени закон није у сагласности с наведеним одредбама Устава Босне и Херцеговине, односно да Република Српска нема уставну надлежност за уређење правне материје која је предмет оспореног закона. Надаље, они захтијевају да Уставни суд, на основу одредби члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда, оспорени закон стави ван снаге и одреди да он престаје да важи наредног дана од дана објављивања одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“.

V. Релевантни прописи

15. **Устав Босне и Херцеговине** у релевантном дијелу гласи:

Члан I/1
Босна и Херцеговина

1. Континуитет

Република Босна и Херцеговина, чије је званично име од сада „Босна и Херцеговина“, наставља своје правно постојање по међународном праву као држава, са унутрашњом структуром модификованом овим Уставом и са постојећим међународно признатим границама. [...]

Члан III/3а) и б)

3. Правни поредак и надлежности институција

а) Све владине функције и овлашћења, која нису овим Уставом изричито дата институцијама Босне и Херцеговине, припадају ентитетима.

б) Ентитети и њихове ниже јединице у потпуности ће поштовати овај Устав, којим се стављају ван снаге одредбе закона Босне и Херцеговине и одредбе устава и закона ентитета које су у супротности с њим, као и одлуке институција Босне и Херцеговине. Општи принципи међународног права представљају интегрални дио правног поретка Босне и Херцеговине и ентитета.

Члан IV/4е)
Парламентарна скупштина

4. Овлашћења

Парламентарна скупштина је надлежна за:

е) Друга питања потребна за извршавање њезиних дужности или оних обавеза које су јој узајамним споразумом додијелили ентитети.

16. **Закон о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти** („Службени гласник Републике Српске“ број 16/23) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.

Овим законом регулише се својина на непокретној имовини која служи као средство вршења и спровођења јавне власти и коју користе субјекти који врше ту власт од потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, а уписана је у јавним евиденцијама о непокретностима, за чије вођење и одржавање је надлежна Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове (у даљем тексту: Управа) као својина тих субјеката.

Члан 2.

Овај закон се не односи на својину на непокретној имовини која је у јавним евиденцијама о непокретностима, за чије вођење и одржавање је надлежна Управа, до 31. децембра 1991. године била уписана као имовина са правом располагања или управљања бивше Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине.

Члан 3.

Субјекти јавне власти су Република Српска, јединице локалне самоуправе, јавна предузећа, јавне установе и друге јавне службе чији је оснивач Република Српска, односно јединица локалне самоуправе (у даљем тексту: субјекти јавне власти).

Члан 4.

Непокретна имовина уписана у јавним евиденцијама о непокретностима за чије вођење и одржавање је надлежна Управа, као својина субјеката јавне власти из члана 3. овог закона, коју ти субјекти користе за обављање њихове дјелатности и функционисање, по сили закона, својина је тих субјеката.

Члан 5.

Непокретна имовина из члана 4. овог закона, као и управљање и располагање том имовином од стране субјеката јавне власти, утврђује се посебним законима.

Члан 6.

(1) Уписи непокретне имовине из члана 2. овог закона у јавним евиденцијама о непокретностима, за чије вођење и одржавање је надлежна Управа, неће се мијењати до доношења закона којим ће се регулисати својина на тој непокретној имовини.

(2) Непокретном имовином из става 1. овог члана управља Република Српска или други субјекат јавне власти којег одређује Влада Републике Српске.

Члан 7.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске“.

17. **Закон о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти** („Службени гласник Републике Српске“ број 29/22, који је проглашен противуставним Одлуком о допустивости и меритуму број *У-10/22* од 22. септембра 2022. године „Службени гласник БиХ“ број 68/22) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.

Овим законом регулише се својина на непокретној имовини која служи као средство вршења и спровођења јавне власти, а коју користе субјекти који врше ту власт од потписивања Дејтонског мировног споразума.

Члан 2.

Субјекти јавне власти су Република Српска, јединице локалне самоуправе, јавна предузећа, јавне установе и друге јавне службе чији је оснивач Република Српска, односно јединица локалне самоуправе (у даљем тексту: субјекти јавне власти).

Члан 3.

Непокретна имовина која се сматра власништвом субјеката јавне власти из члана 2. овог закона, коју ти субјекти користе за обављање њихове дјелатности и функционисање, по сили закона својина је тих субјеката.

Члан 4.

Непокретна имовина из члана 3. овог закона, као и управљање и располагање том имовином од субјеката јавне власти, утврђује се у складу са посебним законом.

Члан 5.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске“.

VI. Допустивост

18. При испитивању допустивости захтјева, Уставни суд је пошао од одредби чл. IV/1, IV/2 и VI/3а) Устава Босне Херцеговине.

19. Члан IV/1 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Дом народа се састоји од 15 делегата [...].

20. Члан IV/2 Устава Босне и Херцеговине гласи:

Представнички дом има четрдесет два члана, од којих се двије трећине бирају са територије Федерације, а једна трећина са територије Републике Српске.

21. Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд ће штитити овај Устав.

а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

22. Имајући у виду одредбе чл. IV/1, IV/2 и VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд је утврдио да су захтјеви допустиви зато што су их поднијели овлашћени субјекти и да не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег захтјеви нису допустиви.

VII. Меритум

23. Подносиоци захтјева сматрају да је предмет оспореног закона државна имовина, чије је правно регулисање, према чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине и члану 2 Анекса II Устава Босне и Херцеговине, у искључивој надлежности државе Босне и Херцеговине а не ентитета.

24. Уставни суд подсјећа да је у својој досадашњој пракси више пута расправљао о питању овлашћења ентитетâ, односно државе Босне и Херцеговине да располажу државном имовином у контексту уставне расподјеле надлежности (види одлуке о допустивости и меритуму Уставног суда у предметима бр. *У-1/11* од 13. јула 2012. године, *У-8/19* од 6. фебруара 2020. године, *У-9/19* од 6. фебруара 2020. године, *У-4/21* од 27. септембра 2021. године и *У-10/22* од 22. септембра 2022. године, доступне на www.ustavnisud.ba).

25. Тако је Уставни суд у Одлуци број У-1/11 испитивао да ли је Република Српска имала уставну надлежност да донесе Закон о статусу државне имовине која се налази на територији Републике Српске и под забраном је располагања. У тој одлуци Уставни суд је објаснио шта се подразумијева под појмом државна имовина на сљедећи начин: „Државна имовина, иако је то облик својине који је по својој структури сличан грађанскоправној приватној својини, представља посебан правни концепт, те, из тог разлога, ужива посебан статус. Државна имовина је карактеристична по јавноправној природи односа субјеката и коришћења те имовине, као и њеног титулара. Она обухвата, с једне стране, покретне и непокретне ствари које су у рукама јавне власти и које јој служе ради вршења те власти, с друге стране, она може обухватити 'јавно добро' (морска вода и морско дно, ријечна вода и ријечна корита, језера, планине и друга природна богатства, јавна саобраћајна мрежа, саобраћајна инфраструктура итд.). Оно, по својој природи, приоритетно служи свим људима у држави. Као такво, 'јавно добро' може бити изузето из правног промета (*res extra commercium*) због свога значаја, јер је то једини начин да буде сачувано и заштићено“ (тачка 62 наведене одлуке). Осим тога, Уставни суд је нагласио да је предмет регулисања у том предмету била „непокретна имовина која је припала Босни и Херцеговини на основу међународног Споразума о питањима сукцесије и непокретна имовина на којој је право располагања и управљања имала бивша СРБиХ“ (*idem*, тачка 77). У наставку образложења Уставни суд је додатно појаснио да се појам државна имовина не односи само на непокретности у смислу зграда и осталог, те је нагласио: „Уставни суд понавља како државна имовина има посебан статус. Она обухвата, с једне стране, покретне и непокретне ствари које су у рукама јавне власти и које јој служе ради вршења те власти. С друге стране, 'државна имовина' може обухватити јавно добро, које по својој природи приоритетно служи свим људима у држави (текућа вода, заштита климатских услова живота, заштита других природних ресурса, као што су шуме, нужна државна инфраструктурна мрежа у смислу Анекса 9 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини итд.). Таква имовина представља одраз државности, њеног суверенитета и територијалног интегритета БиХ. Такође, не може се занемарити интерес Босне и Херцеговине да задржи 'јавно добро' као дио 'државне имовине' које служи свим грађанима Босне и Херцеговине, које није неопходно да би се дјелотворно извршавала специфична надлежност одређеног административно-територијалног нивоа у држави. Осим тога, ова имовина може служити и као 'други начин финансирања трошкова потребних за извршавање надлежности институција Босне и Херцеговине и међународних обавеза Босне и Херцеговине' у смислу члана IV/4б) у вези са чланом VIII/3 Устава Босне и Херцеговине“ (*idem*, тачка 82).

26. Уставни суд даље подсјећа да је у Одлуци број У-10/22 расправљао о уставности Закона о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти (види тачку 16 ове одлуке; у даљњем тексту: ранији закон), те закључио да Република Српска нема надлежност за регулисање правне материје која је предмет

тог закона јер је то надлежност Босне и Херцеговине у складу са чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине. У тој одлуци је, између осталог, закључено да се спорним законом имплицитно регулисало питање својине на непокретностима које су државна својина бивше СФРЈ или СРБиХ. Даље је наведено да је чланом 3 ранијег закона било прописано да је „[н]епокретна имовина која се сматра власништвом субјеката јавне власти из члана 2. овог закона, коју ти субјекти користе за обављање њихове дјелатности и функционисање, по сили закона својина [...] тих субјеката“ (види тачку 17 ове одлуке). Ранијим законом је био успостављен правни основ да се сва непокретна државна имовина правно евидентира као имовина Републике Српске, као и да се право својине на непокретностима које су државна својина бивших СФРЈ и СРБиХ пренесе на Републику Српску и остале субјекте јавних власти наведене у члану 2 тог закона. Међутим, Уставни суд је закључио да је то супротно ранијој пракси Уставног суда, првенствено Одлуци број У-1/11. С обзиром на наведено, Уставни суд је у Одлуци број У-10/22 закључио да је Народна скупштина РС донијела ранији закон противно члану I/1 Устава Босне и Херцеговине и члану III/3б) Устава Босне и Херцеговине, као и члану IV/4е) Устава Босне и Херцеговине, који Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине додјељује надлежност у осталим питањима која су потребна за спровођење дужности државе, јер се ради о искључивој надлежности Босне и Херцеговине да регулише питања имовине из спорног закона. Слиједом тога, ранији закон је проглашен противуставним, те је одређено да не може остати на правној снази (види *У-10/22*, тач. 32 и 33).

27. Имајући у виду наведено, Уставни суд запажа да је назив оспореног закона у овом предмету неспорно идентичан називу ранијег закона који је Одлуком Уставног суда број У-10/22 стављен ван снаге. Међутим, истовјетност назива два оспорена правна акта представља само полазну тачку, због чега је неопходно анализирати садржај одредби оспореног закона у конкретном случају како би се одговорило на питање његове усклађености с Уставом Босне и Херцеговине. Сходно томе, Уставни суд примјећује да је предмет и ранијег закона и закона који је оспорен у овом предмету регулисање својине на непокретној имовини која служи као средство вршења и спровођења јавне власти и коју користе субјекти који врше ту власт од потписивања Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини. Чланом 1 оспореног закона је додатно прописано да се то односи на имовину која је уписана у јавним евиденцијама о непокретностима и за чије вођење и одржавање је надлежна Републичка управа за геодетске и имовинско-правне послове (у даљњем тексту: Управа) као својина тих субјеката. Уставни суд сматра да овакво додатно прецизирање члана 1 оспореног закона не мијења суштину предмета регулисања у односу на члан 1 ранијег закона.

28. Затим, Уставни суд запажа да је, у односу на ранији закон, оспореним законом у члану 2 прописано да се односи на непокретну имовину која је у јавним евиден-

цијама о непокретностима до 31. децембра 1991. године била уписана као имовина с правом располагања или управљања бивше СРБиХ. У вези с том непокретном имовином додата је и законска одредба у члану 6 оспореног закона, којом је у ставу (1) прописано да се у односу на ту имовину уписи непокретне имовине неће мијењати до доношења закона којим ће се „регулисати својина на тој непокретној имовини“. При томе је у ставу (2) наведене законске одредбе прописано да том непокретном имовином управља Република Српска или други субјекат јавне власти који одреди Република Српска. Из наведеног слиједи да се оспорени закон, као и ранији закон, односи искључиво на постојећу непокретну државну имовину која се тренутно користи за обављање дјелатности и функционисање наведених субјеката јавне власти Републике Српске. При томе, оспорени закон, као и ранији закон, прописује и да се таква непокретна имовина по сили закона сматра својином наведених субјеката јавне власти Републике Српске (члан 4 оспореног закона). Дакле, оспорени закон се као и ранији закон имплицитно односи на непокретности које су државна имовина бивше СФРЈ или СРБиХ, чије је правно регулисање искључиво у надлежности Босне и Херцеговине а не ентитета.

29. На наведени закључак Уставног суда није од суштинског утицаја то што је чланом 2 оспореног закона од његове примјене изузета одређена државна имовина чији статус остаје неизмијењен до доношења новог закона којим ће се регулисати својина над том непокретном имовином (члан 6 став (1) оспореног закона). Иако је за такву изузету непокретну имовину у својинскоправном смислу одређен привремени *status quo,* Уставни суд сматра да Република Српска нема надлежност за регулисање правне материје која је предмет оспореног закона у цјелини јер је неспорно да је предмет спорног закона државна имовина за коју је Уставни суд, како је то већ детаљно наведено, утврдио да може бити предмет регулисања од стране законодавног тијела на нивоу државе Босне и Херцеговине.

30. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да је Народна скупштина РС донијела оспорени закон противно члану I/1 Устава Босне и Херцеговине и члану III/3б) Устава Босне и Херцеговине, као и члану IV/4е) Устава Босне и Херцеговине, који Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине додјељује надлежност у осталим питањима која су потребна за спровођење дужности државе, јер се ради о искључивој надлежности Босне и Херцеговине да регулише питања имовине из оспореног закона. Из ових разлога, оспорени закон је противуставан. Стога оспорени закон не може остати на правној снази.

31. На крају, Уставни суд такође подсјећа да је у својим одлукама у којима је одлучивао о питању државне имовине нагласио сљедеће: „[...] Уставни суд је свјестан чињенице да је ово питање држава покушала ријешити Одлуком Савјета министара Босне и Херцеговине из децембра 2004. године о формирању Комисије за државну имовину, која би требала израдити критеријуме за утврђивање питања

која имовина је у својини државе, која у својини ентитета и Брчко дистрикта, те која је требала припремити пут ка законодавству на државном и нижем административно-територијалном нивоу о правима својине, управљања и другим питањима повезаним с државном имовином. Високи представник је донио адекватне законе о привременој забрани располагања државном имовином како би потпомогао тај процес. Ово је позитиван корак јер се инсталира стручно тијело државе, у којем и ентитети и Брчко дистрикт могу артикулисати свој очигледан интерес. Међутим, ово питање није ријешено, не од дана формирања наведене комисије, већ још од дана ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине, тј. 14. децембра 1995. године. Стога, постоји истинска нужност, а и позитивна обавеза да Босна и Херцеговина ово питање ријеши што је прије могуће“ (*op. cit*., *У-1/11*, тачка 84, и *У-4/21*, тачка 46).

Остали наводи

32. Будући да је утврдио да оспорени закон није донесен у складу са чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд сматра да није неопходно посебно разматрати навод из захтјева о кршењу члана 2 Анекса II Устава Босне и Херцеговине.

VIII. Закључак

33. Уставни суд закључује како је Република Српска донијела оспорени закон противно чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине јер се ради о искључивој надлежности Босне и Херцеговине у регулисању питања непокретне државне имовине из оспореног закона. Из ових разлога, оспорени закон је у цијелости противуставан.

34. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

35. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Предмет број У-2/24

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев Кемала Адемовића, предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Закона о производњи наоружања и војне опреме у Републици Српској („Службени гласник РС“ број 1/24)

Одлука од 30. маја 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-2/24**, рјешавајући захтјев **Кемала Адемовића, предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 30. маја 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву Кемала Адемовића, предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, за оцјену уставности Закона о производњи наоружања и војне опреме у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“ број 1/24),

утврђује се да члан 10 став (3), члан 13 став (5), члан 15 тач. (2) и (3) става (1), члан 17 ст. (2) и (3), члан 19 став (1), члан 20 ст. (1) и (3), члан 21 ст. (1) и (3), члан 22 став (2) и члан 27 тачка (2) става (1) Закона о производњи наоружања и војне опреме у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“ број 1/24), нису у складу са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

У складу са чланом 61 став (2) Правила Уставног суда, укидају се члан 10 став (3), члан 13 став (5), члан 15 став (1) тач. (2) и (3), члан 17 ст. (2) и (3), члан 19 став (1), члан 20 ст. (1) и (3), члан 21 ст. (1) и (3), члан 22 став (2) и члан 27 тачка (2) става (1) Закона о производњи наоружања и војне опреме у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“ број 1/24).

У складу са чланом 61 став (3) Правила Уставног суда, укинуте одредбе члана 10 став (3), члана 13 став (5), члана 15 тач. (2) и (3) става (1), члана 17 ст. (2) и (3), члана 19 став (1), члана 20 ст. (1) и (3), члана 21 ст. (1) и (3), члана 22 став (2) и члана 27 тачка (2) става (1) Закона о производњи наоружања и војне опреме у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“ број 1/24) престају да важе наредног дана од дана објављивања одлуке Уставног суда у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Кемал Адемовић, предсједавајући Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је 4. марта 2024. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности Закона о производњи наоружања и војне опреме у Републици Српској („Службени гласник РС“ број 1/24; у даљњем тексту: спорни закон). Подносилац захтјева сматра да спорни закон није у сагласности са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине и противи се одлукама институција Босне и Херцеговине.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Народне скупштине Републике Српске (у даљњем тексту: Народна скупштина) затражено је 15. марта 2024. године да достави одговор на захтјев.

3. Народна скупштина у остављеном року није доставила одговор на захтјев.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

4. Подносилац захтјева указује на чл. 3, 4, 6, 7 и 11 Закона о производњи наоружања и војне опреме („Службени гласник БиХ“ бр. 9/04 и 29/09; у даљњем тексту: Закон БиХ). Даље наводи да је доношењем спорног закона Народна

скупштина у потпуности игнорисала одредбе Закона БиХ и занемарила своје обавезе које има према Министарству спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Министарство спољне трговине и економских односа БиХ) у погледу регистрације, издавања дозволе и осталих процедура у вези с производњом наоружања и војне опреме (у даљњем тексту: НВО), које су прописане Законом БиХ. Указује да је наведено нарочито видљиво у Глави IV чл. 15−22 и Глави V чл. 23−24 спорног закона, према којима послове регистрације, вођења евиденције и давања и укидања сагласности за производњу НВО-а издаје искључиво Влада Републике Српске (у даљњем тексту: Влада РС). Надаље, указује да, према спорном закону, Министарство привреде и предузетништва Републике Српске (у даљњем тексту: Министарство привреде РС) води евиденције о произвођачима НВО-а, припрема прописе из ове области, те обавља надзор и праћење рада произвођача НВО-а. Подносилац захтјева истиче да нити једним чланом спорног закона није поштована обавеза регистрације произвођача НВО-а из Републике Српске код надлежног Министарства спољне трговине и економских односа БиХ која је прописана чланом 3 став 1 Закона БиХ. Даље, истиче да се у спорном закону уопште не спомињу институције Босне и Херцеговине и обавеза регистрације, прибављања сагласности и вођења евиденција субјеката који се баве производњом НВО-а, прије почетка производње. Указује да је, у складу са чланом III/1б) Устава Босне и Херцеговине, регулисање спољнотрговинске политике у надлежности Босне и Херцеговине и њених институција. Слиједом наведеног, успостављено је Министарство спољне трговине и економских односа БиХ које регулише контролу тржишта Босне и Херцеговине. Наглашава се да је доношењем спорног закона изражена интенција Републике Српске за „потпуним негирањем институција и прописа Босне и Херцеговине“.

5. Подносилац захтјева истиче да није спорно да ентитети имају право да регулишу рад привредних субјеката који послују на њиховој територији, али се пита да ли су такви прописи у складу с Уставом Босне и Херцеговине и прописима Босне и Херцеговине. У вези с тим, указује да из чл. 5 и 8 Закона о производњи и промету наоружања и војне опреме у Федерацији Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Закон ФБиХ) произлази да је Федерација Босне и Херцеговине, приликом уређења исте материје, у потпуности уважила одредбе Закона БиХ. Даље указује да је Федерација Босне и Херцеговине регистрацију привредних субјеката који производе НВО у потпуности ускладила с прописом институција Босне и Херцеговине. Посебно истиче да су се сви такви правни субјекти у Федерацији Босне и Херцеговине регистровали код Министарства спољне трговине и економских односа БиХ и да прибављају потребне сагласности од Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, а оно врши ванредни и редовни инспекцијски надзор дјелатности тих субјеката. Подносилац захтјева тврди да, према спорном закону, привредни субјекти – произвођачи НВО-а на територији Републике Српске,

немају обавезу регистрације код Министарства спољне трговине и економских односа БиХ и прибављања потребних дозвола. Сходно наведеном, сматра да се примјеном спорног закона занемарује улога државних институција у контроли и надзору над производњом НВО-а.

6. Такође, подносилац захтјева указује да би, потенцијално, могло да дође до „злоупотребе, кријумчарења оружја, специјалних материја двојне и посебне намјене, крађе технологија итд.“ Стога сматра да је примјеном спорног закона угрожена правна сигурност у Босни и Херцеговини, чиме би било повријеђено демократско начело из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине. Подносилац захтјева истиче да је Уставни суд у својој пракси заузео став о уставној обавези поштовања државних закона, те у вези с тим указује на одлуке бр. У-14/04 и У-2/11. Стога сматра да је Република Српска доношењем спорног закона прекршила основно уставно начело поштовања одлука институција Босне и Херцеговине и начело одговорности ентитета из члана III/3б) Устава Босне и Херцеговине. Осим тога, подносилац захтјева указује и на став Уставног суда из Одлуке број У-2/21 у којој је Уставни суд истакао да „функционалност Босне и Херцеговине као државе није прости збир функционалности појединих територијално-административних нивоа власти и њихових надлежности, већ хармонија свих нивоа власти која се, између осталог, очитује и кроз нормативну хијерархију коју Устав БиХ недвосмислено утврђује у свом члану III/3б), односно кроз хармонизацију правних прописа у правном систему према њиховој хијерархији, у којој Устав Босне и Херцеговине заузима највише мјесто“ (тачка 38). У вези с тим истиче да је у конкретном случају Законом БиХ омогућено начело функционалности и хармоније на начин да је ентитетима, путем њихових органа власти и министарстава, омогућено регулисање наведене материје, али у оквиру процедуре, одредби и обавеза прописаних државним законом које ентитети морају да поштују.

IV. Релевантни прописи

7. У **Уставу Босне и Херцеговине** релевантне одредбе гласе:

Члан I
Босна и Херцеговина

[...]

2. Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

[...]

Члан III
Надлежности и односи између институција
Босне и Херцеговине и ентитета

1. Надлежности институција Босне и Херцеговине

[...]

б) Спољнотрговинска политика.

[...]

3. Правни поредак и надлежности институција

[...]

б) Ентитети и њихове ниже јединице у потпуности ће поштовати овај Устав, којим се стављају ван снаге одредбе закона Босне и Херцеговине и одредбе устава и закона ентитета које су у супротности с њим, као и одлуке институција Босне и Херцеговине. Општи принципи међународног права представљају интегрални дио правног поретка Босне и Херцеговине и ентитета.

[...]

8. **Закон о производњи наоружања и војне опреме у Републици Српској** („Службени гласник РС“ број 1/24 од 4. јануара 2024. године) у релевантном дијелу гласи:

ГЛАВА I
ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом уређују се производња наоружања и војне опреме као дјелатност од стратешког интереса, услови за прибављање сагласности за производњу наоружања и војне опреме, обавезе произвођача, друга питања од значаја за производњу наоружања и војне опреме, као и надзор над примјеном овог закона.

Члан 2.

Циљ овог закона је унапређење и развој у области производње наоружања и војне опреме, као и контрола привредних друштава која послују у намјенској индустрији.

Члан 3.

(1) На поступак прибављања сагласности за производњу наоружања и војне опреме сходно се примјењују одредбе закона којим се уређује општи управни поступак.

(2) Граматички изрази употријебљени у овом закону за означавање мушког и женског рода подразумијевају оба пола.

ГЛАВА II
ПРОИЗВОДЊА НАОРУЖАЊА И ВОЈНЕ ОПРЕМЕ

Члан 4.

Наоружање и војна опрема, у смислу овог закона, обухвата оружана, убојна и техничка средства, као и средства и саставне дијелове намијењене за опремање, употребу, руковање, чување, складиштење, одржавање и надзор оружаних, убојних и техничких средстава, а који су утврђени у Одлуци о заједничкој листи оружја и војне опреме.

Члан 5.

(1) Одредбе овог закона примјењују се и на производњу „Б“ материје која се односи на експлозиве и пиротехничке материјале, који су наведени у Одлуци о заједничкој листи оружја и војне опреме.

(2) Експлозиви су свако експлозивно средство које укључује експлозиве високоразорне моћи, нискоексплозивна горива, ракетне моторе и појачиваче, детонаторе, упаљаче, иницијалне каписле и припаљиваче, иницијална средства, укључујући и барут, упаљаче за гранате и све друге типове пројектила, мина и бомби.

(3) Пиротехнички материјали су мјешавина хемикалија које, кад се запале, реагују егзотермички и производе свјетлост, топлоту, звук или гас, а будући да им је вријеме сагоријевања познато, могу се употријебити и за успоравање ватреног ланца, при чему погонска горива и експлозиви нису пиротехничка средства.

Члан 6.

(1) Производња наоружања и војне опреме је дјелатност од стратешког интереса за Републику Српску (у даљем тексту: Република) која обухвата дизајнирање нових средстава и система наоружања и војне опреме, развој прототипова, пројектовање и конструисање, малосеријску и серијску производњу, истраживање, модернизацију и развој наоружања и технологије за производњу наоружања и војне опреме, војну стандардизацију, верификацију, систем обезбјеђења квалитета, контролу квалитета, израду дијелова и ремонт наоружања и војне опреме.

(2) Ремонт наоружања и војне опреме обухвата планирање, одржавање исправности и отклањање неисправности, укључујући демилитаризацију и утилизацију, израду, замјену и комплетирање дијелова кроз средњи и генерални ремонт, ревизију и модификацију, као и квалитативни пријем ремонтованих средстава наоружања и војне опреме.

(3) Демилитаризација, у смислу овог закона, је посао којим се наоружање и војна опрема онеспособљава за сврху за коју је била изворно намијењена ради даљег њеног коришћења у цивилне сврхе или потпуног уништења, а обухвата декомпоновање наоружања и војне опреме, транспорт, складиштење, пребро-

јављање, поступке трајне деформације и уништавање наоружања и војне опреме и њених компоненти.

(4) Утилизација је радња којом се наоружање и војна опрема из примарног облика делаборацијом и специјалним технолошким поступком преводи у други облик наоружања и војне опреме.

(5) Капацитети за производњу наоружања и војне опреме су објекти, лабораторије, посебно уређен простор, специјални алати и прибор, производна, мјерна и друга опрема намијењена за истраживање, развој, испитивање, израду, ремонт, чување и складиштење наоружања и војне опреме, а на која се примјењују посебна правила поступања и располагања у миру, ванредној ситуацији, ванредном или ратном стању, односно стању непосредне ратне опасности.

(6) Техничка документација за производњу наоружања и војне опреме су конструкциона и технолошка документација, документација за софтвер, конструкциона документација за специјалне алате, технолошке процедуре и инструкције, прописи о квалитету производа, документација за испитивање наоружања и војне опреме, документација за употребу и одржавање средстава, технички услови за модификацију, ремонтна документација, таблице гађања, стандарди, документација за кодификацију, метрологију, те друга документација за производњу наоружања и војне опреме.

Члан 7.

Министарство привреде и предузетништва (у даљем тексту: Министарство), у примјени овог закона, обавља сљедеће послове:

1) предузима прописане радње у поступку давања сагласности за производњу наоружања и војне опреме (у даљем тексту: сагласност),

2) припрема прописе и стратешке документе у области намјенске индустрије,

3) прати рад и сарађује са привредним друштвима у области намјенске индустрије,

4) обавља надзор над радом привредних друштва у области намјенске индустрије, као и друге послове из ове области.

ГЛАВА III
ПРАВА И ОБАВЕЗЕ ПРОИЗВОЂАЧА НАОРУЖАЊА И ВОЈНЕ ОПРЕМЕ

Члан 8.

(1) Произвођач је акционарско друштво или друштво са ограниченом одговорношћу са сједиштем у Републици које је регистровано за обављање дјелатности из области производње наоружања и војне опреме.

(2) Улог страног правног или физичког лица у основном капиталу произвођача може бити највише до 49% његовог основног капитала.

(3) Изузетно од става 2. овог члана, Влада Републике Српске (у даљем тексту: Влада) може донијети одлуку да проценат улога страног правног или физичког лица у основном капиталу произвођача буде виши од 49% основног капитала тог произвођача.

(4) Произвођач организује капацитете за производњу наоружања и војне опреме у систем који представља производно-технолошку цјелину за обављање дјелатности за коју је дата сагласност.

(5) Произвођач доноси планове изградње, коришћења, модернизације и реконструкције капацитета за производњу наоружања и војне опреме у складу са потребама тржишта и плановима развоја и опремања војних и полицијских снага.

Члан 9.

(1) Произвођач обавља дјелатност производње наоружања и војне опреме у складу са техничком документацијом за производњу одређеног наоружања и војне опреме и стандардима који се примјењују у производњи наоружања и војне опреме.

(2) Наоружање и војна опрема за потребе извоза може се производити према техничкој документацији страног купца, као и техничкој документацији и стандардима усаглашеним са страним купцем.

(3) Произвођач наноси ознаке на наоружање и војну опрему у складу са посебним прописима којима се уређује означавање наоружања и војне опреме.

Члан 10.

(1) Произвођач је дужан да на одговарајући и поуздан начин обезбиједи чување наоружања и војне опреме са пратећом техничком документацијом, као и да предузме мјере на спречавању њиховог нестанка, оштећења или неовлашћеног коришћења.

(2) Дужности из става 1. овог члана односе се и на кооперанта, а за његово поступање одговоран је и произвођач.

(3) У случају нестанка, оштећења или неовлашћеног коришћења наоружања и војне опреме, произвођач и кооперант у обавези су да без одгађања о томе обавијесте министарство надлежно за послове унутрашњих послова и Министарство.

Члан 11.

Произвођач је дужан прописати и спроводити комплетан систем обезбјеђења квалитета производње наоружања и војне опреме из оквира производног програма.

Члан 12.

(1) Произвођач је дужан да обезбиједи заштиту и безбједност сљедећих ресурса, и то:

1) *запослених,*
2) *капацитета за производњу наоружања и војне опреме,*
3) *пословних података, технолошких информација и техничке документације,*
4) *промета, финансијских трансакција и складиштења,*
5) *истраживања и развоја наоружања и војне опреме,*
6) *пословних односа према иностранству.*

(2) Заштиту и безбједност ресурса из става 1. овог члана произвођач обезбјеђује планирањем, организовањем и спровођењем свих неопходних активности које обавезно обухватају израду сљедећих докумената:

1) *упутстава за спровођење прописаних мјера физичко-техничке заштите и осигурања запослених, капацитета за производњу наоружања и војне опреме, као и безбједности и заштите промета и складиштења наоружања и војне опреме,*
2) *аката из области заштите на раду, заштите животне средине, заштите од пожара и противексплозивне заштите,*
3) *планова организовања и спровођења мјера и поступака осигурања и заштите тајних података,*
4) *упутстава о вођењу евиденције о уговорима са кооперантима и купцима у земљи и иностранству,*
5) *елабората о безбједном складиштењу „Б“ материје и контроле њеног потпуног утрошка,*
6) *упутстава о заштити пословних, финансијских и других информација у вези са производњом наоружања и војне опреме.*

(3) Тајним подацима у вези са производњом наоружања и војне опреме сматрају се:

1) *планови производње наоружања и војне опреме и њихова реализација,*
2) *техничка документација и технолошки поступак производње наоружања и војне опреме,*
3) *капацитети за производњу наоружања и војне опреме,*
4) *програми истраживања и развоја наоружања и војне опреме,*
5) *увоз и извоз наоружања и војне опреме.*

(4) Произвођач и кооперант дужни су да чувају тајне податке из става 3. овог члана у складу са планом заштите тајних података.

(5) Капацитети из става 3. тачка 3) овог члана који се користе и за цивилни програм производње не сматрају се тајним подацима.

Члан 13.

(1) Произвођач може на основу закљученог уговора о кооперацији пренијети дио својих права и обавеза за производњу наоружања и војне опреме на кооперанте.

(2) Кооперант произвођача је правно лице са сједиштем у Републици које, на основу уговора о кооперацији, за потребе произвођача врши дјелатност производње подсклопова и дијелова наоружања, односно врши услуге у области производње наоружања и војне опреме, које по свом обиму и сложености не захтијевају прибављање сагласности.

(3) Уговор о кооперацији садржи одредбе о заштити тајности података, ако се производња наоружања и војне опреме врши за потребе војних и полицијских снага.

(4) За вријеме трајања уговора о кооперацији, произвођач је дужан да контролише кооперанта у извршењу пренесених обавеза у производњи наоружања и војне опреме.

(5) Министарство има право да врши надзор над радом кооперанта у вези са обавезама које је произвођач пренио на њега.

(6) Изузетно од става 2. овог члана, кооперант произвођача може бити и правно лице са сједиштем ван територије Републике, ако произвођач не може ангажовати одговарајућег кооперанта у Републици.

Члан 14.

Произвођач је дужан да води и трајно чува евиденцију произведеног наоружања и војне опреме која садржи податке о врсти, количини, серијским бројевима, ознакама серија, купцима и датумима испорука, као и другим подацима неопходним за једнозначну идентификацију.

ГЛАВА IV
ПОСТУПАК ДАВАЊА И УКИДАЊА САГЛАСНОСТИ ЗА ПРОИЗВОДЊУ НАОРУЖАЊА И ВОЈНЕ ОПРЕМЕ

Члан 15.

(1) Производњу наоружања и војне опреме може обављати произвођач који посједује:

1) *рјешење о давању сагласности, које доноси Влада,*
2) *рјешење о упису у Регистар произвођача наоружања и војне опреме (у даљем тексту: Регистар произвођача), које доноси министар привреде и предузетништва (у даљем тексту: министар),*

3) дозволу за производњу наоружања и војне опреме, која се прибавља у складу са посебним прописима.

(2) Влада даје сагласност послије регистрације произвођача код надлежног регистарског суда.

Члан 16.

За прибављање рјешења о давању сагласности произвођач је дужан да испуњава сљедеће услове:

1) да је регистрован код надлежног регистарског суда,

2) да испуњава структуру власништва из члана 8. ст. 2. и 3. овог закона,

3) да има одговарајуће кадрове и капацитете за производњу наоружања и војне опреме из члана 6. став 5. овог закона,

4) да власник са највећим учешћем у основном капиталу произвођача и лице овлашћено за заступање произвођача нису правоснажно осуђени за кривично дјело и да се против њих не води кривични поступак.

Члан 17.

(1) Произвођач путем Министарства подноси Влади захтјев за сагласност, уз који доставља доказе о испуњености услова из члана 16. овог закона.

(2) Изузетно од става 1. овог члана, за произвођача који је отпочео са производњом наоружања и војне опреме прије ступања на снагу овог закона, министар по службеној дужности доноси рјешење о упису произвођача у Регистар произвођача.

(3) У случају из става 2. овог члана, не прибављају се докази о испуњености услова из члана 16. овог закона.

(4) Министар доноси правилник којим се прописују садржај захтјева за давање сагласности, документи којима се потврђује испуњеност услова за прибављање сагласности, као и остале радње у поступку прибављања сагласности за производњу наоружања и војне опреме.

Члан 18.

(1) Након подношења захтјева Министарство утврђује да ли је захтјев поднијело овлашћено лице, да ли захтјев садржи све прописане елементе, као и да ли су уз захтјев приложени сви прописани докази.

(2) Министарство разматра достављене доказе о испуњености услова из члана 16. овог закона, а у вези са њима може затражити и мишљење других органа.

(3) Уколико је захтјев неразумљив или непотпун, Министарство позива подносиоца захтјева да у остављеном року достави потребне документе или податке.

(4) Ако се у остављеном року не отклоне недостаци, такав захтјев се закључком одбацује као неуредан.

(5) Ако се утврди да су испуњени услови из члана 16. овог закона, Министарство доставља Влади на разматрање приједлог рјешења о давању сагласности.

(6) Рјешење из става 5. овог члана обавезно садржи врсту и послове из области наоружања и војне опреме за које се даје сагласност.

(7) Сагласност за производњу није временски ограничена и вриједи док произвођач испуњава услове за производњу наоружања и војне опреме утврђене овим законом или до престанка обављања дјелатности у области производње наоружања и војне опреме.

(8) Ако се утврди да нису испуњени услови из члана 16. овог закона, министар доноси рјешење којим се одбија захтјев за давање сагласности.

(9) Против аката из ст. 4, 5. и 8. овог члана није допуштена жалба, али се може покренути управни спор код надлежног суда.

Члан 19.

(1) Након доношења рјешења о давању сагласности, као и у случају из члана 17. став 2. овог закона, министар по службеној дужности доноси рјешење о упису произвођача у Регистар произвођача.

(2) Министар доноси правилник којим се уређују садржај и начин вођења Регистра произвођача.

Члан 20.

(1) Када Влада донесе рјешење о давању сагласности, произвођач је дужан да прибави дозволу о производњи наоружања и војне опреме у складу са посебним прописима.

(2) Након прибављања дозволе из става 1. овог члана, произвођач може отпочети са пословањем у области производње наоружања и војне опреме.

(3) Обавеза прибављања дозволе из става 1. овог члана не односи се на произвођаче који су ту дозволу прибавили прије ступања на снагу овог закона.

Члан 21.

(1) У току производње наоружања и војне опреме произвођач је дужан да прибави сагласност Владе прије доношења пословне одлуке у сљедећим случајевима:

1) *промјене или допуне послова из области наоружања и војне опреме за коју је дата сагласност,*
2) *промјене облика организовања,*
3) *статусне промјене,*
4) *престанка обављања дјелатности производње наоружања и војне опреме.*

(2) За случајеве из става 1. овог члана спроводи се поступак давања сагласности и уписа у Регистар произвођача у складу са одредбама овог закона и на основу њега донесених подзаконских аката.

(3) У случају промјене пословног имена и сједишта произвођач је дужан да, најкасније у року од 15 дана од дана доношења судског рјешења, о промјени обавијести Министарство ради уписа нових података у Регистар произвођача.

Члан 22.

(1) Влада укида дату сагласност у случајевима:

1) ако се накнадно утврди да је произвођач доставио нетачне податке или лажне исправе у поступку прибављања сагласности,

2) ако се произвођачу изрекне заштитна мјера забране обављања дјелатности,

3) ако произвођач не допусти спровођење надзора,

4) ако произвођач престане да испуњава услове за обављање производње наоружања и војне опреме,

5) ако произвођач престане са обављањем дјелатности у области производње наоружања и војне опреме,

6) ако произвођач или његов власник са највећим учешћем у основном капи-талу или лице овлашћено за заступање произвођача буде правоснажно осуђено за кривично дјело.

(2) На основу укидања сагласности из става 1. овог члана, министар доноси рјешење о брисању произвођача, које се уписује у Регистар произвођача.

ГЛАВА V
НАДЗОР

Члан 23.

(1) Министарство врши надзор над спровођењем одредаба овог закона и прописа донесених на основу њега.

(2) У току надзора провјерава се да ли произвођач и кооперант испуњавају обавезе које се односе на кадрове и капацитете за производњу наоружања и војне опреме и кадровску оспособљеност запослених, спровођење активности за обезбјеђење квалитета производње наоружања и војне опреме, заштите и безбједности и друге услове и захтјеве из овог закона.

(3) Субјект надзора обавезан је да службенику Министарства дозволи и омогући несметано вршење надзора, да даје обавјештења и ставља на увид документе, односно податке који су потребни за вршење надзора и обезбиједи услове неопходне за несметан рад и утврђивање чињеничног стања.

Члан 24.

(1) У вршењу надзора Министарство предузима сљедеће радње:

1) предлаже превентивне мјере с циљем спречавања повреде закона и других прописа,

2) прегледа капацитете за производњу наоружања и војне опреме,

3) прегледа опште и појединачне акте, евиденције, пословну и другу документацију која је од значаја за вршење надзора,

4) утврђује идентитет лица, као и друге чињенице и околности које су од интереса за вршење надзора,

5) узима у поступак поднеске грађана, привредних субјеката, институција и других правних лица, као и да о свом поступању обавјештава подносиоца поднеска,

6) узима изјаве од одговорних и других лица у поступку надзора,

7) сачини записник о резултатима надзора,

8) донесе рјешење након извршеног надзора,

9) предузима и друге радње и мјере за које је овлашћен овим законом.

(2) Ако се приликом вршења надзора утврди да су прекршене одредбе овог закона или прописа донесених на основу њега, Министарство има овлашћење да:

1) нареди предузимање одговарајућих мјера и радњи ради отклањања утврђених неправилности или недостатака у року који одреди,

2) нареди да се достави потребна документација и подаци у року који одреди,

3) нареди принудно отварање објекта ради вршења надзора,

4) нареди забрану обављања дјелатности производње наоружања и војне опреме,

5) поднесе захтјев за покретање прекршајног поступка,

6) поднесе извјештај надлежном органу за учињено кривично дјело,

7) предузме друге мјере и радње за које су овим законом и другим прописом овлашћени.

(3) Министар доноси правилник којим се уређују поступак и начин вршења надзора у области производње наоружања и војне опреме.

ГЛАВА VI
КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

[...]

ГЛАВА VII
ПРЕЛАЗНА И ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 27.

Министар ће у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона донијети сљедеће подзаконске акте:

1) Правилник о поступку прибављања сагласности за производњу наоружања и војне опреме (члан 17. став 4),

2) Правилник о садржају и начину вођења Регистра произвођача наоружања и војне опреме (члан 19. став 2),

3) Правилник о поступку надзора над производњом наоружања и војне опреме (члан 24. став 3).

Члан 28.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске“.

9. **Закон о производњи наоружања и војне опреме** („Службени гласник БиХ“ бр. 9/04 и 25/09) За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду који гласи:

I - ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом уређују се производња и ремонт наоружања и војне опреме као дјелатност од општег интереса, као и друга питања од значаја за производњу и ремонт наоружања и војне опреме (у даљем тексту: НВО).

Члан 2.

У смислу овог закона, употријебљени изрази имају сљедећа значења:

- „Наоружање и војна опрема“ - су оружана, убојна и техничка средства, те средства и саставни дијелови намијењени за опремање, употребу, руковање, чување, складиштење, одржавање и надзор оружаних, убојних и техничких средстава, из позиције на најновијој „Заједничкој листи војне опреме обухваћеној Правилима понашања Европске уније о поступању код извоза оружја“, која је објављена у „Службеном гласнику БиХ“, број 9/03.

- „Производња НВО“ - дјелатност је која обухвата дизајнирање нових средстава и система НВО, развој прототипа, пројектовање и конструисање, малосеријску и серијску производњу НВО, истраживање и развој НВО и технологије за производњу НВО, укључујући техничку помоћ као што су наредбе/упутства, вјештине, обука, радно знање и консултантски сервиси, односно техничке податке као што су детаљни планови, дијаграми, модели, формуле, таблице, производни нацрти и скице и спецификације, приручници и упутства написана или забиљежена на другим медијима и направама, војну стандардизацију, верификацију НВО, систем обезбјеђења квалитета НВО, контролу квалитета НВО, опремање капацитета за производњу НВО, израду НВО, производњу дијелова НВО, модернизацију НВО у миру.

- „Ремонт НВО“ - је планирање, одржавање исправности и отклањање неисправности, укључујући делаборацију/уништавање муниције, израду, замјену и комплетирање дијелова кроз средњи и генерални ремонт, ревизију и модификацију као и квалитативни пријем ремонтованих средстава наоружања и војне опреме.

Члан 3.

Производњом и ремонтом НВО могу се бавити правна лица која за то претходно добију дозволу од Министарства спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, и то она правна лица која имају сагласност ентитетске владе и која су регистрована као правна лица за производњу и ремонт НВО, а на основу њихове могућности и способности производње средстава НВО за потребе оружаних снага у Босни и Херцеговини или у извозу.

Производњом, прерадом и уградњом „Б“ материје могу се бавити само правна лица из става 1. овог члана.

Под „Б“ материјом подразумијевају се експлозиви и пиротехнички материјали, гдје су:

Експлозиви: свако експлозивно средство које укључује експлозиве високоразорне моћи, ТНТ, ДНТ и РДХ, нискоекспозивна горива, ракетни мотори и појачивачи, детонатори, упаљачи, иницијалне капсле и припаљивачи, иницијална средства, укључујући и барут, упаљаче за гранате и све друге типове пројектила, мина и бомби.

Пиротехнички материјали: мјешавина хемикалија које, кад се запале, реагују егзотермички и призводе свјетлост, топлоту, звук или гас, а с обзиром да му је вријеме сагоријевања познато, може се употријебити и за успоравање ватреног ланца. Погонска горива и експлозиви не спадају у пиротехничка средства.

Члан 4.

Правна лица из става 1. члана 3. овог закона (у даљем тексту: финалисти) овлаштени су да, путем уговора о кооперацији, пренесу на кооперанте дио својих овлаштења о производњи средстава НВО, о чему су дужни обавијестити

Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, у року од седам дана од дана потписивања уговора.

За вријеме трајања уговора о кооперацији, финалисти имају право и обавезу да контролишу примјену овог закона код кооперанта.

Члан 5.

Производња средстава НВО и ремонт засновани су на извозним, односно увозним уговорима, уговорима са одговарајућим институцијама у Босни и Херцеговини за потребе оружаних снага и међусобним уговорима правних лица из члана 4. овог закона.

У изузетним случајевима, производња средстава НВО и ремонт могу бити засновани и на основу одобрења Министарства спољне трговине и економских односа БиХ.

Права лица из члана 4. став 1. овог закона дужна су да воде евиденцију о утрошку „Б“ материја, утрошку по производима и полупроизводима, плановима производње НВО, испорукама и другим евиденцијама које су битне за контролу производње НВО.

II - ЦЕНТРАЛНИ РЕГИСТАР

Члан 6.

О правним лицима којима је претходно издата дозвола за производњу НВО води се евиденција у Министарству спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, уз чију сагласност правно лице које се бави производњом НВО може извршити промјену или допуну дјелатности, статусну промјену облика организовања или престати да обавља дјелатност производње НВО.

За добијање сагласности из става 1. овог члана потребно је да подносилац захтјева претходно прибави сагласност владе ентитета.

Начин вођења евиденције прописаће се упутством које издаје Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине.

Члан 7.

Уз захтјев за издавање дозволе за производњу НВО, правно лице дужно је да приложи:

1. *Сагласност владе ентитета;*
2. *Оснивачки акт правног лица;*
3. *Статут правног лица.*

Правна лица, која су била овлаштена према ранијим прописима за производњу и ремонт НВО, дужна су да, ступањем на снагу овог закона, изврше регистрацију у Министарству спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, уз презентацију докумената из става 1. овог члана, и извод из судског регистра.

Члан 8.

Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине дужно је да, у року од 30 дана од дана подношења захтјева, донесе рјешење о издавању дозволе за производњу НВО, односно рјешење о одбијању захтјева.

Рјешење из става 1. овог члана је коначно.

Члан 9.

Правно лице, које се бави производњом НВО или учествује у производњи и ремонту НВО, дужно је да га чува и одржава тако да се спријечи нестанак или оштећење НВО.

Правно лице, које производи НВО, утврђује и доноси план организовања и спровођења мјера безбједности и заштите тајних података, који се односе на капацитете за производњу, планове производње, техничку документацију за производњу, објекте за производњу, чување и ремонт НВО.

III - БЕЗБЈЕДНОСНА ЗАШТИТА, НАДЗОР И ИНСПЕКЦИЈСКИ НАДЗОР

Члан 10.

Безбједност и заштита у области производње и ремонта НВО обухваћа мјере и поступке обезбјеђења и заштите људства, објеката, података и производних средстава у области производње НВО, специјалних алата и постројења, документације као и безбједност и заштиту унутрашњег транспорта и складиштења НВО, истраживање и развој НВО, технолошке информације, пословне, финансијске и односе према иностранству у области производње НВО.

Безбједносна заштита из претходног става обухваћа мјере безбједности и поступке физичке заштите и обезбјеђења као и спровођење посебних безбједносних мјера заштите повјерљивих података, развојних пројеката, документације, технолошких информација и др. од евентуалних обавјештајних истраживања, те спровођење мјера заштите на раду, противпожарне и противексплозивне заштите.

Правна лица која врше развој, производњу и ремонт НВО обавезна су о сваком нестанку наоружања и војне опреме и њихових дијелова одмах, а најкасније у року 3 дана, обавијестити Министарство безбједности и надлежно министарство ентитета.

Безбједност и заштита у области производње НВО планира се, организује и спроводи сагласно одредбама прописа који регулишу област одбране и безбједности у Босни и Херцеговини и ентитета.

Члан 11.

Инспекцијски надзор над примјеном овог закона врши Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, а стални надзор министарство индустрије ентитета.

Надзором из става 1. овог члана утврђује се да ли се производња и ремонт НВО врше у складу са одребама овог закона и прописа донесених за извршење овог закона.

Министарство индустрије ентитета обавезно је да квартално доставља извјештај о извршеном надзору Министарству спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине. Начин вршења надзора и извјештавања прописаће се упутством које издаје Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине. Посебним упутством регулисаће се и начин, процедуре и периодичност инспекцијског надзора.

Правно лице, које се бави производњом и ремонтом НВО, дужно је да омогући овлаштеном лицу вршење надзора.

IV - ОДУЗИМАЊЕ ДОЗВОЛЕ ЗА ПРОИЗВОДЊУ НВО

Члан 12.

До одузимања дозволе за производњу НВО долази у сљедећим случајевима, и то:

1. *ако је дозвола издата на основу лажних података,*
2. *када правно лице не послује у складу са одредбама овог закона и одредбама прописа донесених за извршење овог закона, а у остављеном року не отклони уочене недостатке,*
3. *онемогућава вршење инспекције/надзора.*

Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, на основу извјештаја и приједлога, доноси рјешење о одузимању дозволе из става 1. овог члана.

Министарство спољне трговине и економских односа БиХ доноси рјешење о одузимању дозволе и ако настану околности или дође до нових сазнања, која би, да су постојала или да се знало за њих у вријеме разматрања захтјева за издавање дозволе, довела до тога да се захтјев за издавање дозволе одбије.

Рјешења из става 2. и 3. овог члана су коначна.

Члан 12а.

Правно лице којем је одузета дозвола за производњу и ремонт НВО по основу члана 12. овог Закона може поднијети захтјев за поновно издавање дозволе на начин и под условима који ће бити прописани посебним упутством које издаје Министарство спољне трговине и економских односа БиХ.

V - КРИВИЧНЕ ОДРЕДБЕ

[...]

VI - ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 14.

У случају проглашења ратног или ванредног стања Предсједништво Босне и Херцеговине, на приједлог Савјета министара Босне и Херцеговине, доноси посебне одлуке о производњи наоружања.

Члан 15.

Сви прописи потребни за извршење овог закона донијеће се у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона.

Сви послови који нису обухваћени чл. 6, 7, 8, 12. и 13. овог закона биће регулисани ентитетским прописима.

Ентитети су дужни да ускладе своје прописе с одредбама овог закона, у року од шест мјесеци од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 16.

Министарство спољне трговине и економских односа Босне и Херцеговине, годину дана од дана ступања на снагу овог закона, обавезно је да изврши инспекцијски надзор свих регистрованих правних лица из члана 4. овог закона.

Члан 17.

Овај закон ступа на снагу петнаестог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику БиХ“, а објавиће се у службеним гласилима ентитета и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

V. Допустивост

10. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3a) Устава Босне и Херцеговине.

11. Члан VI/3a) Устава Босне и Херцеговине гласи:

a) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег

вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

12. Захтјев за оцјену уставности поднио је предсједавајући Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, што значи да је захтјев поднио овлашћени субјекат у смислу члана VI/3а) Устава БиХ. Стога, имајући у виду одредбе члана VI/3а) Устава БиХ и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је закључио да је поднесени захтјев допустив зато што га је поднио овлашћени субјекат и односи се на питања из надлежности Уставног суда. Такође, не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег би се захтјев могао прогласити недопустивим.

VI. Меритум

13. Подносилац захтјева сматра да спорни закон није у сагласности са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине. Наиме, подносилац захтјева указује да у одредбама спорног закона Република Српска није прописала ниједну обавезу коју има према Министарству спољне трговине и економских односа БиХ у погледу регистрације, издавања дозволе и осталих процедура у вези с производњом НВО-а, а које су прописане Законом БиХ.

14. Уставни суд наглашава да начело владавине права подразумијева да сви закони, други прописи и поступци морају бити у складу с Уставом БиХ. Осим тога, ово начело захтијева да ентитетски устави, закони и други прописи који се доносе морају бити усклађени с начелима предвиђеним у Уставу БиХ. Ово даље значи да правни систем почива на хијерархији правних аката, почевши од устава као највишег правног акта па до подзаконских аката (види, између осталих, Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. *У-21/16* од 1. јуна 2017. године, тачка 19 и *У-6/06* од 29. марта 2008. године, тачка 22).

15. Имајући у виду наводе из захтјева, Уставни суд указује на своју већ устаљену праксу према којој до повреде релевантних одредби Устава Босне и Херцеговине може да дође уколико закони ентитета нису усклађени с државним законом који, у релевантној области, захтијева од ентитетског закона да одредбе ентитетског закона буду у складу с одредбама релевантног државног закона.

16. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је, у првој одлуци о оцјени усклађености ентитетског закона с државним законом, разматрао да ли су доношењем Закона о извршењу буџета Републике Српске за 2011. годину и Одлуке о усвајању буџета Републике Српске за 2011. годину прекршене релевантне одредбе Устава Босне и Херцеговине. У наведеној одлуци Уставни суд је истакао да се „закони Босне и Херцеговине које је усвојила Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине

сматрају [...] 'одлукама институција Босне и Херцеговине' из члана III/3б) Устава Босне и Херцеговине, те доношење закона од ентитета или других административних јединица у Босни и Херцеговини супротно процедури коју прописују државни закони може да доведе у питање поштовање одредби члана III/3б) Устава Босне и Херцеговине према којима су ентитети и друге административне јединице у Босни и Херцеговини дужни да се придржавају, између осталог, (и) одлука институција Босне и Херцеговине. Када би се сматрало супротно, осим што би се у потпуности довео у питање ауторитет институција Босне и Херцеговине, довело би се у питање и начело из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине према којем ће 'Босна и Херцеговина бити демократска држава која ће функционисати према слову закона...' У том случају с правом би се могло поставити питање сврхе државних закона (нпр., закона у области приватизације, затим рада осигуравајућих друштава, индиректног опорезивања и сл.) ако би ентитети или друге административне јединице Босне и Херцеговине могли да доносе акте којима се крше или избјегавају обавезе које се ентитетима или другим административним јединицама Босне и Херцеговине налажу одредбама државних закона, тј. закона донесених на нивоу институција Босне и Херцеговине. Дакле, ентитети (или друге административне јединице Босне и Херцеговине) морају да поштују обавезе које им се налажу законима које су донијеле институције Босне и Херцеговине. Чињеница да те обавезе нису испоштоване може да доведе до кршења одредби Устава Босне и Херцеговине" (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-2/11* од 27. маја 2011. године, тачка 52, објављена у „Службеном гласнику БиХ" број 99/11). Уставни суд је слиједио наведену праксу и у низу других одлука (види Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. *У-4/12* од 26. маја 2012. године, *У-26/13* од 26. марта 2015. године, *У-11/15* од 6. априла 2016. године, *У-17/22* од 1. и 2. децембра 2022. године, *У-22/18* од 5. јула 2019. године, *У-10/21* од 2. децембра 2021. године, *У-9/22* од 26. маја 2022. године и *У-3/21* од 28. септембра 2023. године, све доступне на www.ustavnisud.ba).

17. Примјењујући наведену праксу на конкретан случај, Уставни суд примјећује да Закон БиХ представља одлуку институција Босне и Херцеговине, у смислу члана III/3б) Устава Босне и Херцеговине, којом се утврђују процедуре, услови и друга значајна питања за производњу и ремонт НВО-а. Стога Закон БиХ представља обавезујући правни оквир с којим морају бити усклађени ентитетски прописи који регулишу област производње НВО-а.

18. Уставни суд напомиње да из захтјева за оцјену уставности произлази да подносилац захтјева сматра да ентитет није био надлежан да донесе спорни закон. Међутим, Уставни суд сматра да је неоспорно да ентитет РС има надлежност да донесе закон којим се детаљније регулише производња и стављање у промет НВО-а. На то упућују и релевантне одредбе Закона БиХ о производњи наоружања и војне опреме. Међутим, при вршењу својих надлежности у том погледу мора да води рачуна о томе да одредбе ентитетског закона буду усклађене с релевантним

одредбама Закона БиХ. Имајући то у виду, Уставни суд ће да испита уставност појединих одредби спорног закона за које, према мишљењу Уставног суда, постоји сумња о томе да ли су у складу с релевантним одредбама Закона БиХ.

У односу на члан 10 спорног закона

Члан 10.

(1) Произвођач је дужан да на одговарајући и поуздан начин обезбиједи чување наоружања и војне опреме са пратећом техничком документацијом, као и да предузме мјере на спречавању њиховог нестанка, оштећења или неовлашћеног коришћења.

(2) Дужности из става 1. овог члана односе се и на кооперанта, а за његово поступање одговоран је и произвођач.

(3) У случају нестанка, оштећења или неовлашћеног коришћења наоружања и војне опреме, произвођач и кооперант у обавези су да без одгађања о томе обавијесте министарство надлежно за послове унутрашњих послова и Министарство.

19. Уставни суд сматра да је у цитираном члану спорна усклађеност става (3) члана 10 спорног закона са чланом 10 став (3) Закона БиХ. Наиме, у члану 10 став (3) Закона БиХ је прописано да су правна лица која врше развој, производњу и ремонт НВО-а обавезна да о сваком нестанку наоружања и војне опреме и њихових дијелова одмах, а најкасније у року од три дана, обавијесте Министарство безбједности БиХ и надлежно министарство ентитета. Међутим, упркос таквој одредби, Уставни суд примјећује да чланом 10 став (3) спорног закона није прописана обавеза обавјештавања Министарства безбједности у случају нестанка наоружања и војне опреме и њихових дијелова, већ само министарстава Републике Српске. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да члан 10 став (3) спорног закона, који прописује само обавезу обавјештавања Министарства за унутрашње послове РС и Министарства за привреду и предузетништво РС, али не и надлежног министарства БиХ, није усклађен са чланом 10 став (3) Закона БиХ. Из тога произлази да ова одредба спорног закона није у складу ни са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

У односу на члан 13 спорног закона

Члан 13.

(1) Произвођач може на основу закљученог уговора о кооперацији пренијети дио својих права и обавеза за производњу наоружања и војне опреме на кооперанте.

(2) Кооперант произвођача је правно лице са сједиштем у Републици које, на основу уговора о кооперацији, за потребе произвођача врши дјелатност производње подсклопова и дијелова наоружања, односно врши услуге у области

производње наоружања и војне опреме, које по свом обиму и сложености не захтијевају прибављање сагласности.

(3) Уговор о кооперацији садржи одредбе о заштити тајности података, ако се производња наоружања и војне опреме врши за потребе војних и полицијских снага.

(4) За вријеме трајања уговора о кооперацији, произвођач је дужан да контролише кооперанта у извршењу пренесених обавеза у производњи наоружања и војне опреме.

(5) Министарство има право да врши надзор над радом кооперанта у вези са обавезама које је произвођач пренио на њега.

(6) Изузетно од става 2. овог члана, кооперант произвођача може бити и правно лице са сједиштем ван територије Републике, ако произвођач не може ангажовати одговарајућег кооперанта у Републици.

20. Уставни суд сматра да у наведеној одредби треба испитати усклађеност става (5) са Законом БиХ и Уставом БиХ. Уставни суд примјећује да је чланом 13 спорног закона детаљно прописано преношење права и обавеза за производњу НВО-а на кооперанте. Међутим, у наведеном члану није прописана обавеза за правна лица која се баве производњом и ремонтом НВО-а да о преносу својих овлашћења на кооперанте обавијесте Министарство спољне трговине и економских односа БиХ у смислу члана 4 став (1) Закона БиХ. Наиме, том одредбом Закона БиХ је прописано да су правна лица из става (1) члана 3 Закона БиХ овлашћена да, путем уговора о кооперацији, пренесу на кооперанте дио својих овлашћења о производњи средстава НВО-а, о чему су дужни да обавијесте Министарство спољне трговине и економских односа БиХ у року од седам дана од дана потписивања уговора. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да члан 13 став (5) спорног закона, који прописује само право ентитетског Министарства за привреду и предузетништво РС да врши надзор, али не и обавезу обавјештавања Министарства спољне трговине и економских односа БиХ о преносу овлашћења на кооперанте, није усклађен са чланом 4 став (1) Закона БиХ. Из тога слиједи да ова одредба спорног закона није у складу ни са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

У односу на члан 15 спорног закона

Члан 15.

(1) Производњу наоружања и војне опреме може обављати произвођач који посједује:

1) *рјешење о давању сагласности, које доноси Влада,*
2) *рјешење о упису у Регистар произвођача наоружања и војне опреме (у даљем тексту: Регистар произвођача), које доноси министар привреде и предузетништва (у даљем тексту: министар),*

3) дозволу за производњу наоружања и војне опреме, која се прибавља у складу са посебним прописима.

(2) Влада даје сагласност послије регистрације произвођача код надлежног регистарског суда.

21. Уставни суд сматра да у односу на ову одредбу треба испитати тач. (2) и (3) става (1) члана 15 спорног закона. Наиме, Уставни суд указује да је у члану 3 став (1) Закона БиХ прописано да се производњом и ремонтом НВО-а могу бавити правна лица која за то претходно добију дозволу од надлежног министарства БиХ, и то она правна лица која имају сагласност ентитетске владе и која су регистрована као правна лица за производњу и ремонт НВО-а. Даље, чланом 6 став (1) Закона БиХ је, у релевантном дијелу, прописано да се о правним лицима којима је претходно издата дозвола за производњу НВО-а води евиденција у Министарству спољне трговине и економских односа БиХ. Међутим, Уставни суд примјећује да у тачки (2) става (1) члана 15, нити било којом другом одредбом спорног закона, није прописана обавеза уписа правних лица која се баве производњом НВО-а у Централни регистар код Министарства спољне трговине и економских односа БиХ. Штавише, обавеза уписа правних лица која се баве производњом НВО-а у Централни регистар Министарства спољне трговине и економских односа БиХ уопште се не спомиње у спорном закону. Даље, тачком (3) става (1) члана 15 спорног закона није прописан услов добијања дозволе од Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, које је изричито прописано чланом 3 став (1) Закона БиХ за сва правна лица која се баве производњом и ремонтом НВО-а. Стога, Уставни суд сматра да тачке (2) и (3) става (1) члана 15 спорног закона, због пропуста да се пропише обавеза добијања дозволе Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, као и услов уписа произвођача у Централни регистар надлежног Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, нису усклађене са чланом 3 став (1) и чланом 6 став (1) Закона БиХ. Из тога слиједи да ове одредбе нису у складу ни са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

У односу на члан 17 спорног закона

Члан 17.

(1) Произвођач путем Министарства подноси Влади захтјев за сагласност, уз који доставља доказе о испуњености услова из члана 16. овог закона.

(2) Изузетно од става 1. овог члана, за произвођача који је отпочео са производњом наоружања и војне опреме прије ступања на снагу овог закона, министар по службеној дужности доноси рјешење о упису произвођача у Регистар произвођача.

(3) У случају из става 2. овог члана, не прибављају се докази о испуњености услова из члана 16. овог закона.

(4) Министар доноси правилник којим се прописују садржај захтјева за давање сагласности, документи којима се потврђује испуњеност услова за прибављање сагласности, као и остале радње у поступку прибављања сагласности за производњу наоружања и војне опреме.

22. Уставни суд сматра да у односу на ову одредбу треба да се испита усклађеност ст. (2) и (3) са Законом БиХ и Уставом БиХ. Наиме, Уставни суд указује да је у члану 3 став (1) Закона БиХ прописано да се производњом и ремонтом НВО-а могу бавити правна лица која за то претходно добију дозволу од Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, и то она правна лица која имају сагласност ентитетске владе и која су регистрована као правна лица за производњу и ремонт НВО-а. Чланом 6 став (1) Закона БиХ је, у релевантном дијелу, прописано да се о правним лицима којима је претходно издата дозвола за производњу НВО-а води евиденција у Централном регистру Министарства спољне трговине и економских односа БиХ. Уставни суд је већ образложио да је Законом БиХ прописано да сви произвођачи НВО-а на територији БиХ морају да добију дозволу Министарства спољне трговине и економских односа БиХ и имају обавезу уписа у Централни регистар тог министарства (види тачку 22 ове одлуке). Међутим, такве обавезе нису прописане тачкама (2) и (3) члана 17 спорног закона за произвођаче који су почели производњу НВО-а прије ступања на снагу спорног закона. Стога Уставни суд сматра да одредбе члана 17 ст. (2) и (3) спорног закона нису усклађене са чланом 3 став (1) и чланом 6 став (1) Закона БиХ, па слиједом тога нису у складу ни са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

У односу на члан 19 спорног закона

Члан 19.

(1) Након доношења рјешења о давању сагласности, као и у случају из члана 17. став 2. овог закона, министар по службеној дужности доноси рјешење о упису произвођача у Регистар произвођача.

(2) Министар доноси правилник којим се уређују садржај и начин вођења Регистра произвођача.

23. Уставни суд сматра да у односу на ову одредбу треба испитати усклађеност става (1) члана 19 спорног закона у односу на Закон БиХ и Устав БиХ. Наиме, како је већ наведено, члановима Закона БиХ је прописана обавеза добијања дозволе Министарства спољне трговине и економских односа БиХ и уписа произвођача у Централни регистар тог министарства свих произвођача НВО-а. Супротно наведеном, став (1) члан 19 спорног закона уопште није прописао такву обавезу. Слиједом тога, Уставни суд сматра да члан 19 став (1) спорног закона није усклађен са чланом 3 став (1) и чланом 6 став (1) Закона БиХ нити са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

У односу на члан 20 спорног закона

Члан 20.

(1) Када Влада донесе рјешење о давању сагласности, произвођач је дужан да прибави дозволу о производњи наоружања и војне опреме у складу са посебним прописима.

(2) Након прибављања дозволе из става 1. овог члана, произвођач може отпочети са пословањем у области производње наоружања и војне опреме.

(3) Обавеза прибављања дозволе из става 1. овог члана не односи се на произвођаче који су ту дозволу прибавили прије ступања на снагу овог закона.

24. Уставни суд сматра да у односу на ову одредбу треба испитати усклађеност ст. (1) и (3) члана 20 спорног закона у односу на члан 3 став (1) Закона БиХ. Како је већ указано, чланом 3 став (1) Закона БиХ је, у релевантном дијелу, прописано да се производњом и ремонтом НВО-а могу бавити правна лица која за то претходно добију дозволу од Министарства спољне трговине и економских односа БиХ. Међутим, ст. (1) и (3) члана 20 спорног закона је прописано прибављање дозволе у складу с „посебним прописима“. Из ових и других одредби спорног закона не може да се закључи који су то посебни прописи на основу којих се прибавља ова дозвола. Дакле, нејасно је да ли се под „посебним прописима“ мисли на Закон БиХ и добијање дозволе Министарства спољне трговине и економских односа БиХ за произвођаче НВО-а с обзиром на то да то није нигдје експлицитно наведено. Будући да је чланом 3 став (1) Закона БиХ јасно прописано да се дозвола за производњу и ремонт НВО-а добија од Министарства спољне трговине и економских односа БиХ, Уставни суд сматра да је било нужно да таква обавеза буде прописана и у члану 20 став (1) спорног закона. Што се тиче става 3 члана 20, нејасно је на шта се односи, поготово да ли је ријеч о произвођачима који су добили дозволу према одредбама Закона БиХ или према неким другим прописима. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да ст. (1) и (3) члана 20 спорног закона нису у складу са чланом 3 став (1) Закона БиХ, из чега слиједи да нису у складу ни са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

У односу на члан 21 спорног закона

Члан 21.

(1) У току производње наоружања и војне опреме произвођач је дужан да прибави сагласност Владе прије доношења пословне одлуке у сљедећим случајевима:

1) *промјене или допуне послова из области наоружања и војне опреме за коју је дата сагласност,*

2) *промјене облика организовања,*

3) статусне промјене,

4) престанка обављања дјелатности производње наоружања и војне опреме.

(2) За случајеве из става 1. овог члана спроводи се поступак давања сагласности и уписа у Регистар произвођача у складу са одредбама овог закона и на основу њега донесених подзаконских аката.

(3) У случају промјене пословног имена и сједишта произвођач је дужан да, најкасније у року од 15 дана од дана доношења судског рјешења, о промјени обавијести Министарство ради уписа нових података у Регистар произвођача.

(3) У случају промјене пословног имена и сједишта произвођач је дужан да, најкасније у року од 15 дана од дана доношења судског рјешења, о промјени обавијести Министарство ради уписа нових података у Регистар произвођача.

25. Уставни суд сматра да у односу на ову одредбу треба испитати усклађеност ст. (1) и (3) члана 21 спорног закона у односу на члан 6 став (1) Закона БиХ. Наиме, чланом 6 став (1) Закона БиХ прописано је да се о правним лицима којима је претходно издата дозвола за производњу НВО-а води евиденција у Министарству спољне трговине и економских односа БиХ, уз чију сагласност правно лице које се бави производњом НВО-а може да изврши промјену или допуну дјелатности, статусну промјену облика организовања или да престане да обавља дјелатност производње НВО-а. У вези с тим, Уставни суд примјећује да чланом 21 ст. (1) и (3) спорног закона није прописана обавеза добијања сагласности, Министарства спољне трговине и економских односа БиХ за организационе, производне и статусне промјене произвођача НВО-а. Стога, Уставни суд сматра да члан 21 ст. (1) и (3) спорног закона није усклађен са чланом 6 став (1) Закона БиХ, из чега слиједи да није у складу ни са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

У односу на члан 22 спорног закона

Члан 22.

(1) Влада укида дату сагласност у случајевима:

1) ако се накнадно утврди да је произвођач доставио нетачне податке или лажне исправе у поступку прибављања сагласности,

2) ако се произвођачу изрекне заштитна мјера забране обављања дјелатности,

3) ако произвођач не допусти спровођење надзора,

4) ако произвођач престане да испуњава услове за обављање производње наоружања и војне опреме,

5) ако произвођач престане са обављањем дјелатности у области производње наоружања и војне опреме,

6) ако произвођач или његов власник са највећим учешћем у основном капиталу или лице овлашћено за заступање произвођача буде правоснажно осуђено за кривично дјело.

(2) На основу укидања сагласности из става 1. овог члана, министар доноси рјешење о брисању произвођача, које се уписује у Регистар произвођача.

26. Уставни суд сматра да у односу на ову одредбу треба испитати усклађеност става (2) члана 22 спорног закона у односу на члан 6 став (1) Закона БиХ. Како је претходно указано, чланом 6 став (1) Закона БиХ је прописано да се о правним лицима којима је претходно издата дозвола за производњу НВО-а води евиденција у Министарству спољне трговине и економских односа БиХ, уз чију сагласност правно лице које се бави производњом НВО-а може да изврши промјену или допуну дјелатности, статусну промјену облика организовања или да престане да обавља дјелатност производње НВО-а. У вези с тим, Уставни суд примјећује да члан 22 став (2) спорног закона не садржи одредбу која прописује да је за престанак обављања дјелатности произвођача НВО-а потребна сагласност надлежног државног министарства. Стога, Уставни суд сматра да члан 22 став (2) спорног закона није усклађен са чланом 6 став (1) Закона БиХ, из чега слиједи да није у складу ни са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

У односу на члан 27 спорног закона

Члан 27.

Министар ће у року од 60 дана од дана ступања на снагу овог закона донијети сљедеће подзаконске акте:

1) Правилник о поступку прибављања сагласности за производњу наоружања и војне опреме (члан 17. став 4),

2) Правилник о садржају и начину вођења Регистра произвођача наоружања и војне опреме (члан 19. став 2),

3) Правилник о поступку надзора над производњом наоружања и војне опреме (члан 24. став 3).

27. Уставни суд сматра да у односу на ову одредбу треба испитати усклађеност тачке (2) става (1) члана 27 спорног закона у односу на члан 6 став (1) Закона БиХ. Наиме, чланом 6 став (1) Закона БиХ је прописано да се о правним лицима којима је претходно издата дозвола за производњу НВО-а, води евиденција у Министарству за спољну трговину и економске односе БиХ, уз чију сагласност правно лице које се бави производњом НВО-а може да изврши промјену или допуну дјелатности,

статусну промјену облика организовања или да престане да обавља дјелатност производње НВО-а. У вези с тим, Уставни суд примјећује да је обавезно вођење евиденције у централном регистру надлежног министарства БиХ, па је доношење Правилника о садржају и начину вођења Регистра произвођача наоружања и војне опреме из члана 19 став 2 спорног закона, без помињања централног регистра из члана 6 став (1) Закона БиХ, супротно таквој обавези. Стога, Уставни суд сматра да члан 27 тачка (2) става (1) спорног закона није у складу са чланом 6 став (1) Закона БиХ, из чега слиједи да није у складу ни са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

Остале одредбе спорног закона

28. Уставни суд је размотрио уставност свих осталих одредби спорног закона и сматра да не постоје валидни аргументи о томе да су остале одредбе спорног закона супротне Закону БиХ нити чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине. Уставни суд сматра да нема потребе да се овај закључак детаљније образлаже.

VII. Закључак

29. Уставни суд је утврдио да одредбе спорног закона, и то члан 10 став (3), члан 13 став (5), члан 15 тач. (2) и (3) става (1), члан 17 ст. (2) и (3), члан 19 став (1), члан 20 ст. (1) и (3), члан 21 ст. (1) и (3), члан 22 став (2) и члан 27 тачка (2) става (1) спорног закона, нису у складу са чл. I/2, III/1б) и III/3б) Устава Босне и Херцеговине јер Република Српска, доношењем ових одредби спорног закона, није извршила њихово усклађивање с одредбама Закона БиХ којима је успостављена обавеза обавјештавања, добијања дозволе и сагласности Министарства за спољну трговину и економске односе БиХ, као и одредбом о вођењу евиденције у Централном регистру истог министарства за сва правна лица која се баве производњом и ремонтом НВО-а.

30. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

31. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Предмет број У-3/24

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев Кемала Адемовића, у вријеме подношења захтјева предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Одлуке о промјени намјене шумског земљишта и привременом кориштењу шумског земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 89/23 и 100/23)

Одлука од 11. јула 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-3/24**, рјешавајући захтјев Кемала Адемовића, у вријеме подношења захтјева **предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2), члана 61 ст. (1), (2) и (3) и члана 64 став (4) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница
Валерија Галић, потпредсједница
Angelika Nußberger, потпредсједница
Мирсад Ћеман, судија
Helen Keller, судија
Леди Бианку, судија
Марин Вукоја, судија
на сједници одржаној 11. јула 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву Кемала Адемовића, у вријеме подношења захтјева предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, за оцјену уставности Одлуке о промјени намјене шумског земљишта и привременом коришћењу шумског земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 89/23 и 100/23),

утврђује се да Одлука о промјени намјене шумског земљишта и привременом коришћењу шумског земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 89/23 и 100/23) није у складу са чл. I/1, I/2 и VI/5 Устава Босне и Херцеговине.

У складу са чланом 61 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине и чланом 2 став (2) Закона о привременој забрани располагања државном имовином БиХ („Службени гласник БиХ“ бр. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 и 22/22), Одлука о промјени намјене шумског земљишта и привременом коришћењу шумског земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 89/23 и 100/23) ништава

је и престаје да важи од дана објављивања те одлуке у „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 89/23 и 100/23.

У складу са чланом 61 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, налаже се Влади Федерације Босне и Херцеговине и Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства да предузму све активности којима ће поништити све одлуке и активности које су засноване на Одлуци о промјени намјене шумског земљишта и привременом коришћењу шумског земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 89/23 и 100/23).

Налаже се Влади Федерације Босне и Херцеговине и Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијесте Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

На основу члана 64 став (4) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, престаје правно дјеловање Одлуке о привременој мјери број У-3/24 од 30. маја 2024. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Кемал Адемовић, у вријеме подношења захтјева предсједавајући Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је 4. марта 2024. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности Одлуке о промјени намјене шумског земљишта и привременом коришћењу шумског земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 89/23 и 100/23; у даљњем тексту: Одлука).

2. Подносилац захтјева је, на основу члана 64 Правила Уставног суда, поднио и захтјев за доношење привремене мјере којом би Уставни суд привремено ставио ван правне снаге Одлуку до доношења коначне одлуке Уставног суда.

II. Поступак пред Уставним судом

3. Уставни суд је Одлуком о привременој мјери број У-3/24 од 30. маја 2024. године (доступна на www.ustavnisud.ba) усвојио подносиочев захтјев и Одлуку привремено ставио ван правне снаге до доношења коначне одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине о поднесеном захтјеву.

4. На основу члана 23 став (2) Правила Уставног суда, од Владе Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Влада), коју заступа Канцеларија за сарадњу и заступање пред Уставним судом Босне и Херцеговине и Уставним судом Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Канцеларија за заступање), затражено је 11. марта и 4. априла 2024. године да достави одговор на захтјев у року од 30 дана од пријема дописа.

5. Влада и Канцеларија су 11. и 30. априла 2024. године доставиле одговор на захтјев.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

6. Подносилац захтјева сматра да је Одлука супротна одредбама чл. I/2, II/3к), III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине и члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција).

7. Аргументујући те наводе, подносилац захтјева најприје наводи да оспорена одлука представља општи акт и да је Уставни суд надлежан за оцјену уставности, те сматра да постоји спор између Босне и Херцеговине и Федерације БиХ јер би спровођење те одлуке могло имати штетне посљедице по имовину Босне и Херцеговине. Подносилац захтјева даље наводи да Влада није имала уставни основ за регулисање питања државне имовине и да је поступила противно одредбама Закона о привременој забрани располагања државном имовином БиХ (у даљњем тексту: Закон о забрани располагања) и ентитетском Закону о привременој забрани располагања државном имовином Федерације БиХ (у даљњем тексту: Закон о забрани располагања ФБиХ), којим је забрањено располагање државном имовином за подручје Федерације Босне и Херцеговине. Подносилац захтјева такође сматра да је на тај начин Влада поступила противно великом броју одлука Уставног суда (У-1/11, У-8/19, У-9/19, У-16/20, У-4/21 и У-10/22) у којима је заузет став да је питање државне имовине у искључивој надлежности државе Босне и Херцеговине и њених тијела власти и да ентитети немају право располагања државном имовином.

8. У том погледу, подносилац захтјева сматра да промјена намјене шумског земљишта представља чин располагања државном имовином. Наводи да такву

радњу може предузети само власник и да одлуку о томе не могу доносити ентитетски органи већ искључиво институције Босне и Херцеговине, односно Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Парламентарна скупштина). Затим је указао на садржај члана V Одлуке којим је прописано да се накнада за промјену намјене шумског земљишта уплаћује као намјенски приход буџета Федерације БиХ. У вези с тим, подносилац захтјева наводи да из чињенице да ентитети немају право располагања произлази и да не могу једнострано располагати финансијским користима од те имовине, већ да то питање може регулисати само Парламентарна скупштина у складу с надлежношћу из члана IV/4б) Устава БиХ. Осим тога, подносилац захтјева сматра да чињеница да је у члану IV став 2 Одлуке наведено да захтјев за промјену намјене може поднијети само овлашћени орган државе Босне и Херцеговине не умањује неусклађеност оспорене одлуке с Уставом Босне и Херцеговине због тога што Влада није била надлежна да регулише та питања.

9. Подносилац захтјева затим указује и да су неуставне одредбе Одлуке којима је прописана могућност давања шумског земљишта на привремено коришћење у друге намјене. У том погледу наводи да је чланом VII став 2 Одлуке предвиђена могућност коришћења шумског земљишта за друге намјене на захтјев концесора, концесионара или инвеститора. У вези с тим, упућује на Одлуку Уставног суда број *У-16/20* из које произлази да је за доношење одлуке о додјели концесија на државној имовини и рјешавање спорова који настају по том питању надлежна Комисија за концесије Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-16/20* од 16. јула 2021. године, доступна на www.ustavnisud.ba). Због тога сматра да се оспореним нормама настоји директно или индиректно располагати државном имовином, без било какве сагласности власника имовине односно државе и њених институција. У том погледу је указао да је Одлуком о измјени и допуни Одлуке брисан дио одредбе који се односи на сагласност Правобранилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Правобранилаштво) приликом давања на привремено коришћење. Према мишљењу подносиоца захтјева, на тај начин Влада је показала јасну намјеру да одлучује о располагању државном имовином без сагласности и без знања њеног титулара, што је супротно основним правним принципима. Осим тога, подносилац захтјева сматра да су неуставне и одредбе члана VII ст. 3 и 4 Одлуке којима је прописано одређивање накнаде за коришћење те давање дозволе за коришћење шумског земљишта. У том погледу сматра да је Парламентарна скупштина једина овлашћена да одлучује о расподјели средстава која би се односила на накнаду за концесију, те да ентитетски министар или органи не могу бити надлежни за доношење дозволе за коришћење шумског земљишта. Напосљетку, подносилац захтјева сматра да се оспореном одлуком титулару државне имовине онемогућава вршење власничких права, што представља кршење члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине.

б) Одговор на захтјев

10. Влада је најприје навела да не постоји надлежност Уставног суда да оцјењује уставност Одлуке на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине због чињенице да је оспорена одлука акт органа извршне власти који је ниже правне снаге од закона. Такође сматра да у овом случају не постоји спор између БиХ и Федерације БиХ јер се Одлуком ни на који начин не задире у надлежност БиХ у погледу питања власништва или права располагања над имовином у контексту Закона о привременој забрани располагања. Указује да се Одлука односи на све шуме и шумско земљиште без обзира на власништво, али да из захтјева произлази да се аргументација односи искључиво на државну имовину. У том погледу истиче да се том одлуком не прописује директни или индиректни пренос власништва, односно продаја земљишта или било какав облик располагања државном имовином која је у искључивој надлежности Босне и Херцеговине. У вези с тим, наводи да је у члану I став 3 Одлуке изричито прописано да се Одлуком не регулишу власништво нити друга стварна права на непокретностима или закуп непокретности. Осим тога, наглашава да је у члану 1 став 2 Одлуке прописано да се под имовином државе Босне и Херцеговине сматра имовина која је као таква утврђена у члану 1 став 2 Закона о привременој забрани располагања, без обзира на тренутни упис власника у земљишној књизи. На основу тога, Влада сматра да се одредбама Одлуке пружа шира заштита за државну имовину у односу на одредбе Закона о привременој забрани располагања. Затим истиче да се Одлуком само регулише могућност промјене намјене државне имовине и привременог коришћења шумског земљишта у друге намјене. Због тога сматра да се из цитираних одредби јасно закључује да на основу Одлуке ни на који начин не може настати спор између БиХ и ФБиХ у смислу члана VI/3а) Устава БиХ.

11. Изјашњавајући се о наводима подносиоца захтјева у вези с одредбама чл. II–VI Одлуке којим је регулисан поступак промјене намјене шумског земљишта, Влада је навела да се тај поступак може искључиво покренути на захтјев власника непокретности ради промјене културе земљишта у складу с важећим просторно-планским актима. Да би се избјегло да на основу рјешења о промјени намјене шумског земљишта дође до индиректног преноса власништва, у члану IV став 2 Одлуке је прописано да захтјев за промјену намјене земљишта у власништву Босне и Херцеговине може поднијети само овлашћени орган Босне и Херцеговине. У вези с тим, Влада је указала да Уставом Босне и Херцеговине није регулисано питање просторног планирања за ниво ентитета, кантона и јединица локалне самоуправе и коришћење природних богатстава. Затим је указала да је, према чл. III.1 и III.2 Устава Федерације Босне и Херцеговине, Федерација БиХ надлежна за просторно планирање. Даље је навела да је поступак промјене намјене регулисан Законом о просторном планирању и коришћењу земљишта на нивоу Федерације БиХ (у даљњем тексту: Закон о просторном планирању) и кантоналним законима о

просторном планирању/уређењу и грађењу, којима се настоји обезбиједити планско уређење простора на принципима одрживог развоја. На основу тога, Влада сматра да се планирање коришћења шумског земљишта уређује у другом поступку, а да је Одлуком прописан само поступак и начин на који се врши промјена намјене шумског земљишта. Рјешењем о промјени намјене шумског земљишта, како је наведено, мијења се само култура земљишта у складу с планом просторног уређења, али не и власништво над таквим земљиштем. Према томе, полазећи од чињенице да промјена намјене шумског земљишта има правне посљедице, али да такав чин располагања може затражити само власник, односно да одлуке о промјени намјене не могу доносити ентитетски органи без захтјева институције Босне и Херцеговине, Влада сматра да су неосноване тврдње да се тим одредбама крше одредбе Устава Босне и Херцеговине.

12. У односу на тврдње подносиоца захтјева да ентитет ФБиХ и кантони не могу једнострано располагати финансијским користима од имовине, Влада је указала да се накнада из члана V Одлуке не може користити у друге сврхе, осим за потребе пошумљавања с циљем одрживог управљања шумама. Сматра да та накнада није финансијски приход од имовине (продаја, куповина, закуп, служности и сл.), већ приход по основу умањења површине под шумама. Такође истиче да ту одредбу Одлуке не треба уско посматрати јер су је, како је наведено, дужни платити сви власници, односно инвеститори који желе да промијене намјену шума и шумског земљишта и представља један вид еколошког пореза с циљем очувања околине и опорезивања инвеститора који желе у потпуности сјећи шуму на одређеној површини и трајно јој промијенити намјену. Напосљетку, Влада је навела да у Уставу Босне и Херцеговине не постоји ниједна одредба којом је прописано да су институције Босне и Херцеговине овлашћене да располажу накнадом за промјену намјене шумског земљишта у приватном власништву.

13. У односу на наводе којима су оспорене одредбе чл. VII и VIII Одлуке којима је прописана могућност давања шумског земљишта на привремено коришћење у друге намјене, Влада је навела да се Одлуком не регулише поступак додјеле концесије, нити се прописује надлежност за додјелу концесије, односно не преузима се надлежност Комисије за концесије Босне и Херцеговине у поступцима за које је она надлежна. У складу с тим, истиче да додјела концесије представља услов на основу којег се шумско земљиште може дати на привремено коришћење у друге намјене. Према томе, тврди да је у члану VII Одлуке регулисан само поступак привременог коришћења шумског земљишта у друге намјене, што је већ утврђено планом просторног уређења и уговором о концесији. На основу тога, тврди да се у том поступку не рјешавају имовинско-правни односи везани за непокретност која се даје под концесију, већ се ти односи рјешавају у раније спроведеном поступку додјеле концесије у складу са чланом 29 Закона о концесијама Федерације Босне и Херцеговине и чланом 82 Правила о поступку додјеле концесија. У односу на

наводе подносиоца захтјева којима је указао да Федерација нема надлежност да доноси одлуке о расподјели средстава, Влада је навела да се накнада плаћа због умањења еколошких и економских функција шуме, да представља намјенски приход Федерације БиХ и кантона и не може се користити у друге намјене, осим за враћање новца прикупљеног од те накнаде за потребе пошумљавања и друге послове с циљем одрживог управљања шумама.

14. Надаље, Влада сматра неоснованим тврдње подносиоца захтјева да је доношењем Одлуке о измјени и допуни Одлуке којом је брисан дио одредбе којом је било прописано давање сагласности Правобранилаштва Босне и Херцеговине приликом доношења рјешења о давању шумског земљишта на привремено коришћење у друге сврхе Влада исказала намјеру да располаже државном имовином без било какве сагласности Босне и Херцеговине. У вези с тим, Влада је истакла да на основу рјешења донесених у овом поступку шумско земљиште не мијења културу нити титулара, да оно и даље остаје шумско земљиште, па се тиме ни индиректно не располаже тим земљиштем у смислу члана 1 став 3 Закона о привременој забрани. Влада сматра да је у овом случају ријеч о класичном управном поступку у којем, у складу с одредбама члана 48 Закона о управном поступку, има право да учествује и Правобранилаштво БиХ као овлашћени орган Босне и Херцеговине, те да оно у том поступку може заштитити право на имовину државе Босне и Херцеговине. Осим тога, наводи да су рјешења о привременом коришћењу шумског земљишта у друге сврхе, које је Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства донијело у четири случаја, достављена Правобранилаштву БиХ као странци у поступку. Правобранилаштво је тужбама покренуло управне спорове пред Кантоналним судом у Сарајеву ради поништења тих рјешења. Да није донесена Одлука, како даље наводи Влада, власници недржавне имовине били би онемогућени да неометано уживају своју имовину јер им се не би омогућило да своје земљиште користе на начин који је предвиђен планом просторног уређења, те би тада неспорно дошло до повреде члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

15. Напосљетку, Влада наводи да је Нацрт одлуке достављен Правобранилаштву БиХ ради изношења примједби, приједлога и сугестија, али да оно никада није доставило изјашњење. Осим тога, наводи да је у поступку израде Нацрта одлуке, Канцеларија високог представника у Босни и Херцеговини, као једини овлашћени тумач одредби, доставила акт број 029/2023/ЈЛД/СС од 15. новембра 2023. године у којем је наведено: „У вези с Вашим захтјевом за појашњење, обавјештавам Вас да промјена намјене шумског земљишта очигледно доводи до значајних правних посљедица за предметну имовину и самим тим би представљала радњу располагања за коју је потребно активно учешће и сагласност власника. С друге стране, додјела права привременог коришћења не представља радњу директног или индиректног преноса власништва и стога се не треба сматрати располагањем у смислу забране располагања државном имовином.“ Наводи да је у складу с

тим схватањем у Одлуци и прописано да право подношења захтјева за промјену намјене шумског земљишта има само власник непокретности, а у случају државне имовине то су овлашћени органи државе Босне и Херцеговине.

16. На основу тога, Влада сматра да Одлука не представља располагање државном имовином на начин да се омогућава директни или индиректни пренос власништва над државном имовином, те да се Одлуком не задире у власничка права на било који начин, већ се та област регулише на јединствен начин с циљем омогућавања спровођења планова просторног уређења и побољшања привредних активности на територији Федерације БиХ.

IV. Релевантни прописи

17. У **Уставу Босне и Херцеговине** релевантне одредбе гласе:

Члан I ст. 1. и 2.
Босна и Херцеговина

1. Континуитет

Република Босна и Херцеговина, чије је званично име од сада „Босна и Херцеговина“, наставља своје правно постојање по међународном праву као држава, са унутрашњом структуром модификованом овим Уставом и са постојећим међународно признатим границама. [...]

2. Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

Члан II став 3. тачка к)
Људска права и основне слободе

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

[...]

к) Право на имовину.

Члан IV став 4. тач. а) и е)
Парламентарна скупштина

***4.** Овлашћења*

Парламентарна скупштина је надлежна за:

а) Доношење закона потребних за спровођење одлука Предсједништва или за извршавање надлежности Скупштине по овом Уставу..

б) Одлучивање о изворима и износу средстава за функционисање институција Босне и Херцеговине и за међународне обавезе Босне и Херцеговине.

[...]

е) Друга питања потребна за извршавање њезиних дужности или оних обавеза које су јој узајамним споразумом додијелили ентитети.

Члан VI став 5.
Уставни суд

5. Одлуке

Одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

18. **Закон о привременој забрани располагања државном имовином Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 и 22/22)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 1.

Овим законом се забрањује располагање државном имовином.

У смислу овог Закона, под државном имовином подразумијева се:

1. непокретна имовина која припада држави Босни и Херцеговини на основу међународног Споразума о питањима сукцесије, који су 29. јуна 2001. год. потписале државе Босна и Херцеговина, Хрватска, Бивша Југословенска Република Македонија, Словенија и Савезна Република Југославија;

2. непокретна имовина на којој је право располагања и управљања имала бивша Социјалистичка Република Босна и Херцеговина до 31. децембра 1991. године;

3. пољопривредно земљиште, за које је Уставни суд Босне и Херцеговине утврдио да представља државну имовину у својој одлуци у предмету бр. У-8/19;

4. ријеке, шуме и шумско земљиште, за које је Уставни суд Босне и Херцеговине утврдио да представљају државну имовину у својим одлукама у предметима бр. У-9/19 и бр. У-4/21.

У смислу овог закона, под располагањем наведене имовине сматра се директни или индиректни пренос власништва.

Члан 2.

Без обзира на одредбе било којег другог закона или прописа, државном имовином може располагати искључиво држава Босна и Херцеговина, као њен титулар, у складу с одредбама овог закона.

Свака одлука, акт, уговор или било који други правни инструмент којим се располаже имовином из члана 1. овог закона супротно одредбама овог закона, ништав је.

Члан 3. став (2)

Осим тога, Комисија за државну имовину основана Одлуком Савјета министара Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број 10/05, у даљем тексту: „Комисија“) може, на приједлог заинтересоване стране, да одлучи да одређену државну имовину изузме од привремене забране према овом закону.

Члан 4.

Привремена забрана располагања државном имовином у складу с овим законом остаје на снази до ступања на снагу закона на државном нивоу којим се уређују права власништва и управљања државном имовином, а који би усвојила Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, односно све док високи представник друкчије не одлучи.

19. **Закон о привременој забрани располагања државном имовином Федерације БиХ** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 20/05, 17/06, 62/06, 40/07, 70/07, 94/07 и 41/08)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 1.

Овим законом се забрањује располагање државном имовином.

У смислу ове одлуке, под државном имовином подразумијева се:

1. непокретна имовина која припада држави Босни и Херцеговини (као међународно признатој држави) на основу међународног Споразума о питањима сукцесије, који су 29. јуна 2001. год. потписале државе Босна и Херцеговина, Хрватска, Бивша Југословенска Република Македонија, Словенија и Савезна Република Југославија, која се, на дан доношења овог закона, сматра власништвом или посједом било којег нивоа власти или јавне организације у Федерацији Босне и Херцеговине; и

2. непокретна имовина на којој је право располагања и управљања имала бивша Социјалистичка Република Босна и Херцеговина (СРБиХ) до 31. децембра 1991. год, која се на дан доношења овог закона сматра власништвом или посједом било којег нивоа власти или јавне организације Федерације Босне и Херцеговине.

У смислу овог закона, под располагањем наведене имовине сматра се директни или индиректни пренос власништва.

Члан 2.

Без обзира на одредбе другог закона или прописа, државном имовином се може располагати само у складу с одредбама овог закона.

Свака одлука, акт, уговор или било који други правни инструмент којим се располаже имовином из члана 1. овог закона супротно одредбама овог закона, ништав је.

Члан 3.

Сљедећа имовина ће бити изузета од забране утврђене у члану 1. овог закона и укључује:

1. Имовину и права предузећа, регистрована као таква, која су предмет приватизације како је дефинисано одредбом члана 1. Закона о приватизацији предузећа („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 27/97, 8/99, 45/00, 61/01, 27/02, 33/02, 28/04 и 44/04); и која су тренутно одређена или ће бити одређена као саставни дио одобреног активног биланса предузећа како је регулисано Законом о почетном билансу стања предузећа и банака („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 12/98 и 40/99) и Уредбом о методологији за припрему програма приватизације и почетног биланса стања („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 10/98, 26/98, 49/99 и 40/00); као и имовина и права која су предмет мале приватизације. Надлежни орган, у складу са споменутим законима, има право да утврди измијењени и допуњени активни биланс, али ће по службеној дужности да обавијести Комисију о сваком додавању билансу имовине утврђене у члану 1. овог закона; и

2. Имовину која је предмет продаје према Закону о продаји станова на којима постоји станарско право („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 56/01, 61/01, 15/02 и 54/04).

Осим тога, Комисија за државну имовину основана Одлуком Савјета министара Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, број 10/05, у даљем тексту: Комисија) може, на приједлог заинтересоване стране, да одлучи да одређену државну имовину изузме од привремене забране према овом закону.

Дио државне имовине која ће и даље служити за потребе одбране се, на основу и у складу с чл. 71-74. Закона о одбрани Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, бр. 88/05), такође изузима од привремене забране проглашене овим Законом.

Члан 4.

Привремена забрана располагања државном имовином у складу са овим законом остаје на снази до ступања на снагу закона којим се уређује провођење критерија који ће да се примјењују за утврђивање имовине која је у власништву Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, и утврђују права власништва и управљања државном имовином, који ће се донијети на препоруке Комисије, односно до

потврђивања прихватљивог и одрживог рјешења питања расподјеле државне имовине између државе и других нивоа власти од стране Управног одбора Савјета за имплементацију мира, или док високи представник другачије не одлучи.

20. **Одлука о промјени намјене шумског земљишта и привременом кориштењу шумског земљишта у друге намјене** („Службене новине ФБиХ“ бр. 89/23 и 100/23)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

I

(1) Овом одлуком регулише се начин промјене намјене шумског земљишта и привременом кориштењу шумског земљишта у друге намјене.

(2) У смислу одредби ове одлуке, под имовином државе Босне и Херцеговине сматра се имовина која је као таква утврђена у члану 1. став (2) Закона о привременој забрани располагања државном имовином Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, бр. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 и 22/22) без обзира на тренутни упис власника у одјељку Б земљишнокњижног улошка.

(3) Овом одлуком не регулише се власништво нити друга стварна права на некретнинама и закуп некретнина.

III

Дозвола за промјену намјене шумског земљишта издаје се у форми рјешења, које доноси федерални министар пољопривреде, водопривреде и шумарства (у даљем тексту: федерални министар) уз претходно мишљење кантоналног министарства надлежног за шумарство (у даљем тексту: кантонално министарство) и мишљење Федералне управе за шумарство.

IV став (2)

(2) Захтјев за промјену намјене шумског земљишта које је власништво државе Босне и Херцеговине може поднијети само овлаштени орган државе Босне и Херцеговине.

V

(1) Рјешењем којим се дозвољава промјена намјене земљишта налаже се инвеститору да уплати накнаду за промјену намјене шумског земљишта, чија вриједност се одређује у висини трошкова подизања и одржавања нових шума на површини која не може бити мања од површине којој се мијења намјена и тржишној вриједности дрвета која се добије сјечом.

(2) Накнаду обрачунава стручна комисија коју формира кантонално министарство, а уплаћује се као намјенски приход Буџета Федерације Босне и Херце-

говине за заштиту, унапређење и подизање нових шума и за рурални развој у износу од 40% (четрдесет процената), односно намјенски приход буџета кантона у износу од 60% (шездесет процената).

VII

(1) Шумско земљиште може се, осим за господарење шумама, привремено користити за друге планиране намјене, и то:

а) у сврху експлоатације минералних сировина и других природних богатстава, у периоду трајања концесионог уговора;

б) у сврху кориштења обновљивих извора енергије у периоду трајања концесионог уговора;

ц) у сврху обављања спортско-туристичке дјелатности у периоду трајања концесионог уговора;

д) за постављање/изградњу GSM базних станица, водовода, оборинских, отпадних, гасних, топловодних, електро и телекомуникацијских водова;

(2) Концесор, концесионар или инвеститор из става (1) ове тачке може поднијети захтјев кантоналном министарству за кориштење шумског земљишта за друге намјене уколико је то предвиђено планом просторног уређења, а уз захтјев се прилаже, поред документације из тачке IV ове одлуке, за тач. а), б) и ц) из става (1) ове тачке и уговор о концесији. Изузетно, за тачку д) из става (1) ове тачке не прилаже се извод из плана просторног уређења. За тачку д) прилаже се и GSM лиценца за базне станице и доказ о праву кориштења земљишта.

(3) Након што је достављена комплетна документација, кантонално министарство формира комисију из тачке V ове одлуке ради обрачуна накнаде из става (5) ове тачке те сву документацију, заједно са својим мишљењем, доставља Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства.

(4) Дозвола за кориштење шумског земљишта за сврхе из става (1) ове тачке издаје се у форми рјешења, које доноси федерални министар уз претходно мишљење Федералне управе за шумарство.

(5) Због умањења еколошких и економских функција шуме, рјешењем којим се дозвољава кориштење шумског земљишта за сврхе из става (1) ове тачке налаже се инвеститору да уплати накнаду чија вриједност се одређује у висини трошкова подизања и одржавања нових шума на површини која не може бити мања од површине која се даје за кориштење у друге сврхе и тржишној вриједности дрвета која се добије сјечом.

(6) Накнаду из става (5) ове тачке обрачунава стручна комисија коју формира кантонално министарство, а уплаћује се као намјенски приход Буџета Федерације Босне и Херцеговине за заштиту, унапређење и подизање нових шума и за рурални развој у износу од 40% (четрдесет процената), односно намјенски приход буџета кантона у износу од 60% (шездесет процената).

VIII став (1)

(1) Након истека уговора о концесији, лице које је добило рјешење из тачке VII ове одлуке дужно је извршити рекултивацију-пошумљавање земљишта на површини на којој је користила земљиште у друге намјене.

V. Допустивост

21. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредбе члана VI/3а) Устава БиХ и члана 19 Правила Уставног суда.

22. Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

[...]

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

23. Члан 19 Правила Уставног суда у релевантном дијелу гласи:

Захтјев није допустив ако постоји неки од сљедећих случајева:

а) Уставни суд није надлежан за одлучивање;

24. Захтјев за оцјену уставности поднио је предсједавајући Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине у вријеме подношења захтјева, што значи да је захтјев поднио овлашћени субјекат у смислу члана VI/3а) Устава БиХ.

25. Након што је утврђено да је захтјев поднио овлашћени субјекат, Уставни суд запажа да се у овом поступку покреће питање допустивости захтјева према члану 19 став (1) тачка а) Правила, којим је прописано да захтјев није допустив када Уставни суд није надлежан за одлучивање. Сходно томе, Уставни суд треба размотрити да ли питања која се покрећу предметним захтјевом улазе у надлежност Уставног суда како је то прописано чланом VI/3а) Устава БиХ.

26. Уставни суд запажа да у овом случају није спорно да предмет оцјене уставности нису устав или закони ентитета, већ Одлука коју је донијела Влада као

акт ниже правне снаге. Како је у члану VI/3а) Устава БиХ прописано да је Уставни суд надлежан да одлучује о било којем спору који се јавља по том уставу, што укључује, али се не ограничава на то да ли је било која одредба устава или закона једног ентитета у складу с тим уставом, Уставни суд треба испитати да ли је у конкретном случају надлежан за оцјену уставности оспорене одлуке као акта ниже правне снаге од устава и закона. У вези с тим, Уставни суд указује на то да је у својој досадашњој пракси, у ситуацијама када је покретано питање усаглашености неког општег акта који није изричито наведен у одредби члана VI/3а) Устава БиХ, у сваком појединачном предмету цијенио карактер и правну природу оспорених аката у односу на надлежност која му је додијељена на основу наведеног члана, те сходно томе изражавао став да ли ће конкретни захтјев за испитивање тих аката оцијенити допустивим. Дакле, Уставни суд указује да се приликом разматрања надлежности у таквим случајевима не ограничава само на врсту аката, него у сваком конкретном случају испитује и *ad hoc* одлучује да ли је могуће прихватити надлежност.

27. У том правцу Уставни суд је успоставио одређене критеријуме, па је прихватао надлежност у ситуацији када акти ниже правне снаге од закона покрећу питање кршења људских права и основних слобода заштићених Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом (види, нпр. Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму број *У-4/05* од 22. априла 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 32/05, и број *У-7/05* од 2. децембра 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 45/05). Затим, Уставни суд је утврдио да може засновати надлежност и одлучити о уставном спору у којем се тврди да је ненадлежни орган донио подзаконски акт за чије доношење није имао надлежност према Уставу Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-10/14* од 4. јула 2014. године, тачка 79). При томе је Уставни суд нагласио да спор не може произлазити из редовних позитивно-правних прописа, већ се мора тицати одређеног питања које је регулисано самим Уставом Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости број *У-12/08* од 30. јануара 2009. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 62/09, тачка 7). Напосљетку, Уставни суд је утврдио да се надлежност могла прихватити када би оспорени акт изашао ван оквира закона, тј. када би подзаконски акт регулисао материју коју треба регулисати закон (види Уставни суд, Одлука о допустивости број *У-5/17* од 28. септембра 2017. године, доступна на www.ustavnisud.ba).

28. У складу с наведеним, Уставни суд сматра да би се допустивост овог захтјева требала ријешити у складу са ставом Уставног суда да се надлежност за оцјену уставности може прихватити уколико оспорени акт излази ван оквира закона, односно уколико оспорени акт регулише материју која би требала бити регулисана законом. Наиме, тумачећи образложење из Одлуке Уставног суда број У-5/17 (*ibid.*), у којој је наведено: „Уставни суд закључује да Правилник, прописујући

квалификациону картицу возача, није изашао из оквира Закона, како су то навели подносиоци захтјева“, може се закључити да би се надлежност за оцјену уставности могла прихватити када би оспорени акт излазио ван оквира закона, тј. када би подзаконски акт регулисао материју коју треба да регулише закон.

29. У овом случају, иако оспорена одлука није „закон“ у формалном и материјалном смислу, очигледно је да је донесена упркос томе што на државном нивоу није донесен закон којим би се ријешило питање државне имовине, што се не односи само на питање права власништва, већ и управљања државном имовином. Такође, оспорени акт је донесен супротно забрани располагања државним земљиштем које обухвата и шуме и шумско земљиште према члану 1 став 2 тачка 4 Закона о привременој забрани располагања. У вези с тим, Уставни суд указује и да је у Одлуци број *У-1/11* од 13. јула 2012. године (тач. 80 и 81, доступна на www.ustavnisud.ba) и бројним другим одлукама које су се, између осталог, односиле и на шуме и шумско земљиште (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-4/21* од 23. септембра 2021. године, тач. 39 и 42) нагласио да „[…] држава БиХ има право наставити да регулише државну имовину, односно да је титулар државне имовине, а да одредбе члана IV/4е) Устава БиХ прописују надлежност Парламентарне скупштине у осталим питањима која су потребна за спровођење дужности државе, а да државна имовина рефлектује државност, суверенитет и територијални интегритет БиХ, несумњиво је да наведена одредба даје овлашћења држави БиХ, односно Парламентарној скупштини да регулише питање државне имовине. Према томе, овдје се ради о искључивој надлежности БиХ […]“ (*idem*., *У-1/11*, тачка 80).

30. Уставни суд сматра да у конкретном случају долази у питање надлежност органа за доношење оспореног акта будући да се оспореним актом располаже државном имовином иако на државном нивоу није донесен закон који ће ријешити питање државне имовине. Осим тога, оспорени акт излази „ван оквира закона“ јер је донесен супротно Закону о привременој забрани. Стога, Уставни суд сматра да су то све валидни разлози за прихватање надлежности за одлучивање у овом предмету.

31. Имајући у виду одредбе члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд закључује да је захтјев допустив зато што га је поднио овлашћени субјекат те стога што не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег не би био допустив.

VI. Меритум

32. Подносилац захтјева сматра да је оспорена одлука супротна одредбама чл. I/2, II/3к), III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине и члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. С друге стране, Влада оспорава наводе из захтјева

указујући да Одлука не представља располагање државном имовином на начин да се омогућава директни или индиректни пренос власништва те да се Одлуком „не задире у власничка права државе над шумама и шумским земљиштем“.

33. Имајући у виду суштину навода из захтјева и одговора на захтјев, Уставни суд сматра да се захтјевом покреће питање да ли је оспорена одлука, којом је Влада регулисала начин промјене намјене шумског земљишта и привременом коришћењу шумског земљишта у друге намјене, у складу са чл. I/1, I/2 и VI/5 Устава Босне и Херцеговине. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да се у више својих одлука бавио питањем регулисања државне имовине, те да је у Одлуци број У-28/22 Уставни суд хронолошки приказао досадашњу праксу у вези с тим питањем (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-28/22* од 21. марта 2024. године, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 27/24, тач. 24, 26 и 27).

34. У конкретном случају, Уставни суд запажа да није спорно да се одредбе Одлуке не односе само на шуме и шумско земљиште у приватном власништву, већ и на шуме и шумско земљиште у државном власништву. Међутим, Уставни суд наглашава да државна имовина, иако је то облик власништва који је по својој структури сличан грађанскоправном приватном власништву, представља посебан правни концепт, те из тог разлога ужива и посебан статус. Полазећи од чињенице да се Одлуком регулише могућност промјене намјене шумског земљишта и давања шумског земљишта на привремено коришћење у друге намјене, Уставни суд сматра да се Одлуком регулишу питања која су непосредно повезана с правом власништва које власнику даје овлашћење да слободно и по својој вољи ствар посједује, користи и да њом располаже, те да сваког од тог права искључи у границама одређеним законом. Због тога је у овом предмету спорно да ли је и у којој мјери Влада могла регулисати таква питања без задирања у власничка права државе Босне и Херцеговине, и то тако да одлучује о питањима располагања и расподјеле шума и шумског земљишта као државне имовине.

35. У вези с тим, Уставни суд запажа да из законодавстава којима су регулисани појмови шума и шумског земљишта произлази да се под шумом подразумијева земљиште прекривено шумским дрвећем или шумским грмљем, док шумско земљиште, поред земљишта обраслог шумом, обухвата и необрађено, неискоришћено или неплодно земљиште ван шуме у оном омјеру у којем обезбјеђује или потпомаже функције сусједне шуме. Дакле, Уставни суд запажа да шуме и шумско земљиште као јавна добра, између осталог, карактерише њихова намјена која зависи од њихових природних својстава. У таквим околностима, неспорно је да промјена намјене шума и шумског земљишта може довести у питање њихов карактер „јавног добра“, па тиме и карактер права власништва на таквом земљишту. Због тога, Уставни суд сматра да не може представљати довољну гаранцију за заштиту државне имовине садржај одредбе члана I став 2 Одлуке, којом је прописано да

се државном имовином сматра имовина која је као таква прописана у Закону о забрани располагања, без обзира на тренутни упис власника.

36. Уставни суд такође сматра да се наведени закључци могу примијенити и на одредбе Одлуке којима је установљено овлашћење тијела Федерације БиХ и кантона да одлучују о давању шумског земљишта на привремено коришћење у друге намјене. Наиме, Уставни суд запажа да се тим одредбама Одлуке омогућава фактичка промјена намјене шумског земљишта без захтјева власника земљишта. На тај начин се, на основу одлука донесених у управном поступку пред ентитетским односно кантоналним нивоима власти, омогућава да се шуме и шумско земљиште користе у сврхе које нису непосредно везане за сам карактер шума и шумског земљишта као „јавног добра“ у државном власништву и да се за то уплаћује накнада у корист Федерације БиХ. Према томе, Уставни суд сматра да све наведено упућује да таква пренамјена, укључујући и обавезу уплате накнаде за уништавање шумског фонда без обзира на њихово формалноправно одређење у Одлуци, представља облике располагања државном имовином јер прописује могућност задирања у власничка овлашћења власника имовине – државе да одлучује о начину коришћења и давању на коришћење шума и шумског земљишта. Из ових разлога је неприхватљиво образложење које је Влада понудила о томе да Одлука „не представља располагање државном имовином на начин да се омогућава директни или индиректни пренос власништва, те да се Одлуком не задире у власничка права државе над шумама и шумским земљиштем“.

37. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је Одлуком број У-4/21 Уставни суд утврдио да оспорене одредбе Закона о шумама РС у дијелу који гласи „у својини Републике“ нису у складу са чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава Босне и Херцеговине „зато што се питања која се односе на утврђивање власничког статуса државне имовине, као и надлежност у вези с тим између државних и ентитетских тијела требају регулисати законом који ће бити донесен на државном нивоу јер су та питања, према наведеним одредбама Устава БиХ, у искључивој надлежности државе БиХ“ (тачка 47). Уставни суд је у тој одлуци у тачки 40 навео „како је оспореним члановима прописано да су шуме и шумско земљиште ‹у власништву Републике›, они су на тај начин правно евидентирани као имовина Републике Српске и додијељени су Републици Српској. Претходно је образложено да државна имовина (имовина државе БиХ) обухвата (и) шуме и шумско земљиште. Стога, Уставни суд мора закључити да оспорене одредбе Закона о шумама нису у складу са чл. I/1, III/3б) и IV/4е) Устава БиХ“. Надаље, одредбом члана 1 тачка 4) Закона о привременој забрани, који се примјењује на државном нивоу, прописано је да државну имовину чине „ријеке, шуме и шумско земљиште, за које је Уставни суд Босне и Херцеговине утврдио да представљају државну имовину у својим одлукама у предметима бр. У-9/19 и У-4/21“. Осим тога, Уставни суд указује да је у члану 4 Закона о привременој забрани прописано да „привремена забрана

располагања државном имовином у складу с овим законом остаје на снази до ступања на снагу закона на државном нивоу којим се уређују права власништва и управљања државном имовином, а који би усвојила Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, односно све док високи представник друкчије не одлучи“.

38. Уставни суд подсјећа да на нивоу Босне и Херцеговине не постоји пропис којим би била регулисана надлежност ентитета да доносе одлуке о промјени намјене шумског земљишта и привременом коришћењу шумског земљишта у државном власништву у друге намјене. Једина могућност која је прописана у члану 3 став 2 Закона о забрани располагања јесте да Комисија за државну имовину основана Одлуком Савјета министара БиХ, на приједлог заинтересоване стране, одлучи да одређену државну имовину изузме од привремене забране према овом закону. Такве одлуке Комисије за државну имовину у конкретном случају неспорно није било, без обзира на наводе из одговора на захтјев – да је Влада настојала да уважи чињеницу да се овдје ради о државној имовини. Осим тога, управо из одговора на захтјев произлази да се државне институције противе доношењу овакве или сличних одлука. Наиме, Влада је и сама у одговору навела да је Правобранилаштво БиХ тужбама покренуло управне спорове пред Кантоналним судом у Сарајеву ради поништења рјешења које је донијело Федерално министарство пољопривреде, водопривреде и шумарства о привременом коришћењу шумског земљишта у друге сврхе. Дакле, очигледно је да из таквих поступака Правобранилаштва БиХ произлази да се државни органи противе оваквом располагању државном имовином од стране ентитетске владе.

39. У складу с наведеним, без обзира на правно питање да ли је Влада имала уставно овлашћење да уређује поступак промјене намјене шума и шумског земљишта у вези с одредбама о просторном планирању, Уставни суд сматра да Влада, с обзиром на карактер и реалне импликације Одлуке на шуме и шумско земљиште који представљају државно власништво, није имала надлежност да донесе наведену одлуку у односу на шуме и шумско земљиште који представљају државну имовину. Као што је напријед указано, Уставни суд је о статусу државне имовине, у коју спадају шуме и шумско земљиште, у пракси већ заузео став, те не види разлог да у конкретном случају од њега одступи. Наиме, шумама и шумским земљиштем се не може располагати на било који начин док се питање државне имовине не ријеши законом који ће се донијети на државном нивоу, што подразумијева да ентитети не могу присвајати надлежности да одлучују о власничкоправним овлашћењима на државној имовини.

40. Коначно, чланом 2 став 2 Закона о забрани располагања прописано је да су ништави „свака одлука, акт, уговор или било који други правни инструмент којим се располаже имовином из члана 1. овог закона супротно одредбама овог закона“. Чињеница да Парламентарна скупштина БиХ још увијек није донијела закон

којим ће регулисати право власништва и управљања државном имовином не може бити оправдање за доношење спорне одлуке, на основу које ће се одлукама владе ентитета или кантона мијењати намјена шума и шумског земљишта или шумско земљиште давати на привремено коришћење у друге намјене.

41. Имајући у виду закључак да Влада без доношења закона на државном нивоу није била надлежна да Одлуком регулише начин промјене намјене шумског земљишта у државном власништву и привременом коришћењу тог земљишта у друге намјене, Уставни суд сматра да су ирелевантни наводи Владе којима указује на одредбе Одлуке којима се наводно пружа заштита државној имовини у тим поступцима. Уставни суд такође сматра да су без значаја наводи да су те одредбе донесене с циљем омогућавања спровођења планова просторног уређења и побољшања привредних активности на територији Федерације БиХ, с обзиром на недостатак надлежности ентитетске владе за доношење овакве одлуке.

42. У односу на мишљење Канцеларије високог представника, на које се позвала Влада у одговору на захтјев, Уставни суд наглашава да мишљења Канцеларије високог представника узима у обзир, али да она нису обавезујућа. У конкретном случају Уставни суд је упознат с мишљењем које је високи представник доставио Влади. Међутим, Уставни суд примјећује да је Влада потпуно занемарила дио мишљења у којем се наводи да „промјена намјене шумског земљишта очигледно доводи до значајних правних посљедица за предметну имовину и самим тим би представљала радњу располагања за коју је потребно активно учешће и сагласност власника“. Изјашњавајући се о могућности давања права „привременог коришћења“, Канцеларија високог представника није улазила у питање шта би то коришћење представљало, колико би дуго „привремено коришћење“ трајало и слично. Наиме, без таквих показатеља могло би доћи до потпуне фактичке промјене намјене шумског земљишта без икаквог учешћа државе као власника шума и шумског земљишта, што није у складу са Законом о забрани располагања и самим тим је супротно и Уставу Босне и Херцеговине.

43. У таквим околностима, те имајући у виду своју ранију праксу, Уставни суд закључује да је оспорена одлука противна одредбама чл. I/1, I/2 и VI/5 Устава Босне и Херцеговине.

44. Одлучујући о дјеловању одлуке Уставног суда, у складу са чланом 61 став (1) Правила Уставног суда, те имајући у виду садржај члана 2 став 2 Закона о забрани располагања, Уставни суд је утврдио ништавост оспорене одлуке *ab initio*. Такође, полазећи од чињенице да из одговора Владе произлази да су на основу Одлуке донесена рјешења о привременом коришћењу шумског земљишта у друге сврхе, Уставни суд је, у складу са чланом 61 Правила Уставног суда, наложио Влади и Федералном министарству пољопривреде, водопривреде и шумарства да пониште све одлуке и активности које су засноване на оспореној одлуци. У складу с тим,

ниједан привремени корисник се не може сматрати савјесним и не ужива заштиту на основу прописа којима су регулисана стварна права на непокретностима.

Остали наводи

45. Напосљетку, Уставни суд запажа да је подносилац захтјева оспорио уставност оспорених закона и с аспекта чл. II/3к), III/3б) и IV/4е) Устава БиХ и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Међутим, Уставни суд сматра да, с обзиром на већ усвојене закључке, нема потребе посебно испитивати те наводе.

VII. Закључак

46. Уставни суд закључује да Одлука није у сагласности са чл. I/1, I/2 и VI/5 Устава Босне и Херцеговине јер Влада није била надлежна да регулише начин промјене намјене шума и шумског земљишта и привременом коришћењу шумског земљишта у друге намјене јер се те одредбе односе (и) на располагање шумама и шумским земљиштем као државном имовином која је у искључивој надлежности институција Босне и Херцеговине.

47. На основу члана 64 став (4) Правила Уставног суда, престаје правно дјеловање Одлуке о привременој мјери број У-3/24 од 30. маја 2024. године.

48. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 61 ст. (1), (2) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

49. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Садржај

Предмет број У-6/24

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев 13 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Одлуке о начину и условима продаје некретнина у својини Републике Српске које се налазе у оквиру посебног подручја Јахорина јавним надметањем – лицитацијом („Службени гласник РС“ број 114/23)

Одлука од 11. јула 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-6/24**, рјешавајући захтјев **13 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2), члана 61 ст. (1), (2) и (3) и члана 64 став (4) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Леди Бианку, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 11. јула 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву 13 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Одлуке о начину и условима продаје непокретности у својини Републике Српске које се налазе у оквиру посебног подручја Јахорина јавним надметањем – лицитацијом („Службени гласник РС“ број 114/23),

утврђује се да Одлука о начину и условима продаје непокретности у својини Републике Српске које се налазе у оквиру посебног подручја Јахорина јавним надметањем – лицитацијом („Службени гласник РС“ број 114/23) није у сагласности с одредбама чл. I/1, I/2 и VI/5 Устава Босне и Херцеговине.

У складу са чланом 61 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине и чланом 2 став (2) Закона о привременој забрани располагања државном имовином БиХ („Службени гласник БиХ“ бр. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 и 22/22), Одлука о начину и условима продаје непокретности у својини Републике

Српске које се налазе у оквиру посебног подручја Јахорина јавним надметањем – лицитацијом („Службени гласник РС“ број 114/23) ништава је и престаје да важи од дана објављивања те одлуке у „Службеном гласнику РС“ број 114/23.

На основу члана 61 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, налаже се Влади Републике Српске и Министарству трговине и туризма Републике Српске да предузму одговарајуће кораке којима ће поништити све одлуке и активности које су засноване на Одлуци о начину и условима продаје непокретности у својини Републике Српске које се налазе у оквиру посебног подручја Јахорина јавним надметањем – лицитацијом („Службени гласник РС“ број 114/23).

Налаже се Влади Републике Српске и Министарству трговине и туризма Републике Српске да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијесте Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

На основу члана 64 став (4) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, престаје правно дејство Одлуке о привременој мјери број У-6/24 од 30. маја 2024. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Тринаест посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносиоци захтјева) поднијело је 12. марта 2024. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за рјешавање спора с ентитетом Република Српска (у даљњем тексту: РС) због доношења Одлуке о начину и условима продаје непокретности у својини РС које се налазе у оквиру посебног подручја Јахорина јавним надметањем – лицитацијом („Службени гласник РС“ број 114/23; у даљњем тексту: спорна одлука). Подносиоци захтјева су у случају да Уставни суд закључи да се не ради о спору између ентитета РС и државе Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: БиХ)

затражили оцјену уставности спорне одлуке у односу на чл. I/1, I/2 и VI/5 Устава Босне и Херцеговине. Истовремено, подносиоци захтјева су затражили доношење привремене мјере којом би се „обуставила примјена спорне одлуке до коначне одлуке Уставног суда о захтјеву".

II. Поступак пред Уставним судом

2. Уставни суд је Одлуком о привременој мјери број У-6/24 од 30. маја 2024. године привремено обуставио извршење спорне одлуке до коначне одлуке Уставног суда о захтјеву.

3. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Владе Републике Српске (у даљњем тексту: Влада РС) затражено је 14. марта 2024. године да достави одговор на захтјев. Влада РС у остављеном року није доставила одговор на захтјев.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

4. Подносиоци захтјева наводе да као активно легитимисана лица из члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине имају право и обавезу да штите уставноправни поредак БиХ, укључујући али не ограничавајући се на питања која су набројана у ставу 1 алинеје 1 и 2 тог члана. Подносиоци захтјева наводе да се спор односи на питање уставноправне обавезе ентитетских власти да поштују Устав Босне и Херцеговине, подјелу надлежности између државе и ентитета, конкретно обавезе ентитета РС да поштује одлуке Уставног суда, које су коначне и обавезујуће. Агресивно кршење Устава Босне и Херцеговине, како подносиоци захтјева наводе, може да добије тежу квалификацију у виду кршења принципа правне државе и демократског поретка у смислу члана I/2 и I/1 Устава Босне и Херцеговине којим је загарантован континуитет БиХ. Даље, у вези с допустивошћу захтјева подносиоци захтјева су се позвали на више одлука Уставног суда, које су цитирали у релевантним дијеловима, нпр. У-15/08 (тачка 29), У-10/16 (тач. 32 и 37), У-10/14 (тач. 33 и 75) и У-16/20 (тачка 27). Подносиоци захтјева су те одлуке довели у везу с одлукама Уставног суда о државној имовини бр. У-1/11 (тач. 62 и 82) те У-4/21 (тачка 40) о „шумама и шумском земљишту" из Закона о шумама РС. У вези с тим, подносиоци захтјева указују на члан VI/5 Устава Босне и Херцеговине који прописује да су одлуке Уставног суда коначне и обавезујуће.

5. Подносиоци захтјева на основу праксе на коју су се позвали закључују да је Уставни суд становишта да Влада РС нема право да управља и располаже државном имовином, што укључује и продају државног земљишта. Игнорисањем одлука Уставног суда, које су коначне и обавезујуће, институције ентитета РС настављају да без правног основа располажу јавним добрима и шумама као дијеловима

државне имовине. У том правцу подносиоци захтјева су подсјетили да је Влада РС на 51. сједници одржаној 28. децембра 2023. године донијела спорну одлуку, која је објављена у „Службеном гласнику РС“. Спорном одлуком Влада РС је одредила начин и услове продаје непокретности у својини РС које се налазе на подручју Јахорине. Спорна одлука је ступила на правну снагу 30. децембра 2023. године. Подносиоци захтјева образлажу да се непокретности из спорне одлуке налазе у обухвату посебног подручја Јахорина на локацији Вучији мост, а које се у јавним евиденцијама воде као ЛН-337 КО Јахорина, укупне површине 56.405 м^2. Према спорној одлуци, продаја би се требала обавити лицитацијом, а почетна цијена износи 41.172.730,00 КМ. Подносиоци захтјева су с посебном пажњом указали на тачку X спорне одлуке према којој:

> „Шумски дрвни сортименти настали крчењем шуме на непокретностима које су предмет ове одлуке припадају ЈПШ ‘Шуме Републике Српске’ а.д. Соколац, ШГ ‘Јахорина’ Пале, а ЈПШ ‘Шуме Републике Српске’ а.д. Соколац, ШГ ‘Јахорина’ Пале се задужују за стручно-техничке послове крчења шуме у складу са динамиком извођења инвестиционих радова у складу са Регулационим планом посебног подручја Јахорина на локацији Вучији мост.“

6. Подносиоци захтјева наводе да та тачка спорне одлуке јасно указује да се ради о шумском земљишту којим може да располаже искључиво БиХ. Подносиоци захтјева даље наводе да су се противуставне активности институција ентитета РС наставиле предузимањем радњи у вези са спровођењем поступка продаје. Даље, подносиоци захтјева наводе да су се у медијима, након објављивања јавног конкурса, појавиле информације да је Влада РС већ донијела одлуку о продаји непокретности. Због неуставног дјеловања институција у ентитету РС подносиоци захтјева су 27. фебруара 2024. године упутили захтјев Влади РС којим су тражили да се неуставне активности зауставе тако што ће се у хитном поступку поништити спорна одлука и сви акти који су донесени након спорне одлуке у вези с њеним спровођењем. Влада РС није предузела ништа у вези с поднесеним захтјевом, који су подносиоци захтјева доставили на увид.

7. Имајући у виду да су институције РС игнорисале одлуке Уставног суда у вези с надлежношћу и располагањем јавним добрима, у која спадају шуме и шумско земљиште посебног подручја Јахорина који су као дио државне имовине у искључивој надлежности државе БиХ, дошло је до спора између БиХ и ентитета РС за чије је рјешавање надлежан искључиво Уставни суд. Подносиоци захтјева стога сматрају да је искључена могућност апстрактне оцјене уставности и да је то „*par excellence* примјер тзв. федералног спора између државе и једног ентитета“. Међутим, подносиоци захтјева су из предострожности предложили да се захтјев цијени као захтјев за оцјену уставности.

Неуставност у односу на члан I/1 Устава Босне и Херцеговине

8. Подносиоци захтјева наводе да члан I/1 Устава БиХ подразумијева и континуитет својине над имовином Републике БиХ, односно бивше СРБиХ, што је потврђено и Пресудом Суда БиХ број П-254/06 од 3. октобра 2008. године. Та имовина, али и имовина која је на основу међународног Споразума о питањима сукцесије припала БиХ, чини државну имовину чији је титулар држава БиХ. Уставни суд је у Одлуци број У-1/11 (тачка 82) утврдио, а касније у одлукама бр. У-8/19, У-9/19 и У-4/21 реафирмисао став да државну имовину чини и јавно добро које по својој природи приоритетно служи свим људима у држави (текућа вода, заштита климатских услова живота, заштита других ресурса као што су шуме, нужна државна инфраструктурна мрежа у смислу Анекса IX Општег оквирног споразума за мир у БиХ итд.). Такође наводе да је Уставни суд у Одлуци број У-4/21 навео: „Уставни суд у конкретном случају сматра да су 'шуме и шумско земљиште у својини Републике', како је прописано оспореним члановима закона, обухваћени појмом државне имовине, како је то наведено у релевантном дијелу Одлуке У-1/11. […] Даље, Уставни суд понавља да, иако сваки ниво власти ужива уставну аутономију, ентитетска уставна надлежност подређена је обавези да мора бити у складу с Уставом БиХ и одлукама институција БиХ" (тач. 38 и 39). Дакле, како подносиоци захтјева истичу, Уставни суд је у пракси јасно навео да шуме и шумско земљиште чине државну имовину чији је титулар држава БиХ. Супротно ставу Уставног суда, како наводе подносиоци захтјева, ентитет РС спорном одлуком продаје државну имовину. Према одлукама Уставног суда, право располагања државном имовином има држава БиХ све до доношења закона о статусу државне имовине на нивоу БиХ. Стога је спорна одлука очигледно супротна члану I/1 Устава Босне и Херцеговине.

Неуставност у односу на члан I/2 Устава Босне и Херцеговине

9. Подносиоци захтјева наводе и да је доношењем одлука Уставног суда бр. У-1/11, У-9/19, У-4/21 итд. надлежним тијелима у БиХ, ентитетима и Брчко дистрикту БиХ наметнута обавеза да поштују одлуке Уставног суда, које су коначне и обавезујуће, што представља неодвојив дио принципа владавине права. Стога су ентитетске власти у ентитету РС продајом државне имовине и располагањем шумом и шумским земљиштем супротно одлукама Уставног суда прекршиле члан I/2 Устава БиХ. Подносиоци захтјева наводе да је продаја државне имовине у највећем обиму забиљежена управо оспореном одлуком, при чему власти у ентитету РС упорно истрајавају на њеној реализацији. У вези с тим, подносиоци захтјева наводе да је 11. јануара 2024. године Правобранилаштво БиХ, законски заступник државе БиХ, упозорило надлежно ентитетско министарство да се ради о недозвољеној активности ентитета РС. То упозорење није имало никакав ефекат јер се неуставне активности власти у ентитету РС нису зауставиле на продаји

шумског земљишта, већ су се интензивирале. Подносиоци захтјева наводе да из понашања власти у ентитету РС може да се изведе закључак да они не поштују коначне и обавезујуће одлуке Уставног суда. Према ставу подносилаца захтјева, такво противуставно дјеловање власти у ентитету РС „поприма знатно јачу квалификацију супротстављања савременим принципима функционисања правне и демократске државе, што изазива свеопшту напетост у БиХ“, чиме се крши члан I/2 Устава Босне и Херцеговине.

Неуставност у односу на члан VI/5 Устава Босне и Херцеговине

10. Подносиоци захтјева су цитирали релевантне дијелове из Одлуке број У-1/11 (тач. 62 и 82) у којој је заузет став да Влада РС нема право управљања и располагања државном имовином, што укључује и продају. Упркос томе, Влада РС продаје државну имовину (шумско земљиште) и на тај начин поступа супротно коначној и обавезујућој одлуци Уставног суда. Даље, подносиоци захтјева су се позвали и цитирали дијелове из Одлуке број У-4/21 (тач. 40 и 42). Подносиоци захтјева су навели да је Уставни суд у тој одлуци „одбио да прихвати да је ентитет РС власник шуме и шумског земљишта на територији ентитета РС да би у складу с тим имао право да располаже таквим земљиштем“, те поновио став да се ради о државној имовини којом може да располаже само држава БиХ. Према томе, спорном одлуком је прекршен члан VI/5 Устава Босне и Херцеговине јер су спорна одлука и други акти који су донесени у вези с том одлуком противни одлукама Уставног суда бр. У-1/11, У-9/19 и У-4/21.

IV. Релевантни прописи

11. **Устав Босне и Херцеговине** у релевантном дијелу гласи:

Члан I/1.
Босна и Херцеговина

1. Континуитет

Република Босна и Херцеговина, чије је званично име од сада „Босна и Херцеговина“, наставља своје правно постојање по међународном праву као држава, са унутрашњом структуром модификованом овим Уставом и са постојећим међународно признатим границама. [...]

Члан I/2.

2. Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

Члан VI/5.

5. Одлуке

Одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

12. **Закон о привременој забрани располагања државном имовином Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 18/05, 29/06, 85/06, 32/07, 41/07, 74/07, 99/07, 58/08 и 22/22)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 1.

Овим законом се забрањује располагање државном имовином.

У смислу овог Закона, под државном имовином подразумијева се:

1. непокретна имовина која припада држави Босни и Херцеговини на основу међународног Споразума о питањима сукцесије, који су 29. јуна 2001. год. потписале државе Босна и Херцеговина, Хрватска, Бивша Југословенска Република Македонија, Словенија и Савезна Република Југославија;

2. непокретна имовина на којој је право располагања и управљања имала бивша Социјалистичка Република Босна и Херцеговина до 31. децембра 1991. године;

3. пољопривредно земљиште, за које је Уставни суд Босне и Херцеговине утврдио да представља државну имовину у својој одлуци у предмету бр. У-8/19;

4. ријеке, шуме и шумско земљиште, за које је Уставни суд Босне и Херцеговине утврдио да представљају државну имовину у својим одлукама у предметима бр. У-9/19 и бр. У-4/21.

У смислу овог закона, под располагањем наведене имовине сматра се директни или индиректни пренос власништва.

Члан 2.

Без обзира на одредбе било којег другог закона или прописа, државном имовином може располагати искључиво држава Босна и Херцеговина, као њен титулар, у складу с одредбама овог закона.

Свака одлука, акт, уговор или било који други правни инструмент којим се располаже имовином из члана 1. овог закона супротно одредбама овог закона, ништав је.

Члан 4.

Привремена забрана располагања државном имовином у складу с овим законом остаје на снази до ступања на снагу закона на државном нивоу којим се уређују

права власништва и управљања државном имовином, а који би усвојила Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, односно све док високи представник друкчије не одлучи.

13. **Закон о привременој забрани располагања државном имовином Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 32/05, 32/06, 100/06, 44/07, 86/07, 113/07 и 64/08)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 1.

Овим законом се забрањује располагање државном имовином.

У смислу ове одлуке, под државном имовином подразумијева се:

1. непокретна имовина која припада држави Босни и Херцеговини (као међународно признатој држави) на основу међународног Споразума о питањима сукцесије, који су 29. јуна 2001. године потписале државе Босна и Херцеговина, Хрватска, Бивша Југословенска Република Македонија, Словенија и Савезна Република Југославија, која се, на дан доношења овог закона, сматра власништвом или посједом било којег нивоа власти или јавне организације у Републици Српској; и

2. непокретна имовина на којој је право располагања и управљања имала бивша Социјалистичка Република Босна и Херцеговина (у даљем тексту: СР БиХ) до 31. децембра 1991. год, која се на дан доношења овог закона сматра власништвом или посједом било којег нивоа власти или јавне организације или органа у Републици Српској.

У смислу овог закона, под располагањем наведене имовине сматра се директни или индиректни пренос власништва.

Члан 2.

Без обзира на одредбе другог закона или прописа, државном имовином се може располагати само у складу с одредбама овог закона.

Свака одлука, акт, уговор или било који други правни инструмент којим се располаже имовином из члана 1. овог закона супротно одредбама овог закона, ништав је.

Члан 3.

Слиједећа имовина ће бити изузета од забране утврђене у члану 1. овог закона и укључује:

1. Имовину и права предузећа, регистрована као таква, која су предмет приватизације како је дефинисано одредбом члана 1. Закона о приватизацији државног капитала у предузећима у Републици Српској („Службени гласник Републике

Српске“ бр. 24/98, 62/02, 38/03 и 65/03); и која су тренутно одређена или ће бити одређена као саставни дио одобреног активног биланса предузећа како је регулисано Законом о почетном билансу стања у поступку приватизације државног капитала у предузећима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 24/98). Надлежни орган, у складу са споменутим законима, има право да утврди измијењени и допуњени активни биланс, али ће по службеној дужности обавијестити Комисију о сваком додавању билансу имовине утврђене у члану 1. овог закона; и

2. Имовину која је предмет продаје према Закону о приватизацији станова у државном власништву („Службени гласник Републике Српске“, бр. 11/00, 20/00, 18/01, 35/01, 65/01, 47/02, 65/03, 03/04, 70/04 и 2/05).

Осим тога, Комисија за државну имовину основана Одлуком Савјета министара Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине", бр. 10/05, у даљем тексту: „Комисија“) може, на приједлог заинтересоване стране, одлучити да одређену државну имовину изузме од привремене забране према овом закону.

Дио државне имовине која ће и даље служити за потребе одбране се, на основу и у складу с чл. 71-74. Закона о одбрани Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 88/05), такође изузима од привремене забране проглашене овим законом.

Члан 4.

Привремена забрана располагања државном имовином у складу са овим законом остаје на снази до ступања на снагу закона којим се уређује спровођење критеријума који ће се примјењивати за утврђивање имовине која је у власништву Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, и утврђују права власништва и управљања државном имовином, који ће се донијети на препоруке Комисије, односно до потврђивања прихватљивог и одрживог рјешења питања расподјеле државне имовине између државе и других нивоа власти од стране Управног одбора Савјета за имплементацију мира или док високи представник другачије не одлучи.

V. Допустивост

14. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3a) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 Правила Уставног суда.

15. Члан VI/3a) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд ће штитити овај Устав.

а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

16. Члан 19 Правила Уставног суда у релевантном дијелу гласи:

Захтјев није допустив ако постоји неки од сљедећих случајева:

а) Уставни суд није надлежан за одлучивање;

17. Захтјев за оцјену уставности поднијело је 13 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ, који укупно броји 42 члана, што чини „једну четвртину чланова било којег дома Парламентарне скупштине“, што упућује на закључак да је захтјев поднио овлашћени субјекат у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-15/21* од 14. јула 2022. године, тачка 23 с даљњим референцама, доступна на www.ustavnisud.ba).

18. Даље, за Уставни суд се поставља питање допустивости захтјева, у смислу члана 19 став (1) тачка а) Правила Уставног суда, с обзиром на то да је оспорен акт ниже правне снаге од закона. Уставни суд је у својој пракси из надлежности члана VI/3а) Устава БиХ успостављао надлежност и испитивао уставност аката ниже правне снаге од закона када такви акти покрећу питање кршења људских права и основних слобода заштићених Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-4/05* од 22. априла 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 32/05, и Одлука о допустивости и меритуму број *У-7/05* од 2. децембра 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 45/05). У оба предмета Уставни суд је закључио да има надлежност да одлучује о оспореним актима у смислу члана VI/3а) Устава БиХ зато што су се захтјеви за оцјену уставности односили на питања која произлазе из Устава Босне и Херцеговине и међународних споразума којима се гарантује заштита људских права, а тицали су се остваривања људских права и уставних принципа, тј. принципа конститутивности народа и права на забрану дискриминације.

19. Уставни суд указује да је у досадашњој пракси изградио и став да питање сукоба надлежности између различитих нивоа власти у Босни и Херцеговини у

односу на уставну надлежност за доношење подзаконских аката може да доведе до покретања уставног спора у смислу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине. Управо имајући у виду одредбе из члана VI/3 Устава Босне и Херцеговине према којима ће „Уставни суд штитити овај Устав“, као и одредбе из истог члана које у релевантном дијелу гласе „укључујући али не ограничавајући се“, у вези с којима Уставни суд посматра и одредбе о подјели надлежности из члана III Устава Босне и Херцеговине, те имајући у виду и уставни принцип правне државе из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд сматра да има надлежност да одлучује о уставном спору у којем се тврди да је извршни орган власти донио подзаконски акт за чије доношење није имао надлежност према Уставу Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-10/14* од 4. јула 2014. године, тачка 79, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 61/14 од 5. августа 2014. године, доступна на www.ustavnisud.ba). При томе, Уставни суд је у својој пракси протумачио да спор не може произлазити из редовних позитивноправних прописа, већ се мора тицати одређеног питања које је регулисано Уставом Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости број *У-12/08* од 30. јануара 2009. године, тачка 7, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 62/09, доступна и на www.ustavnisud.ba).

20. Осим наведеног, Уставни суд сматра да би се допустивост овог захтјева требала ријешити у складу са становиштем Уставног суда да надлежност за оцјену уставности може да се прихвати уколико оспорени акт излази ван оквира закона, односно уколико оспорени акт регулише материју коју би требало да регулише закон. Наиме, тумачећи образложење из Одлуке Уставног суда број У-5/17 од 28. септембра 2017. године (доступна на www.ustavnisud.ba) у којој је наведено: „Уставни суд закључује да Правилник, прописујући квалификациону картицу возача, није изашао из оквира Закона, како су то навели подносиоци захтјева“, може се закључити да би надлежност за оцјену уставности могла да се прихвати када би оспорени акт излазио ван оквира закона, тј. када би подзаконски акт регулисао материју коју треба да регулише закон. У конкретном случају, иако оспорени акт није „закон“ у формалном и материјалном смислу, очигледно је да је донесен упркос томе што на државном нивоу није донесен закон којим би се ријешило питање државне имовине. Такође, оспорени акт је донесен супротно забрани располагања државним земљиштем које обухвата и шуме и шумска земљишта, према члану 1 став 2 тачка 4 Закона о привременој забрани располагања државном имовином (у даљњем тексту: Закон о привременој забрани).

21. С обзиром на то да је очигледно да у овом случају долази у питање надлежност органа за доношење оспореног акта којим се располаже државном имовином, иако на државном нивоу није донесен закон који ће ријешити питање државне имовине, као и да оспорени акт излази „ван оквира закона“ јер је донесен супротно Закону о привременој забрани, Уставни суд сматра да има надлежност за одлучивање у овом предмету.

22. Имајући у виду одредбе члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд закључује да је захтјев допустив зато што га је поднио овлашћени субјекат, те стога што не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег захтјев не би био допустив.

VI. Меритум

23. Уставни суд запажа да се захтјевом покреће питање да ли је спорна одлука којом је Влада РС утврдила начин и услове продаје шуме и шумског земљишта на подручју Јахорине у складу са чл. I/1, I/2 и VI/5 Устава Босне и Херцеговине.

24. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да се у више својих одлука бавио питањем регулисања државне имовине, а у Одлуци број У-28/22 Уставни суд је хронолошки приказао досадашњу праксу у вези с тим питањем (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-28/22* од 21. марта 2024. године, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 27/24, тач. 24 и 26).

25. У конкретном случају, Уставни суд запажа да су подносиоци захтјева изнесеним наводима и доказима достављеним уз захтјев учинили извјесним да се ради о шуми и шумском земљишту којима је располагала Влада РС. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је у Одлуци број У-4/21 утврдио да оспорене одредбе Закона о шумама РС у дијелу који гласи „у својини Републике“ нису у складу са чл. I/1, III/3б) i IV/4е) Устава Босне и Херцеговине „зато што се питања која се односе на утврђивање власничког статуса државне имовине, као и надлежност у вези с тим између државних и ентитетских органа требају регулисати законом који ће бити донесен на државном нивоу јер су та питања, према наведеним одредбама Устава Босне и Херцеговине, у искључивој надлежности државе БиХ“ (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-4/21* од 23. септембра 2021. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 63/21, тачка 47). Уставни суд је у истој одлуци у тачки 40 навео „како је оспореним члановима прописано да су шуме и шумско земљиште ‘у својини Републике’, они су на тај начин правно евидентирани као имовина Републике Српске и додијељени су Републици Српској. Претходно је образложено да државна имовина (имовина државе БиХ) обухвата (и) шуме и шумско земљиште. Стога, Уставни суд мора закључити да оспорене одредбе Закона о шумама нису у складу са чл. I/1, III/3б) i IV/4е) Устава БиХ“. Уставни суд је том одлуком наложио Народној скупштини РС да у року од шест мјесеци од дана достављања одлуке спорне одредбе Закона о шумама РС усклади с Уставом Босне и Херцеговине. Уставни суд је 6. јула 2022. године донио Рјешење о неизвршењу Одлуке број У-4/21, те спорне одредбе Закона о шумама РС ставио ван снаге будући да Народна скупштина РС у остављеном року није поступила по налогу Уставног суда, нити је до одлучења о овом захтјеву обавијестила Уставни суд да је испунила обавезу из Одлуке број У-4/21.

26. Даље, одредбом члана 1 тачка 4) Закона о привременој забрани, који се примјењује на државном нивоу, прописано је да државну имовину чине „ријеке, шуме и шумско земљиште, за које је Уставни суд Босне и Херцеговине утврдио да представљају државну имовину у својим одлукама у предметима бр. У-9/19 и У-4/21“. Осим тога, чланом 2 став 2 Закона о привременој забрани прописано је да су ништави „свака одлука, акт, уговор или било који други правни инструмент којим се располаже имовином из члана 1 овог закона супротно одредбама овог закона, а чланом 4 да привремена забрана располагања државном имовином у складу с овим законом остаје на снази до ступања на снагу закона на државном нивоу којим се уређују права својине и управљања државном имовином, а који би усвојила Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, односно све док високи представник друкчије не одлучи“. Имајући то у виду, као и закључке из Одлуке број У-4/21 и наводе из захтјева, Уставни суд сматра да је оспореним актом Влада РС неовлашћено располагала државном имовином која се налази под режимом привремене забране располагања. Чињеница да Парламентарна скупштина БиХ још увијек није донијела закон којим ће регулисати право својине и управљања државном имовином не може бити оправдање за доношење оспорене одлуке, којом је ентитетска влада располагала државном имовином, за што није била надлежна.

27. У таквим околностима Уставни суд закључује да оспорена одлука није у складу са чл. I/1, I/2 и VI/5 Устава Босне и Херцеговине.

28. Одлучујући о дејству одлуке Уставног суда, у складу са чланом 61 став (1) Правила Уставног суда, те имајући у виду садржај члана 2 став 2 Закона о привременој забрани, Уставни суд је утврдио ништавост оспорене одлуке *ab initio*. Такође, полазећи од чињенице да су на основу такве одлуке предузете даљње активности за коришћење шумског земљишта у друге сврхе, Уставни суд је, на основу члана 61 Правила Уставног суда, наложио Влади РС и Министарству трговине и туризма РС да пониште све одлуке и активности које су засноване на оспореној одлуци. У складу с тим, ниједан привремени корисник се не може сматрати савјесним и не ужива заштиту на основу прописа којима су регулисана стварна права на непокретностима.

VII. Закључак

29. Уставни суд закључује да оспорена одлука којом је Влада РС располагала државном имовином која је под забраном располагања и која је у искључивој надлежности институција БиХ није у сагласности са чл. I/1, I/2 и VI/5 Устава Босне и Херцеговине.

30. На основу члана 59 ст. (1) и (2), члана 61 ст. (1), (2) и (3) и члана 64 став (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

31. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Предмет број У-12/24

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјеви Дениса Звиздића, првог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Изборног закона Републике Српске („Службени гласник РС“ број 61/24)

Одлука од 19. септембра 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-12/24**, рјешавајући захтјеве **Дениса Звиздића, првог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, и четири делегата у Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2), члана 61 ст. (1), (2) и (3) и члана 64 став (4) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 19. септембра 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјевима Дениса Звиздића, првог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, и четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Изборног закона Републике Српске („Службени гласник РС“ број 61/24),

утврђује се да Изборни закон Републике Српске („Службени гласник РС“ број 61/24) није у складу са чл. I/2, III/3б) и VI/5 Устава Босне и Херцеговине.

У складу са чланом 61 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине и чл. I/2 и III/3б) Устава Босне и Херцеговине, Изборни закон Републике Српске („Службени гласник РС“ број 61/24) ставља се ван снаге у цијелости и престаје да важи од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Српске“ („Службени гласник РС“ број 61/24).

На основу члана 64 став (4) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, престаје правно дејство Одлуке о привременој мјери број У-12/24 од 24. јула 2024. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Денис Звиздић, први замјеник предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносилац Звиздић), поднио је 17. јула 2024. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности Изборног закона Републике Српске („Службени гласник РС“ број 61/24; у даљњем тексту: Изборни закон РС). Наведени захтјев је регистрован под бројем У-12/24.

2. Подносилац Звиздић је, на основу члана 64 Правила Уставног суда, поднио и захтјев за доношење привремене мјере којом би Уставни суд привремено ставио ван правне снаге Изборни закон РС до доношења коначне одлуке Уставног суда.

3. Шефик Џаферовић, Џенан Ђонлагић, Џемал Смајић и Сафет Софтић, четири делегата у Дому народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: подносиоци делегати), поднијели су 30. јула 2024. године захтјев за оцјену уставности одредби чл. 9 и 13, члана 29 ст. (1), (4), (6) – (8), (11) – (15), (17), (19) и (20), члана 50 став (2), члана 51 став (1), члана 64 став (1), члана 101 став (1), члана 102 став (4), члана 105 став (1), члана 117 став (1), члана 121 став (1) и члана 241 Изборног закона РС. Наведени захтјев је регистрован под бројем У-15/24.

4. Подносиоци делегати су, на основу члана 64 Правила Уставног суда, поднијели и захтјев за доношење привремене мјере којом би Уставни суд привремено ставио ван правне снаге оспорене одредбе Изборног закона РС до доношења коначне одлуке Уставног суда.

II. Поступак пред Уставним судом

5. Уставни суд је Одлуком о привременој мјери број У-12/24 од 24. јула 2024. године (доступна на www.ustavnisud.ba) усвојио захтјев подносиоца Звиздића и Изборни закон РС привремено ставио ван правне снаге до доношења коначне одлуке Уставног суда о поднесеном захтјеву.

6. Уставни суд је, у складу са чланом 32 став (1) Правила Уставног суда, донио одлуку о спајању предмета бр. У-12/24 и У-15/24 те је одлучио да ће у тим предметима водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем У-12/24.

7. На основу члана 23 став (2) Правила Уставног суда, од Народне скупштине Републике Српске (у даљњем тексту: Народна скупштина) затражено је 23. јула и 1. августа 2024. године да достави одговоре на захтјеве у року од 30 дана од пријема дописа. Такође, на основу члана 34 Правила Уставног суда, од Централне изборне комисије Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ЦИК) затражено је 22. јула и 1. августа 2024. године изјашњење на захтјеве за оцјену уставности у контексту надлежности ЦИК-а.

8. Народна скупштина у остављеном року није доставила одговор на захтјев. ЦИК је 5. августа 2024. године доставио изјашњење на захтјеве.

III. Захтјев

Релевантне чињенице

9. Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Парламентарна скупштина), „[у] складу са чланом II 1, чланом IV 1, 2 и 4а) и чланом V 1а) Устава Босне и Херцеговине и чланом V Анекса 3 (Споразум о изборима) Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, с циљем промовисања слободних, фер и демократских избора којима се обезбјеђује остваривање демократских циљева […]“, у августу 2001. године усвојила је Изборни закон Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Изборни закон БиХ), који је накнадно мијењан и допуњаван. На основу члана 2.21 Изборног закона БиХ, ЦИК је донио Одлуку о утврђивању надлежности изборне комисије ентитета (у даљњем тексту: Одлука).

10. Након доношења Изборног закона БиХ и Одлуке у ентитетима су, с циљем хармонизације изборног легислативног оквира, те ради потребе да сви закони слиједе основна начела и стандарде утврђене Изборним законом БиХ, донесени Изборни закон РС („Службени гласник РС“ бр. 34/02, 35/03, 24/04, 19/05, 24/12, 94/12 – одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, 109/12, 45/18 и 18/20), Закон о оснивању органа за спровођење избора у Федерацији Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ број 26/02) и Изборни закон Брчко дистрикта Босне и Херцеговине („Службени гласник БДБиХ“ бр. 17/08 и 43/08).

11. Уставни суд је Одлуком о допустивости и меритуму број У-4/12 од 26. маја 2012. године (доступна на www.ustavnisud.ba) дјелимично усвојио захтјев за оцјену уставности и утврдио да одредбе члана 4 став 1 тачка 1 и члана 6 ст. 1 и 3 Закона о измјенама и допунама Изборног закона Републике Српске („Службени гласник РС“ број 24/12) нису у складу са чл. I/2 и III/3б) Устава Босне и Херцеговине. Наиме,

Уставни суд је закључио да се тим одредбама крши уставно начело према којем су ентитети и друге административне јединице у Босни и Херцеговини дужни да се придржавају, између осталог, и „одлука институција Босне и Херцеговине“. Уставни суд је утврдио да су наведене одредбе противне начелима из одговарајућих одредби Изборног закона БиХ, чиме се крши и начело владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине. С друге стране, Уставни суд је закључио да су одредбе члана 3 ст. 2 и 4 и члана 11 Закона о измјенама и допунама Изборног закона Републике Српске („Службени гласник РС“ број 24/12) у складу са чл. I/2 и III/3б) Устава Босне и Херцеговине јер садржај тих одредби слиједи општа начела утврђена Изборним законом БиХ као „одлуком институција Босне и Херцеговине“, чиме се не доводи у питање поштовање начела владавине права.

12. Народна скупштина Републике Српске (у даљњем тексту: Народна скупштина), на сједници одржаној 19. априла 2024. године, донијела је Изборни закон РС. Након окончане процедуре за заштиту виталног националног интереса, оспорени закон је проглашен Указом о проглашењу Изборног закона РС („Службени гласник РС“ број 61/24 од 9. јула 2024. године) те је ступио на снагу 17. јула 2024. године.

Наводи из захтјева

1. Наводи подносиоца Звиздића

13. Подносилац Звиздић сматра да је Изборни закон РС супротан одредбама чл. I/2 и III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

а) Наводи о неусаглашености Изборног закона РС са чланом I/2 Устава Босне и Херцеговине

14. Аргументујући наводе о кршењу начела владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине, подносилац Звиздић је навео да је Народна скупштина дужна да поштује хијерархију правних аката и да нема уставна овлашћења да усваја законе или било које друге прописе који су у супротности с Уставом Босне и Херцеговине и државним законима, нити да преузима надлежности које припадају државним институцијама. У вези с тим, подносилац Звиздић је навео да су оспореним законом регулисана питања као што су „[…] рад органа за спровођење избора, бирачки спискови, овјера и кандидирање за изборе, спровођење избора, заштита изборног права, правила понашања у изборној кампањи, избор предсједника и потпредсједника Републике Српске, избор делегата у Дом народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине из Републике Српске, поновљени, одгођени и ријевремени избори, финансирање изборне кампање, медији у изборној кампањи и изборни проматрачи“. Подносилац Звиздић указује да та питања нису спорна уколико се регулишу тако да разрађују одређене одредбе Изборног закона БиХ. Међутим, он истиче да су Изборним законом БиХ већ регулисана сва та питања

и да оспорени закон већину тих питања регулише на очигледно другачији начин, односно да су одредбе Изборног закона РС у колизији с Изборним законом БиХ.

15. Подносилац Звиздић напомиње да таква ситуација није била с раније важећим Изборним законом РС који је, према свом обиму и садржају, био доста мањи и њиме су била регулисана само одређена питања „[…] као што су органи за спровођење избора, предизборне активности политичких странака и независних кандидата и финансирање изборне кампање, вишечлане изборне јединице и избор народних посланика, избор локалних и градских органа и избор за савјете мјесних заједница“. Такође указује да је о измјенама и допунама тог закона одлучивао Уставни суд БиХ у предмету број У-4/12 (*op. cit.*) и да је ставио ван снаге одређене одредбе којима су проширене надлежности Изборне комисије Републике Српске којима су преузете одређене надлежности ЦИК-а. Према мишљењу подносиоца Звиздића, у конкретном случају је идентична ситуација јер су проширене надлежности Републичке изборне комисије. Међутим, подносилац Звиздић сматра да у том предмету цјелокупан Изборни закон РС није усклађен с Уставом БиХ и Изборним законом БиХ с аспекта начела владавине права јер прешироко задире у државне надлежности и регулише питања која нису у надлежности Народне скупштине. Подносилац Звиздић наводи да на то указује и чињеница да Изборни закон РС садржи чак 245 чланова, док је ранији који је престао да важи садржавао само 68 чланова. Подносилац Звиздић нарочито указује да се *ratio* доношења оспореног закона најбоље види у изјавама политичких представника из ентитета РС, односно предсједника РС, из којих произлази да је циљ „развластити Централну изборну комисију на подручју Републике Српске“ и да се наредни општи избори у БиХ организују искључиво према Изборном закону РС, што је директно кршење начела владавине права и територијалног интегритета и суверенитета државе.

16. Осим наведеног, подносилац Звиздић је указао на то да је оспорени Изборни закон РС у супротности и с једним од 14 приоритета из Мишљења Европске комисије, и то приоритетом 1, који гласи: „Обезбиједити да се избори спроводе у складу с европским стандардима тако што ће се спровести релевантне препоруке ОЕБС-а/ODIHR-а и Венецијанске комисије, обезбиједити транспарентност финансирања политичких странака и одржати локалне изборе у Мостару“. Затим је навео да је након усвајања спорног закона реаговао ОЕБС који је у саопштењу за јавност навео: „Успостава паралелних структура које подривају укупну безбједност и стабилност земље је против уставног поретка Босне и Херцеговине. Ентитети у БиХ нису од завршетка рата 1995. године никада имали надлежност над спровођењем избора у земљи […].“ Осим тога, подносилац Звиздић сматра да је Изборни закон РС супротан Кодексу доброг владања у изборним питањима који је усвојила Венецијанска комисија, те да је и „[…] с аспекта усклађености с *acquis*-ем Европске уније, јасно и недвосмислено […] да Европска унија тражи јаку Централну изборну комисију БиХ, квалитетан државни изборни закон,

јаке изборне комисије и транспарентност у финансирању политичких партија и кампања, а посебно у погледу улоге медија“.

б) Наводи о неусаглашености Изборног закона РС са чланом III/3б) Устава Босне и Херцеговине

17. У вези с наводима о неусаглашености Изборног закона РС са чланом III/3б) Устава Босне и Херцеговине, подносилац Звиздић сматра да је Изборни закон РС неуставан јер је „у потпуности у колизији с Изборним законом БиХ као одлуком институција Босне и Херцеговине“ и односи се на питања која су недвосмислено дефинисана Изборним законом БиХ.

18. Наиме, подносилац Звиздић сматра да се одредбама Изборног закона РС „поново покушава одузети надлежност државној институцији“. Према његовој оцјени, нарочито је споран садржај члана 29 Изборног закона РС којим су установљене надлежности Републичке изборне комисије. У вези с тим је истакао да су у Поглављу 2, у члану 2.9 Изборног закона БиХ, јасно и императивно прописане надлежности ЦИК-а, а између осталих то су управо надлежности које су чланом 29 Изборног закона РС „пренесене“ на Републичку изборну комисију. При томе наглашава да из члана 2.9 тачка 4 и члана 3.8 став 5 Изборног закона БиХ произлази да је ЦИК једини надлежан да уређује сва питања у вези са Центром за бирачки списак. Такође, ЦИК је донио Правилник о вођењу Централног бирачког списка („Службени гласник БиХ“ број 37/10) којим није предвиђена било каква улога ентитетских изборних комисија у том процесу. Међутим, како наводи, у члану 29 Изборног закона РС прописано је „да је [Републичка изборна комисија] одговорна за тачност, ажурност и укупни интегритет Бирачког списка за територију Републике Српске“. С обзиром на то, подносилац Звиздић сматра да се „[и] здвајањем Бирачког списка за Републику Српску од Централног бирачког списка који се води за читаву територију Босне и Херцеговине покушава […] створити паралелни систем и на тај начин угрозити суверенитет и територијални интегритет државе и државних институција […]“. Осим тога, подносилац Звиздић је навео да је неспорно да Изборни закон БиХ предвиђа могућност формирања ентитетских изборних комисија, али да је у члану 2.21 Изборног закона БиХ прописано да се „[и]зборне комисије ентитета формирају […] према закону ентитета, а у складу са овим законом. Њихову надлежност утврђује Централна изборна комисија БиХ у складу с овим законом. Начин избора и састав свих других изборних комисија утврђује се законом ентитета, а у складу с одредбама овог закона“. У вези с тим, наглашава да је Уставни суд БиХ у Одлуци број У-4/12 заузео став да је Изборни закон БиХ основни закон којим се утврђују, како је већ речено, не само избори за државне органе власти већ и начела на којима морају бити засновани изборни закони и прописи на осталим нивоима власти.

19. Подносилац Звиздић је даље навео да се Изборним законом РС ЦИК као једина надлежна институција за спровођење избора у Босни и Херцеговини у потпуности искључује из изборног процеса за ниво ентитета РС и за локалне изборе у РС. У вези с тим, подносилац Звиздић указује да је у чл. 18 и 19 Изборног закона РС прописан начин расписивања и вријеме одржавања избора у Републици Српској, те да је прописано да Републичка изборна комисија расписује изборе у Републици Српској и да упутом утврђује садржај пријаве за овјеру за учешће на изборима. Те одредбе су, како је наведено, у потпуности у колизији са чл. 1.13 и 1.14 Изборног закона БиХ јер се њима прописује потпуно преузимање надлежности ЦИК-а у погледу расписивања и спровођења избора. У том погледу, подносилац захтјева наводи да „[…] ентитети у Босни и Херцеговини никада нити једним прописом нису добили надлежност за провођење избора у БиХ, па их нису ни могли проводити у пракси […]“. Због тога наводи да су те одредбе Изборног закона РС „еклатантан“ примјер повреде члана III/3б) Устава Босне и Херцеговине.

20. Такође, подносилац Звиздић је навео да је садржај члана 243 Изборног закона РС кључни разлог због којег је поднио захтјев за оцјену уставности цијелог закона. Сматра да је евидентно да се тим чланом „искључује“ примјена Изборног закона БиХ на подручју РС, што је у потпуности у супротности са чл. I/2 и III/3б) Устава БиХ. Осим тога, наглашава да се тим законом прописује и поступак избора и именовања делегата у Дом народа Парламентарне скупштине, што је већ прописано чланом 9.12 Изборног закона БиХ. Због тога сматра да успостављање или задуживање било којег другог тијела осим ЦИК-а за организовање и спровођење избора представља стварање паралелног изборног система од стране законодавне власти у Републици Српској и кршење уставног поретка БиХ, а уједно и Дејтонског мировног споразума.

2. Наводи подносилаца делегата

21. Подносиоци делегати сматрају да је Изборни закон РС супротан одредбама чл. I/2, III/3б) и VI/5 Устава Босне и Херцеговине.

22. Подносиоци делегати су навели да је у нормативној хијерархији правних прописа Изборни закон БиХ акт више правне снаге у односу на ентитетске изборне законе и да ентитети не могу својим прописима да преузимају надлежности које су Изборним законом БиХ дате ЦИК-у. Такође, наводе да, у складу са чланом 20.11 Изборног закона БиХ, ентитетски изборни закони морају бити усклађени с државним изборним законом. Затим су указали да је ЦИК на сједници од 6. фебруара 2002. године донио одлуку којом је на јасан, прецизан и предвидљив начин прописан правни оквир надлежности које ЦИК додјељује ентитетским изборним комисијама. У том погледу, подносиоци делегати су навели да се ентитетским изборним комисијама не може дати више надлежности него што им је додијељено Изборним законом БиХ и наведеном одлуком, због чега сматрају да је Изборни

закон РС усвојен супротно процедурама прописаним чл. 2.21 и 20.11 Изборног закона БиХ и Одлуком, што је за посљедицу имало кршење одредби чл. I/2, III/3б) и VI/5 Устава Босне и Херцеговине. Осим тога, подносиоци делегати сматрају да се у конкретном случају ради о покушају противправног суспендовања уставног поретка државе Босне и Херцеговине и проузроковања таквог степена и интензитета правне несигурности који недвосмислено може да се сматра покушајем измјене надлежности расподијељених између државе Босне и Херцеговине и ентитета, с намјером узурпирања надлежности ЦИК-а и стварања паралелног изборног система супротног демократском карактеру државе Босне и Херцеговине.

23. Затим, подносиоци делегати су детаљно навели садржај појединачних одредби Изборног закона РС за које сматрају да су противне одредбама Изборног закона БиХ. У том погледу, подносиоци делегати су указали да је одредба члана 9 став (3) Изборног закона РС супротна члану 1.5 став (4) Изборног закона БиХ и да је одредба члана 13 став (2) Изборног закона РС супротна члану 1.8 став (1) Изборног закона БиХ. Затим су навели да је члан 29 став (1) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (2а) Изборног закона БиХ, да је члан 29 став (4) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (1) Изборног закона БиХ, да је члан 29 став (6) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (4) Изборног закона БиХ, да је члан 29 став (7) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (4а) Изборног закона БиХ, да је члан 29 став (8) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (5) Изборног закона Босне и Херцеговине, да је члан 29 став (11) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (6) Изборног закона БиХ, да је члан 29 став (12) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (7) Изборног закона БиХ, да је члан 29 став (13) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (8) Изборног закона БиХ, да је члан 29 став (14) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (9) Изборног закона БиХ, да је члан 29 став (15) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (10) Изборног закона БиХ, да је члан 29 став (17) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (12) Изборног закона БиХ, да је члан 29 став (19) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (14) Изборног закона БиХ те да је члан 29 став (20) Изборног закона РС противан члану 2.9 став (15) Изборног закона БиХ. Даље, подносиоци делегати су навели да је одредба члана 50 став (2) Изборног закона РС противна члану 3.5 став (2) Изборног закона БиХ, да је одредба члана 51 став (1) Изборног закона РС противна члану 3.6 став (1) Изборног закона БиХ, да је одредба члана 64 став (1) Изборног закона РС противна члану 4.1 став (1) Изборног закона БиХ, да је одредба члана 101 став (1) Изборног закона РС противна члану 5.14 став (1) Изборног закона БиХ, да је одредба члана 102 став (4) Изборног закона РС противна члану 5.15 став (2) Изборног закона БиХ, да је одредба члана 105 став (1) Изборног закона РС противна члану 5.18 став (1) Изборног закона БиХ, да је члан 117 став (1) Изборног закона РС противан члану 5.29а став (1) Изборног закона БиХ те да је одредба члана 121 став (1) Изборног закона РС противна одредби члана 6.1 став (1) Изборног закона БиХ.

24. На основу тога, подносиоци делегати сматрају да су оспорене одредбе Изборног закона РС противне члану I/2 Устава Босне и Херцеговине јер нису усклађене са чланом 20.11 Изборног закона БиХ и да су противне члану III/3б) Устава Босне и Херцеговине јер тим одредбама настоји да се изврши противправна промјена распоређених надлежности. У вези с наведеним, подносиоци сматрају и да одредба члана 243 Изборног закона РС, којом је прописано да се ступањем на снагу тог закона неће примјењивати одредбе Изборног закона БиХ, представља неуставан покушај да се актом нижег нивоа власти ставља ван снаге закон више правне снаге који је усвојила Парламентарна скупштина, што је противно чл. I/2, III/3б) и VI/5 Устава Босне и Херцеговине.

25. У вези с наводима о кршењу члана VI/5 Устава Босне и Херцеговине, подносиоци су навели да из те одредбе може да се изведе начело *stare decidis* према којем једном заузето правно тумачење треба примјењивати онако како је одлучено. У том погледу, подносиоци делегати су се позвали на начело нормативне хијерархије правних прописа (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-1/11* од 13. јула 2012. године, тачка 67, доступна на www.ustavnisud.ba) и начело поштовања процедуре усвајања закона (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-25/13* од 23. јануара 2014. године, тачка 41, доступна на www.ustavnisud.ba). Затим су указали да је Уставни суд та начела поновио и у предмету број У-4/12 (*op. cit.*) у којем је одлучивао о уставности одредби раније важећег Изборног закона РС. На основу тога, подносиоци делегати сматрају да је Народна скупштина, на основу члана VI/5 Устава Босне и Херцеговине, имала обавезу „да пропис у истом или сличном садржају више не усваја“. Упркос томе, како је наведено, Народна скупштина је поступила супротно начелу пресуђене ствари тако што је одредбе у члану 29 ст. (4) и (6) Изборног закона РС, за које је Уставни суд у Одлуци број У-4/12 у тач. 54 и 56–59 утврдио да су неуставне, поново уврстила и усвојила у оспореном Изборном закону РС, што је противно члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине.

ц) Одговор на захтјеве

26. Народна скупштина није у остављеном року дала одговор на захтјеве.

д) Изјашњење ЦИК-а

27. ЦИК је у изјашњењу навео да Изборни закон БиХ не допушта да ентитетска комисија Републике Српске преузме његове надлежности, што се настојало постићи доношењем измјена и допуна Изборног закона РС током 2012. године и доношењем оспореног Изборног закона РС. Затим је навео да није спорно да Изборни закон предвиђа могућност формирања ентитетских изборних комисија, али да је у члану 2.21 Изборног закона БиХ утврђено да се изборне комисије формирају у складу с Изборним законом БиХ, да њихову надлежност утврђује ЦИК те да та надлежност не смије бити науштрб надлежности ЦИК-а. У том погледу, у изјашњењу је

наведено да је ЦИК надлежност ентитетских изборних комисија утврдио Одлуком о утврђивању надлежности изборне комисије ентитета („Службени гласник БиХ“ број 3/02; у даљњем тексту: Одлука о утврђивању надлежности). Такође је наведено да је у тачки 5 Анекса 3 Општег оквирног споразума за мир у БиХ јасно назначено: „Стране су сагласне основати сталну изборну комисију која ће бити одговорна за спровођење будућих избора у Босни и Херцеговини“. ЦИК наводи да се из тога јасно види његова улога као тијела које спроводи изборе у Босни и Херцеговини.

IV. Релевантни прописи

28. У **Уставу Босне и Херцеговине** релевантне одредбе гласе:

Члан I став 2.
Босна и Херцеговина

2. Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

Члан III став 3. тачка б)

3. Правни поредак и надлежности институција

б) Ентитети и њихове ниже јединице у потпуности ће поштовати овај Устав, којим се стављају ван снаге одредбе закона Босне и Херцеговине и одредбе устава и закона ентитета које су у супротности с њим, као и одлуке институција Босне и Херцеговине. Општи принципи међународног права представљају интегрални дио правног поретка Босне и Херцеговине и ентитета.

Члан IV став 4. тач. а) и е)
Парламентарна скупштина

4. Овлашћења

Парламентарна скупштина је надлежна за:

а) Доношење закона потребних за спровођење одлука Предсједништва или за извршавање надлежности Скупштине по овом Уставу.

[...]

е) Друга питања потребна за извршавање њезиних дужности или оних обавеза које су јој узајамним споразумом додијелили ентитети.

Члан VI став 5.
Уставни суд

5. Одлуке

Одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

29. **Анекс 3 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини у релевантном дијелу гласи:**

Анекс 3
Споразум о изборима

С циљем промицања слободних, поштених и демократских избора и постављања темеља репрезентативне управе те обезбјеђења поступног постизања демократских циљева у цијелој Босни и Херцеговини, у складу с одговарајућим документима Организације за безбједност и сарадњу у Европи (OESS), Република Босна и Херцеговина, Федерација Босне и Херцеговине и Република Српска („стране“) споразумјеле су се како слиједи:

Члан V
Стална изборна комисија

Стране су сагласне основати сталну изборну комисију, која ће бити одговорна за спровођење будућих избора у Босни и Херцеговини.

30. **Изборни закон Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 48/11 – одлука УСБиХ, 63/11 – одлука УСБиХ, 15/12 – рјешење УСБиХ, 11/13 – рјешење УСБиХ, 18/13, 7/14, 31/16, 1/17 – одлука УСБиХ, 54/17 – рјешење УСБиХ, 41/20, 38/22, 51/22, 67/22, 24/24, 24/24 – исправка)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду, који гласи:

Члан 1.1

Овим законом уређује се избор чланова и делегата Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и чланова Предсједништва Босне и Херцеговине, те утврђују принципи који важе за изборе на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини.

Члан 1.5 ст. (3), (4) и (5)

Централна изборна комисија БиХ ће посебним прописом, у складу са овим Законом, регулисати комплетан поступак гласања у дипломатско-конзуларном представништву БиХ (поступак и рокове пријављивања за гласање, именовање бирачких одбора, утврђивање броја и распореда бирачких мјеста и поступак спровођења избора).

Централна изборна комисија БиХ утврдиће број и распоред бирачких мјеста у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ према критеријумима из члана 5.2 овог Закона.

Централна изборна комисија БиХ именоваће бирачке одборе за гласање у дипломатско-конзуларним представништвима БиХ тако да се у сваком бирачком одбору обезбиједи заступљеност чланова из сваког конститутивног народа.

Члан 1.8 став (1)

Судије редовних и уставних судова, тужиоци и њихови замјеници, правобраниоци и њихови замјеници, омбудсмени и њихови замјеници, нотари, полицијски службеници, државни службеници, генерални ревизори и замјеници генералног ревизора у институцијама у Босни и Херцеговини и гувернер и вицегувернери Централне банке Босне и Херцеговине, припадници Оружаних снага Босне и Херцеговине, припадници Обавјештајно-сигурносне агенције Босне и Херцеговине, као и дипломатски и конзуларни представници Босне и Херцеговине у иностранству, који имају дипломатски статус у складу с Бечком конвенцијом о дипломатским односима из 1961. године, могу се кандидовати за јавну изборну функцију само ако претходно поднесу оставку на свој положај или поступе у складу са законима којима се регулише њихов статус. Ако Централна изборна комисија БиХ утврди да лице из овог става није поднијело оставку на положај или није поступило у складу са законом којим се регулише његов статус у периоду од овјере кандидатуре до штампања гласачких листића, уклониће се име овог лица с овјерених кандидатских листи, а ако се исто утврди након штампања гласачких листића, таквом лицу неће бити додијељен мандат ако га освоји. У поступку утврђивања ових чињеничних околности, институције су дужне доставити податке из евиденције кандидата на захтјев Централне изборне комисије БиХ, а кандидати су дужни доставити доказ да су ријешили свој статус.

Члан 1.13

Пријава за овјеру за учешће на изборима укључује изјаву потписану од предсједника политичке партије, коалиције, независног кандидата, представника листе независних кандидата, регистрованог удружења, или другог регистрованог организованог облика дјеловања националних мањина и групе од најмање 40 грађана који имају бирачко право, да ће се та политичка партија, коалиција, независни кандидати, регистрована удружења, други организовани облици дјеловања националних мањина у својим активностима придржавати Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини.

Члан 1.14

Избори на свим нивоима власти у Босни и Херцеговини одржавају се прве недеље у октобру, осим ако се овај датум не подудара са обиљежавањем вјерског празника једног од конститутивних народа Босне и Херцеговине. Изборе које није могуће одржати прве недеље у октобру, због подударања са вјерским празником, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине заказује за недељу након прве недеље у октобру која се не подудара са вјерским празником.

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине расписује изборе у складу са овим законом обавјештава све надлежне органе на свим нивоима власти и јавност о датуму одржавања избора најмање 150 дана прије одржавања избора, осим ако одредбама Поглавља 14 овог закона није другачије одређено.

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине објављује датуме избора за све нивое власти у „Службеном гласнику БиХ“, у службеним гласилима ентитета и „Службеном гласнику Брчко Дистрикта“ и средствима јавног информисања.

Члан 2.21

Изборне комисије ентитета формирају се према закону ентитета, а у складу са овим законом. Њихову надлежност утврђује Централна изборна комисија Босне и Херцеговине у складу са овим законом.

Начин избора и састав свих других изборних комисија утврђује се законом ентитета, а у складу са одредбама овог закона.

Члан 2.9

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине је независан орган који подноси извјештај непосредно Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине и чија овлаштења из ње произилазе. Централна изборна комисија Босне и Херцеговине:

1. координира, надгледа и регулише законитост рада свих изборних комисија и бирачких одбора у складу са овим законом;

2. доноси административне прописе за провођење овог закона;

2а. доноси одлуку о одржавању непосредних избора у Босни и Херцеговини, прописаних овим законом;

[...]

4. одговорна је за израду, тачност, и вођење Централног бирачког списка за територију Босне и Херцеговине;

[...]

5. овјерева политичке странке, коалиције, листе независних кандидата и независне кандидате за учешће на свим нивоима непосредних избора у Босни и Херцеговини;

6. потврђује и овјерава листе кандидата и кандидате за све нивое непосредних и посредних избора у Босни и Херцеговини обухваћених овим законом;

7. одговорна је за правовремено штампање, дистрибуцију и безбједност гласачких листића и формулара за непосредне изборе на свим нивоима у Босни и Херцеговини;

8. доноси ближе прописе и одговорна је за благовремену набавку, дистрибуцију и безбједност изборних технологија, те друге одговарајуће техничке опреме за непосредне изборе на свим нивоима власти у БиХ и доноси подзаконске акте у вези с инсталацијом и коришћењем изборних технологија;

[...]

10. утврђује садржај и форму гласачких листића за све нивое непосредних избора у Босни и Херцеговини;

11. утврђује и потврђује резултате свих непосредних и посредних избора обухваћених овим законом, овјерава да су ти избори спроведени у складу са овим законом и објављује резултате свих непосредних и посредних избора обухваћених овим законом;

[...]

16. доноси одлуку о престанку мандата изабраног званичника на свим нивоима непосредних и посредних избора у Босни и Херцеговини обухваћених овим Законом, а води и претходни поступак, гдје је потребно, о утврђивању чињеничног стања (у случају када је изабрани званичник поднио оставку, да је то учинио својом вољом);

[...]

Члан 3.5 став (2)

Централна изборна комисија БиХ води Централни бирачки списак за територију Босне и Херцеговине на основу евиденције надлежног државног органа који води регистар грађана Босне и Херцеговине у складу са Законом о централној евиденцији и размјени података, осим ако овим Законом није другачије одређено.

Члан 3.6 став (1)

Централна изборна комисија БиХ одговорна је за тачност, ажурност и укупни интегритет Централног бирачког списка.

Члан 4.1

Да би учествовали на изборима, политичке странке, независни кандидати, коалиције и листе независних кандидата овјеравају се код Централне изборне комисије Босне и Херцеговине.

Члан 5.14 став (1)

Централна изборна комисија БиХ утврђује изглед, садржај, својства и карактеристике гласачког листића за све нивое непосредних избора у Босни и Херцеговини.

Члан 5.15

Гласачки листић садржи само сљедеће податке:

1. датум избора;

2. назив органа за који се врши избор;

3. називе политичких странака, коалиција, листи независних кандидата и имена независних кандидата са ознаком 'независни кандидат', по редослиједу утврђеном на збирној листи жријебањем проведеним како би се одредио њихов редослијед на гласачком листићу, као и имена свих кандидата на листама; и

4. упутство о начину испуњавања гласачког листића.

5. упутство гласачу за коришћење изборних технологија које утичу на начин гласања.

За сваку политичку странку, коалицију, листу независних кандидата и независног кандидата, жријебањем се извлачи број, како би се одредио њихов редослијед на гласачком листићу. Број добијен жријебањем користи се за одређену политичку странку или коалицију за сваки ниво избора за који се та политичка странка или коалиција појављује на гласачком листићу. Централна изборна комисија Босне и Херцеговине објављује мјесто, датум и вријеме одржавања жријебања за редослијед на гласачком листићу. Представници политичких странака, коалиција, листа независних кандидата, независних кандидата и други акредитовани посматрачи могу присуствовати жријебању.

Члан 5.18

Ако се име бирача не налази на изводу из Централног бирачког списка зато што се бирач регистровао да гласа ван земље, а вратио се да гласа лично у Босни и Херцеговини, његово име додаје се на посебан формулар који садржи све податке као и извод из Централног бирачког списка. Бирач се потписује на извод и има право да гласају непотврђеним - ковертираним гласачким листићем, у складу са одредбама овог закона.

Личне исправе бирача задржавају се док бирач не врати непотврђени - ковертирани гласачки листић у запечаћеној коверти. Бирач ставља свој гласачки листић у посебну коверту, на којој ће се назначити подаци на основу којих се може провјерити његово бирачко право. Коверта ће бити запечаћена прије него што је бирач убаци у гласачку кутију. Послије затварања бирачког мјеста и отварања гласачких кутија у складу са одредбама овог закона, бирачки одбор броји непотврђене - ковертиране гласачке листиће из гласачке кутије и записује добијени број у записник о раду бирачког одбора, те пакује и доставља све запечаћене коверте општинској изборној комисији. Општинска изборна комисија прослеђује Централној изборној комисији Босне и Херцеговине пакете запечаћених коверти са свих бирачких мјеста у тој општини. Централна изборна комисија Босне и Херцеговине потврђује да се тај бирач регистровао да гласа ван земље, као и бирачко право тог бирача прије него се отвори коверта и прије него што гласачки листић буде пребројан. Ако не може бити потврђено да се тај бирач регистровао за гласање ван земље и да има бирачко право, коверта се не отвара, нити се броји.

Члан 5.29а

Централна изборна комисија БиХ објављује прелиминарне, незваничне и некомплетне резултате избора за све нивое власти за које се избори одржавају, према сљедећем распореду:

а) прве резултате у 24.00 часа на дан одржавања избора,

б) два пута у току наредна 24 сата,

ц) у наредних пет дана свака 24 сата,

д) наредних дана сваких 48 сати, све до објављивања коначних, службених и комплетних резултата избора.

Члан 6.1

Заштиту изборног права обезбјеђују изборне комисије и Апелационо одјељење Суда Босне и Херцеговине.

Члан 20.11

Ентитети усклађују своје законе и прописе с овим законом у року од четрдесет пет (45) дана од дана ступања на снагу овог закона.

31. **Одлука о утврђивању надлежности Изборне комисије ентитета** („Службени гласник БиХ“ број 3/02) у релевантном дијелу гласи:

I

Изборна комисија ентитета, установљена на основу Изборног закона ентитета, надлежна је да обавља сљедеће послове:

1. Стара се о правилној примјени Изборног закона ентитета и Изборног закона Босне и Херцеговине;

2. Обезбјеђује да сви захтјеви за овјеру учешћа за избор предсједника и потпредсједника Републике Српске, посланика Народне скупштине Републике Српске, Представничког дома Парламента Федерације БиХ и кантоналних скупштина, буду састављени у складу с Изборним законом Босне и Херцеговине и доставља их на одобрење Изборној комисији Босне и Херцеговине;

3. Предлаже буџет за провођење избора за ниво за који је надлежан ентитет, у складу са чланом 1.2. Изборног закона Босне и Херцеговине;

4. Акредитује овјерену политичку странку, коалицију, листу независних кандидата или независног кандидата, као посматраче у изборној јединици у којој се та политичка странка, коалиција, листа независних кандидата или независни кандидати, кандидују;

5. Издаје акредитације за посматраче који надгледају рад изборних комисија ентитета;

6. Утврђује висину накнаде члановима изборних комисија и члановима бирачких одбора;

7. Обавља и друге послове по захтјеву Изборне комисије Босне и Херцеговине.

II

Уколико Изборни закон ентитета утврди надлежност Изборне комисије ентитета која је у супротности с овом одлуком, примјењиваће се ова одлука.

32. **Изборни закон Републике Српске** („Службени гласник РС“ број 61/24) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1. став (1)

(1) Овим законом уређују се избор и именовање посланика Народне скупштине Републике Српске и делегата Вијећа народа Републике Српске, предсједника и потпредсједника Републике Српске, делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине из Републике Српске, одборника скупштине града, одборника скупштине општине, избор и опозив градоначелника града и начелника општине, избор чланова савјета мјесне заједнице, именовање органа за спровођење избора, заштита изборног права, правила понашања у изборној кампањи, финансирање изборне кампање, као и друга питања од значаја за спровођење овога закона.

Члан 9. став (3)

(3) Републичка изборна комисија утврдиће број и распоред бирачких мјеста у дипломатско конзуларним представништвима Босне и Херцеговине према критеријумима из члана 88. овога закона.

Члан 13. ст. (1) и (2)

(1) Судије редовних и уставних судова, тужиоци и њихови замјеници, правобраниоци и њихови замјеници, омбудсмени и њихови замјеници, чланови судова/домова/савјета за људска права, нотари, полицијски службеници, главни ревизори и замјеници главног ревизора у институцијама Републике Српске и Босне и Херцеговине и гувернер и вицегувернери Централне банке Босне и Херцеговине, припадници Оружаних снага Босне и Херцеговине, припадници Обавјештајно безбједносне агенције Босне и Херцеговине, као и дипломатски и конзуларни представници БиХ у иностранству, који имају дипломатски статус у складу с Бечком конвенцијом о дипломатским односима (из 1961. године), могу се кандидовати за јавну изборну функцију само ако претходно поднесу оставку на ту функцију или поступе у складу са законима који регулишу њихов статус.

(2) Ако Републичка изборна комисија утврди да лице из става 1. овог члана није поднијело оставку на функцију или није поступило у складу са законом којим се регулише његов статус у периоду од овјере кандидатуре до штампања гласачких листића извршиће се уклањање имена овог лица са овјерених кандидатских листи, а ако се исто утврди након штампања гласачких листића, таквом лицу неће бити додијељен мандат ако га освоји.

Члан 18.

Пријава за овјеру за учествовање на изборима укључује изјаву, потписану од предсједника политичке странке, коалиције или независног кандидата, да ће се та политичка странка, коалиција или независни кандидат у својим активностима

придржавати Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини и Устава Републике Српске, а чији садржај Републичка изборна комисија утврђује упутством.

Члан 19. ст. од (1) до (3)

(1) Избори на републичком и локалном нивоу одржавају се прве недјеље у октобру, осим ако се овај датум не подудара с обиљежавањем вјерског празника једног од конститутивних народа Републике Српске.

(2) Изборе које није могуће одржати прве недјеље у октобру, због подударања с вјерским празником, Републичка изборна комисија заказује за недјељу након прве недјеље у октобру која се не подудара са вјерским празником.

(3) Републичка изборна комисија расписује изборе у складу с овим законом, обавјештава све надлежне органе и јавност о датуму одржавања избора најмање 150 дана прије одржавања избора, осим ако одредбама Главе XV овог закона није другачије одређено.

Члан 29.

Републичка изборна комисија:

1) доноси одлуку о одржавању непосредних избора у Републици Српској, прописаних овим законом,

2) доноси подзаконске акте за спровођење овог закона,

[...]

4) координише, надгледа и регулише законитост рада градских, односно општинских изборних комисија и бирачких одбора у складу с овим законом,

[...]

6) одговорна је за тачност, ажурност и укупни интегритет Бирачког списка за територију Републике Српске,

7) обезбјеђује статистичке евиденције разврстане по полу, старости, разврстани по изборним јединицама за сваки дио изборног процеса,

8) овјерава политичке странке, коалиције, листе независних кандидата и независне кандидате за учествовање на републичком и локалном нивоу власти за непосредне изборе у Републици Српској,

9) доноси прописе и одговорна је за благовремену дистрибуцију и безбједност примијењене изборне технологије на бирачком мјесту и центрима за бројање тј. опреме за електронско бројање гласачких листића-оптичких скенера гласачких листића, електронске идентификације гласача тј. читача отисака прстију, безбједносних камера и друге одговарајуће техничке опреме и изборног материјала за спровођење избора из надлежности Републичке изборне комисије,

[...]

11) потврђује и овјерава кандидатске листе и кандидате за све нивое непосредних и посредних избора у Републици Српској обухваћених овим законом,

12) одговорна је за благовремено штампање, дистрибуцију и безбједност гласачких листића и образаца за непосредне изборе на оба нивоа власти у Републици Српској,

13) утврђује садржај и форму гласачких листића за оба нивоа власти за непосредне изборе у Републици Српској,

14) утврђује и потврђује резултате непосредних и посредних избора обухваћених овим законом и овјерава да су ти избори проведени у складу са овим законом и упућује на објаву „Службеном гласнику Републике Српске“ резултате непосредних и посредних избора обухваћених овим законом,

15) издаје увјерење лицима која су добила мандат на оба нивоа власти непосредних и посредних избора у Републици Српској обухваћених овим законом,

[...]

17) упућује на објаву у „Службеном гласнику Републике Српске“ прописе и изборне резултате непосредних и посредних избора у Републици Српској обухваћених овим законом, информације за бираче, те остале информације неопходне за спровођење овог закона,

18) обавља све изборне активности за избор предсједника и потпредсједника Републике Српске и посланика Народне скупштине Републике Српске,

19) доноси одлуку о престанку мандата изабраног функционера на републичком и локалном нивоу власти, а када је потребно, утврђује да ли је изабрани функционер који је поднио оставку, то учинио својом вољом,

20) провјерава одлуку надлежног органа о престанку мандата изабраног званичника опозивом, како би се обезбиједило да је мандат изабраног званичника престао у складу с овим законом,

21) подноси годишњи извјештај Народној скупштини Републике о спровођењу избора у Републици Српској, провођењу овог закона и иницира његове измјене,

22) доноси опште акте за опозив градоначелника и начелника општине, надзире поступак опозива и одговара за законито спровођење тог поступка,

23) пружа стручну помоћ скупштини општине, односно града и органима за спровођење поступка за опозив,

24) доноси акте којима се утврђују критеријуми за расподјелу средстава за финансирање изборне кампање,

25) доноси акте којима уређује унутрашњу организацију и начин свог рада, на које сагласност даје Народна скупштина Републике Српске и

26) обавља све друге послове утврђене законом.

Члан 50. став (2)

(2) Републичка комисија води Бирачки списак за територију Републике Српске на основу евиденције Министарства унутрашњих послова у складу са законима који регулишу предметну област, осим ако овим законом није другачије одређено.

Члан 51. став (1)

(1) Републичка изборна комисија одговорна је за тачност, ажурност и укупни интегритет Бирачког списка.

Члан 64.

Да би учествовали на изборима, политичке странке, независни кандидати, коалиције и листе независних кандидата овјеравају се код Републичке изборне комисије.

Члан 101. став (1)

(1) Републичка изборна комисија утврђује форму и садржај гласачког листића правилником за републички и локални ниво власти непосредних избора у Републици Српској.

Члан 102. став (4)

(4) Републичка изборна комисија објављује мјесто, датум и вријеме одржавања жријебања за редослијед на гласачком листићу.

Члан 105. став (1)

(1) Ако се име бирача не налази на изводу из Бирачког списка зато што се бирач регистровао у Бирачки списак да гласа у иностранству, а вратио се да гласа лично у Републику Српску, његово име додаје се на посебан образац који садржи све податке као и извод из Бирачког списка.

Члан 117.

Републичка изборна комисија објављује прелиминарне, незваничне и некомплетне резултате избора за ниво власти за који се избори одржавају, по сљедећем распореду:

1) прве резултате у 24.00 часа на дан избора,

2) два пута у току наредна 24 часа,

3) у наредних пет дана свака 24 часа,

4) наредних дана сваких 48 часова, све до објављивања коначних, службених и комплетних резултата избора.

Члан 121.

Заштиту изборног права обезбјеђују изборне комисије и Врховни суд Републике Српске.

Члан 240. став (1)

(1) Републичка изборна комисија ће у року од шест мјесеци од ступања на снагу овог закона донијети:

1) *Правилник о спровођењу процедуре јавног конкурса за избор чланова градске, односно општинске изборне комисије из члана 35. став 6. овог закона,*
2) *Правилник о роковима и начину за закључивање и потврђивање коначног Бирачког списка и роковима за достављање података о промјенама у евиденцијама расељених лица и евиденцији држављана који гласају у иностранству из члана 51. став 6. овог закона,*
3) *Правилник о раду Центра за бирачки списак из члана 53. став 5. овог закона,*
4) *Правилник о форми и садржају извода из Бирачког списка из члана 55. став 3. овог закона,*

[...]

Члан 241.

Скупштина јединице локалне самоуправе ће у року од шест мјесеци од ступања на снагу овог закона донијети одлуку о поступку организације и спровођења избора за чланове Савјета мјесних заједница, те питања сазивања и конституисања Савјета мјесних заједница.

Члан 242.

(1) За спровођење локалних избора 2024. године неће се примјењивати рокови из члана 19. став 3, члана 69 ст. 1. и 2, члана 72. ст. 1. и 2, члана 74. ст. 3. и 4, члана 77. ст. 2. и 3, члана 83. ст. 1. и 2, члана 84. став 2, члана 85. став 2. и члана 88. став 2. овог закона.

(2) Републичка изборна комисија одлуком утврђује рокове за спровођење локалних избора 2024. године.

Члан 243.

Ступањем на снагу овог закона неће се примјењивати одредбе Изборног закона Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине", бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02 - исправка, 4/04, 20/04, 25/05, 77/05, 11/06, 24/06, 33/08, 37/08, 32/10, 48/11 - одлука Уставног Суда Босне и Херцеговине, 63/11 - одлука Уставног Суда Босне и Херцеговине 18/13, 7/14, 31/16, 54/17 - одлука Уставног Суда Босне и Херцеговине, 41/20, 38/22, 51/22 и 67/22) које уређују избор и именовање посланика Народне скупштине Републике Српске, делегата Вијећа народа Републике Српске, предсједника и потпредсједника Републике Српске, делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине из Републике Српске, одборника

скупштине града, одборника скупштине општине, градоначелника града, начелника општине, именовање органа за спровођење избора за законодавни, представничке и извршне органе власти у Републици Српској, учествовање припадника националних мањина у изборима за локални ниво, заштита изборног права у Републици Српској, правила понашања у изборној кампањи и финансирање изборне кампање у Републици Српској, као и друге одредбе наведеног закона које се односе на изборе за законодавне, представничке и извршне органе власти у Републици Српској.

V. Допустивост

33. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредбе члана VI/3а) Устава БиХ и члана 19 Правила Уставног суда.

34. Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине гласи:

а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

[...]

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

35. Захтјеве за оцјену уставности поднијели су први замјеник предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине и једна четвртина делегата у Дому народа Парламентарне скупштине, што значи да су захтјеве поднијели овлашћени субјекти у смислу члана VI/3а) Устава БиХ. Такође, Уставни суд запажа да се захтјевима тражи оцјена уставности Изборног закона РС, из чега слиједи да неспорно постоји надлежност Уставног суда за одлучивање.

36. Стога, имајући у виду одредбе члана VI/3а) Устава БиХ и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да су захтјеви допустиви зато што су их поднијели овлашћени субјекти. Такође, не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег захтјеви не би били допустиви.

VI. Меритум

37. Подносиоци захтјева наводе да оспорени закон није у складу с одредбама чл. I/2, III/3б) и VI/5 Устава Босне и Херцеговине. Наиме, подносиоци захтјева тврде да су Изборним законом РС регулисана питања која су већ регулисана Изборним законом БиХ, те да оспорени закон већину тих питања регулише на очигледно другачији начин јер одузима овлашћења ЦИК-у као државној институцији надлежној за спровођење избора на свим нивоима власти. Због тога, подносилац Звиздић сматра да је Изборни закон РС у цијелости неуставан, док подносиоци делегати сматрају да су одређене одредбе Изборног закона РС неуставне.

38. Имајући у виду суштину навода из захтјева, Уставни суд сматра да се у конкретном случају покреће питања усклађености оспореног закона с одредбама чл. I/2, III/3б) и VI/5 Устава Босне и Херцеговине. Уставни суд подсјећа да је у својој пракси већ заузео јасан став о уставној обавези поштовања државних закона. Тако је у Одлуци број У-14/04 Уставни суд истакао да „доношење ентитетских закона опречно процедури која је прописана државним законима покреће питање уставности таквих закона у смислу одредби члана III/3б) Устава БиХ, те да се обавезе које намећу државни закони морају поштовати“ (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-14/04* од 29. октобра 2010. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 23/05). Тај став Уставни суд је реафирмисао и у Одлуци број У-2/11 (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-2/11* од 27. маја 2011. године, тачка 52, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 99/11).

39. Уставни суд је наведени став реафирмисао и у Одлуци број У-4/12 (*op. cit.*, тачка 43) која се односила на питање могућности да Народна скупштина доноси измјене и допуне Изборног закона РС које би биле у супротности с Изборним законом БиХ. У тој одлуци Уставни суд је закључио „[…] да је непријепорно да Изборни закон БиХ представља ‘одлуку институција Босне и Херцеговине’ у смислу члана III/3б) Устава Босне и Херцеговине, те да се тим законом, између осталог, утврђују начела на којима морају бити засновани изборни закони и прописи на осталим нивоима власти […]“. У том погледу, Уставни суд је, испитујући уставност побијаног закона у свјетлу поштовања обавеза и начела утврђених Изборним законом БиХ, размотрио да ли постоји надлежност Народне скупштине да регулише одређена питања која су везана за изборни процес и да ли оспорене одредбе Изборног закона РС слиједе начела Изборног закона БиХ. Уставни суд је закључио да је за доношење одредби Закона о измјенама и допунама Изборног закона РС, које су се тицале састава и стручне спреме чланова те позиције предсједника Изборне комисије Републике Српске (у даљњем тексту: ИКРС), као и утврђивања вишечланих изборних јединица, постојала надлежност ентитетског законодавца да та питања уреди ентитетским законом. Затим је закључио да те

одредбе нису опречне начелима утврђеним Изборним законом БиХ, због чега се тим одредбама не покрећу питања њихове уставности у односу на члан III/3б), а самим тим ни у односу на члан I/2 Устава Босне и Херцеговине (*ibid.*, тач. 46–52 и 60–54). С друге стране, Уставни суд је, разматрајући питање надлежности ИКРС-а да надзире рад градских и општинских изборних комисија и бирачког одбора и овлашћења ИКРС-а да контролише рад Центра за бирачки списак, те обавезивања општинских комисија да објединьене резултате избора са свих бирачких мјеста достављају и ИКРС-у и ЦИК-у, закључио да је тим одредбама прекршено уставно начело према којем су ентитети и друге административне јединице у Босни и Херцеговини дужни да се придржавају, између осталог, и „одлука институција Босне и Херцеговине“, због чега су те одредбе опречне члану III/3б) Устава Босне и Херцеговине и начелу владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине. Наиме, Уставни суд је у тач. 54 и 55 те одлуке нагласио:

> „54. […] Уставни суд опажа како Изборним законом БиХ није предвиђена било каква улога других изборних комисија у спровођењу ових овлашћења ЦИК-а, нити могућност ЦИК-а да ова овлашћења пренесе на било коју другу изборну комисију. Даље, Уставни суд указује како је чланом 2.21 Изборног закона БиХ прописана искључива мјеродавност ЦИК-а да утврди мјеродавност изборних комисија ентитета, а да су ентитети, на основу члана 20.11 Изборног закона БиХ, били дужни да своје законе и прописе ускладе с Изборним законом БиХ. Даље, Уставни суд указује како је на основу одредбе члана 2.21 Изборног закона БиХ ЦИК донио Одлуку о утврђивању мјеродавности изборне комисије ентитета, којом је децидирано прописано које мјеродавности имају ентитетске изборне комисије. Такође, наведеном одлуком је прописано да ће, у случају да изборни закони ентитета ‘утврде мјеродавност Изборне комисије ентитета која је опречна овој одлуци’, примјењивати наведену одлуку.
>
> 55. Имајући у виду […] да ентитети (или друге административне јединице Босне и Херцеговине) морају поштовати обавезе које им се налажу законима које су донијеле институције Босне и Херцеговине (*op. cit.*, У-14/04 и У-2/11), Уставни суд сматра како побијаним законом не може да се пропише могућност преузимања било којих овлашћења ЦИК-а, нити ентитетским законом може да се пропише могућност ЦИК-а да одређена своја овлашћења пренесе на друге изборне комисије зато што таква могућност није експлицитно прописана Изборним законом БиХ, јединим актом који може да прописује мјеродавности и овлашћења ЦИК-а, нити је прописана Одлуком о утврђивању мјеродавности изборне комисије ентитета коју је ЦИК донио на основу овлашћења која су му дата чланом 2.21 Изборног закона БиХ.“

40. Враћајући се на захтјеве за оцјену уставности који су предмет овог поступка, Уставни суд најприје подсјећа да је Изборни закон БиХ донесен на основу Анекса 3 Општег оквирног споразума за мир под насловом „Споразум о изборима“. Наиме, тај анекс је регулисао питање организовања и одржавања првих послијератних избора, а начела и стандарди фер и демократских избора који су садржани у том анексу представљају основ за усвајање Изборног закона БиХ, с којим морају бити усклађени ентитетски изборни закони. Нужно је нагласити да су се у члану V Анекса стране сагласиле „[…] основати сталну изборну комисију која ће бити одговорна за спровођење будућих избора у Босни и Херцеговини“. Према томе, Уставни суд наглашава да је тиме што је Парламентарна скупштина донијела Изборни закон БиХ, те његовим ступањем на снагу и оснивањем ЦИК-а као тијела које је одговорно за организовање и спровођење избора успостављен јединствен правни систем и институционални оквир за непосредне изборе за све нивое власти у Босни и Херцеговини. То произлази како из садржаја члана 1.1 тако и из других одредби Изборног закона БиХ.

41. Такав законодавни оквир, како је то већ указано, у чл. 2.21 и 20.13 Изборног закона БиХ омогућава доношење ентитетских закона. Међутим, тај оквир истовремено успоставља ограничење да ентитетским законима може бити регулисан само начин избора и састав изборних комисија и формирање вишечланих изборних јединица, што су питања за која постоји изричито овлашћење прописано Изборним законом БиХ. Такође, из члана 2.21 став (1) Изборног закона БиХ произлази да ентитетски законодавци не могу одлучивати о надлежностима ентитетских изборних комисија јер надлежност тих комисија утврђује ЦИК у складу с тим законом. ЦИК је надлежности тих комисија регулисао доношењем Одлуке о утврђивању надлежности којом је у члану II прописано: „Уколико Изборни закон ентитета утврди надлежност ентитетске Изборне комисије, која је у супротности с овом одлуком, примјењиваће се ова одлука.“ Осим тога, Уставни суд наглашава да је у члану 20.11 Изборног закона БиХ установљена обавеза ентитета да морају ускладити своје законе и прописе с Изборним законом БиХ. Дакле, из садржаја наведених одредби јасно произлази да Народна скупштина нема уставну надлежност да доноси прописе о било којим другим питањима спровођења непосредних избора у том ентитету ван одредби Изборног закона БиХ и Одлуке о утврђивању надлежности као одлука институција БиХ.

42. Уставни суд запажа да из садржаја одредби чл. 1, 9, 13, 18, 19, 29, 50, 51, 64, 101, 102, 105, 117, 121 и 241 Изборног закона РС, на које су указали подносиоци делегати, произлази да је Народна скупштина тим одредбама регулисала питања која се односе на: могућност гласања у иностранству; могућност кандидовања носилаца правосудних и других неспојивих дужности; надлежности изборне комисије; расписивање и заказивање избора; изглед, садржај, својства и карактеристике гласачког листића; вођење бирачких спискова; овјеравање за

учешће на изборима политичких странака, независних кандидата, коалиција и листи независних кандидата; ждријебања за редослијед на гласачком листићу; објаве резултата избора; заштиту изборног права и друга питања од значаја за изборни процес. Такође, из наведених законских одредби произлази да је Изборним законом РС за сва та питања прописана надлежност Републичке изборне комисије и других ентитетских органа, док је чланом 243 Изборног закона РС изричито прописано да даном ступања на снагу тог закона у РС престају да важе одредбе Изборног закона БиХ које се, између осталог, односе на спровођење непосредних избора у Републици Српској. У вези с тим, Уставни суд указује **да су та** питања већ регулисана одредбама чл. 1.5, 1.8, 2.21, 2.9, 3.5, 3.6, 4.1, 5.14, 5.15, 5.18, 5.29а и 6.1 Изборног закона БиХ и да је надлежност за спровођење тих питања искључиво повјерена ЦИК-у. Такође, Уставни суд указује да је у Одлуци број У-4/12 утврдио да су неуставне одредбе Закона о измјенама и допунама Изборног закона РС којима су била регулисана питања мјеродавности ИКРС-а да надзире рад градских и општинских изборних комисија и бирачког одбора и овлашћења ИКРС-а да контролише рад Центра за бирачки списак, те обавезивања општинских комисија да обједињене резултате избора са свих бирачких мјеста достављају и ИКРС-у и ЦИК-у (*op. cit.,* тач. 54 и 56–59).

43. Код таквог стања ствари, за Уставни суд је очито да оспорени закон није донесен с циљем усклађивања Изборног закона РС с одредбама Изборног закона БиХ у смислу члана 20.11 тог закона јер се одредбе оспореног закона не односе „на начин избора и састав изборних комисија“ у смислу члана 2.21 Изборног закона БиХ, нити на утврђивање вишечланих изборних јединица у смислу члана 20.13 Изборног закона БиХ. У суштини, оспореним законом који је донијела Народна скупштина РС понавља се текст одредби Изборног закона БиХ и, без било каквог уставног овлашћења, надлежност за спровођење избора на територији ентитета Републике Српске се повјерава Републичкој изборној комисији. На тај начин се, супротно процедурама прописаним одлукама институција БиХ односно Изборним законом БиХ и Одлуком о утврђивању надлежности, настоји успоставити паралелан систем за спровођење избора делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине из Републике Српске, избора за законодавне, представничке и извршне органе власти у Републици Српској, као и локалних избора у Републици Српској.

44. Уставни суд нарочито указује да Народна скупштина нема надлежност да чланом 243 Изборног закона РС стави ван правне снаге прописе које је донијела Парламентарна скупштина у извршавању својих надлежности. У том погледу, Уставни суд подсјећа да је у Одлуци о допустивости и меритуму број У-2/22 нагласио да „једини начин престанка дјеловања наведених закона као одлука донесених у институцијама БиХ могу бити нове одлуке институција Босне и

Херцеговине, што подразумијева да све док су закони као одлуке институција БиХ на правној снази ентитети су дужни да их поштују и немају надлежност за усвајање било каквих законодавних активности у тим областима“ (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-2/22* од 26. маја 2022. године, тачка 91, доступна на www.ustavnisud.ba). Према томе, имајући у виду неспоран садржај Изборног закона БиХ, садржај оспореног закона којим се преузимају надлежности институција Босне и Херцеговине, као и неспорну праксу Уставног суда, јасно је да у Уставу Босне и Херцеговине не постоје одредбе на основу којих би могла да се оправда уставност оспореног закона који је донијела Народна скупштина.

45. Полазећи од тога да је из садржаја Изборног закона РС очигледно да се *ratio* доношења тог закона није састојао у потреби за усклађивањем с одредбама Изборног закона БиХ и Одлуком о утврђивању надлежности, те да је противан Изборном закону БиХ, Уставни суд сматра да је Изборни закон РС који је донијела Народна скупштина у цијелости неуставан јер је противан Изборном закону БиХ као „одлуци институција БиХ“. Према начелу владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине, ентитети су дужни да поштују законе на нивоу Босне и Херцеговине. Осим тога, према члану III/3б) Устава Босне и Херцеговине, ентитети су дужни да поштују одлуке институција Босне и Херцеговине, као и начело из члана VI/5 Устава Босне и Херцеговине према којем су одлуке Уставног суда коначне и обавезујуће.

46. Имајући у виду све наведено, Уставни суд закључује да је доношењем оспореног закона Народна скупштина поступила супротно чл. I/2, III/3б) и VI/5 Устава Босне и Херцеговине у вези с Изборним законом Босне и Херцеговине, због чега је тај закон у цјелини супротан чл. I/2, III/3б) и VI/5 Устава БиХ.

47. Одлучујући о дјеловању одлуке Уставног суда, у складу са чланом 61 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да Изборни закон РС престаје да важи од дана објављивања тог закона у „Службеном гласнику Републике Српске“ („Службени гласник РС“ број 61/24).

VII. Закључак

48. Уставни суд закључује да Изборни закон РС који је донијела Народна скупштина није у складу са чл. I/2, III/3б) и VI/5 Устава Босне и Херцеговине због тога што је доношењем тог закона прекршено уставно начело владавине права из члана I/2 Устава Босне и Херцеговине према којем су ентитети дужни да поштују законе на нивоу Босне и Херцеговине, а према члану III/3б) Устава Босне и Херцеговине дужни су да поштују „одлуке институција Босне и Херцеговине“, као и начело из члана VI/5 Устава Босне и Херцеговине према којем су одлуке Уставног суда коначне и обавезујуће.

49. На основу члана 64 став (4) Правила Уставног суда, престаје правно дејство Одлуке о привременој мјери број У-12/24 од 24. јула 2024. године.

50. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 61 ст. (1), (2) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

51. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Предмет број У-14/24

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности чл. 3, 4 и 6 Закона о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24)

Одлука од 14. новембра 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-14/24**, рјеавајући захтјев **четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине БиХ**, на основу члана VI/3.а) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1), (2) и (3) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 14. новембра 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности чл. 3, 4 и 6 Закона о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24),

утврђује се да члан 3 став 2 Закона о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) у односу на ријеч „кривично“ и чл. 6 и 7 Закона о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) нису у складу са чл. I/2. и III/3.б) Устава Босне и Херцеговине.

У складу са чланом 61 став (3) Правила Уставног суда, члан 3 став 2 Закона о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) у односу на ријеч „кривично“ и чл. 6 и 7 Закона о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) престају да важе наредног дана од дана објављивања одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“.

Утврђује се да је члан 4 Закона о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) у складу са чл. I/2. и III/3.б) Устава Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, и то: Шефик Џаферовић, Џенан Ђонлагић, Џемал Смајић и Сафет Софтић (у даљњем тексту: подносиоци захтјева), поднијели су 30. јула 2024. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену усклађености чл. 3, 4 и 6 Закона о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24; у даљњем тексту: Закон о имунитету РС) са чл. I/2. и III/3.б) Устава Босне и Херцеговине.

2. Такође, подносиоци захтјева су, на основу члана 64 Правила Уставног суда, поднијели и захтјев за доношење привремене мјере којом би Уставни суд привремено ставио ван правне снаге чл. 3, 4 и 6 Закона о имунитету РС („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24), до доношења коначне одлуке Уставног суда.

II. Поступак пред Уставним судом

3. На основу члана 23 став (2) Правила Уставног суда, од Народне скупштине Републике Српске (у даљњем тексту: Народна скупштина РС) затражено је 5. августа 2024. године да достави одговор на захтјев у року од 30 дана од пријема дописа.

4. Народна скупштина није доставила одговор на захтјев.

Уводна запажања

Развој правног института „имунитет носилаца јавне власти“

5. У односу на државни ниво власти, до 2002. године на снази је био Закон о имунитету Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Закон о имунитету БиХ; „Службени гласник БиХ“ број 1/97 од 29. октобра 1997. године), који је прописивао да имунитет уживају чланови Предсједништва Босне и Херцеговине, делегати и

посланици у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Парламентарна скупштина), тадашњи „копредсједавајући“ и „допредсједавајући“ Савјета министара Босне и Херцеговине, министри и замјеници министара, судије Уставног суда Босне и Херцеговине те гувернер и чланови Управног одбора Централне банке Босне и Херцеговине. Имунитет је подразумијевао да се не може покренути кривични или грађански поступак против наведених лица. Ако је поступак покренут, даљњи поступак се неће водити, нити се наведена лица могу хапсити, притварати или задржавати, ако се позову на имунитет, све док надлежни орган у сваком конкретном случају не одлучи о одузимању имунитета.

6. Законом о измјенама и допунама Закона о имунитету БиХ („Службени гласник БиХ“ број 19/03) круг лица која уживају имунитет је проширен на службенике и друга лица која су овлашћена да представљају Предсједништво, Парламентарну скупштину, Савјет министара с министарствима, Уставни суд, Централну банку и друге институције које обављају послове из надлежности Босне и Херцеговине, за вријеме обављања послова за те институције и на путу између институција и мјеста сталног или привременог боравка.

7. Чланом IV/Б.4.10 Устава Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Устав ФБиХ) било је прописано да предсједник Федерације, потпредсједник Федерације, премијер, замјеник премијера те остали чланови Владе не могу бити кривично гоњени нити одговорни у грађанском поступку за било каква дјела учињена у вршењу своје дужности.

8. Високи представник је 6. октобра 2002. године донио Одлуку број 36/02 којом је донио Амандман LXIV на Устав ФБиХ. Тим амандманом измијењен је члан IV.A.3.13 тако што је прописано да чланови и делегати законодавних органа Федерације не подлијежу ни кривичноправној ни грађанскоправној одговорности за радње које чине у оквиру својих дужности у законодавним органима Федерације. Такође, том одлуком су донесена још два амандмана, и то: Амандман LXV („Службене новине ФБиХ“ број 52 од 28. октобра 2002. године) којим је брисан члан IV/Б.4.10 Устава ФБиХ (тачка 7 ове одлуке), те Амандман LXVI у члану IV/Ц.10 којим је додат нови текст којим Уставни суд Федерације БиХ одлучује о питањима која проистичу из закона којим се уређује имунитет у Федерацији.

9. Уставом Републике Српске (у даљњем тексту: Устав РС) било је прописано да народни посланик не може бити позван на кривичну одговорност, притворен или кажњен за изражено мишљење или давање гласа у Народној скупштини. Народни посланик не може бити притворен без одобрења Народне скупштине, осим ако је затечен у вршењу кривичног дјела за које је прописана казна затвора у трајању дужем од пет година. Против народног посланика, који се позове на имунитет, не може се без одобрења Народне скупштине покренути кривични поступак (члан 73). Такође је било прописано да кривични имунитет, исто као и народни посланици,

уживају предсједник Републике (члан 86) и чланови Владе (члан 95). Амандманом LIII на Устав Републике Српске круг лица која уживају кривични имунитет је проширен на чланове Сената Републике Српске.

10. Високи представник је 6. октобра 2002. године донио три одлуке којима је прогласио законе о имунитету, и то: Одлуку број 38/02 којом је прогласио Закон о имунитету БиХ и двије одлуке бр. 39/02 и 40/02 којима је прогласио Закон о имунитету ФБиХ и Закон о имунитету РС. Након тога су надлежна законодавна тијела БиХ и ентитета усвојила те законе без икаквих измјена, допуна и додатних услова те су их објавили у службеним гласилима.

11. Законима о имунитету које је донио високи представник прописано је да ће, у случају да се лице у току кривичног поступка позове на имунитет, одлуку о томе да ли је конкретни поступак извршен у оквиру дужности која је обухваћена имунитетом доносити надлежни суд. Такође је одређено да ресорно министарство доноси „стандардна процедурална правила којима се уређује рјешавање тих питања те одређује суд надлежан за њихово рјешавање“. Наведеним законима је на државном нивоу и на нивоу ентитета прописан имунитет за законодавну власт од кривичне и грађанске одговорности, а за извршну власт само од грађанске одговорности у оквиру дужности коју обављају. Даље је било прописано да ће о жалбама лица против одлука о имунитету за носиоце јавне власти на државном нивоу одлучивати Уставни суд, односно ентитетски уставни судови за носиоце јавне власти на ентитетском нивоу. Међутим, Законом о измјенама и допунама Закона о имунитету БиХ („Службени гласник БиХ“ број 75/09) одлучивање о имунитету је стављено у надлежност суда пред којим се води поступак.

Пракса Уставног суда у вези с питањем имунитета носилаца јавне власти

12. Одлуком о допустивости и меритуму број *У*-24/03 од 22. септембра 2004. године Уставни суд је одлучивао о усклађености с Уставом Босне и Херцеговине наведених Закона о имунитету БиХ и Закона о имунитету ФБиХ које је донио високи представник. Уставни суд је утврдио да су оспорене одредбе оба закона у складу с Уставом Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-24/03* од 22. септембра 2004. године, доступна на www.ustavnisud.ba). С обзиром на то да је оспореним законима прописано да ће питање имунитета рјешавати редовни суд, а по жалби Уставни суд, односно уставни судови ентитета за ентитетске функционере, Уставни суд је закључио да су оспорене одредбе у складу са чланом II/1. и II/2. Устава Босне и Херцеговине и чланом 13 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Уставни суд је такође закључио да су оспорене одредбе у складу са чланом II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције јер не спрјечавају да о позивању на имунитет буде правично одлучено. Коначно, имајући у виду да оспорени закони нису предвиђали њихово ретроактивно дејство,

Уставни суд је закључио да су они у складу с општим уставним принципима из Устава Босне и Херцеговине. Уставни суд је посебно нагласио да је имунитет привилегија јавноправног карактера дата носиоцу јавне функције у његовом својству носиоца јавноправне функције, а не као приватног лица ради заштите његових личних интереса, него ради интереса функције. Осим тога, Уставни суд је указао да је *ratio* доношења оспорених закона био да се успостави равнотежа између потребе за заштитом интегритета законодавних и извршних институција и потребе да се предуприједи да појединци у таквим институцијама злоупотријебе овлашћења, те да се обезбиједи јавна одговорност лица која обављају изабране дужности, док се истовремено обезбјеђује да таква лица уживају такве видове имунитета какви су примјерени за исправно вршење њихових функција (*idem*, тач. 37 и 39).

13. Уставни суд подсјећа да је у својој пракси одлучивао и о апелацијама поднесеним против одлука Уставног суда ФБиХ којима су одбијене жалбе које су апеланти изјавили против одлука редовних судова којима су одбијени приговори имунитета. У тим одлукама Уставни суд је закључио да оспореним одлукама Уставног суда ФБиХ о питању да ли одређено лице има имунитет нису повријеђена права из чл. 6 и 7 Европске конвенције (види Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. *АП-527/04* од 29. октобра 2004. године и *АП-412/04* од 29. октобра 2004. године, доступне на www.ustavnisud.ba). Наиме, Уставни суд је закључио да у поступцима одлучивања о имунитету апелантима нису ускраћене процесне гаранције права на правично суђење, нити је примјена закона била произвољна или дискриминаторна. Такође, Уставни суд је, позивајући се на ставове из Одлуке број У-24/03, закључио да чињеница да су судови примијенили законе о имунитету који је донио високи представник, а не раније уставне одредбе према којима су они уживали имунитет од кривичног гоњења не представља ретроактивну примјену права.

III. Захтјев

Наводи из захтјева

14. Народна скупштина је донијела оспорени Закон о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24; у даљњем тексту: Закон о имунитету РС), којим је стављен ван снаге ранији Закон о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 69/02). Подносиоци захтјева сматрају да су одредбе чл. 3, 4 и 6 Закона о имунитету РС супротне одредбама чл. I/2. и III/3.б) Устава Босне и Херцеговине.

15. Аргументирајући те наводе, подносиоци захтјева наводе да је високи представник за БиХ 2002. године донио Закон о имунитету БиХ и законе о имунитету ентитетā и амандмане на ентитетске уставе у дијелу који се тиче имунитета те је на тај начин унифицирао ту област на цијелој територији БиХ. Наводе да се оспорени Закон о имунитету РС разликује од наведених закона у обиму имунитета,

дефиницији појма „поступци извршени у оквиру дужности“ и надлежном органу који одлучује о имунитету. Подносиоци захтјева указују да је Законом о имунитету БиХ прописан имунитет од кривичне и грађанске одговорности за носиоце законодавне власти, а за носиоце извршне власти само имунитет од грађанске одговорности. Међутим, оспореном одредбом члана 3 Закона о имунитету РС за носиоце извршне власти прописан је имунитет и од кривичне и од грађанске одговорности. Стога подносиоци захтјева сматрају да члан 3 Закона о имунитету РС није у складу са чланом 3 Закона о имунитету БиХ, без улажења у питање да ли је потребно прописати имунитет од кривичне одговорности и за носиоце извршне власти или не. Даље наводе да је чланом 4 Закона о имунитету БиХ прописано да „поступци извршени у оквиру дужности“ подразумијевају поступке који проистичу из дужности које појединац има према дефиницији из Устава Босне и Херцеговине. С друге стране, чланом 4 Закона о имунитету РС прописано је да се имунитет односи на поступке „који проистичу из дужности коју лице обавља у Народној скупштини Републике Српске или Вијећу народа Републике Српске и коју лице обавља на функцији предсједника или потпредсједника Републике Српске или члана Владе Републике Српске“. Подносиоци захтјева сматрају да наведена формулација „проистиче из дужности“ није прописана на јасан, прецизан и предвидљив начин и да изазива висок степен правне несигурности те да је стога у супротности с принципом владавине права. Сматрају да је на тај начин остављен простор за произвољно и паушално тумачење које за посљедицу може имати неуједначену правну праксу о том питању јер није на јасан начин прописано из којег се акта попуњавају бланкетне одредбе „дужности“ и онога што „проистиче из дужности“.

16. Осим тога, подносиоци захтјева истичу да је питање шта потпада под „дужности“ обухваћене имунитетом остављено на дискрециону оцјену Уставном суду Републике Српске (у даљњем тексту: Уставни суд РС), сходно члану 6 Закона о имунитету РС. С друге стране, чланом 7 и 7а. Закона о имунитету БиХ прописано је да о имунитету у кривичном и парничном поступку одлучује „суд пред којим се поступак води“. Имајући у виду наведено, подносиоци захтјева сматрају да чл. 3, 4 и 6 Закона о имунитету РС нису у складу с релевантним одредбама Закона о имунитету БиХ, те да стога крше чл. I/2. и III/3.б) Устава Босне и Херцеговине.

IV. Релевантни прописи

17. У **Уставу Босне и Херцеговине** релевантне одредбе гласе:

Члан I став 2.

2. Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

Члан III став 3.
Надлежности и односи између институција Босне и Херцеговине и ентитета

3. Правни поредак и надлежности ентитета и институција

а) Све владине функције и овлашћења, која нису овим Уставом изричито дата институцијама Босне и Херцеговине, припадају ентитетима.

б) Ентитети и њихове ниже јединице у потпуности ће поштовати овај Устав, којим се стављају ван снаге одредбе закона Босне и Херцеговине и одредбе устава и закона ентитета које су у супротности с њим, као и одлуке институција Босне и Херцеговине. Општи принципи међународног права представљају интегрални дио правног поретка Босне и Херцеговине и ентитета.

18. **Закон о имунитету Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 32/02, 37/03 и 75/09)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 3.
Лица која имају право на имунитет (искључење од кривичне и грађанске одговорности)

Делегати Дома народа и посланици Представничког дома неће бити кривично или грађански одговорни за било који поступак извршен у оквиру њихових дужности у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

Чланови Предсједништва Босне и Херцеговине и чланови Савјета министара Босне и Херцеговине неће бити грађански одговорни за било који поступак извршен у оквиру њихових дужности у Предсједништву БиХ, односно Савјету министара БиХ.

Члан 4.
Трајање и дефиниција имунитета

На имунитет који имају, лица из члана 3. овог закона могу да се позову у било које вријеме за поступке извршене у оквиру њихових дужности у наведеним институцијама, али се он не може сматрати општом препреком за кривично гоњење или покретање парничног поступка.

У смислу овог закона, "поступци извршени у оквиру њихових дужности" подразумијевају поступке који проистичу из дужности које појединац има у Парламентарној скупштини, односно Предсједништву БиХ или Савјету министара БиХ, према дефиницији из Устава Босне и Херцеговине.

Члан 5.
Важећи закони

Осим ако није другачије предвиђено овим законом, кривични и парнични поступак против лица из члана 3. овог закона води се према важећем Закону о кривичном и Закону о парничном поступку.

Члан 6.
(Позивање на имунитет)

Ако у току кривичног поступка лице из члана 3. став 1. овог Закона изјави да је поступак који представља основ за покретање тог кривичног поступка извршен у оквиру његових дужности према дефиницији из члана 4. овог закона, о овом питању расправљаће и донијети одлуку надлежни суд.

Ако у току парничног поступка који се води против лица из члана 3. овог Закона лице изјави да је поступак који представља основ за покретање тог парничног поступка извршен у оквиру његових дужности према дефиницији из члана 4. овог закона, о овом питању расправљаће и донијети одлуку надлежни суд.

Лице које се позива на имунитет дужно је да предочи доказе којима се потврђује његово својство из члана 3. овог закона.

Члан 7.
(Надлежни суд)

За одлучивање о имунитету у кривичном и парничном поступку надлежан је суд пред којим се води поступак (у даљњем тексту: суд).

Члан 7а.
(Процедуре)

Лице које има право на имунитет може се на то право позвати на записник у току поступка у суду или писаним поднеском ван рочишта.

Суд је дужан затражити од присутне супротне странке да се изјасни о праву странке која се позвала на имунитет. Изјашњење се може поднијети најкасније у року од три дана.

Ако супротна странка није присутна на рочишту, или је право на имунитет истакнуто писаним поднеском, суд ће од супротне странке затражити да се о праву странке која се позвала на имунитет изјасни у року од три дана од дана пријема позива за изјашњење.

Члан 7б.
(Рок)

Лице које има право на имунитет може се на то право позвати до завршетка главног претреса у кривичном поступку и до закључивања главне расправе у парничном поступку.

Члан 7ц. ст. (1) и (2)
(Доношење одлуке)

О праву лица које се позвало на имунитет одлуку доноси вијеће од троје судија у року од три дана од дана пријема изјашњења супротне странке, односно протека рока за изјашњење.

Против одлуке из става 1. овог члана, у року од три дана од дана пријема, може се уложити жалба суду који одлучује у другом степену о одлукама надлежног суда.

19. **Закон о имунитету Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) у релевантном дијелу гласи:

Члан 3.

(1) Посланици у Народној скупштини Републике Српске и делегати у Вијећу народа Републике Српске неће бити кривично или грађански одговорни за изражено мишљење, давање гласа или било који поступак извршен у оквиру њихо-вих дужности у Народној скупштини и Вијећу народа за вријеме трајања ман-дата и након престанка мандата.

(2) Предсједник и потпредсједници Републике Српске и чланови Владе Републике Српске неће бити кривично или грађански одговорни за поступке извршене у оквиру њихових дужности за вријеме трајања мандата и након престанка мандата.

Члан 4.

Под поступцима извршеним у оквиру дужности подразумијевају се поступци који проистичу из дужности коју лице обавља у Народној скупштини Републике Српске или Вијећу народа Републике Српске и коју лице обавља на функцији предсједника или потпредсједника Републике Српске или члана Владе Републике Српске.

Члан 5.

Лица из члана 3. овог закона могу се позвати на имунитет у било које вријеме за поступке извршене у оквиру њихових дужности, али се позивање на имунитет не може сматрати општом препреком за кривично гоњење или покретање парничног поступка.

Члан 6.

Уколико у току кривичног поступка који се води против лица из члана 3. овог закона, то лице изјави да је поступак који је основа за покретање кривичиног поступка извршен у оквиру његових дужности, питање имунитета рјешава Уставни суд Републике Српске као претходно питање.

Члан 7.

Уколико у току парничног поступка који се води против лица из члана 3. овог закона, то лице изјави да је поступак који је основа за покретање парничног поступка извршен у оквиру његових дужности, питање имунитета рјешава Уставни суд Републике Српске као претходно питање.

20. **Закон о имунитету Федерације БиХ** („Службене новине Федерације БиХ“ број 19/03)

За потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеном гласилу на босанском и хрватском језику, али лекторисан на службене језике у Босни и Херцеговини, који у релевантном дијелу гласи:

Члан 6
(Процедура у кривичном поступку)

Уколико, у току кривичног поступка, особа из става 1 члана 3 овог закона изјави да је поступак који је основ за покретање кривичног поступка извршен у оквиру његових дужности према дефиницији из члана 4 овог закона, то питање ће се расправљати и рјешавати одлуком надлежног суда.

Ресорно министарство доноси стандардна процедурална правила којима се уређује рјешавање тих питања те одређује суд надлежан за њихово рјешавање.

Та одлука је коначна и обавезујућа, а против ње се може поднијети жалба Уставном суду Федерације.

Члан 7
(Процедура у парничном поступку)

Уколико, у току парничног поступка који се води против лица из члана 3 овог закона, лице изјави да је поступак који је основ за покретање парничног поступка извршен у оквиру његових дужности према дефиницији из члана 4 овог закона, то питање ће се расправљати и рјешавати одлуком надлежног суда. Ресорно министарство доноси стандардна процедурална правила којима се уређује рјешавање тих питања те одређује суд надлежан за њихово рјешавање.

Та одлука је коначна и обавезујућа, а против ње се може поднијети жалба Уставном суду Федерације.

21. **Устав Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 21/92, 28/94, 8/96, 13/96, 15/96, 16/96, 21/96, 21/02, 26/02 – исправка, 30/02 – исправка, 31/02, 69/02, 31/03, 98/03, 115/05, 117/05, 48/11 и 91/19 – одлука УСБиХ)

За потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеном гласилу на српском језику, али лекторисан на службене језике у Босни и Херцеговини, а који у релевантном дијелу гласи:

2. Предсједник Републике

Члан 80.

Предсједник Републике:

1. представља Републику;

2. предлаже Народној скупштини кандидата за предсједника Владе;

3. предлаже Народној скупштини кандидате за предсједника и судије Уставног суда на приједлог Високог судског и тужилачког савјета.

4. Предсједник Републике указом проглашава закон у року од седам дана од дана његовог усвајања у Народној скупштини. У том року предсједник Републике може захтијевати од Народне скупштине да поново одлучује о закону. Предсједник Републике је дужан да прогласи закон који је поново усвојен у Народној скупштини.

5. даје помиловања;

6. додјељује одликовања и признања утврђена законом;

7. обавља и друге послове у складу са Уставом.

Предсједник Републике:

1. обавља, у складу са овим Уставом и Уставом Босне и Херцеговине и законом, послове из области безбједности и односа Републике са другим државама и међународним организацијама.

2. (Амандман CXVI – тачка 2 брише се.)

3. указом, на приједлог Владе, поставља и опозива шефове представништава Републике Српске у иностранству и предлаже амбасадоре и друге међународне представнике Босне и Херцеговине из Републике Српске,

4. образује савјетодавна тијела и стручне службе за обављање послова из своје надлежности.

Два потпредсједника Републике помажу предсједнику Републике у обављању послова које им повјери предсједник Републике.

Предсједник има два потпредсједника из различитих конститутивних народа.

Предсједник Републике одређује који ће га потпредсједник Републике замјењивати у случају привремене спријечености да обавља своје функције.

3. Влада и републичка управа

Члан 90.

Влада:

1. предлаже законе, друге прописе и опште акте;

2. предлаже план развоја, просторни план, буџет и завршни рачун;

3. обезбјеђује спровођење и извршава законе, друге прописе и опште акте;

4. доноси уредбе, одлуке и друге акте за извршавање закона;

5. даје мишљење о приједлозима закона, других прописа и општих аката које Народној скупштини подноси други предлагач:

6. утврђује принципе за унутрашњу организацију министарстава и других републичких органа управе и управних организација, поставља и разрјешава функционере у министарствима, другим републичким органима и управним организацијама;

7. усклађује и усмјерава рад министарстава и других републичких органа и управних организација;

8. врши надзор над радом министарстава и других републичких органа и управних организација и укида или поништава њихове акте који су у супротности са законом или прописом Владе;

9. обавља и друге послове у складу са Уставом и законом.

Влада одлучује о образовању дипломатских, конзуларних и других представништава Републике у иностранству.

V. Допустивост

22. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредбе члана VI/3.а) Устава БиХ, која гласи:

а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује у споровима који по овом Уставу настају између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, или између институција Босне и Херцеговине, укључујући, али се не ограничавајући само на то:

- Да ли је одлука неког ентитета да успостави специјални паралелни однос са неком од сусједних држава сагласна овом Уставу, укључујући и одредбе које се односе на суверенитет и територијални интегритет Босне и Херцеговине.

- Да ли је неки члан устава или закона ентитета у сагласности са овим Уставом.

Спорове могу покретати само чланови Предсједништва, предсједавајући Министарског савјета, предсједавајући или замјеник предсједавајућег било којег вијећа Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова било којег вијећа Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког законодавног вијећа неког ентитета.

23. Захтјев за оцјену уставности поднијела су четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине БиХ, што значи да је захтјев поднио овлашћени субјекат у смислу члана VI/3.а) Устава БиХ. Такође, Уставни суд запажа да подносиоци

захтјева траже оцјену уставности Закона о имунитету РС, из чега слиједи да је неспорно да постоји надлежност Уставног суда за одлучивање.

24. Стога, имајући у виду одредбе члана VI/3.а) Устава БиХ и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је утврдио да је захтјев допустив зато што га је поднио овлашћени субјекат. Такође, не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег захтјев не би био допустив.

VI. Меритум

25. Подносиоци захтјева наводе да оспорене одредбе чл. 3, 4 и 6 Закона о имунитету РС нису у складу са чл. I/2. и III/3.б) Устава Босне и Херцеговине у погледу обима имунитета с нагласком на то да је за носиоце извршне власти прописан и кривични имунитет иако то није прописано у Закону о имунитету БиХ. Осим тога, подносиоци истичу да се оспорене одредбе разликују и у дефиницији појма „поступци извршени у оквиру дужности“ те по надлежном органу који одлучује о имунитету.

26. Чланови I/2. и III/3.б) Устава Босне и Херцеговине гласе:

Члан I став 2.

2. Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

Члан III/3.б)

б) Ентитети и њихове ниже јединице у потпуности ће поштовати овај Устав, којим се стављају ван снаге одредбе закона Босне и Херцеговине и одредбе устава и закона ентитета које су у супротности с њим, као и одлуке институција Босне и Херцеговине. Општи принципи међународног права представљају интегрални дио правног поретка Босне и Херцеговине и ентитета.

27. Уставни суд подсјећа да је у својој досадашњој пракси члан I/2. Устава Босне и Херцеговине тумачио на начин да садржи принцип владавине права (види, између осталих, Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. *У-21/16* од 1. јуна 2017. године, тачка 19, и *У-6/06* од 29. марта 2008. године, тачка 22). Као што је Уставни суд нагласио у наведеној пракси, принцип владавине права није ограничен само на формално поштовање уставности и законитости, већ захтијева да сви правни акти (закони, прописи и сл.) имају одређен садржај, односно квалитет примјерен демократском систему, тако да служе заштити људских права и слобода, у односима грађана и тијела јавне власти у оквиру демократског политичког система. У вези с тим, Уставни суд је нагласио да стандард квалитета закона тражи да законска одредба буде доступна лицима на која се примјењује

(транспарентност) и да буде за њих предвидљива, то јест довољно јасна и прецизна да они могу стварно и конкретно знати своја права и обавезе до степена који је разуман у датим околностима, како би се према њима могли понашати (види Одлуку о допустивости и меритуму број *У-15/18* од 29. новембра 2018. године, тачка 26). Осим тога, законска одредба треба бити у складу с јавним интересом и њом се на појединца не може наметати претјеран терет, односно законска одредба мора бити пропорционална у односу на све релевантне стране (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-4/19* од 5. јула 2019. године, тачка 27). Такође, закон мора дати довољно јасан обим било каквог дискреционог права које се даје јавним властима, као и начин како се оно извршава (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-27/22* од 23. марта 2023. године, тачка 141 с даљњим референцама).

28. Осим тога, Уставни суд указује на своју добро утврђену праксу према којој до повреде релевантних одредби Устава Босне и Херцеговине, укључујући и принцип владавине права из члана I/2. Устава Босне и Херцеговине, може доћи уколико закони ентитета нису усклађени с државним законом који, у релевантној области, садржи такав захтјев (види Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. *У-2/11* од 27. маја 2011. године, *У-4/12* од 26. маја 2012. године, *У-26/13* од 26. марта 2015. године, *У-11/15* од 6. априла 2016. године, *У-17/22* од 1. и 2. децембра 2022. године, *У-22/18* од 5. јула 2019. године, *У-10/21* од 2. децембра 2021. године, *У-9/22* од 26. маја 2022. године, *У-3/21* од 28. септембра 2023. године, *У-2/24* од 30. маја 2024. године и *У-12/24* од 19. септембра 2024. године, све доступне на www.ustavnisud.ba).

а) У односу на члан 3 Закона о имунитету РС

29. **Закон о имунитету Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 32/02, 37/03 и 75/09)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 3.
Лица која имају право на имунитет (искључење од кривичне и грађанске одговорности)

Делегати Дома народа и посланици Представничког дома неће бити кривично или грађански одговорни за било који поступак извршен у оквиру њихових дужности у Парламентарној скупштини Босне и Херцеговине.

Чланови Предсједништва Босне и Херцеговине и чланови Савјета министара Босне и Херцеговине неће бити грађански одговорни за било који поступак извршен у оквиру њихових дужности у Предсједништву БиХ, односно Савјету министара БиХ.

30. **Закон о имунитету Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) у релевантном дијелу гласи:

Члан 3.

(1) Посланици у Народној скупштини Републике Српске и делегати у Вијећу народа Републике Српске неће бити кривично или грађански одговорни за изражено мишљење, давање гласа или било који поступак извршен у оквиру њихових дужности у Народној скупштини и Вијећу народа за вријеме трајања мандата и након престанка мандата.

(2) Предсједник и потпредсједници Републике Српске и чланови Владе Републике Српске неће бити кривично или грађански одговорни за поступке извршене у оквиру њихових дужности за вријеме трајања мандата и након престанка мандата.

Члан I/2. Устава БиХ

31. Иако су подносиоци захтјева нагласили да се члан 3 став 2 Закона о имунитету РС треба испитати само у односу на његову усклађеност са Законом о имунитету БиХ, Уставни суд ће оспорену одредбу због важности тог питања испитати не само с аспекта члана III/3.б) већ и с аспекта владавине права из члана I/2. Устава Босне и Херцеговине. Наиме, питање оправданости додјеле имунитета од кривичне одговорности извршној власти је значајно у односу на стандарде владавине права, првенствено у односу на правило „једнакости“ евентуалних учинилаца кривичних дјела.

32. У контексту права на имунитет од кривичне одговорности за носиоце извршне власти, Уставни суд указује на различит положај законодавне и извршне власти. Историјски гледајући, циљ парламентарног имунитета у самом почетку био је да заштити слободу говора у парламенту, односно да обезбиједи његово демократско функционисање, те заштиту парламента од потенцијалних притисака извршне власти у којој је концентрисана фактичка власт. Даље, Уставни суд подсјећа на свој став да се јавни интерес за доношење закона о имунитету огледа у успостављању равнотеже између потребе за заштитом интегритета законодавних и извршних институција и потребе да се предуприједи да појединци у таквим институцијама злоупотријебе овлашћења, те да се обезбиједи јавна одговорност лица која обављају изабране дужности, док се истовремено обезбјеђује да таква лица уживају видове имунитета какви су примјерени за исправно вршење њихових функција (*op. cit.* *У-24/03*, тачка 39). Такође, Уставни суд указује и на став Европске комисије за демократију путем права (Венецијанска комисија) и експертне Групе држава против корупције (GRECO) о обиму и одузимању парламентарног имунитета. Наиме, став Венецијанске комисије је да се правила о имунитету могу сматрати

легитимним само у оној мјери у којој могу бити оправдана „преовлађујућим јавним интересом“, па имунитет не би требао да се протеже даље од онога што је „неопходно у демократском друштву“ (види Венецијанска комисија, Извјештај о обиму и подизању парламентарног имунитета, ЦДЛ-АД(2014)011, доступно на www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2014)011-e).

33. Имајући то у виду, Уставни суд ће у конкретном случају испитати да ли је прописивање имунитета од кривичне одговорности за носиоце извршне власти у Закону о имунитету РС оправдано „преовлађујућим јавним интересом“ те да ли је „неопходно у демократском друштву“.

34. У вези с тим, Уставни суд указује да, за разлику од чланова законодавне власти, носиоци извршне власти имају фактичку власт и они директно управљају службама од изузетне практичне важности за функционисање сваког демократског друштва (полиција, инспекције, здравство, образовање, наплата пореза итд.). Из тог произлази да постоји реалан ризик да носиоци извршне власти могу да почине низ коруптивних кривичних дјела приликом обављања својих функција (нпр., кривична дјела из главе XXV Кривичног законика РС, нпр. примање мита, трговина утицајем, незаконито давање погодности привредним субјектима итд.). Такав ризик од почињења наведених кривичних дјела „у оквиру дужности коју обављају“ већи је за носиоце извршне власти с обзиром на функције које обављају, за разлику од чланова законодавне власти. Прописивањем имунитета од кривичне одговорности нужно се нарушава принцип једнакости као сегмента владавине права, који је инкорпориран и у кривично законодавство Републике Српске (члан 5 Кривичног законика РС прописује да су учиниоци кривичних дјела „равноправни и подлијежу кривичној одговорности независно од […] политичког или друштвеног положаја или било које друге околности“), као и у остале кривичне законе у Босни и Херцеговини.

35. У односу на постојање „преовлађујућег јавног интереса“ за прописивање имунитета од кривичне одговорности за носиоце извршне власти, Уставни суд не може уочити постојање „преовлађујућег јавног интереса“ у томе да се било који носилац извршне власти (предсједник ентитета, премијер ентитета, министри у ентитетској влади и сл.) заштити од кривичне одговорности за евентуална кривична дјела за која постоји ризик да их могу починити обављајући своју функцију. На постојање таквог јавног интереса није указао ни доносилац оспореног закона који није ни доставио одговор на захтјев. Уставни суд напомиње да чак и ако би имунитет био проблем након истека мандата, он би био ограничен на радње које спадају у дјелокруг дужности током мандата. Осим тога, Уставни суд сматра да је за заштиту интегритета институција извршне власти довољно да носиоци извршних функција буду заштићени имунитетом од грађанске одговорности, односно да буду заштићени од тужби због поступака које у складу са законом

обављају док врше функцију. Такође, Уставни суд сматра да се прописивањем имунитета и од кривичне одговорности за носиоце извршне власти нарушава равнотежа између потребе за заштитом интегритета институција извршне власти и потребе да се обезбиједи јавна одговорност лица која обављају функције у извршној власти за евентуалне злоупотребе. Због тога, Уставни суд сматра да прописивање таквог имунитета прелази оквире онога што се може сматрати „неопходним у демократском друштву“ јер заштита од кривичне одговорности у случају злоупотреба овлашћења носилаца извршне власти не може бити ни легитиман циљ демократске власти, нити може бити разумно и објективно оправдана. У прилог наведеном, Уставни суд истиче да је законима које је донио високи представник измијењен ранији нормативни оквир о питању имунитета тако што је укинуто до тада постојеће право на имунитет од кривичне одговорности носилаца извршне власти које је било загарантовано уставима ентитета (види тач. 8 и 10 ове одлуке).

36. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да прописивање имунитета од кривичне одговорности за носиоце извршне власти није оправдано „преовлађујућим јавним интересом“ нити је „неопходно у демократском друштву“. Стога је оспорена одредба члана 3 Закона о имунитету РС у дијелу у којем је прописан имунитет од кривичне одговорности за предсједника и потпредсједнике Републике Српске и чланове Владе Републике Српске у супротности са чланом I/2. Устава Босне и Херцеговине.

Члан III/3.б) Устава БиХ

37. У односу на усклађеност оспорене одредбе члана 3 став 2 Закона о имунитету РС у односу на Закон о имунитету БиХ као „одлуке институција БиХ“, Уставни суд указује да се већ језичким тумачењем и упоређивањем оспорене одредбе с одредбом члана 3 став 2 Закона о имунитету БиХ јасно уочава значајна разлика. Наиме, члан 3 став 2 Закона о имунитету БиХ не прописује имунитет од кривичне одговорности за носиоце извршне власти на државном нивоу, док се оспореном одредбом такав имунитет прописује за носиоце извршне власти у ентитету. Уставни суд сматра да је другачијим регулисањем тог питања у Закону о имунитету РС ентитетски законодавац потпуно занемарио регулацију из Закона о имунитету БиХ, те да је прописао различито поступање према носиоцима извршне власти на ентитетском нивоу у односу на оне на државном нивоу. У вези с тим, Уставни суд је већ оцијенио да за такво прописивање не постоји „преовлађујући јавни интерес“, нити је оно „неопходно у демократском друштву“.

38. Стога, сама чињеница да је Законом о имунитету РС, за разлику од Закона о имунитету БиХ, дат имунитет од кривичне одговорности носиоцима извршне власти у ентитету довољна је Уставном суду за закључак да члан 3 став 2 Закона о имунитету РС није у сагласности с истим ставом и чланом Закона о имунитету

БиХ. Слиједом тога, оспорена одредба је у супротности и са чланом III/3.б) Устава БиХ јер се ентитетски законодавац није „придржавао одлука институција БиХ“ које су садржане у релевантним одредбама члана 3 став 2 Закона о имунитету БиХ, према којима извршној власти може да се додијели само имунитет од грађанске одговорности.

б) У односу на члан 4 Закона о имунитету РС

39. **Закон о имунитету Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 32/02, 37/03 и 75/09)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 4.
Трајање и дефиниција имунитета

На имунитет који имају, лица из члана 3. овог закона могу да се позову у било које вријеме за поступке извршене у оквиру њихових дужности у наведеним институцијама, али се он не може сматрати општом препреком за кривично гоњење или покретање парничног поступка.

У смислу овог закона, "поступци извршени у оквиру њихових дужности" подразумијевају поступке који проистичу из дужности које појединац има у Парламентарној скупштини, односно Предсједништву БиХ или Савјету министара БиХ, према дефиницији из Устава Босне и Херцеговине.

40. **Закон о имунитету Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) у релевантном дијелу гласи:

Члан 4.

Под поступцима извршеним у оквиру дужности подразумијевају се поступци који проистичу из дужности коју лице обавља у Народној скупштини Републике Српске или Вијећу народа Републике Српске и коју лице обавља на функцији предсједника или потпредсједника Републике Српске или члана Владе Републике Српске.

Члан I/2. Устава Босне и Херцеговине

41. Подносиоци захтјева сматрају да формулација „проистиче из дужности“ из члана 4 Закона о имунитету РС није прописана на јасан, прецизан и предвидљив начин и да изазива висок степен правне несигурности, те доводи у питање усклађеност такве законске формулације са чланом I/2. Устава Босне и Херцеговине. Наиме, подносиоци захтјева наводе да није на јасан начин прописано из којег се акта попуњавају „бланкетне одредбе ‘дужности’ и онога што ‘проистиче из дужности’“.

42. Уставни суд указује да оспореном одредбом заиста није прописано да се функција предсједника или потпредсједника Републике Српске или члана Владе Републике Српске обавља према дефиницији из Устава Републике Српске, како је било прописано ранијим Законом о имунитету РС. Међутим, иако оспорени члан 4 Закона о имунитету РС, на свом крају, не садржи формулацију „према дефиницији из Устава Републике Српске“, тај исти члан прописује да се под „поступцима извршеним у оквиру дужности“ подразумијевају поступци који „проистичу из дужности“ коју одређено лице обавља у Народној скупштини Републике Српске или Вијећу народа Републике Српске или на функцији предсједника или потпредсједника Републике Српске или члана Владе Републике Српске. Када се има у виду да су овлашћења наведених лица прописана Уставом Републике Српске (види тачку 21 ове одлуке), онда нема двојбе да се имунитет који је додијељен тим лицима односи искључиво на њихове поступке који су извршени у оквиру функције коју обављају према Уставу Републике Српске.

43. У вези с тим, Уставни суд је већ указао да је појам имунитета као правног института довољно јасан, како у теорији тако и у пракси, те да се једино може односити на поступке који су извршени у оквиру функције која се обавља (види тачку 15 ове одлуке). Осим тога, и у члану 5 Закона о имунитету РС јасно је наглашено да се позивање на имунитет не може сматрати општом препреком за кривично гоњење или покретање парничног поступка (види тачку 19 ове одлуке). Из свих наведених разлога Уставни суд сматра да је оспорени члан 4 Закона о имунитету РС прописан на јасан, прецизан и предвидљив начин, те да има довољан квалитет да се може сматрати „законом“ у смислу стандарда владавине права.

44. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је члан 4 Закона о имунитету РС у складу с принципом владавине права из члана I/2. Устава БиХ.

Члан III/3.б) Устава Босне и Херцеговине

45. Анализирајући усклађеност члана 4 Закона о имунитету РС са чланом 4 Закона о имунитету БиХ, Уставни суд запажа да Закон о имунитету БиХ садржи формулацију да се имунитет односи на „поступке које лице обавља према дефиницији из Устава Босне и Херцеговине“. Законом о имунитету РС је прописано да се имунитет односи на поступке који „проистичу из дужности“ коју лице обавља у органима власти наведеним у тој одредби. Дакле, једина разлика која у самом тексту два закона може да се уочи је у томе што Закон о имунитету БиХ прописује да се имунитет односи на дужности „према дефиницији из Устава Босне и Херцеговине“, док, како је већ речено, оспорена одредба не садржи одредницу „у складу с Уставом Републике Српске“, како је то било прописано ранијим Законом о имунитету РС који је донио високи представник, који је оспореним законом стављен ван снаге.

46. Међутим, Уставни суд сматра да наведена разлика не води аутоматски закључку да је ентитетски закон у супротности с државним. Наиме, пракса Уставног суда подразумијева да ентитетски закони у релевантном дијелу морају слиједити оно што је прописано државним законима, односно да морају поштовати **обавезе** које им се налажу путем закона које су донијеле институције Босне и Херцеговине (*op. cit*., Одлука број *У-2/11,* тачка 52). Значење наведених појмова „у релевантном дијелу“ и „поштовање обавеза“ цијени се од случаја до случаја и, најкраће речено, подразумијева да ентитетски закони морају бити усклађени са суштинским захтјевима из државног закона.

47. У конкретном случају, Уставни суд не сматра да је „релевантно питање“ за поштовање Закона о имунитету БиХ да ли Закон о имунитету РС мора да експлицитно пропише да функције и поступци из оспореног члана 4 проистичу из Устава Републике Српске. Наиме, Уставни суд је већ закључио да је одредба члана 4 Закона о имунитету РС у складу са чланом I/2. Устава Босне и Херцеговине. Осим тога, у оквиру анализе уставности члана 3 став 2 Закона о имунитету РС, већ је указано да је јасно да се имунитет имплицитно односи искључиво на поступке носилаца власти који су извршени у оквиру функције коју обављају према Уставу Републике Српске који је прописао њихове надлежности (види тачку 45 ове одлуке). Према томе, чињеница да члан 4 Закона о имунитету РС експлицитно не прописује да се имунитет односи на поступке који проистичу из функције коју одређено лице обавља према дефиницији из Устава Републике Српске не представља, у конкретном случају, суштинску разлику у односу на Закон о имунитету БиХ па да би се могло закључити да ентитетски законодавац није поштовао „одлуке институција Босне и Херцеговине“ и тиме прекршио одредбе члана III/3.б) Устава Босне и Херцеговине.

48. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је члан 4 Закона о имунитету РС у складу са чланом 4 Закона о имунитету БиХ, па тиме и са чланом III/3.б) Устава БиХ.

ц) У односу на чл. 6 и 7 Закона о имунитету РС

49. **Закон о имунитету Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 32/02, 37/03 и 75/09)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 7.
(Надлежни суд)

За одлучивање о имунитету у кривичном и парничном поступку надлежан је суд пред којим се води поступак (у даљњем тексту: суд).

Члан 7ц.
(Доношење одлуке)

[...]

Против одлуке из става 1. овог члана, у року од три дана од дана пријема, може се уложити жалба суду који одлучује у другом степену о одлукама надлежног суда.

50. **Закон о имунитету Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) у релевантном дијелу гласи:

Члан 6.

Уколико у току кривичног поступка који се води против лица из члана 3. овог закона, то лице изјави да је поступак који је основа за покретање кривичиног поступка извршен у оквиру његових дужности, питање имунитета рјешава Уставни суд Републике Српске као претходно питање.

Члан 7.

Уколико у току парничног поступка који се води против лица из члана 3. овог закона, то лице изјави да је поступак који је основа за покретање парничног поступка извршен у оквиру његових дужности, питање имунитета рјешава Уставни суд Републике Српске као претходно питање.

51. Подносиоци захтјева сматрају да је члан 6 Закона о имунитету РС у супротности са чланом 7 Закона о имунитету БиХ, па тиме и са чланом III/3.б) Устава БиХ. Као аргумент за такву тврдњу подносиоци захтјева су истакли да је државним законом прописано да о имунитету одлучује суд који води конкретан поступак, док је ентитетским законом то стављено у „дискрециону надлежност Уставног суда РС“. Такође сматрају да је на тај начин остављен простор за „произвољно и паушално тумачење, које за посљедицу може имати неуједначену правну праксу о том питању“. Иако подносиоци захтјева нису експлицитно навели да оспоравају и члан 7 Закона о имунитету РС, из захтјева произлази да се наводи које су изнијели о неуставности члана 6 односе и на члан 7 тог закона, па ће их Уставни суд заједно испитати.

52. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је у својој пракси закључио да је члан 7 став 2 Закона о имунитету ФБиХ у складу с Уставом БиХ када је наведеним чланом одлучивање о имунитету стављено у првостепену надлежност редовног суда који одлучује о предмету, а у другостепену надлежност Уставног суда ФБиХ да одлучује о жалбама против одлука о имунитету суда који води поступак (*op. cit*., Одлука број *У-24/03*). Такође, Уставни суд је у својој пракси из апелационе надлежности преиспитивао одлуке Уставног суда ФБиХ о имунитету, при чему није доводио у питање другостепену надлежност Уставног суда ФБиХ (види тачку 13 ове одлуке).

53. Спорним одредбама Закона о имунитету РС прописано је да ће приговор имунитета рјешавати искључиво Уставни суд РС као претходно питање у кривичном (члан 6) и парничном поступку (члан 7), а не прво суд који води поступак у којем се одређено лице позвало на имунитет. Уставни суд запажа да је то у директној супротности са Законом о имунитету БиХ. Наиме, Законом о имунитету БиХ прописано је да о приговору имунитета у кривичном и парничном поступку одлучује „суд који води поступак“, а о жалби против те одлуке „суд који одлучује у другом степену о одлукама суда пред којим се води поступак“. Дакле, експлицитна одредба Закона о имунитету БиХ захтијева да о приговору имунитета одлучи најприје надлежни суд који води поступак, као и да мора бити обезбијеђено право да се против те одлуке изјави жалба другостепеном суду. Уставни суд истиче да надлежни законодавац у ентитету Република Српска може другачије да ријеши питање који ће суд бити надлежан да као другостепени одлучује о жалби против првостепене одлуке редовног суда о приговору имунитета (као што је то учињено у Закону о имунитету ФБиХ, *ibid*.). Међутим, Уставни суд сматра да, с обзиром на одредбе којима је то питање ријешено у Закону о имунитету БиХ, надлежни законодавац не може у потпуности да искључи редовни суд који води поступак из одлучивања о питању имунитета у првом степену, нити може да ускрати право на жалбу против такве одлуке.

54. На основу свега наведеног, Уставни суд сматра да се прописивањем искључиве надлежности Уставног суда РС да о приговору имунитета у кривичном и парничном поступку одлучује у првом степену и без могућности жалбе нарушава принцип владавине права, како због недостатка правног лијека у односу на то питање тако и због довођења у питање укупне правичности поступка. С обзиром на то, Уставни суд сматра да су чл. 6 и 7 Закона о имунитету РС у супротности с принципом владавине права и Законом о имунитету БиХ.

55. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да чл. 6 и 7 Закона о имунитету РС нису у складу са чл. I/2. и III/3.б) Устава Босне и Херцеговине.

VII. Закључак

56. Уставни суд закључује да је одредба члана 3 став 2 Закона о имунитету РС („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) у односу на ријеч „кривично“ у супротности са чланом I/2. Устава Босне и Херцеговине јер давање имунитета од кривичне одговорности носиоцима извршне власти није оправдано „преовлађујућим јавним интересом“ да би се могло одступити од једног од основних принципа владавине права којима је прописана једнакост починилаца кривичних дјела.

57. Уставни суд закључује да су одредбе чл. 6 и 7 Закона о имунитету РС („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) у супротности са чл. I/2. и III/3.б)

Устава Босне и Херцеговине јер су тим одредбама редовни судови у потпуности искључени из одлучивања о питању имунитета те није омогућена двостепеност у одлучивању, што је у супротности са Законом о имунитету БиХ.

58. Уставни суд закључује да је одредба члана 4 Закона о имунитету РС („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24) у складу са чл. I/2. и III/3.б) Устава Босне и Херцеговине с обзиром на то да спорна чињеница да та одредба не садржи идентичан текст као релевантни дио Закона о имунитету БиХ да се функције којима је дат имунитет обављају према дефиницији из Устава Републике Српске не доводи до непоштовања „суштинског захтјева“ из Закона о имунитету БиХ као одлуке институција Босне и Херцеговине.

59. С обзиром на одлуку у овом предмету, Уставни суд неће посебно разматрати приједлог за доношење привремене мјере.

60. На основу члана 59 ст. (1), (2) и (3) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

61. Према члану VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Садржај

Надлежност из члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине

Садржај

Садржај

Предмет број У-11/23

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев Кантоналног суда у Тузли за оцјену уставности члана 3 став 1 тачка 4 и став 2, те члана 12 Закона о комуналним таксама („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/77, 35/88 и 26/89)

Одлука од 18. јануара 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-11/23**, рјешавајући захтјев **Кантоналног суда у Тузли (судија Амира Феризбеговић)**, на основу члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 18. јануара 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву Кантоналног суда у Тузли (судија Амира Феризбеговић) за оцјену уставности члана 3 став 1 тачка 4 и став 2, те члана 12 Закона о комуналним таксама („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/77, 35/88 и 26/89),

утврђује се да члан 3 став 1 тачка 4 и став 2, те члан 12 Закона о комуналним таксама („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/77, 35/88 и 26/89) нису у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

У складу са чланом 61 став (2) Правила Уставног суда, укида се члан 3 став 1 тачка 4 и став 2, те члан 12 Закона о комуналним таксама („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/77, 35/88 и 26/89).

У складу са чланом 61 став (3) Правила Уставног суда, члан 3 став 1 тачка 4 и став 2, те члан 12 Закона о комуналним таксама („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/77, 35/88 и 26/89) престају да важе наредног дана од дана објављивања одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Кантонални суд у Тузли (судија Амира Феризбеговић; у даљњем тексту: подносилац захтјева) поднио је 23. марта 2023. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности члана 3 став 1 тачка 4 и став 2, те члана 12 Закона о комуналним таксама („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/77, 35/88 и 26/89; у даљњем тексту: оспорене одредбе) са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине, односно чл. 6 и 14 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) у вези са чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Представнички дом) и Дома народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дом народа) затражено је 8. маја 2023. године да у року од 30 дана од пријема дописа доставе одговоре на захтјев.

3. На основу члана 34 Правила Уставног суда, од Пореске управе Федерације БиХ (у даљњем тексту: Пореска управа) затражене су 15. јуна 2023. године додатне информације, а од подносиоца захтјева спис предмета у управном спору по тужби „Спорт плус“ д.о.о. Нови Травник (у даљњем тексту: тужилац) против Рјешења Федералног министарства финансија (у даљњем тексту: тужени) број 03-15-1405/16 од 7. јула 2022. године.

4. Представнички дом и Дом народа нису доставили одговор на захтјев у остављеном року. Пореска управа је 26. јуна 2023. године доставила тражене информације, а Кантонални суд је 27. јула 2023. године доставио спис предмета.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

5. Подносилац захтјева тражи од Уставног суда да испита да ли су оспорене одредбе у складу са чл. II/3к) и II/4 Устава БиХ, односно са чл. 6 и 14 Европске конвенције у

вези са чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Подносилац захтјева у образложењу наводи да се комунална такса за истакнуту фирму (у даљњем тексту: спорна такса) плаћа због истицања или постављања фирме на згради, просторији или неком другом локалитету, а општине и градови не доносе било каква рјешења, нити предузимају било какве радње или активности у вези с постављањем фирме. Спорна такса нема суштински карактер и сврху таксе, нити било које друге врсте оправданог давања, него сврху и карактер који су, како наводи подносилац захтјева, најприближнији некој врсти пореза. Међутим, спорном таксом се не опорезује и не оптерећује било који конкретан приход који би био основ за опорезивање. У погледу права на имовину, подносилац захтјева сматра да не постоји основан и разуман разлог за плаћање спорне таксе. Наиме, како истиче, истицање фирме није у вези с било каквом противуслугом коју пружа држава/јавна власт па да би се могло сматрати таксом, нити се може довести у везу с остваренim приходом па да би се могло сматрати порезом. Слиједом тога, подносилац захтјева сматра да плаћање спорне таксе није у сразмјери с јавним интересом који, у суштини, и не постоји. Стога, како истиче подносилац захтјева, не може бити постигнута правична равнотежа између непостојећег јавног интереса и било које висине ове врсте новчане обавезе. Осим тога, у вези с правом на имовину, подносилац захтјева указује и на могућност двоструког опорезивања многих обвезника спорне таксе, односно плаћање већих пореза по основу остварених прихода и плаћање спорне таксе по основу обављања одређене дјелатности.

6. У вези с правом на имовину подносилац захтјева даље наводи да спорна такса има формални законски основ у Закону о комуналним таксама СРБиХ (у даљњем тексту: спорни закон), али истиче да наведени закон није у довољној мјери разрадио најважнија питања која се тичу плаћања спорне таксе. Као примјер наводи да спорни закон није прописао критерије за одређивање висине ове врсте таксе, њену максималну висину, обвезника, начин плаћања итд. Умјесто тога, препуштено је да се о свим тим питањима одлучује општинским актима који понекад прописују врло високе износе спорне таксе. Стога, подносилац захтјева сматра да спорни закон није формулисан с довољном тачношћу и прецизношћу да би се омогућила његова правична примјена, нарочито зато што општинска вијећа могу подзаконским актима произвољно наметнути непредвидљиве и непримјерене јавне намете.

7. Надаље, подносилац захтјева истиче да у је Републици Хрватској дуже времена постојала такса за истицање фирме, која је касније замијењена порезом на фирму. Одредбе о наведеној врсти пореза на фирму су брисане Законом о измјенама и допунама Закона о финанцирању јединица локалне и подручне самоуправе, које су у Републици Хрватској ступиле на снагу 1. јануара 2017. године. Посебно се истиче да након тога у Републици Хрватској ова новчана обавеза није прописивана релевантним законима, тако да у Републици Хрватској више не постоји обавеза плаћања било које врсте давања за истицање фирме.

8. Подносилац захтјева се позива и на праксу Уставног суда Федерације БиХ у предметима у којима је разматрао уставност општинских, градских и кантоналних прописа који, такође, прописују плаћање комуналне таксе на истакнуту фирму. У вези с тим, подносилац захтјева указује на Пресуду Уставног суда Федерације БиХ број У-15/18 од 7. маја 2019. године којом је утврђена неуставност Закона о комуналним таксама Босанскоподрињског кантона Горажде у дијелу у којем је прописана комунална такса на истакнуту фирму.

б) Предмет поводом којег је покренут захтјев

9. Подносилац захтјева наводи да је пред Кантоналним судом у Тузли у току управни спор по тужиочевој тужби против рјешења туженог министарства. Тим рјешењем је одбијена тужиочева жалба против пријаве Кантоналне пореске канцеларије Тузла – Пореска испостава Лукавац којом је тужилац обавезан да плати спорну таксу за 2016. годину. Из документације у спису произлази да су новчане обавезе одређене, између осталог, и позивањем на члан 3 спорног закона и тарифни број 1 Одлуке о комуналним таксама („Службени гласник Општине Лукавац“ бр. 10/09, 2/10, 3/16 и 10/16; у даљњем тексту: Одлука).

ц) Информација Пореске управе

10. Уставни суд је од Пореске управе затражио да се изјасни да ли је спорни закон на правној снази и да ли се примјењује на територији ентитета Федерација БиХ. Пореска управа је навела да њене организационе јединице које врше надзор и контролу обрачунавања и плаћања комуналних такси примарно примјењују одлуке о комуналним таксама општина или градова. Међутим, увидом у неке одлуке општина и градова констатовано је да су оне донесене на основу спорног закона (наведено је седам одлука).

IV. Релевантни прописи

11. **Закон о комуналним таксама** („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/77, 35/88 и 26/89). За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст прописа, сачињен у Уставном суду БиХ, како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.

Комуналне таксе прописује скупштина општине својом одлуком.

Члан 3.

Комуналне таксе могуће [је] прописати за:

1. држање музике у угоститељским објектима као и у угоститељским објектима друштвеног стандарда;

2. запремање тротоара испред пословних просторија;

3. држање средстава за игру (билијар, карте за игру и сл.) у угоститељским објектима, као и у угоститељским објектима друштвеног стандарда;

4. сваку истакнуту фирму;

5. привремени боравак у хотелима, мотелима, преноћиштима, камповима и кућној радиности (привремени боравак);

6. објаве и огласе истакнуте на јавним мјестима;

7. саопштења, објаве и огласе путем мјесних разгласних станица и других сличних средстава;

8. држање витрина ради излагања робе ван пословне просторије;

9. коришћење простора за паркирање аутомобила и њихових приколица, мотоцикла и бицикла на мјестима која за то одреди скупштина општине;

10. коришћење слободних површина за кампове, шаторе или другу привремену употребу;

11. изградњу грађевинских објеката.

Под истакнутом фирмом, у смислу тачке 4. став 1. овог члана, подразумијева се свака ознака или натпис која означава да одређено физичко или правно лице обавља извјесну дјелатност или занимање изузев ознака и натписа на зградама органа и организација друштвено-политичких заједница, државних органа, организација удруженог рада и других самоуправних организација и заједница које врше послове од посебног друштвеног интереса.

[...]

Члан 12.

Висина комуналних такса не може се одмјеравати према вриједности предмета, извршеном промету или оствареном приходу.

Комунална такса за истакнуту фирму може се прописивати у различитој висини зависно од врсте и мјеста обављања дјелатности.

Скупштина општине може, за одређене дјелатности, прописати комуналну таксу из претходног става у двоструко већем износу за фирму истакнуту на објектима који су регистровани као споменици културе као и на објектима који се налазе у оквиру подручја које је проглашено добром културно-историјског насљеђа.

Члан 14.

Такса из тач. 3, 4. и 8. члана 3. овог закона плаћа се у годишњем износу.

Општинска управа друштвених прихода врши сваке године, према стању на дан 1. јануара, попис лица која подлијежу плаћању таксе из претходног става.

На основу података добивених пописом утврђује се рјешењем за сваког таксеног обвезника износ таксе који треба да плати.

Таксени обвезници из става 1. овог члана плаћају таксу у року од 15 дана, рачунајући од дана доставе рјешења.

12. **Одлука о комуналним таксама са Тарифом комуналних такси** („Службени гласник Општине Лукавац“ бр. 10/09, 2/10, 3/16, 10/16, 8/17, 3/21 и 7/21)

У конкретном случају примјењује се неслужбени пречишћени текст Одлуке о комуналним таксама са Тарифом комуналних такси („Службени гласник Општине Лукавац“ бр. 10/09, 2/10 и 3/16) сачињен у Уставном суду БиХ, који је важио у вријеме пријаве тужиоца за спорну таксу, и како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

Члан 2.

Таксе се плаћају за:

1. сваку истакнуту фирму,

2. ангажовање живе музике у хотелима, мотелима, дискотекама и другим угоститељским објектима,

3. одржавање концерата на отвореном простору,

4. заузимање јавних површина испред пословних објеката,

5. постављање рекламних паноа на јавним површинама,

6. истицање објава, огласа и саопштења на посебно одређеним и уређеним јавним мјестима,

7. привремено заузимање јавних површина постављањем продајних столова (продаја бижутерије, цвијећа, књига, разгледница, честитки, сезонског воћа и поврћа и слично),

8. организовање дневних и седмичних пијаца,

9. организовање љетњег и јесенског вашара,

10. привремено заузимање јавних површина за потребе грађења (одлагање грађевинског материјала, шута и слично),

11. за прекопавање јавних зелених површина у сврху грађења и постављања подземних инсталација и

12. стубове уличне расвјете који су у власништву општине Лукавац, а користе се за потребе кабловске телевизије.

13. Самостојећи ормарић за монтажу телекомуникацијске опреме.

Члан 3.

Мјерила за утврђивање висине комуналне таксе из члана 2. тачка 1. ове Одлуке су коефицијент положајне погодности, зона у којој је фирма истакнута и коефицијент дјелатности.

Висина комуналне таксе се одређује множењем јединствене основице комуналне таксе са коефицијентом положајне погодности и коефицијентом дјелатности.

Основица комуналне таксе јединствена је за све дјелатности из тарифног броја 1. Тарифе и износи 200,00 КМ уз примјену осталих мјерила за утврђивање висине комуналне таксе.

[...]

Висина комуналне таксе утврђује се Тарифом такси (у даљем тексту: тарифа), која је саставни дио ове Одлуке.

Члан 7.

Правна и физичка лица која обављају дјелатност на основу одобрења надлежне општинске Службе за управу, дужна су на видном мјесту свих просторија гдје обављају дјелатност истакнути назив фирме.

Под називом фирме подразумијева се: назив фирме под којим је таксени обвезник регистрован код надлежног органа, сједиште лица, као и број, односно, назив пословне јединице, када се фирма истиче на пословној јединици.

Фирма се истиче најкасније даном почетка обављања дјелатности.

ТАРИФНИ БРОЈ 1.

За сваку истакнуту фирму, ознаку, обиљежје или натпис на пословним и другим просторијама и објектима, којим се означава да одређено правно или физичко лице обавља извјесну дјелатност или занимање, плаћа се годишња такса у износу како слиједи:

[...]

Ако се под једном фирмом обавља више дјелатности за које је прописана различита висина таксе, такса се разрезује и плаћа за ону дјелатност за коју је овом Одлуком прописан највиши износ таксе.

Ако се фирма истиче или одјављује у току године, такса се обрачунава за сваки мјесец пословања у текућој години.

За све обвезнике таксе који послују у више пословних јединица, такса се обрачунава и наплаћује за сваку пословну јединицу.

За обвезнике таксе који се баве превозом роба и путника такса се обрачунава и наплаћује за свако регистровано возило за обављање дјелатности.

13. **Закон о привредним друштвима** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 81/15 и 75/21) у релевантном дијелу гласи:

Члан 11.
(Појам)

(1) Фирма је име под којим друштво послује.

(2) Фирма се обавезно истиче на пословним просторијама друштва.

Члан 14.
(Додатни елементи)

(1) Фирма може да садржава додатне елементе који ближе означавају друштво и сједиште друштва.

(2) Друштво може да користи скраћену фирму, која мора да садржава ознаке по којима се разликује од других фирми и ознаку облика друштва.

(3) Фирма подружнице мора да садржава пуну фирму друштва, ознаку да је подружница и сједиште подружнице.

Члан 367. тачка ц)
(Казнене одредбе за друштво)

За прекршај казниће се новчаном казном у износу од 500,00 КМ до 200.000,00 КМ друштво које:

ц) има или користи фирму противно одредбама овог закона или у својим пословним писмима и наруџбама не наводи све податке у складу с одредбама овог закона;

Члан 368.
(Казнене одредбе за одговорно лице)

За прекршај из члана 367. овог закона казниће се и одговорно лице у друштву новчаном казном у износу од 50,00 КМ до 20.000,00 КМ.

14. **Закон о обрту и сродним дјелатностима у Федерацији Босне и Херцеговине** („Службене новине Федерације БиХ“ број 75/21) у релевантном дијелу гласи:

Члан 13. ст. од (1) до (4)
(Фирма обрта)

(1) Фирма је име под којим обрт послује.

(2) Фирма садржи назив обрта, име и презиме обртника и сједиште обрта, а може садржавати и посебне ознаке.

(3) Фирма не може садржавати називе и ознаке које су у супротности са важећим прописима и међународним конвенцијама.

(4) На фирму обрта примјењују се одредбе прописа везаних за фирму привредних друштава, ако овим законом није другачије прописано.

Члан 26. тачка а)
(Дужности обртника и радника у обављању обрта)

Обртник и радник запослен код обртника, дужан је:

а) истакнути фирму на улазу у сједиште обрта и издвојене просторе у којима се обавља обрт;

Члан 78. став (1) тачка ц)
(Прекршај обртника, лица које обавља сродну дјелатност, водитеља и привременог радника)

(1) Новчаном казном у износу од 1.000,00 КМ до 3.000,00 КМ казниће се обртник или лице које обавља сродну дјелатност ако:

ц) не истакне фирму под којом обрт или сродна дјелатност послује (члан 26. став (1), тачка а));

15. **Закон о регистрацији пословних субјеката у Федерацији Босне и Херцеговине** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 27/05, 68/05, 43/09, 63/14, 32/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ и 85/21) у релевантном дијелу гласи:

Члан 11.
Трошкови регистрације

Сваки учесник у поступку за упис у судски регистар сноси своје трошкове.

16. **Закон о комуналним таксама** („Службене новине КС“ број 8/22). За потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

Члан 2. став (1) тачка а) и став (2)
(Врсте такси)

(1) Такса се може утврдити за:

а) сваку истакнуту фирму,

(2) Изузетно од става (1) тачке а) овог члана такса се не плаћа за истакнуту фирму до величине табле 200x300 милиметара.

Члан 4.
(Истицање назива фирме)

(1) Правна и физичка лица која обављају дјелатност на основу одобрења надлежног органа дужна су на улазу у ограђени пословно-производни простор

или на улазу у пословни објекат или на улазу у пословни простор гдје обављају пословну дјелатност истакнути назив фирме.

(2) Под називом фирме подразумијева се: назив фирме под којим је таксени обвезник регистрован код надлежног органа, сједиште лица као и број, односно назив пословне јединице када се фирма истиче на пословној јединици.

(3) Истакнутом фирмом сматра се ознака, обиљежје или натпис на радним и другим просторијама, на фасади грађевине у којој се налазе радне просторије или ван габарита те грађевине, на улазним вратима, излозима/порталима или унутар излога радних просторија, којим се означава да одређено правно или физичко лице обавља извјесну дјелатност или занимање.

(4) Ако су, на радним и другим просторијама, на фасади грађевине у којој се налазе радне и друге просторије или ван габарита те грађевине, истакнута два истовјетна имена, истакнутом фирмом се сматра само једно, а све остало је у третману рекламе.

(5) Фирма се истиче најкасније даном почетка обављања дјелатности.

Члан 6.
(Утврђивање критерија и висине таксе)

(1) Општинско вијеће ће својом одлуком утврдити критерије и висину таксе за обвезнике који су регистровани и/или послују на подручју општине.

(2) Одлуком из става (1) овог члана утврдиће се и врста, рокови, начин плаћања и ослобађања од плаћања таксе, у складу са овим законом.

(3) Општинско вијеће је дужно да најкасније у року 30 дана од дана ступања на снагу овог закона донесе одлуку из става (1) овог члана.

V. Допустивост

17. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине.

18. Члан VI/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

ц) Уставни суд има надлежност у питањима која му упути било који суд у Босни и Херцеговини, а односи се на то да ли је закон на чијој ваљаности почива његова одлука, сагласан са овим Уставом, Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама и њеним протоколима, или са законима Босне и Херцеговине; или у погледу постојања или дјелокруга неког општег правила међународног јавног права које је од значаја за одлуку тог суда.

19. Захтјев за оцјену уставности поднио је Кантонални суд у Тузли (судија Амира Феризбеговић), што значи да је захтјев поднијело овлашћено лице из члана VI/3ц)

Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-5/10* од 26. новембра 2010. године, тач. 7–14, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 37/11). На заснивање надлежности Уставног суда не утиче чињеница да је оспорен закон који је донио законодавни орган бивше СРБиХ а не законодавни орган/органи Босне и Херцеговине, који су конституисани након ступања на снагу Устава БиХ. Наиме, израз „закон“ из члана VI/3ц) Устава БиХ није ограничен само на законе који су донесени након ступања на снагу „овог устава“, већ је битно да се тај закон примјењује у БиХ. У вези с тим, Уставни суд запажа да спорни закон није наведен у Уредби са законском снагом о преузимању и примјењивању савезних закона („Службени лист РБиХ“ бр. 2/92 и 6/94) и Закону о потврђивању уредби са законском снагом („Службени лист РБиХ“ бр. 13/94 и 33/94), којима је преузет велики број закона и осталих прописа из бивше СФРЈ или СРБиХ. У ентитету Република Српска Закон о комуналним таксама СРБиХ престао се примјењивати ступањем на снагу Закона о комуналним таксама Републике Српске из 2012. године.

20. Међутим, чланом 2 Анекса II на Устав БиХ прописан је континуитет правних прописа, односно да ће сви закони, прописи и судски пословници, који су на снази на територији БиХ, у тренутку када Устав ступи на снагу, остати на правној снази у оној мјери у којој нису у супротности с Уставом док другачије не одреди надлежни орган власти БиХ. Уставни суд запажа да Парламент Федерације БиХ није прогласио спорни закон неважећим, али запажа и да су кантонална законодавна тијела донијела законе о комуналним таксама којима је, такође, прописана такса на истакнуту фирму. Међутим, како је то наведено и у изјашњењу Пореске управе, спорни закон се и даље примјењује у Федерацији БиХ (види тачку 8 ове одлуке). Осим тога, из списа предмета поводом којег је поднијет захтјев за оцјену уставности произлази да је новчана обавеза утврђена и на основу оспорених одредби Закона о комуналним таксама СРБиХ. Стога, Уставни суд сматра да је Закон о комуналним таксама СРБиХ и даље на правној снази, те да је испуњен овај услов допустивости захтјева.

21. Имајући у виду одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд сматра да је захтјев допустив зато што га је поднио овлашћени субјекат те да не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег захтјев не би био допустив.

VI. Меритум

22. Подносилац захтјева сматра да оспорене одредбе нису у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине, односно чл. 6 и 14 Европске конвенције у вези са чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

23. У **Уставу Босне и Херцеговине** релевантне одредбе гласе:

Члан II
Људска права и основне слободе

3. Набрајање права

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

[...]

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

[...]

к) Право на имовину.

[...]

4. Недискриминација

Уживање права и слобода, предвиђених овим чланом или међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбијеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што су пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

24. Члан 6 став 1 и члан 14 Европске конвенције гласе:

Члан 6. став 1.
Право на правично суђење

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. Пресуда се изриче јавно, али се штампа и јавност могу да искључе из цијелог или дијела суђења у интересу морала, јавног реда или националне безбједности у демократском друштву, када то захтијевају интереси малољетника или заштита приватног живота странака, или у мјери која је, по мишљењу суда, строго потребна у посебним околностима када би јавност могла да нашкоди интересима правде.

Члан 14.
Забрана дискриминације

Уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбјеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

25. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Заштита имовине

Свако физичко или правно лице има право на мирно уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не умањују право државе да примјењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересом, или да би обезбиједила плаћање пореза или других доприноса или казни.

26. Оспорене одредбе спорног закона гласе:

Члан 3. став 1. тачка 4. и став 2.

Комуналне таксе могуће [је] прописати за:

4. сваку истакнуту фирму;

Под истакнутом фирмом, у смислу тачке 4. став 1. овог члана, подразумијева се свака ознака или натпис која означава да одређено физичко или правно лице обавља извјесну дјелатност или занимање изузев ознака и натписа на зградама органа и организација друштвено-политичких заједница, државних органа, организација удруженог рада и других самоуправних организација и заједница које врше послове од посебног друштвеног интереса.

Члан 12.

Висина комуналних такса не може се одмјеравати према вриједности предмета, извршеном промету или оствареном приходу.

Комунална такса за истакнуту фирму може се прописивати у различитој висини зависно од врсте и мјеста обављања дјелатности.

Скупштина општине може, за одређене дјелатности, прописати комуналну таксу из претходног става у двоструко већем износу за фирму истакнуту на објектима који су регистровани као споменици културе као и на објектима који се налазе у оквиру подручја које је проглашено добром културно-историјског насљеђа.

Досадашња пракса Уставног суда

27. Уставни суд подсјећа на своју праксу у предметима из надлежности оцјене уставности аката који су се тицали таксе на истакнуту фирму, али не према одредбама спорног закона. У Одлуци број У-9/17 од 30. новембра 2017. године (доступна на www.ustavnisud.ba) Уставни суд је одбацио као недопуштен захтјев Кантоналног суда у Ливну за оцјену уставности члана 16 Одлуке о комуналним таксама и тарифи комуналних такси Општине Дрвар због ненадлежности за

одлучивање. Наиме, у том предмету подносилац захтјева није тражио оцјену уставности закона, већ оцјену уставности одлуке органа управе.

28. Питање наплате комуналних такси на истакнуту фирму Уставни суд је разматрао и у поступцима о апелацијама правних лица (види нпр. Уставни суд, одлуке о допустивости бр. *АП-2657/22* од 23. марта 2023. године и *АП-3659/18* од 6. децембра 2018. године, доступне на www.ustavnisud.ba). У тим одлукама Уставни суд је закључио да су наводи о кршењу права на имовину очигледно (*prima facie)* неосновани, а наводи о кршењу права на правично суђење *ratione materiae* инкомпатибилни с Уставом Босне и Херцеговине. Међутим, у наведеним случајевима наплата комуналних такси на истакнуту фирму вршена је на основу општинских одлука о комуналним таксама, чија уставност није била предмет испитивања.

Право на имовину

а) Упоредна пракса у вези са спорним питањем

29. Уставни суд сматра сврсисходним указати на регулисање обавезе плаћања спорне таксе у сусједним државама. У Републици Србији Законом о финансирању локалне самоуправе прописане су локалне комуналне таксе за истицање фирми на пословном простору, тзв. фирмарина. Фирмарину не плаћају предузетници и правна лица која су према закону којим се уређује рачуноводство разврстана у „мала правна лица“, изузев одређених изузетака чији годишњи приход не прелази одређени износ (извор: https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_finansiranju_lokalne_samouprave.html). У Републици Хрватској Законом о локалним порезима није прописана такса за истакнуту фирму (извор: https://www.zakon.hr/z/875/Zakon-o-lokalnim-porezima). У Црној Гори Законом о локалним комуналним таксама из 2019. године није прописана такса за истакнуту фирму (извор: https://www.katalogpropisa.me/propisi-crne-gore/zakon-o-lokalnim-komunalnim-taksama-3/).

30. У ентитету Република Српска Законом о комуналним таксама из 2012. године било је прописано плаћање комуналне таксе за истицање пословног имена правног лица или предузетника на пословним просторијама. Међутим, наведена одредба је брисана ступањем на снагу Закона о измјенама Закона о комуналним таксама 1. јануара 2022. године.

31. У ентитету Федерација БиХ кантонални и општински законодавни органи су донијели прописе о наплати комуналне таксе на истакнуту фирму. Уставни суд Федерације БиХ је донио низ одлука којима је утврдио да одлуке општинских органа, у дијелу који се односи на наплату комуналне таксе на истакнуту фирму, нису у складу с Уставом Федерације БиХ. Када су у питању кантонални закони

којима се регулише ово питање Уставни суд Федерације БиХ је у Одлуци број У-15/18 од 7. маја 2019. године утврдио да одредбе Закона о комуналним таксама Босанскоподрињског кантона Горажде, у дијелу у којем се прописује такса на истакнуту фирму, нису у складу с правом на једнакост која је загарантована свим лицима у Федерацији БиХ.

б) Анализа права на имовину

32. Општи принципи за процјену да ли је мијешање у имовину у складу са чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију утврђени су у пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд), коју слиједи и Уставни суд. Прво се мора утврдити да ли постоји имовина заштићена чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, а онда да ли је дошло до мијешања у такву имовину. Затим, мијешање у право на имовину мора бити извршено „у складу са законом“. Осим тога, мијешање у имовину мора бити у јавном интересу и мора постојати правична равнотежа између јавног интереса и права на имовину. Такође, треба имати у виду широко поље слободне процјене коју држава ужива када су у питању опште мјере економске политике или социјалне стратегије, као и приликом уобличавања и спровођења политике у области опорезивања (види Европски суд, *Iofil AE против Грчке*, одлука од 7. септембра 2021. године, представка број 50598/13, тач. 32–36).

Да ли се ради о „имовини“ и „мијешању“ у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију

33. У конкретном случају оспореним одредбама спорног закона прописана обавеза плаћања комуналне таксе на истакнуту фирму је неспорно новчана и пада на терет правних или физичких лица која обављају пословну дјелатност (обрт). На основу тога, Уставни суд сматра да у овом случају постоји „имовина“ заштићена чланом II/3к) Устава БиХ и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, као и да је дошло до мијешања у такву имовину.

Законитост мијешања

34. У погледу одговора на питање да ли је мијешање у имовину извршено на основу закона, Уставни суд наглашава да се у конкретном случају ради о оцјени уставности законске одредбе. Значи, мијешање је неспорно прописано законом, тј. оспореним одредбама члана 3 став 1 тачка 4 и став 2 истог члана и члана 12 спорног закона. За потребе ове одлуке Уставни суд прихвата да оспорене одредбе задовољавају стандард законитости јер су доступне и имају одређени ниво прецизности. Међутим, Уставни суд оставља могућност да се бави овим питањем након оцјене пропорционалности мијешања у обиму који је неопходан.

Постојање „јавног интереса“

35. Уставни суд указује да обавезу истицања фирме, као и обавезу плаћања комуналне таксе на истакнуту фирму имају правна и физичка лица која обављају одређену пословну дјелатност, тј. обрт (у даљњем тексту: пословни субјекти), и то према низу релевантних закона донесених на различитим нивоима (види „Релевантне прописе“, тач. 13–16 ове одлуке). Према тим прописима, пословни субјекти су обавезни да истакну фирму након што се региструју у складу с релевантним законом. Сврха ове обавезе истицања фирме је да пословање пословног субјекта постане видљиво за јавност (потрошаче, пословне партнере и сл.), као и за државне органе који контролишу њихово пословање (разне инспекције). Уставни суд запажа да су пословни субјекти обавезни да истакну фирму на својој адреси на јавно видљивом простору (врата, излози, прозори, портали, зидови и сл.), дакле на простору који је у својини или у закупу пословног субјекта. Обавеза истицања фирме се односи и на пословне јединице (филијале) пословног субјекта. Несумњиво је да за истицање фирме на пословном простору није потребна посебна дозвола неког надлежног органа јер се ради о извршавању обавезе прописане законом. Пропуштање регистрације или истицања фирме законом је санкционисано као прекршај, за који се изриче новчана казна пословном субјекту и одговорном лицу у пословном субјекту, како је то прописано релевантним законима (види тач. 13 и 14 ове одлуке). Уставни суд запажа и да се ова обавеза не може поистовјетити ни с „рекламирањем“ фирме јер рекламирање зависи искључиво од воље пословног субјекта који, ако жели да се јавно рекламира, за то треба платити одговарајућу накнаду оглашивачу, што овдје није случај.

36. С обзиром на све наведено, а нарочито узимајући у обзир сврху истицања фирме пословног субјекта – да пословање пословног субјекта постане видљиво за јавност, Уставни суд ће поћи од претпоставке да за мијешање у право на имовину у овом случају постоји јавни интерес. Ипак, Суд ће то питање пажљиво узети у обзир приликом анализе постојања правичне равнотеже између прописане обавезе и права на мирно уживање имовине.

Пропорционалност мијешања

37. Уставни суд најприје запажа да је надлежни законодавац спорну накнаду одредио као „комуналну таксу“. У вези с тим, Уставни суд указује да су таксе облик јавног прихода и њих наплаћују државни органи у вези с пружањем одређених услуга (нпр. такса за издавање грађевинске дозволе, такса за издавање извода из матичних књига, такса за издавање извода из разних регистара и сл.). Међутим, у конкретном случају пословни субјекат за истицање фирме не добија никакву услугу од било којег државног органа, већ само испуњава законом прописану обавезу тако што своју фирму чини видљивом за јавност, дакле обавезу коју не може избјећи. Уставни суд, такође, сматра да се ова врста накнаде не може изједначити ни с

таксом којом се дозвољава рад пословном субјекту. Наиме, пословни субјекти су дужни да приликом регистрације плате таксу за упис у регистар код надлежног суда ако је пословни субјекат основан према Закону о привредним друштвима или код надлежне општине ако је пословни субјекат основан према Закону о обрту.

38. Надаље, подносилац захтјева истиче да се спорна такса не може сматрати ни неким видом пореза. У вези с тим, Уставни суд указује да су порези неповратни, деривативни приходи државе који се убиру на основу финансијског суверенитета државе, за које се не даје непосредна противнакнада. Држава убире порезе у јавном интересу као новчани приход према принципу територијалности. Опорезивање подразумијева одузимање једног дијела дохотка од пореских обвезника у корист државе и јавних органа (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-17/11* од 30. марта 2012. године, тач. 25 и 26, доступна на www.ustavnisud.ba). Имајући у виду да спорна накнада није заснована на било каквом дохотку или приходу који је пословни субјекат остварио на основу свог пословања, таква се накнада не може сматрати ни порезом.

39. Дакле, Уставни суд сматра да се у конкретном случају ради о *sui generis* јавном приходу који пословни субјекти плаћају само зато да би испунили законску обавезу да истакну фирму на простору који користе након што се региструју. Парламент Федерације БиХ није ни покушао да оправда овакво прописивање задирања у имовину пословних субјеката. Наиме, Уставни суд истиче да ни Представнички дом, нити Дом народа Парламента Федерације нису доставили изјашњење на овај захтјев. Иако Парламент Федерације БиХ није доносилац спорног закона, он је, како је већ истакнуто, преузет (види тачку 19 ове одлуке) и примјењује се на територији Федерације БиХ. Осим тога, спорни закон је основ који, према информацијама које је доставила Пореска управа, користе општинска и градска вијећа за доношење сопствених прописа о наплати спорне таксе. С друге стране, како је већ речено, у Републици Српској законодавац је у потпуности укинуо обавезу плаћања таксе за истицање фирме, а слична је ситуација и у државама у окружењу (види тач. 29 и 30 ове одлуке).

40. Осим тога, Уставни суд запажа да се и висина накнада за спорну таксу може одредити у врло широком распону. Према Регистру такси и накнада Министарства финансија ФБиХ (https://tin.fmf.gov.ba), ове накнаде се, у зависности од општине у којој пословни субјекат ради, годишње могу плаћати у распону од 5 до чак 15.000 КМ, што зависи од врсте пословне дјелатности и зоне у којој се обавља дјелатност, али и од органа који о томе одлучује (кантон, општина). Уставни суд подсјећа да надлежни органи власти уживају широко поље слободне процјене приликом уобличавања и спровођења политике у области опорезивања. Међутим, у конкретном случају ради се о, како је већ речено, *sui generis* јавном приходу који није ни порез ни такса за услугу. Управо због тога, Уставни суд сматра да је поље слободне процјене у конкретном случају уже. Наиме, Уставни суд поново

указује да се не може утврдити природа спорних такси ни разлози због којих се оне наплаћују, и то у ситуацији када се за њих не добија било каква услуга, нити су у вези с оствареним приходима, те да је пракса наплаћивања такси за истакнуту фирму напуштена у Републици Српској и у државама у окружењу. Стога, Уставни суд сматра да оспорене одредбе дају веома широко дискреционо овлашћење општинским, градским и кантоналним властима за њихову овакву разраду кроз акте ниже правне снаге, а да се за то не могу утврдити прихватљиви разлози. Осим тога, ово за посљедицу може имати и то да се висина спорне таксе и критеријуми на основу којих се она утврђује могу драстично разликовати међу општинама, градовима и кантонима. У недостатку било каквог другог образложења Парламента Федерације БиХ, Уставни суд не може утврдити да постоје разумни и релевантни разлози због којих би се могло закључити да је мијешање у право на имовину наплаћивањем спорних такси оправдано јавним интересом, односно да су оспорене одредбе пропорционалне циљу који се жели постићи.

41. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да оспорене одредбе нису у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Остали наводи

42. Напосљетку, Уставни суд запажа да је подносилац захтјева оспорио уставност оспорених одредби и с аспекта члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и чл. 6 и 14 Европске конвенције. Међутим, Уставни суд сматра да, с обзиром на већ усвојене закључке, нема потребе посебно испитивати те наводе.

VII. Закључак

43. Уставни суд закључује да члан 3 став 1 тачка 4 и став 2 истог члана и члан 12 Закона о комуналним таксама („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/77, 35/88 и 26/89) нису у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

44. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

45. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Предмет број У-14/23

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјеви Кантоналног суда у Тузли (судије Амира Феризбеговић, Алма Мујчиновић, Предраг Крсмановић и Фарук Латифовић) за оцјену уставности члана 32 став 5, члана 34 став 3, члана 35 став 1 тачка а) и члана 36 став 1 тач а) и ц) Закона о комуналном господарству Посавског кантона („Народне новине Посавског кантона“ број 3/17), члана 10 тач. 2 и 3, члана 11 став 1 и члана 14 Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Оџак“ број 3/15), чл. 3, 4, 6, 9, 12, 14, 17. и 20. Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Орашје“ бр. 9/13 и 10/14), члана 3 тачка 2, члана 4 став 1, члана 9, члана 12 тачка 3, члана 14, члана 17 тач. 1 и 7 и члана 20 Одлуке о комуналној накнади Општине Домаљевац-Шамац („Службено гласило Општине Домаљевац-Шамац“ број 2/14)

Одлука од 18. јануара 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-14/23**, рјешавајући захтјеве **Кантоналног суда у Тузли (судије Амира Феризбеговић, Алма Мујчиновић, Предраг Крсмановић и Фарук Латифовић)**, на основу члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, члана 19 тачка а), члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 18. јануара 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјевима Кантоналног суда у Тузли (судије Амира Феризбеговић, Алма Мујчиновић, Предраг Крсмановић и Фарук Латифовић) за оцјену уставности члана 32 став 5, члана 34 став 3, члана 35 став 1 тачка а) и члана 36 став 1 тач. а) и ц) Закона о комуналном господарству Посавског кантона („Народне новине Посавског кантона“ број 3/17), члана 10 тач. 2 и 3, члана 11 став 1 и члана 14 Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Оџак“ број 3/15), чл. 3, 4, 6, 9, 12, 14, 17 и 20 Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Орашје“ бр. 9/13 и 10/14), члана 3 тачка 2, члана 4 став 1, члана 9, члана 12 тачка 3, члана 14, члана 17 тач. 1 и 7 и члана 20 Одлуке о комуналној накнади Општине Домаљевац-Шамац („Службено гласило Општине Домаљевац-Шамац“ број 2/14),

утврђује се да су члан 32 став 5, члан 34 став 3, члан 35 став 1 тачка а) и члан 36 став 1 тач. а) и ц) Закона о комуналном господарству Посавског кантона („Народне новине Посавског кантона“ број 3/17) у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода, као и са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције.

Одбацују се као недопуштени захтјеви Кантоналног суда у Тузли (судије Амира Феризбеговић, Алма Мујчиновић, Предраг Крсмановић и Фарук Латифовић) за оцјену уставности члана 10 **тач**. 2 **и** 3, **члана** 11 **и члана** 14 **Одлуке о комуналној накнади** („**Службени гласник Општине Оџак**“ **број** 3/15), **чл**. 3, 4, 6, 9, 12, 14, 17 **и** 20 **Одлуке о комуналној накнади** („**Службени гласник Општине Орашје**“ **бр. 9/13 и 10/14), члана 3 тачка 2, члана 4 став 1, члана 9, члана 12 тачка 3, члана 14, члана 17 тач. 1 и 7 и члана 20 Одлуке о комуналној накнади Општине Домаљевац-Шамац („Службено гласило Општине Домаљевац-Шамац“ број 2/14) због ненадлежности Уставног суда за одлучивање.**

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Кантонални суд у Тузли (судије Амира Феризбеговић, Предраг Крсмановић и Фарук Латифовић; у даљњем тексту: подносиоци захтјева) поднио је 30. маја 2023. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену усклађености члана 36 став 1 тач. а) и ц) Закона о комуналном господарству Посавског кантона („Народне новине Посавског кантона“ број 3/17; у даљњем тексту: Закон), члана 10 тач. 2 и 3 и чл. 11 и 14 Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Оџак“ број 3/15) са чланом II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине, чл. 6 и 14 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) те чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Захтјев је евидентиран под бројем У-14/23.

2. Подносиоци захтјева су истог дана поднијели Уставном суду захтјев за оцјену усклађености члана 32 став 5, члана 34 став 3, члана 35 став 1 тачка а) и члана 36 став 1 Закона, члана 10 тач. 2 и 3, члана 11 став 1 и члана 14 Одлуке о комуналној накнади са чланом II/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине, чл. 6 и 14 Европске конвенције те чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Захтјев је евидентиран под бројем У-15/23.

3. Подносиоци захтјева су 13. јула 2023. године доставили допис у којем су исправили захтјев за оцјену уставности тако што су, осим већ наведених одредби

Закона, тражили и оцјену уставности чл. 3, 4, 6, 9, 12, 14, 17 и 20 Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Орашје“ бр. 9/13 и 10/14).

4. Подносиоци захтјева су истог дана поднијели још четири захтјева за оцјену уставности, који су евидентирани под бр. У-16/23, У-17/23, У-18/23 и У-19/23. Захтјевима бр. У-16/23 и У-18/23 подносиоци су оспорили исте чланове Закона као и у захтјеву под тачком 1 ове одлуке, а захтјевима бр. У-17/23 и У-19/23 оспорили су исте чланове Закона и Одлуке као и у првобитном захтјеву под тачком 2 ове одлуке, прије него што су га исправили.

5. Кантонални суд у Тузли (судије Алма Мујчиновић, Предраг Крсмановић и Фарук Латифовић) поднио је 18. септембра 2023. године још пет захтјева, који су евидентирани под бр. У-22/23, У-23/23, У-24/23, У-25/23 и У-26/23.

6. Захтјевом број У-22/23 подносиоци оспоравају уставност истих чланова као и у захтјеву под тачком 3 ове одлуке након исправке са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

7. Захтјевом број У-23/23 подносиоци оспоравају уставност члана 32 став 5, члана 34 став 3, члана 35 став 1 тачка а) и члана 36 став 1 Закона, члана 3 тачка 2, члана 4 став 1, члана 9, члана 12 тачка 3, члана 14, члана 17 тач. 1 и 7 и члана 20 Одлуке о комуналној накнади Општине Домаљевац-Шамац („Службено гласило Општине Домаљевац-Шамац“ број 2/14) са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

8. Захтјевима бр. У-24/23, У-25/23 и У-26/23 подносиоци оспоравају уставност истих чланова као и у захтјеву под тачком 1 ове одлуке са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

II. Поступак пред Уставним судом

9. Сви захтјеви су достављени Скупштини Посавског кантона (у даљњем тексту: Скупштина), Општини Оџак, Општини Орашје и Општини Домаљевац-Шамац. Позвани су доставили одговоре.

10. С обзиром на то да се захтјевима покрећу иста или слична уставна питања, Уставни суд је, у складу са чланом 32 Правила Уставног суда, одлучио да све наведене захтјеве споји и донесе једну одлуку под бројем У-14/23.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева бр. У-14/23, У-16/23 и У-18/23

11. Подносиоци захтјева траже од Уставног суда да испита да ли су оспорени чланови Закона у складу с правом на правично суђење из члана II/3е) Устава

Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, правом на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију и са забраном дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције. У захтјеву наводе да из Закона произлази да је комунална накнада цијена за коришћење заједничких комуналних објеката и уређаја, као и за пружање заједничких комуналних услуга.

12. Образлажући наводе да су оспорени чланови у супротности с правом на имовину, подносиоци захтјева истичу да би јавни интерес за везивање висине комуналне накнаде за врсту дјелатности могао да постоји, али искључиво уколико би одражавао сразмјеру између користи коју обвезници комуналне накнаде остварују од комуналних објеката, уређаја и услуга. Међутим, како то подносиоци наводе, у оспореном закону нису дати рационални разлози због којих су лица која обављају одређене врсте дјелатности дужна да плате већи износ на име комуналне накнаде од оних лица која обављају другу врсту дјелатности. Стога сматрају да не постоји разуман, оправдан и легитиман јавни интерес да би власници или корисници производног или пословног простора били дужни да плаћају већу комуналну накнаду у зависности од дјелатности којом се баве. Насупрот томе, подносиоци захтјева сматрају да би јавни интерес постојао када би се комуналном накнадом највише оптеретила физичка и правна лица за која се претпоставља да би могла да остваре највећу корист од коришћења комуналних објеката, уређаја и услуга. Међутим, из табеларног дијела општинских одлука, према мишљењу подносилаца, произлази да је доносилац тих прописа висину комуналне накнаде одредио у складу с претпостављеном економско-финансијском моћи обвезника који обављају одређену дјелатност, а не према користи коју би обвезници накнаде могли да имају од коришћења комуналних објеката, уређаја и услуга. Подносиоци даље наводе да, уколико би се и прихватило да постоји јавни интерес да се висина комуналне накнаде везује за врсту дјелатности обвезника, не постоји правична равнотежа између тог интереса и права на имовину обвезника комуналне накнаде који су дужни да плаћају већу комуналну накнаду у зависности од дјелатности коју обављају. Због наведених разлога, подносиоци захтјева сматрају да је прописивањем већег износа комуналне накнаде за власнике или кориснике производног или пословног простора који се баве „неприviлегованом дјелатношћу“ повријеђено не само право на имовину већ и забрана дискриминације.

б) Наводи из захтјева бр. У-15/23, У-17/23, У-19/23, У-22/23, У-23/23, У-24/23, У-25/23 и У-26/23

13. Подносиоци захтјева траже од Уставног суда да испита да ли су оспорени чланови Закона, у дијелу који се односи на комуналну накнаду за постављање надземних и подземних инсталација и базних станица, у складу с правом на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Наводе да обвезници комуналне накнаде за постављање

надземних и подземних инсталација и базних станица, за разлику од осталих обвезника комуналне накнаде, не остварују било какву корист од заједничких комуналних објеката и уређаја, нити користе комуналне услуге прописане Законом. Стога, према мишљењу подносилаца захтјева, не постоји јавни интерес за обавезивање наведених обвезника на плаћање комуналне накнаде. Подносиоци захтјева указују да је постављање надземних и подземних инсталација и базних станица регулисано и правним институтом стварне служности из чл. 74 и 210 Закона о стварним правима. Стога сматрају да накнада за постављање надземних и подземних инсталација представља однос између власника тих инсталација и власника земљишта на којем се инсталације постављају.

14. Због наведеног разлога подносиоци истичу да се накнада за постављање инсталација и других уређаја на туђој непокретности не може утврђивати рјешењем донесеним у управном поступку на основу кантоналних закона и општинских одлука јер ти прописи нису у складу с федералним прописом, тј. Законом о стварним правима. На стварноправни карактер накнаде за постављање надземних и подземних инсталација упућује и члан 8 Закона о експропријацији, који прописује да непотпуном експропријацијом може да се установи служност или закуп на земљишту. Због тога, подносиоци сматрају да општине и градови нису надлежни да регулишу питање плаћања било какве накнаде за постављање надземних и подземних инсталација. Чак и када би општине и градови били надлежни да регулишу то питање, то би значило да су власници инсталација дужни да плаћају двоструку накнаду, и то власницима земљишта на којем се инсталације налазе и општини/граду. Подносиоци наводе да обавеза плаћања комуналне накнаде има формални законски основ у чл. 32, 35 и 36 Закона. Међутим, сматрају да законски основ постоји искључиво за разликовање производних и непроизводних дјелатности, али не и у односу на конкретну врсту тих дјелатности, како је то детаљно прописано општинским одлукама. Подносиоци сматрају да се власници надземних и подземних инсталација и базних станица не могу обавезати на плаћање комуналне накнаде за њихово постављање јер ту накнаду може да захтијева искључиво власник земљишта на којем се оне постављају. Постављање наведених инсталација, односно постављање водоводних, топловодних, телефонских и сл. инсталација на земљишту које је у својини општине или града је у јавном интересу, те би они требало да буду заинтересовани за то да трошкови за постављање тих инсталација буду што мањи. Коначно, подносиоци сматрају да, и када би постојао јавни интерес, не постоји правична равнотежа између тог интереса и права на имовину власника надземних и подземних инсталација.

15. Подносиоци захтјева нису посебно образложили зашто сматрају да су оспорени чланови одлука о комуналној накнади општина Оџак, Орашје и Домаљевац-Шамац (у даљњем тексту: општинске одлуке) у супротности с правом на имовину, правом на правично суђење и забраном дискриминације.

ц) Предмети поводом којих су захтјеви покренути

16. Сви подносиоци захтјева указују да се пред њиховим судом воде управни спорови по тужби ЈП „Хрватске телекомуникације“ д.д. Мостар (у даљњем тексту: тужилац) против Министарства привреде, рада и просторног уређења Посавског кантона ради поништења рјешења којима је тужилац обавезан на плаћање комуналне накнаде за постављене надземне и подземне инсталације и базне станице.

д) Одговор на захтјев

17. У односу на све достављене захтјеве Скупштина је навела да врста дјелатности није једино мјерило за одређивање комуналне накнаде, већ је то и коефицијент зоне, као и други критеријуми. Навела је да власници надземних и подземних инсталација користе услуге заједничке комуналне потрошње јер је за њихову инсталацију потребно имати приступни пут који се мора одржавати и одводити атмосферске воде. Скупштина је навела да Законом није предвиђен критеријум профитабилности приликом утврђивања висине комуналне накнаде. Истакла је да комунална накнада није накнада за коришћење уређаја и опреме, те да је битно направити разлику између појмова „комунална накнада“ и „комунална такса“. Осим тога, Скупштина је нагласила да су општинске одлуке „старије“ од Закона и да стога нису могле да буду усклађене с њим. Скупштина је закључила да су оспорени чланови Закона неспорно у складу с Уставом Босне и Херцеговине.

IV. Релевантни прописи

18. **Закон о комуналном господарству Посавског кантона** („Народне новине Посавског кантона“ број 3/17)

За потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеном гласилу јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

Чланак 2
(Дефиниција комуналног господарства)

Под комуналним господарством у смислу овога Закона подразумијева се обављање комуналних дјелатности, а нарочито пружање комуналних услуга од интереса за физичке и правне особе, те финанцирање грађења и одржавање објеката и уређаја комуналне инфраструктуре као цјеловитог сустава на подручју општина и Кантона, када је то прописано овим Законом.

Чланак 3. ст. (2), (3) и (5)
(Комуналне дјелатности)

(2) Под појмом „комуналних дјелатности индивидуалне комуналне потрошње“ подразумијевају се комуналне дјелатности чији се производи и услуге могу

измјерити, или на други начин дефинирати, утврдити и наплатити од сваког корисника услуга.

(3) Под појмом „комуналних дјелатности заједничке комуналне потрошње“ подразумијевају се комуналне дјелатности чије производе и услуге није могуће измјерити или на други начин дефинирати, утврдити и наплатити од сваког корисника услуга.

(5) Комуналне дјелатности заједничке комуналне потрошње у смислу овога Закона су:

а) одводња атмосферских вода,

б) одржавање чистоће у дијелу који се односи на чишћење јавних површина,

ц) одржавање јавних површина,

д) одржавање неразврстаних цеста,

е) одржавање гробаља и пратеће инфраструктуре,

ф) одржавање пасивних гробаља, и споменика са пратећом инфраструктуром,

г) управљање и одржавање јавне расвјете,

х) декорисање улица за период благдана и празника,

и) обављање кафилеријских услуга.

Чланак 5
(Јавни интерес)

(1) Комуналне дјелатности су од јавног интереса и обављају се као јавна служба.

(2) Под појмом јавног интереса у комуналним дјелатностима, подразумијева се задовољавање оних потреба цивилизацијског друштва које су незамјењив увјет живота и рада грађана, кантоналних и општинских органа и других субјеката на подручју Кантона.

(3) Под појмом јавне службе у комуналним дјелатностима, подразумијевају се комуналне дјелатности из чланка 3. овог Закона, које као опће корисне дјелатности представљају суставну цјелину организације и вршења путем државних служби, општинске управе, те за то посебно организираних самосталних организација, које су прихваћене, подржане и контролиране од стране државне заједнице.

Чланак 27

Финанцијска средства за обављање комуналних дјелатности осигуравају се из:

а) цијене комуналних услуга из сегмента индивидуалне комуналне потрошње;

б) прихода остварених од комуналних услуга из сегмента заједничке комуналне потрошње и то:

- општинске комуналне накнаде у цијелости,
- дијела пореза на имовину и прихода од имовине,
- дијела пореза на промет непокретности,
- дијела пореза на наслијеђе и поклон;
- дијела боравишне таксе и других извора по посебним прописима,

ц) из прорачуна општине - утемељитеља комуналног подузећа,

д) дијела накнаде за концесију,

е) из других извора, сукладно посебним прописима.

Чланак 31
(Одлука о комуналној накнади)

(1) Одлуку о висини и начину наплате комуналне накнаде доноси Општинско вијеће.

(2) Одлуком се обвезно утврђују:

а) насеља у којима се наплаћује комунална накнада,

б) подручја зона у граду, односно општини,

ц) коефицијент зона (Кз) за поједине зоне,

д) зброј бодова за пословни простор и за грађевинско земљиште које служи у сврху обављања пословне дјелатности,

е) обвезници плаћања комуналне накнаде,

ф) начин обрачуна комуналне накнаде,

г) начин и рокове плаћања комуналне накнаде,

х) некретнине од јавног интереса које се у потпуности, дјеломично или привремено, ослобађају од плаћања комуналне накнаде,

и) општи увјети и разлози због којих се у појединим случајевима може одобрити потпуно, дјеломично или привремено ослобађање од плаћања комуналне накнаде,

ј) вођење евиденције обвезника плаћања комуналне накнаде,

к) намјена и начин коришћења средстава комуналне накнаде,

л) изворе средстава из којих ће се намирити износ комуналне накнаде за случај потпуног, дјеломичног или привременог ослобађања од плаћања комуналне накнаде;

м) и друга питања од значаја за провођење одлуке о комуналној накнади.

Чланак 32
(Обвезници плаћања комуналне накнаде)

(1) Обвезници плаћања комуналне накнаде су физичке и правне особе, у насељима са уређеним грађевинским земљиштем и то власници:

а) стамбеног простора,

б) производног простора,

ц) пословног простора,

д) гаражног и другог помоћног простора,

е) грађевинског земљишта које служи у сврху обављања пословне дјелатности,

ф) неизграђеног грађевинског земљишта,

(2) Комуналну накнаду плаћају и корисници горе наведених категорија некретнина, када је то власник уговором или Рјешењем овјереним од стране надлежне пореске управе пренио на корисника.

(3) Насељима са уређеним грађевинским земљиштем, из ставка (1) овог чланка, сматрају се насеља опремљена најмање приступном цестом, објектима за опскрбу електричном енергијом и опскрбу водом и одводњом отпадних вода према мјесним приликама.

(4) Комунална накнада плаћа се и за стамбени и пословни простор изван грађевинског подручја, а који је опремљен најмање приступном цестом као и објектима и уређајима заједничке комуналне потрошње и на којима се обавља најмање једна комунална дјелатност заједничке комуналне потрошње.

(5) Комуналну накнаду плаћају и власници надземних и подземних инсталација: електро и телефонске инсталације, инсталације кабловских оператера, плиноводне инсталације и топловодне инсталације.

(6) Грађевинским земљиштем, у смислу овога Закона сматра се земљиште које се налази унутар границе грађевинског подручја насеља, а на којему се, у складу с просторним планом, могу градити грађевине за стамбене, пословне, шпортске или друге намјене.

(7) Неизграђеним грађевинским земљиштем из ставка (1) точка ф. овог чланка, у смислу овога Закона, сматра се земљиште из ставка (6) овога чланка на којему није изграђена никаква грађевина или на којему постоји привремена грађевина за чију изградњу није потребно одобрење за градњу. Неизграђеним грађевним земљиштем сматра се и земљиште на којему се налазе остаци некадашње грађевине.

(8) Обвеза плаћања комуналних накнаде настаје првог дана слиједећег мјесеца од почетка кориштења некретнине, простора или објекта из ставка (1) овог чланка.

(9) Обвезници плаћања комуналне накнаде из ставка (1) овога чланка дужни су у року од 15 дана од дана настанка обвезе или промјене особе обвезника, исту пријавити општинској служби на чијем се подручју налази некретнина.

Чланак 34
(Темељ за утврђивање комуналне накнаде)

(1) Комунална накнада се одређује на темељу изграђене корисне површине (изражене у м²) стамбеног, производног или пословног или гаражног простора, а за отворени простор - складишта, стоваришта, пијаце, као и други отворени простор који непосредно служи за обављање дјелатности, према јединици корисне површине (изражене у м²) грађевинског односно неизграђеног грађевинског земљишта.

(2) Под изграђеном корисном површином простора из ставка (1) овога чланка подразумијева се збир подних површина свих етажа одређеног простора.

(3) Комунална накнада за надземне и подземне инсталација: електро и телефонске инсталације, инсталације кабловских оператера, плиноводне инсталације и топловодне инсталације одређује се по јединици бруто положене дуљине инсталације (изражене у дужним метрима - м¹).

Чланак 35
(Мјерила за утврђивање висине комуналне накнаде)

(1) Мјерила за утврђивање висине комуналне накнаде су:

а) локација некретнине (објекта или грађевинског земљишта) из чланка 32. (1) и (4), и локације надземних и подземних инсталација из чланка 32. (5) односно зона у којој се некретнина или инсталације налазе - коефицијент зоне (Кз);

б) намјени објекта, односно простора (стамбеног, производног или пословног, или гаражни) - број бодова;

ц) вриједност бода за слиједећу календарску годину.

(2) Према положају и погодности локације у односу на ниво опремљености насеља, односно грађевинског земљишта, објектима и уређајима заједничке комуналне инфраструктуре, обима и квалитете обављања комуналних дјелатности заједничке комуналне потрошње, Општинско вијеће, својом одлуком утврђује одређени број зона.

(3) Припадност зонама из ставка (2) овога чланка изражава се коефицијентом зоне (Кз).

(4) Комунална накнада за грађевинско земљиште, које служи у сврху обављања пословне дјелатности, утврђује се по јединици корисне површине (м²), у овисности од Кз и на темељу зброја бодова.

(5) Овисно од врсте простора (стамбени или пословни), а пословни у овисности од тога да ли се у простору обавља производна или непроизводна врста дјелатности, у циљу утврђивање висине комуналне накнаде, додјељује се број бодова, што утврђује општинска служба.

(6) Вриједност бода, за утврђивање висине комуналне накнаде, одлуком одређује општинско вијеће до краја текуће за слиједећу календарску годину. Темељ за утврђивање вриједности бода је „План и програм заједничке комуналне потрошње“, и овиси о планираним трошковима редовног и инвестицијског одржавања, те модернизације комуналне инфраструктуре заједничке комуналне потрошње.

(7) Ако општинско вијеће не утврди вриједност бода из ставка (6) овога чланка до краја године, у слиједећој календарској години вриједност бода се не мијења, до доношења одлуке Општинског вијећа о утврђивању нове вриједности бода за ту годину.

Чланак 36
(Начин обрачуна комуналне накнаде)

(1) Обрачун комуналне накнаде се врши множењем:

а) изграђене корисне површине (у м²) простора, односно корисне површине земљишта из чланка 32.(1) е) и ф), односно дужине инсталације из чланка 34.(3).;

б) коефицијента зоне у којој се некретнина налази или су положене инсталације;

ц) број бодова намјене и дјелатности која се обавља у предметном простору;

д) вриједности бода исказане у конвертибилним маркама (КМ) по 1 м², односно по 1 м¹ за положене инсталације.

(2) Висина комуналне накнаде утврђује се у мјесечном износу.

XV ПРИЈЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Чланак 88
(Рокови за доношење општинских прописа)

(1) Општине су дужне најкасније у року од једне године од дана ступања на снагу овог Закона, ускладити своје постојеће прописе из области комуналног господарства са одредбама овог Закона.

(2) Општине ће најкасније у року од једне године од дана ступања на снагу овог Закона донијети своје проведбене прописе прописане овим Законом.

19. **Закон о стварним правима** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 66/13, 100/13, 32/19 – одлука УСФБиХ и 94/20 – рјешење УСФБиХ)

У конкретном случају примјењује се Закон о стварним правима („Службене новине Федерације БиХ“ број 66/13) који је важио у вријеме доношења оспорених одлука, а који у релевантном дијелу гласи:

Члан 74.
Постављање водова и других уређаја

Постављање водова и других уређаја (електричних, канализационих, плиноводних, водоводних, топловодних, телекомуникационих и др.) на туђој некретнини без пристанка њеног власника, могуће је у општем интересу на основу посебних законских прописа, а у приватном интересу према одредбама о оснивању службености водова и других уређаја одлуком суда, ако законом није другачије одређено.

Члан 210.
Досјелост службености

(1) Стварна службеност оснива се на основу закона досјелошћу, ако ју је посједник повласне некретнине поштено посједовао извршавајући њезин садржај кроз двадесет година, а власник послужне некретнине није се томе противио.

(2) Не може се досјелошћу основати стварна службеност ако се њезин садржај извршавао злоупотребом повјерења власника или посједника послужне некретнине, силом, потајно или на замолбу до опозива.

(3) Ако се службеност по својој нарави може само ријетко извршавати, мора онај тко тврди да је она у корист његове некретнине као повласне основана досјелошћу, доказати да је у раздобљу од најмање двадесет година бар три пута наступио случај извршавања такве службености те да је он или његов предник сваки тај пут извршио њезин садржај.

20. **Одлука о комуналној накнади** („Службени гласник Општине Оџак“ број 3/15)

За потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

Чланак 10. точ. 2. и 3.

Мјерила и елементи за утврђивање комуналне накнаде су:

2. Изграђена бруто површина (м²) простора и објекта, односно дужни метар (м¹) дужине инсталација, а који се утврђују на основу података из рјешења о утврђивању минималнотехничких увјета за пословни простор и објект, евиденција о стамбеним објектима, евиденција о издавању урбанистичких и

грађевних дозвола, као и увиђаја на лицу мјеста, а корисник који је према одредбама ове Одлуке обвезан да плаћа комуналну накнаду дужан је да пружи податке о површини простора и да омогући да се до тих података дође.

3. Број бодова простора (број бодова сукладно намјени простора по врсти дјелатности одређен је у чланку 14. ове Одлуке).

Чланак 11.

Висина комуналне накнаде утврђује се на основу мјерила и елемената из претходног чланка и то према формули:

КН = БП х ББ х ВБ х КЗ

КН – комунална накнада изражена у КМ,

БП – изграђена бруто површина у м² или дужина инсталације у м¹,

ББ – број бодова из чланка 14. Одлуке,

ВБ – вриједност бода изражена у КМ/м² из чл. 15. Одлуке,

КЗ – коефицијент зоне из чланка 13. Одлуке.

Множењем на горе наведени начин, исказаних мјерила и елемената, добива се висина комуналне накнаде на мјесечној разини за сваког обвезника.

Чланак 14.

Број бодова за израчунавање комуналне накнаде утврђује се зависно од намјене простора по врсти дјелатности који се разврставају у групе и бодују на слиједећи начин:

Редни број	*НАМЈЕНА ПРОСТОРА ПО ВРСТИ*	*БРОЈ БОДОВА ДЈЕЛАТНОСТИ*
1.	*Базне постаје (контејнер и антенски ступ са припадајућом опремом и прибором)*	*1 000*
2.	*Кладионице, спортске кладионице*	*500*
3.	*Коцкарнице, касина, игре на срећу, лутрија, лото, ТВ бинго, банке, микрокредитне организације, осигуравајућа друштва, подузећа из области нафте и нафтних деривата, подузећа из области плина, те подузећа која се баве дистрибуцијом електричне енергије и телекомуникације.*	*250*
4.	*Одвјетничка и нотарска дјелатност, агенције за промет некретнина и сл.*	*140*

[...]

8. Производна дјелатност 30

9. Подземне и надземне електро и телефонске инсталације и инсталације кабловских оператера 25

10. Пословни простори у којима се не обавља дјелатност (празни) и стамбени објекти 20

11. Плиноводне и топловодне инсталације 5

21. **Одлука о комуналној накнади** („Службени гласник Општине *Орашје*“ бр. 9/13 и 10/14)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст прописа сачињен у Уставном суду БиХ, како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи**:**

Чланак 3.

Комунална накнада се плаћа за:

1. стамбени и пословни простор, те отворени простор и грађевинско земљиште који се користе за обављање пословне дјелатности;

2. надземне и подземне инсталације (електроинсталације, телефонске инсталације, инсталације кабловских оператера, плиноводне инсталације и топловодне инсталације).

II. ОБВЕЗНИЦИ ПЛАЋАЊА КОМУНАЛНЕ НАКНАДЕ

Чланак 4.

Комуналну накнаду плаћају власници простора и земљишта, те инсталација из чланка 3., а корисници у случају када су обвезу плаћања комуналне накнаде преузели уговором о закупу.

Изузетно, када служба надлежна за доношење рјешења о комуналној накнади у редовитом поступку, не може утврдити власника простора или грађевинског земљишта, комуналну накнаду ће плаћати корисник тог простора или грађевинског земљишта.

Чланак 6.

Служба надлежна за комуналне послове ће у року од, највише, 12 мјесеци од дана ступања на снагу ове Одлуке устројити регистар обвезника плаћања комуналне накнаде.

Регистар ће садржавати:

- евиденцију о обвезницима комуналне накнаде за стамбени простор,

- евиденцију о обвезницима комуналне накнаде за пословни простор и

- евиденцију о обвезницима комуналне накнаде за подземне и надземне инсталације.

Чланак 9.

Евиденција о обвезницима комуналне накнаде за подземне и надземне инсталације садржи:

- фирму, сједиште и адресу обвезника комуналне накнаде,

- дужину инсталације (м¹),

- припадност зони,

- друге податке од утјецаја на настанак обвезе, висину, ослобађање или престанак обвезе плаћања комуналне накнаде.

Чланак 12.

Јединице мјере за утврђивање висине комуналне накнаде за:

1. стамбени и пословни простор је квадратни метар изграђене бруто површине простора (м²),

2. отворени простор и грађевинско земљиште који се користе за обављање пословне дјелатности је квадратни метар заузете површине простора или земљишта (м²),

3. надземне и подземне инсталације је дужни метар инсталације (м¹).

Под изграђеном бруто површином простора подразумијева се површина која се добије множењем ваљских димензија простора (ширина и дужина), односно збир тако добивених површина по катовима објекта у којем се простор налази.

Под заузетом површином простора или земљишта подразумијева се површина која се добије множењем димензија простора или земљишта (ширина и дужина), која се користи.

Чланак 14.

Висина комуналне накнаде утврђује се према формули:

Кн = П х Б х Вб х Кз

у којој је:

Кн – мјесечни износ комуналне накнаде изражен у КМ,

П – изграђена бруто или заузета површина у м² или дужина инсталације у м¹,

Б – број бодова из чланка 17. Одлуке,

Вб – вриједност бода изражена у КМ/м2 или КМ/м¹,

Кз – коефицијент зоне из чланка 16. Одлуке.

Члан 17.

Број бодова за израчунавање комуналне накнаде утврђује се зависно од врсте и намјене простора који се разврставају у групе и бодују на слиједећи начин:

РБ	*ВРСТА И НАМЈЕНА ПРОСТОРА*	*Број бодова*
1.	*Базне постаје (контејнер и антенски ступ с припадајућом опремом и прибором),*	*100*
2.	*Кладионице, спортске кладионице, коцкарнице, касина, простори за игре на срећу, лутрије, лота, ТВ бинга,*	*50*
3.	*Банке, микрокредитне организације, осигуравајућа друштва, […],*	*25*
6.	*Трговине, хотели, мотели, свадбени салони, видеотеке, обртничке радње, простори подузећа за експлоатацију шљунка и пијеска, те земљиште које служи за депонирање и сепарацију шљунка и пијеска, простори транспортних подузећа и пријевозника,*	*3*
7.	*Подземне и надземне инсталације,*	*2,5*
8.	*Станови у више-стамбеним зградама,*	*2,5*
9.	*Стамбени објекти,*	*2*
10.	*Производне дјелатности,*	*1*

IV. НАЧИН НАПЛАТЕ КОМУНАЛНЕ НАКНАДЕ

Члан 20.

Служба надлежна за комуналне послове Општине Орашје, Рјешењем о комуналној накнади утврђује обвезу плаћања комуналне накнаде, изграђену бруто или заузету површину простора или земљишта, односно дужину инсталација за коју се плаћа комунална накнада и мјесечни износ комуналне накнаде.

Рјешење о утврђивању плаћања комуналне накнаде доноси се на почетку године за текућу годину, а исказује се у мјесечном и годишњем износу.

Комунална накнада доспијева на наплату у четири једнака квартална раздобља и то како слиједи:

- *за прво квартално раздобље закључно са 31.03. текуће године*
- *за друго квартално раздобље закључно са 30.06. текуће године*
- *за треће квартално раздобље закључно са 30.09. текуће године*
- *за четврто квартално раздобље закључно са 31.12. текуће године.*

22. **Одлука о комуналној накнади Општине Домаљевац-Шамац** („Службено гласило Општине Домаљевац-Шамац“ број 2/14)

За потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

Чланак 3. точка 2.

Комунална накнада плаћа се за:

2. надземне и подземне инсталације (електроинсталације, телефонске инсталације, инсталације кабловских оператера, плиноводне инсталације и топловодне инсталације).

II. ОБВЕЗНИЦИ ПЛАЋАЊА КОМУНАЛНЕ НАКНАДЕ

Чланак 4. ставак 1.

Комуналну накнаду плаћају власници простора и земљишта, те инсталација из чланка 3., а корисници у случају када су обвезу плаћања комуналне накнаде преузели уговором о закупу.

Чланак 9.

Евиденција о обвезницима комуналне накнаде за подземне и надземне инсталације садржи:

- *фирму, сједиште и адресу обвезника комуналне накнаде,*
- *дужину инсталације (м¹),*
- *припадност зони,*
- *друге податке од утјецаја на настанак обвезе, висину ослобађања или престанак обвезе плаћања комуналне накнаде.*

Чланак 12. точка 3.

Јединице мјере за утврђивање висине комуналне накнаде за:

3. Надземне и подземне инсталације је дужни метар инсталације (м¹).

Чланак 17. точ. 1. и 7.

Број бодова за израчунавање комуналне накнаде утврђује се зависно од врсте и намјене простора који се разврставају у групе и бодују на слиједећи начин:

Р. бр.	*ВРСТА И НАМЈЕНА ПРОСТОРА*	*Број бодова*
1.	*Базне постаје (контејнери и антенски ступ с припадајућом опремом и прибором)*	*100*
7.	*Подземне и надземне инсталације*	*2,5*

Чланак 20.

Служба надлежна за комуналне послове Општине Домаљевац-Шамац, Рјешењем о комуналној накнади утврђује обвезу плаћања комуналне накнаде, изграђену бруто или заузету површину простора или земљишта, односно дужину инсталација за коју се плаћа комунална накнада и мјесечни износ комуналне накнаде.

Рјешење о утврђивању плаћања комуналне накнаде доноси се на почетку године за текућу годину, а исказује се у мјесечном и годишњем износу.

Накнада се плаћа до 10-ог дана текућег мјесеца за протекли мјесец, а може се платити и унапријед двомјесечно, квартално, полугодишње или за цијели годишњи износ.

V. Допустивост

Допустивост у односу на Закон

23. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине.

24. Члан VI/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

ц) Уставни суд има надлежност у питањима која му упути било који суд у Босни и Херцеговини, а односи се на то да ли је закон на чијој ваљаности почива његова одлука, сагласан са овим Уставом, Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама и њеним протоколима, или са законима Босне и Херцеговине; или у погледу постојања или дјелокруга неког општег правила међународног јавног права које је од значаја за одлуку тог суда.

25. Подносиоци захтјева су затражили да Уставни суд испита уставност чланова Закона, који је донијела кантонална скупштина. У вези с тим, Уставни суд подсјећа на став да није надлежан за оцјену уставности „закона које је донијела кантонална скупштина“ када је захтјев поднијет на основу надлежности из члана VI/3а), али јесте уколико је захтјев поднесен на основу члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости број *У-15/22* од 22. септембра 2022. године, тачка 16 с даљњим референцама).

26. Имајући у виду наведено, Уставни суд запажа да су захтјеве за оцјену уставности поднијеле судије Кантоналног суда у Тузли, што значи да су захтјеве поднијела овлашћена лица из члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-5/10* од 26. новембра 2010. године, тачке 7–14, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 37/11). Имајући у виду одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд сматра да су захтјеви допустиви зато што их

је поднио овлашћени субјекат, те стога што не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег захтјеви не би били допустиви.

Допустивост у односу на општинске одлуке

27. Члан 19 тачка а) Правила Уставног суда у релевантном дијелу гласи:

Захтјев није допустив ако постоји неки од сљедећих случајева:

[...]

а) Уставни суд није надлежан за одлучивање.

28. Подносиоци захтјева су тражили да Уставни суд испита уставност члана 10 тач. 2 и 3, члана 11 и члана 14 Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Оџак“ број 3/15), чл. 3, 4, 6, 9, 12, 14, 17 и 20 Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Орашје“ бр. 9/13 и 10/14), члана 3 тачка 2, члана 4 став 1, члана 9, члана 12 тачка 3, члана 14, члана 17 тач. 1 и 7 и члана 20 Одлуке о комуналној накнади Општине Домаљевац-Шамац („Службено гласило Општине Домаљевац-Шамац“ број 2/14). Имајући то у виду, намеће се питање да ли је Уставни суд надлежан за испитивање уставности прописа које су усвојили општински законодавни органи.

29. У вези с тим, Уставни суд указује да члан VI/3ц), као ни члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, не прописује експлицитно надлежност Уставног суда да оцјењује уставност правних аката ниже снаге од закона. Даље, Уставни суд истиче да је у својој пракси *ad hoc* одлучивао да ли ће да прихвати надлежност у таквим случајевима. У том правцу, Уставни суд је успоставио одређене критеријуме па је прихватао надлежност у сљедећим ситуацијама: када акти ниже правне снаге од закона покрећу питање кршења људских права и основних слобода заштићених Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом (види, нпр. Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. *У-4/05* од 22. априла 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 32/05, и *У-7/05* од 2. децембра 2005. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 45/05), када се оспореним актом регулише питање које нема основ у закону, када је оспорени акт донио ненадлежни орган, када у закону нема основа за доношење таквог акта или када је оспорени акт изашао ван оквира закона (види, нпр. Уставни суд, Одлука о допустивости број *У-13/21* од 24. марта 2022. године, тачка 40, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 22/22).

30. Подносиоци захтјева сматрају да у Закону не постоји основ за разликовање висине комуналне накнаде према конкретним врстама дјелатности, те да су стога општинске одлуке изашле ван оквира закона. Међутим, чланом 36 став 1 тачка ц) Закона прописан је начин обрачуна комуналне накнаде (множењем површине

простора или земљишта, односно дужине инсталација и броја бодова намјене и дјелатности) те вриједност бода. Дакле, неспорно је да је чланом 36 став 1 тачка ц) Закона прописана и дјелатност као критеријум за утврђивање висине комуналне накнаде. Осим тога, оспореним законом је прописано да ће се спроведбени прописи који су донесени на основу раније важећег закона примјењивати ако нису у супротности с одредбама овог закона (члан 88 став 2). Дакле, општинским одлукама су само додатно разврстане дјелатности тако што је утврђен различит број бодова за различите дјелатности. Из наведеног слиједи да су општинске одлуке подзаконски спроведбени акти којима се детаљније разрађују и регулишу одредбе Закона ради чијег спровођења су и донесене (*idem, У-13/21*, тачка 45). Стога Уставни суд сматра да су неосновани наводи подносилаца захтјева да Законом није прописан основ да се одлуком пропише различита висина комуналне накнаде у зависности од дјелатности која се обавља.

31. Осим наведеног, подносиоци захтјева тврде да оспорени чланови општинских одлука, као и чланови оспореног закона нису у складу с федералним прописом, тј. Законом о стварним правима, јер се у том случају ради о стварноправном односу између власника земљишта и власника инсталација које се постављају на земљишту. Стога сматрају да „општине и градови нису надлежни да регулишу плаћање било какве накнаде за постављање надземних и подземних инсталација“. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да није надлежан да испитује наводе о неусклађености општинских и кантоналних прописа с федералним законом јер то спада у надлежност Уставног суда Федерације БиХ (види, *mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-20/22* од 22. септембра 2022. године, тач. 10 и 11 с даљњим референцама).

32. Коначно, Уставни суд сматра да одредбе општинских одлука не покрећу питање кршења људских права и основних слобода заштићених Уставом Босне и Херцеговине, нити је те одлуке донио ненадлежни орган.

33. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да захтјеви у околностима конкретног случаја, у дијелу у којем се односе на општинске одлуке, не испуњавају услове из члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине да би Уставни суд успоставио своју надлежност.

VI. Меритум

34. Подносиоци захтјева сматрају да одредбе чл. 32 став 5, 34 став 3, 35 став 1 тачка а) и 36 став 1 Закона нису у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције, чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, те чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције у вези са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

35. У **Уставу Босне и Херцеговине** релевантне одредбе гласе:

Члан II
Људска права и основне слободе

3. Набрајање права

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

[...]

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

[...]

к) Право на имовину.

[...]

4. Недискриминација

Уживање права и слобода, предвиђених овим чланом или међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбијеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што су пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

36. У **Европској конвенцији за заштиту људских права и основних слобода** релевантне одредбе гласе:

Члан 6. став 1.
Право на правично суђење

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. Пресуда се изриче јавно, али се штампа и јавност могу да искључе из цијелог или дијела суђења у интересу морала, јавног реда или националне безбједности у демократском друштву, када то захтијевају интереси малољетника или заштита приватног живота странака, или у мјери која је, по мишљењу суда, строго потребна у посебним околностима када би јавност могла да нашкоди интересима правде.

Члан 14.
Забрана дискриминације

Уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбјеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјеро-

исповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

37. **Члан 1 Протокола број 1 уз Европску** конвенцију гласи:

Заштита имовине

Свако физичко или правно лице има право на мирно уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не умањују право државе да примјењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересом, или да би обезбиједила плаћање пореза или других доприноса или казни.

38. Оспорене одредбе Закона гласе:

Чланак 32. ставак (5)
(Обвезници плаћања комуналне накнаде)

(5) Комуналну накнаду плаћају и власници надземних и подземних инсталација: електро и телефонске инсталације, инсталације кабловских оператера, плиноводне инсталације и топловодне инсталације.

Чланак 34. ставак (3)
(Темељ за утврђивање комуналне накнаде)

(3) Комунална накнада за надземне и подземне инсталација: електро и телефонске инсталације, инсталације кабловских оператера, плиноводне инсталације и топловодне инсталације одређује се по јединици бруто положене дужине инсталације (изражене у дужним метрима - м¹).

Чланак 35. ставак (1) точка а)
(Мјерила за утврђивање висине комуналне накнаде)

(1) Мјерила за утврђивање висине комуналне накнаде су:

а) локација некретнине (објекта или грађевинског земљишта) из чланка 32. (1) и (4), и локације надземних и подземних инсталација из чланка 32. (5) односно зона у којој се некретнина или инсталације налазе - коефицијент зоне (Кз);

*Чланак 36. ставак (**1**)*
(Начин обрачуна комуналне накнаде)

(1) Обрачун комуналне накнаде се врши множењем:

а) изграђене корисне површине (у м²) простора, односно корисне површине земљишта из чланка 32.(1) е) и ф), односно дужине инсталације из чланка 34.(3);

б) коефицијента зоне у којој се некретнина налази или су положене инсталације;

ц) број бодова намјене и дјелатности која се обавља у предметном простору;

д) вриједности бода исказане у конвертибилним маркама (КМ) по 1 м², односно по 1 м¹ за положене инсталације.

39. Уставни суд запажа да подносиоци захтјева у захтјевима бр. У-14/23, У-16/23 и У-18/23 неуставност оспорених чланова генерално виде у томе што се њима прописује да висина комуналне накнаде зависи од врсте дјелатности коју обавља обвезник накнаде. Наиме, подносиоци захтјева сматрају да законодавац није имао „рационалне разлоге“ да пропише да су лица која обављају одређене врсте дјелатности дужна да плате већи износ комуналне накнаде од лица која обављају другу врсту дјелатности. Умјесто тога, како наводе подносиоци захтјева, законодавац је требало да пропише да висина комуналне накнаде зависи од користи коју обвезници комуналне накнаде остваре од коришћења комуналних објеката, уређаја и услуга.

40. Даље, у захтјевима бр. У-15/23, У-17/23, У-19/23, У-22/23, У-23/23, У-24/23, У-25/23 и У-26/23 подносиоци захтјева конкретније наводе да обвезници комуналне накнаде за постављање надземних и подземних инсталација и базних станица, за разлику од осталих обвезника комуналне накнаде, не остварују било какву корист од заједничких комуналних објеката и уређаја, нити користе комуналне услуге. Стога, подносиоци захтјева сматрају да се власници надземних и подземних инсталација и базних станица налазе у стварноправном односу с власницима земљишта или објеката на којима се инсталације постављају, слиједом чега би само власник земљишта или објекта од њих могао да тражи накнаду за постављање инсталација. Оспорени чланови, према наводима подносилаца захтјева, стављају претјеран терет на власнике инсталација јер су, како наводе, дужни да плаћају „двоструку накнаду“, и то власницима земљишта или објеката на којима су постављене надземне и подземне инсталације и базне станице, као и накнаду на име коришћења комуналних услуга које су дужни да плаћају општини или граду.

Право на имовину

41. Општи принципи за процјену да ли је мијешање у имовину у складу са чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију утврђени су у пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд), коју слиједи и Уставни суд. Прво се мора утврдити да ли постоји имовина заштићена чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, а онда да ли је дошло до мијешања у такву имовину. Затим, мијешање у право на имовину мора да буде извршено „у складу са законом“. Осим тога, мијешање у имовину мора да буде у јавном интересу и мора да постоји правична равнотежа између јавног интереса и права на имовину. Такође, треба

имати у виду широко поље слободне процјене коју држава ужива када су у питању опште мјере економске политике или социјалне стратегије, као и приликом уобличавања и спровођења политике у области опорезивања (види Европски суд, *Iofil AE против Грчке*, одлука од 7. септембра 2021. године, представка број *50598/13*, тач. 32–36).

а) Да ли се ради о „имовини“ и „мијешању“ у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију

42. У конкретном случају, оспореним одредбама Закона прописана обавеза плаћања комуналне накнаде је неспорно новчана и пада на терет правним или физичким лицима која обављају одређену пословну дјелатност. На основу тога, Уставни суд сматра да у том случају постоји „имовина“ заштићена чланом II/3к) Устава БиХ и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, као и да на основу оспорених одредби долази до мијешања у ту имовину.

б) Законитост мијешања

43. У вези с тим питањем, Уставни суд наглашава да се у конкретном случају ради о оцјени уставности законске одредбе. Дакле, мијешање је неспорно прописано законом, тј. оспореним чл. 32 став 5, 34 став 3, 35 став 1 тачка а) и 36 став 1 Закона. Закон је јавно доступан, а његове одредбе којима је прописана обавеза плаћања комуналне накнаде су довољно предвидљиве и јасне.

ц) Постојање „јавног интереса“

44. Уставни суд примјећује да се конкретна комунална накнада односи на дјелатности заједничке комуналне потрошње. Те дјелатности су прецизно побројане у члану 3 став 5 Закона (види тачку 18 ове одлуке). Такође, Законом је прописано да се под појмом јавног интереса у комуналним дјелатностима подразумијева „задовољавање оних потреба цивилизацијског друштва које су незамјењив услов живота и рада грађана, кантоналних и општинских органа и других субјеката на подручју Кантона“ (члан 5 став 2). Дакле, ради се о накнади којом се финансирају дјелатности које су неспорно у општем/јавном интересу (види, *mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-53/21* од 2. новембра 2022. године, тачка 38, доступна на www.ustavnisud.ba).

д) Пропорционалност мијешања

45. Уставни суд подсјећа да је Европски суд у својој пракси досљедно указивао да домаће власти уживају широку слободу процјене да утврде шта је у јавном интересу, нарочито кад се ради о јавним приходима, с обзиром на то да национални законодавац има широко право дискреције у спровођењу економских, социјалних и других јавних политика (види тачку 41 ове одлуке).

46. Што се тиче тврдње подносилаца захтјева да висина комуналне накнаде зависи искључиво од врсте дјелатности коју обављају обвезници те накнаде, Уставни суд указује да су у члану 36 Закона прописани параметри на основу којих се утврђује висина комуналне накнаде. Дјелатност која се обавља је само један од критеријума, а остали критеријуми су локација, односно коефицијент зоне, површина локације и вриједност бода. Стога, Уставни суд не може да прихвати тврдњу подносилаца захтјева да је врста дјелатности једини параметар за утврђивање висине комуналне накнаде.

47. Подносиоци захтјева даље сматрају да законодавац није имао „рационалне разлоге“ да пропише дјелатност обвезника као један од критеријума за утврђивање висине комуналне накнаде. Уставни суд, међутим, указује да су комуналне дјелатности неопходне ради задовољавања оних потреба цивилизацијског друштва које су незамјењив услов живота и рада грађана (члан 5 став 2 Закона), односно ради одржавања комуналне инфраструктуре као цјеловитог система (члан 2 Закона). Оне представљају приходе локалних заједница и финансирају се, између осталог, и из средстава прикупљених од комуналне накнаде. Дакле, ради се о финансирању дјелатности које су неопходне ради нормалног функционисања локалне заједнице, у којем учествују правна и физичка лица која живе и раде у тој заједници. Те дјелатности стварају неопходан предуслов без којег обављање пословних активности, као и остваривање профита од тих активности, у одређеној локалној заједници не би било могуће. Стога је за Уставни суд сасвим рационално да у финансирању тих дјелатности у већој мјери учествују обвезници који се баве дјелатностима за које се оправдано претпоставља да остварују већи профит. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра неоснованим тврдње подносилаца захтјева да законодавац није имао „рационалне разлоге“ да пропише дјелатност обвезника као један од критеријума за утврђивање висине комуналне накнаде.

48. Подносиоци захтјева такође сматрају да власници надземних и подземних инсталација и базних станица не могу бити обавезани на плаћање комуналне накнаде јер, за разлику од осталих дјелатности, не остварују било какву корист од комуналних објеката, уређаја и услуга. У вези с тим питањем, Уставни суд указује да су обвезници спорне накнаде физичка и правна лица која су власници стамбеног, пословног, гаражног и другог помоћног простора, грађевинског земљишта, те надземних и подземних инсталација. Стога је неспорно да сва та лица уживају одређену корист од дјелатности заједничке комуналне потрошње, нпр. користе цесте, пјешачке стазе, јавне површине и паркове, који морају бити уређени, очишћени од комуналних отпадака и снијега, осивјетљени, с њих морају бити одведене атмосферске воде и слично. Наиме, дјелатности заједничке комуналне потрошње, за разлику од индивидуалне комуналне потрошње, не односе се на непокретности или инсталације конкретног обвезника, већ, како је претходно речено, служе нормалном функционисању локалне заједнице. Стога, Уставни суд сматра неоснованим наводе

подносилаца захтјева да власници надземних и подземних инсталација и базних станица не могу бити обавезани на плаћање комуналне накнаде јер не остварују било какву корист од комуналних објеката, уређаја и услуга.

49. Даље, подносиоци захтјева сматрају да је Закон неуставан и зато што, како наводе, власници надземних и подземних инсталација „плаћају двоструку накнаду“. Наиме, комунална накнада спада у сферу јавноправних обавеза, док однос власника земљишта и власника надземних и подземних инсталација представља приватноправни однос тих субјеката. Стога, уколико у оквиру приватноправног уговорног односа власници инсталација преузму обавезу плаћања комуналне накнаде, чији су обвезници власници земљишта или објеката, не ради се о „двоструком плаћању“ јер се неспорно плаћа само једна комунална обавеза. Плаћање накнаде власницима земљишта или објекта ради њиховог коришћења или најма је сасвим друга врста правног односа, приватноправног, и она не покреће питање „двоструког плаћања“, нити тако нешто произлази из оспорених чланова Закона. Због тога, Уставни суд сматра да су неосновани наводи да власници надземних и подземних инсталација „плаћају двоструку накнаду“.

50. Подносиоци захтјева сматрају да је законодавац „требао прописати“ да висина комуналне накнаде зависи од користи коју обвезници комуналне накнаде остваре од коришћења комуналних објеката, уређаја и услуга. Међутим, Уставни суд не може да испитује на који начин би законодавац требало да ријеши неко питање, већ само да ли је оспорени закон у складу с Уставом (види, *mutatis mutandis*, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-3/16* од 1. децембра 2016. године, тачка 28). Које ће критеријуме прописати за плаћање тих врста јавних прихода улази, као што је већ речено, у широко поље слободне процјене коју у овој области законодавац има.

51. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да оспорени чланови задовољавају принцип пропорционалности и њиховим прописивањем законодавац није прекорачио поље слободне процјене коју има у области политике јавних прихода. Стога, Уставни суд сматра да су оспорене одредбе Закона у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Забрана дискриминације у вези с правом на имовину

52. Члан II/4 Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уживање права и слобода, предвиђених овим чланом или међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбијеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што су пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

53. Члан 14 Европске конвенције гласи:

Уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбјеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

54. Из навода захтјева за оцјену уставности произлази да су оспорене одредбе члана 36 став 1 Закона у супротности са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције у вези са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију зато што прописују да ће се висина комуналне накнаде утврдити у различитом износу у зависности од дјелатности којом се конкретни обвезник те накнаде бави, као и да већу накнаду плаћају они који се баве „непривилегованом“ дјелатношћу“. У вези с тим, Уставни суд запажа да Законом нису прописане „привилеговане“ дјелатности, нити подносиоци захтјева указују на то. Наиме, постоје различите врсте дјелатности у зависности од којих се одређују и обавезе које треба да плаћају лица која се баве таквим дјелатностима, у које спада и обавеза плаћања комуналне накнаде.

55. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је Европски суд потврдио да забрана дискриминације из члана 14 Европске конвенције пружа заштиту од различитог поступања према појединцима у аналогним или релевантно сличним ситуацијама. Третман је дискриминаторан ако „нема објективно и разумно оправдање“, односно ако не тежи „легитимном циљу“ или ако не постоји „разуман однос пропорционалности“ између употријебљеног средства и циља који се жели постићи (види, *mutatis mutandis*, Европски суд, *Пинкас против Босне и Херцеговине*, пресуда од 4. октобра 2022. године, представка број *8701/21*, тачка 58). Осим тога, „само разлике у третману засноване на препознатљивој особини или ‘статусу’ могу да представљају дискриминацију у смислу члана 14“ (*idem*, тачка 59).

56. Дакле, да би се испитало постојање дискриминације мора прво да се утврди постојање адекватне „упоредне групе“ и „аналогне или релевантно сличне ситуације“. У процјени упоредивости ситуација примјерено је размотрити их у њиховој ук-пности и избјећи издвајање маргиналних аспеката, што би довело до „вјештачке анализе“ (види Европски суд, *Valiullina и остали против Латвије*, пресуда од 14. септембра 2023. године, представка број 56928/19 и др., тачка 182 с позивом на даљње референце). Штавише, та процјена мора да буде заснована на елементима објективне природе, који из свог обима искључују факторе који нису објективно провјерљиви као што су претпостављене намјере, непровјерени страхови или пуке претпоставке (види Европски суд, *Carvalho Pinto de Sousa Morais против Португала*, представка број 17484/15, пресуда од 25. јула 2017. године, тачка 52). Такође, анализа тог питања зависи од контекста и околности сваког случаја, као и сврхе мјере која прави разлику о којој је ријеч (види Европски суд, *Fabian против Мађарске*, представка број 78117/13, пресуда од 5. септембра 2017. године, тачка 121).

57. У конкретном случају, Уставни суд сматра да из чињенице да је законом прописано да је један од критеријума за утврђивање висине комуналне накнаде и дјелатност конкретног обвезника произлази да обвезници различитих дјелатности не могу једни другима да буду упоредна група. Наиме, различите пословне дјелатности не могу једна другој да буду упоредна група, нити на основу тога могу да се заснивају наводи о дискриминацији јер се не ради о третману по неком забрањеном основу. При томе, Уставни суд подсјећа да је такав став заузео у својој пракси из апелационе надлежности у вези с питањем различите висине општинских комуналних накнада за обвезнике различитих дјелатности (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-53/21* од 2. новембра 2022. године, тачка 48, доступна на www.ustavnisud.ba).

58. Стога, имајући у виду широко поље слободне процјене коју држава ужива у области политике јавних прихода, Уставни суд сматра да је оспорена одредба члана 36 став 1 Закона у складу са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције у вези са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Остали наводи

59. Подносиоци сматрају да оспорене одредбе Закона нису у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције. Уставни суд сматра да оспорене одредбе Закона ни на који начин не покрећу питања из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, нити су подносиоци захтјева навели било какве разлоге због којих сматрају да би оспорене одредбе требало испитати у контексту права на правично суђење. Стога, Уставни суд не сматра да је наведено питање потребно посебно разматрати.

VII. Закључак

60. Уставни суд закључује да су чл. 32 став 5, 34 став 3, 35 став 1 тачка а) и 36 став 1 Закона о комуналном господарству Посавског кантона („Народне новине Посавског кантона“ број 3/17) у складу са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине, чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције.

61. На основу члана 19 тачка а) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

62. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Предмет број У-20/23

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјеви Кантоналног суда у Тузли (судија Предраг Крсмановић) за оцјену уставности члана 102 став (2) Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23) и чл. 7, 14 и 20 Закона о оснивању Института за медицинско вјештачење здравственог стања („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 70/07, 26/14, 40/18 и 25/22)

Одлука од 18. јануара 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-20/23**, рјешавајући захтјеве **Кантоналног суда у Тузли**, на основу члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 18. јануара 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјевима Кантоналног суда у Тузли (судија Предраг Крсмановић) за оцјену уставности члана 102 став (2) Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23) и чл. 7, 14 и 20 Закона о оснивању Института за медицинско вјештачење здравственог стања („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 70/07, 26/14, 40/18 и 25/22),

утврђује се да су одредбе члана 102 став (2) Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23) и чл. 7, 14 и 20 Закона о оснивању Института за медицинско вјештачење здравственог стања („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 70/07, 26/14, 40/18 и 25/22) у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став (1) Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, те чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Кантонални суд у Тузли, судија Предраг Крсмановић (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је 11. јула, 27. септембра, 27. октобра и 1. новембра 2023. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) идентичне захтјеве за оцјену уставности члана 102 став (2) Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УС; у даљњем тексту: Закон о ПИО), те чл. 7, 14 и 20 Закона о оснивању Института за медицинско вјештачење здравственог стања („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 70/07, 26/14, 40/18 и 25/22; у даљњем тексту: Закон о оснивању Института), у вези са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), те чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Захтјеви су евидентирани под бр. У-20/23, У-28/23, У-29/23, У-30/23 и У-31/23.

II. Поступак пред Уставним судом

2. С обзиром на то да се захтјевима оспоравају исте одредбе Закона о ПИО и Закона о оснивању Института, Уставни суд је, у смислу члана 32 став (1) Правила Уставног суда, донио одлуку о спајању предмета У-20/23, У-28/23, У-29/23, У-30/23 и У-31/23 у којима ће да води један поступак и да донесе једну одлуку под бројем У-20/23.

3. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Представничког дома и Дома народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине, те од Владе Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Влада) и Канцеларије за сарадњу и заступање пред Уставним судом (у даљњем тексту: Канцеларија за заступање) затражено је 17. јула 2023. године да доставе одговоре на захтјев У-20/23.

4. Влада и Канцеларија за заступање су 15. односно 18. августа 2023. године доставиле одговоре на захтјев. Представнички дом и Дом народа нису доставили одговоре.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

5. Подносилац захтјева наводи да је законом недовољно регулисан поступак медицинског вјештачења код оцјењивања радне способности. У вези с тим, подносилац захтјева доводи у питање уставност члана 102 став 2 Закона о ПИО којим су, како је навео, „без јасне сврхе и оправдања законодавна овлашћења доносиоца Закона о ПИО у регулисању питања вјештачења пренесена на Институт за медицинско вјештачење здравственог стања“ (у даљњем тексту: Институт). Подносилац захтјева сматра да Институт нема ни стручну ни кадровску способност да својим актима регулише овако сложена и важна питања. Даље, подносилац захтјева наводи да законом није прописан поступак медицинског вјештачења који би представљао минималан оквир и стандард којим би се Институт руководио приликом извршавања надлежности из члана 102 став (2) Закона о ПИО. За подносиоца захтјева овај проблем се чини још већим када се узме у обзир да ни Закон о оснивању Института не прописује оквире и стандарде за регулисање ове материје.

6. Додатни проблем за подносиоца захтјева представља околност да је поступак медицинског вјештачења регулисан искључиво подзаконским актима Института. Ријеч је о Правилима Института за медицинско вјештачење здравственог стања (у даљњем тексту: Правила Института) и Правилнику о јединственим критеријумима и правилима поступка медицинског вјештачења здравственог стања (у даљњем тексту: Правилник о јединственим критеријумима). Према мишљењу подносиоца захтјева, у тим подзаконским актима постоје „крупни недостаци који могу утицати на повреду права појединих странака на правично суђење и имовину“. Као примјер наводи да интерним актима нису регулисана питања специјализације нити стручних квалификација вјештака, што посљедично доводи до тога да све врсте медицинских вјештачења обавља неколико вјештака из свега неколико медицинских специјалности, без обзира на врсту повреде, болести или обољења. Ово се дешава, како образлаже, због ограниченог броја вјештака који су запослени у Институту, јер вјештачења обављају само запосленици Института. Подносилац захтјева даље наводи да интерним актима Института није регулисано шта садржи „мишљење“ које даје љекарска комисија Института. У вези с тим, подносилац захтјева наводи да, у правилу, нити једна љекарска комисија Института (првостепена и другостепена) не даје разлоге за своју оцјену нити износи образложење мишљења, већ, у правилу, понавља своје оцјене и паушалне тврдње представљајући их као „мишљење“ или „образложење“. Подносилац захтјева сматра да овакав начин рада љекарских комисија Института крши права странака на правично суђење. Сматра да се то дешава због изостанка законског регулисања поступка медицинског вјештачења којим би се јасно прописала обавеза вјештацима да своје мишљење образложе медицинским чињеницама и медицинским доказима.

7. Даље, подносилац захтјева указује на неусклађеност интерних аката Института с одређеним законима, прије свега са Законом о управном поступку (у даљњем тексту: ЗОУП) и Законом о вјештацима. У вези с тим, подносилац захтјева се позвао на одредбу члана 3 ЗОУП-а којом је прописано да се у управним областима за које је федералним законом прописан посебан поступак поступа по одредбама тог посебног закона, осим у питањима која нису уређена посебним законом када се примјењује ЗОУП. Подносилац захтјева истиче да нити једним федералним законом није прописан посебан поступак медицинског вјештачења у пензијско-инвалидским стварима, а да у одредбама ЗОУП-а нема ваљаног правног основа за примјену интерних подзаконских аката којима је прописан поступак медицинског вјештачења. Подносилац захтјева даље тврди да постојећи интерни акти Института омогућавају да налаз и мишљење сачини лице које није довољно стручно и које нема одговарајућу медицинску специјалност која одговора предмету вјештачења. Даље, подносилац захтјева наводи да је интерним актима Института онемогућено да се у поступку вјештацима постављају питања и износе примједбе у вези с налазом и мишљењем, укључујући и примједбе у вези с личношћу и изузећем вјештака. Подносилац захтјева проблематизује и принцип двостепености који је уведен интерним актима Института, што је, по његовом мишљењу, у супротности са сврхом и циљем вјештачења као једног од доказних средстава, те с принципом ефикасности и економичности управног поступка. Наводи и да се интерним актима Института крше и одредбе Закона о вјештацима, посебно оне које се тичу услова и поступка избора и именовања вјештака, критеријума за њихово именовање, стручног знања и радних резултата именованих вјештака и сл. У таквим околностима, подносилац захтјева „изражава сумњу“ да оспорене одредбе стварају могућност да вјештачење здравственог стања у управним поступцима обављају и лица која по Закону о вјештацима нису именована за вјештаке, лица која не испуњавају критеријуме за именовање за вјештака, као и лица која немају адекватно специјалистичко знање и вјештине које се захтијевају с обзиром на предмет вјештачења.

b) Чињенице предмета поводом којих су поднесени захтјеви

8. Пред Кантоналним судом у Тузли (у даљњем тексту: Кантонални суд) води се више управних спорова у којима тужиоци траже поништење рјешења другостепеног органа управе. Тужиоци су незадовољни тиме што им је, како тврде, признато право на инвалидност II категорије (промијењена радна способност због болести, а не због професионалне болести или повреде на раду) или што им није утврђена инвалидност па не могу ни да остварују права по том основу. У свим предметима Кантонални суд је уочио проблем у налазу и мишљењу вјештака.

ц) Одговор на захтјев

9. Влада је у изјашњењу навела да су наводи из захтјева неосновани. У вези с приговором да је законодавац без јасне сврхе и оправдања пребацио послове вјештачења на Институт, Влада је навела да су оправдање и сврха преноса надлежности засновани на чињеници да поступак вјештачења, уз сагласност Владе и учешће ресорног министра, проводи установа која је стручна да се бави пословима медицинског вјештачења. При томе је процедура медицинског вјештачења заснована на правилима и знању из области медицинске струке, којим законодавац не располаже. Даље, Влада је навела да су неосновани и приговори о неусклађености оспорених одредби с одредбама ЗОУП-а и Закона о вјештацима. У вези с тим, Влада је подсјетила да је медицинско вјештачење здравственог стања само један сегмент цјеловитог управног поступка који се спроводи пред надлежним органима управе ради остваривања права из пензијско-инвалидског осигурања, социјалне заштите и сл. У том правцу, Влада је указала на процедуру за остваривање права која се покреће подношењем захтјева, упућивањем странака на медицинско вјештачење, сачињавањем налаза и мишљења по правилима струке, након чега се издаје рјешење којим се одлучује о правима подносиоца захтјева. У том дијелу у потпуности се примјењују одредбе ЗОУП-а, а подносилац захтјева, уколико је незадовољан налазом и мишљењем вјештака, има могућност у жалби односно тужби да истакне све примједбе. Даље, Влада је подсјетила да је Закон о оснивању Института посебан пропис којим су прописани дјелатност Института, поступак медицинског вјештачења здравственог стања те друга питања у вези с тим. У таквим околностима, у односу на Закон о вјештацима важи правило *lex specialis derogat legi generali*. У вези с приговором да медицинско вјештачење врши љекар који нема одговарајуће специјалистичко знање, Влада је подсјетила на одредбе Правилника о основним критеријумима и то чл. 28, 29, 31 и 33 којима је регулисан поступак медицинског вјештачења. У том правцу, Влада је подсјетила да сва медицинска вјештачења подлијежу обавезној интерној медицинској контроли прије него се налаз и мишљење достави подносиоцу захтјева. Влада је предложила да се захтјев одбије јер су оспорене одредбе сагласне с Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом.

10. Канцеларија за заступање се позвала на одредбе Упутства о спровођењу поступка за остваривање права по основу инвалидности и физичке онеспособљености и спровођењу поступка медицинског вјештачења здравственог стања (у даљњем тексту: Упутство), којима је прописан поступак за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања. Канцеларија је навела да је чланом 4 Упутства прописана документација коју је осигураник дужан да достави за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања. У вези с тим, подсјетио је на Одлуку Уставног суда број АП-132/21 у којој Уставни суд није утврдио кршење апелантовог права на правично суђење. У наведеном предмету Уставни суд је навео „да доказивање

чињеница о настанку инвалидитета због повреде на раду подлијеже доказивању на основу одредби Упутства којим је детаљно разрађен поступак доказивања повреда на раду и умањења радне способности, а то подразумијева вјештачење путем надлежног Института, а не посредством судског вјештака". Према мишљењу Канцеларије за заступање, оспорене одредбе не крше право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције. У вези с кршењем права на имовину, Канцеларија за заступање је подсјетила да оспорене одредбе одређују услове под којима се може остварити право на личну инвалиднину, што указује да се оспореним одредбама не утврђује имовинско право, већ услови за стицање имовинских права. Стога оспорене одредбе не покрећу питање неусаглашености са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

IV. Релевантни прописи

11. **Закон о пензијском и инвалидском осигурању** („Службене новине Федерације БиХ" бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УС) у релевантном дијелу гласи:

ДИО ПРВИ – ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.
(Предмет закона)

Овим законом уређује се обавезно пензијско и инвалидско осигурање на основу међугенерацијске солидарности (у даљем тексту: обавезно осигурање) и добровољно пензијско и инвалидско осигурање за лица која нису обавезно осигурана по овом закону (у даљем тексту: добровољно осигурање), као и права и обавезе на основу тих осигурања.

ПОГЛАВЉЕ II. ПРАВА НА ОСНОВУ ИНВАЛИДНОСТИ

Члан 48.
(Појам инвалидности)

(1) Инвалидност код осигураника у обавезном осигурању постоји када се утврди да је, због трајних промјена у здравственом стању које се не могу отклонити лијечењем или медицинском рехабилитацијом, настала промијењена радна способност или губитак способности за рад на радном мјесту односно послу који је обављао на дан оцјене радне способности или који је обављао прије престанка осигурања.

(2) Промијењена радна способност постоји када осигураник у обавезном осигурању, због трајних промјена у здравственом стању, са радним напором који не угрожава његово здравствено стање, не може да ради на радном мјесту

односно послу из става (1) овог члана, али може са пуним радним временом, са или без преквалификације или доквалификације, да ради на другом радном мјесту односно послу који одговара његовој стручној спреми односно радној способности стеченој радом.

(3) Губитак радне способности (I. категорија инвалидности) постоји када се утврди да осигураник у обавезном осигурању трајно није способан за рад на радном мјесту односно послу који је обављао на дан оцјене радне способности или које је обављао прије престанка осигурања, као ни за друго радно мјесто односно посао који одговара његовој стручној спреми односно радној способности стеченој радом нити се преквалификацијом или доквалификацијом може оспособити за друге послове који одговарају његовој стручној спреми односно радној способности стеченој радом.

(4) Инвалидност према ставу (1) овог члана може проузроковати повреда на раду, професионална болест, повреда ван рада и болест.

(5) Инвалидност код осигураника пољопривредника постоји када се утврди да је, због трајних промјена у здравственом стању које се не могу отклонити лијечењем или медицинском рехабилитацијом, због повреде ван рада или због болести, настала потпуна неспособност за обављање пољопривредне дјелатности односно послова које редовно обавља у свом пољопривредном газдинству.

(6) Инвалидност код осигураника у добровољном осигурању постоји када се утврди да је, због трајних промјена у здравственом стању које се не могу отклонити лијечењем или медицинском рехабилитацијом, настала потпуна неспособност за привређивање.

(7) Потпуна неспособност за привређивање постоји када лице због врсте и тежине физичког или менталног оштећења или врсте и тежине психичке болести није способно за обављање најједноставнијих послова.

Члан 49.
(Повреда на раду)

(1) Повредом на раду сматра се:

a) повреда осигураника, проузрокована непосредним и краткотрајним меха-ничким, физичким или хемијским дјеловањем, наглим промјенама положаја тијела, изненадним оптерећењем тијела или другим промјенама физиолошког стања организма, ако је таква повреда узрочно везана за обављање посла који је основ осигурања,

b) повреда коју осигураник претрпи на редовном путу од стана до мјеста рада и обратно, односно ради обављања дјелатности на основу које је осигуран,

[...]

(2) Повредом на раду у смислу овог закона, не сматра се повреда на раду уколико је проузрокована:

a) намјерно или из крајње непажње осигураника који је обављао радне обавезе, као и на редовном путу од стана до мјеста рада и обратно,

b) пијанством осигураника,

c) искључивом одговорности трећег лица,

d) због више силе,

e) због обављања активности које нису у вези с обављањем радних активности,

f) усљед намјерног наношења озљеде осигуранику од стране другог лица изазваног личним односом с осигураним лицем које се не може довести у везу са радно-правном активности,

g) усљед намјерног некоришћења опреме заштите на раду и непоштивања прописа о заштити на раду.

(3) У случају спора из става (2) овог члана терет доказивања је на послодавцу.

Члан 50.
(Професионална болест)

Професионалне болести у смислу овог закона су одређене болести настале у току осигурања, проузроковане дужим непосредним утицајем процеса рада и услова рада на радним мјестима односно пословима које је осигураник обављао.

Члан 51.
(Листа професионалних болести)

Пропис о листи професионалних болести, радна мјеста и послове на којима се те болести појављују и услове под којима се сматрају професионалним, на приједлог Института за медицинско вјештачење здравственог стања (у даљем тексту: Институт), утврђује Министарство и тај пропис објављује у "Службеним новинама Федерације БиХ".

Члан 52.
(Права осигураника са промијењеном радном способности)

(1) Осигураник код којег је утврђена промијењена радна способност има право на:

a) распоређивање на друго радно мјесто,

b) преквалификацију или доквалификацију,

c) новчану накнаду у вези са промијењеном радном способношћу.

(2) Права из става (1) овог члана осигуранику обезбјеђује послодавац код кога је радио у вријеме настанка инвалидности.

Члан 53.
(Право осигураника на распоређивање на другo радно мјесто)

(1) Осигураник са промијењеном радном способношћу има право на распоређивање на друго радно мјесто које одговара његовој смањеној радној способности.

(2) Право на распоређивање на друго радно мјесто обезбјеђује се и осигуранику након завршене преквалификације или доквалификације.

Члан 54.
(Право осигураника на преквалификацију и доквалификацију)

(1) Осигураник са промијењеном радном способношћу има право на преквалификацију или доквалификацију уколико се, с обзиром на његову стручну спрему и промијењену радну способност, може оспособити за рад на другом радном мјесту са пуним радним временом.

(2) Преквалификација или доквалификација се обезбјеђује осигуранику до навршених 55 година живота.

Члан 55.
(Право осигураника на накнаду плате)

Осигураник коме се на основу промијењене радне способности обезбјеђује право на распоређивање на друго радно мјесто, односно право на преквалификацију или доквалификацију има право на:

а) накнаду плате од дана настанка инвалидности до дана распореда на друго радно мјесто, односно до упућивања на преквалификацију или доквалификацију, као и од дана завршене преквалификације или доквалификације до распореда на друго радно мјесто (у даљем тексту: накнада због чекања),

b) накнаду плате за вријеме преквалификације или доквалификације (у даљем тексту: накнада за вријеме преквалификације или доквалификације) и

c) накнаду плате због мање плате на другом радном мјесту (у даљем тексту: накнада због мање плате), под условом да је промијењена радна способност настала по основу повреде на раду или професионалне болести.

ПОГЛАВЉЕ III. ИНВАЛИДСКА ПЕНЗИЈА

Члан 58.
(Услови за инвалидску пензију)

(1) Осигураник, код кога је утврђена I. категорија инвалидности стиче право на инвалидску пензију:

a) ако је инвалидност проузрокована повредом на раду или професионалном болешћу, без обзира на дужину пензијског стажа;

b) ако је инвалидност проузрокована повредом ван рада или болешћу, под условом да је прије настанка инвалидности имао навршен пензијски стаж који му покрива најмање једну трећину периода од навршених најмање 20 година живота до дана настанка инвалидности (у даљем тексту: радни вијек), рачунајући радни вијек на пуне године.

(2) Осигураник код кога је утврђена I. категорија инвалидности до навршене 30. године живота стиче право на инвалидску пензију ако је инвалидност проузрокована повредом ван рада или болешћу, под условом да прије настанка инвалидности има навршен пензијски стаж који му покрива најмање једну трећину радног вијека, али најмање једну годину стажа осигурања.

(3) Осигуранику из ст. (1) и (2) овог члана који је био на редовном школовању и таквим школовањем стекао вишу или високу стручну спрему, радни вијек се рачуна од 22 године живота, ако је стекао вишу стручну спрему, односно од 25 година, ако је стекао високу стручну спрему.

Члан 59.
(Одлучивање о праву из пензијског и инвалидског осигурања)

Када је за рјешавање о праву из пензијског и инвалидског осигурања потребно утврдити инвалидност и потпуну неспособност за привређивање, носилац осигурања доноси рјешење о правима по основу тих чињеница утврђених на основу налаза, оцјене и мишљења Института.

Члан 102.
(Одредбе о медицинском вјештачењу)

(1) Постојање инвалидности осигураника и неспособности члана породице, као услова за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања, утврђује Институт, у складу са прописима о медицинском вјештачењу здравственог стања и овом закону.

(2) Институт уређује поступак оцјењивања радне способности, утврђивање инвалидности осигураника и неспособности члана породице, обим и садржај медицинске документације потребне за вјештачење, налазе, оцјене и мишљења које могу донијети органи вјештачења, дефиниције свих налаза, оцјена и мишљења, садржај образаца налаза, оцјене и мишљења, као и поступак ревизије и контроле налаза, оцјена и мишљења.

12. **Закон о оснивању Института за медицинско вјештачење здравственог стања** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 70/07, 26/14, 40/18 и 25/22). За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим Законом оснива се установа за медицинско вјештачење у Федерацији Босне и Херцеговине, уређује њена дјелатност, поступак медицинског вјештачења, међусобни односи са корисницима услуга и друга питања у вези са медицинским вјештачењем у области: пензијског и инвалидског осигурања, социјалне заштите, дјечије и инвалидске заштите, заштите цивилних жртава рата, борачко-инвалидске заштите, одбране и у другим областима.

Члан 2.

Под медицинским вјештачењем из члана 1. овог закона, сматра се вјештачење којим се оцјењује трајно функционално оштећење организма, које се не може отклонити даљим мјерама медицинске рехабилитације и заштите, ради остваривања права у складу са законом.

Члан 7.

Поступак медицинског вјештачења, критеријуми медицинског вјештачења, обрасци који се издају у поступку медицинског вјештачења и друга питања у вези са медицинским вјештачењем уређују се Правилима и општим актом Института.

На Правила Института сагласност даје Влада Федерације Босне и Херцеговине, на приједлог Института.

II. ДЈЕЛАТНОСТ ИНСТИТУТА И ПОСТУПАК МЕДИЦИНСКОГ ВЈЕШТАЧЕЊА

Члан 8.

Институт обавља послове медицинског вјештачења из области:

- пензијског и инвалидског осигурања;
- социјалне заштите, дјечије и инвалидске заштите;
- заштите цивилних жртава рата;
- борачко-инвалидске заштите;
- одбране.

Послове медицинског вјештачења Институт обавља и за друге области на захтијев суда, других правних и физичких лица, као и друге послове медицинског вјештачења, у складу са законом.

Члан 9.

У поступку медицинског вјештачења примјењују се сљедећи принципи:

- јединствена правила поступка;

- јединствени критеријуми за медицинско вјештачење према листи Свјетске здравствене организације;

- економично и брзо вођење поступка;

- двостепеност поступка;

- највиши ниво медицинске стручности;

- други принципи утврђени Правилима и општим актима Института.

Члан 10.

Институт осигурава висок ниво професионалности и економичности према корисницима услуга медицинског вјештачења и уз примјену принципа из члана 9. овог Закона, обавља медицинско вјештачење на највишем нивоу медицинске доктрине.

Члан 14.

Управни одбор Института обавља сљедеће послове:

- доноси правила и опште акте;

- утврђује програм рада;

- усваја извјештај о раду;

- доноси финансијски план и усваја годишњи обрачун;

- утврђује програм развоја;

- доноси Правилник о раду и друге опште акте потребне за рад и дјелатност Института;

- одлучује о свим питањима вршења дјелатности Института ако за то није овлашћен други орган Института;

- усмјерава, контролише и оцјењује рад директора;

- рјешава сва питања односа са оснивачем;

- обавља и друге послове у складу са законом, другим прописима и Правилима Института.

IV. ОПШТИ АКТИ ИНСТИТУТА

Члан 20.

Основни општи акт Института су Правила Института.

Институт доноси и сљедеће опште акте:

- Правилник о критеријумима и поступку медицинског вјештачења;

- Правилник о раду;

- друге опште акте потребне за рад и дјелатност Института.

VIII. НАДЗОР НАД РАДОМ ИНСТИТУТА

Члан 29.

Надзор над законитости рада Института врши Федерално министарство рада и социјалне политике, Федерално министарство здравства, Федерално министарство за питања бораца и инвалида одбрамбено-ослободилачког рата/ Федерално министарство за питања бранитеља и инвалида домовинског рата, Федерално министарство правде, Федерално министарство финансија/ Федерално министарство финанција, свако у оквиру своје надлежности.

Члан 33.

У спровођењу поступка медицинског вјештачења примјењиваће се правила управног поступка за случај да одређена процедурална питања нису регулисана овим Законом.

13. **Закон о управном поступку** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 2/98, 48/99 и 61/22). За потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

3. Супсидијарна примјена Закона

Члан 3.

У управним областима за које је федералним законом прописан посебан поступак, поступа се по одредбама тог закона, с тим да се по одредбама овог закона поступа у свим питањима која нису уређена посебним законом.

11. Право жалбе

Члан 11. став (1)

(1) Против рјешења донесеног у првом ступњу странка има право жалбе. Само законом може се прописати да у појединим управним стварима жалба није допуштена, и то ако се на други начин осигура заштита права и законитости.

6. Вјештаци

Члан 181.

Кад је за утврђивање или оцјену неке чињенице важне за рјешавање ствари потребно стручно знање којим не располаже службена особа која води поступак, извест ће се доказ вјештачењем.

Члан 189. став (1)

(1) Ако налаз и мишљење вјештака нису јасни или потпуни, или ако се налази и мишљење вјештака битно разликују, или ако мишљење није довољно образложено,

или се појави основана сумња у тачност датог мишљења, а ти се недостаци не могу отклонити ни поновним саслушавањем вјештака, обновит ће се вјештачење с истим или другим вјештацима, а може се затражити и мишљење од неке знанствене или стручне установе.

14. **Закон о вјештацима** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 49/05 и 38/08) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.
Предмет Закона

Овим Законом уређују се услови и поступак избора и именовања вјештака који у судском, управном и прекршајном поступку обављају послове вјештачења, права и дужности вјештака, надзор над радом вјештака, вршење надзора над пословима вјештачења од правних лица, вођење именика вјештака, као и друга питања од значаја за рад вјештака.

15. **Правила Института за медицинско вјештачење здравственог стања** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 38/08 и 52/22) у релевантном дијелу гласе:

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Правилима Института за медицинско вјештачење здравственог стања (у даљњем тексту: Правила), уређују се, поред питања утврђених Законом о оснивању Института за медицинско вјештачење здравственог стања („Службене новине Федерације БиХ“, број 70/07, у даљњем тексту: Закон), Законом о установама („Службени лист СРБиХ“, бр. 6/92 и 13/94), нарочито: назив и сједиште, печат и штамбиљ Института за медицинско вјештачење здравственог стања (у даљњем тексту: Институт), одредбе о оснивачу, обавезама Института према оснивачу, начину стицања и распоређивања средстава за рад, одговорност за обавезе у правном промету, дјелатност Института, начин и услови обављања дјелатности, однос према корисницима услуга, поступак и критерији медицинског вјештачења, питања у вези поступка медицинског вјештачења, права, обавезе и одговорности директора, чланова Управног одбора, чланова Надзорног одбора и њихова надлежност, начин именовања и разрјешења директора, чланова Управног одбора, чланова Надзорног одбора, јавност рада, професионална и етичка тајна, који ће се општи акти донијети у Институту и друга питања од значаја за рад Института.

Члан 11.

Медицинско вјештачење у првостепеном и другостепеном поступку обављају љекари специјалисти, који имају значајно искуство на пословима медицинског вјештачења.

У поступку медицинског вјештачења могу се ангажовати и спољни сарадници највишег нивоа образовања и клиничког искуства.

Члан 13.

Медицинско вјештачење обавља се на основу непосредног прегледа подносиоца захтјева и медицинске документације са којом се располаже, а у изузетним случајевима на основу медицинске документације.

Поступак медицинског вјештачења, критерији медицинског вјештачења и обрасци који се издају у поступку медицинског вјештачења уређују се општим актом Института.

Обрасце за провођење медицинског вјештачења утврђује и обезбјеђује Институт.

16. **Правилник о јединственим критеријумима и правилима поступка медицинског вјештачења здравственог стања** („Службене новине Федерације БиХ“ број 63/21 од 11. 8. 2021. године). За потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

I. ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим Правилником се уређују јединствени критерији и правила поступка медицинског вјештачења здравственог стања (у даљем тексту: медицинско вјештачење), које се врши на Институту за медицинско вјештачење здравственог стања (у даљем тексту: Институт), у поступцима остваривања права из области:

- *пензијског и инвалидског осигурања;*
- *социјалне заштите, дјечије и инвалидске заштите, заштите цивилних жртава рата;*
- *борачко-инвалидске заштите;*
- *одбране;*

као и медицинског вјештачења из других области: по захтјеву судова, осигурања, правних и физичких лица и сва друга медицинска вјештачења која обавља Институт у Федерацији Босне и Херцеговине.

Члан 3.

Медицинско вјештачење врши се у првостепеном и другостепеном поступку.

Члан 4.

(1) Медицинско вјештачење у првостепеном поступку обавља љекар вјештак (појединац), који има искуство на пословима медицинског вјештачења.

(2) Медицинско вјештачење у другостепеном поступку обавља вијеће у саставу од два љекара вјештака који имају значајно искуство на пословима медицинског вјештачења;

(3) У поступку медицинског вјештачења могу се ангажовати и спољни сарадници највишег нивоа образовања и клиничког искуства.

V. НАДЛЕЖНОСТ И НАЧИН РАДА ЉЕКАРА ВЈЕШТАКА У ПРВОСТЕПЕНОМ И ДРУГОСТЕПЕНОМ ПОСТУПКУ

Члан 28. став (1)

(1) Медицинско вјештачење у првостепеном поступку обавља љекар вјештак уз непосредан преглед лица над којим се врши медицинско вјештачење као и увидом у расположиву медицинску документацију и медицинску документацију сачињену након прегледа у функционалној дијагностици Института.

Члан 29. став (1)

(1) Медицинско вјештачење у другостепеном поступку се обавља у случају жалбе на рјешење о остваривању права у првостепеном поступку.

VI. НАДЛЕЖНОСТ И НАЧИН РАДА ИНТЕРНОГ МЕДИЦИНСКОГ КОНТРОЛОРА У ПРВОСТЕПЕНОМ И ДРУГОСТЕПЕНОМ ПОСТУПКУ

Члан 31. став (1)

(1) Сва медицинска вјештачења извршена у складу са овим Правилником у првостепеном и другостепеном поступку обавезно подлијежу интерној медицинској контроли.

Члан 32.

(1) Интерна медицинска контрола из члана 31. овог Правилника обухвата:

- *контролу медицинске и друге документације;*
- *контролу Налаза, оцјене и мишљења медицинског вјештачења.*

(2) Интерни медицински контролор за вршење интерне медицинске контроле, по својој оцјени, може извршити преглед лица на коме је извршено медицинско вјештачење здравственог стања.

Члан 33. став (1)

(1) Интерни медицински контролор може у поступку интерне контроле, потврдити Налаз, оцјену и мишљење или вратити исти ради измјене и/или допуне љекару вјештаку или вијећу који су вршили медицинско вјештачење.

IX. ОБРАЗАЦ НА КОЈИМА СЕ ЕВИДЕНТИРАЈУ ПОДАЦИ О МЕДИЦИНСКОМ ВЈЕШТАЧЕЊУ

Члан 39.

(1) Обрасци медицинског вјештачења у првостепеном и другостепеном поступку, као и поступку ревизије, носе назив: „НАЛАЗ, ОЦЈЕНА И МИШЉЕЊЕ“ и садржи минимално:

[...]

- *оцјена медицинског вјештачења;*

[...]

- *узрок настанка инвалидности, физичке онеспособљености и друге околности при остваривању права из пензијског и инвалидског осигурања;*
- *мишљење о потреби контролног прегледа (ако је могућност контролног прегледа предвиђена);*

[...]

(2) Образац медицинско[г] вјештачења садржи и друге податке ако су исти предвиђени посебним прописима или је исте потребно унијети сукладно захтјеву или рјешењу органа управе, институције или правне особе која води поступак или рјешењу суда.

17. **Упутство/Напутак о провођењу поступка за остваривање права по основу инвалидности и физичке онеспособљености и провођењу поступка медицинског вјештачења здравственог стања** („Службене новине Федерације БиХ“ број 46/18). За потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

I. ОПЋЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим Упутством/Напутком, у складу са Законом о пензијском/мировинском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације БиХ“ број 13/18, у даљем тексту „Закон“) и Правилником о критеријима и поступку медицинског вјештачења здравственог стања (у даљем тексту „Правилник“), прописује се поступак подношења и провођења захтјева за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања по основу инвалидности, физичке онеспособљености и других чињеница које се утврђују медицинским вјештачењем здравственог стања од стране Института за медицинско вјештачење здравственог стања, провођење поступка и начин кретања и достављања података везаних за медицинско вјештачење здравственог стања између Федералног завода за пензијско/мировин-

ско и инвалидско осигурање и Института за медицинско вјештачење здравственог стања, поступак утврђивања инвалидности, рокови, потребна медицинска документација, обрасци које се користе и друга питања од утицаја за провођење поступка.

Поступак из претходног става овог члана, прописује се посебно за Федерални завод за пензијско/мировинско и инвалидско осигурање (у даљем тексту: Завод), и посебно за Институт за медицинско вјештачење здравственог стања (у даљем тексту: Институт).

Члан 4.

Уз захтјев из члана 3. овог Упутства/Напутка прилаже се сљедећа документација:

а) Копија ЛК/ОИ;

б) Увјерење о пребивалишту (ЦИПС);

ц) Доказ о завршеној школској спреми;

д) Минимум медицинске документације прописане Правилником о критеријима и поступку медицинског вјештачења здравственог стања;

е) Осигураник који је у радном односу прилаже П-3 образац обрађен, потписан и овјерен печатом послодавца код којег је запослен;

ф) Осигураник који није у радном односу прилаже П-3 образац обрађен, потписан и овјерен печатом од стране посљедњег послодавца код којег је био запослен;

г) Осигураник који није у радном односу, а посљедњи послодавац не постоји или постојећи послодавац не жели обрадити П-3 образац, умјесто П-3 обрасца прилаже изјаву у којој наводи тачан назив послова које је посљедње обављао са описом.

Изјава се даје на З-2 обрасцу, која мора бити овјерена од стране општинског органа или нотара.

Осигураник који је доживио повреду на раду или професионалну болест, дужан је, поред наведене документације из тачке а) и б) пре[т]ходног става приложити:

х) За повреду на раду: попуњен и овјерен образац Пријава о несрећи на послу (Образац ЗО-5) као и медицинску документацију која се односи на повреду на раду;

и) За професионалну болест: попуњен и овјерен образац Пријаве о професионалној болести, односно медицинску документацију издату од овлаштене здравствене установе медицине рада или специјалисте медицине рада, којом се доказује професионална болест.

Документација из овог члана подноси се у оригиналу или овјереној копији.

Члан 7.

Захтјев за остваривања права на новчану накнаду по основу физичке онеспособљености подноси се на обрасцу З-1.

Уз захтјев из претходног става осигураник је обвезан доставити документацију из члана 4. став (2) овога Упутства / Напутка, као и медицинску документацију која се односи на повреду на раду односно на професионалну болест.

V. Допустивост

18. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине.

19. Члан VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине гласи:

ц) Уставни суд има надлежност у питањима која му упути било који суд у Босни и Херцеговини, а односи се на то да ли је закон на чијој ваљаности почива његова одлука, сагласан са овим Уставом, Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама и њеним протоколима, или са законима Босне и Херцеговине; или у погледу постојања или дјелокруга неког општег правила међународног јавног права које је од значаја за одлуку тог суда.

20. Захтјеве за оцјену уставности поднио је Кантонални суд (судија Предраг Крсмановић), чиме је испуњен први услов из члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, што значи да је захтјеве поднијело овлашћено лице из члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-5/10* од 26. новембра 2010. године, тач. 7−14, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 37/11, доступно на www.ustavnisud.ba). Имајући у виду одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд сматра да су захтјеви допустиви зато што их је поднио овлашћени субјекат, те стога што не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег захтјеви не би били допустиви.

VI. Меритум

Право на правично суђење

21. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

22. Члан 6 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом.

23. Оспорене одредбе из Закона о ПИО:

Члан 102. став (2)
(Одредбе о медицинском вјештачењу)

(2) Институт уређује поступак оцјењивања радне способности, утврђивање инвалидности осигураника и неспособности члана породице, обим и садржај медицинске документације потребне за вјештачење, налазе, оцјене и мишљења које могу донијети органи вјештачења, дефиниције свих налаза, оцјена и мишљења, садржај образаца налаза, оцјене и мишљења, као и поступак ревизије и контроле налаза, оцјена и мишљења.

24. Оспорене одредбе из Закона о оснивању Института:

Члан 7.

Поступак медицинског вјештачења, критеријуми медицинског вјештачења, обрасци који се издају у поступку медицинског вјештачења и друга питања у вези са медицинским вјештачењем уређују се Правилима и општим актом Института.

На Правила Института сагласност даје Влада Федерације Босне и Херцеговине, на приједлог Института.

Члан 14.

Управни одбор Института обавља сљедеће послове:

- *доноси правила и опште акте;*
- *утврђује програм рада;*
- *усваја извјештај о раду;*
- *доноси финансијски план и усваја годишњи обрачун;*
- *утврђује програм развоја;*
- *доноси Правилник о раду и друге опште акте потребне за рад и дјелатност Института;*
- *одлучује о свим питањима вршења дјелатности Института ако за то није овлашћен други орган Института;*
- *усмјерава, контролише и оцјењује рад директора;*
- *рјешава сва питања односа са оснивачем;*
- *обавља и друге послове у складу са законом, другим прописима и Правилима Института.*

Члан 20.

Основни општи акт Института су Правила Института.

Институт доноси и сљедеће опште акте:

- *Правилник о критеријумима и поступку медицинског вјештачења;*
- *Правилник о раду;*
- *друге опште акте потребне за рад и дјелатност Института.*

25. Подносилац захтјева сматра да оспорене одредбе нису у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције, али не прецизира који стандарди тог права су неуставни.

26. Према утврђеној пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд), „члан 6 став 1 Европске конвенције примјењив је у поступцима који се односе на право социјалног осигурања – укључујући и право социјалне помоћи кад год дође до спора између управних тијела и појединца у погледу тих права“ (види, између осталих, *Летинчић против Хрватске*, пресуда од 3. маја 2016. године, представка број 7183/11, тачка 35). Дакле, члан 6 став 1 Европске конвенције, са свим својим стандардима, несумњиво се примјењује на појединачне поступке који се воде на основу прописа чије су одредбе оспорене.

27. Међутим, с обзиром на то да се у конкретном случају одлучује о апстрактној оцјени уставности, у погледу стандарда из члана 6 став 1 Европске конвенције, релевантна је пракса Уставног суда из Одлуке о допустивости и меритуму број У-12/21 од 24. марта 2022. године (доступна на www.ustavnisud.ba) у којој је наведено:

> „51. приликом одлучивања Уставног суда у предметима из апстрактне надлежности, када се испитивање ограничава само на текст оспорене одредбе, веома је тешко испитати да ли је дошло до повреде права на правично суђење јер се поштовање или непоштовање члана 6 Европске конвенције, који детаљно прописује низ процедуралних гаранција, ефектно може испитати тек након проведеног поступка у цјелини. Једино што Уставни суд у оквиру апстрактне надлежности може испитати јесте да ли оспорена одредба експлицитно искључује неки од принципа које садржи члан 6 Европске конвенције (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-16/18* од 28. марта 2019. године, став 65, доступна на www.ustavnisud.ba)“.

28. Уставни суд запажа да подносилац захтјева неуставност оспорених одредби види у преносу надлежности послова медицинског вјештачења из области пензијског и инвалидског осигурања на Институт, и то, како наводи, „без јасне

сврхе и довољног оправдања“. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да, према Европској конвенцији, држава у правилу има широко поље процјене када је ријеч о општим мјерама економске или социјалне стратегије. Због њиховог директног познавања свог друштва и његових потреба, националне власти су у принципу у бољем положају од међународног судије да оцијене оно што је у јавном интересу на друштвеним или економским основима, а суд ће генерално поштовати избор политике законодавца осим ако је „очито без разумног основа“ (види Европски суд, *Carson и други против Уједињеног Краљевства* [ВВ], бр. 42184/05, тачка 61, ЕЦХР 2010). Даље, Европски суд је у пракси навео да Европска конвенција не спречава националне судове да се позивају на мишљења вјештака која су саставила специјализована тијела како би ријешили спорове који се пред њима воде када то захтијева природа спорних питања која се разматрају (*op. cit.*, *Летинчић против Хрватске*, тачка 61).

29. Имајући у виду наведено, Уставни суд запажа да је законодавац, оспореним чланом 102 став (2) Закона о ПИО, дао овлашћење Институту да уреди поступак оцјењивања радне способности, да утврди степен оштећења организма/инвалидност и да предузме и друге активности значајне за поступак медицинског вјештачења. Оспорена одредба упућује на Закон о оснивању Института, као пропис *lex specialis* којим је основан Институт као специјализована „установа за медицинско вјештачење у Федерацији Босне и Херцеговине“ и који је надлежан за медицинско вјештачење и којем су законом повјерена овлашћења за обављање стручних послова медицинског вјештачења из области које су прецизиране чланом 8 Закона о оснивању Института. Подносилац захтјева не оспорава то што је законодавац повјерио овлашћење за медицинско вјештачење Институту. Међутим, сматра да је законодавац пропустио да одреди стандарде и оквир по којима ће Институт поступати, а нарочито то што је, како је навео, цјелокупан поступак вјештачења регулисан одредбама подзаконских аката Института.

30. У вези с тим, Уставни суд подсјећа на став Европског суда „[…] да свака земља у сврху признавања права на инвалидску мировину инвалидности испитује на темељу властитих правних и медицинских критерија […]“ (види Европски суд, *Хамзагић против Хрватске*, пресуда од 9. новембра 2021. године, представка број 68437/13, тачка 57). Уставни суд запажа да је чланом 2 Закона о оснивању Института дефинисан појам медицинског вјештачења, те да су чланом 9 Закона о оснивању Института прописани принципи по којима ће се проводити поступак медицинског вјештачења. Међу тим принципима су и „јединствени критеријуми за медицинско вјештачење према листи Свјетске здравствене организације“. Чланом 10 Закона о оснивању Института прописано је да Институт обезбјеђује висок ниво професионалности и економичности према корисницима услуга медицинског вјештачења и, уз примјену принципа из члана 9 овог закона, обавља медицинско вјештачење „на највишем нивоу медицинске доктрине“. С друге стране, Закон

о ПИО прописује права из основа инвалидности, услове и начин остваривања тих права, те дефинише појмове који су важни за остваривање права из основа инвалидности (види тачку 11 ове одлуке). Према томе, Уставни суд запажа да Закон о ПИО и Закон о оснивању Института прописују области у којима ће се спроводити медицинско вјештачење, као и основне принципе и институцију која ће спроводити то вјештачење. Даље, ови закони дефинишу релевантне појмове значајне за поступак вјештачења, права која се могу остварити из тог основа, као и услове и начин на који осигураник може да остварује своја права. Стога, Уставни суд сматра да је наведеним законима дат основни оквир, као и смјернице за овлашћења која су повјерена Институту. Поступак вјештачења, изглед обрасца у који се уписује „налаз, оцјена и мишљење“, ко чини првостепену и другостепену комисију и друга питања важна за сам процес вјештачења, законодавац је препустио специјализованој институцији. Уставни суд сматра да је то у складу са широким пољем слободне процјене јавне власти у овој области. При томе, треба нагласити да правила Института подлијежу контроли јавне власти (члан 7 став 2 Закона о оснивању Института), а да надзор над Институтом спроводе надлежна федерална министарства у оквиру својих надлежности (члан 29 Закона о оснивању Института). Осим тога, Уставни суд сматра да то што је законодавац овластио Институт да подзаконским актима регулише сва релевантна питања (поступак медицинског вјештачења, критеријуме, обим и садржај медицинске документације и остала питања значајна за медицинско вјештачење за која подносилац сматра да су требала да буду регулисана законом) јесте разумно и логично рјешење, будући да законодавац нема специјалистичка медицинска знања да би ова питања могао детаљно прописати. Стога, Уставни суд сматра да ови наводи подносиоца захтјева не покрећу питање права на правично суђење.

31. Подносилац захтјева наводи и да се „у пракси дешава да вјештачење спроводи вјештак који није специјализован за област медицине која је предмет вјештачења“. У вези с овим приговором, Уставни суд подсјећа да Европски суд, у поменутом предмету Хамзагић, није утврдио кршење апликантовог права на правично суђење, у којем су се домаћи судови позвали на налаз и мишљење вјештака из Хрватског завода за мировинско осигурање, без додатне провјере подносиочевог стања од специјалисте психијатра, како је то подносилац предложио. Образлажући такав став, Европски суд је навео да „задатак вјештака није био дијагностицирати и лијечити подноситељеву болест, већ оцијенити њихов утјецај на подноситељеву радну способност, на темељу медицинске документације […]. Суд примјећује да су особе одређене за вјештаке Завода биле медицински вјештаци са значајним професионалним и образовним искуством и да су се у својем раду морали држати Закона о мировинском осигурању, Уредбе и других прописа, те начела и достигнућа суврмене медицине и знаности“ (*ор. cit.*, *Хамзагић против Хрватске*, тачка 54). Уставни суд сматра да су ови ставови Европског суда у потпуности примјењиви и у односу на наведени приговор подносиоца захтјева.

32. Осим тога, Уставни суд указује да се медицинско вјештачење спроводи непосредним прегледом лица и увидом у медицинску документацију, а да вјештак након прегледа сачињава медицинску документацију, налаз, оцјену и мишљење. Изглед и садржај који се уписује у налаз, оцјену и мишљење прописан је Правилником о јединственим критеријумима (члан 39). Такође, Правилник о јединственим критеријумима прописује у члану 4 да медицинско вјештачење, у првостепеном поступку, „обавља љекар вјештак појединац који има искуства на пословима медицинског вјештачења“. У случају жалбе на првостепено рјешење о остваривању права, у другостепеном поступку одлучује вијеће у саставу од два љекара који „имају значајно искуство на пословима медицинског вјештачења“ (члан 4 став 2 и члан 29 став 1 Правилника о јединственим критеријумима). Такође, Правилима Института омогућено је ангажовање и сарадника ван Института ако то захтијева предмет вјештачења. Имајући у виду све наведено, Уставни суд у релевантним одредбама којима је прописан поступак медицинског вјештачења не уочава ништа што би *per se* имало за посљедицу ограничење или искључење неке од гаранција из члана 6 став 1 Европске конвенције.

33. Осим наведеног, Уставни суд указује да је поступак подношења и спровођења захтјева за остваривање права из пензијског и инвалидског осигурања прописан релевантним одредбама Упутства. Чланом 4 Упутства таксативно су наведени докази на основу којих се остварује право из основа инвалидности. Сви докази, укључујући и налаз, оцјену и мишљење вјештака, подложни су оцјени органа који води поступак, у складу с процесним правилима по којима се поступак води. Уколико је странка незадовољна налазом, мишљењем и оцјеном Института, она има могућност да га оспори. То произлази из члана 29 став (1) Правилника о јединственим критеријумима који прописује да се медицинско вјештачење у другостепеном поступку обавља у случају жалбе на рјешење о остваривању права у првостепеном поступку. Даље, Уставни суд подсјећа да је чланом 31 став (1) Правилника о јединственим критеријумима прописано да сва медицинска вјештачења извршена у складу с Правилником у првостепеном и другостепеном поступку обавезно подлијежу интерној медицинској контроли, чија су овлашћења прописана чл. 32 и 33 Правилника о јединственим критеријумима.

34. С обзиром на наведено, Уставни суд сматра да оспорене одредбе Закона о ПИО и Закона о оснивању института ни на који начин не искључују нити једну гаранцију из члана 6 став 1 Европске конвенције, нити да је то право ограничено или искључено тиме што је надлежни законодавац овластио Институт да подзаконским актима детаљно регулише поступак медицинског вјештачења.

35. Свакако, Уставни суд не може искључити могућност да неодговарајућа примјена ових одредби може резултирати кршењем људских права у појединачним случајевима, али такво евентуално кршење није у вези са уставношћу оспорених

одредби, већ се тиче њихове примјене у сваком појединачном случају. Наиме, Уставни суд подсјећа да је у пракси из надлежности VI/3б) Устава Босне и Херцеговине одлучивао о питањима кршења права на правично суђење у предметима која су покретала питање компетенција вјештака, односно налаза и мишљења вјештака Института у поступцима за остваривања права из пензијског и инвалидског осигурања или права из друге области (види, између осталих, Уставни суд, одлуке бр. *АП-46/21* од 7. септембра 2022. године, тач. 42−44 и *АП-4050/20* од 27. новембра 2020. године, тач. 7 и 11, доступне на www.ustavnisud.ba). Такође, и Европски суд је у пракси расправљао исто питање (видјети, осим већ поменутих предмета, и *Девинар против Словеније*, пресуда од 22. маја 2018. године, представка број 28621/15; *Корошец против Словеније*, пресуда од 8. октобра 2015. године, представка број 77212/12 и др.). Ово значи да се питање компетенције вјештака кроз оцјену његовог налаза и мишљења испитује *in concreto* у зависности од релевантних околности сваког појединачног случаја. Органи управе и судови одлучују о чињеничним и правним питањима у свјетлу расположивих доказа, које цијене у складу с процесним правилима поступка којима је поступак уређен, испитују приговоре странака и цијене њихову оправданост у смислу гаранција из члана 6 став 1 Европске конвенције. У сваком случају, након што се исцрпе сви дјелотворни правни лијекови, о поштовању гаранција из члана 6 став 1 Европске конвенције може одлучивати Уставни суд на основу апелационе надлежности из члана VI/3б) Устава БиХ.

36. Имајући у виду све наведено, Уставни суд закључује да су оспорене одредбе Закона о ПИО и Закона о оснивању института у складу с гаранцијама из члана II/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на имовину

37. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2. овог члана, што укључује:

к) Право на имовину.

38. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију у релевантном дијелу гласи:

Свако физичко или правно лице има право на мирно уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не умањују право државе да примјењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересом, или да би обезбиједила плаћање пореза или других доприноса или казни.

39. Уставни суд запажа да подносилац захтјева тврди да оспорене одредбе нису у сагласности са чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, а те тврдње ничим није образложио. Стога ће Уставни суд, прије свега, утврдити да ли оспорене одредбе Закона о ПИО и Закона о оснивању Института покрећу питања према члану II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У том погледу, Уставни суд треба да размотри питање да ли се оспорене одредбе односе на „имовину“ заштићену чланом II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

40. Уставни суд подсјећа на праксу Европског суда према којој до повреде члана 1 Протокола број 1 може да дође само уколико се побијане одлуке односе на „имовину“ у смислу те одредбе, која може да буде постојећа имовина или потраживања која су довољно утврђена да се могу сматрати „имовином“. Када је власнички интерес у природи потраживања, може се сматрати „имовином“ само ако постоји довољно упориште за тај интерес у домаћем праву, на примјер када постоји утврђена судска пракса домаћих судова која то потврђује, тј. када је потраживање довољно утврђено да може да буде извршно (види Европски суд, *Радомиља против Хрватске*, [ВВ] пресуда од 20. марта 2018. године, представке бр. 37685/10 и 22768/12, тачка 142). Осим тога, Европски суд се такође позивао и на захтјеве у вези с којима подносилац представке може да тврди да има барем „легитимно очекивање“ да ће да буду остварени, односно да ће да оствари ефективно уживање имовинског права (*ibidem*, тачка 143). Овакву праксу досљедно прати и Уставни суд, (види на примјер, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-1846/06* од 12. јуна 2008. године, тачка 24, доступна на www.ustavnisud.ba).

41. У конкретном случају Законом о ПИО прописана су права која се могу остварити из основа инвалидности када су за то испуњени законом прописани услови. С друге стране, како је већ наведено, налазом, оцјеном и мишљењем се не утврђује било какво право. Наиме, вјештачење се проводи у сврху остваривања права из основа инвалидности, а то право утврђује надлежни орган у управном поступку на основу налаза, оцјене и мишљења и других доказа у спису. Уставни суд не оспорава да се *in concreto* захтјеви у вези с остваривањем права из основа инвалидности, у зависности од околности случаја, могу да доведу у везу с „имовином“ која је заштићена чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Међутим, у оквиру апстрактне надлежности, Уставни суд запажа да се оспорене одредбе не тичу „имовине“ која је заштићена чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, већ су њима искључиво прописана овлашћења Института за спровођење вјештачења и доношење аката на основу којих ће се проводити поступак за утврђивање права.

42. У складу с тим, Уставни суд сматра да се оспорене одредбе Закона о ПИО и Закона о оснивању Института не тичу „имовине“ у смислу члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, односно да се њима не покрећу уставна питања кршења тог права, па је захтјев и у овом дијелу неоснован.

VII. Закључак

43. Уставни суд закључује да су одредбе члана 102 став (2) Закона о ПИО и чл. 7, 14 и 20 Закона о оснивању Института у складу с правом на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и правом на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

44. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

45. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Садржај

Предмет број У-1/24

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев Суда Босне и Херцеговине (судија Драгица Милетић) за оцјену уставности члана 12 Закона о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20)

Одлука од 30. маја 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-1/24**, рјешавајући захтјеве **Суда Босне и Херцеговине (судија Драгица Милетић)**, на основу члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 30. маја 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву Суда Босне и Херцеговине (судија Драгица Милетић) за оцјену уставности члана 12 Закона о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20),

утврђује се да је члан 12 Закона о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20) у складу са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине, као и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Суд Босне и Херцеговине, судија Драгица Милетић (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је 8. фебруара 2024. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену усклађености члана 12 Закона о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20; у даљњем тексту: Закон о платама и другим накнадама) са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција).

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Представнички дом) и Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дом народа) затражено је 1. и 12. априла 2024. године да у року од 30 дана од пријема дописа доставе одговоре на захтјев.

3. Представнички дом је 21. маја 2024. године доставио „мишљење о захтјеву Уставног суда за давање одговора на захтјев“. Дом народа није доставио одговор на захтјев.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

4. Образлажући захтјев, подносилац захтјева наводи да је оспореном одредбом Закона о платама и другим накнадама прописано да се право на здравствено осигурање и боловање остварује у складу с ентитетским законима о здравственом осигурању, према адреси пребивалишта. Истиче да ентитетски закони различито третирају то питање. Тако је, како то наводи подносилац захтјева, законом у Федерацији БиХ прописано да се запосленом накнада плате за вријеме боловања до 42 дана исплаћује у износу од 100%, а након тога у износу од 80% плате, док је законом Републике Српске прописано да се за вријеме боловања до 30 дана исплаћује 90, а након тога 70% плате. Стога подносилац захтјева сматра да оспорена одредба члана 12 Закона о платама и другим накнадама запослене из Републике Српске ставља у неравноправан положај у односу на запослене из Федерације БиХ из исте институције у погледу уживања права на накнаду плате за вријеме боловања. Подносилац захтјева истиче да је такав различит третман супротан забрани дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције. Имајући у виду наведено, подносилац захтјева тражи да

Уставни суд оцијени усклађеност члана 12 Закона о платама и другим накнадама са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције.

б) Предмет поводом којег је захтјев покренут

5. Подносилац захтјева је навео да се пред тим судом води парнични поступак по тужби тужитељице Тужилаштва БиХ Маријане Чобовић (у даљњем тексту: тужитељица) против БиХ ради утврђивања дискриминације и накнаде из радног односа. Наиме, тужитељици је за два периода боловања краћа од 30 дана у току 2020. године исплаћена накнада плате у 10% мањем износу, те је у конкретном парничном поступку захтијевала исплату разлике накнаде до пуног износа плате.

ц) Одговор на захтјев

6. Представнички дом је навео да је Уставноправна комисија након одржане сједнице једногласно констатовала да оспорена одредба члана 12 Закона о платама и другим накнадама само упућује на остваривање права из области здравственог осигурања у складу с ентитетским законима те да та правна норма не садржи било који основ дискриминације у остваривању тих права.

IV. Релевантни прописи

7. **Закон о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 90/05, 32/07, 40/08 – одлука УСБиХ, 17/13 – одлука УСБиХ, 5/14 – рјешење УСБиХ, 40/14 – одлука УСБиХ, 48/15 – рјешење УСБиХ, 77/20 и 29/23 – одлука УСБиХ) у релевантном дијелу гласи:

Члан 12.
Здравствено осигурање и боловање

Судије и тужиоци имају право на здравствено осигурање и боловање у складу са важећим Законом о здравственом осигурању у Републици Српској или у Федерацији Босне и Херцеговине, зависно од сталне адресе пребивалишта судије или тужиоца.

8. **Закон о обавезном здравственом осигурању** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 93/22 и 132/22)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Накнаде за вријеме утврђене привремене спријечености за рад

Члан 82.

За вријеме привремене спријечености за рад у складу са чл. 72. и 73. овог закона обезбјеђује се накнада плате осигуранику у радном односу и накнада осигуранику

који обавља привредну, предузетничку или професионалну дјелатност, у складу са овим законом.

Основ за обрачун исплате накнаде

Члан 83. ст. (1), (4) и (5)

(1) Основ за обрачун накнаде из члана 82. овог закона је просјечна бруто плата осигураника коју би остварио да је био на раду у задњих шест мјесеци који претходе мјесецу за који се врши обрачун.

(4) Обрачун и исплату накнаде из члана 82. овог закона врши послодавац, у сљедећим процентима од основа:

1) *болест или компликација у вези са одржавањем трудноће која је утврђена налазом и мишљењем доктора медицине специјалисте гинекологије и акушерства код којег је жена регистрована у складу са прописом којим је уређена област здравствене заштите или налазом и мишљењем доктора медицине специјалисте гинекологије и акушерства из здравствене установе секундарног или терцијарног нивоа у Републици - 100%,*
2) *малигна болест и њега дјетета обољелог од малигне болести - 100%,*
3) *добровољно давање органа, ткива или ћелија - 100%,*
4) *спровођење прописане мјере обавезне изолације као клицоноше или због појаве заразе у његовој околини у складу са прописима којима је уређена област заштите становништва од заразних болести - 90%,*
5) *болест, повреда, медицинско испитивање и њега обољелог члана уже породице изузев у случају из тачке 2. овог става - 70%.*

(5) Колективним уговором, општим актом и уговором о раду може се прописати већи основ за обрачун и већи проценат накнаде плате у случају привремене спријечености за рад у односу на основ и проценте прописане овим законом.

[...]

9. **Закон о здравственом осигурању** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 30/97, 7/02, 70/08, 48/11, 100/14 – одлука УСФБиХ, 36/18 и 61/22)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст прописа сачињен у Уставном суду БиХ, како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

2. Права из обавезног здравственог осигурања

Члан 31.

Обавезним здравственим осигурањем, у случајевима и под увјетима одређеним овим законом, осигурава се:

1. Осигураницима:

[...]

б) накнада плаћа,

[...]

Члан 47.

Накнада плаће одређује се у висини од најмање 80% основице за накнаду с тим да не може бити нижа од износа минималне плаће важеће за мјесец за који се утврђује накнада.

Накнада плаће износи 100% од основице за накнаду:

1. за вријеме привремене спријечености за рад због повреде на раду или обољења од професионалне болести,

2. за вријеме привремене спријечености за рад због болести и компликација проузрокованих трудноћом и порођајем,

3. за вријеме привремене спријечености за рад због трансплантације живог ткива и органа у корист друге особе.

Висину накнаде плаће и највиши износ накнаде плаће која се исплаћује на терет кантоналног завода осигурања утврђује управни одбор кантоналног завода осигурања.

Члан 56.

Накнаду плаће из члана 42. тач. 1. и 2. овог закона обрачунава и исплаћује осигуранику на терет својих средстава:

1. правно или физичко лице за првих 42 дана боловања као и за вријеме док се осигураник налази на раду у иностранству на које га је упутило правно или физичко лице,

[...]

Висину накнаде плаће из става 1. овог члана утврђује општим актом надлежни орган правног лица, односно физичко лице.

Правна и физичка лица из става 1. овог члана обрачунавају и исплаћују осигуранику накнаду плаће и истеком 42 односно седам дана боловања на терет средстава кантоналног завода осигурања.

[...]

V. Допустивост

10. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине.

11. Члан VI/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

ц) Уставни суд има надлежност у питањима која му упути било који суд у Босни и Херцеговини, а односи се на то да ли је закон на чијој ваљаности почива његова одлука, сагласан са овим Уставом, Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама и њеним протоколима, или са законима Босне и Херцеговине; или у погледу постојања или дјелокруга неког општег правила међународног јавног права које је од значаја за одлуку тог суда.

12. Захтјев за оцјену уставности поднио је Суд Босне и Херцеговине (судија Драгица Милетић), што значи да је захтјев поднијело овлашћено лице из члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-5/10* од 26. новембра 2010. године, тач. 7–14, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 37/11). Имајући у виду одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд сматра да је овај захтјев допустив зато што га је поднио овлашћени субјекат, те да не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег захтјев не би био допустив.

VI. Меритум

13. Уставни суд са жаљењем констатује да Дом народа ни у овом предмету није испунио своју улогу учесника у поступку пред Уставним судом и доставио одговор на конкретни захтјев за оцјену уставности. Међутим, такво занемаривање учешћа у поступку пред Уставним судом не може овај суд лишити надлежности да одлучи о поднесеном захтјеву.

14. Подносилац захтјева сматра да члан 12 Закона о платама и другим накнадама није у складу са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције.

15. Оспорени члан 12 Закона о платама и накнадама гласи:

Судије и тужиоци имају право на здравствено осигурање и боловање у складу са важећим Законом о здравственом осигурању у Републици Српској или у Федерацији Босне и Херцеговине, зависно од сталне адресе пребивалишта судије или тужиоца.

16. У Уставу Босне и Херцеговине релевантне одредбе гласе:

Члан II
Људска права и основне слободе

4. Недискриминација

Уживање права и слобода, предвиђених овим чланом или међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбијеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што су пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

17. У Европској конвенцији релевантне одредбе гласе:

Члан 14.
Забрана дискриминације

Уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбјеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

18. Члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију гласи:

1. Уживање сваког права које закон предвиђа мора да се обезбиједи без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

2. Јавне власти не смију ни према коме вршити дискриминацију по било ком основу као што су они поменути у ставу 1.

19. Уставни суд примјећује да подносилац захтјева оспорава уставност члана 12 Закона о платама због неусклађености с правом на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције. Због акцесорне природе права из члана 14 Европске конвенције, који је примјењив само када се позива на дискриминацију у вези с неким правом из Европске конвенције, Уставни суд ће захтјев испитати у односу на члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, који пружа ширу заштиту. У вези с тим, Уставни суд указује да је Европски суд за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) у својој пракси закључио да, без обзира на разлику у обиму између ова два члана, значење појма „дискриминација“ у члану 1 Протокола број 12 треба да буде идентично оном у члану 14 Европске конвенције, због чега, примјењујући исти термин из члана 1 Протокола број 12, неће одступити од устаљеног тумачења „дискриминације“ (види Европски суд, *Пинкас и остали против Босне и Херцеговине*, пресуда од 4. октобра 2022. године, тачка 57 с даљњим референцама). Примјењујући такво тумачење, Европски суд је даље указао да члан 14 Европске конвенције пружа заштиту од различитог

поступања према појединцима у аналогним или релевантно сличним ситуацијама. Даље, разлика у третману је дискриминаторска ако „нема објективно и разумно оправдање“, односно ако не тежи „легитимном циљу“ или ако не постоји „разуман однос пропорционалности“ између употријебљеног средства и циља који се жели постићи. Европски суд је у наведеној пресуди указао да појам дискриминације у смислу члана 14 Европске конвенције такође укључује случајеве у којима се једно лице или група без одговарајућег оправдања третира неповољније од друге, иако Европска конвенција не захтијева повољнији третман (*idem*, тачка 58).

20. Уставни суд, такође, има богату праксу у предметима који су слични овоме. Уставни суд као примјер наводи одлуку у предмету број У-25/22 у којем је утврдио да Закон о платама и другим накнадама није у складу с одредбама члана I/2 Устава Босне и Херцеговине зато што не садржи одредбе о накнадама судијама и тужиоцима за вријеме обавезног дежурства или приправности за рад, чиме се крши принцип независности правосуђа као основне гаранције владавине права. Осим тога, Закон о платама и другим накнадама није у складу с одредбама члана II/4 Устава Босне и Херцеговине, члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију и члана 26 Међународног пакта о грађанским и политичким правима јер прави недозвољену разлику у погледу накнаде за вријеме обавезног дежурства или приправности за рад у односу на судије и тужиоце у Федерацији Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-25/22* од 19. јануара 2023. године, тачка 24, доступна на www.ustavnisud.ba). Наведени предмет слиједи праксу из Одлуке о допустивости и меритуму број У-7/21 од 23. септембра 2021. године, у којој је Уставни суд такође утврдио неуставност закона у Федерацији БиХ зато што није садржавао накнаде за судије и тужиоце за вријеме дежурства или приправности за рад. Такође, Уставни суд је закључио да члан 20 Закона о платама и накнадама у органима власти Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 45/10, 111/12, 20/17, 22/19 и 94/20) није у складу са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију јер законодавац за стручне савјетнике у Врховном суду Федерације БиХ није прописао право на усклађивање плате с просјечном мјесечном платом (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-12/23* од 28. септембра 2023. године, види тач. 29–44, доступна на www.ustavnisud.ba).

21. С друге стране, Уставни суд је у Одлуци број У-20/14 закључио да је члан 11 Закона о платама и накнадама (на нивоу БиХ – исти закон чији се члан 12 оспорава у конкретном случају) у складу са чл. I/2 и II/4 Устава БиХ, те чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију иако је њиме износ отпремнине за судије и тужиоце различито прописан у односу на онај који је прописан за припаднике законодавне и извршне власти. Наиме, Уставни суд је сматрао да се не ради о недостатку неког права из радног односа с обзиром на то да је право на отпремнину експлицитно прописано, већ да се прије ради о проблематизовању обима у којем неко право

постоји. У вези с тим, Уставни суд је нагласио да се ради о праву које је социјалног карактера, а у тој области државе као најбољи познаваоци општих и економских прилика у земљи уживају широко поље слободне процјене у избору мјера и начина (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-20/14* од 26. марта 2015. године, тач. 34–40). Такође, у Одлуци број У-26/22 Уставни суд је слично закључио, тј. да су чл. 2 ст. 2, 3 ст. 2, чл. 5, 6, 10 ст. 4 и члан 13 Закона о платама и накнадама судија и јавних тужилаца у Републици Српској у складу са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију. У том предмету подносиоци захтјева су, између осталог, сматрали да су оспорене законске одредбе дискриминаторне јер судије и тужиоци у Републици Српској „примају мању плату него судије и тужиоци у Федерацији БиХ“ због различитих услова за повећање плате које прописују закони у Републици Српској и Федерацији БиХ. Анализирајући висину плате судија и тужилаца у оба ентитета, Уставни суд је закључио да се релевантним законима, у оба ентитета, прописују приближно иста примања за све судије и тужиоце, те је оцијенио неоснованим наводе подносилаца захтјева да „судије и тужиоци у Републици Српској за исти рад примају мању плату“. Наведени аргументи били су основ да Уставни суд закључи да у том случају није било битно различитог третмана (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-26/22* од 13. јула 2023. године, тач. 39–45, доступна на www.ustavnisud.ba).

22. Враћајући се на конкретни захтјев, Уставни суд указује да је неспорно да су судије Суда БиХ и тужиоци Тужилаштва БиХ из различитих ентитета у аналогној или релевантно сличној ситуацији у вези с питањем накнаде плате за вријеме одсуства због болести, односно да једни другима представљају упоредну групу. Уставни суд примјећује да подносилац захтјева, као и у посљедња два цитирана предмета, не оспорава да судије Суда БиХ и тужиоци Тужилаштва БиХ имају законом прописано право на накнаду плате за вријеме одсуства због болести. Међутим, подносилац захтјева проблематизује висину те накнаде. Наиме, подносилац захтјева сматра да су судије и тужиоци с адресом пребивалишта у Републици Српској стављени у неравноправан положај у односу на оне с пребивалиштем у Федерацији БиХ у погледу уживања права на накнаду плате за вријеме боловања јер ентитетски закони, који се на њих примјењују према мјесту пребивалишта, прописују различит износ те накнаде. У односу на наведено, Уставни суд запажа да се материја ентитетских закона, на које указује подносилац захтјева, односи за тзв. социјална односно здравствена права (у питању су ентитетски закони о здравственом осигурању). У вези с тим, Уставни суд подсјећа да постоји широко поље слободне процјене (*margin of apreciation*) надлежног законодавца када су у питању опште мјере економске политике или социјалне стратегије (види Европски суд, *Iofil AE против Грчке*, одлука од 7. септембра 2021. године, представка број *50598/13*, тач. 32–36). Даље, Уставни суд запажа да је Законом о обавезном здравственом осигурању Републике Српске висина накнаде за случај одсуства с посла због болести одређена у износу

од 70% плате (члан 83 став 4 тачка 5), док је Законом о здравственом осигурању Федерације БиХ висина те накнаде одређена у износу од најмање 80% плате (члан 47 став 1). Слиједом наведеног, произлази да је судијама и тужиоцима који имају пребивалиште у Републици Српској загарантована накнада за вријеме привремене спријечености за рад због болести у 10% мањем износу од њихових колега који имају пребивалиште у Федерацији БиХ. Дакле, у конкретном случају се не ради о битно различитом третману, већ о незнатној разлици која не представља „различит третман“ у смислу забране дискриминације (*idem, У-26/22*, тачка 43).

23. Осим тога, Уставни суд запажа да је релевантним ентитетским законима (члан 83 став 5 Закона о обавезном здравственом осигурању Републике Српске и члан 56 став 2 Закона о здравственом осигурању Федерације БиХ) послодавцу остављена могућност да општим актом пропише већи основ за обрачун и већи проценат накнаде плате у случају привремене спријечености за рад у односу на минималне проценте загарантоване тим законима. Институције Босне и Херцеговине као послодавац свакако треба да узму у обзир ту могућност с циљем спрјечавања различитог третмана запослених у остваривању права из радних односа, зависно од процјене економске и финансијске ситуације. Међутим, имајући у виду широко поље слободне процјене коју држава ужива у области социјалне политике, као и чињеницу да ентитетски закони нису, у битном, различито третирали питање висине спорне накнаде и да су оставили могућност исплате спорних накнада у једнаком износу свим судијама Суда БиХ и тужиоцима Тужилаштва БиХ, Уставни суд сматра да се у конкретном случају не ради о различитом третману у смислу опште забране дискриминације из члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију.

24. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да је члан 12 Закона о платама и накнадама у складу са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију.

VII. Закључак

25. Уставни суд закључује да је члан 12 Закона о платама и накнадама у складу са чл. I/2 и II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију.

26. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

27. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Предмет број У-5/24

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев Кантоналног суда у Сарајеву (судија Ади Исаковић) за оцјену уставности члана 147 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УСФБиХ) и члана 2 став 3 Правилника о накнади погребних трошкова у случају смрти корисника пензије („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 47/18 и 48/22)

Одлука од 30. маја 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-5/24**, рјешавајући захтјев **Кантоналног суда у Сарајеву**, на основу члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 61 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 30. маја 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву Кантоналног суда у Сарајеву (судија Ади Исаковић) за оцјену уставности члана 147 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УСФБиХ) и члана 2 став 3 Правилника о накнади погребних трошкова у случају смрти корисника пензије („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 47/18 и 48/22),

утврђује се да члан 147 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УСФБиХ) у дијелу у којем је прописано „са пребивалиштем у Федерацији или Дистрикту Брчко Босне и Херцеговине“ те члан 2 став 3 Правилника о накнади погребних трошкова у случају смрти корисника пензије („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 47/18 и 48/22) нису у складу са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

У складу са чланом 61 став (2) Правила Уставног суда, укидају се:

- члан 147 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УСФБиХ) у дијелу у којем је прописано „са пребивалиштем у Федерацији или Дистрикту Брчко Босне и Херцеговине“ и

- члан 2 став 3 Правилника о накнади погребних трошкова у случају смрти корисника пензије („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 47/18 и 48/22).

У складу са чланом 61 став (3) Правила Уставног суда, члан 147 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УСФБиХ) у дијелу у којем је прописано „са пребивалиштем у Федерацији или Дистрикту Брчко Босне и Херцеговине“ те члан 2 став 3 Правилника о накнади погребних трошкова у случају смрти корисника пензије („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 47/18 и 48/22) престају да важе наредног дана од дана објављивања одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Кантонални суд у Сарајеву, судија Ади Исаковић (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је 11. марта 2024. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности члана 147 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УСФБиХ; у даљњем тексту: Закон о ПИО) и члана 2 став 3 Правилника о накнади погребних трошкова у случају смрти корисника пензије („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 47/18 и 48/22; у даљњем тексту: Правилник) с одредбама члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), те члана II/3м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 став (2) Правила Уставног суда, од Представничког дома Парламента Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Представнички дом), Дома народа Парламента Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дом народа) и Владе Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Влада ФБиХ), коју заступа Канцеларија за сарадњу и заступање пред Уставним судом (у даљњем тексту: Канцеларија за заступање), затражено је у периоду од 28. марта до 1. априла 2024. године да у року од 30 дана од пријема дописа доставе одговор на захтјев.

3. Влада ФБиХ је путем Канцеларије за заступање 23. априла 2024. године доставила одговор на захтјев. Представнички дом и Дом народа у остављеном року нису доставили одговор на захтјев.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

4. Подносилац захтјева тражи од Уставног суда да испита да ли су члан 147 став 1 Закона о ПИО-у и члан 2 став 3 Правилника у складу с одредбама члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, те члана II/3м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију. Образлажући захтјев, подносилац је навео да из садржаја оспорених одредби произлази да насљеднику, односно члану уже породице корисника пензије који измири трошкове сахране припада накнада погребних трошкова у висини просјечне пензије исплаћене у мјесецу прије смрти корисника пензије. Затим је указао на то да се та накнада додјељује само у случају када је корисник пензије имао пријављено пребивалиште у Федерацији БиХ или Брчко дистрикту БиХ. У вези с тим, подносилац је навео да би примјеном цитираних одредби Закона о ПИО-у и Правилника тужба у спору требало да буде одбијена као неоснована јер су органи управе правилно примијенили одредбе које су биле на снази. Међутим, Кантонални суд сматра да се поставља питање усклађености оспорених одредби с одредбама Устава и Европске конвенције на које је указао.

б) Чињенице предмета у погледу којег је поднесен захтјев

5. Стана Малиш (у даљњем тексту: тужитељица) супруга је преминулог Радмила Малиша који је био корисник пензије Федералног завода за пензијско и инвалидско осигурање Мостар (у даљњем тексту: Завод) и који је у тренутку смрти имао пријављено пребивалиште у Републици Српској. Она је током 2020. године Заводу – Кантонална административна служба за Кантон Сарајево (у даљњем тексту: Кантонална служба) благовремено поднијела захтјев за накнаду погребних трош-

кова на основу члана 147 Закона о ПИО-у. Првостепени и другостепени орган Завода су тужитељицин захтјев одбили јер њен супруг, у складу са чланом 147 став 1 Закона о ПИО-у, није имао пребивалиште у Федерацији БиХ или Брчко дистрикту БиХ.

6. Кантонални суд је у предметима бр. 09 0 У 040176 21 У и 09 0 У 041936 22 уважио тужитељицине тужбе, поништио оспорене одлуке Завода и предмет вратио првостепеном органу на поновно одлучивање. Кантонални суд је сматрао да пребивалиште не може бити основ за „повлашћен положај“ и да је дошло до кршења одредби о недискриминацији из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине.

7. Тужитељица је 12. јануара 2022. године Заводу поднијела захтјев за накнаду погребних трошкова, али је Кантонална служба Рјешењем број ФЗ3/5/3-45-9-1532-20/21 од 25. октобра 2023. године одбила тужитељицин захтјев.

8. Против тог рјешења тужитељица је поднијела тужбу у којој је предложила да Кантонални суд поништи првостепени и другостепени управни акт и сам мериторно ријеши управну ствар цијенећи непоштовање раније судских одлука кроз кршење принципа равноправности и недискриминације. При томе се позвала и на Препоруку омбудсмена упућену Влади Федерације Босне и Херцеговине којом је указано на дискриминаторску одредбу члана 147 став 1 Закона о ПИО-у и члана 2 став 3 Правилника у односу на кориснике пензије с пребивалиштем у Републици Српској.

9. Институција омбудсмена за људска права у Босни и Херцеговини је Влади ФБиХ издала Иницијативу за измјену члана 147 став 1 Закона о ПИО-у број П-156/21 од 27. маја 2021. године (информација доступна овдје). Иницијативом је указано на то да је „с циљем отклањања неједнаког третмана корисника пензије с пребивалиштем у Републици Српској потребно измијенити члан 147 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању тако да се иза ријечи ‘са пребивалиштем у Федерацији или Дистрикту Брчко Босне и Херцеговине’ додају ријечи ‘или Републици Српској’. Након усвајања измјене и допуне наведеног члана потребно је приступити и измјени члана 2 став 3 Правилника о накнади погребних трошкова у случају смрти корисника пензије број УОФЗ-554/18 од 27. фебруара 2018. године, и то на начин да се она усклади с усвојеним измјенама и допунама Закона о пензијском и инвалидском осигурању“.

10. Тужена је у одговору на тужбу навела да она није законодавац и да није у ситуацији да наводи разлоге због чега је члан 147 став 1 Закона о ПИО-у формулисан на такав начин, те сматра да није дошло до кршења тужитељициног права на имовину и/или недискриминацију.

ц) Одговори на захтјев

11. Влада ФБиХ је навела да су одредбе члана 147 став 1 Закона о ПИО-у и члана 2 став 3 Правилника усклађене с одредбама Устава БиХ и Европском конвенцијом те да се тим одредбама не крши право на имовину и право на слободу кретања и пребивалишта. У том погледу је навела да право на погребнину може да се сматра имовином у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Међутим, сматра да не постоји нити један разлог због којег би примјена члана 147 став 1 Закона о ПИО-у довела до потребе да Уставни суд то право испитује према стандардима права на имовину. У вези с тим, указује да се законодавац, у складу са својом надлежношћу, опредијелио да питање накнаде погребних трошкова у случају смрти корисника пензије веже за пребивалиште на територији Федерације БиХ и Брчко дистрикта БиХ. Сматра да је такав начин регулисања имао легитиман циљ, а то је да заштити финансијску стабилност Федерације БиХ, стабилност носиоца осигурања, стабилност исплате пензија те економску стабилност уопште. Тај легитиман интерес је, како је наведено, посебно био изражен у случајевима остваривања тзв. сразмјерне пензије између ентитета Федерација БиХ и Република Српска јер се ради о десецима хиљада лица која остварују право на двије пензије, тј. дио из Федерације БиХ и дио из Републике Српске, при чему је у већини тих случајева већи дио стажа био остварен у Републици Српској а свега неколико мјесеци у Федерацији БиХ. С обзиром на то, Влада ФБиХ сматра да је сасвим логично да се у случају смрти корисника и накнада треба остварити у Републици Српској а не у Федерацији БиХ. Према оцјени Владе ФБиХ, уколико се право на погребнину не би везало за пребивалиште, онда би у случају смрти корисника сразмјерне пензије била дата могућност избора члану породице преминулог корисника гдје ће то право остваривати, али не постоји нити један критеријум или подзаконски акт који би одредио ко ће од носилаца осигурања да исплати ту накнаду. Такође наводи да због чињенице да је висина просјечне пензије критеријум према којем се утврђује висина накнаде погребних трошкова и да је у Федерацији БиХ просјечна пензија знатно већа, то је сасвим јасно да би сви захтјеви били упућивани Заводу а не Фонду за пензијско и инвалидско осигурање Републике Српске. Осим тога, сматра да постоји могућност злоупотреба јер би чланови породице преминулог корисника могли накнаду погребних трошкова да захтијевају у оба ентитета, што би било тешко спријечити јер су носиоци осигурања у ентитетима потпуно аутономни. При томе посебно наглашава да би у случају измјене постојећих закона питање остваривања права на накнаду погребних трошкова било потпуно неуређено, што би довело до негативних финансијских посљедица за Федерацију БиХ као носиоца осигурања и отворило могућност за злоупотребе. Према томе, Влада ФБиХ сматра да се законодавац, с циљем заштите финансијске стабилности Федерације БиХ, оспореним одредбама умијешао у право лица која подносе захтјев на начин да је то било основано на закону и оправдано јавним интересом, те да постоји однос сразмјерности између циља и ограничења о којем је било ријечи. С обзиром на то,

Влада ФБиХ сматра да су оспорене одредбе у складу с одредбама Устава БиХ и Европске конвенције.

IV. Релевантни прописи

12. **Закон о пензијском и инвалидском осигурању** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УСФБиХ) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.
(Предмет закона)

Овим законом уређује се обавезно пензијско и инвалидско осигурање на основу међугенерацијске солидарности (у даљем тексту: обавезно осигурање) и добровољно пензијско и инвалидско осигурање за лица која нису обавезно осигурана по овом закону (у даљем тексту: добровољно осигурање), као и права и обавезе на основу тих осигурања.

Члан 39. тачка ц)
(Права из пензијског и инвалидског осигурања)

Права из пензијског и инвалидског осигурања у складу са овим законом су:

ц) за случај смрти осигураника, односно корисника старосне или инвалидске пензије – породична пензија и право на накнаду погребних трошкова у складу са овим законом,

Члан 147.
(Посмртнина)

(1) У случају смрти корисника пензије са пребивалиштем у Федерацији или Дистрикту Брчко Босне и Херцеговине, насљеднику-члану уже породице, које измири трошкове сахране припада накнада погребних трошкова у висини просјечне пензије исплаћене у мјесецу прије смрти корисника пензије.

(2) Захтјев за накнаду трошкова сахране подноси се у року од три мјесеца од дана смрти корисника пензије.

(3) Поступак и потребну документацију за остваривање накнада из става (1) овог члана, уредиће носилац осигурања својим актом, на који сагласност даје Влада Федерације.

13. **Правилник о накнади погребних трошкова у случају смрти корисника мировине** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 47/18 и 48/22)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст прописа сачињен у Уставном суду БиХ, како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

Члан 2.

Накнада се остварује у Федералном заводу за мировинско и инвалидско осигурање (у даљем тексту: Федерални завод).

Умрли корисник, по основи чије смрти се остварује накнада, је корисник мировине који је право на мировину остварио у Федералном заводу и чија смрт је наступила у времену од 01.03.2018. (дан ступања на снагу Закона о мировинском и инвалидском осигурању - „Службене новине Федерације БиХ“, број 13/2018), а исплата накнаде се врши са Јединственог рачуна ризнице.

Накнада припада за случај да је корисник мировине имао пребивалиште у Федерацији Босне и Херцеговине или у Дистрикту Брчко Босне и Херцеговине у тренутку смрти.

Накнада припада у висини просјечне мировине исплаћене у Федералном заводу у мјесецу прије смрти корисника мировине.

Члан 3. став (1)

Право на накнаду има насљедник - члан уже обитељи који измири трошкове погреба.

V. Допустивост

14. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине.

15. Члан VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине гласи:

ц) Уставни суд има надлежност у питањима која му упути било који суд у Босни и Херцеговини, а односи се на то да ли је закон на чијој ваљаности почива његова одлука, сагласан са овим Уставом, Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама и њеним протоколима, или са законима Босне и Херцеговине; или у погледу постојања или дјелокруга неког општег правила међународног јавног права које је од значаја за одлуку тог суда.

16. Захтјев за оцјену уставности поднио је Кантонални суд (судија Ади Исаковић), што значи да је захтјев поднијело овлашћено лице из члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У-*5/10* од 26. новембра 2010. године, тач. 7–14, објављена у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“ број 37/11).

17. У односу на захтјев за оцјену уставности одредбе члана 147 став 1 Закона о ПИО-у, Уставни суд сматра да није спорно да постоји надлежност Уставног суда јер је оспорена одредба закона.

18. С друге стране, у односу на захтјев за оцјену уставности одредбе члана 2 став 3 Правилника који је донио Завод, уз сагласност Владе ФБиХ, Уставни суд подсјећа

да члан VI/3ц) Устава БиХ експлицитно не прописује надлежност Уставног суда да оцјењује уставност правних аката ниже снаге од закона. У том погледу, Уставни суд најприје наглашава да је у члану VI/3ц) Устава БиХ Уставном суду дата знатно шира надлежност у односу на испитивање законских аката свих нивоа власти (види Уставни суд, Одлука о допустивости број *У-19/16* од 30. марта 2017. године, тач. 31–33, доступна на www.ustavnisud.ba), као и у односу на оцјену њихове компатибилности с одредбама Устава БиХ и законима Босне и Херцеговине, те разматрање постојања или дјелокруга неког општег правила међународног јавног права које је битно за одлуку суда. У вези с тим, Уставни суд указује на своју богату праксу оцјене кантоналних закона, коју је изградио примјеном члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, за разлику од члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине када се проглашавао ненадлежним за оцјену уставности кантоналних прописа. У одлукама бр. У-8/12 и У-16/14 Уставни суд је испитивао уставност кантоналних прописа о судским таксама, затим је у Одлуци број У-6/15 оцјењивао уставност кантоналног закона о такси превозу, док је у одлукама бр. У-22/18, У-10/21 и У-9/22 Уставни суд испитивао усклађеност кантоналних закона о високом образовању с Уставом Босне и Херцеговине (све одлуке су доступне на www.ustavnisud.ba).

19. Када је у питању прихватање надлежности за оцјену уставности аката који су ниже правне снаге од закона, Уставни суд ће поступати *ad hoc*, слично као и код приступа који је имао у тим случајевима приликом примјене члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине. Наиме, Уставни суд је, оцјењујући да ли постоји његова надлежност у смислу члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине да одлучује и о уставности аката ниже правне снаге, примјењивао критеријуме које је развио приликом одлучивања о разматрању подзаконских аката на основу надлежности из члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. *У-12/13* од 28. септембра 2023. године, тач. 21 и 22, и *У-14/23* од 18. јануара 2024. године, тач. 23–29, доступне на www.ustavnisud.ba).

20. У вези с тим, Уставни суд истиче да је у својој пракси у предметима који су покренути у складу са чланом VI/3ц) Устава БиХ *ad hoc* одлучивао да ли ће прихватити надлежност да у таквим случајевима одлучује о подзаконским актима (види Одлуку о допустивости број *У-13/21* од 24. марта 2022. године, тач. 28–40, објављену у „Службеном гласнику БиХ“ број 22/22). У том предмету Уставни суд је нагласио да би, слиједећи праксу из надлежности члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, могао да успостави надлежност једино уколико би се радило о очитом кршењу неког права у вези с питањем које произлази из Устава Босне и Херцеговине и међународних споразума којима се гарантује заштита људских права или уколико би се оспореним актом регулисало питање које нема основ у закону или уколико би оспорени акт донио ненадлежан орган или уколико у закону нема основа за доношење таквог акта или у случају да је оспорени акт изашао ван оквира закона (*idem,* тачка 40).

21. Имајући у виду наведено, као и да су оспорене одредбе Правилника донесене на основу оспорених одредби Закона о ПИО-у, те да спорне одредбе Правилника на идентичан начин регулишу спорно питање права на накнаду погребних трошкова, као и да се тим одредбама покрећу питања кршења људских права и основних слобода заштићених Уставом БиХ и Европском конвенцијом, конкретно права на забрану дискриминације из члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, Уставни суд сматра да је то довољно за закључак да постоји надлежност Уставног суда да, у смислу члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине, одлучује о уставности оспорене одредбе Правилника.

22. Стога, имајући у виду одредбе члана VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине и члана 19 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд сматра да је захтјев допустив зато што га је поднио овлашћени субјекат те да не постоји ниједан формални разлог из члана 19 став (1) Правила Уставног суда због којег захтјев не би био допустив.

VI. Меритум

23. Подносилац захтјева тражи испитивање усклађености члана 147 став 1 Закона о ПИО-у и члана 2 став 3 Правилника с одредбама члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију те члана II/3м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију.

24. Међутим, имајући у виду чињенични супстрат поднесеног захтјева, Уставни суд сматра да се питања која се покрећу односе на усклађеност оспорених одредби с правом на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију. Стога ће Уставни суд, примјеном правила *iura novit curia* и у складу са својом праксом да чињенични супстрат захтјева или апелације може да подведе под било које право (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-23/18* од 5. јула 2019. године, тачка 17, доступна на www.ustavnisud.ba), оспорене одредбе испитати у односу на члан II/4 Устава Босне и Херцеговине и члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију.

25. Члан 147 став 1 Закона о ПИО-у гласи:

(1) У случају смрти корисника пензије са пребивалиштем у Федерацији или Дистрикту Брчко Босне и Херцеговине, насљеднику-члану уже породице, које измири трошкове сахране припада накнада погребних трошкова у висини просјечне пензије исплаћене у мјесецу прије смрти корисника пензије.

26. Члан 2 став (3) Правилника гласи:

Накнада припада за случај да је корисник мировине имао пребивалиште у Федерацији Босне и Херцеговине или у Дистрикту Брчко Босне и Херцеговине у тренутку смрти.

Недискриминација

27. Члан II/4 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Уживање права и слобода, предвиђених овим чланом или међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбијеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што су пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

28. Члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију гласи:

Општа забрана дискриминације

1. Уживање сваког права које закон предвиђа мора да се обезбиједи без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

2. Јавне власти не смију ни према коме вршити дискриминацију по било ком основу као што су они поменути у ставу 1.

29. Уставни суд наглашава да члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију садржи општи принцип забране дискриминације и гарантује уживање свих права одређених законом, без дискриминације по било којем основу као што су пол, раса, боја коже, језик, вјера, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, припадност националној мањини, имовина, рођење или други статус. Надаље, члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију подразумијева и да јавни органи никога не могу дискриминисати према било којем основу, дакле основни принцип недискриминације је проширен и на домаће законе, а не само на права гарантована Европском конвенцијом, како то предвиђа члан 14 Европске конвенције. При томе, Уставни суд наглашава да је Европски суд потврдио да појмови дискриминације која је забрањена на основу члана 14 Конвенције и члана 1 Протокола број 12 треба да се тумаче на исти начин (види *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине* [ВВ], пресуда од 22. децембра 2009. године, представке бр. 27996/06 и 34836/06, тач. 55–56). Према томе, имајући у виду садржај и досег примјене члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, Уставни суд сматра да у овом поступку није нужно дати одговор на питање да ли се право на накнаду погребних трошкова односи на „уживање права и слобода“ заштићених другим одредбама Европске конвенције.

30. Сходно томе, слиједећи принципе из члана 14 Европске конвенције која се односи и на примјену члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију, Уставни суд подсјећа на то да постоји дискриминација ако резултира различитим поступањем с лицима у аналогним или релевантно сличним околностима (види *X*

и други против Аустрије [ВВ], пресуда од 19. фебруара 2013. године, представка број 19010/07, тачка 98). Међутим, не представља свако различито поступање уједно и повреду члана 14 Европске конвенције. Различито поступање је дискриминаторно ако нема објективног и разумног оправдања, другим ријечима, ако не тежи легитимном циљу или ако нема разумног односа пропорционалности између коришћених средстава и циља који се жели остварити (види Европски суд, *Губерина против Хрватске*, пресуда од 22. марта 2016. године, представка број 23682/13, тачка 69).

31. Држава уговорница ужива слободу процјене при оцјењивању да ли разлике у иначе сличним ситуацијама оправдавају различито поступање и у којој мјери. Обим те процјене ће се разликовати зависно од околности, предмета и позадине случаја. Према Европској конвенцији, држава обично има широко поље процјене када су у питању опште мјере економске или социјалне стратегије. Због њиховог директног познавања свог друштва и његових потреба, националне власти су, у принципу, у бољем положају од међународног судије да цијене оно што је у јавном интересу на друштвеним или економским основима, а суд ће генерално поштовати избор политике законодавца осим ако је „очито без разумног основа“ (види Европски суд, *Carson и други против Уједињеног Краљевства* [ВВ], пресуда од 16. марта 2010. године, представка број 42184/05, тачка 61). При томе је важно нагласити да се не ограничава слобода држава уговорница да одлуче да ли ће успоставити било који облик система социјалног осигурања или не, или да одаберу врсту или износ накнада које ће обезбиједити у оквиру било којег таквог система. Међутим, ако држава одлучи да успостави систем накнада, то мора да учини на начин који је у складу са чланом 14 Европске конвенције (види Европски суд, *Stec и други против Уједињеног Краљевства,* пресуда од 12. априла 2006. године, представке бр. 65731/01 и 65900/01, тачка 53).

32. У конкретном случају неспорно је да је Законом о ПИО-у и Правилником држава „успоставила систем накнада“ у који се убраја и право на накнаду погребних трошкова, што значи да је тим Законом прописано „уживање права одређених законом“ у смислу члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију. Међутим, тим прописима у оспореним одредбама држава је прописала и ограничење за остваривање тих права, те је, стога, задатак Уставног суда да испита да ли је то у складу са чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију.

33. Уставни суд даље запажа да право на накнаду погребних трошкова у смислу члана 39 Закона о ПИО-у представља право за случај смрти осигураника, односно корисника пензије. Иако је ријеч о праву корисника пензије, оно фактички, како произлази из садржаја Закона о ПИО-у и Правилника, припада насљеднику – члану уже породице корисника пензије који је измирио трошкове сахране. У вези с наведеним, Уставни суд најприје указује да је Европски суд закључио да мјесто пребивалишта представља аспект личног статуса у смислу члана 14

Европске конвенције и да може да представља „други статус“ у смислу стандарда права на недискриминацију (види, *op. cit*., пресуду *Carson и други*, тач. 70 и 71). Такође, Уставни суд указује на то да је Европски суд истакао да члан 14 Европске конвенције, у свјетлу свог циља и природе права која настоји да заштити, обухвата и случајеве у којима се према лицу поступа мање повољно на основу статуса другог лица или заштићених особина (види, *op. cit.*, пресуду *Губерина*, тачка 78).

34. Надаље, Уставни суд запажа да из оспорених одредби произлази да је законодавац приликом регулисања услова за остваривање тог права установио територијални принцип, односно критеријум пребивалишта корисника пензије у тренутку његове смрти. Тако је оспореним одредбама члана 147 став 1 Закона о ПИО-у и члана 2 став 3 Правилника право на накнаду погребних трошкова признао само насљеднику – члану уже породице оног корисника пензије који је у тренутку смрти имао пријављено пребивалиште у Федерацији БиХ и Брчко дистрикту БиХ. Дакле, садржај наведене одредбе *a contrario* упућује да насљеднику – члану уже породице корисника пензије који је у тренутку смрти имао пријављено пребивалиште у Републици Српској не припада право на накнаду погребних трошкова. Према томе, полазећи од тога да се право на накнаду погребних трошкова изводи из чињенице да је осигураник био корисник пензије Завода, Уставни суд сматра да је очигледно да се насљедници – чланови уже породице преминулог корисника пензије који је имао пребивалиште у Републици Српској налазе у истој фактичкој ситуацији као и они чланови породица корисника пензије који су имали пребивалиште у Федерацији БиХ и Брчко дистрикту БиХ. Према томе, Уставни суд сматра да нема разлога да не прихвати да је у конкретном случају на основу одредби члана 147 став 1 Закона о ПИО-у и члана 2 став 3 Правилника успостављен различит третман у погледу услова за остваривање права прописаних Законом и Правилником.

35. С обзиром на то, Уставном суду преостаје да размотри да ли је неједнако поступање на основу пребивалишта у тренутку смрти корисника пензије имало објективно и разумно оправдање. У том погледу, Уставни суд указује на то да морају бити испуњена два услова како би различит третман био објективно и разумно оправдан: а) принцип различитог третмана може да се примијени у сврху постизања легитимног циља и б) мора да постоји разуман однос пропорционалности између примијењених средстава и циља чијем се остварењу тежи.

36. У погледу питања да ли је различито поступање слиједило легитиман циљ, Уставни суд запажа да је Влада ФБиХ као оправдање за оспорене одредбе навела да је циљ законодавца приликом регулисања територијалног принципа био да заштити финансијску стабилност Федерације БиХ, носиоца осигурања, стабилност исплате пензија те економску стабилност уопште. Тај легитиман интерес је, како је наведено, посебно био изражен у случајевима остваривања тзв. сразмјерне пензије између ентитета Федерација БиХ и Република Српска. Према наводима Владе ФБиХ, ради се о десецима хиљада лица која остварују право на двије пензије, тј. дио из Федерације БиХ и дио из Републике Српске, при чему је у већем броју тих

случајева претежит дио стажа био остварен у Републици Српској а свега неколико мјесеци у Федерацији БиХ. Осим тога, Влада ФБиХ је указала и на могућности да би код сразмјерних пензија већина захтјева за исплату накнаде била упућивана Заводу због веће просјечне пензије у Федерацији БиХ. Такође је указала да би постојала могућност злоупотребе јер би чланови породица накнаду могли да захтијевају у оба ентитета.

37. У вези с тим, Уставни суд запажа да посмртнина представља ново право које је уведено Законом о ПИО-у и чији је циљ да дио трошкова сахране сноси ПИО. При томе, Уставни суд запажа да питање услова за остваривање права на накнаду погребних трошкова представља одраз стања пензијског система и процјене потребних средстава за финансирање свих права која припадају корисницима пензије. У складу с тим, Уставни суд сматра да власти стога морају бити у могућности да дефинишу посебне критеријуме за остваривање користи од такве накнаде. Нарочито се не може од јавних власти тражити да остваривање тог права буде на штету стабилности пензијског система у ситуацији када постоји велик број корисника сразмјерне пензије. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је различит третман, прописан спорним одредбама Закона и Правилника, заснован на легитимном циљу који се огледа у потреби заштите стабилности пензијског система. У том погледу, Уставни суд понавља да је јавна власт свакако у бољој позицији од судија Уставног суда да ријеши питања која се односе на то ко ће имати право на накнаду погребних трошкова, колики ће бити износ који се исплаћује по том основу, те да пропише услове под којим одређена лица могу да остварују та права. Према томе, Уставни суд сматра да наведени разлози доиста спадају у слободно поље процјене надлежне власти па Уставни суд нема разлога да не прихвати да је у конкретном случају различит третман који произлази из оспорених одредби заснован на легитимном циљу.

38. На крају, Уставни суд треба да одговори на питање да ли се успоставља правична равнотежа између јавног интереса и заштите права појединаца, односно у конкретном случају насљедника или чланова уже породице преминулих корисника пензије који су у тренутку смрти имали пребивалиште у Републици Српској. У вези с тим, Уставни суд запажа да одредбе којима су јавне власти настојале прописати пребивалиште као ограничавајући услов за остваривање права на накнаду погребних трошкова ипак не задовољавају принцип пропорционалности. Наиме, Уставни суд запажа да и поред неспорне чињенице да постоји велик број сразмјерних пензија, изгледне су ситуације у којима постоје корисници пензија који су своје право на пензију у цијелости остварили код Завода, а њихово посљедње пребивалиште је у Републици Српској. У таквим правним и фактичким ситуацијама њихови насљедници односно чланови уже породице неће бити у могућности да остваре право на ту накнаду под једнаким условима као и чланови уже породице преминулих корисника који су имали посљедње пребивалиште у Федерацији БиХ односно у Брчко дистрикту БиХ. Нарочито је могуће да због таквог свог статуса

то право неће бити у могућности да остваре ни у Републици Српској јер нису били корисници пензије. Таква лица, односно њихови насљедници ће, искључиво због свог пребивалишта, бити доведена у неравноправан положај иако је видљиво да се остваривање права на накнаду погребних трошкова примарно везује за статус корисника пензије. У том погледу, Уставни суд запажа да оспорене одредбе члана 147 став 1 Закона о ПИО-у и члана 2 став 3 Правилника могу да произведу посљедице на остваривање права за лица која се налазе ван категорије корисника сразмјерне пензије због којих су те одредбе установљене. Због тога, Уставни суд сматра да је дужност јавних власти да успоставе јасне критеријуме за одређивање коме ће се исплаћивати та накнада, без довођења било које групе у неравноправан положај. Према томе, Уставни суд сматра да не постоји разумно и објективно оправдање за различит третман у конкретном случају, односно да није постигнут разуман однос пропорционалности између употријебљених средстава и циља који се жели остварити.

39. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да оспорене одредбе члана 147 став 1 Закона о ПИО-у и члана 2 став 3 Правилника нису у складу с правом на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију. Због тога, Уставни суд сматра да је потребно оспорене одредбе укинути у смислу члана 61 ст. (2) и (3) Правила.

Остали наводи

40. С обзиром на већ усвојене закључке, Уставни суд сматра да нема потребе да посебно испитује наводе подносиоца захтјева којима је оспорио уставност оспорених одредби с аспекта члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију те члана II/3м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију.

VII. Закључак

41. Уставни суд закључује да члан 147 став 1 Закона о ПИО-у у дијелу у којем је прописано „са пребивалиштем у Федерацији или Дистрикту Брчко Босне и Херцеговине“ те члан 2 став 3 Правилника нису у складу са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију јер се њима не успоставља разуман однос пропорционалности између употријебљених средстава и циља који се жели остварити.

42. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 61 ст. (2) и (4) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

43. У складу са чланом VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Предмет број У-11/24

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Захтјев Општинског суда у Сарајеву (судија Ердин Шабић) за оцјену уставности Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 25/04, 93/05, 48/07, 15/08, 63/23 и 9/24) и Пословника Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17, 88/17, 41/18, 64/18, 12/21, 26/21, 35/21, 68/21, 1/22, 26/23, 83/23, 9/24 и 27/24)

Одлука од 14. новембра 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **У-11/24**, рјешавајући захтјев **Општинског суда у Сарајеву (судија Ердин Шабић)**, на основу члана VI/3.ц) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 14. новембра 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одлучујући о захтјеву Општинског суда у Сарајеву (судија Ердин Шабић) за оцјену уставности Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 25/04, 93/05, 48/07, 15/08, 63/23 и 9/24) и Пословника Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17, 88/17, 41/18, 64/18, 12/21, 26/21, 35/21, 68/21, 1/22, 26/23, 83/23, 9/24 и 27/24),

утврђује се да су Закон о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 25/04, 93/05, 48/07, 15/08, 63/23 и 9/24) и Пословник Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17, 88/17, 41/18, 64/18, 12/21, 26/21, 35/21, 68/21, 1/22, 26/23, 83/23, 9/24 и 27/24) у складу са чланом I/2. Устава Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Општински суд у Сарајеву, судија Ердин Шабић (у даљњем тексту: подносилац захтјева), поднио је 10. јула 2024. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену усклађености Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 25/04, 93/05, 48/07, 15/08, 63/23 и 9/24; у даљњем тексту: Закон о ВСТС-у) и Пословника Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17, 88/17, 41/18, 64/18, 12/21, 26/21, 35/21, 68/21, 1/22, 26/23, 83/23, 9/24 и 27/24; у даљњем тексту: Пословник) са чланом I/2. Устава Босне и Херцеговине, чланом II/3.е) Устава Босне и Херцеговине, чланом 13 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), чланом II/4. Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције, те чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Представнички дом), Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дом народа) и Високог судског и тужилачког савјета БиХ (у даљњем тексту: ВСТС) затражено је 24. јула 2024. године да у року од 30 дана од пријема дописа доставе одговоре на захтјев.

3. Представнички дом, Дом народа и ВСТС доставили су одговоре на захтјев у периоду од 21. августа 2024. до 10. октобра 2024. године.

III. Захтјев

а) Наводи из захтјева

4. Подносилац захтјева је навео да одредбама Закона о ВСТС-у и Пословника „није прописана могућност судске заштите код процеса именовања носилаца правосудних функција“, за разлику од пријема у друге врсте јавне службе. У вези с тим, истакнуто је да наведени прописи нису у складу с принципом владавине права из члана I/2. Устава Босне и Херцеговине, као ни са чланом II/3.е) Устава Босне и Херцеговине, чланом 13 Европске конвенције, чланом II/4. Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције, те чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију.

б) Предмет поводом којег је покренут захтјев

5. Подносилац захтјева је навео да се води парнични поступак по тужби коју је поднијела тужитељица Тужилаштва Босне и Херцеговине Оливера Ђурић (у даљњем тексту: тужитељица) против Босне и Херцеговине ради утврђивања дискриминације и отклањања штетних посљедица дискриминације. Наиме, тужитељица се пријавила на два конкурса – за позицију судије Суда Босне и Херцеговине и Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине, али није изабрана. Након завршених конкурсних процедура, тужитељица се обратила ВСТС-у приговором и захтјевом за преиспитивање одлука о именовању судија на тим конкурсима. Одговарајући на тужитељичин приговор и захтјев, ВСТС ју је обавијестио да Законом о ВСТС-у и Пословником није прописана могућност подношења правног лијека против одлука ВСТС-а о именовању на позиције носилаца правосудних функција. Такође је наведено да ВСТС „није у обавези да кандидатима образложи разлоге због којих нису именовани“.

ц) Одговори на захтјев

6. Представнички дом је у одговору на захтјев навео да је Уставноправна комисија након одржане сједнице, не улазећи у меритум захтјева, констатовала да је Закон о ВСТС-у донесен у складу с Уставом Босне и Херцеговине.

7. Дом народа је навео да је Уставноправна комисија једногласно одлучила да Уставном суду препусти одлуку о захтјеву за оцјену уставности.

8. ВСТС је у одговору навео да је након подношења тужбе у предмету поводом којег је захтјев поднесен, а прије подношења захтјева за оцјену уставности, донесен Закон о измјенама и допунама Закона о ВСТС-у („Службени гласник БиХ“ број 63/23). Тим измјенама је прописана могућност покретања управног спора пред Судом Босне и Херцеговине против одлуке о именовању носилаца правосудних функција. Због наведених разлога ВСТС сматра да је захтјев у том дијелу „беспредметан и недопустив јер су измијењене правне околности“, у смислу члана 19 став (1) тач. г) и е) Правила Уставног суда. ВСТС је навео да су паушални наводи да су одредбе Закона о ВСТС-у и Пословника дискриминаторне јер такви наводи нису образложени. Предложио је да Уставни суд одбаци захтјев у дијелу који се односи на немогућност судске контроле законитости одлука о именовању носилаца правосудних функција примјеном члана 19 став (1) тач. г) и е) Правила Уставног суда, а одбије у преосталом дијелу.

IV. Релевантни прописи

9. **Закон о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 25/04, 93/05, 48/07 и 15/08) без измјена и допуна објављених у „Службеном гласнику БиХ“ број 63/23 у релевантном дијелу гласио је:

Члан 44.
Одлука о именовању

(1) Одлука о именовању кандидата на дужност судије или тужиоца доноси се у складу са чланом 17. овог закона и садржи образложење у писаној форми.

(2) Савјет може поништити одлуку о именовању ако након доношења одлуке о именовању, а прије него што именовани судија или тужилац преузме дужност, добије податке који би, да су били познати у вријеме именовања, представљали разлог да Савјет не донесе одлуку о именовању. Савјет може, ако то сматра неопходним, одгодити датум преузимања дужности судије или тужиоца на кога се односе наведени подаци, како би те податке могао на одговарајући начин провјерити.

(3) Ако Савјет поништи одлуку о именовању, на ту дужност именоваће друго лице из групе пријављених кандидата, или ће поновно објавити конкурс за то упражњено мјесто.

10. **Закон о измјенама и допунама Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ број 63/23) у релевантном дијелу гласи:

Члан 9.

У члану 44. став (1) мијења се и гласи:

„(1) Одлуку о именовању кандидата на функцију судије или тужиоца Савјет доноси у форми рјешења које обавезно садржи образложење о примјени критеријума из члана 43. овог закона и оно се објављује у складу са чланом 45. овог закона као и на интернетској страници Савјета.“

Иза става (3) додају се нови ст. (4), (5) и (6) који гласе:

„(4) Одлука о именовању је коначан управни акт институције Босне и Херцеговине према члану 4. Закона о управним споровима Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“, бр. 19/02, 88/07, 83/08 и 74/10), те се против ње може тужбом покренути управни спор пред Судом Босне и Херцеговине.

(5) Тужба из става (4) овог члана подноси се у року од осам дана од дана објављивања рјешења о именовању на интернетској страници Савјета. У спору из овог става, Суд Босне и Херцеговине преиспитује законитост спроведеног поступка именовања и одлучује по хитном поступку, а најкасније у року од осам дана од дана достављања одговора на тужбу. Одговор на тужбу тужени је дужан доставити у року од осам дана од дана пријема тужбе.

(6) У случају покретања управног спора из става (4) овог члана за ту позицију се одгађа ступање на функцију новоименованог судије или тужиоца, док се не оконча судски поступак.“

11. **Пословник Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17, 88/17, 41/18, 64/18, 12/21, 26/21, 35/21, 68/21, 1/22, 26/23, 83/23, 9/24 и 27/24)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 62.
(Рјешење о именовању)

(1) Рјешење о именовању садржи образложење.

(2) Ако је Савјет именовао кандидата који је остварио исти, односно мањи број бодова у односу на друге кандидате, у рјешењу о именовању посебно ће се образложити разлози због којих је Савјет предност дао именованом кандидату у односу на кандидате с истим, односно већим бројем бодова.

[...]

V. Допустивост

12. При испитивању допустивости захтјева Уставни суд је пошао од одредбе члана VI/3.ц) Устава Босне и Херцеговине.

13. Члан VI/3. Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

ц) Уставни суд има надлежност у питањима која му упути било који суд у Босни и Херцеговини, а односи се на то да ли је закон на чијој ваљаности почива његова одлука, сагласан са овим Уставом, Европском конвенцијом о људским правима и основним слободама и њеним протоколима, или са законима Босне и Херцеговине; или у погледу постојања или дјелокруга неког општег правила међународног јавног права које је од значаја за одлуку тог суда.

14. Захтјев за оцјену уставности поднио је Општински суд у Сарајеву (судија Ердин Шабић), што значи да је захтјев поднијело овлашћено лице из члана VI/3.ц) Устава Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број У-5/10 од 26. новембра 2010. године, тач. 7–14, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 37/11).

VI. Меритум

15. Имајући у виду чињенични супстрат поднесеног захтјева, Уставни суд сматра да се питања која се покрећу односе на усклађеност Закона о ВСТС-у с принципом владавине права из члана I/2. Устава Босне и Херцеговине.

16. Уставни суд указује на своју сталну праксу према којој члан VI/3.ц) Устава Босне и Херцеговине успоставља надлежност Уставног суда за питања која му

је „прослиједио било који суд у Босни и Херцеговини“. То подразумијева да суд који рјешава конкретан предмет мора имати проблем, односно дилему у вези с усаглашеношћу закона који треба примијенити у конкретном предмету пред тим судом с Уставом Босне и Херцеговине, Европском конвенцијом, законима Босне и Херцеговине „или у погледу постојања или домашаја неког општег правила међународног јавног права које је битно за одлуку суда“. Дилема о питању компатибилности закона треба да постоји код самог суда, а не код странака у поступку. Ријеч „прослиједио“ у садржају одредбе члана VI/3.ц) – у питањима која му је прослиједио – има исто значење као ријечи „упути“ и „поднесе“ (зависно од тога која се језичка варијанта Устава Босне и Херцеговине користи). Уставни суд наглашава да одредба члана VI/3.ц) не подразумијева да је суд само „трансмитер“ захтјева странака које сматрају да треба покренути поступак пред Уставним судом. То значи да захтјев треба да напише суд, да тај захтјев образложи и да изнесе дилеме које има у вези с тим, а не да само „прослиједи“ захтјев странке у поступку иако не сматра да је закон неуставан. Свако другачије поступање и тумачење члана VI/3.ц) Устава Босне и Херцеговине довело би до тога да странке у поступку пред редовним судовима постану „овлашћени подносиоци захтјева“ за оцјену уставности, односно да почну подносити захтјеве и иницирати поступке на основу члана VI/3.ц) Устава Босне и Херцеговине, користећи поступак који су покренули пред редовним судовима. То би било супротно слову Устава Босне и Херцеговине и суштини која произлази из тог основа за надлежност Уставног суда (види Уставни суд, Одлука о допустивости број *У-20/22* од 22. септембра 2022. године, тачка 12).

17. Уставни суд даље запажа да подносилац сматра да су Закон о ВСТС-у и Пословник неуставни јер „није прописана могућност судске заштите код процеса именовања носилаца правосудних функција“. У вези с тим, Уставни суд указује да је у својој пракси, управо када се радило о оцјени уставности закона који се тичу права и обавеза из закона који се односе на чланове правосуђа, као и остале запослене у правосуђу, доносио одлуке о захтјевима у којима се питање уставности закона покретало због тога што закон не садржи одредбе за које је подносилац захтјева сматрао да би их требао садржавати (види Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. *У-7/12* од 30. јануара 2013. године, *У-7/21* од 23. септембра 2021. године, *У-18/21* од 24. марта 2022. године, *У-22/22* од 23. марта 2023. године те У-25/22 од 19. јануара 2023. године, доступне на www.ustavnisud.ba).

18. У Уставу Босне и Херцеговине члан I/2. гласи:

2. Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

19. Уставни суд подсјећа да је у својој досадашњој пракси указивао да владавина права из члана I/2. Устава Босне и Херцеговине означава систем политичке власти који је заснован на томе да и грађани и носиоци државне власти поштују устав, законе и друге прописе. Сви закони, други прописи, као и поступци носилаца власти морају бити у складу с уставом. Осим тога, овај принцип захтијева да сви устави, закони и други прописи који се доносе морају бити усклађени с уставним принципима, што значи да правни систем почива на хијерархији правних аката, почевши од устава као највишег правног акта па до подзаконских аката (види, између осталих, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-1/21* од 26. маја 2021. године, тачка 55).

20. Уставни суд је у својој пракси указивао и на то да принцип владавине права није ограничен само на формално поштовање уставности и законитости, већ захтијева да сви правни акти (закони, прописи и сл.) имају одређен садржај, односно квалитет примјерен демократском систему и да служе заштити људских права и слобода у односима грађана и тијела јавне власти у оквиру демократског политичког система (види, између осталих, Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. *У-21/16* од 1. јуна 2017. године, тачка 19, и *У-6/06* од 29. марта 2008. године, тачка 22). У вези с тим, Уставни суд је нагласио да стандард квалитета закона тражи да законска одредба буде доступна лицима на која се примјењује (транспарентност) и да буде за њих предвидљива, тј. довољно јасна и прецизна да она могу стварно и конкретно знати своја права и обавезе до степена који је разуман у датим околностима, како би се према њима могла понашати (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-15/18* од 29. новембра 2018. године, тачка 26). Осим тога, законска одредба треба бити у складу с јавним интересом и њом се појединцу не може наметати претјеран терет, односно законска одредба мора бити пропорционална у односу на све релевантне стране (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-4/19* од 5. јула 2019. године, тачка 27).

21. У конкретном случају, једини навод подносиоца захтјева је да „није прописана могућност судске заштите код процеса именовања носилаца правосудних функција“, те да из тог разлога Закон о ВСТС-у и Пословник нису у складу с Уставом Босне и Херцеговине. У вези с тим, Уставни суд запажа да у вријеме подношења тужбе у предмету поводом којег је поднесен захтјев за оцјену уставности та врста заштите заиста није постојала, што произлази из чињеница предмета поводом којег је поднесен захтјев за оцјену уставности, као и из одговора ВСТС-а на захтјев (види тач. 6 и 8 ове одлуке). Међутим, Уставни суд запажа да је захтјев за оцјену уставности поднесен 10. јула 2024. године, када је већ на снази био Закон о измјенама и допунама Закона о ВСТС-у („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 63/23; у даљњем тексту: Закон о измјенама), који је објављен у службеном гласилу 15. септембра 2023. године и ступио на снагу осмог дана од дана објављивања. Тим законом је, између осталог, допуњен члан 44 ранијег

Закона о ВСТС-у тако што је додат став 4 у којем је прописано да је одлука о именовању коначан управни акт институције Босне и Херцеговине и да се против ње може тужбом покренути управни спор пред Судом Босне и Херцеговине. Дакле, наведеним законским измјенама, до којих је дошло након подношења тужбе поводом које је поднесен захтјев, омогућено је судско преиспитивање законитости одлука о именовању носилаца правосудних функција.

22. Имајући у виду наведено, као и то да Уставни суд не може разматрати уставност закона који више није на правној снази, Уставни суд сматра неоснованим наводе да Законом о ВСТС-у који је на правној снази у вријеме одлучивања није прописана могућност судског преиспитивања законитости одлука о именовању носилаца правосудних функција.

23. Осим тога, Уставни суд примјећује да је након доношења Закона о измјенама донесен и Пословник о измјенама и допунама Пословника број 83/23, усвојен на сједници ВСТС-а од 29. и 30. новембра 2023. године (у даљњем тексту: Пословник о измјенама). Иако сам Пословник о измјенама експлицитно не прописује право о правном лијеку против одлуке о именовању, неспорно је да Пословник детаљније разрађује наведено право које је прописано Законом о измјенама. Наиме, одредбом члана 62 Пословника прописано је да рјешење о именовању обавезно садржи образложење (став 1), те да ће ВСТС, уколико је именовао кандидата који је остварио исти, односно мањи број бодова у односу на друге кандидате, у рјешењу о именовању посебно образложити разлоге због којих је предност дао именованом кандидату у односу на кандидате с истим, односно већим бројем бодова (став 2).

24. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да су Закон о ВСТС-у и Пословник који су на правној снази у складу са чланом I/2. Устава Босне и Херцеговине.

25. На крају, Уставни суд наглашава да је његова надлежност, у оквиру члана VI/3.ц) Устава Босне и Херцеговине, да испита да ли су оспорени прописи усклађени с Уставом Босне и Херцеговине. У оквиру наведене надлежности Уставни суд не може рјешавати дилеме суда у односу на питања како ријешити предмет поводом којег је поднијет захтјев за оцјену уставности, односно да ли ће примијенити ранији пропис или пропис који је на снази у вријеме доношења одлуке тог суда. Стога, суд који води поступак треба сам да ријеши ова питања приликом одлучивања о тужбеном захтјеву о којем рјешава.

Остали наводи

26. Подносилац захтјева сматра да Закон о ВСТС-у и Пословник **нису у складу са** чланом II/3.е) Устава Босне и Херцеговине, чланом 13 Европске конвенције, чланом II/4. Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције, те чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију. Уставни суд сматра да Закон

о ВСТС-у и Пословник који су на правној снази не покрећу питања из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине, члана 13 Европске конвенције, члана II/4. Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције, те члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију. Стога, Уставни суд сматра да су неосновани наводи о неуставности ових аката у односу на наведене чланове Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције.

VII. Закључак

27. Уставни суд закључује да су Закон о ВСТС-у и Пословник који су на правној снази у вријеме доношења ове одлуке у складу са чланом I/2. Устава Босне и Херцеговине с обзиром на то да се експлицитно прописује право да кандидат за правосудне функције може покренути судски спор против одлуке о именовању на Суду Босне и Херцеговине, те обавезу ВСТС-а да кандидату саопшти разлоге због којих није именован на правосудну функцију.

28. Уставни суд сматра да су неосновани и наводи о томе да Закон о ВСТС-у и Пословник који су на правној снази нису у складу са чланом II/3.е) Устава Босне и Херцеговине, чланом 13 Европске конвенције, чланом II/4. Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције, те чланом 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију зато што ништа не води закључку да наведени акти покрећу питања из наведених чланова Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције.

29. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

30. Према члану VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Садржај

Надлежност из члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине

Садржај

Садржај

Предмет број АП-2766/23

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Е. Н., коју заступа Заједничка адвокатска канцеларија „Шилић“ из Мостара, поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 263788 23 Мож од 27. марта 2023. године и Рјешења Општинског суда у Мостару број 58 0 П 263788 22 Мо од 15. фебруара 2023. године

Одлука од 18. јануара 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-2766/23**, рјешавајући апелацију **Е. Н.**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 94/14), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 18. јануара 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Е. Н.

Утврђује се повреда права на правично суђење из члана II/3е) и II/3ф) Устава Босне и Херцеговине те члана 6 став 1 и члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Рјешење Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 263788 23 Мож од 27. марта 2023. године.

Предмет се враћа Кантоналном суду у Мостару који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу са чланом II/3е) и II/3ф) Устава Босне и Херцеговине те чланом 6 став 1 и чланом 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Кантоналном суду у Мостару да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Е. Н. (у даљњем тексту: апеланткиња), коју заступа Заједничка адвокатска канцеларија „Шилић“ из Мостара, поднијела је 13. јуна 2023. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Кантоналног суда у Мостару (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 58 0 П 263788 23 Мож од 27. марта 2023. године и Рјешења Општинског суда у Мостару (у даљњем тексту: Општински суд) број 58 0 П 263788 22 Мо од 15. фебруара 2023. године.

2. Апеланткиња је 10. јула 2023. године поднијела допуну апелације којом је оспорила и Рјешење Врховног суда Федерације БиХ (у даљњем тексту: Врховни суд) број 58 0 П 263788 23 Рев од 8. јуна 2023. године.

II. Поступак пред Уставним судом

3. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Кантоналног и Општинског суда, Центра за социјални рад Града Мостара (у даљњем тексту: Центар за социјални рад) и од А. Т. (посредством пуномоћника у парничном поступку Наде Далипагић, Јелене Далипагић Црњац и Горана Црњца, адвоката из Мостара, у даљњем тексту: тужилац) затражено је 17. јула 2023. године да доставе одговоре на апелацију.

4. Кантонални и Општински суд, Центар за социјални рад и тужилац су доставили одговоре на апелацију у периоду од 24. јула до 1. септембра 2023. године. Општински суд није доставио одговор на апелацију у остављеном року. Одговори учесника у поступку су 16. августа 2023. године достављени апеланткињином пуномоћнику ради изјашњења.

5. Апеланткињин пуномоћник није у остављеном року доставио изјашњење на одговоре.

III. Чињенично стање

6. Чињенице предмета које произлазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

Уводне напомене

7. Тужилац је 3. октобра 2022. године поднио тужбу против апеланткиње ради доношења одлуке о повјеравању, старању и издржавању малољетне дјеце Д. Т. и Ж. Т. (рођене 28. марта 2021. године; у даљњем тексту: малољетна дјеца) њему као оцу, уз обавезивање апеланткиње да доприноси њиховом издржавању. Током

поступка обје парничне странке су истакле приједлог за одређивање привремене мјере обезбјеђења ради доношења одлуке о повјеравању и смјештају малољетне дјеце до доношења одлуке о тужби.

Одлуке које се оспоравају апелацијом

8. Рјешењем Општинског суда број 58 0 П 263788 22 Мо од 15. фебруара 2023. године усвојен је тужиочев приједлог за одређивање привремене мјере па је дато овлашћење тужиоцу „да одмах преузме [малољетну дјецу] од [апеланткиње], која је дужна омогућити наведено, односно ради спровођења ове привремене мјере одмах му предати [малољетну дјецу]“. Истом одлуком одбијен је апеланткињин приједлог за одређивање привремене мјере којом је тражила да се одреди да ће дјеца бити смјештена код ње до коначне одлуке суда. Такође је наведено да жалба против те одлуке не задржава извршење.

9. У образложењу рјешења Општински суд је, између осталог, навео да је апеланткињин приједлог за одређивање мјере обезбјеђења достављен Центру за социјални рад. Даље је наведено да је Центар за социјални рад у службеној забиљешци од 4. октобра 2022. године навео да им се апеланткиња тог дана „обратила непозвана са захтјевом да јој се омогући контакт с њеном дјецом“, те да је навела да с њима нема никаквог контакта „од 28. или 29. јуна 2022. године“ када су је тужилац и његова мајка „избацили из куће“. У забиљешци је наведено и да је утврђено да је апеланткињина дозвола за привремени боравак у Босни и Херцеговини истекла те да је „контактирала Амбасаду Француске јер су она и дјеца држављани Француске, а дјеца имају и држављанство БиХ“. Даље, у забиљешци је наведено и да је Центар за социјални рад заједно с полицијом посјетио тужиочеву породицу како би апеланткињи омогућили да види дјецу. Како је даље наведено, „дјелатници Центра су констатовали да се приликом контакта мајке с дјецом стекао дојам да дјеца нису емоционално везана уз мајку, да нису показала емоције нити радовање када су је видјела, а нити су тражила да иду у наручје мајци.“

10. Осим тога, суд је у образложењу навео да је апеланткиња држављанка Републике Француске и да јој је истекла дозвола за привремени боравак у БиХ. Осим тога, суд је нагласио да апеланткиња нема адекватне услове да се брине о малољетној дјеци с обзиром на то да нема ни стални посао нити стални смјештај. Такође је наведено да тужилац (отац), за разлику од апеланткиње, има посао и породичну кућу у Благају, у којој живи с родитељима. Према томе, суд је закључио да тужилац има услове да се на адекватан начин брине о заједничкој малољетној дјеци. Имајући у виду наведено, суд је нагласио да сматра да је у најбољем интересу малољетне дјеце да, до окончања парничног поступка, дјеца буду смјештена код тужиоца па је примјеном члана 276 Породичног закона Федерације БиХ усвојио тужиочев приједлог за одређивање привремене мјере обезбјеђења.

11. Против рјешења Општинског суда од 15. фебруара 2023. године апеланткиња је изјавила жалбу Кантоналном суду. У жалби је наведено да апеланткињи никада није достављен приједлог за одређивање мјере обезбјеђења, нити службена забиљешка Центра за социјални рад од 4. октобра 2022. године. Даље, апеланткиња је у жалби навела и да оспореним рјешењем уопште није одлучено о њеном праву да виђа своју дјецу. У вези с тим, наглашено је да се „разумно може претпоставити да ће се предметни поступак одужити“, а да она неће моћи виђати своју дјецу или ће виђање дјеце „зависити искључиво од милости тужиоца и његове породице“. Даље, апеланткиња у жалби указује да се из образложења оспореног рјешења може видјети да Центар за социјални рад није сачинио забиљешку на основу тужиочевог изјашњавања већ његове мајке. Стога је у жалби истакла да је суд поклонио вјеру исказу тужиочеве мајке, без икаквог образложења зашто је прихватио такав исказ. Апеланткиња је у жалби тврдила да је „управо од тужиочеве мајке трпјела физичко и психичко злостављање“, да јој је тужиочева мајка одузела мобител, лаптоп и „забранила јој да доји своју дјецу и сл.“, све под пријетњом одузимања дјеце. Такође, апеланткиња је у жалби навела да јој је тужиочева мајка одузела дјечје пасоше одмах након њихове израде и да те пасоше „никад више није видјела“. Осим тога, апеланткиња у жалби наводи да је трпјела физичко и психичко насиље од супруга, тј. тужиоца. Насиље је кулминирало када је тужилац апеланткињу „погодио феном у лице“. Након тога, апеланткиња је тужиоца пријавила надлежном тужилаштву због насиља у породици. Такође је навела да је због тога била приморана „изаћи из тужиочеве породичне куће како би потражила помоћ за себе и своју дјецу“, али да јој је било „забрањено да поведе своју дјецу са собом“ упркос чињеници да су дјеца, у то вријеме, била „дојене бебе“. Апеланткиња је у жалби посебно нагласила да није тачно да нема услове да брине о дјеци. Наиме, апеланткиња је навела да је нашла смјештај у Удружењу „Мајка Криспина“ у Међугорју, гдје су јој обезбијеђени смјештај и храна, као и новчана накнада за услуге које обавља за њих (представљање локалитета ходочасницима из Француске). Осим тога, апеланткиња је у жалби навела и да није тачно да не посједује дозволу за привремени боравак јер из Обавијести Службе за послове са странцима БиХ број УП-И-18.10-072-445/22 од 3. фебруара 2023. године произлази да има дозволу за привремени боравак у БиХ до 9. септембра 2023. године.

12. Апеланткиња је 22. фебруара 2023. године доставила Општинском суду допуну жалбе у којој је навела да као прилог жалби доставља налаз психолога проф. Катице Зелић из којег произлази „да су дјеца привржена [апеланткињи] како субјективно тако и објективно, да су дјеца у њиховој доби развојно више везана за мајку, те да мајка има велику важност, нарочито у овом периоду дјечјих живота, за нормалан психофизички развој“.

13. Рјешењем Кантоналног суда број 58 0 П 263788 23 Мож од 27. марта 2023. године одбијене су апеланткињина жалба и допуна жалбе и првостепено рјешење

је у цијелости је потврђено. У образложењу рјешења Кантонални суд је навео да је првостепени суд правилно примијенио релевантно материјално право, тј. члан 276 Породичног закона Федерације БиХ. Наиме, тим чланом је прописано да суд може у поступцима о брачним споровима и споровима за утврђивање и оспоравање материнства или очинства по службеној дужности рјешењем да одреди привремене мјере ради издржавања малољетне дјеце, као и њиховог смјештаја. Осим тога, Кантонални суд је у образложењу навео да је правилно првостепени суд утврдио релевантне чињенице, нарочито да апеланткиња нема ни стамбене нити финансијске услове да пружи било какав адекватан смјештај и бригу својој дјеци, односно дјевојчицама старим двије године. Наиме, како је наведено, тужена је држављанка Републике Француске и тренутно има дозволу за привремени боравак у БиХ до „деветог мјесеца ове године“. То значи, како је образложио суд, да апеланткиња „нема никакав ни стални нити привремени посао, а такође нема нити стални смјештај“. С друге стране, у образложењу је наведено да је правилно првостепени суд утврдио да се тужилац налази у сталном радном односу и да је стамбено ситуиран јер има породичну кућу у Благају, у којој живи са својим родитељима, која је „у потпуности условна и оптимална за нормалан раст и развој [малољетне дјеце]“. У таквом окружењу, како је навео Кантонални суд, „уз идеалне услове за живот и развој и окружене љубављу оца и његових родитеља, уз редовне посјете мајке, малољетне дјевојчице могу бити формиране у физичком и психичком смислу у нормалне и здраве особе“. Стога је Кантонални суд закључио да је правилна одлука првостепеног суда да се малољетна дјеца парничних странака, до окончања поступка, повјере на смјештај, чување и старање тужиоцу јер он, због свих наведених разлога, има далеко боље услове „у финансијском и смјештајном капацитету“ да малољетним кћеркама обезбиједи све што је потребно за нормалан живот и развој.

14. У односу на допуну жалбе, суд је навео да налаз психолога који је апеланткиња доставила уз ту допуну „није релевантан за одлучивање у конкретној правној ствари“, због чега се суд тим налазом „није нити бавио“.

15. Рјешењем Врховног суда број 58 0 П 263788 23 Мож од 27. марта 2023. године одбачена је као недопуштена апеланткињина ревизија изјављена против другостепене пресуде, и то примјеном члана 247 ст. 1 и 2 у вези са чланом 254 став 4 ЗПП-а.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

16. Апеланткиња сматра да јој је оспореним одлукама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем

тексту: Европска конвенција), право на приватни и породични живот, дом и преписку из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, те забрана дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције. Осим тога, указује се на повреду члана 3 и члана 9 ст. 2 и 3 Конвенције о правима дјетета. Апеланткиња и у апелацији наводи да су судови донијели одлуку а да јој претходно на изјашњење није достављен тужиочев приједлог за одређивање мјере обезбјеђења. У вези с тим, истиче да се, према члану 277 Закона о парничном поступку, мјера обезбјеђења не може одредити ако противник обезбјеђења није имао могућност да се изјасни о приједлогу мјере. Даље, апеланткиња наводи да је чланом 278 Закона о парничном поступку прописано да суд може да одлучи о мјери обезбјеђења без претходног саслушања само ако је такав захтјев стављен у приједлогу за доношење мјере обезбјеђења. У том случају, апеланткиња истиче да је „неспорно да такав захтјев тужилац није ставио у приједлогу за доношење мјере обезбјеђења“. На тај начин, осим повреда релевантног процесног закона, апеланткиња сматра да је дошло и до повреде права на правично суђење, као и до повреде члана 9 став 2 Конвенције о правима дјетета којим је прописано „у сваком поступку који се води у складу са ставом 1 овог члана свим заинтересованим странама мора се омогућити учествовање и изјашњавање“.

17. Даље, апеланткиња наводи да је оспорена одлука незаконита и због тога што привременом мјером није одлучено о томе како ће она виђати своју дјецу иако је „неспорно да је у најбољем интересу дјеце“ да виђају мајку.

18. Такође, апеланткиња истиче да су редовни судови „без иједног спроведеног доказа“ прихватили као чињеницу да је тужилац запослен и да „има породичну кућу“. У вези с тим, апеланткиња указује да о томе нису спроведени докази, нпр. уговор о раду из којег би се видјело да је тужилац запослен и колика су му примања или докази из којих би могло да се види да тужилац посједује своју имовину. Штавише, наводи да је Кантонални суд отишао и корак даље па је у образложењу констатовао „да је тужиочева кућа у потпуности условна и оптимална за нормалан развој малољетних дјевојчица“. У вези с тим, апеланткиња се пита како је све наведено могло бити познато другостепеном суду када је неспорно да није извршен увиђај нити су изведени докази „који говоре о стању куће у којој ће живјети дјевојчице“. Апеланткиња сматра да је таквим поступањем питање посједовања имовине ради издржавања дјеце цијењено искључиво на њен терет и штету. Даље, апеланткиња наглашава да је другостепени суд искључиво на њен терет цијенио и чињеницу да она има одобрен боравак у БиХ до 9. септембра 2023. године. У вези с тим је навела да су малољетна дјеца уједно држављани БиХ и Француске, те да се околност да апеланткиња као мајка није држављанка БиХ не може цијенити на њен терет и у тужиочеву корист.

19. Апеланткиња наводи и да редовни судови, посебно Кантонални суд, нису адекватно цијенили њене наводе да је способна да се брине о дјеци и да им

обезбиједи сву потребну његу. У вези с тим, апеланткиња наводи да јој је Удружење „Мајка Криспина“ у Међугорју дало на коришћење, без накнаде, опремљен стан за њу и њену дјецу док год јој је стан потребан. Апеланткиња наводи да јој је Удружење обезбиједило храну и покрило све друге трошкове које не може да сноси. Осим тога, апеланткиња наводи да јој је Удружење одлучило исплаћивати мјесечну накнаду за коришћење њених услуга представљања Удружења ходочасницима у Међугорје који долазе с француског говорног подручја.

20. Апеланткиња наглашава да је у жалби против првостепене одлуке навела да је од тужиоца више пута доживљавала физичко и психичко насиље, што је био главни разлог да се склони у сигурну кућу Удружења „Мајка Криспина“ у Међугорју. Апеланткиња је пријавила тужиоца због насиља у породици, а предмет се води пред Тужилаштвом Херцеговачко-неретванског кантона под бројем Т 07 0 КТ 030988 22. Све наведено Кантонални суд није разматрао приликом доношења другостепене одлуке. У вези с тим, апеланткиња наглашава како из наведеног произлази да Кантоналном суду „није битно да расправља о томе да ли је у најбољем интересу дјеце“ да се додијеле тужиоцу „који је пријављен за насиље у породици“. Апеланткиња се позвала и на члан 3 Конвенције о правима дјетета којим је прописано да „у свим акцијама у вези с дјецом, без обзира на то да ли их предузимају јавне или приватне друштвене добротворне институције, судови, управне власти или законска тијела, најбољи интереси дјетета биће од првенственог значаја“.

б) Одговор на апелацију

21. Кантонални суд је истакао да оспореном одлуком тог суда нису повријеђена апеланткињина права на која се позвала у апелацији. Сматра да је тај суд о свим одлучним апеланткињиним жалбеним наводима дао јасне и увјерљиве разлоге који су засновани на утврђеном чињеничном стању у првостепеном поступку и правилној примјени материјалног права. Предложио је да се апелација одбије као неоснована.

22. Општински суд је истакао да се током поступка руководио тиме шта је у најбољем интересу малољетне дјеце, те сматра да оспореном одлуком тог суда нису повријеђена апеланткињина уставна права на која се позвала. Предложио је да се апелација одбије као неоснована.

23. Центар за социјални рад је навео да је активно учествовао у поступку посредовања између парничних странака као родитеља малољетне дјеце, предузимајући радње које су се односиле на кућне посјете, те појединачне и заједничке разговоре с њима с циљем превазилажења настале ситуације и изналажења договора, а све ради заштите интереса малољетне дјеце. Центар за социјални рад је истакао да је одлука о привременој мјери заснована на мишљењу тог Центра као резултат дотадашњег тока поступка у посредовању.

24. Тужилац сматра да су оспорене одлуке засноване на правилно утврђеном чињеничном стању и правилној примјени материјалног права. Предложио је да се апелација одбије као неоснована.

V. Релевантни прописи

25. **Породични закон Федерације Босне и Херцеговине** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 35/05, 41/05 – исправка, 31/14, 32/19 – одлука УСФБиХ и 94/20 – рјешење УСФБиХ):

Члан 272.

(1) Брачни спор је спор о утврђивању постојања или непостојања брака, о поништењу и разводу брака.

(2) Спорови из односа родитеља и дјеце су. спорови о утврђивању или оспоравању материнства или очинства, те спорови о томе с којим ће родитељем дијете живјети, о начину одржавања личних односа и непосредних контаката дјетета с другим родитељем и о родитељском старању, и спорови о издржавању дјетета, без обзира на то да ли се рјешавају самостално или заједно са брачним споровима и споровима о утврђивању материнства и очинства.

Члан 276.

(1) У току поступка у брачним споровима и споровима за утврђивање и оспоравање материнства или очинства суд може, по службеној дужности, рјешењем одредити привремене мјере ради давања издржавања малољетној дјеци као и њиховог смјештаја.

(2) У брачном спору привремене мјере из става 1. овог члана суд може одредити и у корист брачног друга, по његовом приједлогу.

(3) Жалба против рјешења из ст. 1. и 2. овог члана не задржава извршење рјешења.

26. **Закон о парничном поступку Федерације Босне и Херцеговине** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 53/03, 73/05, 19/06 и 98/15):

Члан 277.

(1) Осим у случајевима одређеним овим законом, мјера обезбјеђења не може се одредити ако противник обезбјеђења није имао могућности да се о приједлогу за њено одређивање изјасни.

(2) Приједлог за одређивање мјере обезбјеђења суд заједно са прилозима доставља противнику обезбјеђења уз обавјештење да противник обезбјеђења може поднијети писмени одговор на приједлог за одређивање мјере обезбјеђења у року од осам дана.

Члан 278.

(1) На приједлог предлагача обезбјеђења, истакнут са приједлогом за одређивање мјере обезбјеђења, суд може одредити привремену мјеру обезбјеђења без претходног обавјештавања и саслушања противника обезбјеђења ако предлагач обезбјеђења учини вјероватним да је мјера обезбјеђења основана и хитна и да би се другачијим поступањем изгубила сврха мјере обезбјеђења.

(2) Суд доставља одлуку из става 1. овог члана противнику обезбјеђења одмах. Противник обезбјеђења у року од три дана у свом одговору може оспорити разлоге за одређивање привремене мјере обезбјеђења, након чега суд мора заказати рочиште у наредна три дана. Одговор противника обезбјеђења мора бити образложен.

(3) Након одржаног рочишта из става 2. овог члана, суд ће посебним рјешењем укинути рјешење о одређивању привремене мјере или замијенити то рјешење новим рјешењем о одређивању мјере обезбјеђења, у складу са чланом 279. овог закона. Против новог рјешења о одређивању мјере обезбјеђења дозвољена је жалба у складу са чланом 282. овог закона.

27. **Конвенција Уједињених нација о правима дјетета** (усвојена на Генералној скупштини Уједињених нација 20. новембра 1989. године; „Службени лист СФРЈ“ – Међународни уговори, број 15/90)

Конвенција у изворнику на енглеском језику и у преводу на хрватски књижевни језик, како је објављена у Службеном листу, у релевантном дијелу гласи:

Члан 3.

1. У свим активностима које се тичу дјеце, од примарног су значаја интереси дјетета без обзира на то да ли их проводе јавне или приватне институције за социјалну заштиту, судови, административни органи или законодавна тијела.

2. Државе чланице обавезују се да дјетету осигурају такву заштиту и бригу која је нужна за његову добробит, узимајући у обзир права и обавезе његових родитеља, законитих скрбника или других појединаца који су правно одговорни за дијете и подузимају у том циљу све потребне законодавне и административне мјере.

3. Државе чланице брину се да институције, службе и установе које су одговорне за бригу или заштиту дјеце буду у складу са стандардима што су их утврдили надлежни органи, посебно у области сигурности и здравља, и броју и подобности особља те стручног надзора.

Члан 9.

1. Државе чланице осигуравају да ниједно дијете не буде одвојено до својих родитеља против њихове воље, осим када надлежни органи на темељу судског

увида одлуче, у складу с одговарајућим законом и процедурама, да је такво раздвајање нужно и у најбољем интересу дјетета. Таква одлука може бити нужна у одређеном случају, као што је злостављање или занемаривање дјетета од стране родитеља или ако родитељи живе одвојено па се мора донијети одлука о мјесту становања дјетета.

2. У сваком поступку, у складу с точком 1, све заинтересиране стране добит ће прилику да судјелују у поступку и да изнесу своје мишљење.

3. Државе чланице поштују право дјетета које је одвојено од једнога или оба родитеља да одржава особне односе и непосредне контакте с оба родитеља на сталној основи, осим ако је то у супротности с најбољим интересима дјетета.

4. У случајевима кад је раздвајање посљедица мјере коју је подузела држава чланица, као што су притвор, затвор, изгнанство, депортација или смрт (укључујући смрт која је због било којега разлога наступи док је на бризи државе) једнога или оба родитеља или дјетета, држава чланица ће, на захтјев, родитељима, дјетету или, ако је такав случај, другом члану обитељи осигурати основне информације о мјесту боравка одсутног члана/чланова обитељи ако давање такве информације не иде на штету добробити дјетета. Државе чланице се надаље брину да подношење таква захтјева само по себи не повлачи никакве штетне посљедице за заинтересирану особу/особе.

VI. Допустивост

28. У конкретном случају апеланткиња оспорава рјешење Кантоналног суда од 27. марта 2023. године којим је одлучивано о приједлогу парничних странака за доношење мјере обезбјеђења и привремене мјере ради одлуке о повјеравању и смјештају малољетне дјеце до правоснажног окончања поступка ради повјеравања и издржавања малољетне дјеце. У контексту апелационих навода о повреди права из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, Уставни суд, прије свега, треба да одговори на питање да ли се поступак који је окончан оспореним рјешењем односио на утврђивање апеланткињиних „грађанских права“.

29. Уставни суд подсјећа да је у својој пракси, имајући у виду пресуду Европског суда у предмету *Micallef против Малте*, у погледу примјењивости гаранција из члана 6 Европске конвенције на поступке који се односе на привремене мјере, прихватио да ће примјењивост члана 6 зависити од тога да ли су испуњени сљедећи услови: 1) да право о којем се одлучује и у главном поступку и у поступку одређивања мјере судске забране треба да буде „грађанско“ у смислу независног значења тог термина према члану 6 Конвенције и 2) да се критички размотри сама природа привремене мјере, њен циљ, као и њени учинци на право које је у питању (види Европски суд, *Micallef против Малте*, пресуда од 15. октобра 2009. године, тачка 30 и Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-1676/10* од 27.

новембра 2010. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 24/11, тач. 30–32).

30. Примјењујући наведене критеријуме у конкретном случају, Уставни суд примјећује да се, у погледу првог критеријума, „главним поступком“ треба сматрати парнични поступак који је тужилац покренуо против апеланткиње као тужене ради повјеравања и издржавања малољетне дјеце те начина одржавања контаката. Даље, Уставни суд запажа да се захтјев који су парничне странке истакле у поступку за одређивање привремене мјере односи на одлуку о повјеравању и смјештају малољетне дјеце до правоснажности пресуде по тужиочевој тужби у конкретној правној ствари. Будући да право на издржавање и смјештај малољетне дјеце спада под обим „грађанских права и обавеза“ у смислу члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд сматра да је у овом предмету задовољен први критеријум теста *Micallef*. Такође, имајући у виду да је сврха и циљ захтјева за доношење тражене мјере доношење обавезујуће судске одлуке ради повјеравања малољетне дјеце парничних странака на родитељско старање, те бојазан да би одуговлачењем поступка то право могло да буде доведено у питање, Уставни суд сматра да је поступак за доношење привремене мјере био одлучујући за дјелотворно остваривање грађанских права и интереса малољетне дјеце, те да је задовољен и други критеријум наведеног теста. Због тога, Уставни суд сматра да се на конкретни поступак примјењују гаранције из члана 6 Европске конвенције (види, *mutatis mutandis,* Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-104/22* од 5. октобра 2022. године, тачка 26, доступна на www.ustavnisud.ba).

31. Имајући у виду све наведено, Уставни суд сматра да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, као и да је поднесена у року, да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда, те да није очигледно (*prima facie*) неоснована у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

Право на правично суђење

32. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

[...]

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

33. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. […]

34. Уставни суд указује да је, према пракси Европског суда, коју подржава и Уставни суд, заузет став да у поступцима у којима се одлучује о правима дјетета „најбољи интереси дјетета биће од првенственог значаја“ (види, *mutatis mutandis,* Уставни суд, Одлука број *АП-3073/09* од 7. априла 2011. године, доступна на www.ustavnisud.ba). Европски суд је нагласио да своју улогу види првенствено у надгледању законитости у процесу одлучивања и доношења квалитетних одлука о повјеравању дјеце на даљњу бригу и чување (види, *inter alia,* Европски суд за људска права, *С. Ј. П. и Е. С. против Шведске,* пресуда од 28. августа 2018. године, представка број 8610/11, тач. 89–91, *Buchletier против Њемачке*, пресуда од 28. априла 2016. године, представка број 20106/13, тач. 42–44 и *З. Ј. против Литваније,* пресуда од 29. априла 2014. године, представка број 60092/12, тачка 96).

35. Задатак Уставног суда је да испита да ли образложења редовних судова испуњавају стандарде из члана 6 став 1 Европске конвенције, односно да ли образложења јасно упућују на то да судови нису спровели процјену предмета на произвољан начин, те да ли су судови пропустили да размотре све релевантне чињеничне и правне факторе битне за одлучење. У вези с тим, Уставни суд је, слиједећи праксу Европског суда, досљедно истицао да право на образложену одлуку представља неодвојив дио права на правично суђење, те да члан 6 став 1 Европске конвенције обавезује судове да образложе своје одлуке зато што недостатак довољних и релевантних разлога у судској одлуци може да указује, између осталог, на арбитрарно судско одлучивање. Међутим, то не значи и обавезу судова да детаљно одговоре на све аргументе које странке изнесу у поступку, односно у жалбама или другим одговарајућим поднесцима. Судови морају да одговоре на оне аргументе који су кључни и одлучујући за доношење одлуке (види Европски суд, *Ајдарић против Хрватске*, пресуда од 13. децембра 2011. године, представка број 20883/09, тачка 34 и Уставни суд, нпр. Одлука о допустивости и меритуму број *АП-3174/17* од 19. септембра 2019. године, тачка 36, објављена на www.ustavnisud.ba).

36. Апеланткиња приговара да су редовни судови донијели оспорене одлуке а да јој претходно није достављен тужиочев приједлог за одређивање мјере обезбјеђења, као и да оспореним одлукама није одлучено о томе како ће мајка, тј. апеланткиња вићати своју дјецу. У вези с тим питањем, Уставни суд указује да је, према члану 278 Породичног закона, могуће одредити привремену мјеру обезбјеђења без претходног обавјештавања и саслушавања противника обезбјеђења ако предлагач обезбјеђења „учини вјероватним да је мјера обезбјеђења основана и хитна и да би се другачијим поступањем изгубила сврха мјере обезбјеђења“ (види тачку 26 ове одлуке). Уставни суд запажа да Кантонални суд не демантује апеланткињину

тврдњу да јој приједлог мјере обезбјеђења није достављен на изјашњење. Осим тога, Уставни суд запажа да се ни Општински, као ни Кантонални суд уопште нису бавили питањем да ли је задовољен услов из члана 278 став 1 Породичног закона, тј. да ли у конкретном случају постоји таква „хитност“ којом би могло да се оправда одступање од принципа „једнаког третмана или равноправности странака“ као једног од основних принципа права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције. Осим тога, апеланткиња је и у жалби и у апелацији навела да јој није достављен још један врло важан документ, а то је службена забиљешка Центра за социјални рад, те да се с тим документима, који су врло важни за доношење одлуке, могла упознати тек на рочишту на којем је донесена одлука о привременом повјеравању дјеце тужиоцу. Уставни суд запажа да Кантонални суд уопште није испитао те приговоре које је апеланткиња навела у жалби против првостепене одлуке (види тачку 11 ове одлуке) и који су одлучујући за примјену члана 278 Породичног закона, те да о томе нису дали било какво образложење. Осим тога, Кантонални суд се о тим наводима није изјаснио ни у одговору на апелацију. Стога, Уставни суд сматра да је дошло до повреде права на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције у сегменту права на образложену одлуку, али да у вези с тим постоји оправдана бојазан да је апеланткињи ускраћено и право на „једнак третман“, што је такође процесна гаранција из члана 6 став 1 Европске конвенције.

37. Апеланткиња такође оспорава и закључак Кантоналног суда „да је тужиочева кућа у потпуности условна и оптимална за нормалан развој малољетних дјевојчица“ и тврди да је такав закључак донесен а да о томе уопште нису спроведени докази (види тачку 13 ове одлуке). Уставни суд указује да из образложења оспорених одлука не произлази да је Општински суд обавио увиђај на лицу мјеста па да би на основу непосредног опажања могао да процијени у каквом је стању кућа у којој би малољетна дјеца требало да живе. Стога остаје нејасно на основу чега је Општински суд закључио, а Кантонални суд такав закључак прихватио као правилан, да је „тужиочева кућа у потпуности условна и оптимална за нормалан развој малољетних дјевојчица“. Осим тога, апеланткиња је указала да нису спроведени ни докази на околност тужиочевог запослења и примања, и иначе његовог имовинског стања, али да је закључено да је његов „имовински капацитет“ да издржава и васпитава малољетну дјецу бољи од њеног. С обзиром на то да за такве закључке судови нису дали релевантна образложења, Уставни суд сматра да је и у том дијелу дошло до повреде апеланткињиног права на образложену одлуку из члана 6 став 1 Европске конвенције.

38. Осим тога, Уставни суд запажа да се оспорене одлуке о привременом повјеравању дјеце тужиоцу заснивају искључиво на процјени да је његов „имовински капацитет“ да дјеци обезбиједи адекватне услове за нормалан раст и развој бољи од апеланткињиног. Међутим, економска снага једног од родитеља јесте важан, али не може да буде и одлучујући фактор да би на основу само тог фактора суд

могао да донесе одлуку о повјеравању дјеце једном, без права другог родитеља да има адекватне контакте с дјецом. Стога, Уставни суд сматра да су редовни судови, у овом случају, пропустили да испитају и узму у обзир све битне аспекте и одлуче шта је у најбољем интересу дјеце, како то предвиђају закони и Конвенција о правима дјетета. Нарочито, Уставни суд посебно истиче да Кантонални суд није дао никакво образложење у вези с апеланткињиним наводима да је, у међувремену, обезбиједила себи смјештај и све трошкове живота, као и да остварује приходе на име услуга које обавља за Удружење „Мајка Криспина“ у Међугорју (види тачку 13 ове одлуке). Такође, из образложења одлуке се не види ни да је Кантонални суд обратио пажњу на апеланткињине жалбене наводе да је тужилац пријављен због насиља у породици. Потпуно уважавајући право сваког на пресумпцију невиности, такви наводи су захтијевали да суд то питање испита с дужном пажњом, како би што боље могао да утврди шта је у најбољем интересу дјеце.

39. На крају, Уставни суд запажа да Кантонални суд није образложио ни зашто апеланткињи ставља на терет то што има одобрен боравак у БиХ „до 9. септембра 2023. године“, и то цијени као важан разлог да се дјеца повјере тужиоцу на бригу и васпитање, а не апеланткињи. Наиме, апеланткиња неспорно није држављанка БиХ и она према закону мора да тражи дозволу за боравак, а може да тражи и продужење те дозволе. То што има малољетну дјецу у БиХ може управо да буде и разлог за продужење боравка.

40. Иначе, чини се да је цијела оспорена одлука у односу на апеланткињу прожета само наводима о негативностима у односу на апеланткињу, а насупрот томе, позитивностима о тужиоцу, иако се из образложења не види колико су оне истините и на чему су базиране.

41. Имајући у виду да оспорена одлука Кантоналног суда не садржи адекватна образложења о важним чињеничним и правним питањима која су била од значаја за одлучење о мјери обезбјеђења, Уставни суд сматра да је дошло до кршења апеланткињиног права на образложену одлуку као сегмента права на правично суђење.

Право на породични живот

42. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

ф) Право на приватни и породични живот, дом и преписку.

43. Члан 8 Европске конвенције гласи:

1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осим ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је то неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, привредне добробити земље, спречавања нереда или спречавања злочина, ради заштите здравља и морала, или заштите права и слобода других.

44. Због свих апелационих разлога, детаљније наведених у тачки 16 ове одлуке, апеланткиња сматра да јој је повријеђено и право на породични живот из члана 8 Европске конвенције.

45. Уставни суд подсјећа да, сходно пракси Европског суда, међусобно уживање родитеља и дјеце у заједничком дружењу представља основни елемент породичног живота (види *Vyshnyakov против Украјине*, пресуда од 24. јула 2018. године, представка број 25612/12, тачка 34). У конкретном случају неспорно је да се однос између апеланткиње и њене малољетне дјеце убраја у породични живот у оквиру значења члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције.

46. Даље, према пракси Европског суда, „домаће мјере које отежавају уживање породичног живота, као што је то одлука о повјеравању старања над дјецом родитељу, представљају мијешање у право на поштовање породичног живота“ (види *Вујица против Хрватске*, пресуда од 8. октобра 2015. године, представка број 56163/12, тачка 74 с даљњим референцама). У конкретном случају, оспореном одлуком Кантоналног суда апеланткињина малољетна дјеца су повјерена на бригу и старање тужиоцу, при чему није одлучено о праву апеланткиње као мајке да виђа своју малољетну дјецу (види тачку 8 ове одлуке). Стога је, без двојбе, оспореном одлуком дошло до мијешања у апеланткињино право на породични живот из члана 8 Европске конвенције.

а) Релевантни принципи

47. Иако је основни циљ члана 8 Европске конвенције заштитити појединца од произвољног мијешања јавних власти, уз то постоје и позитивне обавезе које су нераздвојне од дјелотворног поштовања приватног живота. У оба контекста је потребно узети у обзир правичну равнотежу коју треба успоставити између интереса појединца и заједнице у цјелини и у оба контекста држава ужива одређену слободу процјене. Уставни суд подсјећа да је Европски суд, у односу на обавезу државе да спроведе позитивне мјере, пресудио да члан 8 садржи право родитеља да се предузму кораци који ће их поново спојити с њиховом дјецом те обавезу националних власти да олакшају таква поновна спајања. То се примјењује не само на предмете у којима се ради о присилном одузимању и стављању дјеце под јавно

старатељство већ и на предмете у којима долази до спорова између родитеља и/или чланова дјететове породице о контактима и пребивалишту дјеце (види Европски суд, *Глухаковић против Хрватске*, пресуда од 12. априла 2011. године, представка број 21188/09, тачка 56 с даљњим референцама). Осим тога, Европски суд истиче да обавеза домаћих власти да предузму мјере за олакшање контакта родитеља који нема старатељство над дјететом након развода није апсолутна. Наиме, како Европски суд наводи, „интереси дјетета налажу да се везе дјетета с породицом морају одржавати, осим у случајевима када се породица показала посебно неспособном и када би контакт представљао ризик од повреде дјетета“ (види *Попадић против Србије*, пресуда од 20. септембра 2022. године, представка број 7833/12, тачка 83 с даљњим референцама). Осим тога, дјеца имају право, и према ставу 3 члана 9 Конвенције о правима дјетета, да „одржавају личне односе и непосредне контакте с оба родитеља на сталном основу“.

б) Примјена тих принципа на конкретни случај

48. У конкретном случају, Уставни суд запажа да се оспорене одлуке односе на привремену мјеру којом се тужиоцу повјеравају на старање малољетна дјеца до доношења коначне одлуке о тужбеном захтјеву. Међутим, судови нису истовремено одлучили како ће апеланткиња остваривати контакт с дјецом за вријеме трајања те привремене мјере, иако је апеланткиња то експлицитно истакла и у жалби против првостепене одлуке. Уставни суд запажа да је оспорена одлука заснована и на службеној забиљешци Центра за социјални рад којем је релевантан критеријум тај што малољетна дјеца нису показала емоције према мајци када их је посјетила, иако је ријеч о дјеци која су у вријеме одвајања од мајке имала 15 мјесеци и о њиховом поновном сусрету након три мјесеца. Такође, Уставни суд запажа да је Кантонални суд у оспореној одлуци навео да „уз идеалне услове за живот и развој и окружене љубављу оца и његових родитеља, уз редовне посјете мајке, малољетне дјевојчице могу да буду формиране у физичком и психичком смислу у нормалне и здраве особе“ (види тачку 13 ове одлуке). Осим тога те упркос наведеној констатацији, Кантонални суд је пропустио да размотри апеланткињин приговор да судови нису истовремено с доношењем привремене мјере о повјеравању малољетне дјецу тужиоцу одлучили како ће апеланткиња остваривати контакт с дјецом за вријеме трајања те привремене мјере и, водећи рачуна о најбољем интересу дјеце, наведе било какве релевантне разлоге о томе зашто апеланткињи оспореним одлукама није омогућен контакт с дјецом за вријеме трајања одлуке о привременој мјери. У вези с тим, Уставни суд нарочито запажа да апеланткиња истиче да јој тужилац већ дуже од годину дана онемогућава да види и контактира са својим кћерима, које су у вријеме доношења оспорених одлука биле старе двије године. Ради се дакле о дјеци која су у врло рањивом узрасту, а Уставни суд не може да закључи да су судови утврдили да постоје неки посебни разлози због којих би апеланткињи било ускраћено право да их виђа до окончања поступка, односно да су постојање таквих

разлога уопште разматрали. Сама та чињеница је довољна да Уставни суд закључи да судови нису на одговарајући начин обезбиједили апеланткињино право на поштовање породичног живота у односу на њено право на дјелотворни контакт са својим малољетним кћеркама, односно да нису испунили своју позитивну обавезу у односу на апеланткињино право на породични живот.

49. Због свега наведеног, Уставни суд сматра да је дошло до повреде апеланткињиног права на породични живот из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, а због истих разлога оспорена одлука није донесена ни у најбољем интересу дјеце, према одредбама става 3 члана 9 Конвенције о правима дјетета.

Остали приговори

50. С обзиром на закључак Уставног суда о кршењу права на правично суђење, Уставни суд сматра да није неопходно испитивати апеланткињине наводе о повреди права на породични живот из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, као ни наводе о повреди права на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције.

VII. Закључак

51. Уставни суд закључује да је прекршено апеланткињино право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када образложење оспорене одлуке Кантоналног суда не испуњава стандарде права на образложену одлуку о важним чињеничним и правним питањима која су била од значаја за одлучење о мјери обезбјеђења повјеравања малољетне дјеце на бригу и васпитање једном од родитеља.

52. Уставни суд закључује да је дошло до повреде апеланткињиног права на породични живот из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције јер оспореном одлуком о повјеравању малољетне дјеце није одлучено о апеланткињином праву да виђа своју дјецу, што није ни у складу с принципом „најбољег интереса дјеце“, према ставу 3 члана 9 Конвенције о правима дјетета.

53. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

54. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Садржај

Предмет број АП-12/22

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Данице Тубин-Радуловић, коју заступа Заједничка адвокатска канцеларија Миодраг Деретић и Драшко Зец из Приједора, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 77 0 П 069748 20 Рев од 8. октобра 2021. године

Одлука од 21. марта 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-12/22**, рјешавајући апелацију **Данице Тубин-Радуловић**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 21. марта 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Данице Тубин-Радуловић поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 77 0 П 069748 20 Рев од 8. октобра 2021. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и у „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Даница Тубин-Радуловић (у даљњем тексту: апеланткиња) из Козарске Дубице, коју заступа Заједничка адвокатска канцеларија Миодраг Деретић и Драшко Зец из Приједора, поднијела је 31. децембра 2021. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 77 0 П 069748 20 Рев од 8. октобра 2021. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда, Окружног суда у Приједору (у даљњем тексту: Окружни суд), Основног суда у Приједору (у даљњем тексту: Основни суд) и туженог Д. Р. (у даљњем тексту: тужени) затражено је да доставе одговоре на апелацију.

3. Позвани су доставили одговоре на апелацију, који су достављени апеланткињи на евентуално изјашњење. Апеланткиња у остављеном року није доставила изјашњење.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произлазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

Уводне напомене

5. Р. Р. (у даљњем тексту: отац туженог) је сачинио тестамент 5. јуна 2012. године у адвокатској канцеларији адвоката С. Б. којим је за насљедника на имовини одредио своју сестру, то јест апеланткињу. Истовремено, отац туженог је тестаментом искључио туженог из наслијеђа, а као разлог је наведено да се тужени „тешко морално огријешио о њега, није га обилазио, није звао телефоном посљедњих 21 годину, истјерао га је из дворишта куће у Бањалуци гдје тужени живи, није желио контактирати с њим јер му је рекао да му он није отац и да он има свог ‘тајка’ мислећи на очуха“.

6. Отац туженог је преминуо 21. фебруара 2013. године. У оставинском поступку који се водио након његове смрти Основни суд је донио Рјешење број 77 0 О 047567 13 О од 16. маја 2015. године којим је апеланткиња упућена на парнични поступак ради утврђења основаности искључења туженог из наслијеђа и утврђења да је тужени недостојан за насљеђивање заоставштине свога оца.

Оспорени поступак

7. Пресудом Основног суда број 77 0 П 069748 15 П од 15. јуна 2018. године одбијен је апеланткињин тужбени захтјев којим је тражила да се утврди основаност искључења туженог као нужног насљедника иза његовог оца, као и да се утврди да је тужени као нужни насљедник недостојан за насљеђивање. У образложењу, Основни суд је навео да је на основу изведених доказа утврђено да је брак између оца и мајке туженог разведен 10. априла 1991. године, те да је тужени повјерен на чување и васпитавање мајци, док је отац обавезан да доприноси за његово издржавање. Даље је утврђено да тужени, након што је 1995. године са мајком одселио у Бањалуку, није посјећивао оца у Козарској Дубици. Основни суд је навео

да искључење из насљедства из разлога предвиђених одредбама чл. 47 и 48 Закона о насљеђивању (у даљњем тексту: ЗОН) има карактер грађанскоправне санкције због скривљеног понашања насљедника које би требало да достигне степен тежег занемаривања било законске, било моралне обавезе према оставиоцу. При томе је истакнуто да су разлози за искључење таксативно наведени у ЗОН-у. Основни суд је указао да понашање туженог приликом очеве посјете и догађаја у дворишту куће, посматрано изоловано, свакако представља повреду моралне обавезе.

8. Међутим, Основни суд је истакао да се приликом оцјене овог и других разлога за искључење туженог из наслијеђа мора узети у обзир субјективни однос туженог према властитим поступцима с циљем сагледавања природе односа између туженог и оца. У вези с тим је указано да је на основу исказа апеланткиње, туженог и саслушаних свједока утврђено да тужени за период живота с оцем прије развода његових родитеља везују тешко поремећени односи, свађе и физички сукоби његових родитеља. У односу на каснији период, како је утврђено, константно је било очево приговарање туженом због бриге коју је пружао полубрату који је имао здравствене проблеме, а којег је мајка туженог родила у другом браку. Осим тога, тај период је, како је наведено, обиљежило и очево вријеђање очуха туженог с којим је тужени имао однос пун разумијевања и пажње. Такође је утврђено да отац није доприносио издржавању туженог нити да се на било који начин бринуо о њему. Да су њихови односи били оптерећени неразумијевањем, како је суд навео, произлази из писма које је тужени прочитао на очевој сахрани у којем је указао на недостатак очинске љубави и пажње у дјетињству, што је тужени све вријеме искрено желио. Наведене чињенице, како је суд истакао, апеланткиња није довела у питање. Основни суд је такође истакао да је утврђено да су тужени и отац ипак контактирали.

9. Према оцјени суда, понашање туженог из догађаја које је његов отац навео као разлог за искључење из наслијеђа, посматрано у цјелини њихових односа, не може се сматрати тежим огрешењем о моралну обавезу која би оправдала грађанскоправну санкцију искључења туженог из наслијеђа. Образложено је такође да осим термина „отјерао“, који је употријебљен у тестаменту, суд на основу изведених доказа није могао да утврди на који начин се тужени тешко морално огријешио у односу на оца. Суд је навео и да апеланткиња није доказала да је отац туженог био у стању потребе за издржавањем или да му је требала нужна помоћ и њега док је био болестан а да тужени те обавезе није извршавао. При томе је наведено да тужени није ни знао да му је отац болестан јер му он то никада није рекао. Стога је, према оцјени суда, искључен разлог из члана 149 став 1 тачка г) ЗОН-а који треба да буде испуњен за утврђење недостојности на наслијеђе, а подразумијева теже огрешење о обавезу издржавања као и неуказивање нужне помоћи оставиоцу. Основни суд је навео да у односу на остале разлоге за недостојност на насљеђивање из члана 149 ЗОН-а апеланткиња није ни наводила чињенице које би представљале разлог за недостојност на насљеђивање.

10. Пресудом Окружног суда број 77 0 П 069748 18 Гж од 5. децембра 2019. године апеланткињина жалба је одбијена и првостепена пресуда је потврђена. У образложењу, Окружни суд је навео да из релевантних одредби ЗОН-а произлази да разлог за искључење из насљедства и недостојности за насљеђивање мора да буде поуздано утврђен. У вези с тим је указано да је првостепени суд, брижљивом и савјесном оцјеном доказа у смислу члана 8 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП), правилно утврдио да се однос туженог према оцу, који није био присан и срдачан, већ уздржан и хладан, не може третирати као теже кршење моралних обавеза. Правилна је оцјена, како је суд истакао, да је однос туженог према оцу био условљен успоменама из дјетињства када је тужени био лишен родитељске љубави и пажње, што нарочито произлази из писма које је тужени прочитао на очевој сахрани.

11. Пресудом Врховног суда број 77 0 П 069748 20 Рев од 8. октобра 2021. године апеланткињина ревизија је одбијена. У образложењу, Врховни суд је навео да апеланткиња није доказала да су испуњени услови из одредби чл. 47 и 149 ЗОН-а који су неопходни за утврђење основаности искључења нужног насљедника из наслијеђа и проглашења недостојним на наслијеђе. Врховни суд је образложио да је било неопходно доказати да се ради о тако грубој непажњи и понашању насљедника према оставиоцу да му доводи у питање достојанствен живот или живот уопште, као и живот његових најближих. Према оцјени Врховног суда, апеланткиња није доказала да се тужени тако понашао према свом оцу, па сходно одредбама чл. 7 и 123 ЗПП-а није доказала основаност тужбеног захтјева. Даље је наведено да је апеланткиња приговарала да нижестепени судови нису у довољној мјери цијенили да је отац туженог субјективно доживљавао поступке туженог као изузетно тешке и да се они могу изједначити са условима прописаним чл. 47 и 149 ЗОН-а. У вези с тим, суд је образложио да је за правилну одлуку о постављеном тужбеном захтјеву важно да постоје објективне чињенице које се могу идентификовати с условима које прописују релевантне законске одредбе, без обзира на то како их је отац туженог доживљавао.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

12. Апеланткиња се позива на повреду права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У вези с тим, апеланткиња наводи да је правни основ за тужбени захтјев заснивала на одредби члана 47 ЗОН-а, односно институту искључења нужног насљедника из наслијеђа, а не на институту недостојности на наслијеђе из члана 149 ЗОН-а. Сматра да је произвољан закључак да је морала

да докаже да је тужени према оцу показао тако грубу непажњу и понашање да му је довео у питање достојанствен живот или пак живот уопште, као и живот његових најближих, јер то не произлази из члана 47 ЗОН-а. Даље наводи да је тужени теже повриједио моралну обавезу јер се грубо и увредљиво односио према оцу, што је он несумњиво изразио у тестаменту. Затим истиче да је доказала да се тужени према свом оцу односио управо онако како је то наведено у тестаменту, односно да је доказала да су објективно постојале чињенице које се могу идентификовати с условима прописаним чланом 47 ЗОН-а. За апеланткињу је неприхватљива констатација суда да понашање туженог не може да се третира као кршење моралних обавеза према оцу јер је то понашање условљено успоменама из дјетињства када је био лишен родитељске љубави и пажње. Понашање туженог према оцу је узрочно-посљедично повезано јер се ради о имовини којом отац као оставилац може располагати по својој вољи и коју тужени као нужни насљедник мора заслужити испуњењем моралних обавеза према оцу.

b) Одговори на апелацију

13. Врховни суд указује да апеланткињим наводима није доведена у питање законитост одлуке тог суда, те да сходно томе нису повријеђена права на која се позвала.

14. Окружни суд наводи да нису повријеђена апеланткињина права. Указује да су апеланткињини наводи били предмет одлучивања, па је стога непотребно понављати образложења из судских одлука. Предлаже да Уставни суд апелацију одбије као неосновану.

15. Основни суд у цијелости остаје код чињеничних и правних навода датих у првостепеној пресуди. Сматра да су апеланткињини наводи неосновани, те предлаже да Уставни суд апелацију одбије као неосновану.

16. Тужени наводи да су правилне и законите одлуке редовних судова и да није дошло до повреде апеланткињиних уставних права.

V. Релевантни прописи

17. **Закон о насљеђивању** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 1/09, 55/09 – исправка, 91/16 и 82/19). У конкретном случају примјењује се неслужбени пречишћени текст Закона о насљеђивању („Службени гласник Републике Српске“ бр. 1/09, 55/09 − исправка и 91/16) сачињен у Уставном суду БиХ, који је важио у вријеме доношења оспорених одлука, а који у релевантном дијелу гласи:

Члан 47.
Искључење нужних насљедника

(1) Завјешталац може искључити из насљеђа насљедника који има право на нужни дио ако се повредом неке законске или моралне обавезе теже огријешио

према оставиоцу (ако се увредљиво или грубо односио према завјештаоцу, ако је умишљајно учинио кривично дјело према завјештаоцу, његовом дјетету, усвојенику, супружнику или родитељу, ако се одао нераду и непоштеном животу).

(2) Искључење из насљеђа може бити потпуно или дјелимично.

Члан 48.
Услови за пуноважност искључења

(1) Завјештaлац који жели да искључи насљедника мора то да изрази у тестаменту на несумњив начин, а корисно је да наведе и основ за искључење.

(2) Основ за искључење мора постојати у вријеме састављања тестамента.

(3) У случају спора о основаности искључења дужност доказивања да је искључење основано је на ономе ко се на искључење позива.

Члан 149.
Недостојност за насљеђивање

Недостојан је да наслиједи, на основу закона али и на основу тестамента, као и да добије ма шта на основу тестамента:

а) ко је с умишљајем лишио или покушао да лиши оставиоца живота,

б) ако је принудом или пријетњом натјерао или преваром навео оставиоца да сачини или опозове тестамент или неку одредбу тестамента или га је спријечио да то учини,

в) ко је уништио или сакрио тестамент оставиочев у намјери да спријечи остварење посљедње воље оставиочеве, као и онај ко је фалсификовао тестамент оставиочев,

г) ко се теже огријешио о обавезу издржавања према оставиоцу према коме је имао законску обавезу издржавања, као и онај ко није хтио указати оставиоцу нужну помоћ и

д) онај који је умишљајно довео оставиоца у стање сталне неспособности за сачињавање тестамента.

VI. Допустивост и меритум

18. Уставни суд утврђује да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, као и да је поднесена у року, да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда, те да није очигледно (*prima facie*) неоснована у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

19. Апеланткиња сматра да јој је повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и право

на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

20. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

21. Члан 6 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом.

22. Уставни суд запажа да се апеланткињини приговори у суштини односе на тврдње о произвољно утврђеном чињеничном стању и произвољној примјени права. У вези с тим, Уставни суд указује да је, према пракси Европског суда, првенствено на домаћим органима, нарочито судовима, да рјешавају проблеме тумачења домаћих закона. Европски суд не треба да поступа као суд „четврте инстанце“, те стога неће, према члану 6 став 1 Европске конвенције, доводити у питање оцјену домаћих судова, осим ако се њихова утврђења могу сматрати произвољним или очигледно неразумним (види Европски суд, *Ашћерић против Босне и Херцеговине*, одлука од 17. децембра 2019. године, представка број 52871/13, тачка 23 с даљњим референцама). Овакву праксу досљедно прати и Уставни суд у односу на одлуке редовних судова (види, између осталих, Одлуку о допустивости и меритуму број *АП-4033/20* од 22. јуна 2022. године, тач. 42−45 с даљњим референцама, објављена на www.уставнисуд.ба).

23. Доводећи наведено у везу с чињеницама конкретног предмета, Уставни суд запажа да су редовни судови имали јединствен став о питању основаности апеланткињиног тужбеног захтјева. У вези с тим, Уставни суд запажа да су на основу изведених доказа у поступку утврђене чињенице које су, према оцјени суда, биле кључне за одлучење и да су примијенили одредбе материјалног права којима је уређена конкретна област, то јест релевантне одредбе ЗОН-а којима је регулисано искључење нужних насљедника из наслијеђа и услови за пуноважност искључења, као и недостојност на насљеђивање (види тач. 8 и 10 ове одлуке). Такође, Уставни суд запажа да су судови испитали приговоре које апеланткиња понавља у апелацији те да су јасно образложили зашто такви приговори нису основани и не могу да утичу на другачије одлучење у овом парничном поступку. Уставни суд

наглашава да незадовољство оспореним одлукама само по себи не покреће питање кршења права на правично суђење, а у околностима конкретног случаја произлази да су апеланткињини приговори управо мотивисани незадовољством исходом парничног поступка. Такође, Уставни суд запажа да апеланткињи није ускраћена било каква процесна гаранција права на правично суђење. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да су редовни судови, супротно апеланткињиним наводима, у образложењима својих одлука навели јасне и релевантне разлоге како у погледу утврђеног чињеничног стања тако и у погледу примјене релевантних законских одредби, које Уставни суд не сматра произвољним нити очигледно неразумним.

24. С обзиром на наведено, Уставни суд закључује да у конкретном случају нема кршења права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на имовину

25. Апеланткиња сматра да јој је у конкретном поступку повријеђено и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У вези с тим, Уставни суд запажа да тврдње о кршењу тога права апеланткиња, у суштини, заснива на истим наводима које је истакла у вези с правом на правично суђење, а које је Уставни суд већ елаборирао у претходним тачкама ове одлуке и закључио да су неосновани. Стога Уставни суд сматра да у конкретном предмету нема ничега из чега би могло да се закључи да је право на имовину дошло у питање на начин који би водио потреби да Уставни суд то право посебно испита према стандардима из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, нити су у апелацији пружени докази из којих би могло да се закључи супротно. С обзиром на то, Уставни суд сматра да су наводи о кршењу права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију такође неосновани.

VII. Закључак

26. Уставни суд закључује да нема кршења права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када су судови у оспореним одлукама дали јасна и релевантна образложења како у погледу утврђеног чињеничног стања тако и у погледу примјене релевантних одредби ЗОН-а.

27. Уставни суд такође закључује да није дошло до повреде права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, јер је тврдње о повреди овог права апеланткиња засновала на истим наводима које је истакла у вези с правом на правично суђење које је Уставни суд оцијенио неоснованим, а у оспореним одлукама нема ничега из чега би Уставни

суд могао да закључи да је до мијешања у право на имовину дошло на начин који би водио кршењу тог права.

28. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

29. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Садржај

Предмет број АП-384/21

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Е. Х., којег заступа Шериф Надаревић, адвокат из Цазина, поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Бихаћу број 17 0 Мал 083993 20 Гж 2 од 4. децембра 2020. године и Пресуде Општинског суда у Бихаћу број 17 0 Мал 083993 17 Мал 2 од 9. јула 2020. године

Одлука од 21. марта 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-384/21**, рјешавајући апелацију **Е. Х.**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 21. марта 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Е. Х.

Утврђује се повреда права на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Кантоналног суда у Бихаћу број 17 0 Мал 083993 20 Гж 2 од 4. децембра 2020. године.

Предмет се враћа Кантоналном суду у Бихаћу који је дужан да по хитном поступку донесе одлуку, у складу са чланом II/3х) Устава Босне и Херцеговине и чланом 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Кантоналном суду у Бихаћу да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Е. Х. (у даљњем тексту: апелант) из Цазина, којег заступа Шериф Надаревић, адвокат из Цазина, поднио је 3. фебруара 2021. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Кантоналног суда у Бихаћу (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 17 0 Мал 083993 20 Гж 2 од 4. децембра 2020. године и Пресуде Општинског суда у Бихаћу (у даљњем тексту: Општински суд) број 17 0 Мал 083993 17 Мал 2 од 9. јула 2020. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 ст. (2) и (3) Правила Уставног суда, од Кантоналног суда, Општинског суда и тужитељице С. Ћ. (у даљњем тексту: тужитељица), коју заступа адвокат Алмир Смајић, затражено је 21. и 22. јула 2022. године да у року од осам дана од пријема дописа доставе одговоре на апелацију.

3. Кантонални суд је одговор на апелацију доставио 26. јула а Општински суд 10. августа 2022. године. Тужитељица у остављеном року није доставила одговор на апелацију.

4. Апеланту су 29. новембра 2022. године достављени пристигли одговори на евентуално изјашњење, али он у остављеном року није доставио изјашњење.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

Претходне напомене

6. Пресудом Општинског суда број 17 0 Мал 083993 17 Мал од 9. марта 2018. године одбијен је као неоснован тужитељицин тужбени захтјев којим је тражила да се апелант обавеже да јој на име накнаде нематеријалне штете због повреде части и угледа исплати износ од 2.000,00 КМ.

7. У образложењу пресуде је наведено да је предмет тужбеног захтјева наводно апелантово изражавање у коментарима на вијест на порталу Bihać.net под насловом „Наставница биологије дилала *speed*“. Наиме, тужитељица је навела да је у коментарима на тај чланак апелант навео: „Па није ни чудо кад је министрица пијаница и наркоманка. Па шта ако је мајка, пушила је траву и била пијаница … прије него та наркоманка завршила факултет осам година је ишла на факултет и једва га завршила, који нема везе са образовањем и која нема радног дана стажа

у школи. То ко да гинеколога запослиш у механичарској радњи. А она је морала знати да је јавна особа и да људи копају по прошлости. Можда муж не зна шта је радила. Ја сам АСДА срцем и душом, а не са Тодором Абдићем као она и њезини кокошари. Нек се стиде хиљаде Шехида и логораша који су били по њиховим казанима. Ето ја сам ископао, ископао сам да је она лично министрица Тодора Абдића по његовом приједлогу највећег издајника и убице Бошњачког народа. Е ово што си рекао да пуниш буџет то ти вјерујем. Госпођа министарка га пуни са 3.000,00 КМ од прилике мјесечно, а можда и више. Мора да стипендира дјецу демобилисаних бораца кад није дигла плату“.

8. Кантонални суд је Рјешењем број 17 0 Мал 083993 18 Гж од 4. септембра 2019. године уважио тужитељицину жалбу, укинуо првостепену пресуду и предмет вратио на поновно суђење. Кантонални суд је образложио да је погрешан закључак првостепеног суда да је тужитељица требала да докаже да су спорни текстови објављени на апелантовој Facebook страници и да је требала да предложи информатичко вјештачење. Према томе, Кантонални суд је закључио да је апелант, у складу с одредбом члана 123 став 1 Закона о парничном поступку (у даљњем тексту: ЗПП), требао да докаже да се не ради о његовој Facebook страници, јер је он тако тврдио. Стога, Кантонални суд је навео да је потребно укинути оспорену пресуду и предмет вратити првостепеном суду на поновно суђење, у складу са чланом 227 став 1 тачка 2 ЗПП-а.

Поступак у којем су донесене оспорене одлуке

9. У поновљеном поступку апелантов заступник је на главној расправи од 10. јуна 2020. године предложио извођење доказа „Порука од подршке“, који је, како је навео, апелант добио након што је послије пријема другостепеног рјешења пријавио лажни профил са својим именом. При томе је навео да тај доказ раније није постојао и да није могао да га предложи након закључења припремног рочишта. Осим тога, апелантов заступник је предложио апелантово саслушање и спровођење информатичког вјештачења на околности детаљније наведене у спису.

10. Општински суд је на записнику с главне расправе од 10. јуна 2020. године донио рјешење којим је одбијен приједлог апелантовог заступника да се изврши информатичко вјештачење јер тај приједлог није био на припремном рочишту. Такође, донесено је рјешење којим је одбијен апелантов приједлог да се у својству свједока саслуша Н. С., те су одбијени сви остали апелантови доказни приједлози. Након тога је констатовано да је доказни поступак окончан.

11. Пресудом Општинског суда број 17 0 Мал 083993 17 Мал 2 од 9. јула 2020. године апелант је обавезан да тужитељици на име накнаде нематеријалне штете због повреде угледа и части исплати износ од 2.000,00 КМ са законском затезном каматом, те да јој плати трошкове поступка.

12. Општински суд је навео да је у „доказном поступку тужитељица извела доказ – цитирани коментар са портала Bihać.net из којег јасно произлази да је [апелант] са свог Facebook профила писао увредљиве и неистините коментаре о тужитељици, а у вези са чланком који је портал Bihać.net објавио под називом 'Наставница биологије дила *speed*'". Даље, Општински суд је навео да на те коментаре тужитељица није одговорила, али јесте њезин супруг, што апелант није оспорио. С обзиром на то, Општински суд је закључио да су се цитирани коментари односили на тужитељицу.

13. Општински суд је, одлучујући о апелантовим тврдњама да то није његов профил и да се ради о лажном профилу, чиме је оспоравао постојање пасивне легитимације, истакао да је у таквој ситуацији терет доказивања био на апеланту. Наиме, како је образложено, на спорном апелантовом Facebook профилу испод његове слике стоји и адреса на коју му је суд доставио тужбу, што апелант није оспорио. Током саслушања у својству парничне странке тужитељица је изјавила да је апелант одмах након запримања тужбе избрисао спорне чланке и да је „једна позната и угледна особа у јавном животу" тражила од ње да повуче тужбу против њега. У том контексту, Општински суд је навео да је примјеном правила о терету доказивања утврђена апелантова пасивна легитимација јер он, у смислу члана 123 став 1 ЗПП-а, није доказао да се у конкретном случају не ради о његовој Facebook страници. Општински суд је истакао да је апелант током поступка на главној расправи предложио нове доказе, и то доказ „Порука од подршке" (администратора Facebooka) те приједлог вјештачења из информатичке струке. У вези с тим, Општински суд је навео да је апелант био упознат с предметом тужбе и чињеницама на којима се заснива тужбени захтјев и могао је најкасније да на припремном рочишту предложи спровођење тих доказа, како то прописује ЗПП, што је пропустио да учини. Такође је навео да апелант није, у смислу члана 102 ЗПП-а, доказао, односно учинио вјероватним да предложене доказе није био у могућности да изнесе односно предложи на припремном рочишту. Осим тога, како је образложено, из доказа „Порука од подршке" не може да се закључи којег датума је апелант пријавио лажни профил, када је добио одговор о својој пријави, односно није констатован датум, већ је само означено вријеме. Према томе, Општински суд је истакао да је апелант могао да пријави лажни профил било када, односно након што је примио тужбу, након окончања припремног рочишта, па чак и након доношења другостепене пресуде.

14. Пресудом Кантоналног суда број 17 0 Мал 083993 20 Гж 2 од 4. децембра 2020. године дјелимично је уважена апелантова жалба и првостепена пресуда је преиначена тако што је апелант обавезан да тужитељици на име накнаде нематеријалне штете исплати износ од 1.500,00 КМ, док је преко досуђеног износа тужбени захтјев одбијен. У преосталом дијелу одбијена је апелантова жалба и потврђена је првостепена пресуда. Кантонални суд је у образложењу навео да

је првостепени суд правилно цијенио апелантов приговор непостојања пасивне легитимације, као и да је правилно одбио апелантов приједлог за извођење доказа читањем акта под називом „Порука од подршке“ те приједлог за вјештачење. Такође је закључио да апелантова жалба није основана у дијелу у којем је првостепени суд усвојио тужитељицин захтјев.

15. Кантонални суд је такође навео да је првостепени суд погрешно примијенио материјално право приликом одређивања висине правичне новчане накнаде нематеријалне штете због повреде тужитељициног угледа и части. У том погледу, указано је да би, с обзиром на садржај и посљедице изражавања и устаљену праксу судова, тужитељици требао да се одреди износ од 1.500,00 КМ који би представљао правичну новчану накнаду у смислу одредби Закона о заштити од клевете (у даљњем тексту: ЗЗК).

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

16. Апелант сматра да му је оспореним пресудама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, право на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције, право на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције, право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције те члан 17 Европске конвенције.

17. У смислу тих навода, апелант сматра да, у складу с одредбама ЗПП-а, копија интернет странице коју је доставила тужена није могла да буде доказно средство. Такође, апелант истиче да је као доказ навео копију интернет странице на којој се наведени коментари нису налазили па је питање да ли су они уопште постојали, о чему редовни судови нису дали било какво образложење. Даље је наведено да је током поступка указивао да у спорним коментарима тужитељица нити једном ријечју није идентификована односно поменута, те да је она на основу субјективног мишљења и доживљаја сматрала да се ти наводни коментари односе на њу. Међутим, редовни судови ни о тим околностима нису дали било какве разлоге, већ по аутоматизму прихватају да су ти коментари настали и да се односе на тужитељицу. Апелант наводи и то да је на њега стављен претјеран терет доказивања тога да је било ријечи о лажном профилу, посебно у ситуацији великог броја лажних Facebook профила. У вези с тиме, тврди да је предложио доказ да спорни Facebook профил не припада њему и да је тај профил прије главне расправе уклоњен, након што га је апелант пријавио по добијању другостепеног рјешења, због чега сматра да је суд

требало да усвоји његов доказни приједлог. Осим тога, апелант наводи да судови нису направили разлику у томе да ли се у конкретном случају ради о захтјеву за накнаду штете због учињене клевете, у складу с одредбама ЗЗК, или је ријеч о накнади штете због повреде угледа и части, у складу с одредбом члана 200 Закона о облигационим односима. Осим наведеног, апелант сматра да оспорена одлука не садржи образложење о висини штете, односно разлоге због којих је суд дошао до износа од 1.500,00 КМ. С обзиром на наведено, апелант сматра да образложење оспорених одлука није јасно, прецизно, аргументовано, те да не може да се изведе закључак о доказаности одлучних чињеница за одлуку о тужбеном захтјеву, при чему другостепени суд уопште није разматрао наводе у складу са свим прописима који регулишу накнаду штете због повреде угледа и части.

б) Одговор на апелацију

18. Кантонални суд је навео да оспореном одлуком тог суда нису повријеђена права на која се апелант позвао јер је тај суд уз правилну примјену материјалног права извео правилан закључак да је тужбени захтјев дјелимично основан и да је апелант тужитељици дужан да надокнади штету у одређеном износу.

19. Општински суд је навео да је првостепена пресуда правилна и законита и да не постоје повреде права на које се апелант позвао.

V. Релевантни прописи

20. **Закон о парничном поступку** („Службене новине ФБиХ“ бр. 53/03, 73/05, 19/06 и 98/15)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду, који гласи:

Члан 2. став (3)

(3) Суд у поступку примјењује материјално право по властитој оцјени и није везан за наводе странака у погледу материјалног права.

Члан 8.

Које ће чињенице узети као доказане одлучује суд на основу слободне оцјене доказа. Суд ће савјесно и брижљиво оцијенити сваки доказ засебно и све доказе заједно.

Члан 102. став (2)

(2) Странке могу у току главне расправе износити нове чињенице и предлагати нове доказе само ако учине вјероватним да их без своје кривице нису били у могућности изнијети односно предложити на припремном рочишту.

Члан 123.

(1) Свака странка дужна је доказати чињенице на којима заснива свој захтјев.

(2) Суд ће слободном оцјеном доказа утврдити чињенице на основу којих ће донијети одлуку.

Члан 227. став (1) тачка 2)

(1) Другостепени суд ће у сједници вијећа или на основу одржане расправе рјешењем укинути првостепену пресуду и предмет вратити истом првостепеном суду ради одржавања нове главне расправе, ако утврди да постоји један од сљедећих разлога изнесених у жалби:

2) ако којој странци незаконитим поступањем, а посебно пропуштањем доставе није дата могућност да расправља пред судом, а то је поступање било од утицаја на доношење законите и правилне пресуде;

21. **Закон о заштити од клевете Федерације Босне и Херцеговине** („Службене новине ФБиХ“ бр. 59/02, 19/03 и 73/05), како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, у релевантном дијелу гласи:

Тумачење

Члан 3.

Овај закон се тумачи на такав начин да се примјеном његових одредби у највећој мјери обезбјеђује принцип слободе изражавања.

Значење назива који се користе у закону

Члан 4. тачка д)

Називи који се користе у овом закону имају сљедећа значења:

д) клевета - радња наношења штете угледу физичког или правног лица изношењем или проношењем изражавања неистинитих чињеница идентификовањем тог физичког или правног лица трећем лицу.

Одговорност за клевету

Члан 6. ст. (1) до (4)

(1) Свако лице које проузрокује штету угледу физичког или правног лица изношењем или проношењем изражавања неистините чињенице, идентификирајући то правно односно физичко лице трећем лицу, одговорно је за клевету

(2) За клевету изнесену у средствима јавног информирања одговорни су аутор, одговорни уредник, издавач, као и лице које је на други начин вршило надзор над садржајем тог изражавања.

(3) Лице из ставова 1. и 2. овог члана (у даљем тексту: штетник) одговорно је за штету ако је намјерно или из непажње изнијело или пронијело изражавање неистините чињенице.

(4) Када се изражавање неистините чињенице односи на питања од политичког или јавног интереса, штетник је одговоран за штету изазвану изношењем или проношењем тог изражавања ако је знао да је изражавање неистинито или је непажњом занемарио неистинитост изражавања.

Изузеци од одговорности

Члан 7.

(1) Не постоји одговорност за клевету:

а) ако је изражавањем изнесено мишљење или ако је то изражавање у суштини истинито, а нетачно само у небитним елементима;

б) ако је штетник по закону обавезан да износи или проноси изражавање или је износио односно проносио изражавање у току законодавног, судског или управног поступка;

ц) ако је изношење односно проношење изражавања било разумно.

(2) Приликом доношења одлуке из разлога предвиђених у тачки ц) става 1. овог члана суд узима у обзир све околности случаја, а нарочито:

- *начин, облик и вријеме изношења или проношења изражавања,*
- *природу и степен проузроковане штете,*
- *добронамјерност и придржавање штетника опће прихваћених професио-налних стандарда,*
- *пристанак оштећеног,*
- *вјероватност настанка штете и у случају да изражавање није изнесено или пронесено,*
- *чињеницу да ли изражавање представља објективну и тачну информацију о изражавању других лица,*
- *те да ли се односи на питања из приватног живота оштећеног или на питања од политичког или јавног значаја.*

Однос овог закона према другим законима

Члан 15.

У односу на питања која нису уређена овим законом, примјењују се одговарајуће одредбе закона којим су уређени облигациони односи, Закона о парничном поступку („Службене новине Федерације БиХ“, бр. 42/98 и 3/99) и закона којим је уређен извршни поступак у Федерацији Босне и Херцеговине.

22. **Закон о облигационим односима** („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89, „Службени лист РБиХ“ бр. 2/92, 13/93 и 13/94 и „Службене новине ФБиХ“ бр. 29/03 и 42/11)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст релевантних одредби сачињен у Уставном суду, како је објављиван у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, који гласи:

Новчана накнада

Члан 200.

(1) За претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наруженості, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица као и за страх суд ће, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете као и у њеном одсуству.

(2) Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о висини њене накнаде, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

VI. Допустивост и меритум

23. Уставни суд утврђује да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, односно да је поднесена у року, да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда, те да није очигледно (*prima facie*) неоснована, у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

24. Апелант сматра да му је оспореним одлукама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, право на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције, право на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције, право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције те члан 17 Европске конвенције.

25. Имајући у виду суштину апелантових навода, Уставни суд ће у околностима конкретног предмета прво испитати његове наводе у вези с наводном повредом права из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције.

а) Право на слободу изражавања

26. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

x) Слободу изражавања.

27. Члан 10 Европске конвенције гласи:

1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право обухвата слободу сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мијешања јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтијевају дозволе за рад радио, телевизијских и кинематографских предузећа.

2. Пошто остваривање ових слобода повлачи за собом дужности и одговорности, оно се може подвргнути формалностима, условима, ограничењима или казнама прописаним законом и неопходним у демократском друштву у интересу националне безбједности, територијалног интегритета или јавне безбједности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, заштите угледа или права других, спречавања откривања информација добијених у повјерењу, или ради очувања ауторитета и непристрасности судства.

28. Уставни суд подсјећа да се право на слободу изражавања из члана 10 Европске конвенције не односи само на „информације“ или „идеје“ које су примљене позитивно или се сматрају неувредљивим или према њима нема става, већ и на оне које вријеђају, шокирају и узнемиравају (види Европски суд за људска права, у даљњем тексту: Европски суд, *Handzhiyski против Бугарске*, пресуда од 6. априла 2021. године, представка број *10783/14*, тачка 58 са даљњим референцама, и Уставни суд, Одлука број *АП-1890/20* од 26. јануара 2022. године, тачка 39). Та слобода, ипак, није апсолутна и може да буде ограничена због околности и под условима наведеним у члану 10 став 2 Европске конвенције, под којима јавна власт може да се мијеша у уживање слободе изражавања. Стога је кључна улога и задатак независног судства да у сваком појединачном случају јасно утврди границу између оправданих и потребних, те неоправданих и непотребних ограничења, која неки принцип потврђују као правило или га негирају као пуку декларацију.

29. Када се ради о ограничењима из члана 10 став 2 Европске конвенције, у пракси Европског суда, коју слиједи Уставни суд, примјењује се тзв. тест неопходности који одговара на сљедећа питања: да ли постоји мијешање у право на слободу изражавања, да ли је мијешање прописано законом, да ли тежи остварењу легитимног циља и, на крају, да ли је мијешање „неопходно у демократском друштву“ (види, између осталих, Европски суд, *Меџлис Исламске заједнице Брчко и други против Босне и Херцеговине*, пресуда од 27. јуна 2017. године, представка број 17224/11, тачка 67).

30. Иако је суштинско спорно питање да ли је апелант објавио спорне изјаве или се радило о објави с лажног Facebook профила, Уставни суд прихвата да се у конкретном случају ради о мијешању у апелантово право на слободу изражавања јер је апелант оспореним одлукама обавезан на накнаду штете због изражавања за које је утврђено да га је он изнио о тужитељици. Уставни суд, такође, нема дилему да је наведено мијешање „прописано законом" јер се заснивало на релевантним одредбама чл. 5 и 6 ЗЗК и члана 200 Закона о облигационим односима и да је имало легитиман циљ – заштиту угледа или права другог. Сљедеће питање које Уставни суд треба да испита јест да ли је то мијешање било „неопходно у демократском друштву".

31. У односу на питање да ли је мијешање „неопходно у демократском друштву", Уставни суд указује да се апелацијом покреће питање заштите апелантовог права на слободу изражавања из члана 10 Европске конвенције, у вези са заштитом права тужилаца на углед из члана 8 Европске конвенције. У складу с наведеним, Уставни суд ће испитати да ли су редовни судови оспореним одлукама постигли правичну равнотежу између та два права једнаке важности (види, између осталих, *ор. cit.* пресуда *Међлис Исламске заједнице Брчко*, тачка 77). Релевантни критеријуми за тест пропорционалности у таквим случајевима утврђени су у пракси Европског суда (види, између осталих, *Милосављевић против Србије (бр.2),* пресуда од 21. септембра 2021. године, представка број 47274/19, тачка 57 са референцама на другу релевантну праксу). Ти критеријуми су: допринос расправи од јавног интереса, колико је познато лице о којем је ријеч и шта је предмет извјештавања, понашање лица о којем је ријеч прије објављивања, садржај, облик и посљедице објављивања и, гдје је примјењиво, озбиљност санкције. При томе, треба имати у виду да неки од наведених критеријума могу да имају већу или мању релевантност с обзиром на посебне околности одређеног случаја. Такође, ти критеријуми нису исцрпни, већ у обзир могу да се узму и други релевантни критеријуми, зависно од ситуације.

32. Осим тога, Уставни суд подсјећа да је Европски суд у бројним предметима сматрао да ће недостатак „релевантног и довољног" образложења домаћих судова или пропуст да се узму у обзир примјењиви стандарди у процјени спорног мијешања довести до повреде члана 10 Европске конвенције (види Европски суд, *Уј против Мађарске*, пресуда од 19. јула 2011. године, представка број 23954/10, тач. 19–26, те предмет *Mariya Alekhina и други против Русије*, пресуда од 17. јула 2018. године, представка број 38004/12, тачка 264).

33. У конкретном случају, Уставни суд најприје запажа да у образложењу оспорених пресуда уопште није наведен садржај спорног изражавања. У образложењу првостепене пресуде наведено је да је „у доказном поступку тужитељица извела доказ – цитирани коментар са портала Bihać.net из којег јасно произлази да је

[апелант] са свог Facebook профила писао увредљиве и неистините коментаре о тужитељици, а у вези са чланком који је портал Bihać.net објавио под називом 'Наставница биологије дила *speed*'". Услијед тога, о наводном садржају спорног изражавања може да се сазна тек увидом у садржај пресуде Општинског суда од 9. марта 2018. године, која је укинута рјешењем Кантоналног суда од 4. септембра 2019. године, и то у дијелу у којем се излажу тужитељицини наводи о садржају спорног изражавања.

34. Даље, Уставни суд запажа да се Општински суд у образложењу пресуде, које је прихватио и Кантонални суд, искључиво бавио питањем да ли су спорни коментари изнесени на апелантовом Facebook профилу или је, како је апелант тврдио, спорни профил био лажан. Међутим, редовни судови су о том питању донијели одлуку примјеном правила о терету доказивања, а да при томе Општински суд апеланту у поновљеном поступку није допустио извођење доказа због тога што их није предложио на припремном рочишту. При томе је занемарено да је према стању у спису припремно рочиште одржано у претходном стадијуму поступка, када апелант није знао за став из рјешења Кантоналног суда од 4. септембра 2019. године којим је предмет враћен у стадијум главне расправе. Према томе, полазећи од чињенице да питање да ли је апелант био власник профила представља заиста важно питање од којег зависи постојање објективне везе између спорних изјава и апеланта, Уставни суд сматра да без обзира на слободу процјене коју редовни судови имају, у смислу члана 102 став 2 ЗПП-а, такав став редовних судова не може да се сматра пропорционалним у контексту заштите апелантовог права на слободу изражавања.

35. Осим тога, Уставни суд запажа да се редовни судови уопште нису бавили садржајем спорног изражавања. Наиме, редовни судови су апелантову одговорност за клевету утврдили само на основу чињенице да је спорно изражавање објављено на апелантовом профилу. У том погледу, Уставни суд запажа да образложења оспорених одлука уопште не садрже анализу релевантних одредби из члана 6 ст. 2 и 3 ЗЗК којима је прописана одговорност за клевету и изузетака од те одговорности који су прописани у члану 7 ЗЗК, као и других одредби наведеног закона који је *lex specialis* у односу на друге законе.

36. Такође, Уставни суд понавља да из праксе Европског суда, коју слиједи Уставни суд, произлази цијели дијапазон фактора који могу да буду релевантни приликом одмјеравања права и интереса при одлучивању о потенцијално супротстављеним правима, праву на углед и праву на слободу изражавања (види тачку 35 ове одлуке). У том контексту, Уставни суд запажа да редовни судови уопште нису разматрали питања да ли су наводи који се приписују апеланту изнесени као чињенице или вриједносни суд, да ли је постојао јавни интерес за њихово изношење, колико је тужитељица била позната у вријеме изражавања,

њезино понашање прије објављивања и шта је био предмет наводних апелантових тврдњи. Поред тога, редовни судови се нису бавили ни контекстом у којем је спорно изражавање било наведено, нити су утврдили садржај, облик и посљедице објављивања. У том смислу, Уставни суд подсјећа да у својим одлукама у којима разматра наводе о повреди права на слободу изражавања, односно права на приватни живот континуирано понавља да је неопходна анализа свих наведених фактора у околностима сваког конкретног случаја, што произлази из члана II/2 Устава БиХ, којим је прописано да се у Босни и Херцеговини директно примјењују права и слободе гарантовани Европском конвенцијом и да ти акти имају приоритет над свим другим законима.

37. Стога, имајући у виду наведену праксу, као и успостављене релевантне критеријуме, Уставни суд сматра да редовни судови у конкретном случају нису дали „релевантне и довољне разлоге“ на основу којих би могло да се закључи да је мијешање у апелантово право на слободу изражавања било „неопходно у демократском друштву“, чиме је дошло до кршења апелантовог права на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције.

38. У контексту наведеног, Уставни суд сматра да је потребно, с циљем заштите апелантових уставних права, укинути оспорену пресуду Кантоналног суда те предмет вратити том суду како би донио нову одлуку у складу с гаранцијама из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције.

б) Остали наводи

39. С обзиром на закључке о повреди права из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције, Уставни суд сматра да нема потребе посебно испитивати наводе о повреди права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, права на недискриминацију из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције, права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције те члана 17 Европске конвенције.

VII. Закључак

40. Уставни суд закључује да је прекршено апелантово право на слободу изражавања из члана II/3х) Устава Босне и Херцеговине и члана 10 Европске конвенције када редовни судови у оспореним одлукама нису дали „релевантне и довољне разлоге“ на основу којих би могло да се закључи да је мијешање у апелантово право на слободу изражавања било „неопходно у демократском друштву“.

41. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

42. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Предмет број АП-1539/23

ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ
И МЕРИТУМУ

Апелација А. С., којег заступа Ален Накић, адвокат из Сарајева, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 3 К 043978 23 Кв 3 од 30. јануара 2023. године и Рјешења Суда БиХ број С1 3 К 043978 23 Кпп 10 од 18. јануара 2023. године

Одлука од 21. марта 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-1539/23**, рјешавајући апелацију **А. С.**, на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1), (2) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Ledi Bianku, судија

на сједници одржаној 21. марта 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација А. С.

Утврђује се повреда права на слободу кретања из члана II/3.м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода у односу на мјеру забране напуштања боравишта у смислу одредбе члана 126 став 1 Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине и мјеру забране путовања ван Босне и Херцеговине у смислу члана 126 став 2 Закона о кривичном поступку Босне и Херцеговине, које су апеланту изречене Рјешењем Суда Босне и Херцеговине број С1 3 К 043978 23 Кпп 10 од 18. јануара 2023. године.

Одбија се као неоснована апелација А. С. поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 3 К 043978 23 Кв 3 од 30. јануара 2023. године у односу на остале изречене мјере забране.

Образложење

I. Увод

1. А. С. (у даљњем тексту: апелант), којег заступа Ален Накић, адвокат из Сарајева, поднио је 29. марта 2023. године апелацију Уставном суду Босне и

Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Суда Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Суд БиХ) број С1 3 К 043978 23 Кв 3 од 30. јануара 2023. године и Рјешења Суда БиХ број С1 3 К 043978 23 Кпп 10 од 18. јануара 2023. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Суда БиХ и Тужилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Тужилаштво) затражено је 5. априла 2023. године да доставе одговор на апелацију. Позвани су доставили тражене одговоре који су 18. априла 2023. године достављени апелантовом пуномоћнику на изјашњење. Изјашњење на одговоре није достављено у остављеном року.

III. Чињенично стање

3. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

Уводне напомене

4. Рјешењем Суда БиХ од 28. октобра 2022. године апеланту је одређен притвор због постојања основане сумње да је заједно с А. П. и другим лицима починио кривична дјела из Кривичног закона Босне и Херцеговине, и то повреду тајности поступка, помоћ починиоцу послије почињеног кривичног дјела и Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине – примање дара и других облика користи. Суд је утврдио и постојање нарочитих околности – опасности да ће боравком на слободи уништити, сакрити доказе и трагове важне за кривични поступак, односно ометати кривични поступак утицајем на саучеснике и свједоке, у смислу члана 132 став 1 тачка б) Закона о кривичном поступку БиХ (у даљњем тексту: ЗКП).

5. У односу на постојање основане сумње, Суд БиХ је навео да из достављених доказа произлази основана сумња да је апелант, као полицијски службеник, лицима осумњиченим у кривичним предметима у којима се водила истрага откривао чињенице и податке до којих је дошао радом на предметима у полицији, као и податке из *Sky* апликација и друге информације означене као тајни податак. На тај начин је тим лицима омогућавао прикривање трагова извршења кривичног дјела или бјекство у замјену за новац или друге погодности које је добијао.

6. У односу на опасност од утицаја на кривични поступак, суд је указао да из достављених доказа произлази да постоји више лица с којима је апелант остваривао контакте, а идентитет свих тих лица и потенцијалних свједока још није познат. Осим тога, суд је навео да је поступак у фази истраге у оквиру које Тужилаштво треба предузети низ истражних радњи (саслушање свједока – полицијских службеника, као и анализа података из *Sky* комуникације). Суд БиХ је истакао да је

апелант, дугогодишњим радом у полицијским органима, остварио низ оперативних и пријатељских веза с полицијским службеницима, те да постоји бојазан од искоришћавања тих контаката. Све наведено, према оцјени суда, указује да би апелант боравком на слободи могао остварити контакт и утицати на потенцијалне свједоке или сапочиниоце. Суд је такође закључио да се другим, блажим мјерама не може постићи исти циљ као с мјером притвора.

7. Рјешењем Суда БиХ од 24. новембра 2022. године притвор је апеланту продужен за још два мјесеца из разлога прописаних чланом 132 став 1 тачка б) ЗКП-а. У погледу постојања посебног притворског разлога Суд БиХ је у том рјешењу навео да се ради о почетку комплексне истраге. Суд је истакао природу кривичних дјела и околности под којима су, како се основано сумња, почињена, као и да постоји још лица с којима су остварени контакти, чији идентитет још није откривен. Указано је на потребу саслушања свједока, спровођења других истражних радњи, те је закључено да би апелант боравком на слободи могао ометати кривични поступак.

Оспорена рјешења

8. Рјешењем Суда БиХ број С1 3 К 043978 23 Кпп од 18. јануара 2023. године усвојен је приједлог Тужилаштва од 18. јануара 2023. године, па је апеланту укинут притвор и одређено да се он има пустити на слободу након што суду буду достављене апелантове важеће путне исправе. Истовремено, апеланту су одређене остале мјере забране, и то: 1) забрана обављања службених дужности при Министарству унутрашњих послова Кантона Сарајево (у даљњем тексту: МУП) примјеном члана 126а став 1 тачка а) ЗКП-а; 2) забрана напуштања боравишта без претходног одобрења суда, изузев уколико га напушта да би се појавио пред Судом БиХ у смислу одредбе члана 126 став 1 ЗКП-а; 3) забрана путовања ван Босне и Херцеговине у смислу члана 126 став 2 ЗКП-а; и 4) мјера забране састајања с одређеним лицима из члана 126а став 1 тачка ц) ЗКП-а, односно забрана састајања с А. П. и свим полицијским службеницима МУП-а, осим с полицијским службеницима који буду вршили контролу изречених мјера забране, на начин да му је забрањено међусобно састајање и контактирање телефонским путем или преко посредника. Одређено је да ће изречене мјере забране трајати док за тим постоји потреба, као и да ће се оправданост мјера контролисати свака два мјесеца.

9. Суд БиХ је у образложењу рјешења навео да је постојање основане сумње већ детаљно образложено у рјешењима о одређивању и продужењу притвора (види тач. 5–6 ове одлуке). У погледу приједлога Тужилаштва за укидање притвора и изрицање мјера забране, суд је указао да се основано сумња да је апелант инкриминисане радње предузео заједно с више неидентификованих лица која су у овом тренутку позната само апеланту, при чему постоји основана сумња да се ради о полицијским службеницима, као што је и апелант. Имајући то у виду, суд је

закључио да се у тренутној фази поступка ради о одлучним околностима које чине оправданим кумулативну примјену свих предложених мјера забране, уз закључак да све утврђене околности упућују на постојање бојазни од бјекства или предузимања радњи с циљем скривања, односно довољно бојазни и основа да би апелант могао ступити у контакт с другим лицима повезаним с истрагом у овом предмету, чији идентитет у овом тренутку није познат ни суду нити Тужилаштву. Суд је као значајну околност оцијенио то да је апелант инкриминисане радње предузео у својству службеног лица и у оквиру радног мјеста, остварујући контакте с бројним полицијским службеницима полицијских агенција у БиХ. С обзиром на то да се ради о осјетљивој фази истражног поступка, у којем је неопходно спровести још низ радњи доказивања, суд је закључио да би без одређивања мјера забране апеланту било омогућено да ступа у контакт с полицијским службеницима, посебно онима с којима је дијелио службене просторије. Такође, било би могуће и враћање на радно мјесто, а самим тим би му био омогућен приступ информацијама и доказима. Због тога је суд утврдио да је основан приједлог за изрицање мјере забране обављања службених дужности при МУП-у по основу члана 126а став 1 тачка а) ЗКП-а.

10. Надаље, суд је оцијенио основаним и приједлог Тужилаштва у погледу захтјева за изрицање осталих мјера забране. Указано је да ће се примјеном забране напуштања адресе боравишта и забране путовања у смислу одредбе члана 126 ст. 1 и 2 ЗКП-а обезбиједити контрола апелантовог кретања у мјери која ће обезбиједити његово присуство у поступку. Имајући у виду укљученост других неидентификованих лица, суд је прихватио наводе Тужилаштва да апелант може, с циљем ометања истраге, предузети радње и посредно, без свог директног учешћа, те оцијенио основаним приједлог у дијелу који се односи на забрану састајања с одређеним лицима из члана 126а став 1 тачка ц) ЗКП-а.

11. Рјешењем Суда БиХ од 30. јануара 2023. године одбијене су жалбе апеланта и његовог браниоца поднесене против првостепеног рјешења. У образложењу рјешења другостепени суд је указао да је првостепени суд правилно донио одлуку о приједлогу Тужилаштва за укидање притвора и изрицање мјера забране, имајући у виду промијењене околности и хитност у поступању. При томе је суд истакао да закон не прописује обавезно одржавање рочишта по приједлогу за укидање притвора, као и чињеницу да мјере забране у било којем облику представљају блаже мјере од притвора. Надаље, супротно жалбеним приговорима, суд је утврдио да је приликом процјене постојања основане сумње детаљно образложено и елаборирано који су то докази који потврђују њено постојање. У погледу апелантових жалбених навода да му је притвор био одређен и продужен из разлога прописаних чланом 132 став 1 тачка б) ЗКП-а, а не из тачке а), те да се мјера забране напуштања боравишта може одредити само због опасности од бјекства или скривања, другостепени суд је оцијенио да је у првостепеном рјешењу дато образложење о адекватности и циљевима наведених мјера.

12. Другостепени суд је оцијенио неоснованим апелантове жалбене наводе да мјера забране састајања с одређеним лицима није јасно одређена будући да се изреченом мјером генерално и неодређено наводе припадници МУП-а. Суд је закључио да таква формулација јасно задовољава потребни степен одређености у односу на која лица изречена мјера егзистира. Оцијењени су неоснованим и апелантови жалбени приговори да се мјером забране „кућног притвора" крше апелантова и права његовог малољетног дјетета које живи у Источном Сарајеву. У вези с тим, другостепени суд је навео да изречена мјера не доводи у питање контакт с малољетним дјететом с обзиром на то да не постоји препрека (законска или фактичка) која ограничава дијете да посјећује апеланта на његовој адреси пребивалишта у Кантону Сарајево.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

13. Апелант сматра да му је оспореним рјешењима повријеђено право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, право на слободу из члана II/3.д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1 тачка ц) и ст. 3 и 4 Европске конвенције и право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције. Апелант је навео да је током поступка почињена битна повреда одредби кривичног поступка из члана 297 став 1 тачка д) ЗКПБиХ зато што му је онемогућено да се изјасни о приједлогу Тужилаштва за одређивање мјера забране, чиме је прекршено његово право на одбрану. Надаље, апелант је указао да му је мјера притвора била одређена и продужена због колузионе опасности из члана 132 став 1 тачка б) ЗКП-а. Указао је и да се у складу с одредбом члана 126 став 1 ЗКП-а мјера забране напуштања боравишта у свим њеним изведбеним облицима може одредити и продужити само уколико постоји опасност од бјекства, скривања и одласка у непознато мјесто или у иностранство. Апелант тврди да се у конкретном случају мјера притвора није могла замијенити мјером из члана 126 став 1 ЗКП-а с обзиром на то да опасност од бјекства није ни постојала, нити му је притвор одређен или продужен из тог разлога.

14. У погледу мјере забране комуницирања с А. П. и свим полицијским службеницима у МУП-у, апелант је указао да је мјера у дијелу неименованих лица „апсолутно неодређена", да је у том смислу изрека неразумљива и да у вези с тим постоји битна повреда одредби кривичног поступка из члана 297 став 1 тачка к) ЗКП-а.

15. Надаље, апелант оспорава закључак суда о постојању колузионе опасности, наводећи да су неодрживи разлози дати у оспореним рјешењима, којима суд разлоге за притвор, односно мјере забране по овом основу, деривира из чињенице

да је апелант инкриминисане радње предузео у својству службеног лица. Истакао је да неодрживост тако изнесених разлога произлази из чињенице да је својство службеног лица заправо законско обиљежје кривичног дјела, па да не може представљати разлог за колузиону опасност само по себи јер би то значило увођење стандарда облигаторног притвора у случају сумњичења за ово кривично дјело. Позивајући се на праксу Европског и Уставног суда, према којој се на опасност од ометања кривичне истраге не може позвати *in abstracto*, већ се такав закључак мора образложити релевантним доказима, апелант тврди да у оспореним рјешењима нису дати ваљани и довољни разлози из којих несумњиво произлази да колузиона опасност уистину постоји.

16. Апелант указује на пропуст другостепеног суда да одлучи о низу жалбених навода који су указивали на битне повреде одредби кривичног поступка, закона и Европске конвенције, чиме је прекршен члан 5 став 4 Европске конвенције и члан 13 Европске конвенције. Осим тога, у смислу повреде права на правичан поступак из члана 6 став 1 Европске конвенције, указао је да сврха обавезе да одлука буде образложена јесте и показати да је странама у поступку омогућено да на равноправан и правичан начин буду саслушане у поступку пред судом.

б) Одговори на апелацију

17. Суд БиХ је у одговору на апелацију навео да у цијелости остаје при аргументацији изнесеној у оспореном рјешењу, при чему је посебно истакнуто да је тежа мјера замијењена блажом мјером за апеланта.

18. Тужилаштво сматра да је апелација неоснована, да нису повријеђена апелантова права на која се позвао и да је Суд БиХ у образложењу оспореног рјешења навео конкретне и правилне разлоге о свим одлучним чињеницама, уз правилну оцјену сваког појединог доказа који је цијенио приликом доношења одлуке.

V. Релевантни прописи

19. **Кривични закон Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18, 46/21 и 31/23)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који у релевантном дијелу гласи:

Помоћ починиоцу послије учињеног кривичног дјела

Члан 232.

(1) Ко крије починиоца кривичног дјела прописаног законом Босне и Херцеговине или му прикривањем оруђа, трагова или на други начин помаже да не буде

откривен, или ко крије лице осуђено по закону Босне и Херцеговине или предузима што друго чиме се иде за тим да се не изврши изречена казна, мјера безбједности или васпитна заводска мјера прописана законом Босне и Херцеговине, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

(2) Ко пружи помоћ починиоцу кривичног дјела за које се по закону Босне и Херцеговине може изрећи казна затвора три године или тежа казна, казниће се казном затвора од шест мјесеци до пет година.

(3) Ко пружи помоћ починиоцу кривичног дјела за које је законом Босне и Херцеговине прописана казна дуготрајног затвора, казниће се казном затвора од једне до десет година.

(4) Казна изречена за кривично дјело из става 1. овог члана не може бити тежа ни по врсти ни по висини од казне изречене за кривично дјело у погледу којег је пружена помоћ.

(5) За кривично дјело из ст. 1. до 3. овог члана неће се казнити лице којем је починилац брачни партнер, лице која живи с њим у ванбрачној заједници, сродник по крви у правој линији, брат или сестра, усвојилац или усвојеник и њихов брачни партнер или лице с којом живе у ванбрачној заједници, или која је бранилац, љекар или вјерски исповједник починилаца.

Повреда тајности поступка

Члан 237.

(1) Ко неовлаштено другом открије чињеницу или средство које садржи информацију и у чији је посјед дошао из истражног, судског, прекршајног или управног поступка пред институцијама Босне и Херцеговине, а што се по закону не смије објавити или је одлуком Суда Босне и Херцеговине или од стране овлашћеног лица означено као тајни податак, казниће се казном затвора до три године.

(2) Ко неовлаштено објави, посредује у објављивању, омогући објављивање или учини доступним чињеницу или средство које садржи информацију и у чији је посјед дошао из истражног, судског, прекршајног или управног поступка пред институцијама Босне и Херцеговине, а што се по закону не смије објавити или је одлуком Суда Босне и Херцеговине или од стране овлашћеног лица означено као тајни податак, казниће се казном затвора од шест мјесеци до пет година.

20. **Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине** („Службене новине ФБиХ“ бр. 36/03, 37/03 – исправка, 21/04 – исправка, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17 и 31/23)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који у релевантном дијелу гласи:

Члан 380.
Примање дара и других облика користи

(1) Службено или одговорно лице у Федерацији, укључујући и страно службено лице или арбитра или судију поротника, које захтијева или прими дар или какву другу корист, за себе или за другу особу или које прими обећање дара или какве користи за себе или за другу особу, да у оквиру своје функције изврши што не би смјело да изврши или да не изврши што би морало извршити или ко посредује при оваквом подмићивању службеног или одговорног лица, казниће се казном затвора од једне до десет година.

(2) Службено или одговорно лице у Федерацији, укључујући и страно службено лице или арбитра или судију поротника, које захтијева или прими дар или какву корист за себе или за другу особу, или које прими обећање дара или какве користи за себе или за другу особу, да у оквиру своје функције изврши што би морало извршити или да не изврши што не би смјело извршити или ко посредује при оваквом подмићивању службеног или одговорног лица, казниће се казном затвора од шест мјесеци до пет година.

(3) Казном из става 2. овог члана казниће се службено или одговорно лице у Федерацији, укључујући и страно службено лице или арбитра или судију поротника, које послије чињења или нечињења из ст. 1. и 2. овог члана, а у вези с тим захтијева или прими дар или какву другу корист за себе или за другу особу.

(4) Примљени дар или имовинска корист одузеће се.

21. **Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, 49/17 – одлука УСБиХ, 42/18 – рјешење УСБиХ, 65/18, 22/21 – одлука УСБиХ и 8/22 – рјешење УСБиХ)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који у релевантном дијелу гласи:

Одјељак 4 - Мјере забране

Члан 126.
Забрана напуштања боравишта и забрана путовања

(1) Ако постоје околности које указују да би осумњичени или оптужени могао побјећи, сакрити се, отићи у непознато мјесто или у иностранство, Суд може, образложеним рјешењем, забранити осумњиченом или оптуженом да напусти боравиште.

(2) У околностима из става (1) овог члана, Суд такође може, било као додатну мјеру уз забрану напуштања боравишта било као засебну мјеру, наредити привремено одузимање путних исправа уз забрану издавања нових путних исправа, као и забрану коришћења личне карте за прелазак државне границе Босне и Херцеговине (забрана путовања).

Члан 126.а став 1. тач. а) и ц)
Остале мјере забране

(1) Када околности случаја на то указују, Суд може изрећи једну или више сљедећих мјера забране:

а) забрану предузимања одређених пословних активности или службених дужности,

ц) забрану састајања с одређеним лицима,

Члан 132. став 1. тачка б)
Разлози за притвор

(1) Ако постоји основана сумња да је одређено лице учинило кривично дјело, притвор му се може одредити:

б) ако постоји основана бојазан да ће уништити, сакрити, измијенити или кривотворити доказе или трагове важне за кривични поступак или ако нарочите околности указују да ће ометати кривични поступак утицајем на свједоке, саучеснике или прикриваче,

VI. Допустивост и меритум

22. Уставни суд утврђује да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, као и да је поднесена у року, да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда те да није очигледно (*prima facie*) неоснована у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

23. Апелант побија рјешења Суда БиХ тврдећи да су му повријеђена права из члана II/3.д) и е) Устава Босне и Херцеговине и чл. 5, 6 и 13 Европске конвенције.

24. Уставни суд, прије свега, примјећује да апелант проблематизује мјере забране које му је Суд БиХ изрекао на основу члана 126а став 1 тач. а) и ц) и члана 126 ст. 1 и 2 ЗКП-а. У складу с праксом Уставног суда, Уставни суд најприје треба утврдити на које право гарантовано Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом те мјере забране утичу. Наиме, као што је Уставни суд утврдио у својој пракси, „мјера забране“ изречена према домаћем закону, зависно од њеног садржаја, трајања, интензитета и других релевантних фактора, може утицати на повреду чл. 5 и 8 Европске конвенције, те члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију и друга права (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму *АП-2788/20* од 27. новембра 2020. године, доступна на www.ustavnisud.ba).

25. У конкретном случају Уставни суд закључује да мјере забране изречене рјешењима оспореним апелацијом требају бити испитане у контексту гаранција из члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију (види Уставни суд, Одлука

о допустивости и меритуму *АП-4391/17* од 6. децембра 2017. године, доступна на www.ustavnisud.ba).

Право на слободу кретања и пребивалишта

26. Члан II/3.м) Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

м) Право на слободу кретања и пребивалишта.

27. Члан 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију гласи:

1. Свако ко се законито налази на територији једне државе има на тој територији право на слободу кретања и слободу избора боравишта.

2. Свако је слободан да напусти било коју земљу, укључујући и сопствену.

3. Никаква ограничења не могу се поставити у односу на остваривање ових права осим оних која су у складу са законом и која су неопходна у демократском друштву у интересу државне или јавне безбједности, ради очувања јавног поретка, ради спречавања криминала, ради заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.

4. Права из става 1 могу се у одређеним областима, такође, подвргнути ограничењима која су уведена у складу са законом и оправдана јавним интересом у демократском друштву.

28. Уставни суд подсјећа да члан 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију гарантује свакоме право на слободу кретања у оквиру одређене територије и право да напусти ту територију, што подразумијева право да путује у земљу у коју по свом избору може бити примљен (види Европски суд, *Khlyustov против Русије*, пресуда од 11. јула 2013. године, апликација број 28975/05, тачка 64). Уставни суд напомиње да су, у складу с праксом Европског суда, прописани изузеци од наведеног права који су наведени у ставу 3 члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију, а та ограничења треба да буду у складу са законом и нужна у демократском друштву. Уставни суд подсјећа да израз „у складу са законом“ захтијева не само да наметнуте мјере имају основ у домаћем праву него и да се приликом њиховог изрицања поштује поступак прописан законом.

29. Имајући у виду наведене стандарде, Уставни суд ће првенствено размотрити мјере забране напуштања боравишта и забране путовања ван Босне и Херцеговине које су апеланту изречене у смислу одредбе члана 126 ст. 1 и 2 ЗКП-а, којима се апеланту несумњиво ограничава право на слободу кретања. Апелант је оспорио законитост изречених мјера тврдећи да током поступка никада није утврђено да постоји опасност од његовог бјекства и да није било основа да му се те мјере

одреде. Уставни суд запажа да је апеланту, прије изрицања тих мјера, био одређен притвор због постојања опасности да ће боравком на слободи уништити, сакрити доказе и трагове важне за кривични поступак, односно ометати кривични поступак утицајем на саучеснике и свједоке, у смислу члана 132 став 1 тачка б) ЗКП-а. Уставни суд, даље, запажа да је Суд БиХ мјере забране напуштања боравишта и забране путовања ван Босне и Херцеговине апеланту изрекао уз образложење да ће се њима „обезбиједити контрола апелантовог кретања у мјери која ће обезбиједити његово присуство у поступку“. При томе, суд није утврдио, ни приликом одређивања и продужења притвора, нити приликом изрицања мјера забране, да постоје околности које указују да би апелант могао побјећи или отићи у иностранство. Уставни суд запажа да из одредбе члана 126 ст. 1 и 2 ЗКП-а несумњиво произлази да се те мјере забране осумњиченим/оптуженим лицима могу изрећи искључиво уколико је током поступка утврђено да постоји опасност од бјекства. С обзиром на то, Уставни суд закључује да образложење Суда БиХ да ће се изреченим мјерама забране обезбиједити контрола апелантовог кретања, у ситуацији када у односу на апеланта није утврђена опасност од бјекства, не задовољава стандард „законитости“ који је неопходан за изрицање тих мјера. Стога, Уставни суд закључује да је изреченим мјерама забране напуштања боравишта и забране путовања ван Босне и Херцеговине повријеђено апелантово право на слободу кретања и пребивалишта гарантовано чланом 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију.

30. Надаље, апелант је у погледу мјере забране састајања с А. П. и свим полицијским службеницима МУП-а из члана 126а став 1 тачка ц) ЗКП-а приговорио да је та мјера у дијелу којим му се забрањује контакт са свим полицијским службеницима МУП-а неодређена и усљед тога незаконита. У вези с тим, Уставни суд указује да је у својој пракси већ указао да одредба члана 126а тачка ц) ЗКП-а одређује забрану састајања с одређеним лицима, али да не наводи круг лица на која ће се односити. Стога је на суду да то прецизира према околностима сваког конкретног случаја (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-1126/22* од 6. јула 2022. године, тачка 39, доступна на www.ustavnisud.ba). Уставни суд је у наведеној одлуци, као и Суд БиХ, указао да мјера забране састајања није сама себи циљ, да сврха те мјере није да спријечи састајање, дружење или нешто треће, него управо да спријечи нежељене контакте с циљем спречавања утицаја на поступак, односно размјену информација приликом састајања у вези с кривичним поступком.

31. У конкретном случају апеланту је, осим забране састајања са саосумњиченим А. П., забрањено састајање и са свим полицијским службеницима МУП-а. Суд је такву мјеру донио мотивисан чињеницом да се апелант основано сумњичи да је инкриминисане радње предузео заједно с више неидентификованих лица која су у овом процесном тренутку позната само апеланту, при чему постоји основана сумња да се ради о полицијским службеницима, као што је и апелант. Суд је о томе

дао релевантне разлоге (види тачку 9 ове одлуке). Осим тога, суд је имао у виду и то да је апелант инкриминисане радње предузео у својству службеног лица и у оквиру радног мјеста, остварујући контакте с бројним полицијским службеницима полицијских агенција у БиХ, као и да би те контакте могао употријебити с циљем ометања поступка. Имајући у виду наведено, Уставни суд не може закључити да се тако изреченом мјером апеланту право на слободу кретања ограничава више него што је то у овом процесном тренутку неопходно. Наиме, имајући у виду да је истрага против апеланта, који се основано сумњичи да је починио тешка кривична дјела, у раној и рањивој фази, као и да се основано сумња да је апелант инкриминисане радње починио с другим полицијским службеницима чији се идентитет тек треба утврдити, онда је јасно да суд у овој фази поступка није могао конкретизовати изречену мјеру као што је то учинио у односу на саосумњиченог А. П. Осим тога, контрадикторност поступка је обезбијеђена кроз могућност подношења жалбе, коју је апелант искористио, те је апелантове жалбене приговоре размотрило другостепено вијеће Суда БиХ.

32. Из наведеног произлази да мјера забране није изречена неодређено, него да је изречена на одговарајући начин имајући у виду заштиту поступка у овој још увијек раној фази истраге. Како истрага буде напредовала и када се открију евентуални саучесници и свједоци, суд ће, с циљем постизања пропорционалности између циља којем се тежи и апелантовог права на слободу, бити у обавези да тако изречену мјеру ревидира и усклади је с новонасталим околностима. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да нема повреде права из члана II/3.м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију приликом одређивања мјере забране састајања апеланту на начин како је то учињено у оспореном рјешењу.

Право на дјелотворан правни лијек

33. У погледу навода о повреди права на дјелотворан правни лијек, Уставни суд указује да је одредбама члана 13 Европске конвенције прописано да свако коме су повријеђена права и слободе који су предвиђени у Конвенцији има право на дјелотворан правни лијек пред домаћим властима, без обзира на то да ли су повреду учинила лица која су поступала у службеном својству.

34. Уставни суд примјећује да је апелант против првостепеног рјешења којим су му одређене мјере забране имао и користио право жалбе, те да је о жалби одлучило другостепено вијеће Суда БиХ. При томе, Уставни суд запажа да, осим апелантовог незадовољства оспореним рјешењима, ништа друго не покреће питање права на ефикасан правни лијек. Стога, Уставни суд закључује да није дошло до повреде права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.

35. Коначно, Уставни суд подсјећа да је у својој досадашњој пракси усвојио став, с обзиром на темпорални карактер рјешења о одређивању, односно продуживању мјера забране, да у ситуацији када утврди да је изрицање мјере забране резултирало повредом права на слободу кретања и пребивалишта, те да је у тренутку доношења одлуке Уставног суда трајање мјере забране изречене оспореним одлукама истекло, довољно да утврди повреду уставног права и укаже на учињене пропусте у поступку одређивања мјере забране (види, између осталих, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-4531/15* од 8. децембра 2015. године, тач. 68 и 69, с референцама на релевантну праксу Уставног суда, доступна на www.ustavnisud.ba). Међутим, Уставни суд напомиње да је Суд БиХ обавезан да, уколико мјере забране изречене апеланту буду на снази у вријеме пријема ове одлуке, одмах предузме радње којима ће спријечити даљње ограничавање апеланта у његовом праву на слободу кретања, како је наведено у овој одлуци.

VII. Закључак

36. Уставни суд закључује да је повријеђено апелантово право на слободу кретања и пребивалишта из члана II/3.м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију у ситуацији када су апеланту изречене мјере забране напуштања боравишта и забране путовања ван Босне и Херцеговине, а да претходно није утврђена опасност од његовог бјекства.

37. Уставни суд закључује да нема кршења апелантовог права на слободу кретања и пребивалишта из члана II/3.м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију јер је мјера забране састајања с А. П. и свим полицијским службеницима МУПКС из члана 126а став 1 тачка ц) ЗКП-а изречена у сврху заштите поступка, с обзиром на његову рану фазу, уз одговарајуће и релевантно образложење, при чему у поступку одређивања те мјере забране апеланту није била ускраћена могућност да поднесе жалбу, о којој је одлучило другостепено вијеће Суда БиХ.

38. Уставни суд закључује да нема кршења члана 13 Европске конвенције у вези с правом на слободу кретања и пребивалишта када је апелант изјавио жалбу о којој је одлучио другостепени суд.

39. На основу члана 59 ст. (1), (2) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

40. Према члану VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Садржај

Предмет број АП-2756/23

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Дражена Шиниковића, којег заступа Татјана Савић, адвокат из Бијељине, поднесена против рјешења Суда Босне и Херцеговине бр. С1 2 К 044836 23 Кж од 5. априла 2023. године и С1 2 К 044836 23 К од 21. марта 2023. године

Одлука од 30. маја 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-2756/23**, рјешавајући апелацију **Дражена Шиниковића**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 30. маја 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Дражена Шиниковића поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 2 К 044836 23 Кж од 5. априла 2023. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и у „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Дражен Шиниковић (у даљњем тексту: апелант) из Требиња, којег заступа Татјана Савић, адвокат из Бијељине, поднио је 9. јуна 2023. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против рјешења Суда Босне и Херцеговине бр. С1 2 К 044836 23 Кж од 5. априла 2023. године и С1 2 К 044836 23 К од 21. марта 2023. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Суда БиХ и Тужилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Тужилаштво) затражено је да доставе одговор на апелацију. Позвани су доставили одговор, који је ради евентуалног изјашњења прослијеђен апеланту. Апелант се није изјаснио.

III. Чињенично стање

3. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

4. Рјешењем број С1 2 К 044836 23 К од 21. марта 2023. године Суд БиХ је утврдио да и даље постоје околности које указују на оправданост трајања мјере притвора према апеланту и другим оптуженим због постојања основа из члана 132 став 1 тач. а) и ц) Закона о кривичном поступку БиХ (у даљњем тексту: ЗКП), односно опасности од бјекства и понављања кривичног дјела. У рјешењу је наведено да је против апеланата и осталих лица (у даљњем тексту: други оптужени) подигнута оптужница због постојања основане сумње да су починили кривично дјело организованог криминала у вези с кривичном дјелом неовлашћеног промета опојним дрогама и у вези с кривичним дјелом прања новца и кривотворења исправе. Након потврђивања оптужнице суд је оптуженим одредио притвор, који може трајати двије године или до нове одлуке суда, у поступку судске контроле оправданости притвора.

5. У односу на разлоге за постојање основане сумње, суд је у образложењу навео да је судија за претходно саслушање детаљно проучио доказе достављене уз оптужницу, те да је утврдио постојање основане сумње. Суд је указао на нижи степен сумње, који је потребан у овој фази поступка. Такође је навео да приговори које је изнијела апелантова одбрана у вези са законитошћу доказа добијених путем апликације „Ано̀м“ не доводе у питање закључак о постојању основане сумње. У вези с постојањем посебних притворских разлога, конкретно у односу на опасност од бјекства, суд је утврдио да та опасност и даље постоји. У вези с тим је наведено да закон не прописује таксативно које околности се цијене у погледу опасности од бјекства, али да је судска пракса указала на одређене околности и чињенице које се требају цијенити. У конкретном предмету, суд је узео у обзир тежину инкриминација за које се оптужени терете, снагу доказа и свијест о процесном положају. Такође, суд је цијенио да је главни претрес почео, због чега би оптужени боравак на слободи могли искористити за бјекство. Уз наведено, као значајну околност суд је цијенио и мрежу међународних контаката оптужених која је, како се основано сумња, успостављена чињењем кривичног дјела чији се *modus operandi* доводи у везу с дјеловањем у више земаља. Такође, суд је навео да начин извршења дјела указује на познавање илегалних прелаза међународне границе, те избјегавања

граничних контрола. Такође, суд је цијенио и чињеницу да су поједини оптужени основано сумњиви да су набављали кривотворене документе те користили кривотворене документе ради преласка границе. Суд је указао на двојна држављанстава појединих оптужених, те није занемарио могућност скривања унутар БиХ. Све наведене околности, а нарочито лична својства оптужених, према оцјени суда, указују на опасност од бјекства уколико би оптужени били пуштени на слободу.

6. Што се тиче околности које оправдавају бојазан да ће апелант и остали оптужени поновити кривично дјело, суд је навео да треба размотрити све околности конкретног случаја. У вези с тим, указано је на природу и начин извршења кривичног дјела које је почињено у саставу добро организоване и хијерархијски устројене криминалне групе међународног карактера. Суд је навео да одређени чланови групе још нису лоцирани и идентификовани. Такође, суд је указао на континуирану активност оптужених, те чињеницу да су поједини оптужени, укључујући и апеланта, раније осуђивани за истоврсна кривична дјела. Што се тиче апелантових навода о његовом здравственом стању, као и о здравственом стању његовог оца, суд је закључио да се ипак нису испуниле претпоставке за примјену блажих мјера, те да се несметано вођење поступка може остварити једино мјером притвора.

7. Суд је испитао апелантове наводе да су му здравље и живот угрожени због неадекватног лијечења у притвору. Извршен је увид у комплетан спис те је суд утврдио да се заводски љекар обратио суду 7. марта 2023. године. У складу с његовом препоруком суд је одобрио да се апелант упути у болницу ради преоперативних припрема и оперативног захвата. Суд је обавијештен да се апелант није могао оперисати и да је потребна додатна дијагностичка обрада. Указао је да апелант у притвору има приступ заводском љекару, те да му је суд више пута, по образложеном захтјеву, дозволио прегледе и интервенције у здравственим институцијама. Суд је нагласио да уколико постоји потреба за озбиљном љекарском интервенцијом, апелант, као и заводски љекар, могу се обратити суду са захтјевом, који ће суд размотрити, као што је урађено и до сада.

8. Апелационо вијеће је Рјешењем број С1 2 К 044836 23 Кж од 5. априла 2023. године одбило апелантову и жалбе осталих оптужених и потврдило првостепено рјешење. Анализирајући жалбене наводе вијеће је утврдило да апелант оспорава постојање основане сумње да је починио кривична дјела за која се терети. Указано је да је постојање основане сумње утврђено разматрањем доказа и цјелокупног списа, након чега је оптужница потврђена. Апелационо вијеће је оцијенило неоснованим приговор одбране да докази на којима је заснована оптужница нису на увјерљив начин довели апеланта у везу с дјелима која му се стављају на терет. Како је указао суд, кривични поступак је у току, главни претрес је на самом почетку након потврђивања оптужнице, те није вријеме да се даје коначна оцјена изведених доказа која ће бити предмет анализе након закључења главног

претреса. Суд је истакао да се докази испитују с циљем утврђивања општег услова за притвор, те да постојање основане сумње није доведено у питање. У односу на приговор апелантове одбране о законитости пресретнутих разговора као доказа прибављених путем апликације „Аном“, вијеће је указало на раније заузети став да се у овом тренутку неће упуштати у оцјену законитости тих доказа, те да ће коначну одлуку о законитости доказа донијети претресно вијеће.

9. Апелационо вијеће је навело да је првостепени суд правилно цијенио све релевантне чињенице које указују на постојање опасности од бјекства. Одбрана је указивала на чињеницу добровољне предаје оптужених, укључујући и апеланта, односно да су знали за истрагу, а да нису побјегли. Међутим, вијеће је сматрало да се из наведеног не може закључити да опасност од бјекства не постоји. Исто се односи на чињеницу да апелант и још неки од оптужених имају само држављанство БиХ и немају имовину ван БиХ. Суд је сумирао околности на које се позвао првостепени суд и закључио да су правилно оцијењене и да указују на опасност од бјекства. У односу на постојање основа из члана 132 став 1 тачка ц) ЗКП-а, вијеће је указало да је утврђен општи услов који се односи на висину запријећене казне. Такође, наведено је да је првостепени суд цијенио све околности конкретног случаја, и то природу и начин извршења кривичног дјела, ранију осуђиваност неких од оптужених, укључујући и апеланта, те карактеристике личности свих оптужених, а позвало се и на праксу Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) у предметима умијешаности у организовани криминал. Апелационо вијеће је указало да је извјесност о почињењу кривичног дјела утврђена у вези с фазом оптужења и да је оцијењена у оквиру итерацијске опасности на нивоу основане сумње те да није повријеђена пресумпција невиности. И према ставу другостепеног суда, правилно је утврђено да се сврха може постићи само мјером притвора те да нити једна друга блажа мјера не би била сврсисходна.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

10. Апелант указује на повреду права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, повреде права из члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције и повреду права из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 2 Европске конвенције. Апелант најприје проблематизује начин на који је утврђена основана сумња, те указује да основана сумња протеком времена није довољна. Наводи да се вијеће које је одлучило о притвору ослонило на одлуку судије за претходно саслушање, коју апелант проблематизује. Наиме, апелант наводи да претресно вијеће није функционално надлежно за одређивање притвора, те да је требало да одлучи ванпретресно вијеће које може извршити увид у све

доказе. Апелант оспорава и постојање посебних притворских разлога. У односу на постојање опасности од бјекства, апелант поново указује на личну ситуацију и чињеницу да се добровољно предао. Сматра да суд није ни конкретизовао нити индивидуализовао околности у односу на њега. Указује да је нејасно које је доказе вијеће цијенило „када вијећу које одлучује о притвору докази нису доступни“. Такође, наводи да се опасност од понављања кривичног дјела претпоставља и паушално утврђује и да се погрешно цитира судска пракса. Апелант сматра да нису испитани његови жалбени наводи, већ да се формално одлучило о притвору.

11. Надаље, апелант наводи да садржај оспорених рјешења крши претпоставку невиности, те указује на дијелове из рјешења који „имају дејство јасне судске објаве“ да је он извршио кривично дјело. Нарочито сматра спорним сљедећи садржај: „[…] суд прихвата да искуство оптужених које су стекли вршећи инкриминисане радње, које им се потврђеном оптужницом стављају на терет, указује на опасност да би се исти могли сакрити“ или „[с]уд је приликом одлучивања имао у виду и чињеницу да одређени чланови групе још нису лоцирани и идентификовани, да су се оптужени овом активношћу бавили континуирано, уз висок степен упорности при извршењу ових кривичних дјела […]“. Такође, апелант наводи да суд није размотрио примјену блажих мјера.

12. Апелант наводи и повреду права на нехумано поступање из члана II/3б) Устава Босне и Херцеговине и члана 3 Европске конвенције. Сматра да му је ускраћена правовремена и одговарајућа заштита током боравка у притвору. Наводи да је оперисан и отпуштен из болнице. Међутим, због одлагања операције, немара у Притворској јединици и одлагања, рутинска операција је прерасла у озбиљну операцију, а апелант је трпио болове. Апелант такође наводи да се другостепени суд није изјаснио на његове жалбене наводе о здравственом стању. Апелант је доставио захтјев свог адвоката упућен суду 26. јануара 2023. године да му се закаже хитан преглед код љекара и отпусно писмо болнице у Источном Сарајеву с дијагнозом, налазима, терапијом и наведеним контролним прегледом за десет дана, по потреби и раније.

б) Одговори на апелацију

13. У одговору на апелацију Суд БиХ наводи да је апелација неоснована. У односу на постојање основане сумње, односно да је образложење исто као што је било у ранијим рјешењима, Суд БиХ је навео да се околности нису накнадно промијениле, па се не може очекивати ни садржајно другачији став вијећа. Надаље, Суд БиХ је цијенио да и даље егзистирају посебни притворски разлози, о чему је дао разлоге у оспореним одлукама, те остаје при датој аргументацији. Што се тиче апелантовог приговора да одлуку о притвору није могло донијети претресно вијеће, Суд БиХ се позива на законске одредбе чл. 131 став 5 и 137 став 1 ЗКП-а. Такође наводи да одредбе које цитира „логично указују“ на поступање судије односно вијећа код

којег се предмет налази, јер су тај судија односно вијеће најадекватније упознати са стањем списа, односно околностима од којих зависи задржавање у притвору.

14. Тужилаштво БиХ је у одговору навело да су у рјешењима Суда БиХ дати разлози због којих је притвор продужен и да није дошло до повреде права које апелант наводи.

V. Релевантни прописи

15. **Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, 49/17 – одлука УСБиХ, 42/18 – рјешење УСБиХ, 65/18, 22/21 – одлука УСБиХ и 8/22 – рјешење УСБиХ)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи

Одјељак 6 - Притвор

Члан 131. став (5)
Опште одредбе

(5) У току цијелог поступка притвор ће се укинути чим престану разлози на основу којих је одређен, а притворени ће одмах бити пуштен на слободу. На предлог оптуженог или браниоца за укидање притвора који је заснован на новим чињеницама, Суд ће одржати рочиште односно сједницу вијећа о чему ће обавијестити странке и браниоца. Недолазак странака и браниоца који су уредно обавијештени не спречава одржавање рочишта, односно сједнице вијећа. Против рјешења о одбијању предлога за укидање притвора жалба је дозвољена. Ако предлог није заснован на новим чињеницама које су значајне за укидање притвора, Суд неће донијети посебно рјешење.

Члан 132. став (1) тач. а) и ц)
Разлози за притвор

(1) Ако постоји основана сумња да је одређено лице учинило кривично дјело, притвор му се може одредити:

а) ако се крије или ако постоје друге околности које указују на опасност од бјекства,

ц) ако нарочите околности оправдавају бојазан да ће поновити кривично дјело или да ће довршити покушано кривично дјело или да ће учинити кривично дјело којим пријети, а за та кривична дјела може се изрећи казна затвора три године или тежа казна, […]

Члан 137. став (1)
Притвор након потврђивања оптужнице

(1) Притвор се може одредити, продужити или укинути и након потврђивања оптужнице. Контрола оправданости притвора се врши по истеку свака два мјесеца од дана доношења посљедњег рјешења о притвору. Жалба против овог рјешења не задржава његово извршење.

VI. Допустивост и меритум

16. Уставни суд утврђује да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, као и да је поднесена у року, да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда те да није очигледно (*prima facie*) неоснована у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

17. Апелант побија наведена рјешења тврдећи да су тим рјешењима повријеђена његова права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције.

18. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

д) Право на личну слободу и безбједност.

19. Члан 5 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Свако има право на слободу и безбједност личности. Нико не може бити лишен слободе осим у сљедећим случајевима и у складу са поступком прописаним законом:

ц) у случају законитог хапшења или притварања лица у сврху његовог довођења пред надлежну закониту власт због разумне сумње да је починило кривично дјело, или када се то разумно сматра потребним како би се спријечило почињење кривичног дјела или бјекство након почињења кривичног дјела;

3. Свако ко је ухапшен или притворен у складу с одредбама из става 1 тачка ц) овог члана изводи се без одлагања пред судију или друго службено лице овлашћено законом да врши судску власт, те има право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Пуштање на слободу може бити условљено јемствима да ће се лице појавити на суђењу.

20. Из оспорених рјешења произлази да је апеланту продужен притвор након потврђивања оптужнице, и то због постојања основане сумње да је починио кривично дјело прописано кривичним законом, због чега његово лишење слободе

потпада под члан II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члан 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције.

21. Према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд), компатибилност притвора са чланом 5 став 1 Европске конвенције је условљена испуњењем три услова. Прво, притвор мора бити заснован на „основаној сумњи" да је одређено лице починило кривично дјело, што претпоставља постојање чињеница или информација које би објективног посматрача увјериле да је то лице могло починити кривично дјело. Друго, сврха притвора мора бити да се одређено лице доведе пред „надлежну закониту власт" – што треба размотрити независно од тога да ли је та сврха постигнута. Треће, притвор према тачки (ц) мора, као и свако лишење слободе према члану 5 став 1 Европске конвенције, бити „законит" и „у складу с поступком прописаним законом" (види Европски суд (ВВ), *Merabishvili против Грузије*, пресуда од 28. новембра 2017. године, представка број 72508/13, тач. 181–186 с даљњим референцама).

22. Надаље, члан 5 став 3 Европске конвенције захтијева да је лице лишено слободе у складу са чланом 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције, тј. да је лишење „законито" у смислу наведеног члана и да обухвата подједнако и процедуралну и материјалну заштиту таквих лица. Поштовање члана 5 став 3 Европске конвенције захтијева да судска власт преиспита сва питања у вези с притвором, те да одлуку о притвору донесе позивајући се на објективне критеријуме предвиђене законом. Основана сумња да је лице лишено слободе починило кривично дјело за које се терети представља *conditio sine qua non* за одређивање или продужење притвора, али то након одређеног времена није довољно, већ се мора проценити да ли за притвор постоје релевантни и довољни разлози (види Европски суд, *Стеван Петровић против Србије*, пресуда од 20. априла 2021. године, представке бр. 6097/16 и 28999/19, тачка 144 с даљњим референцама). Продужење притвора се може оправдати само постојањем специфичних назнака о стварном захтјеву јавног интереса који, без обзира на пресумпцију невиности, претеже над правилом поштовања слободе појединца (види, између осталих извора, Европски суд, *Биговић против Црне Горе*, пресуда од 19. марта 2019. године, представка број 48343/16, тачка 203 с даљњим референцама).

23. У вези с оспоравањем постојања основане сумње, Уставни суд указује да је у конкретном случају потврђена оптужница и да је овај поступак у фази главног претреса. Потврђивање оптужнице значи да је судија за претходно саслушање утврдио постојање довољно доказа који указују да постоји основана сумња да је осумњичени учинио кривично дјело за које се оптужује. Стога чињеница да се претресно вијеће позвало на закључак судије за претходно саслушање који је утврдио постојање основане сумње и основаност оптужбе не доводи у питање само постојање основане сумње, јер се у датом тренутку није догодило ништа

што би промијенило тај закључак, како је то навео и Суд БиХ (види тач. 5 и 8). Уставни суд у таквом поступању не види ништа спорно што би указивало да није испуњен општи услов за одређивање притвора. Стога, Уставни суд сматра да је у конкретном предмету задовољен услов постојања основане сумње.

24. Апелант проблематизује и то што је притвор одредило претресно вијеће, те тврди да то вијеће „није функционално надлежно“ да донесе одлуку о притвору. У вези с тим, Уставни суд запажа да одредба члана 131 став 2 ЗКП-а прописује да „притвор одређује или продужава рјешењем суд“, а одредба члана 137 регулише притвор након потврђивања оптужнице. Дакле, нужно је да о притвору одлучи суд пуне јурисдикције, али и да у одлуци о притвору буду изнесени само разлози који се тичу притвора, а не и меритума предмета. С обзиром на наведено, Уставни суд сматра да питање да ли је притвор одредило ванрасправно или расправно вијеће не може *per se* утицати на законитост притвора ако су испуњени наведени услови.

25. Апелант указује и да суд није образложио постојање посебних притворских разлога у односу на њега, односно да те разлоге није конкретизовао и индивидуализовао или да их је погрешно цијенио. Према пракси Европског суда, опасност од бјекства оптуженог не може се цијенити само на основу запријећене казне. Та опасност се мора цијенити у свјетлу низа других релевантних фактора који могу потврдити постојање опасности од бјекства. Мора се узети у обзир карактер дотичног лица, његов морал, дом, занимање, имовина, породичне везе и друге везе са земљом у којој се кривично гони, као и међународни контакти тог лица (види, између осталог, *Hovhannisyan против Арменије*, пресуда од 20. јула 2017. године, број представке 50520/08, тач. 39 и 40 с даљњим референцама). Осим тога, Уставни суд подсјећа да опасност од поновног почињења дјела, ако је увјерљиво утврђена, може навести судске власти да ставе и оставе осумњиченог/оптуженог у притвору како би спријечиле све покушаје да почини даљња кривична дјела. Међутим, потребно је, између осталих услова, да опасност буде вјероватна, а мјера одговарајућа у свјетлу околности предмета, посебно прошлости и личности дотичног лица (види Европски суд, *Курт против Аустрије*, пресуда од 15. јуна 2021. године, представка број 62903/15, тачка 187).

26. У конкретном случају, Уставни суд сматра да из образложења оспорених рјешења произлази да су судови приликом продужења притвора имали у виду како услове прописане законом тако и постојање нарочитих околности. Судови су детаљно образложили које су све околности цијенили, а нарочито да се апеланту и осталим оптуженим на терет ставља кривично дјело организованог криминала, као и чињеницу да још нису идентификована сва лица за која се сумња да припадају криминалној групи (види тач. 5, 6 и 9 ове одлуке). Околности које су наведене у оспореним одлукама, према оцјени Уставног суда, представљају нарочите околности које представљају висок степен итерацијске опасности и опасности

од бјекства у случају боравка апеланта и других оптужених на слободи. Имајући у виду наведено, Уставни суд, супротно наводима из апелације, сматра да су редовни судови у оспореним рјешењима, при оцјени оправданости продужења мјере притвора, имали у виду, с једне стране, значај основног права на слободу и безбједност и, с друге стране, нарочите околности које су испитане у свјетлу разлога „за“ и „против“ и оцијењене у вези с конкретним околностима. Стога су неосновани апелантови наводи о произвољном продужењу мјере притвора, без индивидуализације и конкретизације.

27. С обзиром на све наведено, Уставни суд закључује да је притвор продужен у складу с гаранцијама члана 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције. Супротно апелантовим наводима, редовни судови у конкретном случају, у смислу обезбјеђења гаранција обухваћених чланом 5 став 3 Европске конвенције, нису пропустили размотрити да ли се сврха притвора може остварити неком другом блажом мјером за обезбјеђење апелантовог присуства суђењу и успјешно вођење кривичног поступка, о чему су такође дали релевантне разлоге.

28. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да оспореним рјешењима нису повријеђена апелантова права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције.

Право на забрану мучења, нехуманог и понижавајућег поступања

29. Апелант наводи да је због неадекватног третмана у Притворској јединици трпио интензивне болове, да је оперисан три мјесеца након што је препоручена операција, па је рутинска операција прерасла у знатно озбиљнију. Уставни суд примјећује да се апелант обраћао суду у вези са својим здравственим стањем и да се првостепени суд изјаснио (види тачку 7 одлуке). Из документације коју је доставио апелант, медицинског налаза од 8. марта 2023. године, произлази да се радило о припремама за операцију бруха, али без хитности у поступању, предложене су додатне претраге, те је у медицинском налазу констатовано да апелант узима своју терапију (види тачку 12 одлуке). Апелант и сам наводи да је након тога оперисан, односно „након доношења другостепеног рјешења“, дакле у априлу. Чини се да апелант сматра, а то је истицао и у редовном поступку, да због здравственог стања не би требао бити у притвору, односно да би му требала бити изречена блажа мјера. Међутим, притвор се може одредити лицима са здравственим проблемима, с обавезом да се током трајања притвора води рачуна о њиховом здрављу. Из апелантових навода и приложене документације Уставни суд није могао закључити да поступање према апеланту досеже ниво нехуманог и нечовјечног поступања, односно мучења, те Уставни суд не налази за потребно да додатно испита те наводе.

Претпоставка невиности

30. Апелант указује на садржај оспорених рјешења (види тачку 12 одлуке) за која сматра да „имају дејство јасне судске објаве“. Уставни суд примјећује да се ради о дијелу рјешења у којем су размотрени посебни притворски разлози. Прије тога суд је размотрио постојање основане сумње, те апеланта и друге осумњичене третира као „осумњичене“, указујући на ток и фазу поступка. Стога, када се рјешење прочита у цјелини, без извлачења појединих дијелова из контекста, јасно је да суд није прејудицирао апелантову кривицу, већ, полазећи од онога за шта су апелант и остали оптужени, указује на опасност од понављања кривичног дјела и опасност од бјекства. Стога, у околностима конкретног предмета, Уставни суд сматра да су неосновани апелантови наводи о кршењу пресумпције невиности из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 2 Европске конвенције.

VII. Закључак

31. Уставни суд закључује да не постоји повреда права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 ст. 1 тачка ц) и 3 Европске конвенције када су редовни судови дали јасне и аргументоване разлоге за постојање основане сумње и посебних притворских разлога због којих је апеланту продужен притвор.

32. Уставни суд закључује да нема повреде права на пресумпцију невиности из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 2 Европске конвенције, односно да у оспореним рјешењима није донијет закључак о апелантовој кривици.

33. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

34. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Садржај

Предмет број АП-3561/23

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Срђана Ступара, којег заступају Нина Кисић и Горан Драговић, адвокати из Сарајева, поднесена против рјешења Врховног суда Републике Српске бр. 14 0 К 005906 23 Кж 2 од 27. јула 2023. године и 14 0 К 005906 23 Кв 3 од 10. јула 2023. године

Одлука од 30. маја 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-3561/23**, рјешавајући апелацију **Срђана Ступара**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14 и 47/23), у саставу:

Валерија Галић, предсједница

Мирсад Ћеман, потпредсједник

Helen Keller, потпредсједница

Сеада Палаврић, судија

Angelika Nußberger, судија

Леди Бианку, судија

на сједници одржаној 30. маја 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Срђана Ступара поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број 14 0 К 005906 23 Кж 2 од 27. јула 2023. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Срђан Ступар (у даљњем тексту: апелант) из Сарајева, којег заступају Нина Кисић и Горан Драговић, адвокати из Сарајева, поднио је 4. августа 2023. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против рјешења Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) бр. 14 0 К 005906 23 Кж 2 од 27. јула 2023. године и 14 0 К 005906 23 Кв 3 од 10. јула 2023. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда и Окружног јавног тужилаштва у Источном Сарајеву (у даљњем тексту: Тужилаштво) затражено је да доставе одговор на апелацију. Врховни суд је доставио одговор у остављеном року. Тужилаштво није доставило одговор у остављеном року. Одговор Врховног суда је достављен апеланту ради евентуалног изјашњења. Апелант се није изјаснио.

III. Чињенично стање

3. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

4. Рјешењем Врховног суда број 14 0 К 005906 23 Кв 3 од 10. јула 2023. године апеланту је продужен притвор у трајању од два мјесеца због опасности да би могао да доврши започето кривично дјело по основу члана 197 став 1 тачка в) Закона о кривичном поступку Републике Српске (у даљњем тексту: ЗКП). Врховни суд је у образложењу одлуке навео да је Тужилаштво поднијело приједлог суду да се апеланту продужи притвор за три мјесеца јер је основано сумњив да је починио кривично дјело убиства у покушају. Даље, у образложењу је наведено да је Окружни суд као првостепени суд поводом приједлога за продужење притвора одржао рочиште за изјашњење. На том рочишту тужилац је остао при наводима из приједлога, а одбрана се томе противила. Након разматрања цјелокупне документације у спису предмета, Врховни суд је закључио да постоји основана сумња да је апелант починио кривично дјело. То, како је наведено, произлази из доказа, између осталог, из исказа оштећеног и свједока који су доведени у везу с материјалним доказима и судскомедицинским вјештачењем повреда. Што се тиче посебних притворских разлога из члана 197 став 1 тачка в) ЗКП-а, Врховни суд је указао на то да разлози за продужење притвора постоје у непромијењеном облику и обиму у односу на тај услов за притвор. Врховни суд је указао на раније постојање сукоба између апеланта и осумњиченог, те на „несмањени интензитет тензија и нетрпељивости“. Наиме, како је наведено, апелант је, након почињеног кривичног дјела, у просторији за задржавање полицијском службенику Н. Г. рекао да ће „пасти мртва глава“. Врховни суд је такође указао на сложеност поступка истраге, потребу за спровођењем ДНК вјештачења, које није завршено из оправданих разлога, те је закључио да су то све околности које оправдавају продужење притвора у складу са чланом 200 став 3 ЗКП-а.

5. Рјешењем број 14 0 К 005906 23 Кж 2 од 27. јула 2023. године Врховни суд је одбио апелантову жалбу против првостепеног рјешења. Врховни суд је навео да, супротно приговорима одбране, образложење првостепеног суда исправно указује на постојање основане сумње, што произлази из доказа који су анализирани

појединачно и у међусобној повезаности. Такође, како је закључио Врховни суд, постојање итерацијске опасности се заснива на конкретним разлозима – претходни сукоби и пријетње упућене оштећеном и након извршеног дјела у присуству полицијског службеника. Врховни суд је указао да начин и околности под којима је кривично дјело извршено дају основа суду да вјерује да ће апелант, уколико се нађе на слободи, довршити или поново учинити исто или друго кривично дјело с елементима насиља. Како се ради о кривичном дјелу чије извршење или довршење подразумијева стварање опасности за живот оштећеног, смисао продужења притвора је да се отклони таква опасност.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

6. Апелант указује на повреду права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Апелант наводи да поступак продужења притвора, који је спроведен према члану 200 став 4 ЗКП-а, не испуњава стандарде из члана 5 став 3 Европске конвенције. Суштина апелантових навода јест да је одлуку донио Врховни суд који апеланта није непосредно саслушао. Наиме, апелант је изведен пред Окружни суд, који је одржао рочиште поводом приједлога Тужилаштва, а одлуку о продужењу притвора је донио Врховни суд на основу транскрипта који је сачињен у Окружном суду. На тај начин, како сматра апелант, није поштован принцип непосредности. Такође наводи да је Врховни суд остао „ускраћен за одређене чињенице које је могао запазити само непосредним опажањем“, што би утицало на закључак о постојању основане сумње, као што је „величина оштећеног и апеланта“. Такође, апелант указује да се суд уопште није изјаснио о тим наводима које је он изнио у жалби.

б) Одговор на апелацију

7. У одговору на апелацију Врховни суд је навео да је, у складу са чланом 200 став 4 ЗКП-а, апелант саслушан пред Окружним судом, о чему је сачињен записник. Врховни суд је донио одлуку о притвору увидом у садржај записника, те сматра да се само на основу чињенице да апелант није саслушан пред Врховним већ пред Окружним судом не може говорити о повреди његових права. О притвору је, у складу са чланом 5 став 3 Европске конвенције, одлучио надлежни суд након што је апеланту дата прилика да се пред судијом изјасни о разлозима због којих се тражи продужење. На основу тога, Врховни суд је предложио да се апелација одбије.

V. Релевантни прописи

8. **Закон о кривичном поступку Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 53/12, 91/17, 66/18 и 15/21)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Разлози за притвор

Члан 197. став (1) тачка в) и став (2)

(1) Ако постоји основана сумња да је одређено лице учинило кривично дјело, притвор се против тог лица може одредити:

в) ако нарочите околности оправдавају бојазан да ће поновити кривично дјело или да ће довршити покушано кривично дјело или да ће учинити кривично дјело којим пријети, а за та кривична дјела може се изрећи казна затвора од три године или тежа казна и

(2) У случају из става 1. тачка б) овог члана, притвор ће се укинути чим се обезбиједе докази због којих је притвор одређен.

Трајање притвора у истрази

Члан 200.

(1) Прије доношења рјешења о одређивању притвора судија за претходни поступак ће преиспитати основаност захтјева за одређивање притвора. По рјешењу судије за претходни поступак, притвор може трајати најдуже мјесец дана од дана лишења слободе. Послије тог рока осумњичени се може задржати у притвору само на основу рјешења о продужењу притвора.

(2) Притвор се по одлуци вијећа из члана 24. став 5. овог закона, на образложен приједлог тужиоца, може продужити највише за два мјесеца. Против рјешења вијећа допуштена је жалба која не задржава извршење.

(3) Ако се поступак води за кривично дјело за које се може изрећи казна затвора од десет година или тежа казна и ако постоје нарочито важни разлози, притвор се може, одлуком Врховног суда Републике Српске, продужити, на образложени приједлог тужиоца, за највише још три мјесеца. Против овог рјешења допуштена је жалба која не задржава извршење рјешења. О жалби одлучује вијеће Врховног суда у другом саставу.

(4) Приједлог за продужење притвора из става 3. овог члана подноси се посредством првостепеног суда који ће прије достављања списа са приједлогом Врховном суду Републике Српске осумњиченог саслушати о разлозима због којих се продужење притвора предлаже.

(5) Ако се до истека рокова из ст. 1. до 3. овог члана не потврди оптужница, осумњичени ће се пустити на слободу.

VI. Допустивост и меритум

9. Уставни суд утврђује да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, као и да је поднесена у року, да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда, те да није очигледно (*prima facie*) неоснована у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

10. Апелант побија наведена рјешења тврдећи да су му тим рјешењима повријеђена права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције.

11. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

д) Право на личну слободу и безбједност.

12. Члан 5 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Свако има право на слободу и безбједност личности. Нико не може бити лишен слободе осим у сљедећим случајевима и у складу са поступком прописаним законом:

ц) у случају законитог хапшења или притварања лица у сврху његовог довођења пред надлежну закониту власт због разумне сумње да је починило кривично дјело, или када се то разумно сматра потребним како би се спријечило почињење кривичног дјела или бјекство након почињења кривичног дјела;

3. Свако ко је ухапшен или притворен у складу с одредбама из става 1 тачка ц) овог члана изводи се без одлагања пред судију или друго службено лице овлашћено законом да врши судску власт, те има право да му се суди у разумном року или да буде пуштен на слободу до суђења. Пуштање на слободу може бити условљено јемствима да ће се лице појавити на суђењу.

4. Свако ко је лишен слободе хапшењем или притварањем има право да покрене поступак у коме ће суд брзо одлучити о законитости његовог притварања и наложити пуштање на слободу ако је притварање било незаконито.

13. Уставни суд подсјећа на то да право на слободу и безбједност из члана 5 Европске конвенције гарантује да нико не смије бити произвољно лишен слободе. Произвољност при лишавању појединца слободе оцјењује се како у односу на поштовање процедуралних захтјева према домаћем закону тако и у односу

на стандарде Европске конвенције с којом домаћи закон мора бити усклађен. Према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд), да би притвор био компатибилан са чланом 5 став 1 Европске конвенције мора испуњавати три услова. Прво, мора бити заснован на „основаној сумњи“ да је одређено лице починило кривично дјело, што претпоставља постојање чињеница или информација које би објективног посматрача увјериле да је то лице могло да почини кривично дјело. Друго, сврха притвора мора бити да се одређено лице доведе пред „надлежну закониту власт“, што треба размотрити независно од тога да ли је та сврха постигнута. Треће, притвор према тачки (ц) мора, као и свако лишавање слободе према члану 5 став 1 Европске конвенције, бити „законит“ и „у складу с поступком прописаним законом“ (види Европски суд, *Merabishvili против Грузије* [ВВ], пресуда од 28. новембра 2017. године, представка број 72508/13, тач. 181–186 с даљњим референцама).

14. Апелант оспорава процедуру, односно поступак доношења оспорених рјешења. Уставни суд подсјећа да је чланом 200 став 3 ЗКП-а прописана могућност продужења притвора у истрази за још три мјесеца, и то на приједлог Тужилаштва, о чему ће одлуку донијети Врховни суд. Приједлог за продужење притвора подноси се посредством првостепеног суда који ће осумњиченог саслушати о разлозима због којих се предлаже продужење притвора, прије достављања списа Врховном суду (став 4). Апелант истиче да се наведеним законским рјешењем губи елемената непосредности те да би судска власт, односно суд који одлучује о притвору требао лично да саслуша апеланта.

15. У вези с тим, Уставни суд запажа да је Окружни суд одржао рочиште о приједлогу Тужилаштва за продужење притвора те да је сачињен записник с рочишта. Апелант је био присутан, као и његови браниоци, те се противио приједлогу Тужилаштва. Врховни суд је приликом доношења одлуке о притвору имао у виду приједлог тужиоца, изјашњење странака и бранилаца и цио спис предмета који му је достављен на одлучивање, у складу са чланом 200 став 4 ЗКП-а (види тачку 4 ове одлуке). Дакле, Уставни суд најприје констатује да су Тужилаштво и одбрана под истим условима учествовали у поступку. Међутим, апелант указује да није саслушан пред судом који је донио одлуку.

16. Уставни суд подсјећа да је прва и основна гаранција која природно произлази из члана 5 став 4 Европске конвенције право на дјелотворно саслушање пред судом при оцјени законитости притвора. С друге стране, та одредба подједнако гарантује брзу одлуку власти о неопходности континуираног притвора. Узимајући у обзир та два принципа, Европски суд је закључио да члан 5 став 4 не захтијева да се притворено лице саслуша сваки пут када поднесе жалбу на одлуку о продужењу притвора. Ипак, према ставу Европског суда, требало би бити могуће остварити, у разумним интервалима, право да буде саслушан пред судом који одлучује о жалби на притвор. Стога слиједи да би одсуство појављивања пред судом ради

оспоравања законитости притвора резултирало кршењем члана 5 став 4 Конвенције након одређеног протека времена, без обзира на питање једнакости странака (види *Kocamiş и Kurt против Турске*, пресуда од 25. јануара 2022. године, представка број 227/13, тачка 26 с даљњим референцама).

17. У конкретном предмету притвор је одређен у фази истраге, а одредбама ЗКП-а је прописано трајање притвора у истрази (види тачку 10 ове одлуке). Притвор у максималном трајању од шест мјесеци у фази истраге се одређује, односно продужава на мјесец дана, затим два, па највише још три мјесеца. У прва три мјесеца апелант је непосредно саслушан пред судом који му је одређивао притвор. Приликом доношења рјешења којим је апеланту продужен притвор у трајању од два мјесеца Окружни суд је одржао рочиште и саслушао апеланта, а Врховни суд је одлучио о притвору на основу приједлога Тужилаштва и стања списа. Стога је, у складу с праксом Европског суда, на Уставном суду да испита да ли период од два мјесеца, на колико је притвор одређен, без непосредног саслушања и пред Врховним судом који је одлучио о притвору, задовољава потребне гаранције члана 5 став 4 Европске конвенције.

18. У вези с тим, Уставни суд указује на став Европског суда у предмету *Baş против Турске* (види Европски суд, пресуда од 3. марта 2020. године, представка број 66448/17, тач. 215 и 216 с даљњим референцама), у којем је утврдио да се одређивање притвора на основу стања из списа, без саслушања пред судом у периоду од једне године и два мјесеца, не може сматрати разумним интервалом, те је указао на праксу са сличним ефектом у периоду од четири, шест и девет мјесеци. Дакле, очигледно је да се о томе шта представља „разуман интервал“ одлучује у сваком појединачном случају и у околностима сваког појединачног предмета, али и да пракса показује да период од три до четири мјесеца представља максимални период, односно „разумни интервал“ у којем је дозвољено да не буде непосредног саслушања.

19. У конкретном случају у којем је неспорно да је апелант саслушан на околности продужења притвора пред Окружним судом, а одлуку је на основу списа донио Врховни суд, Уставни суд не може да закључи да је апеланту онемогућено да га суд лично саслуша. Наиме, апелант и не спори да је на саслушању пред Окружним судом имао могућност да се супротстави приједлогу Тужилаштва и да у том поступку изнесе све што је сматрао да је потребно да изнесе у своју корист. Сама чињеница да је апеланта саслушао Окружни а не Врховни суд не доводи у питање право из члана 5 став 4 Европске конвенције који захтијева да лице које је притворено „има право покренути поступак у којем ће суд брзо одлучити о законитости његовог притварања“. То значи да се не могу прихватити апелантови наводи да му је притвор продужен а да у разумном интервалу није изведен пред „суд“ у смислу члана 5 став 4 Европске конвенције.

20. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да оспореним рјешењима нису повријеђена апелантова права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 4 Европске конвенције.

VII. Закључак

21. Уставни суд закључује да је задовољен принцип „разумности“ из члана 5 став 4 Европске конвенције у ситуацији када је апеланту одређен притвор у трајању од два мјесеца иако није непосредно саслушан пред судом који је одлучио о притвору јер се ради о континуираном притвору у фази истраге, који је претходно у два наврата непосредним апелантовим саслушањем одређен и продужен.

22. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

23. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Валерија Галић

Предмет број АП-1795/21

ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ
И МЕРИТУМУ

Апелација Емеле Капиција, коју заступа Емир Ковачевић, адвокат из Сарајева, поднесена против пресудā Суда Босне и Херцеговине бр. С1 3 П 035228 21 Гж од 19. априла 2021. године и С1 3 П 035228 20 П од 23. фебруара 2021. године

Одлука од 11. јула 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-1795/21**, рјешавајући апелацију **Емеле Капиција**, на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 11. јула 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација коју је поднијела Емела Капиција против Пресуде Суда Босне и Херцеговине број С1 3 П 035228 21 Гж од 19. априла 2021. године.

Образложење

I. Увод

1. Емела Капиција (у даљњем тексту: апеланткиња) из Сарајева, коју заступа Емир Ковачевић, адвокат из Сарајева, поднијела је 25. маја 2021. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против пресудā Суда Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Суд БиХ) бр. С1 3 П 035228 21 Гж од 19. априла 2021. године и С1 3 П 035228 20 П од 23. фебруара 2021. године. Апеланткиња је 20. децембра 2021. године допунила апелацију.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Суда БиХ, Министарства одбране Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Министарство одбране) те Правобранилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Правобранилаштво)

затражено је 1. јула 2022. године да доставе одговоре на апелацију. Сви позвани су доставили одговоре на апелацију, који су 15. децембра 2022. године достављени апеланткињи на изјашњење. Апеланткиња је 22. децембра 2022. године доставила изјашњење.

III. Чињенично стање

3. Чињенице предмета које произлазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

Уводне напомене

4. Апеланткиња је припадница Оружаних снага Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ОСБиХ) од 1. септембра 2008. године, те је у току радног односа завршила Вишу школу за подофицире у Републици Грчкој у трајању од три године. Након окончаног школовања, апеланткиња и Министарство одбране су 14. јула 2011. године потписали уговор о пријему у професионалну војну службу. Из апеланткињиних навода произлази да је током 2011. године одлучила да почне „да упражњава своју вјеру (ислам) и да извршава вјерске обавезе“, међу којима је и ношење хиџаба – мараме, због чега је имала више проблема. Наиме, у том периоду су против апеланткиње вођени дисциплински поступци због повреде војне дисциплине, односно због тога што је носила цивилни дио одјеће – мараму, која није прописана за ношење уз јединствену војну униформу. У дисциплинском поступку апеланткињи је изречена дисциплинска мјера удаљења с дужности до окончања дисциплинског поступка. Међутим, у наставку поступка дисциплинска мјера је поништена рјешењем министра Министарства одбране. Након тога, апеланткиња је 31. новембра 2011. године Министарству одбране упутила писмено под називом „Молба/захтјев за заштиту основних права или премјештај на друге послове и задатке“ на којима ће моћи с марамом (хиџабом) радити свој посао. Министарство одбране је 27. априла 2012. године донијело наредбу којом је апеланткиња премјештена из мјеста службе Пазарић и постављена на дужност у мјесту Устиколина, од када је, према властитим наводима, обављала своје послове у униформи с марамом без било каквог вида дискриминације.

5. Из стања списа произлази да је омбудсмен за људска права БиХ 28. јуна 2012. године донио препоруке којима је Министарству одбране наложено да предузме све мјере и активности како би се отклонила дискриминишућа пракса, односно да се апеланткињи дозволи да носи мараму у току радног времена у ОСБиХ.

6. С циљем заштите својих права, апеланткиња је 2012. године поднијела тужбу против Министарства одбране тражећи да суд након проведеног поступка утврди да је Министарство одбране дискриминисало апеланткињу на радном мјесту тако што јој је онемогућено обављање послова и задатака за које има закључен

уговор о раду, те да јој је на тај начин ускраћено право на рад. Осим тога, апеланткиња је тражила да Суд БиХ обавеже Министарство одбране да отклони наведену дискриминацију и да је врати на послове и задатке које је обављала прије удаљења. Суд БиХ је, након проведеног поступка ради утврђења и отклањања дискриминације, донио Пресуду број С1 3 П 008767 12 П 2 од 29. новембра 2012. године којом је одбио апеланткињин тужбени захтјев којим је тражила да се утврди да је Министарство одбране дискриминисало апеланткињу на радном мјесту. Такође, истом пресудом одбијен је апеланткињин захтјев да Суд БиХ наложи Министарству одбране да је врати на послове и задатке које је обављала прије удаљења с дужности. Другостепено вијеће Суда БиХ (у даљњем тексту: другостепено вијеће), одлучујући о апеланткињиној жалби против првостепене пресуде, донијело је Пресуду број С1 3 П 008767 13 Гж од 22. марта 2013. године којом је жалбу одбило и потврдило првостепену пресуду.

7. Уставни суд је Одлуком број АП-2190/13 од 9. јула 2015. године одбио као неосновану апеланткињину апелацију против наведених одлука Суда БиХ. У образложењу одлуке Уставни суд је, између осталог, истакао „да апеланткињино ношење хиџаба – мараме представља манифестовање њеног религиозног вјеровања, те као такво спада под заштиту у смислу члана 9 Европске конвенције“. Међутим, Уставни суд је у тој одлуци навео да оспореним „одлукама Суда БиХ није дошло до мијешања у апеланткињино право на слободу манифестовања вјере у складу с одредбама члана II/3.г) Устава Босне и Херцеговине и члана 9. Европске конвенције“. Слиједом тога, Уставни суд је закључио „да оспореним одлукама Суда БиХ није повријеђено апеланткињино уставно право на поштовање слободе манифестовања вјере из члана II/3.г) Устава Босне и Херцеговине и члана 9 Европске конвенције“. Такође, Уставни суд је у наведеној одлуци оцијенио да нису основани апеланткињини „наводи да јој је ‘ускраћено право на рад’. Наиме, будући да је неоспорно да је апеланткиња распоређена на ново радно мјесто у складу с потписаним уговором о пријему у службу, и да се, како то произлази из достављене документације, против наредбе [...] којом је премјештена на послове у касарну у Устиколини, апеланткиња није жалила, као и да је њен послодавац обавезан да јој исплати накнаде за период у којем није радила, односно да санира ‘штету’ коју је претрпјела, Уставни суд сматра да су апеланткињини наводи да јој је ускраћено право на рад због ношења мараме – хиџаба неосновани. Слиједом тога, Уставни суд сматра да су апеланткињини наводи о кршењу права на недискриминацију из члана II/4. Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на слободу манифестовања вјере неосновани“ (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-2190/13* од 9. јула 2015. године, доступна на www.ustavnisud.ba).

8. Апеланткиња је 27. марта 2020. године поднијела нову тужбу Суду БиХ којом је тражила да се утврди да је Министарство одбране прекршило њено право на

слободу мисли, савјести и вјере из члана 9 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и да се утврди да је дискриминисана. Апеланткиња је у тужби поновила хронологију цјелокупног поступка те истакла да је Министарство одбране донијело наредбу из 2019. године којом јој је изречена мјера „укор“ јер је повриједила пропис о ношењу војне униформе и војничком изгледу због тога што је носила мараму за вријеме радног времена у ОСБиХ. Апеланткиња није оспорила наведену наредбу из 2019. године у смислу изјављивања жалбе против такве одлуке или њеног оспоравања пред судом.

9. Из стања списа произлази да је апеланткиња још увијек запослена у Министарству одбране и да и даље носи мараму док је у униформи на служби у ОСБиХ.

Оспорене пресуде

10. Пресудом Суда БиХ број С1 3 П 035228 20 П од 23. фебруара 2021. године одбијен је апеланткињин тужбени захтјев којим је тражила да се утврди да је Министарство одбране прекршило њено право на слободу мисли, савјести и вјере из члана 9 Европске конвенције. Такође је одбијен захтјев којим је апеланткиња тражила да се утврди да ју је Министарство одбране дискриминисало зато што јој није омогућило да носи мараму (хиџаб) за вријеме војне службе. Истом пресудом је одбачен као недопуштен апеланткињин тужбени захтјев којим је тражила да суд наложи Министарству одбране да усклади своје интерне акте на начин да јој омогући ношење мараме из вјерских разлога и да допуни члан 5 став 3 Правилника о униформама ОСБиХ (у даљњем тексту: Правилник о униформама) сљедећом реченицом: „Дозвољено је женама ношење мараме из вјерских разлога у којем случају марама мора бити исте боје као и шешир, а лице мора бити откривено ради потреба идентификације.“

11. Суд БиХ је у образложењу пресуде образложио да је апеланткиња у тужби навела да забрана ношења мараме (хиџаба) из вјерских разлога на радном мјесту у ОСБиХ крши њено основно људско право на слободу вјере или убјеђења прописано чланом 9 Европске конвенције. Затим да је апеланткиња у тужби навела да ју је Министарство одбране дискриминисало зато што јој није омогућило да носи мараму из вјерских разлога, док је вјерским службеницима у ОСБиХ дозволило да носе браду. Осим тога, апеланткиња је у тужби навела да јој је „познато да војници других конфесија могу да носе наруквице вјерског карактера, али је истакла да не може навести име неког колеге који је носио вјерску наруквицу“. Такође сматра да је дискриминисана и по основу пола јер је војним лицима мушког пола дозвољено вјерско изражавање у смислу ношења браде, док њој није омогућено вјерско изражавање у виду ношења мараме. Суд БиХ је навео да је апеланткиња у свом исказу истакла да рјешење конкретног спора види у омогућавању ношења мараме која би, по димензијама и облику, одговарала поткапи.

12. Суд БиХ је надаље образложио да је Министарство одбране у одговору на тужбу навело да су сва права у вези с професионалном војном службом у Босни и Херцеговини једнако ограничена за све и да се заснивају на Закону о служби у ОСБиХ (у даљњем тексту: Закон о служби у ОС), Правилима службе ОСБиХ (у даљњем тексту: Правила службе) и Правилнику о униформама. Даље, да ограничење има легитиман циљ који је у складу са законима и спроведбеним прописима и неопходно је за јединствено функционисање система одбране. Затим, да би дозвољавање другачијег поступања, како је то затражила апеланткиња, пореметило јединствени систем и изазвало низ других проблема, што би резултирало различитим захтјевима према ОСБиХ. То би угрозило прописе који регулишу јединствени изглед војске до те мјере да организација препознатљиве војске не би била могућа. Уколико би се такво схватање пренијело и на друге нивое дјеловања и организовања ОСБиХ, могло би довести до тога да се одређене наредбе које се односе на јединствено поступање не поштују од неких припадника ОСБиХ, из њихових убјеђења која су у супротности са системом организовања ОСБиХ и на тај начин се доведе у питање функционисање ОСБиХ. Министарство одбране је такође истакло да је апеланткиња имала слободан избор да приступи ОСБиХ под условима и стандардима који су унапријед прописани и јединствени и који су независни од схватања појединаца. Истакло је да је апеланткиња први уговор о пријему у професионалну војну службу закључила 2008. године, да је прихватила све услове службе и да није приговарала на постављене услове рада све до 2011. године. Према наводима Министарства одбране, припадницима исламске вјере је одобрена широка лепеза вјерских активности у оквиру Оружаних снага, обезбијеђен им је месџид (мјесто за молитву) гдје се обављају вјерски обреди, дозвољено им је припремање сехура и ифтара (оброци за вријеме поста током мјесеца рамазана), иако то нису редовни термини за оброке, и слично. Истакнуто је да апеланткињи није ускраћено било које прописано право које се односи на обављање вјерских активности.

13. Суд БиХ је образложио и да је на основу проведених доказа утврдио да је апеланткиња од 2008. године запослена у Министарству одбране, па је навео хронологију догађаја, како је то већ наведено у Уводним напоменама. У конкретном поступку, Суд БиХ је провео доказ саслушањем свједока које је предложила апеланткиња, и то, С. С., Ј. О. и С. Д., из чијих исказа, између осталог, произлази да је апеланткињи забрањено ношење мараме, да је то обавеза жена муслиманки, те да забрана ношења мараме у ОСБиХ отежава женама приступ и ангажовање у ОСБиХ. Такође, Суд БиХ је провео доказ саслушањем свједока Н. Х., који је запослен као главни имам у ОСБиХ, којег је такође предложила апеланткиња, из чијег исказа произлази да је поткапа као саставни дио униформе могла бити рјешење за жене које хоће да носе мараму, те да је ношење мараме обавеза жена муслиманки. Суд БиХ је провео и доказ саслушањем законске заступнице Министарства одбране, која је појаснила разлоге ограничења вјерског изражавања

за апеланткињу истичући да би се нарушили постојећи међуљудски односи у ОСБиХ, те да апеланткињи није ускраћено било које прописано право које се односи на обављање вјерских активности. Суд БиХ је такође констатовао да је у овом случају и омбудсмен за људска права БиХ донио препоруку (види тачку 5 ове одлуке).

14. На основу тако утврђеног чињеничног стања, Суд БиХ је примјеном члана 9 Европске конвенције, чл. 20 и 29 Закона о служби у ОС, члана 5 став 3 Правилника о униформама и тач. 11 и 12 Правила службе, одбио апеланткињин захтјев као неоснован. У вези с тим, Суд БиХ је образложио да члан 9 Европске конвенције прави дистинкцију између два аспекта слободе вјероисповијести, и то *forum internum* и *forum externum*. *Forum internum* је апсолутно право и предвиђа да свако има слободу да не/припада и не/слиједи неко религијско убјеђење, да промијени или напусти вјеру и мијешање у тај домен права на слободу вјероисповијести је забрањено. С друге стране, *forum externum* или право манифестовања/испољавања религијских убјеђења, о чему је ријеч у конкретном предмету, може угрозити права и слободе других или може представљати опасност за друштво, па то право подлијеже ограничењима која су у интересу заштите права других. Суд БиХ је даље истакао да одредба члана 9 став 2 Европске конвенције нуди листу разлога за ограничење слободе испољавања вјерског убјеђења, као и да мијешање мора бити прописано законом, мора слиједити легитимне циљеве наведене у тој одредби и мора бити неопходно у демократском друштву. Слиједом наведеног, Суд БиХ је закључио да прописана ограничења у вези с ношењем униформе професионалних војних лица, припадника и припадница ОСБиХ нису експлицитно прописана законом, већ подзаконским актима, а да је апеланткиња навела да је таква мјера супротна стандарду члана 9 Европске конвенције. Међутим, појам закона у контексту Европске конвенције тумачи се као аутономан појам, који не може бити поистовјећен с терминологијом националних законодаваца. Појам „закон“ се у пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) тумачи као сваки акт који испуњава услове јасноће, прецизности, приступачности и предвидивости. Како је оцијењено да спорни Правилник о униформама испуњава све наведене услове, Суд БиХ је закључио да се може подвести под појам „закона“ у контексту Европске конвенције.

15. Суд БиХ је истакао да ограничења прописана Правилником о униформама слиједе опште циљеве прописане чланом 9 став 2 Европске конвенције, због чега је закључио да је испуњен услов слијеђења легитимног циља. Осим тога, оцијенио је и да су ограничења у конкретном случају неопходна у демократском друштву. Наиме, према оцјени Суда БиХ, јавно ношење вјерских обиљежја у ОСБиХ се може подвести под принцип заштите права и слобода других, али и заштите јавног поретка, као и заштите јавне безбједности. Према мишљењу Суда БиХ, ношење мараме би могло проузроковати лоше међуљудске односе међу припадницима

ОСБиХ, а самим тим и могуће неповјерење грађана у ОСБиХ у плуралном друштву које је изузетно осјетљиво на истицање вјерских симбола и обиљежја у јавном простору због недавно окончаних сукоба који су се одразили на међуљудске односе у том смислу. У контексту пропорционалности предузетих мјера, Суд БиХ је указао на одлуку Европског суда у предмету *Dahlab против Швајцарске* (види Европски суд, *Dahlab против Швајцарске*, одлука од 15. фебруара 2001. године, представка број 42393/98). Суд БиХ је навео да је Европски суд у тој одлуци истакао да „чак и ако би други наставници исказивали друга вјерска убјеђења у истој државној школи, ношење мараме би одавало утисак 'идентификације' тог наставника, који је државни службеник, с одређеном религијом, што не може бити у складу с принципом неутралности државе".

16. Слиједом наведеног, Суд БиХ је нагласио да би запослени у ОСБиХ јавним ношењем вјерских обиљежја могли нарушити принципе непристраности и неутралности. Због наведеног, држава, уколико процијени да је то потребно, има право да доноси мјере којима у мултиконфесионалном и плуралном друштву, у одређеној мјери, ограничава право на јавно истицање вјерских обиљежја и симбола. На основу свега наведеног, Суд БиХ је закључио да није повријеђено апеланткињино право на слободу мисли, савјести и вјере, нити је утврђено да постоји било каква одлука Министарства одбране којом би апеланткињи била ускраћена права као припадници ОСБиХ.

17. Суд БиХ је навео да је апеланткиња тужбеним захтјевом тражила да се утврди да ју је Министарство одбране дискриминисало по основу пола зато што јој није омогућило да носи мараму из вјерских разлога, као и због тога што је дозволило вјерским службеницима да носе браду, те што је војним лицима мушког пола дозвољено вјерско изражавање у смислу ношења браде или војницима других конфесија да носе наруквице вјерског карактера. У вези с тим, Суд БиХ је указао на то да дискриминација постоји ако резултира различитим третманом појединаца у сличним позицијама и ако тај третман нема објективно или разумно оправдање. Стога је у конкретном случају, према оцјени Суда БиХ, било неопходно установити да ли се спрам апеланткиње поступало другачије него спрам других у истим или сличним ситуацијама. У том смислу Суд БиХ је навео да у конкретном случају упоредна група на коју се апеланткиња позвала није чињенично упоредна и релевантна за апеланткињину позицију. Наиме, како је образложено, „'вјерски службеници' и 'војници' не представљају државу у погледу истовјетне функције према јавности". Надаље, „вјерски службеници не спадају у сферу државног већ вјерског ауторитета и тако се и перципирају у јавности". С друге стране, „војници у оружаним снагама представљају државу и у том смислу је разумно очекивати неутралност, која има упориште у односу државе према јавном истицању религијских убјеђења у бх. друштву". Имајући у виду да апеланткиња „није увјерила суд у постојање релевантне упоредне групе", то је,

према оцјени Суда БиХ, ирелевантно даљње аргументовање евентуалне повреде принципа забране дискриминације, због чега је и тај дио тужбеног захтјева Суд БиХ одбио као неоснован.

18. Суд БиХ је одбацио апеланткињин тужбени захтјев којим је тражила да суд наложи Министарству одбране да усклади своје интерне акте и допуни Правилник о униформама будући да могућност усклађивања и допуњавања Правилника као општег управног акта није допуштена у парничном поступку пред Судом БиХ. Суд БиХ је појаснио да је наведени пропис донијело Министарство одбране, те да једино оно може усклађивати и допуњавати Правилник о униформама. Осим тога, Суд БиХ је навео да питање уставности и законитости истог акта може бити предмет преиспитивања пред Уставним судом, те да евентуално тај суд може да наложи измјену односно допуну интерних аката Министарства одбране. Коначно, Суд БиХ је навео да је приликом доношења одлуке цијенио све доказе изведене у току поступка, њихову оцјену дао у разлозима пресуде, а оне које није посебно образлагао оцијенио је ирелевантним.

19. Другостепено вијеће је донијело Пресуду број С1 3 П 035228 21 Гж од 19. априла 2021. године којом је одбило апеланткињину жалбу и потврдило првостепену пресуду, уз образложење да у потпуности прихвата утврђено чињенично стање и правни став првостепеног суда.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

20. Апеланткиња сматра да су јој оспореним пресудама повријеђени право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, право на приватни и породични живот, дом и преписку из члана II/3.ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, право на слободу мисли, савјести и вјере из члана II/3.г) Устава Босне и Херцеговине и члана 9 Европске конвенције и забрана дискриминације из члана II/4. Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције.

21. Апеланткиња сматра да је Суд БиХ повриједио члан 14 тачка 7 Закона о слободи вјере у Босни и Херцеговини који предвиђа да се право на слободу вјере може ограничити само „законом“, а да тај услов у конкретном случају није испуњен. Наводи да је ограничење у њена права регулисано правилником који доноси појединац, односно министар, а не Представнички дом. Апеланткиња наводи да Суд БиХ није у довољној мјери образложио на који начин су испуњени услови три легитимна циља, и то: заштита права и слобода других, заштита јавног поретка и заштита јавне безбједности. Наводи да се Министарство одбране позвало на легитимне циљеве као што су јединство функционисања система одбране, заштита

живота, здравља и заштита општег интереса у односу на појединачни интерес. Међутим, наведени циљеви се, према апеланткињином мишљењу, не помињу у члану 9 став 2 Европске конвенције, па самим тим не могу да буду прихваћени.

22. Апеланткиња даље наводи да Босна и Херцеговина јесте секуларна држава и да је то законски дефинисано чланом 14 Закона о слободи вјере, али да то није уставни принцип. Босна и Херцеговина се опредијелила за модел секуларне државе који омогућава вјерска изражавања на јавном мјесту, укључујући државне школе и радна мјеста. Наведено потврђује и Одлука Уставног суда број У-8/17 којом се Уставни суд огласио ненадлежним да одлучује о уставности Правилника о ношењу полицијске униформе, у дијелу којим је прописано да полицијским службеницима мора да буде обријана брада док су на дужности. Истиче да су свједоци потврдили да им није познато да на било који начин ношење хиџаба може да угрози права других нити је то суд доказао. Апеланткиња даље сматра да у конкретном случају није испуњен ни услов легитимног циља „заштита јавног поретка“ јер би се забраном ношења муслиманске мараме (хиџаба) спријечио и нарушио вјерски плурализам. Што се тиче позивања на легитимни циљ „заштите јавне безбједности“, апеланткиња наводи да суд тај циљ само помиње и ниједном ријечју не образлаже нити аргументује наведено. Апеланткиња наводи да је суд пропустио да одлучи и образложи да ли постоји сразмјерност мјере којом се ограничава вјерско изражавање апеланткиње с легитимним циљем којем се тежи. Такође, апеланткиња сматра да је суд пропустио да испита и да заузме став о питању неопходности спорне мјере у демократском друштву.

23. Апеланткиња наводи да је суд пропустио да заузме став и образложи зашто није разматрао постојање дискриминације у односу на остале упоредне групе које је она навела, као што су „други војници који носе вјерске наруквице“, чиме је почињена дискриминација према апеланткињи на основу вјерске припадности. Суд је такође занемарио и упоредну групу „други војници који учествују на вјерским обредима и дозвољено им је вјерско изражавање на радном мјесту“, док апеланткињи то није дозвољено.

24. Апеланткиња наводи да Суд БиХ у конкретном предмету није примијенио члан 29 Закона о служби у ОСБиХ који на недвосмислен начин гарантује слободу вјерског изражавања. Сматра да је прекршен и члан 29 Правилника о организацији и начину функционисања вјерске службе у Министарству одбране и ОСБиХ који предвиђа да војно лице има право да обавља вјерске активности ради остваривања вјерских слобода. Наводи да јој је забрањено ношење мараме из нејасних и ничим утемељених разлога, чиме је дискриминисана на основу вјерске припадности и на основу пола. Такође, апеланткиња наводи да је у конкретном случају прекршен и члан 220 Правила службе који предвиђа вјерске слободе и активности припадника ОСБиХ. Апеланткиња сматра да се Суд БиХ погрешно позвао на одлуку Европског

суда у предмету *Dahlab против Швајцарске* јер се та пресуда не може користити у конкретном предмету, прије свега „због различитог модела секуларне државе Швајцарске и Босне и Херцеговине“. Наиме, у Швајцарској нису дозвољени никакви вјерски симболи или вјерска обиљежја у државним школама, док је у БиХ ситуација другачија. При томе је напоменула да постоји и другачија одлука Европског суда у предмету *Lautsi против Италије*, којом је омогућено вјерско изражавање у државним школама с обзиром на секуларни модел Италије који дозвољава вјерско изражавање свима без индоктринације и дискриминације.

25. Апеланткиња наводи да је Суд БиХ занемарио да као доказ размотри препоруке омбудсмена и да у пресуди образложи зашто је тако поступио. Даље наводи да је Суд БиХ погрешно утврдио да ношење мараме може проузроковати лоше међуљудске односе, и то само на основу појединачног исказа представника Министарства одбране, иако су сви свједоци тврдили супротно. У вези с тим, апеланткиња је навела да су четири свједока изјавила да други запосленици нису приговарали томе што апеланткиња носи муслиманску мараму, али да тим доказима суд није поклонио вјеру. Међутим, апеланткиња наводи да је суд поклонио вјеру изјави представника Министарства одбране који је изјавио да ношење мараме може проузроковати лоше међуљудске односе.

26. Апеланткиња је навела да је Суд БиХ одбацио као недопуштену њену тужбу сматрајући да се не може расправљати о дијелу њеног захтјева у парничном поступку и да о томе може одлучивати само Уставни суд а да при томе није навео на основу којег члана закона је тај дио тужбеног захтјева недопуштен.

27. Апеланткиња наводи да је суд пропустио да утврди да постоји дио униформе који се зове „поткапа“, која изгледом и обликом одговара апеланткињи да је носи и чиме би се задовољила њена потреба за покривањем главе. Осим тога, апеланткиња наводи да је Суд БиХ пропустио да утврди чињеницу да постоји став Исламске заједнице о марами који је изнесен у фетви (исламском правном мишљењу) од 19. септембра 2016. године и који гласи: „Хиџаб, марама коју носе муслиманке, вјерска је дужност и одјевна пракса муслиманки прописана основним изворима ислама, Кур’аном и суннетом [...].“

28. Апеланткиња је у допуни апелације навела да је Уставни суд у међувремену донио Одлуку број У-9/21 од 2. децембра 2021. године којом је утврђено да одредбе члана 12 ст. 2 и 4 Правила службе нису у складу са чланом II/3.ф) и г) и чл. 8 и 9 Европске конвенције. Сматра да наведена одлука иде у прилог њеној тврдњи да је дискриминисана јер је мушким припадницима ОСБиХ дозвољено вјерско изражавање, док њој као жени то није дозвољено. Апеланткиња се у допуни апелације позвала и на повреду права из члана 18 Међународног пакта о грађанским и политичким правима.

б) Одговори на апелацију

29. Суд БиХ је истакао да оспореном пресудом нису повријеђена апеланткињина права на која се она позвала у апелацији.

30. Правобранилаштво и Министарство одбране су навели да члан 9 став 1 Европске конвенције гарантује слободу мисли, савјести и вјере, док став 2 садржи „рестриктивну клаузулу“ која даје државама могућност да одлучују у погледу обима уживања ових права када је то с циљем заштите основних вриједности државе, у шта спадају и послови обављања професионалне војне службе. Истакли су да се права, када је ријеч о професионалној војној служби, ограничавају једнако за све, у општем интересу, а у складу са законом (чл. 28. и 29 Закона о служби у ОСБиХ) те спроведбеним прописима (Правилима службе и Правилником о униформи). Наведено правило ограничава једнако све припаднике и припаднице под истим условима (осим вјерских службеника). Према мишљењу Правобранилаштва и Министарства одбране, наведено ограничење има легитиман циљ, у складу је са законом и спроведбеним прописима и неопходно је за јединствено функционисање система одбране. Нарочито истичу да наведено ограничење има посебан значај у друштву какво је босанскохерцеговачко, у којем егзистира више етничких група и вјера. С тим циљем је, у јединственој организацији на нивоу државе какву представљају ОСБиХ, било неопходно увести одређена ограничења слободе манифестовања вјере како би се ускладили интереси разних група и осигурало убјеђење сваког лица. Сматрају да би се урушио јединствени систем ОСБиХ уколико би се дозволило поступање на начин на који је то затражено у апеланткињином захтјеву. Наиме, удовољавање том захтјеву би сасвим извјесно довело до сличних захтјева тако да би прописи који регулишу јединствен изглед професионалних припадника ОСБиХ били нарушени до те мјере да се не би могла организовати препознатљива војска (на примјер, један припадник с брадом, други с марамом, трећи с неки другим додатним дијелом, капом и слично). Такође су навели да је апеланткиња имала слободан избор да приступи или не приступи ОСБиХ, а све под условима и стандардима који су унапријед прописани и јединствени, те да је приступањем прихватила одређене „неопходне стандарде функционисања“ који су независни од схватања појединца. При томе су подсјетили да је апеланткиња конкурисала за пријем у професионалну војну службу те први уговор о пријему на посао, у којем је прихватила све услове службе, закључила 2008. године и том приликом није приговарала на постављене услове, све до 2011. године. Стога, због специфичности Оружаних снага које дјелују према одређеним строгим и универзалним стандардима појединци могу само да прихвате постојећи систем и да му се прилагоде, али немају право да уводе своја правила којима би се систем урушавао. Када је ријеч о апеланткињиним наводима о дискриминацији, навели су да се према апеланткињи није поступало другачије од поступања према другим припадницима и припадницама у истим или сличним ситуацијама. При томе су

нагласили да је у члану 8 Правилника о униформи, „врсте војних униформи“, у ставу 5, „војне униформе према припадности полу“, под тачком б) прописана женска униформа.

31. Апеланткиња је у изјашњењу на одговоре на апелацију, у суштини, поновила наводе које је већ истакла у апелацији. Осим тога, апеланткиња је нагласила да не може обављати молитву јер је предуслов за молитву да има мараму на глави, за разлику од других припадника ОСБиХ којима је то омогућено. Различитости у изгледу и одијевању о којима је ријеч у конкретном случају присутне су у бројним државним и међународним униформисаним снагама и није познато да су до сада на било који начин урушиле било који од тих јединствених система. Апеланткиња је навела да суд у конкретном случају није спровео тродијелни тест из члана 9 став 2 Европске конвенције, нити је образложио зашто није прихватио препоруке омбудсмена.

V. Релевантни прописи

32. **Закон о служби у Оружаним снагама Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 88/05, 53/07, 58/08 – Завршне одредбе Закона о платама и накнадама у институцијама БиХ, 59/09, 59/09 – аутентично тумачење, 74/10, 42/12, 41/16 и 38/18)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који у релевантном дијелу гласи:

Члан 5. тачка ц) алинеја 14)
(Видови, родови и службе)

ц) Службе су:

14) вјерска служба.

Члан 20.
(Ношење униформе)

Војно лице дужно је носити прописану униформу за вријеме вршења службе у складу са прописом које доноси министар одбране.

Члан 28.
(Исте могућности)

(1) Професионална војна лица и лица која желе бити примљена у Оружане снаге третирају се са пуним поштовањем принципа транспарентности, правичности и истих могућности. Неће бити дискриминације ни по којем основу, попут пола, расе, због боје коже, језика, вјероисповијести, политичких или других мишљења, етничког или социјалног поријекла, повезаности са националним мањинама, имовног стања односно другог статуса.

(2) Министар одбране обезбјеђује да се у Оружаним снагама поштују обавезе из става (1) овог члана.

Члан 29.
(Вјерске активности и слободе)

(1) Војно лице има право обављања вјерских активности са циљем остваривања вјерских слобода у складу са специфичностима сваке од вјера.

(2) Организација и обављање вјерских активности из става (1) овог члана заснивају се на принципу индивидуалне слободе изражавања и обављања вјерске службе припадника Оружаних снага.

(3) Организација вјерских активности у Оружаним снагама првенствено се заснива на објективним војним потребама.

(4) Министарство одбране БиХ, у сарадњи са законом признатим црквама и вјерским заједницама, прописује организацију и начин функционисања вјерских активности унутар Оружаних снага и обезбјеђује остваривање вјерских слобода, како је утврђено у ставу (1) овог члана.

Члан 57. став (3)
(Основни годишњи одмор и одсуства)

(3) Професионално војно лице може у једној календарској години одсуствовати шест радних дана ради задовољавања својих вјерских, односно традицијских потреба, с тим да се одсуство од два дана користи уз накнаду плате - плаћено одсуство.

33. **Закон о одбрани Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ број 88/05) у релевантном дијелу гласи:

Члан 2. став (1)
(Оружане снаге)

(1) Оружане снаге су професионална, једна војна сила коју организује и контролише Босна и Херцеговина. Оружане снаге имају активну и резервну компоненту. Оружане снаге, као институцију Босне и Херцеговине, чине припадници из реда сва три конститутивна народа и реда осталих, у складу са Уставом и законима Босне и Херцеговине.

Члан 13. став (1) тачка о)
(Надлежности Министарства одбране Босне и Херцеговине)

(1) Министарство одбране Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Министарство одбране) надлежно је за:

о) доношење политика и основних правила за Оружане снаге,

Члан 15. тачка а)
(Организационе и административне надлежности)

Министар одбране Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: министар одбране) има сљедеће организационе и административне надлежности, које су предмет врховне команде и контроле Предсједништва:

а) предлаже и доноси прописе, издаје директиве и наређења, која се односе на организацију, администрацију, персонал, обучавање, опремање, размјештање и употребу Оружаних снага како би се обезбиједила максимална интероперабилност у Оружаним снагама и интероперабилност са снагама НАТО-а,

34. **Правило службе Оружаних снага Босне и Херцеговине број 06-02-3-4958/12 од 28. децембра 2012. године** (интерни акт Министарства одбране БиХ лекторисан на службене језике у Уставном суду БиХ) у релевантном дијелу гласи:

11. Војна лица у војној униформи;

и) не могу носити дијелове цивилне одјеће.

12. [...] Жене, војна лица, косу уредно одржавају да им не смета при извођењу обуке, употребе заштитне маске, шљема и друге опреме, односно приликом обављања дужности. [...]

35. **Правилник о униформама Оружаних снага Босне и Херцеговине број 11-02-3-1864-13/16 од 24. априла 2017. године** („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 44/17) у релевантном дијелу гласи:

Члан 1.
(Предмет)

Правилником о униформама Оружаних снага Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Правилник) прописују се врсте војних униформи и одјеће за посебне намјене, начин ношења, вријеме и прилике у којима војне униформе, са припадајућим војним ознакама, и одјећу за посебне намјене носе војна и цивилна лица на служби у Министарству одбране Босне и Херцеговине и Оружаним снагама Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: МО и ОС БиХ).

Члан 4. став (1) и став (8) тачка х)
(Ношење војне униформе)

(1) Војну униформу, као обиљежје припадности ОС БиХ, имају право и обавезу да носе војна лица за вријеме обављања службе:

(8) Војна лица нису обавезна носити војну униформу у сљедећим приликама:

х) Припадници вјерских служби у ОС БиХ за вријеме обављања вјерске службе.

Члан 5.
(Ограничења везана за ношења униформе)

(1) Војним лицима није допуштено ношење појединих дијелова војне униформе у комбинацији са цивилном одјећом и/или опремом, као ни комбинације дијелова различитих комплета војне униформе.

(2) Изузетно од става (1) овог члана Правилника, војна лица приликом извршавања службених задатака могу, у комбинацији са војним униформама, носити прописану радно-заштитну и опрему специјалне намјене, чије је обавезно ношење регулисано законима у БиХ или подзаконским актима МО БиХ.

(3) Вјерска обиљежја уз униформу могу се носити на начин да иста не буду видљива.

(4) Војним лицима није допуштено да дају на коришћење војне униформе или дијелове војних униформи лицима која нису припадници ОС БиХ.

Члан 8. став (5)
(Врсте војних униформи)

(5) Војне униформе према припадности полу су:

а) Јединствене,

б) Женске,

ц) Мушке.

Члан 15. тачка б)
(Допунски дијелови комплета теренске униформе)

Допунски дијелови комплета теренске униформе су:

б) Поткапа,

Члан 17. став (2)
(Начин ношења допунских дијелова комплета)

(2) Поткапа се носи испод шљема, по потреби, зависно од временских услова.

36. **Закон о слободи вјере и правном положају цркава и вјерских заједница у Босни и Херцеговини** („Службени гласник БиХ“ број 5/04) у релевантном дијелу гласи:

IV – Однос државе и цркава и вјерских заједница

Члан 14. тачка (7)

Цркве и вјерске заједнице одвојене су од државе а то значи да:

7. Јавно испољавање вјере или увјерења може да буде ограничено једино на основу закона и у складу са међународним стандардима, када надлежни орган докаже да је то неопходно у интересу јавне безбједности, заштите здравља,

јавног морала, или са циљем заштите права и слобода других лица у складу са међународноправним стандардима. Цркве и вјерске заједнице имају право жалбе на ову одлуку. Жалбени орган, прије доношења одлуке о жалби, мора да затражи од Министарства за људска права и избјеглице Босне и Херцеговине мишљење у вези са случајем забране јавног испољавања вјере или увјерења.

37. **Закон о забрани дискриминације** („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 59/09 и 66/16)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 2.
(Дискриминација)

(1) Дискриминацијом, у смислу овог закона, сматраће се свако различито поступање, укључујући свако искључивање, ограничавање или давање предности утемељено на стварним или претпостављеним основама према било којем лицу или групи лица и онима који су с њима у родбинској или другој вези на основу њихове расе, боје коже, језика, вјере, етничке припадности, инвалидитет, животна доб, националног или социјалног поријекла, везе с националном мањином, политичког или другог увјерења, имовног стања, чланства у синдикату или другом удружењу, образовања, друштвеног положаја и пола, сексуалне оријентације, родног идентитета, полних карактеристика, као и свака друга околност која има за сврху или посљедицу да било којем лицу онемогући или угрожава признавање, уживање или остваривање на равноправној основи права и слобода у свим областима живота.

(2) Забрана дискриминације примјењује се на све јавне органе као и на сва физичка или правна лица, како у јавном тако и у приватном сектору, у свим областима, а нарочито: запослења, чланства у професионалним организацијама, образовања, обуке, становања, здравства, социјалне заштите, добара и услуга намијењених јавности и јавним мјестима, те обављања привредних активности и јавних услуга.

38. **Закон о судовима у Федерацији Босне и Херцеговине** („Службене новине ФБиХ“ бр. 38/05, 22/06, 63/10, 72/10 – исправка, 7/13, 52/14 і 85/21) у релевантном дијелу гласи:

Члан 13.
Ознаке припадности

Судије и службеници суда не смију испољавати било какву вјерску, политичку, националну или другу припадност за вријеме обављања службених дужности.

Ознаке вјерске, политичке, националне или друге припадности не смију се истицати на судској згради или у просторијама суда.

Забрана из става 1. овог члана не односи се на странке и трећа лица.

39. **Закон о судовима Републике Српске** („Службени гласник РС“ бр. 37/12, 14/14 – одлука УСРС, 44/15, 39/16 – одлука УСРС и 100/17) у релевантном дијелу гласи:

Члан 14.

(1) Судије, стручни сарадници, виши стручни сарадници и радници суда не смију испољавати било какву вјерску, политичку, националну или другу припадност за вријеме обављања службених дужности.

(2) Ознаке вјерске, политичке, националне или друге припадности не смију се истицати на судској згради или просторијама суда.

40. **Закон о судовима Брчко дистрикта Босне и Херцеговине** – пречишћени текст („Службени гласник Брчко дистрикта“ број 18/20 – пречишћени текст) у релевантном дијелу гласи:

Члан 14
(Ознаке припадности)

Судије не смију истицати ознаке вјерске, политичке, националне или друге припадности, нити се такве ознаке смију истицати било гдје у судским просторијама.

VI. Допустивост и меритум

41. Уставни суд утврђује да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, као и да је поднесена у року, да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда, те да није очигледно (*prima facie*) неоснована у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

42. Апеланткиња сматра да су јој оспореним одлукама повријеђени право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, право на приватни и породични живот, дом и преписку из члана II/3.ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, право на слободу мисли, савјести и вјере из члана II/3.г) Устава Босне и Херцеговине и члана 9 Европске конвенције и забрана дискриминације из члана II/4. Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције.

Слобода мисли, савјести и вјере

43. Члан II/3. Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

г) Слободу мисли, савјести и вјероисповијести.

44. Члан 9 Европске конвенције гласи:

1. Свако има право на слободу мишљења, савјести и вјероисповијести; ово право укључује слободу промјене вјере или увјерења и слободу сваког да, било сâм или заједно с другима, јавно или приватно, испољава вјеру или убјеђење молитвом, подучавањем, редовним обављањем и обредом.

2. Слобода испољавања вјере или убјеђења подвргава се само оним ограничењима која су прописана законом и која су неопходна у демократском друштву у интересу јавне безбједности, ради заштите јавног реда, здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.

Стандарди заштите права из члана 9 Европске конвенције према пракси Европског суда

45. Европски суд континуирано у својој пракси указује да је слобода мисли, савјести и вјере из члана 9 један од основа „демократског друштва“ у смислу Европске конвенције, па је између осталог, истакао да „у демократским друштвима у којима неколико религија коегзистира у оквиру једне исте популације може бити неопходно ограничити ову слободу како би се помирили интереси различитих група и обезбиједило да се свачија убјеђења поштују [...]. Суд је често наглашавао улогу државе као неутралног и непристрасног организатора упражњавања различитих вјера и убјеђења и наводио да та улога води јавном реду, вјерској хармонији и толеранцији у демократском друштву. Суд такође сматра да је обавеза државе да буде неутрална и непристрасна, неспојива с било каквим овлашћењем државе да оцјењује легитимност вјерских убјеђења и да та обавеза подразумијева да држава обезбиједи међусобну толеранцију између супротстављених група [...]“ (види Европски суд, *S. A. S. против Француске* [ВВ], пресуда од 1. јула 2014. године, представка број 43835/11, тач. 126 и 127).

46. Даље, према пракси Европског суда, члан 9 Европске конвенције не штити свако дјело које је мотивисано или инспирисано вјером или убјеђењем, те не гарантује увијек право на понашање у јавној сфери на начин који диктира вјера или убјеђење (види, између осталих, Европски суд, *Leyla Şahin против Турске* [ВВ], пресуда од 10. новембра 2005. године, представка број 44774/98, тач. 105 и 121).

47. Члан 9 Европске конвенције, у принципу, оставља широко поље слободне процјене приликом одлучивања да ли је и у којој је мјери ограничење права на испољавање вјере или убјеђења „неопходно“. Приликом утврђивања поља слободне процјене мора се водити рачуна и о томе шта је то што се доводи у питање. Када је ријеч о односу између државе и религије, о чему мишљење у демократском друштву може да буде веома различито, посебна важност даје се улози домаћег законодавца, као и томе да се у европским државама не може пронаћи једнообразан концепт важности религије у друштву и да се значење

или утицај јавног изражавања вјерских убјеђења разликује зависно од периода и контекста. Стога се правила у овој области разликују од једне државе до друге, зависно од националне традиције и захтјева да се заштите права и слободе других и да се одржи јавни ред и мир. Зато избор, обим и форма тих правила морају остати у домену одређене „слободне процјене“ државе јер зависе од специфичног домаћег контекста (види, *op. cit., Leyla Şahin*, тач. 108−110).

48. Такође, Европски суд је истакао да је његов задатак да утврдити да ли су мјере које су предузете на домаћем нивоу, у принципу, оправдане и сразмјерне (види Европски суд, *inter alia, Manoussakis и остали против Грчке*, пресуда од 26. септембра 1996. године, тачка 44 и *op. cit., Leyla Şahin*, тачка 110). Приликом рјешавања питања оправданости ношења вјерских симбола Европски суд је, између осталог, своја разматрања доводио у контекст секуларизма (*laïcité*). У вези с тим је закључено да је и секуларизам убјеђење заштићено чланом 9 Европске конвенције (види *Lautsi и други против Италије* [ВВ], пресуда од 18. марта 2011. године, представка број 30814/06, тачка 58), те да се циљ подржавања секуларних и демократских вриједности може повезати с легитимним циљем „заштите права и слобода других“ у смислу члана 9 став 2 Европске конвенције (види, *op. cit. Leyla Şahin*, тачка 99 и *Ahmet Arslan и други против Турске*, пресуда од 23. фебруара 2010. године, представка број 41135/98, тачка 43).

49. У више својих одлука Европски суд је истакао да ношење мараме представља „манифестацију искреног вјерског убјеђења“ заштићеног чланом 9 Европске конвенције (види *Bayatyan против Јерменије*, пресуда од 7. јула 2011. године, представка број 23459/03, тачка 111 и *Eweida и други против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 15. јануара 2013. године, представка број 48420/10 и др., тач. 82, 89 и 97). Ношење хиџаба – мараме која покрива косу и врат, а лице оставља видљивим − може се сматрати „чином мотивисаним или инспирисаним вјером или вјерским убјеђењима“ (види Европски суд, *Lachiri против Белгије*, пресуда од 18. септембра 2018. године, представка број 3413/09, тачка 31). При томе је хиџаб окарактерисан као „снажан вјерски/спољашњи симбол“ (види Европски суд, *Dahlab против Швајцарске*, одлука од 15. фебруара 2001. године, представка број 42393/98).

50. Забрана ношења вјерских симбола или одјеће на радном мјесту посебно се, у смислу праксе Европског суда, односи на јавне службенике који могу бити обавезани дужношћу дискреције, неутралности и непристраности, укључујући и дужност да не носе такве симболе и одјећу за вријеме вршења службених овласти. У вези с тим, Уставни суд указује да се у предмету *Dahlab* радило о забрани ношења мараме за вријеме наставе учитељици основне школе (*ibid.*), а у другом предмету о забрани ношења мараме за вријеме наставе универзитетској професорици (види *Kurtulmuş против Турске*, одлука од 24. јануара 2006. године,

представка број 65500/01, ЕСЉП 2006-II). У наведеним предметима Европски суд је одбацио као очигледно неосноване наводе подносилаца представки у односу на члан 9 Европске конвенције. Наиме, узимајући у обзир „поље слободне процјене које се мора оставити државама у свјетлу принципа неутралности јавне службе“, Европски суд је у наведеним одлукама закључио да је оспоравано мијешање било начелно оправдано и сразмјерно циљу који се жели постићи, односно да је забрана ношења хиџаба била неопходна у демократском друштву. Такође, Уставни суд указује и на предмет у вези са забраном ношења мараме на послу социјалној радници на психијатријском одјелу једне јавне болнице (види Европски суд, *Ebrahimian против Француске*, пресуда од 26. новембра 2015. године, представка број 64846/11). У том предмету француски судови су одлучили да је непродужење уговора подноситељици представке било у складу с принципима секуларизма и неутралности јавних служби. Европски суд је закључио да се оспоравано мијешање у слободу испољавања вјере подноситељице представке може сматрати сразмјерним циљевима који се желе постићи, те да је било неопходно у демократском друштву, због чега није утврђено кршење члана 9 Европске конвенције.

Пракса Уставног суда

51. Уставни суд подсјећа да је у одлукама бр. У-8/17 и У-9/21 разматрао питање забране ношења браде полицијским службеницима Граничне полиције Босне и Херцеговине (Одлука број *У-8/17*) те припадницима ОСБиХ (Одлука број *У-9/21*) у смислу гаранција права из члана II/3.ф) и г) Устава Босне и Херцеговине и чл. 8 и 9 Европске конвенције. У оба предмета Уставни суд је истакао да брада као дио тијела и физичког изгледа особе представља манифестацију вјере ако се носи с тим циљем, али да истовремено представља и аспект приватног живота будући да се не веже само за вјерска обиљежја. С обзиром на то да су оспорени прописи у наведеним предметима прописивали апсолутну забрану ношења браде, те да нису прописивали било какве одреднице о естетском изгледу браде или о било каквим другим карактеристикама, закључено је да такво ограничење не слиједи интерес општих циљева из става 2 чл. 8 и 9 Европске конвенције. Међутим, за разлику од браде чије ношење може да буде повезано са животним стилом, модом или неким другим личним опредјељењем које нужно не мора бити религијско, хиџаб недвосмислено представља вјерски симбол и одјевну праксу муслиманке као строгу вјерску обавезу, како то и апеланткиња наводи. Због тих разлога Уставни суд сматра да се његова пракса не може примијенити у овом предмету.

52. Поред тога, Уставни суд напомиње да је у својој недавно донесеној Одлуци број У-21/22 разматрао захтјев за оцјену уставности члана 5 став (3) Правилника о униформама који гласи: „Вјерска обиљежја уз униформу могу се носити на начин да иста не буду видљива.“ Уставни суд је у тој одлуци утврдио да је оспорена одредба у сагласности са чланом II/3.г) Устава Босне и Херцеговине и

чланом 9 Европске конвенције. Одлучујући о наведеном захтјеву, Уставни суд је, између осталог, подсјетио да је Европски суд у својој пракси истакао да може, по потреби, узети у обзир било који консензус и заједничке вриједности које произлазе из праксе држава потписница Европске конвенције. Такође је истакао да је из Правилника о униформама видљиво да се правила о видљивом истицању вјерских симбола у ОСБиХ једнако примјењују на све припаднике/припаднице те да је заштита принципа неутралности у ОСБиХ компатибилна с вриједностима на којима се заснивају Устав БиХ и Европска конвенција. Уставни суд је сматрао да Министарство одбране, због специфичног карактера ОСБиХ, може захтијевати од својих припадника/припадница да се суздрже од исказивања одређених вјерских убјеђења на радном мјесту. У вези с тим, Уставни суд је подсјетио на то да Европски суд истиче супсидијарну улогу механизма Европске конвенције, према којој домаће власти имају директан демократски легитимитет, те су у бољем положају да процијене потребе и услове у односу на питање о односима између државе и различитих религија, о којима мишљења у демократском друштву оправдано могу да буду веома различита. Осим тога, Уставни суд је истакао да се оспореном одредбом вјерска слобода у ОСБиХ не ограничава генерално те да је војним лицима омогућено обављање вјерских активности у складу са специфичностима сваке од вјера. Уставни суд је закључио да забраном ношења хиџаба уз униформу током војне службе у ОСБиХ није прекршено право на слободу вјере (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-21/22* од 18. јануара 2024. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 11/24).

Пракса Европског суда правде

53. Уставни суд указује и на праксу Европског суда правде у вези са забраном ношења хиџаба на радном мјесту. Наиме, Европски суд правде је 14. марта 2017. године донио двије пресуде. У предмету *Achbita*, који је донесен по захтјеву за прелиминарну одлуку који упутио Касациони суд Белгије, Европски суд правде је, између осталог, закључио да

> „[ч]лан 2(2)(а) Директиве 2000/78 мора се тумачити у смислу да забрана ношења исламске мараме, која произлази из интерног правила приватног предузећа које забрањује видљиво ношење било каквог политичког, филозофског или вјерског знака на радном мјесту, не представља директну дискриминацију на основу вјере или убјеђења у смислу те директиве“ (види Европски суд правде, Пресуда број Ц-157/15 од 14. марта 2017. године и Пресуда број Ц-344/20 од 13. октобра 2022. године, тачка 33).

54. У другом предмету *Bougnaoui*, који је донесен по захтјеву за прелиминарну одлуку који је упутио Касациони суд Француске, Европски суд правде је истакао да

„само у врло ограниченим околностима карактеристика која се односи на религију може представљати истински и одлучујући захтјев за занимање. У вези с тим, суд је закључио да спремност послодавца да узме у обзир жеље корисника да више не прима услуге тог послодавца које пружа радница која носи исламску мараму не може [се] сматрати стварним и одлучујућим захтјевом за занимање у смислу члана 4(1) Директиве 2000/78“ (види Европски суд правде, Пресуда број Ц-188/15 од 14. марта 2017. године).

Примјена наведених принципа на конкретан случај

55. Апеланткиња оспорава пресуде Суда БиХ тврдећи да је тим пресудама, између осталог, повријеђено и њено право из члана II/3.г) Устава Босне и Херцеговине и члана 9 Европске конвенције. Повреду наведеног права апеланткиња види у томе што је суд одбио њен тужбени захтјев којим је тражила да се утврди да је Министарство одбране прекршило њено право на слободу мисли, савјести и вјере зато што јој није омогућило да приликом обављања војне службе носи хиџаб. Имајући у виду наведено, Уставни суд запажа да у конкретном случају постоји право заштићено чланом 9 став 1 Европске конвенције, као и да оспорене пресуде несумњиво представљају мијешање у апеланткињино право на слободу вјере из члана 9 став 2 Европске конвенције. Стога ће Уставни суд даље испитати да ли су задовољени услови из тродијелног теста који, у смислу праксе Европског суда, подразумијева да мијешање мора да буде „прописано законом“, да слиједи један или више легитимних циљева наведених у ставу 2 члана 9 Европске конвенције и да је било „неопходно у демократском друштву“ ради постизања легитимног циља (види Европски суд, *Хамидовић против Босне и Херцеговине*, пресуда од 5. децембра 2017. године, представка број 57792/15, тачка 31).

Да ли је мијешање „прописано законом“

56. Уставни суд напомиње да мијешање у право на слободу вјере мора имати неки основ у домаћем праву. Према устаљеној пракси Европског суда, појам „закон“ има аутономно значење и мора се схватити у његовом „суштинском“, а не само у „формалном“ смислу (види, *op. cit.,* пресуда *Ebrahimian*, тачка 48 с даљњим референцама). Наведено је уједно одговор на један од кључних приговора из апелације. Наиме, апеланткиња тврди да мијешање у њено право на слободу вјере није било прописано законом, већ да је њено право, супротно стандардима из Европске конвенције, ограничено актом ниже правне снаге од закона који није донио колективни законодавни орган, већ појединац (министар одбране). У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је у Одлуци број У-21/22 већ закључио да је ограничење права на слободу вјере из члана 5 став 3 Правилника о униформама прописано „законом“. У вези с тим, Уставни суд је нагласио: „[...] При томе се може закључити да оспорена одредба на довољно јасан и предвидив начин омогућава сагледавање

њених посљедица по сва лица. Конкретно, оспорена одредба омогућава сваком да препозна и предвиди ограничења испољавања слободе вјере када је ријеч о ношењу видљивих вјерских обиљежја уз униформу. Осим тога, како је већ наведено, могућност ограничавања права из члана 9 Европске конвенције предвиђена је и Законом о слободи вјере [...]“ (види, *op. cit.,* Одлука број *У-21/22*, тачка 39). Стога, Уставни суд закључује да је и у конкретном случају мијешање у апеланткињино право из члана 9 Европске конвенције извршено на основу „закона“, те да овај стандард није доведен у питање зато што се акт којим је ограничено апеланткињино право не зове „законом“ у формалном смислу те ријечи.

Да ли постоји „легитиман циљ“

57. Надаље, апеланткиња сматра да мијешање у њено право није имало легитиман циљ, односно да су судови погрешно закључили да је у конкретном случају легитиман циљ „заштита јавног поретка“ из става 2 члана 9 Европске конвенције, будући да, како наводи, нису то образложили.

58. У вези с питањем постојања легитимног циља, Уставни суд запажа да је суд у предмету *Ebrahimian* навео да је у том предмету циљ био „да се обезбиједи поштовање свих вјерских убјеђења и духовних оријентација пацијената који су користили јавну услугу и били су корисници захтјева неутралности наметнутог подносиоцу представке тако што им се гарантује строга једнакост. Циљ је такође био обезбиједити да ови корисници уживају једнак третман, без разлике на основу вјере. У вези с тим, Суд понавља да је утврдио да је политика послодавца за промовисање једнаких могућности или избјегавање било каквог дискриминишућег понашања према другим лицима тежила легитимном циљу заштите права других [...]. Такође понавља да је очување принципа секуларизма циљ који је компатибилан с вриједностима које су у основи Конвенције [...]. У тим околностима, Суд сматра да је забрана подноситељици представке да испољава своја вјерска убјеђења док је обављала своје дужности била с циљем заштите ‘права и слобода других’ и да то ограничење није нужно требало додатно оправдавати разматрањем ‘јавне безбједности’ или ‘заштите јавног реда’, који су наведени у члану 9 став 2 Конвенције“ (*op. cit*., *Ebrahimian*, тачка 53).

59. Слично томе, Уставни суд запажа да је Суд БиХ такође закључио да ношење вјерских обиљежја у ОСБиХ може да утиче на заштиту права и слобода других, укључујући и могућност изазивања негативних међуљудских односа међу војницима ОСБиХ. Такође је закључио да то може да доведе до неповјерења грађана у војску с обзиром на састав и задатке ОСБиХ и осјетљивост друштва на вјерске симболе у јавном простору, посебно након сукоба који и данас изазива етничке и вјерске тензије у босанскохерцеговачком друштву. Осим тога, Уставни суд подсјећа да је Министарство одбране у одговору на тужбу и апелацију истакло да је сврха наведеног ограничења, које је прописано Правилником о униформама у

ОСБиХ, заштита принципа неутралности према цјелокупној босанскохерцеговачкој јавности, у чијој служби се налазе ОСБиХ. Наведени принцип неутралности односи се на све припаднике ОСБиХ јер им је свима забрањено да уз униформу носе видно истакнута вјерска обиљежја.

60. Уставни суд сматра да је Суд БиХ, као и Министарство одбране, дао јасне, разумне и убједљиве разлоге из којих произлази да је апеланткињино право на слободу вјере ограничено у складу с легитимним циљем заштите права и слобода других из става 2 члана 9 Европске конвенције. С обзиром на то, Уставни суд сматра да то ограничење „није морало бити мотивирано, даље, ограничењима јавне безбједности или заштитом јавног реда".

Да ли је мјера била неопходна у демократском друштву

61. Апеланткиња сматра да је Суд БиХ пропустио да испита и заузме став о томе да ли је забрана апеланткињи да носи мараму уз униформу ОСБиХ заиста неопходна мјера у демократском друштву, односно да ли је наведена мјера пропорционална легитимном циљу. У вези с овим питањем Уставни суд подсјећа да, према устаљеној пракси Европског суда, државе уговорнице имају одређено поље слободне процјене у оцјењивању постојања и обима потребе за мијешањем у права грађана, али то поље подлијеже европској супервизији, обухватајући и закон и одлуке које се примјењују, чак и оне које су донијели независни судови (*op. cit*., *Dahlab против Швајцарске*). Даље, према устаљеној пракси Европског суда, задатак суда је да утврди да ли су мјере које су предузете на националном нивоу биле у принципу оправдане, односно да ли су разлози изведени како би оправдали мјере „релевантни и довољни" и да ли су мјере пропорционалне легитимном циљу којем се тежи (види Европски суд, *Таганрог ЛРО и остали против Русије*, пресуда од 7. јуна 2022. године, представка број 32401/10 и др., тачка 150).

62. Уставни суд подсјећа да професионална војна лица у систему ОСБиХ осим ограничењу видљивог истицања вјерских симбола уз униформу подлијежу и низу других ограничења, попут ограничења у односу на политичко ангажовање и забрану синдикалног удруживања. Осим тога, Уставни суд је у Одлуци број У-21/22 навео да се статус припадника ОСБиХ разликује од статуса грађана који нису представници државе ангажовани у јавној служби и нису везани обавезом неутралности због свог службеног статуса. Таква неутралност је такође успостављена и у правосудним институцијама у Босни и Херцеговини, па, према законима о судовима, судијама и судским службеницима није дозвољено ношење истакнутих вјерских обиљежја нити држање таквих обиљежја у службеним просторијама (*ibid*., Одлука број *У-21/22*, тачка 44). Осим тога, Уставни суд је у истој одлуци указао да је вјерницима у ОСБиХ, укључујући и припаднике исламске вјере, одобрена широка лепеза вјерских активности у оквиру оружаних снага. Тако је муслиманима обезбијеђен мешџид у којем се обављају вјерски

обреди, дозвољено је припремање сехура и ифтара током поста за вријеме мјесеца рамазана и слично (*idem*, тачка 45). Такође, у контексту остваривања права из радног односа, професионалним војним лицима у ОСБиХ је законом, према члану 57 став 3 Закона о служби у ОСБиХ, омогућено одсуствовање шест радних дана с посла ради задовољавања вјерских потреба.

63. Надаље, Уставни суд истиче да је апеланткиња као припадница ОСБиХ приликом избора професије могла да буде свјесна могућности успостављања ограничења испољавања слободе вјере на радном мјесту, укључујући и забрану истицања вјерских обиљежја уз униформу (марама). Како је Министарство навело у одговору, апеланткиња је први уговор о пријему у професионалну војну службу, у којем је прихватила све услове службе, закључила 2008. године. Такође, како је наведено, приликом пријема није приговарала на постављене услове рада све до 2011. године, од када је почела да истиче наводне повреде права које гарантује Европска конвенција. Апеланткиња ово није оспорила.

64. Уставни суд такође подсјећа да се вјерска слобода у ОСБиХ не ограничава генерално. Напротив, Уставни суд је у Одлуци број У-21/22 навео „да се препознаје сензибилитет јавне власти у односу на ово питање по томе што је чланом 29 Закона о служби у Оружаним снагама БиХ војним лицима омогућено обављање вјерских активности у складу са специфичностима сваке од вјера“ (*op. cit*., Одлука број *У-21/22*, тачка 45). Ограничење се односи искључиво на јавно истицање вјерских симбола, што, како је већ наведено, јесте вјерски симбол (види тачку 49 ове одлуке). Стога Уставни суд сматра да је овакво ограничење било пропорционално легитимном циљу, те да је мијешање у апеланткињино право из члана 9 било „неопходно у демократском друштву“.

65. Имајући у виду све наведено, Уставни суд закључује да оспореним одлукама Суда БиХ није прекршено апеланткињино право на поштовање слободе манифестовања вјере из члана II/3.г) Устава Босне и Херцеговине и члана 9 Европске конвенције.

Забрана дискриминације

66. Апеланткиња наводи да јој је прекршено и право на недискриминацију из члана II/4. Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на слободу манифестовања вјере из члана 9 Европске конвенције.

67. Члан II/4. Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уживање права и слобода, предвиђених овим чланом или међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбијеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што су пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и

социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

68. Члан 14 Европске конвенције гласи:

Уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбјеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

69. Уставни суд подсјећа на то да дискриминација постоји ако резултира различитим поступањем с лицима у аналогним или релевантно сличним околностима (види предмет *X и други против Аустрије* [ВВ], пресуда од 19. фебруара 2013. године, представка број 19010/07, тачка 98). Међутим, не представља свако различито поступање уједно и повреду члана 14 Европске конвенције. Различито поступање је дискриминишуће ако нема објективног и разумног оправдања, другим ријечима, ако не тежи легитимном циљу или ако нема разумног односа пропорционалности између коришћених средстава и циља који се жели остварити (види Европски суд, *Губерина против Хрватске*, пресуда од 22. марта 2016. године, представка број 23682/13, тачка 69). Стога је потребно у сваком конкретном случају установити да ли се према апеланту поступало другчије него према другима у истим или сличним ситуацијама.

70. У конкретном случају, апеланткиња сматра да је дискриминисана по основу вјере због тога што војници других конфесија наводно носе „наруквице“ вјерског карактера, док је њој забрањено да носи мараму док је у униформи. У вези с тим, Уставни суд указује да је апеланткиња овај приговор истицала и у поступку пред редовним судом, али да у том смислу нису изнесени било какви докази (види тачку 11 ове одлуке). На тај начин апеланткиња није учинила вјероватним своје наводе о постојању дискриминације у односу на упоредну групу на коју се позвала, па Уставни суд сматра да су такви наводи неосновани.

71. Даље, апеланткиња наводи да је дискриминисана „по основу пола и вјере“ због тога што је мушким припадницима ОСБиХ дозвољено вјерско изражавање на радном мјесту, док њој као жени то није дозвољено. У вези с тим, Уставни суд запажа да апеланткиња под „вјерским изражавањем на радном мјесту“ заправо сматра дозволу мушкарцима у ОСБиХ да носе браду. Овај приговор је апеланткиња истакла и пред Судом БиХ, који је такав приговор одбио уз образложење да „војници нису упоредна категорија“ (види тачку 16 ове одлуке). Међутим, овакво образложење Уставни суд не може прихватити. Наиме, апеланткиња се позива и на дискриминацију по основу пола па је онда сасвим прихватљиво да указује на „војнике који носе браду“ као знак вјерског изражавања. Стога су војници који носе браду и који су припадници исламске вјере упоредна категорија. Даље је потребно одговорити на питање да ли постоји разумно и објективно оправдање за наведено

разликовање. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је у Одлуци број У-9/21 навео да ношење браде није неопходно и искључиво вјерско обиљежје, већ може да буде повезано са животним стилом, модом или неким другим личним опредјељењем (види тачку 51 ове одлуке). Хиџаб, с друге стране, представља вјерски симбол и одјевну праксу муслиманке (види тачку 49 ове одлуке), а апеланткиња чак истиче да је то и „строга вјерска обавеза коју су обавезне поштовати муслиманке“. Уставни суд подсјећа да је сврха наведеног ограничења, како је у одговору на апелацију наведено, да се заштити принцип неутралности према цјелокупној босанскохерцеговачкој јавности, у чијој служби се налазе ОСБиХ, као и да се тај принцип односи на све припаднике ОСБиХ јер им је свима забрањено да уз униформу носе видно истакнута вјерска обиљежја. У таквој ситуацији Уставни суд сматра да је разликовање мушкараца који носе браду која није искључиво вјерско обиљежје и жена које носе хиџаб као вјерски симбол или строгу вјерску обавезу разумно и објективно оправдано. Стога Уставни суд не може закључити да је апеланткиња дискриминисана по основу пола.

72. С друге стране, у вези с наводима да је апеланткиња дискриминисана у односу на вјерске службенике којима је дозвољено ношење вјерске одјеће, Уставни суд у цијелости прихвата закључак Суда БиХ о томе да ово није упоредна група у односу на коју би се могла утврђивати евентуална дискриминација. Наиме, вјерски службеници у војсци имају нешто другачији статус у односу на остале војнике с обзиром на разлоге због којих постоје у ОСБиХ, а то је омогућавање остваривања слободе вјере припадницима ОСБиХ. Осим тога, Правилником о униформи је прописано да вјерски службеници у ОСБиХ нису обавезни да носе униформу за вријеме обављања вјерске службе, што значи да у свим другим приликама морају носити прописану униформу. Апеланткиња је навела да јој наметнуто ограничење онемогућава да обавља молитву, те да је и у вези с тим дискриминисана. Међутим, апеланткиња ни пред редовним судовима нити пред Уставним судом није доставила било какав доказ да у вријеме обављања молитве не може носити мараму, односно није доказала вјероватност такве дискриминације, због чега Уставни суд ове наводе не може прихватити.

73. Апеланткиња је такође навела да је од доношења наредбе 2012. године којом је премјештена из Пазарића у Устиколину обављала своје послове у униформи с марамом без било каквих проблема све до 2019. године, када је Министарство одбране донијело нову наредбу којом јој је изречена дисциплинска мјера „укор“. Међутим, ту дисциплинску мјеру апеланткиња није оспоравала у редовном поступку, па је Уставни суд не може ни разматрати у овој одлуци.

74. На основу свега наведеног, Уставни суд сматра да су апеланткињини наводи о кршењу права на недискриминацију из члана II/4. Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на слободу манифестовања вјере неосновани.

Право на правично суђење

75. Члан II/3. Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

76. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. […]

77. У вези с приговорима који се односе на стандарде члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд запажа да је апеланткиња у великој мјери поновила наводе које је Уставни суд већ размотрио у оквиру права из члана 9 Европске конвенције и забране дискриминације, па их неће поново разматрати. Остали наводи које је у вези с правом на правично суђење истакла тичу се наводног занемаривања исказа четири свједока које је апеланткиња предложила, те уважавања „само изјаве представника Министарства одбране“. Такође, апеланткиња наводи и да је суд занемарио препоруку омбудсмена, да је пропустио утврдити да постоји дио униформе „поткапа“ који изгледом одговара покривалу за главу, те да се суд није очитовао о фетви Исламске заједнице у којој је изнесен став о обавези ношења мараме.

78. Уставни суд подсјећа да је, према пракси Европског суда, првенствено на домаћим органима, нарочито судовима, да рјешавају проблеме тумачења домаћих закона. Европски суд истиче да не треба поступати као суд „четврте инстанце“ те да стога неће, према члану 6 став 1 Европске конвенције (којем кореспондира члан II/3.е) Устава Босне и Херцеговине) доводити у питање оцјену домаћих судова, осим ако се њихова утврђења могу сматрати произвољним или „очигледно неразумним“ (види Европски суд, *Ашћерић против Босне и Херцеговине*, одлука од 17. децембра 2019. године, представка број 52871/13, тачка 23 с даљњим референцама). Такву праксу досљедно прати и Уставни суд у односу на одлуке редовних судова (види, између осталих, Одлуку о допустивости и меритуму број *АП-4033/20* од 22. јуна 2022. године, тач. 42−45 с даљњим референцама, објављену на www.ustavnisud.ba).

79. Осим тога, право на образложену одлуку представља неодвојив дио права на правично суђење и оно обавезује судове да образложе своје одлуке. Наиме, недостатак довољних и релевантних разлога у судској одлуци може да указује, између осталог, на арбитрарно судско одлучивање. Међутим, то не значи и обавезу судова да детаљно одговоре на сваки аргумент који странке изнесу у поступку, већ морају да одговоре на оне аргументе који су кључни и одлучујући за доношење одлуке (види, нпр. Европски суд, *Петровић и други против Црне Горе*, пресуда од

17. јула 2018. године, представка број 18116/15, тачка 41, и Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-81/21* од 2. новембра 2022. године, став 23 с даљњим референцама, објављена на www.ustavnisud.ba).

80. Имајући у виду наведену праксу те приговоре који су изнесени у апелацији, Уставни суд запажа да је апеланткињин приговор о томе да „други војници носе вјерске наруквице“, али „да не може навести име неког колеге који је носио вјерску наруквицу“ одбијен управо зато што о томе апеланткиња није пружила било какве доказе, о чему је дато довољно образложење у оспореним одлукама (види тачку 11 ове одлуке). Даље, неосновани су и апеланткињини наводи да суд није цијенио исказе лица која је она предлагала за свједоке. Наиме, Суд БиХ је при доношењу одлуке имао у виду садржај исказа које су дали представници Министарства одбране као и свједоци које је предложила апеланткиња (види тачку 13 ове одлуке). Суд је цијенио исказе свих саслушаних свједока, што је битно за стандарде члана 6 став 1 Европске конвенције, о чему је такође дао довољно образложење, па у таквој ситуацији чињеница да суд при доношењу пресуде није прихватио исказе апеланткињиних свједока не може водити ка повреди права на правично суђење из наведеног члана Европске конвенције.

81. Такође, Уставни суд запажа да је Суд БиХ имао у виду препоруку омбудсмена, али да није прихватио закључке из те препоруке (види тачку 5 ове одлуке). Ово такође не може водити кршењу права на правично суђење будући да судови немају обавезу да прихвате правно мишљење Канцеларије омбудсмена. Суд БиХ је у оспореним одлукама испитао сва кључна питања која је испитивао и омбудсмен, па чињеница да је суд на основу изведених доказа дошао до другачијег закључка не крши право на правично суђење. Осим тога, неоснована је и апеланткињина тврдња да суд није имао у виду њене наводе у вези с ношењем „поткапе“. Наиме, Суд БиХ је имао у виду те наводе, па их је цијенио и у контексту исказа представника Министарства одбране, те закључио да је неоснован апеланткињин захтјев да јој се умјесто мараме дозволи да носи поткапу, о чему је такође дао довољно образложење (види тачку 13 ове одлуке).

82. Даље, Уставни суд сматра да су апеланткињини наводи да суд није утврдио постојање „фетве“, која говори о обавезности ношења мараме не могу водити кршењу права на правично суђење, с обзиром на то да мишљења и упуте за практиковање вјере које вјерницима дају вјерски органи немају утицаја на примјену и поштовање закона које доноси јавна власт. Уставни суд истиче да питање прихватања и поштовања вјерских обавеза представља дио свачијег личног убјеђења и вјеровања, али да у држави која је Законом о слободи вјере уређена на принципу секуларности и у којој су цркве и вјерске заједнице одвојене од државе таква обавеза не може створити обавезу држави да у јавној служби у сваком случају омогући јавно показивање вјерских симбола. Стога су и ови наводи о кршењу права на правично суђење неосновани.

83. Уставни суд запажа да је апеланткиња навела да Суд БиХ није навео на основу којег члана закона је одбацио као недопуштен дио тужбеног захтјева који се односио на захтјев да суд наложи Министарству одбране да усклади своје интерне акте и допуни Правилник о униформама тако да омогући ношење хиџаба. Међутим, Уставни суд запажа да је Суд БиХ дао довољно образложење о томе да редовни суд не може у парничном поступку наложити усклађивање и допуњавање Правилника о униформама, те да се оспоравање тог акта у смислу уставности може поставити само пред Уставним судом. Стога су и ови апеланткињини наводи о кршењу права на правично суђење неосновани.

84. На крају, Уставни суд истиче да апеланткиња нити једним наводом није довела у питање правичност поступка у цјелини, нити је доказала да је поступак на било који начин у процесном смислу спроведен на њену штету, већ је само незадовољна резултатом поступка.

85. Имајући у виду све наведено, Уставни суд закључује да су апеланткињини наводи неосновани те да оспореном одлуком Суда БиХ није прекршено апеланткињино право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на приватни и породични живот, дом и преписку

86. Члан II/3. Устава Босне и Херцеговине гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

ф) Право на приватни и породични живот, дом и преписку.

87. Члан 8 Европске конвенције гласи:

1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавне власти се не смију мијешати у остваривање овог права осим ако то није у складу са законом и неопходно у демократском друштву у интересима националне безбједности, јавне безбједности или економске добробити земље, ради спречавања нереда или криминала, ради заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.

88. Основна сврха члана 8 Европске конвенције је заштита појединаца од арбитрарних мијешања власти у њихова права гарантована чланом 8 Европске конвенције (види Европски суд, *Лазорива против Украјине,* представка број 6878/14, пресуда од 17. априла 2018. године, тачка 62). Став 2 члана 8 Европске конвенције допушта јавним властима, у одређеним случајевима, мијешање у права појединаца гарантована првим ставом члана 8 Европске конвенције. Да би мијешање јавних власти било оправдано, оно мора бити „у складу са законом“. Тај услов законитости,

у складу са значењем термина Европске конвенције, састоји се од више елемената: а) мијешање мора да буде засновано на домаћем или међународном закону, б) закон о којем је ријеч мора да буде примјерено приступачан тако да појединац буде упућен на околности закона који се мора примијенити на дати предмет и ц) закон мора да буде формулисан с одговарајућом тачношћу и јасноћом да би се појединцу омогућило да према њему прилагоди своје поступке. Уколико се установи да је мијешање јавних власти било у складу са законом, мора се утврдити да ли је то мијешање било „неопходна мјера у демократском друштву“ и да ли је мијешање било у вези с једним од циљева наведених у ставу 2 члана 8 Европске конвенције. У том контексту треба размотрити да ли је одлука јавних власти имала легитиман циљ и да ли је представљала мјеру која је била неопходна у демократском друштву.

89. Приликом разматрања да ли је повријеђен члан 8 Европске конвенције, Уставни суд првенствено мора да утврди да ли се поступак тиче апеланткињиног приватног живота у смислу члана 8 Европске конвенције. У вези с тим, Уставни суд указује на то да је неспорно да се приватни живот, како је навео Европски суд, не простире само на сферу „личног“ и „унутрашњег“, већ је проширен и на међудјеловање појединца и других људи, чак и у јавном контексту. Осим тога, Уставни суд истиче да суштина сваког појединачног случаја одређује да ли се одређени животни аспект може оквалификовати као „приватни живот“ у смислу Европске конвенције. У том смислу, Уставни суд подсјећа и на успостављене принципе из праксе Европског суда којима је, између осталог, на уопштен начин истакнуто да „приватни живот“ обухвата широк спектар активности у личној сфери (види *S. i Marper против Уједињеног Краљевства*, став 66), из чега слиједи да ће се узети у обзир све промјене које се догађају у друштву. Осим такозваног ужег круга у оквиру којег појединац слободно живи свој живот по сопственом нахођењу и који апсолутно искључује било кога споља, право на приватни живот обухвата и односе које појединац успоставља са свим осталим људским бићима, односно „спољним свијетом“ у смислу „приватног друштвеног живота“ (види *Niemetz против Њемачке*, *Bărbulescu против Румуније* [GC], став 71 и *Botta против Италије*, став 32). Наведено може под одређеним околностима укључивати и професионалне активности (види *Fernández Martínez против Шпаније* [GC], став 110; *Антовић и Мирковић против Црне Горе*, став 42) и пословне активности (види *Satakunnan Markkinapörssi Oy* и *Satamedia Oy против Финске* [GC], став 130), будући да већина људи управо кроз те области успоставља најзначајније и најчешће односе са спољним свијетом.

90. У конкретном случају, забрана ношења хиџаба односи се искључиво на вријеме у којем апеланткиња обавља своје послове у ОСБиХ. Наиме, Уставни суд запажа да Правилник о униформама експлицитно прописује да војна лица нису обавезна да носе војну униформу ван радног времена (види тачку 35 ове одлуке). Стога Уставни суд сматра да се поступак у којем су донесене оспорене пресуде не тиче апеланткињиног приватног живота у смислу члана 8 Европске конвенције, због чега су неосновани наводи да је дошло до повреде апеланткињиног права из члана II/3.ф) Устава БиХ и члана 8 Европске конвенције.

Остали наводи

91. Уставни суд сматра да нема потребе посебно разматрати апеланткињине наводе да су оспореним одлукама повријеђене одредбе члана 18 Међународног пакта о грађанским и политичким правима будући да је суштина гаранција из поменуте одредбе иста као и гаранција коју пружа одредба члана 9 Европске конвенције коју је Уставни суд већ размотрио.

VII. Закључак

92. Уставни суд закључује да прописивањем забране истицања вјерских симбола у ОСБиХ није повријеђено апеланткињино право на манифестовање вјере загарантовано чланом II/3.г) Устава Босне и Херцеговине и чланом 9 Европске конвенције када је ограничење, које је било законито, имало легитиман циљ и када постоји разуман однос пропорционалности између ограничења и легитимног циља којем се тежи.

93. Такође, Уставни суд закључује да није повријеђено ни апеланткињино право на недискриминацију из члана II/4. Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на слободу вјере и по основу пола.

94. Уставни суд закључује да није повријеђено апеланткињино право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције будући да је Суд БиХ у оспореној одлуци дао довољну и јасну оцјену утврђеног чињеничног стања и примјене материјалног и процесног права, те о свим кључним питањима дао образложење које задовољава стандард права на образложену одлуку.

95. Уставни суд закључује да нема кршења права на приватни живот из члана II/3.ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције када апеланткиња у конкретном случају нема право које се може подвести под појам „приватног живота“ из наведеног члана Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције.

96. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

97. У складу са чланом 43 став (1) Правила Уставног суда, судија Уставног суда Мирсад Ћеман је дао издвојено мишљење које чини саставни дио ове одлуке.

98. Према члану VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Издвојено мишљење судије Мирсада Ћемана

Члан 43 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник БиХ“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24)

Уставни суд је одбио као неосновану апелацију Емеле Капиџија из Сарајева против Пресуде Суда Босне и Херцеговине број С1 3 П 035228 21 Гж од 19. априла 2021. године закључујући да:

− прописивањем забране истицања вјерских симбола у Оружаним снагама Босне и Херцеговине није повријеђено апеланткињино „право на манифестовање вјере“ загарантовано чланом II/3.г) Устава Босне и Херцеговине и чланом 9 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода када је ограничење, које је било законито, имало легитиман циљ и када постоји разуман однос пропорционалности између ограничења и легитимног циља којем се тежи;

− није повријеђено ни апеланткињино „право на недискриминацију“ из члана II/4. Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на слободу вјере и по основу пола;

− није повријеђено апеланткињино „право на правично суђење“ из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције будући да је Суд БиХ у оспореној одлуци дао довољну и јасну оцјену утврђеног чињеничног стања и примјене материјалног и процесног права, те о свим кључним питањима дао образложење које задовољава стандард права на образложену одлуку, те да

− нема ни кршења „права на приватни живот“ из члана II/3.ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције када апеланткиња у конкретном случају нема право које се може подвести под појам „приватног живота“ из наведеног члана Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције.

Уставни суд је у конкретном случају, поред осталог, нашао да „постоји право заштићено чланом 9 став 1 Европске конвенције“, као и да оспорене пресуде несумњиво представљају „мијешање у апеланткињино право“ на слободу вјере из члана 9 став 2 Европске конвенције те ће испитати да ли су задовољени „услови из тродијелног теста“ који, у смислу праксе Европског суда, подразумијевају да мијешање мора бити „прописано законом“, да слиједи један или више легитимних циљева наведених у ставу 2 члана 9 Европске конвенције и да је мијешање било „неопходно у демократском друштву“ ради постизања легитимног циља.

Приликом одлучивања Уставни суд се позвао на праксу Европског суда за људска права (ЕСЉП) у Страсбуру као и на праксу Европског суда правде у Луксембургу.

Уставни суд је и у овој одлуци више пута подсјетио на схватање/стандард ЕСЉП у вези с примјеном члана 9 Европске конвенције који, у принципу, оставља „широко поље слободне процјене“ приликом одлучивања да ли је и у којој

мјери, у овом случају ограничења права на испољавање вјере или увјерења било „неопходно“. (Тачка 54 образложења: „[...] Када је ријеч о односу између државе и религије, о чему мишљење у демократском друштву може да буде веома различито, ‘посебна важност даје се улози домаћег законодавца’, као и томе да се у европским државама ‘не може пронаћи једнообразан концепт важности религије у друштву’ и да се значење или утицај јавног изражавања вјерских убјеђења разликују зависно од периода и контекста. Стога се правила у овој области разликују од једне државе до друге, ‘зависно од националне традиције’, и захтјева да се заштите права и слободе других и да се одржи јавни ред и мир. Зато избор, обим и форма тих правила морају остати у домену одређене ‘слободне процјене’ државе јер ‘зависе од специфичног домаћег контекста’.“ [*op. cit*., *Leyla* Şahin, тач. 108−110])

Истовремено, Уставни суд је занемарио образложено мишљење и препоруку Институције омбудсмена Босне и Херцеговине које, истина, нема извршну снагу, али логиком установљења те институције, њеног постојања, традиције и претпостављеног ауторитета, њена је улога и мисија да предано и без предрасуда заговара, промовише и штити уставна и конвенцијска права и слободе.

Из опширног образложења одлуке очигледно је да се Уставни суд, углавном, сложио с правним схватањем, аргументацијом и образложењем ресорног министарства и редовног суда изразивши то тако што и Уставни суд сматра „да је Суд БиХ, као и Министарство одбране, дао јасне, разумне и увјерљиве разлоге, из којих произлази да је апеланткињино право на слободу вјере ограничено у складу с ‘легитимним циљем’ заштите права и слобода других из става 2 члана 9 Европске конвенције“ (тачка 67 образложења). Истина, за разлику од редовног суда, Уставни суд, с обзиром на то а реферишући се на ЕСЉП, сматра да то ограничење у конкретном случају „није морало бити мотивирано, даље, ограничењима јавне безбједности или заштитом јавног реда“.

Произлази, дакле, да се Уставни суд, заправо већина мојих колегица и колега, сложио с мишљењем редовног суда „да би допуштење ношења хиџаба/мараме уз војничку униформу“ у оружаним снагама БиХ могло „довести до неповјерења грађана у војску“ с обзиром на састав и задатке ОСБиХ и „осјетљивост друштва“ на вјерске симболе у јавном простору, посебно након сукоба који и данас изазива „етничке и вјерске тензије у босанскохерцеговачком друштву“, те мишљењем ресорног министарства да је сврха наведеног ограничења, која је прописана Правилником о униформама у ОСБиХ, да се „заштити „принцип неутралности“ према цјелокупној босанскохерцеговачкој јавности, у чијој служби се налазе ОСБиХ“ (тачка 48 образложења).

Управо из овога и оваквога става произлази „моје принципијелно неслагање“ с приступом и одлуком већине. Уз дужно поштовање, нисам се могао сложити с таквим ставом. Моји разлози су, укратко, сљедећи.

Прије свега, сагласан сам да је у конкретном случају (иако не подржавам одлучење) мијешање у апеланткињино право из члана 9 Европске конвенције извршено на основу „закона“, те да овај стандард није доведен у питање зато што се акт којим је ограничено апеланткињино право у формалном смислу не зове „закон“. То је у одлуци сасвим добро образложено.

Међутим, када је ријеч о „кључном питању меритума“, сматрам да је, независно од праксе ЕСЉП на коју се у одлуци позива, Уставни суд одбијајуће одлучење поставио на, у основу, погрешну премису, из које је онда произашла „правна и друга конструкција“, према којој поједини облици слободног и транспарентног манифестовања вјере (у овом случају хиџаб/марама као дио униформе) могу „наводно“ утицати на заштиту права и слобода других, укључујући (посебно: напомена М. Ћ.) могућност изазивања негативних међуљудских односа (?!) међу војницима Оружаних снага БиХ, односно да то доприноси нестабилности у мултиконфесионалном и плуралном друштву, па је у одређеној мјери ограничавање права на јавно истицање вјерских обиљежја и симбола легитимно итд.

Дубоко сам убијеђен да је овакав приступ погрешан и да важећи уставни (и конвенцијски) концепт људских права и слобода у Босни и Херцеговини, на начин како то апеланткиња наводи и заговара, не противрјечи моделу секуларне државе какав већ имамо у Босни и Херцеговини (тачка 29 образложења). Истина, стандард слободне процјене и специфичност домаћег контекста узети су у обзир, али супротно ономе што би, према моме мишљењу, специфични домаћи контекст и искуство подразумијевали па и обавезивали.

Дакле, не слажем се да је ограничење, иако законито, имало легитиман циљ нити да у конкретном случају постоји разуман однос пропорционалности између ограничења и легитимног циља којем се тежи на начин како је суд одлучио и образложио.

Апеланткиња је у том смислу дала сасвим довољну аргументацију, засновану такође на пракси ЕСЉП. Поткријепила ју је и примјерима праксе једног броја држава не само чланица Савјета Европе него и других демократских држава. Наведени примјери јасно илуструју да на функционалност оружаних снага нити на међуљудске односе „не утичу сами по себи негативно“ неки специфични детаљи (дијелови) војничке или пак полицијске униформе које појединци, ако желе, могу користити или користе мотивисани својим вјерским убјеђењима. Тим прије, по моме мишљењу, у бх. околностима овакво ограничење није неопходно за јединствено функционисање система одбране нити је неопходна мјера у демократском друштву какво је босанскохерцеговачко, са свим својим карактеристикама и особеностима.

С обзиром на наведено, не сматрам потребним све ово даље и додатно образлагати.

Ипак, као и апеланткиња, подсјећам на пресуду ЕСЉП у предмету *Lautsi и други против Италије* (апликација број 30814/06). Иако не једногласно, Велико

вијеће ЕСЉП је, за разлику од првостепеног вијећа, у овом случају уважило, рекао бих, не само историјски него и културолошки аспект, те пресудило да „распеће у учионици јавних школа“ не представља кршење људских права.

За разлику од случаја *Lautsi и други против Италије* у којем се школски амбијент односи на све ученике, право (а не обавеза!!!) ношења хиџаба/мараме мотивисано вјерским разлозима (у конкретном случају марама би наликовала „поткапи“, која је већ саставни дио униформе) јесте индивидуално право за које би се морало имати разумијевања. То сасвим сигурно не би утицало на функционалност униформе, поготово не на „повјерење грађана у војску, а ни на права и слободе других“. Напротив. Један број саслушаних свједока пред редовним судом је, уосталом, то и потврдио истичући да им није познато да на било који начин ношење хиџаба/мараме може да угрози права других, нити је то суд доказао (тачка 22 образложења), али ни редовни суд нити Уставни суд то нису узели у обзир − управо, према моме мишљењу, због погрешне премисе од које су кренули и, у коначници, донијели одлуку какву су донијели.

Предмет број АП-2679/23

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација С. Ш., којег заступа Жељко Шурлан, адвокат из Бање Луке, поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број 11 0 К 026524 23 Кж 15 од 1. јуна 2023. године и Рјешења Окружног суда у Бањој Луци – Посебно одјељење за сузбијање корупције, организованог и најтежих облика привредног криминала број 11 0К 026524 23 Кв 22-п од 25. маја 2023. године

Одлука од 11. јула 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП-2679/23**, рјешавајући апелацију С. Ш., на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 11. јула 2023. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација С. Ш. поднесена против рјешења Врховног суда Републике Српске бр. 11 0 К 026524 23 Кж 15 од 1. јуна 2023. године и 11 0 К 026524 23 Кж 16 од 4. септембра 2023. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и у „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. С. Ш. (у даљњем тексту: апелант) из Бање Луке, којег заступа Жељко Шурлан, адвокат из Бање Луке, поднио је 5. јуна 2023. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број 11 0 К 026524 23 Кж 15 од 1. јуна 2023. године и Рјешења Окружног суда у Бањој Луци – Посебно

одјељење за сузбијање корупције, организованог и најтежих облика привредног криминала (у даљњем тексту: Окружни суд) број 11 0К 026524 23 Кв 22-п од 25. маја 2023. године. Апелација је заведена под бројем АП-2679/23.

2. Исти апелант, којег заступа исти адвокат, поднио је 28. септембра 2023. године апелацију Уставном суду против Рјешења Врховног суда број 11 0 К 026524 23 Кж 16 од 4. септембра 2023. године и Рјешења Окружног суда број 11 0К 026524 23 Кв 23-п од 25. јула 2023. године. Апелација је заведена под бројем АП-4205/23.

3. Имајући у виду да су апелацијама оспорене одлуке које се односе на истог апеланта, те да апелације покрећу иста правна питања, Уставни суд је, у складу са чланом 32 став (1) Правила Уставног суда, одлучио да споји апелације и донесе једну одлуку под бројем АП-2679/23.

II. Поступак пред Уставним судом

4. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда, Окружног суда и Републичког тужилаштва – Посебно одјељење за сузбијање корупције, организованог и најтежих облика привредног криминала (у даљњем тексту: Тужилаштво) затражено је да доставе одговор на апелацију. Позвани су доставили одговор, који је послат апеланту ради евентуалног изјашњења. Апелант се изјаснио 21. августа, а 25. септембра 2023. године је послао обавијест с новим информацијама о предмету.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

Чињенице у предмету број АП-2679/23

6. Рјешењем Окружног суда утврђено је да након потврђивања оптужнице због кривичног дјела тешког убиства из члана 125 став 2 Кривичног законика Републике Српске (у даљњем тексту КЗ) нису престали разлози због којих је апеланту одређен притвор рјешењем судије за претходно саслушање. Притвор је продужен због притворских разлога прописаних чланом 197 став 1 тач. а) и в) Закона о кривичном поступку (у даљњем тексту: ЗКП), односно због опасности од бјекства и понављања кривичног дјела. Утврђено је да притвор може трајати до изрицања првостепене пресуде, а најдуже три године од потврђивања оптужнице, уз обавезну двомјесечну контролу. С обзиром на то да је од посљедње контроле притвора протекао рок од два мјесеца, суд је, у складу са чланом 202 ЗКП-а, испитао основаност даљњег трајања притвора. Оцјеном доказа суд је утврдио постојање основане сумње да је апелант, заједно с више за сада неидентификованих лица, лишио живота С. Ћ., на начин описан у оптужници, чиме је починио кривично дјело тешког убиства. У односу на опасност од бјекства, суд је указао да је апелант

био недоступан органима гоњења, те је за њим расписана потјерница. Према оперативним сазнањима, апелант је илегално ушао у Хрватску, гдје је боравио до повратка у БиХ. Пресудом из 2018. године апелант је осуђен за кривично дјело кријумчарења. Суд је навео да апелант у БиХ нема запослење, нити имовину, а да потврђена оптужница несумњиво представља мотив за бјекство. Све наведене околности, како је даље образложено, указују на оправдану бојазан да би апелант могао побјећи и тако онемогућити даље успјешно вођење поступка. У односу на опасност од понављања кривичног дјела, Окружни суд је указао на раније пресуде против апеланта за веома тешка кривична дјела. Када се има у виду бројност ранијих осуда за кривична дјела за која су апеланту изречене затворске казне, суд је закључио да је „јасно да оне на апеланта нису остваривале позитиван утицај". Наиме, како је наведено, апелант је у континуитету наставио да врши кривична дјела. При томе је суд узео у обзир и да апелант није ожењен, нема дјецу и није запослен.

7. Врховни суд је Рјешењем број 11 0 К 026524 23 Кж 15 од 1. јуна 2023. године одбио апелантову жалбу против првостепеног рјешења. Врховни суд је оцијенио неоснованим приговор да се апелант налази у притвору незаконито и без правног основа. Наиме, како је образложено, апеланту се ставља на терет кривично дјело тешког убиства, за које је била прописана казна затвора од десет година или дуготрајног затвора. Ово значи, како даље образлаже суд, да се апеланту не може изрећи казна доживотног затвора која је прописана измјенама КЗ-а након извршења дјела. У вези с тим, суд је истакао да апелант „губи из вида" да је у вријеме када је почињено кривично дјело у тада важећем КЗ-у као најстрожа казна била прописана казна дуготрајног затвора, што је повлачило могућност продужења притвора након потврђивања оптужнице до три године. Суд је даље указао да је измјенама и допунама КЗ-а казна дуготрајног затвора замијењена у казну доживотног затвора. Посљедично томе, у ЗКП-у се могућност продужења притвора након потврђивања оптужнице везује за кривична дјела за која је прописана казна доживотног затвора као најтежа казна у систему казни. Дакле, како је суд навео, продужење притвора након потврђивања оптужнице у трајању до три године се, према одредбама члана 202 став 2 тачка г) ЗКП-а, везује за најтежу казну прописану у систему казни у складу с одредбама КЗ-а, а то је дуготрајни затвор, како је било прописано законом који је важио у вријеме извршења кривичног дјела, односно казна доживотног затвора према сада важећем КЗ-у. Стога је неоснован апелантов приговор да је у конкретном случају искључена могућност да се апеланту продужи притвор у трајању до три године јер за кривично дјело које му је стављено на терет није могуће изрећи казну доживотног затвора.

Чињенице у предмету број АП-4205/23

8. Рјешењем Окружног суда број 11 0 К 026524 23 Кв 23-п од 25. јула 2023. године утврђено је да нису престали разлози за притвор, који је након потврђивања

оптужнице у складу са чланом 202 ЗКП-а продужен због опасности од бјекства и понављања кривичног дјела.

9. Врховни суд је Рјешењем број 11 0 К 026524 23 Кв 23-п од 25. јула 2023. године одбио као неосновану апелантову жалбу. Апелантов жалбени приговор да је незаконито у притвору јер се за кривично дјело које му се ставља на терет не може изрећи казна доживотног затвора суд је цијенио неоснованим указујући на образложење дато у рјешењу од 1. јуна 2023. године (види тачку 7 одлуке). Врховни суд је такође утврдио да је без основа жалбени приговор којим се указује на повреду пресумпције невиности због начина образложења рјешења, указујући на одлуке Уставног суда.

IV. Апелација

а) Наводи из апелација

10. Апелант указује на повреду права из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1 тачка ц) и ст. 3 и 4 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), право из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6, као и права из члана 13 Европске конвенције. Суштински, апелант се жали на продужење притвора након 23. марта 2023. године. Апелант понавља наводе које је износио и током поступка, односно да треба бити пуштен из притвора јер закон не прописује продужење притвора до три године за „дуготрајни затвор“. Апелант указује да је оптужен за кривично дјело за које се може изрећи казна дуготрајног затвора, а не казна доживотног затвора. Стога му притвор након потврђене оптужнице не може трајати до три године јер основ на који се позива суд из члана 202 став 2 тачка г) ЗКП-а захтијева кривично дјело с прописаном казном доживотног затвора. Сматра да суд погрешно примјењује материјално право, те наводи одредбе члана 125 став 2 КЗ-а које нису биле на снази у вријеме извршења кривичног дјела. Апелант указује на повреду претпоставке невиности јер је суд у рјешењу навео: „[...] жалба губи из вида да је у вријеме када је оптужени починио кривично дјело [...]“, односно навео да је апелант починио кривично дјело. Апелант је такође навео да му је повријеђен члан 6 став 1 „право приступа непристрасном суду“, без било какве даљње конкретизације.

б) Одговори на апелацију

11. Врховни суд је навео да је апелација неоснована, да је поступао у складу са законом и испитао све жалбене наводе, те је остао при образложењу које је дао у рјешењу од 1. јуна 2023. године.

12. Окружни суд је у одговору навео да измјена у погледу изрицања дуготрајног, односно доживотног затвора није од утицаја за примјену одредбе члана 202 став 2 тачка г) ЗКП-а, због чега су наводи из апелације неосновани.

13. У одговору на апелацију Тужилаштво је навело да је измјенама и допунама КЗ-а промијењен систем казни, па је дуготрајни затвор промијењен у доживотни затвор. Наведено је за посљедицу имало измјену члана 202 ЗКП-а у којем се појам казне дуготрајног затвора промијенио у казну доживотног затвора. Тако се трајање притвора у истрази везује за најтежу казну прописану у систему казни која се примјењује. Тужилаштво сматра да нису повријеђена апелантова права.

14. У изјашњењу апелант понавља наводе из апелације. Апелант је обавијестио Уставни суд да је Окружни суд донио првостепену пресуду којом је апеланта ослободио оптужбе, те је апеланту рјешењем Окружног суда од 20. септембра 2023. године притвор укинут и пуштен је на слободу.

V. Релевантни прописи

15. **Закон о кривичном поступку Републике Српске** („Службени гласник РС“ бр. 53/12, 91/17, 66/18 и 15/21)

16. У конкретном случају, за потребе ове одлуке, Уставни суд користи текст Закона о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник РС“ бр. 53/12, 91/17 и 66/18), те ће указати на одредбе које су биле на снази на почетку апелантовог поступка, које гласе:

Када осумњичени, односно оптужени мора имати браниоца

Члан 53. став (1)

(1) Осумњичени, односно оптужени мора имати браниоца већ приликом првог испитивања ако је нијем или глув или ако је осумњичен за кривично дјело за које се може изрећи казна дуготрајног затвора.

Разлози за притвор

Члан 197. став (1) тач. а) и в)

(1) Ако постоји основана сумња да је одређено лице учинило кривично дјело, притвор се против тог лица може одредити:

а) ако се крије или ако постоје друге околности које указују на опасност од бјекства,

[...]

в) ако нарочите околности оправдавају бојазан да ће поновити кривично дјело или да ће довршити покушано кривично дјело или да ће учинити кривично дјело којим пријети, а за та кривична дјела може се изрећи казна затвора од три године или тежа казна и

[...]

Притвор након потврђивања оптужнице

Члан 202. став (1) и став (2) тачка г)

(1) Притвор се може одредити, продужити или укинути и након потврђивања оптужнице. Контрола оправданости притвора се врши по истеку свака два мјесеца од дана доношења посљедњег рјешења о притвору. Жалба против овог рјешења не задржава његово извршење.

(2) Након потврђивања оптужнице и прије изрицања првостепене пресуде, притвор може трајати најдуже:

[...]

г) три године у случају кривичног дјела за које је прописана казна дуготрајног затвора.

17. **Закон о измјенама и допунама Закона о кривичном поступку Републике Српске** („Службени гласник РС“ број 15/21 од 23. фебруара 2021. године) у релевантном дијелу гласи:

Члан 10.

У члану 53. у ставу 1. ријечи: “казна дуготрајног затвора“ замјењују се ријечима: “казна доживотног затвора“, као и у цијелом тексту Закона у одговарајућем падежу.

Напомена: Након измјена и допуна ЗКП-а одредба члана 202. ЗКП-а у релевантном дијелу гласи:

Притвор након потврђивања оптужнице

Члан 202. став (2) тачка г)

(2) Након потврђивања оптужнице и прије изрицања првостепене пресуде, притвор може трајати најдуже:

[...]

г) три године у случају кривичног дјела за које је прописана казна доживотног затвора

18. **Кривични законик Републике Српске** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17, 104/18 – одлука УСРС, 15/21, 89/21, www.ohr.int – Одлука високог представника број 12/23, „Службени гласник Републике Српске“ број 73/23 и „Службени гласник БиХ“ број 9/24 – одлука УСБиХ)

За потребе ове одлуке користи се текст Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17, 104/18 – одлука УСРС) који је важио у вријеме извршења кривичног дјела, који гласи:

Врсте казни

Члан 42. тачка 1)

Учиниоцу кривичног дјела могу се изрећи сљедеће казне:

1) казна дуготрајног затвора,

Казна дуготрајног затвора

Члан 45. став (1)

(1) За најтежа кривична дјела и најтеже облике тешких кривичних дјела учињених умишљајно може се прописати казна дуготрајног затвора у трајању од двадесет и пет до четрдесет и пет година. Казна дуготрајног затвора изриче се на пуне године.

Тешко убиство

Члан 125. став (1)

(1) Казном затвора најмање десет година или казном дуготрајног затвора казниће се:

[...]

19. **Закон о измјенама и допунама Кривичног законика Републике Српске** („Службени гласник РС“ број 15/21 од 23. фебруара 2021. године) у релевантном дијелу гласи:

Члан 6.

У члану 42. у тачки 1) ријечи: „казна дуготрајног затвора“ замјењују се ријечима: „казна доживотног затвора“, као и у цијелом тексту Законика у одговарајућем падежу.

Члан 8.

Назив члана и члан 45. мијења се и гласи:

Казна доживотног затвора

Члан 45.

(1) Казна доживотног затвора може се прописати за најтежа кривична дјела и најтеже облике тешких кривичних дјела.

VI. Допустивост и меритум

20. Уставни суд утврђује да апелације испуњавају услове прописане чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, да су поднесене у року, да испуњавају и остале услове допустивости из члана 18

став (3) Правила Уставног суда те да нису очигледно (*prima facie*) неосноване у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

21. Апелант побија наведена рјешења указујући да му је притвор незаконито продужен зато што је оптужен за кривично дјело за које је прописана казна „дуготрајног затвора“, док се у складу с важећим одредбама ЗКП-а, који је измијењен након почињења кривичног дјела, притвор може продужити до три године ако је могуће изрећи казну доживотног затвора.

22. Уставни суд истиче да је Европски суд развио значење појма „законито“ у аутономном смислу. Полазни основ је домаће право које поставља обавезу да лишење слободе буде у складу с домаћим законом, његовим материјалним и процесним правилима. Дакле, најприје се тражи да се поштују норме домаћег права. Уколико то није случај, притвор се не може сматрати „законитим“. Међутим, како је навео Европски суд, поштовање домаћег права није довољно. Захтјев у вези са законитошћу није испуњен пуким поштовањем релевантног домаћег законодавства јер оно мора бити у складу с Европском конвенцијом, укључујући и опште принципе који су у њој изражени или се подразумијевају (види Европски суд, *Л. М. против Словеније*, пресуда од 12. јуна 2014. године, представка број 32863/05, тач. 121 и 122). У случају лица чији притвор спада у домашај члана 5 став 1 тачка ц), потребно је саслушање (види Европски суд, *Оравец против Хрватске*, пресуда од 11. јула 2017. године, представка број 51249/11, тачка 66 с даљњим референцама).

23. У конкретном случају, оспорена рјешења су донијета у поступку редовне двомјесечне контроле оправданости притвора, а потврдио их је и Врховни суд. Судови су закључили да и даље егзистирају услови за продужење притвора апеланту, о чему су дали довољна и релевантна образложења. Надаље, у вези с питањем дужине притвора, Уставни суд запажа да су судови то питање детаљно расправили и на њега дали јасан одговор. Супротно апелантовим наводима, Уставни суд сматра да судови нису занемарили чињеницу да су услови за притвор за кривична дјела за која је била прописана казна дуготрајног затвора, а сада доживотног затвора, остали исти, јер се трајање притвора до три године и тада и сада може одредити за дјела за која је прописана најтежа казна. Дакле, приликом контроле оправданости притвора суд се позвао на одредбу члана 202 ЗКП-а став 1 и став 2 тачка г) која прописује „казну доживотног затвора“, која је замијенила „казну дуготрајног затвора“, што је детаљно и јасно образложио (види тачку 7 ове одлуке). Стога, Уставни суд сматра да је притвор који је апеланту продужен у складу с одредбом члана 202 став 2 тачка г) ЗКП-а, а који може трајати до три године након потврђивања оптужнице, „законит“, односно продужен у складу са законом.

24. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да нема повреде права на личну слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 1 тачка ц) Европске конвенције.

Повреда претпоставке невиности

25. Апелант указује на повреду права на претпоставку невиности због ријечи из рјешења Врховног суда: „[...] жалба губи из вида да је у вријеме када је оптужени починио кривично дјело [...]“, односно наводи да је апелант починио кривично дјело. Уставни суд примјећује да се ради о дијелу реченице извученом из контекста. Наиме, из цјелокупног рјешења јасно произлази да се ради о постојању основане сумње, да је апелант оптужен и да је поступак у току. Никако се не може стећи утисак да је суд прејудицирао апелантову кривицу, односно изнио увјерење да је починио кривично дјело. У дијелу који апелант проблематизује суд је одлучивао о примјени закона, те је изражавање „када је оптужени починио кривично дјело“ везано за вријеме, а никако за увјерење суда у апелантову кривицу. Стога, Уставни суд закључује да је апелантов навод да му је повријеђено право на претпоставку невиности из члана II/3е) и члана 6 став 2 Европске конвенције неоснован.

Остали наводи

26. Апелант је навео да му је повријеђено право на непристрасан суд, као и право на дјелотворан правни лијек, без било какве даљње аргументације у том дијелу. Суштина апелација се односи на наводну незаконитост притвора, односно одлуку о продужењу притвора коју је донио Окружни суд, а потврдио Врховни суд у поступку по жалби. Стога, Уставни суд сматра да није потребно посебно испитати ове апелантове наводе, који су изнесени без било какве даљње аргументације и конкретизације, већ су очигледно резултат апелантовог незадовољства донесеним одлукама и првостепеног суда, а затим, по жалби, и другостепеног суда.

VII. Закључак

27. Уставни суд закључује да нема повреде права на личну слободу и безбједност из члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 Европске конвенције када је апеланту притвор продужен до доношења првостепене пресуде, а најдуже три године од потврђивања оптужнице, без обзира на то што је примијењена одредба која се односи на „доживотни затвор“, иако је за кривично дјело које му је стављено на терет у вријеме почињења кривичног дјела као најстрожа казна била прописана казна „дуготрајног затвора“, будући да је и тада и сада овакво трајање притвора било могуће одредити само за дјела за која је прописана најтежа санкција, како је то и случај у конкретном предмету.

28. Нема повреде права на претпоставку невиности из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 2 Европске конвенције када се садржај реченице суда односи на вријеме, а не изражава увјерење да је апелант починио кривично дјело.

29. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

30. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Предмет број АП-2758/21

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација С. М., коју заступа Џенана Хаџиомеровић, адвокат из Сарајева, поднесена против Пресуде Суда Босне и Херцеговине број С1 3 П 031618 20 Рев од 18. маја 2021. године

Одлука од 11. јула 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-2758/21**, рјешавајући апелацију **С. М.**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1), (2) и (3) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 11. јула 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Дјелимично се усваја апелација С. М.

Утврђује се повреда права на забрану дискриминације из члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода по основу пола (трудноћа).

Укида се Пресуда Суда Босне и Херцеговине број С1 3 П 031618 20 Рев од 18. маја 2021. године у дијелу који се односи на забрану дискриминације по основу пола (трудноћа).

Предмет се враћа Суду Босне и Херцеговине, који је дужан по хитном поступку да донесе нову одлуку у складу с правом на забрану дискриминације из члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода по основу пола (трудноћа).

Налаже се Суду Босне и Херцеговине да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од 60 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Одбија се апелација С. М. против Пресуде Суда Босне и Херцеговине број С1 3 П 031618 20 Рев од 18. маја 2021. године у дијелу који се односи на мобинг.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. С. М. (у даљњем тексту: апеланткиња) из Сарајева, коју заступа Џенана Хаџиомеровић, адвокат из Сарајева, поднијела је 31. јула 2021. године апелацију Уставном суду против Пресуде Суда Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Суд БиХ) број С1 3 П 031618 20 Рев од 18. маја 2021. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Суда БиХ и туженог, Независног оператора система у БиХ (у даљњем тексту: тужени), путем његовог пуномоћника из парничног поступка, затражено је 31. јануара 2023. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Суд БиХ и тужени су одговоре на апелацију доставили 13. и 21. фебруара 2023. године. Одговори учесника у поступку су 10. маја 2023. године достављени апеланткињи ради изјашњења, које је апеланткиња доставила 18. маја 2023. године.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произлазе из апеланткињиних навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

5. Апеланткиња је 1. фебруара 2019. године Суду БиХ поднијела тужбу против туженог ради заштите права из радног односа. Апеланткиња је прецизираним тужбеним захтјевом од 23. октобра 2019. године тражила да се утврди да ју је тужени дискриминисао по основу пола у области радних односа, и то тако што је због њене трудноће расписао конкурс за попуну њеног радног мјеста, вишег стручног сарадника за финансије и рачуноводство – главног рачуновође (у даљњем тексту: главни рачуновођа). Тужени је с примљеном радницом С. К. 16. новембра 2015. године закључио уговор о раду на неодређено вријеме. Такође,

Правилником о унутрашњој организацији од 11. септембра 2017. године (у даљњем тексту: Правилник), тужени је распоредио С. К. на апеланткињино радно мјесто, а апеланткињу на нижерангирано радно мјесто (самостални рачуновођа), стављајући је на тај начин у неповољнији положај у погледу приступа, односно могућности професионалног напредовања на тржишту рада.

6. Апеланткиња је такође тражила да се утврди да је трпјела мобинг на радном мјесту јер је тужени, након њеног повратка с породиљског одсуства, предузимао радње (детаљно наведене у десет тачака тужбеног захтјева) које имају обиљежја понижења, повреде људског достојанства и интегритета, омаловажавања и социјалне изолације апеланткиње с циљем деградације њених радних услова и професионалног статуса. Даље, апеланткиња је тражила да се тужени обавеже да спријечи дискриминацију и мобинг које она трпи, те да поништи њен уговор о раду од 20. новембра 2017. године, којим је распоређена на радно мјесто самосталног рачуновође, и закључи нови уговор на неодређено вријеме за радно мјесто главног рачуновође. Апеланткиња је тражила и да се тужени обавеже да јој на име накнаде разлике плате, као и на име накнаде нематеријалне штете за претрпљену душевну бол, исплати одређене новчане износе, поближе наведене у изреци пресуде, уз обавезивање туженог да јој надокнади трошкове парничног поступка.

7. Пресудом Суда БиХ број С1 3 П 031618 19 П од 8. јануара 2020. године, која је потврђена Пресудом другостепеног вијећа Суда БиХ (у даљњем тексту: другостепено вијеће) број С1 3 П 031618 20 Гж од 12. јуна 2020. године, одбијен је апеланткињин тужбени захтјев у цијелости као неоснован. Апеланткиња је обавезана на накнаду трошкова поступка. Пресудом ревизионог вијећа Суда БиХ (у даљњем тексту: ревизионо вијеће) број 86 0 П 024899 20 Рев 2 од 11. новембра 2020. године одбијена је апеланткињина ревизија против другостепене пресуде.

8. Из образложења оспорених пресуда произлази да је Суд БиХ, на основу изведених доказа, утврдио да је апеланткиња, на основу уговора о раду на неодређено вријеме од 12. септембра 2011. године, радила код туженог на пословима главног рачуновође. Утврђено је да је апеланткиња „половином маја 2015. године“ отишла на боловање због ризичне трудноће, а затим на породиљско одсуство. Такође, утврђено је да је тужени 11. септембра 2015. године расписао јавни конкурс за пријем запосленика на апеланткињино радно мјесто. С изабраним кандидатом С. К. тужени је 16. новембра 2015. године закључио уговор о раду на неодређено вријеме, иако је према тада важећем Правилнику о унутрашњој организацији од 12. јула 2011. године било предвиђено само једно радно мјесто главног рачуновође. Даље, утврђено је да је апеланткиња након повратка с породиљског одсуства 12. новембра 2016. године радила на свом радном мјесту као главни рачуновођа пола радног времена, у периоду од 12. новембра 2016. године до 12. новембра 2017. године, с коефицијентом за обрачун плате 3,0.

9. Суд БиХ је даље образложио да је тужени, након што је 11. септембра 2017. године донио нови Правилник о унутрашњој организацији којим су прописана радна мјеста главног рачуновође и самосталног рачуновође, 30. октобра 2017. године са С. К. закључио уговор о раду на неодређено вријеме. Тим уговором С. К. је распоређена на радно мјесто главног рачуновође с коефицијентом за обрачун плате 3,3. На наведеном радном мјесту је прије тога радила апеланткиња с коефицијентом за обрачун плате од 3,0. Такође, тужени је 20. новембра 2017. године с апеланткињом закључио нови уговор о раду на неодређено вријеме којим је она распоређена на радно мјесто самосталног рачуновође. Коефицијент за обрачун апеланткињине плате према том новом уговору остао је 3,0. Такође је наведено да је апеланткиња 28. новембра 2017. године туженом поднијела захтјев за заштиту права из радног односа због распоређивања на друго радно мјесто, који је одбијен. Образложено је да је тужени спорну ситуацију оправдао доношењем новог Правилника од 11. септембра 2017. године, којим су предвиђена радна мјеста главног рачуновође и самосталног рачуновође, те да апеланткињи новим уговором о раду коефицијент за обрачун плате није измијењен, односно да је остао 3,0, колики је био и прије доношења новог Правилника. Утврђено је такође да се апеланткиња ради заштите својих права обратила и Институцији омбудсмена за људска права (у даљњем тексту: омбудсмен), који је усвојио апеланткињину жалбу и утврдио постојање дискриминације по основу пола (трудноћа) у области радних односа доносећи препоруку туженом о уклањању дискриминације.

10. Суд БиХ је закључио да је апеланткиња учинила вјероватним постојање дискриминације, али да је тужени, сходно одредбама члана 15 став 1 Закона о забрани дискриминације, доказао да се у радњама описаним у тужбеном захтјеву нису остварили елементи дискриминације по основу пола. У вези с тим, Суд БиХ је образложио да су апеланткињина одсутност с посла и обим радних задатака који не трпе одлагање оправдани и законити разлози да тужени распише конкурс за обављање апеланткињиних послова и запосли С. К. на неодређено вријеме. Према мишљењу суда, чињеница да у тада важећем Правилнику није био предвиђен још један извршилац послова на апеланткињином радном мјесту нема значај код утврђивања постојања оправданих разлога за дискриминацију по основу пола. То значи да се на туженог као апеланткињиног послодавца не може ставити претјеран терет да се апеланткињи осигура да се на њено радно мјесто, за вријеме њеног трудничког и породиљског одсуства и касније у периоду рада с пола радног времена, не прими други запосленик.

11. Надаље, Суд БиХ је навео да је апеланткиња након повратка с породиљског одсуства обављала послове главног рачуновође користећи право рада с пола радног времена, сходно одредбама члана 38 став 1 Закона о раду, док је остатак радног времена послове апеланткињиног радног мјеста обављала С. К. Суд БиХ је даље навео да је генерални директор туженог, у својству свједока, истакао да је, након

ступања на снагу новог Правилника од 12. јула 2017. године, с апеланткињом закључио нови уговор о раду којим ју је распоредио на радно мјесто самосталног рачуновође јер је „процијенио да ће те послове боље обављати“. У вези с тим, Суд БиХ је закључио да је тужени у околностима конкретног случаја поступао према апеланткињи у складу с овлашћењима из члана 81 тачка а) Закона о раду, те члана 33 Закона о оснивању туженог, као и члана 17 став 1 Правилника туженог од 13. фебруара 2017. године. Наиме, према мишљењу Суда БиХ, утврђене чињенице указују да апеланткињи нису повријеђена права из радног односа јер њена новчана примања нису умањена, будући да јој је остао исти коефицијент за обрачун плате који је имала на радном мјесту главног рачуновође прије одласка на породиљско одсуство.

12. У вези с апеланткињиним приговорима да је тужени над њом вршио мобинг, Суд БиХ је побројао апеланткињине наводе у погледу мобинга, и то: да је након повратка с боловања апеланткиња изолована и смјештана у посебну, неусловну канцеларију, да су јој одузимани повјерени радни задаци, да је промијењена брава на канцеларији у којој се налазила рачуноводствена документација неопходна за рад те да су надлежни одбијали апеланткињи да дају нови кључ, да су јој ускраћиване важне рачуноводствене информације и документи потребни за рад, да јој је ускраћено право на усавршавање и упознавање с „Е-порталом УИО“ ради спремности за обављање повјерених послова, да апеланткиња није позивана на радне састанке, да је индиректно вршена повреда части и угледа јер је тужени допустио исмијавање апеланткињиних пословних активности без санкција, те да је потписан нови уговор о раду и повећан основни коефицијент свим запосленицима у служби осим апеланткињи. Цијенећи битна обиљежја мобинга, суд је закључио да у конкретном случају није утврђено постојање мобинга.

13. Суд БиХ је образложио да је у односу на појединачне радње мобинга саслушао парничне странке и свједоке, провео доказ вјештачењем те извршио увид у доказе материјалне природе. У вези с тврдњама о изолованости апеланткиње од осталих радних колега и смјештаја у неусловној канцеларији, суд је на основу исказа свједока Н. Ђ., Ј. Д. и М. К. (апеланткињини непосредни руководиоци и радне колеге) утврдио да је апеланткиња прије трудничког боловања тражила да јој се додијели канцеларија у којој ће сама радити, те да је тужени удовољио њеном захтјеву. Суд БиХ је такође истакао да из исказа саслушаних свједока произлази да апеланткиња није социјално и физички изолована од колега јер је била смјештена у канцеларији до канцеларије осталих колега с којима је могла комуницирати, те да је имала исте услове за рад као и остали запосленици. Суд БиХ је такође навео да је директор туженог Ј. Д. у својству свједока истакао да му никада није упутила примједбу у вези са смјештајем у нову канцеларију. Даље, Суд БиХ је утврдио да је апеланткиња e-mailom од 6. децембра 2016. године обавијестила своју надређену Н. Ђ. да је разбијено стакло изнад улазних врата канцеларије у којој је смјештена и

да се прозор у њој није могао отворити, што је, према исказима свједока Н. Ђ. и Р. Ђ., у кратком року поправљено.

14. Надаље, у односу на апеланткињине тврдње да јој је одузет радни задатак књижења плата и осталих примања запослених, Суд БиХ је указао да из e-maila од 27. децембра 2017. године произлази да је апеланткиња обавијештена да је генерални директор туженог, у складу са својим овлашћењима из члана 33 став 1 тачка б) Закона о оснивању, наведене послове пренио на новозапослену С. К. Такође, Суд БиХ је у односу на апеланткињине тврдње да је промијењена брава на вратима канцеларије у којој се налази документација која јој је потребна за рад, али да кључ од те канцеларије не може користити, указао да је апеланткиња e-mailом од 17. априла 2017. године обавијештена да јој кључ од те канцеларије није потребан јер у својој канцеларији и канцеларији колегиница има сву потребну документацију за обављање својих радних задатака.

15. У односу на апеланткињину тврдњу да јој је ускраћена могућност да се упозна с „Е-порталом“, што за посљедицу има „њену професионалну онеспособљеност“, Суд БиХ је навео да из исказа свједока М. К., као законског заступника туженог, произлази да је директор туженог, овлашћено лице и примарни корисник „Е-портала“, као и запосленица – књиговођа С. К., која обавља послове главног рачуновође. Суд БиХ је закључио да су неосноване апеланткињине тврдње да је ускраћивање могућности апеланткињи да се упозна с „Е-порталом“ посљедица мобинга будући да апеланткиња на новом радном мјесту више нема овлашћење да буде упозната с „Е-порталом“ туженог. Даље, Суд БиХ је у односу на апеланткињине наводе да није позивана на пословне састанке указао да је свједокиња Н. Ђ., као непосредно надређена апеланткињи у релевантном периоду, истакла да се, у принципу, нису организовали састанци у оквиру цијеле службе, него да су се спорна питања рјешавала по референтима послова или непосредним консултацијама. Такође, Суд БиХ је навео да је свједокиња Н. Ђ. истакла да је апеланткиња заједно с осталим запосленицима службе позивана на пословне састанке, што је потврђено e-mail преписком од 23. децембра 2016. године, те од 11. и 16. јануара 2017. године, која је упућена запосленицима службе, укључујући и апеланткињу.

16. Надаље, у односу на апеланткињину тврдњу да је тужени допустио „исмијавање и понижавање“ апеланткињиних пословних активности, чиме је индиректно чињена повреда части и угледа, Суд БиХ је закључио да апеланткиња понуђеним доказима није доказала наведену тврдњу. Према мишљењу Суда БиХ, супротно апеланткињиним тврдњама, наведене радње туженог не представљају радње чији је циљ понижавање и омаловажавање апеланткиње.

17. Суд БиХ је даље образложио да је на околности мобинга у својству свједока саслушан и апеланткињин супруг А. М., који је такође запосленик туженог, те да из његовог исказа произлази да је примијетио да су односи између апеланткиње и

њених радних колегиница „затегнути“ и да апеланткиња није имала комуникацију с радним колегама.

18. Даље, Суд БиХ је указао да је вјештак медицинске струке у свом налазу и мишљењу од 19. августа 2019. године закључио да је апеланткиња у релевантном периоду „трпјела душевну бол због психичких тегоба, дискриминације, повреде угледа и части и достојанства личности јаког интензитета мјесец дана, средњег интензитета три мјесеца и благог интензитета шест мјесеци“.

19. Цијенећи битна обиљежја мобинга, Суд БиХ је закључио да се у описаним радњама туженог нису испунили законски услови из члана 4 став 3 Закона о забрани дискриминације и члана 86е став 5 Закона о раду. У вези с тим, Суд БиХ је навео да циљ туженог није био да угрози апеланткињин углед, част и интегритет, те да се није радило о радњама које су се континуирано понављале.

20. У вези с одлуком омбудсмена којом је утврђено да је апеланткиња дискриминисана по основу пола (трудноћа), Суд БиХ је навео да се тужени „успротивио одлуци“ јер институција омбудсмена „није надлежна да врши надзор законитости пословања туженог“. Суд БиХ је образложио да је приговор туженог основан јер се тужени „не може оквалификовати као орган јавне власти да би га одлука омбудсмена обавезивала“, тако да је за суд ова препорука ирелевантна. При томе суд није презентовао садржај препоруке и разлоге који су у њој наведени, али је апеланткиња уз апелацију доставила ту одлуку. Уставни суд је извршио увид у релевантни дио образложења одлуке омбудсмена од 26. новембра 2018. године и утврдио да је омбудсмен прихватио апеланткињине наводе да је дискриминисана зато што је тужени, након што је апеланткиња отишла на боловање због високоризичне трудноће, расписао конкурс за попуну апеланткињиног радног мјеста главног рачуновође на неодређено вријеме. Међутим, како је наведено, према тада важећем Правилнику о унутрашњој организацији туженог, за то радно мјесто био је предвиђен само један извршилац. Након спроведеног конкурса тужени је на наведено радно мјесто примио С. К., док је према одредбама члана 16 став 3 Закона о раду у институцијама БиХ прописано да се ради замјене за вријеме дуже одсутности запосленог може закључити уговор о раду на одређено вријеме у најдужем трајању од двије године. У образложењу, омбудсмен је даље нагласио да тужени није убједљиво оповргао наводе о запошљавању на неодређено вријеме, супротно члану 16 став 3 Закона о раду у институцијама и одредбама Правилника о унутрашњој организацији. Умјесто тога се суд искључиво фокусирао на образлагање процеса који су условили потребу додатног запошљавања због повећаног обима послова. Супротно томе, омбудсмен је сматрао да тужени није могао да распише конкурс и прими С. К. на апеланткињино радно мјесто на неодређено вријеме прије него што је промијенио Правилник о унутрашњој организацији у дијелу који се односи на број извршилаца на радном мјесто главног рачуновође, што није учињено. У

складу с тим, омбудсмен је закључио да је апеланткиња дискриминисана по основу пола (трудноћа).

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

21. Апеланткиња сматра да јој је прекршено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), те забрана дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције, као и члана 1 Протокола 12 уз Европску конвенцију. Апеланткиња сматра да ју је тужени дискриминисао на основу пола у области радних односа и то расписивањем конкурса за трајну попуну радног мјеста, затим закључивањем уговора на неодређено вријеме с радницом примљеном на неодређено вријеме због апеланткињине трудноће, те распоређивањем апеланткиње, након повратка с породиљског одсуства, на нижерангирано радно мјесто. Наиме, апеланткиња сматра да је тужени починио повреду поступка у односу на законитост апеланткињиног премјештаја на друго радно мјесто, позивајући се на одредбе члана 81 став 1а) Закона о раду и одредбе новог Правилника од 11. септембра 2017. године. У вези с тим, апеланткиња је истакла да измијењени уговор о раду од 20. новембра 2017. године садржи само формулацију „премјештај због потреба процеса рада и организације рада“ али „не и суштинске разлоге зашто апеланткиња с дугогодишњим искуством није остала на свом радном мјесту“. Апеланткиња сматра да је „на туженом као послодавцу терет доказа о постојању оправданог разлога за понуду измијењеног уговора о раду“, што тужени није доказао.

22. Такође је истакла да је тужени извршио мобинг над њом низом појединачних радњи које имају обиљежја понижења, повреде људског достојанства и интегритета, омаловажавања и социјалне изолације с циљем деградације њених радних услова и професионалног статуса. У вези с тим, апеланткиња је истакла да јој је, након измијењеног уговора о раду, додијељена канцеларија у којој је на радном мјесту била сама, док су колегинице из службе остале заједно у другој канцеларији. Такође је навела да јој није био омогућен приступ пословним књигама те да није могла да присуствује пословним састанцима.

б) Одговори на апелацију

23. Суд БиХ је навео да је на основу оцјене свих доказа који су предложени од парничних странака утврђено чињенично стање на које су правилно примијењене релевантне одредбе Закона о забрани дискриминације, Закона о раду и Правилника туженог. Такође је навео да у цијелости остаје код својих чињеничних и правних закључака. Сматра да оспореном одлуком нису повријеђена апеланткињина права на која се позвала у апелацији. Предложио је да се апелација одбије.

24. Тужени је у цијелости оспорио наводе из апелације као неосноване јер сматра да је оспорена пресуда суда законита и донесена на основу правилне примјене материјалног права на потпуно и правилно утврђено чињенично стање, за шта је Суд БиХ дао јасно образложење. Предложено је да се апелација одбије као неоснована.

25. Апеланткиња је у изјашњењу поновила наводе из апелације и предложила да Уставни суд донесе одлуку у складу с њеним приједлогом из апелације.

V. Релевантни прописи

26. **Закон о раду у институцијама Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 26/04, 7/05, 48/05, 50/08 – Завршне одредбе Закона о платама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине, 60/10, 32/13, 93/17, 59/22 и 88/23)

У конкретном случају примјењује се неслужбени пречишћени текст Закона о раду у институцијама Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 26/04, 7/05, 48/05, 50/08 – Завршне одредбе Закона о платама и накнадама у институцијама БиХ, 60/10 и 32/13) сачињен у Уставном суду БиХ, који је важио у вријеме доношења оспорених одлука, а који у релевантном дијелу гласи:

ц) Уговор о раду на неодређено и одређено вријеме

Члан 16. став (3)

3. За обављање ванредних, привремених или повремених послова или послова чији се обим привремено и непредвиђено повећао, а који нису трајнијег карактера, као и ради замјене дуже вријеме одсутног запосленика, може се закључити уговор о раду на одређено вријеме док трају потребе за обављањем тих послова, односно до повратка одсутног запосленика, а најдуже двије године.

д) Отказ са понудом измијењеног уговора о раду

Члан 81. став (1) тачка а) и став (2)

1. Послодавац и запосленик могу понудити измјену уговора о раду:

а) ради распоређивања на друго радно мјесто због потреба процеса рада и организације рада;

2. Понуда из става 1. овог члана доставља се у писаној форми и садржи разлог за понуду, рок у којем друга страна треба да се изјасни о понуди и правне посљедице које могу настати одбијањем понуде. Понуђена страна дужна је да се изјасни о понуди за закључивање измијењеног уговора о раду, који не може бити краћи од осам радних дана од дана учињене понуде. Сматра се да је понуђена страна одбила понуду, ако се не изјасни у наведеном року. Ако понуђена страна прихвати понуду, закључује се измијењени уговор о раду, који чини саставни дио уговора о раду.

Члан 86е. став (5)

5. Мобинг је специфична врста понашања на радном мјесту, којим једно или више лица систематски, у дужем временском периоду, психички злоставља или понижава друго лице, с циљем угрожавања његовог угледа, части, људског достојанства и интегритета.

27. **Закон о забрани дискриминације** („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 59/09 и 66/16)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 2.
(Дискриминација)

(1) Дискриминацијом, у смислу овог закона, сматраће се свако различито поступање, укључујући свако искључивање, ограничавање или давање предности утемељено на стварним или претпостављеним основама према било којем лицу или групи лица и онима који су с њима у родбинској или другој вези на основу њихове расе, боје коже, језика, вјере, етничке припадности, инвалидитет, животна доб, националног или социјалног поријекла, везе с националном мањином, политичког или другог увјерења, имовног стања, чланства у синдикату или другом удружењу, образовања, друштвеног положаја и пола, сексуалне оријентације, родног идентитета, полних карактеристика, као и свака друга околност која има за сврху или посљедицу да било којем лицу онемогући или угрожава признавање, уживање или остваривање на равноправној основи права и слобода у свим областима живота.

(2) Забрана дискриминације примјењује се на све јавне органе као и на сва физичка или правна лица, како у јавном тако и у приватном сектору, у свим областима, а нарочито: запослења, чланства у професионалним организацијама, образовања, обуке, становања, здравства, социјалне заштите, добара и услуга намијењених јавности и јавним мјестима, те обављања привредних активности и јавних услуга.

Члан 4. став (3)
(Остали облици дискриминације)

(3) Мобинг је облик нефизичког узнемиравања на радном мјесту који подразумијева понављање радњи које имају понижавајући ефекат на жртву чија је сврха или посљедица деградација радних услова или професионалног статуса запосленог.

Члан 15. став (1)
(Терет доказивања)

(1) Када лице или група лица у свим поступцима предвиђеним овим законом, на основу њима расположивих доказа, учине вјероватним да је дошло до дискриминације, терет доказивања да није дошло до дискриминације лежи на супротној страни.

28. **Правилник о унутрашњој организацији Независног оператора система у Босни и Херцеговини с описом радних мјеста број 23/11 од 12. јула 2011. године**, важећи у релевантном периоду а који је на захтјев Уставног суда БиХ достављен на једном од службених језика, гласи:

[...]

3.2. Служба финансија и економије

Виши стручни сарадник за финансије и рачуноводство – Главни рачуновођа

Организациона цјелина:		
Назив радног мјеста:	*Виши стручни сарадник за финансије и рачуноводство*	
[...]		
Број извршитеља:	*1*	
[...]		

[...]

VI. Допустивост и меритум

29. Уставни суд утврђује да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, као и да је поднесена у року, да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда, те да није очигледно (*prima facie*) неоснована у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

30. Апеланткиња сматра да јој је оспореним одлукама повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), те забрана дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције, као и повреда члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију.

Забрана дискриминације

31. Члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију гласи:

1. Уживање сваког права које закон предвиђа мора да се обезбиједи без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

2. Јавне власти не смију ни према коме вршити дискриминацију по било ком основу као што су они поменути у ставу 1.

Релевантни принципи

32. Будући да је забрану дискриминације из члана 14 Европске конвенције, као акцесорног права, могуће испитати само у односу на неко право из Европске конвенције, Уставни суд ће се ограничити на испитивање овог питања само по Протоколу број 12 уз Европску конвенцију. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да члан 1 Протокола бр. 12 уводи општу забрану дискриминације. Такође, важно је нагласити да је значење појма дискриминације у члану 1 Протокола број 12 идентично тумачењу из члана 14 Европске конвенције, да без обзира на разлике у ширини обима између ових одредби (види образложење уз Протокол број 12, тачка 18, као и Европски суд, *Пинкас и други против Босне и Херцеговине*, пресуда од 4. октобра 2022. године, представка број 8701/21). Наиме, члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију садржи општи принцип забране дискриминације и гарантује уживање свих права одређених законом, без дискриминације по било којем основу као што су пол, раса, боја коже, језик, вјера, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, припадност националној мањини, имовина, рођење или други статус. Даље, члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију подразумијева и да јавни органи никога не могу дискриминисати према било којем основу. На овај начин се проширује обим заштите не само на „било које право одређено законом“, како би то могао сугерисати текст става 1, него и ван тога (види Европски суд, *Савез цркава „Ријеч живота“ и други против Хрватске,* пресуда од 9. децембра 2010. године, представка број 7798/08, тачка 104).

33. Даље, у *Пресуди Јурчић против Хрватске* од 4. фебруара 2021. године, тач. 62−65, Европски суд је дао релевантне опште принципе за утврђивање дискриминације по основу пола на радном мјесту, како слиједи:

> 62. Суд понавља да код уживања права и слобода зајамчених Конвенцијом чланак 14. јамчи заштиту против различитог поступања, без објективног и разумног оправдања, према појединцима у аналогним или релевантно сличним околностима. Другим ријечима, претпоставка доказивања аналогног положаја не значи да референтне скупине тре-бају бити истовјетне. У смислу чланка 14., различито поступање је дискриминацијско ако „нема објективног и разумног оправдања“, односно, ако не тежи „легитимном циљу“ или ако не постоји разуман однос размјерности између коришћених средстава и циља који се жели остварити (види *Molla Sali против Грчке* [ВВ], бр. 20452/14, ставци 133. и 135., 19. просинца 2018.).
>
> 63. Суд је у својој судској пракси утврдио и да само разлике у поступању које се темеље на значајци која се може идентificирати или „статусу“ могу довести до дискриминације у смислу чланка 14. (види *Fábián против Мађарске* [ВВ], бр. 78117/13, ставак 113., 5. рујна 2017.).

64. Широка слобода процјене у правилу је дана држави на темељу Конвенције, примјерице, кад је ријеч о општим мјерама господарске или социјалне стратегије (види горе цитирани предмет *Fábián*, ставак 115.). Због њихова изравног познавања властита друштва и његових потреба, националне су власти у начелу у пуно бољем положају него међународни судац да оцијене што је у јавном интересу из социјалних или економских разлога, а Суд ће у правилу поштовати одабир политике законодавне власти осим ако тај одабир није „очигледно без разумне основе“ (види *Carson и други против Уједињеног Краљевства* [ВВ], бр. 42184/05, ставак 61., ECHR 2010). Све мјере подузете на тим основама, међу осталим смањење износа мировине која се обично исплаћује становништву које испуњава потребне услове, ипак се морају проводити на недискриминирајући начин и удовољавати претпоставкама размјерности (види *Лакићевић и други против Црне Горе и Србије*, бр. 27458/06 и три друга предмета, ставак 59., 13. просинца 2011., и *Stec и други против Уједињеног Краљевства* [ВВ], бр. 65731/01 и 65900/01, ставак 55., ECHR 2006-VI). У сваком случају, неовисно о опсегу слободе процјене државе, коначну одлуку о поштовању захтјева из Конвенције доноси Суд (види, међу другим изворима права, предмет *Константин Маркин против Русије* [ВВ], број 30078/06, ставак 126., ECHR 2012 (извадци)).

65. Суд је у више наврата нагласио да је промицање равноправности сполова важан циљ у државама чланицама Вијећа Европе. То значи да би се, изван контекста пријелазних мјера намијењених исправљању повијесних неједнакости (види *J. D. и A. против Уједињеног Краљевства*, бр. 32949/17 и 34614/17, ставак 89., 24. листопада 2019.), морали изнијети врло важни разлози да би се разлика у поступању на темељу спола могла сматрати спојивом с Конвенцијом (види *Abdulaziz, Cabales i Balkandali против Уједињеног Краљевства*, 28. свибња 1985., ставак 78., Серија А бр. 94., и *Carvalho Pinto de Sousa Morais против Португала*, број 17484/15, ставак 46., 25. српња 2017.). Према томе, када се разлика у поступању темељи на сполу, слобода процјене коју државе уживају уска је и у таквим ситуацијама не само да начело размјерности захтијева да одабрана мјера буде прикладна за постизање циља којем се тежи већ се мора доказати и да је та мјера била нужна у даним околностима (види *Emel Boyraz против Турске*, број 61960/08, ставак 51., 2. просинца 2014.). (Пријевод преузет са странице Уреда за заступање Републике Хрватске).

34. Осим тога, Уставни суд подсјећа да мјеродавне одредбе Директиве 2006/54/ЕЗ Европског парламента и Савјета Европске уније од 5. јула 2006. године о проведби принципа једнаких могућности и једнаког поступања према мушкарцима и женама у питањима запошљавања и рада, између осталог, прописују: „Жена која

користи родиљни допуст има се право по истеку тог допуста вратити на своје радно мјесто или на истовјетно радно мјесто, под увјетима који за њу нису мање повољни и има право уживати сва побољшања радних увјета на која би имала право за вријеме своје одсутности“ (доступно на https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:32006L0054).

Примјена наведених принципа на конкретан случај

Да ли је било разлике у поступању

35. Према пракси Европског суда, само се према женама може различито поступати на основу трудноће, па ће из тог разлога таква разлика у поступању представљати директну дискриминацију на основу пола, ако није оправдана објективним и разумним разлозима (види Европски суд, *Napotnik против Румуније*, пресуда од 20. октобра 2020. године, представка број 33139/13, тачка 77).

36. На основу чињеница које је утврдио редовни суд, Уставни суд запажа да постоји разлика у поступању у односу на апеланткињу и да је таква разлика направљена по основу апеланткињиног пола (трудноћа).

37. Наиме, након апеланткињиног одласка на трудничко боловање тужени је, као замјену за апеланткињу, примио С. К. у стални радни однос, иако је по важећем Правилнику било предвиђено само једно радно мјесто за позицију на којој је апеланткиња радила прије одласка на боловање и упркос експлицитној одредби члана 16 став 3 Закона о раду у институцијама БиХ, према којој се у случају дужег одсуства радника други радник може запослити на одређено вријеме. Даље, након измјене Правилника, тужени је апеланткињи понудио нижерангирано радно мјесто (самостални рачуновођа) у односу на радно мјесто на којем је радила прије одласка на трудничко и породиљско одсуство (главни рачуновођа), док је на апеланткињино радно мјесто примио С. К. на неодређено вријеме. На тај начин је апеланткињи задржао њен ранији коефицијент (3,0), док је свим другим радницима повећан коефицијент на радним мјестима на којима су затечени.

Да ли је разлика у поступању била оправдана

38. Уставни суд прихваћа да је тужени морао да нађе замјену за апеланткињу док је била одсутна због трудноће и, касније, порођаја, како је то утврдио и суд. Међутим, ни тужени нити суд у оспореним пресудама нису дали одговоре на питање које се нужно поставља, а то је зашто тужени, као замјену за апеланткињу, није примио другу особу у радни однос на одређено вријеме према члану 16 став 3 Закона о раду у институцијама БиХ, односно док се апеланткиња налази на трудничком боловању. Апеланткиња одласком на трудничко боловање није прекинула свој радни однос на радном мјесту главног рачуновође, него је само отишла на привремено одсуство док

трудноћа и порођај не прођу. Стога би било сасвим разумно и природно да тужени, као апеланткињину замјену, доведе другу особу, али као замјену за „одређено вријеме“ док се апеланткиња не врати. Оправдање туженог да је „процијенио да ће боље обављати“ нижерангиране послове након повратка с боловања (види тачку 11 ове одлуке) не може да се сматра објективним оправдањем. Наиме, тужени није доказивао да је апеланткиња своје раније послове обављала на незадовољавајући начин или да је у вези с тим икада позвана на одговорност.

39. Осим тога, ни тужени нити суд у оспореним пресудама нису дали одговор на друго врло важно питање, а то је како је било могуће да истовремено двије особе буду у радном односу на неодређено вријеме за радно мјесто главног рачуновође, за које је по тада важећем Правилнику било прописано да ради само један извршилац (види тачку 28 ове одлуке). Осим тога, Уставни суд као посебно значајну види чињеницу да тужени, након доношења новог Правилника о унутрашњој организацији, није најприје ни понудио апеланткињи да се врати на радно мјесто главног рачуновође, на којем је до тада радила и које новим Правилником није укинуто. Умјесто тога, понуђен јој уговор за нижерангирано и мање плаћено радно мјесто које је успостављено тек доношењем новог Правилника, након апеланткињиног повратка с трудничког боловања. Осим тога, апеланткињино право да, након повратка с трудничког боловања, ради пола радног времена на радном мјесту главног рачуновође законом је било ограничено на годину дана. Послије тога, апеланткиња би на наведеном радном мјесту морала да ради у пуном радном капацитету. Ништа у образложењу оспорених одлука не указује да је апеланткиња то одбила, односно да је показала да не би могла да настави радити на свом досадашњем радном мјесту с пуним радним временом.

40. Према свему ономе што је утврђено у пресудама које се оспоравају апелацијом, Уставни суд сматра да суд није дао објективне и разумне разлоге о томе да апеланткиња није дискриминисана тиме што јој је понуђено да ради на нижерангираном радном мјесту, односно да тужени није доказао да овакво поступање према апеланткињи има објективно и разумно оправдање.

41. Након доношења новог Правилника, тужени је свим запосленима повећао коефицијент плате, укључујући и С. К., којој је понудио да ради на позицији главног књиговође, али с повећаним коефицијентом од 3,3 у односу на ранији за то радно мјесто а који је био 3,0. Једино је апеланткињи остао њен ранији коефицијент од 3,0, иако је свима другима, као што је речено, коефицијент повећан. Уставни суд не може да прихвати образложење Суда БиХ да на наведени начин апеланткињина права нису повријеђена, јер апеланткињина новчана примања нису умањена будући да јој је остао исти коефицијент за обрачун плате који је имала на ранијем радном мјесту главног рачуновође (види тачку 11). При томе, суд је изгубио из вида да је апеланткиња пребачена на нижерангирано радно мјесто. Да је враћена на радно

мјесто главног рачуновође с којег је отишла на породиљско одсуство, тај би јој коефицијент био већи.

42. На основу свега наведеног, Уставни суд сматра да је апеланткиња дискриминисана по основу пола зато што разлика у поступању према њој није била нужна у датим околностима, с обзиром на то да суд у оспореним одлукама није дао задовољавајуће образложење о томе да постоји објективно и разумно оправдање за то што апеланткиња није враћена на радно мјесто на којем је радила до одласка на породиљско одсуство, односно о томе зашто је апеланткиња, након повратка с трудничког боловања и коришћења законског права на скраћено радно вријеме након породиљског одсуства, распоређена на нижерангирано радно мјесто. Стога Уставни суд сматра да је у конкретном случају дошло до кршења забране дискриминације из члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију зато што тужени није пружио релевантно образложење којим би оправдао апеланткињин различит третман након повратка с породиљског одсуства.

Мобинг

43. Апеланткиња тврди да је била изложена мобингу, те наводи да је била изложена низу радњи с циљем њеног омаловажавања, као и деградације у професионалном смислу. У вези с тим, Уставни суд указује да мобинг означава облик понашања на радном мјесту у којем појединац или група лица системски, током дужег времена, психички злоставља друго лице с циљем угрожавања људског достојанства, интегритета, угледа и части. Уставни суд примјећује да је суд на околности апеланткињиних навода о мобингу извео доказе саслушањем свједока туженог на све околности које је апеланткиња окарактерисала као мобинг (смјештај у посебну канцеларију и радне услове, наводно непозивање на састанке, те наводна изложеност подсмијеху и омаловажавању; види тач. 12−18 ове одлуке). Уставни суд запажа да из тако проведених доказа суд није могао да утврди да је апеланткиња заиста била изложена мобингу, о чему је дао врло детаљна образложења. С друге стране, апеланткиња није извела доказе којима би побила доказе које је тужени извео у том правцу.

44. Чињеница да је апеланткиња била деградирана након повратка с породиљског одсуства јесте дискриминација, како је то Уставни суд већ утврдио, али она не доказује и постојање мобинга у смислу његове дефиниције као посебног облика дискриминације. Налаз вјештака у којем је наведено да је апеланткиња „у релевантном периоду трпјела душевну бол због психичких тегоба, дискриминације, повреде угледа и части“ такође указује на посљедице дискриминације по основу пола (трудноћа), али не и на постојање мобинга. Стога Уставни суд сматра да је апелација у односу на мобинг неоснована јер апеланткиња није учинила вјероватним да ју је тужени злостављао на радном мјесту на начин који би се могао оквалификовати као мобинг.

Остали приговори

45. С обзиром на наведени закључак, Уставни суд сматра да није неопходно испитивати апеланткињине наводе о повреди права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, те да је утврђивање повреде права на забрану дискриминације и налог Суду БиХ да дискриминацију отклони довољна сатисфакција за апеланткињу у конкретном случају.

VIII. Закључак

46. Уставни суд закључује да је дошло до повреде права на општу забрану дискриминације по основу пола (трудноћа) из члана 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију јер у образложењима оспорених пресуда није могао наћи разлоге који би могли оправдати различито поступање према апеланткињи у оквиру радних односа, из чега произлази да разлика у поступању према апеланткињи није била „нужна мјера у датим околностима“.

47. С друге стране, Уставни суд закључује да су апеланткињини наводи о мобингу неосновани јер су судови на ту околност провели доказе и дали задовољавајуће образложење о томе зашто су закључили да апеланткиња није доказала да ју је тужени злостављао на радном мјесту.

48. На основу члана 59 ст. (1), (2) и (3) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

49. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Садржај

Предмет број АП-171/21

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Слободана Милетића, којег заступа Радмила Плавшић, адвокат из Бање Луке, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 П 170601 20 Рев од 29. октобра 2020. године, Пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 170601 18 Гж од 30. децембра 2019. године и Пресуде Основног суда у Бањој Луци број 71 0 П 170601 13 П од 28. септембра 2018. године

Одлука од 19. септембра 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-171/21**, рјешавајући апелације **Слободана Милетића**, на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 19. септембра 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбијају се као неосноване апелације Слободана Милетића поднесене против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 П 170601 20 Рев од 29. октобра 2020. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Слободан Милетић (у даљњем тексту: апелант) из Теслића, којег заступа Радмила Плавшић, адвокат из Бање Луке, поднио је 19. јануара 2021. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број 71 0 П 170601 20 Рев од 29. октобра 2020. године, Пресуде Окружног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Окружни суд) број 71 0 П 170601 18 Гж од 30. децембра 2019. године и Пресуде Основног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту:

Основни суд) број 71 0 П 170601 13 П од 28. септембра 2018. године. Ова апелација регистрована је под бројем АП-171/21.

2. Апелант је накнадно, против истих пресуда и посредством истог пуномоћника, 19. јануара 2021. године поднио још једну апелацију која је регистрована под бројем АП-183/21.

II. Поступак пред Уставним судом

3. С обзиром на то да су Уставном суду достављене двије апелације истог апеланта којима су оспорене исте пресуде, Уставни суд је, сходно одредбама члана 32 став (1) Правила Уставног суда, донио одлуку о спајању предмета бр. АП-171/21 и АП-183/21 у којима ће да води један поступак и да донесе једну одлуку под бројем АП-171/21.

4. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда, Окружног суда, Основног суда и тужене „Дрина осигурање“ а.д. Милићи (у даљњем тексту: тужена) затражено је 19. маја и 16. јуна 2022. године да доставе одговоре на апелације. Сви позвани су доставили одговоре на апелације, који су 13. јуна и 11. јула 2022. године достављени апеланту на изјашњење. Апелант у остављеном року није доставио изјашњење.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Пресудом Основног суда број 71 0 П 170601 13 П од 28. септембра 2018. године обавезана је тужена да апеланту на име накнаде нематеријалне штете на име претрпљене душевне боли због умањења опште животне активности, физичких болова и страха (у даљњем тексту: нематеријална штета) једнократно исплати износ од укупно 100.700,00 КМ. Пресудом је обавезана тужена да апеланту на име будуће нематеријалне штете по основу душевне боли због умањења опште животне активности које ће да трпи, почев од пресуђења па убудуће, док за то буду постојали законски разлози или до другачије одлуке суда, плаћа ренту (у даљњем тексту: рента) у износу од по 500,00 КМ мјесечно. Истом пресудом обавезана је тужена да апеланту на име материјалне штете по основу набавке медицинских и ортопедских помагала исплати износ од 101.492,65 КМ и тачно одређене појединачне новчане износе по основу издатака за набавку медицинског материјала и лијекова.

7. Основни суд је утврдио да је апелант у саобраћајној несрећи задобио тјелесне повреде опасне по живот, које су за посљедицу имале трајно умањење његових животних активности 100%. Основни суд се позвао на одредбе чл. 154, 155, 178,

200, 203 и 941 Закона о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО). Наглашено је да је висина износа нематеријалне штете утврђена на основу налаза и мишљења вјештака медицинске струке и налаза и мишљења вјештака економске струке, те примјеном стандарда правичне накнаде који је верификовала судска пракса. Основни суд је сматрао да је испуњен битан услов за накнаду будуће штете у виду ренте, уз образложење да ће сви физички болови, као и посттрауматске психичке промјене, да се наставе и у будућности. Основни суд је даље навео да је висину материјалне штете утврдио на основу налаза вјештака медицинске струке који је дао мишљење да апелант има потребу за набавком специфікованих помагала које не одобрава Фонд здравственог осигурања РС, као и на основу налаза вјештака економске струке који је утврдио појединачне износе. Суд је усвојио дио тужбеног захтјева ради исплате материјалне штете због издатака које је апелант имао за набавку медицинског материјала и лијекова, чије трошкове не сноси Фонд здравственог осигурања РС, и то на основу налаза и мишљења вјештака медицинске струке и вјештака економске струке.

8. Оспореним пресудама Окружног суда број 71 0 П 170601 18 Гж од 30. децембра 2019. године и Врховног суда број 71 0 П 170601 20 Рев од 29. октобра 2020. године преиначена је првостепена пресуда на начин да је апеланту смањен укупан износ на име нематеријалне штете (83.000,00 КМ), док је дио тужбеног захтјева ради накнаде нематеријалне штете која ће убудуће да наступи одбијен. Такође, смањен је и износ на име материјалне штете по основу набавке медицинских и ортопедских помагала (35.513,12 КМ), док је захтјев за накнаду материјалне штете ради набавке медицинских материјала и лијекова у цијелости одбијен.

9. У образложењу пресуда Окружни суд и Врховни суд су се позвали на одредбу члана 200 ЗОО-а нагласивши да накнада нематеријалне штете представља новчану сатисфакцију, а не „цијену изгубљеног добра“. Окружни суд и Врховни суд су посебно цијенили налазе и мишљења вјештака медицинске и економске струке на основу којих је првостепени суд удовољио тужбеном захтјеву. Нагласили су да принцип одштетног права налаже да накнада не може да буде већа од укупног износа штете. Стога су Окружни суд и Врховни суд у износ накнаде штете урачунали исплате које је тужена раније исплатила апеланту у укупном износу од 59.300 КМ на име разних видова нематеријалне штете. У дијелу којим су одбили апелантов тужбени захтјев за исплату будуће нематеријалне штете (рента) Окружни суд и Врховни суд навели су да је првостепена пресуда заснована на неправилној примјени одредбе члана 203 ЗОО-а која прописује да суд може да досуди накнаду нематеријалне штете ако је извјесно да ће посљедице штете да настану у будућности. У конкретном случају штетне посљедице су већ наступиле, стање је трајно, па накнада досуђена за нематеријалну штету на име душевне боли због умањења животне активности обухваћа и нематеријалну штету по основу ренте. Надаље, Врховни суд је навео да је у судској пракси прихваћен став да циљу

новчане накнаде због умањења животне активности више одговара одређивање накнаде у једнократном новчаном износу јер се сврха накнаде теже постиже сукцесивним примањем мањих износа. У конкретном случају, апеланту је накнада на име душевне боли због умањења животне активности досуђена у једнократном износу када су цијењене све штетне посљедице по апелантово здравље које су већ наступиле, те је његово стање трајно. Стога, према оцјени Врховног суда, нема законских услова да се накнада по истом законском основу досуђује два пута односно у другом облику. Када су преиначили првостепену пресуду у дијелу који се односи на накнаду, Окружни суд и Врховни суд су навели да накнада материјалне штете на име набавке медицинских и ортопедских помагала апеланту припада у обиму у којем је то утврђено налазима вјештака медицинске струке, а не преко тог износа како је досудио првостепени суд. Појашњено је да средства за набавку помагала, преко средстава која по том основу одобрава Фонд, апеланту не припадају, те се туженој на терет може да стави набавка само уобичајених средстава, тј. просјечних трошкова. Одбијен је апелантов тужбени захтјев ради накнаде материјалне штете на име набавке медицинског материјала и лијекова уз позив на члан 195 став 1 ЗОО-а. Наглашено је да апелант није доказао да је у спорном периоду имао и у којој висини је имао наведене материјалне трошкове. Апелант није предочио рачуне о плаћању нити доказе да му је љекар прописивао тражене лијекове и медицинске материјале.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

10. Апелант сматра да му је оспореним одлукама повријеђено право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и право на имовину из члана II/3.к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

11. Апелант се у апелацији истовремено позива на стандарде образложене одлуке из члана 6 Европске конвенције и указује на произвољну примјену права. Ипак, чини се да наводи првенствено указују да се апелација претежно односи на стандард образложене одлуке. Апелант указује да оспорене пресуде Окружног суда и Врховног суда не садрже јасна, логична и увјерљива образложења у сљедећим сегментима: у дијелу који се односи на преиначење првостепене пресуде по захтјеву за накнаду нематеријалне штете, у дијелу који се односи на одбијање тужбеног захтјева за плаћање будуће нематеријалне штете (рента), у дијелу којим је преиначена првостепена пресуда за накнаду материјалне штете на име набавке медицинских и ортопедских помагала, као и у дијелу који се односи на одбијање тужбеног захтјева за накнаду материјалне штете по основу издатака за набавку медицинског материјала и лијекова. Све ове апелационе наводе апелант образлаже

тако што се позива на разлоге из пресуде првостепеног суда, које даље образлаже дајући своје виђење утврђених чињеница, као и примјене релевантног права.

12. Апелант је предложио да Уставни суд нареди Републици Српској да му исплати накнаду на име признања за неправду коју је претрпио усљед доношења незаконите одлуке, као и да му исплати трошкове поступка пред Уставним судом.

б) Одговори на апелацију

13. Врховни суд је навео да приликом доношења оспорене пресуде није дошло до повреде права на која је апелант указао у апелацији. Предложио је да се апелација одбије.

14. Окружни суд је навео да образложење оспорене пресуде садржи довољно јасне правне разлоге за њено преиспитивање. Дато образложење је у сагласности с релевантно утврђеним чињеничним стањем и у вези с материјалноправним прописима на којима је заснована другостепена пресуда. Сматра да својом одлуком није повриједио права апеланта која наводи у апелацији.

15. Основни суд је навео да је у образложењу одлуке навео разлоге за ту одлуку. Навео је да је апелација неоснована.

16. Тужена је навела да је позивање апеланта на повреду права на правично суђење очигледно неосновано. Тужена наводи да је, насупрот наводима из апелације, образложење ревизионог суда апсолутно јасно, потпуно, правилно, законито и уставноправно прихватљиво, тако да нема говора о повреди апелантовог права на правично суђење, док је приговор повреде права на имовину остао необразложен.

V. Релевантни прописи

17. **Закон о облигационим односима** („Службени лист СФРЈ“ бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник РС“ бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04)

За потребе ове одлуке користи се текст прописа како је објављен у службеним гласилима јер није објављен на свим службеним језицима и писмима, а који у релевантном дијелу гласи:

Основи одговорности

Члан 154.

(1) Ко другоме проузрокује штету дужан је накнадити је, уколико не докаже да је штета настала без његове кривице.

(2) За штету од ствари или делатности, од којих потиче повећана опасност штете за околину, одговара се без обзира на кривицу.

(3) За штету без обзира на кривицу одговара се и у другим случајевима предвиђеним законом.

Накнада штете у случају телесне повреде или нарушења здравља

Члан 195. став 1.

(1) Ко другоме нанесе телесну повреду или му наруши здравље, дужан је накнадити му трошкове око лечења и друге потребне трошкове с тим у вези, као и зараду изгубљену због неспособности за рад за време лечења.

Новчана накнада

Члан 200.

(1) За претрпљене физичке болове, за претрпљене душевне болове због умањења животне активности, наружености, повреде угледа, части, слободе или права личности, смрти блиског лица као и за страх суд ће, ако нађе да околности случаја, а нарочито јачина болова и страха и њихово трајање то оправдава, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете као и у њеном одсуству.

(2) Приликом одлучивања о захтеву за накнаду нематеријалне штете, као и о висини њене накнаде, суд ће водити рачуна о значају повређеног добра и циљу коме служи та накнада, али и о томе да се њоме не погодује тежњама које нису спојиве са њеном природом и друштвеном сврхом.

Накнада будуће штете

Члан 203.

Суд ће на захтев оштећеног досудити накнаду и за будућу нематеријалну штету ако је по редовном току извесно да ће она трајати и у будућности.

VI. Допустивост и меритум

18. Уставни суд утврђује да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, као и да је поднесена у року, да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда, те да није очигледно (*prima facie*) неоснована у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

19. Апелант сматра да му је оспореним одлукама прекршено право из чл. II/3.е) и II/3.к) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

20. Члан II/3. Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

21. Члан 6 став 1 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. […]

22. Апелант наводи да Окружни суд и Врховни суд нису дали ваљана образложења која би својим садржајем и квалитетом оправдала доношење судске одлуке којом је првостепена пресуда преиначена на апелантову штету у дијелу којим је одбијен његов тужбени захтјев за накнаду нематеријалне и материјалне штете. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је, према пракси Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд), првенствено на домаћим органима, нарочито судовима, да рјешавају проблеме тумачења домаћих закона. Европски суд истиче да не треба да поступа као суд „четврте инстанце“ те да стога неће, према члану 6 став 1 Европске конвенције (којем кореспондира члан II/3.е) Устава Босне и Херцеговине), доводити у питање оцјену домаћих судова, осим ако се њихова утврђења могу сматрати произвољним или „очигледно неразумним“ (види Европски суд, *Ашћерић против Босне и Херцеговине*, одлука од 17. децембра 2019. године, представка број 52871/13, тачка 23 с даљњим референцама). Овакву праксу досљедно прати и Уставни суд у односу на одлуке редовних судова (види, између осталих, Одлуку о допустивости и меритуму број *АП-4033/20* од 22. јуна 2022. године, тач. 42 до 45 с даљњим референцама, објављену на www.ustavnisud.ba).

23. Право на образложену одлуку представља неодвојив дио права на правично суђење и оно обавезује судове да образложе своје одлуке. Међутим, то не значи и обавезу судова да детаљно одговоре на сваки аргумент који странке изнесу у поступку, већ морају да одговоре на оне аргументе који су кључни и одлучујући за доношење одлуке (види, нпр. Европски суд, *Петровић и други против Црне Горе*, пресуда од 17. јула 2018. године, представка број 18116/15, тачка 41, и Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-81/21* од 2. новембра 2022. године, став 23 с даљњим референцама, објављена на www.ustavnisud.ba). Такође, Уставни суд напомиње да, према пракси Европског суда, жалбени суд при одбијању жалбе, у принципу, може само да потврди образложење које је за своју одлуку пружио нижи суд (види Европски суд, *Deryan против Турске*, пресуда од 21. јула 2015. године, представка број 41721/04, тачка 31).

24. У конкретном случају, Окружни суд и Врховни суд су одлуку о накнади нематеријалне штете преиначили уз образложење да овај вид накнаде штете представља новчану сатисфакцију, а не цијену изгубљеног добра, при чему су имали у виду да је тужена апеланту по том основу већ исплатила дио штете у укупном износу од 59.300,00 КМ. Окружни суд и Врховни суд су одбили апелантов

тужбени захтјев за исплату будуће нематеријалне штете зато што је на основу чињеничног стања неоспорно утврђено да су штетне посљедице већ наступиле, а да се будућа нематеријална штета досуђује ако је извјесно да ће посљедице штете да настану у будућности. У вези с тим, Уставни суд наглашава да је у теорији и пракси прихваћено мишљење да, за разлику од накнаде будуће материјалне штете гдје је основни начин остварења те штете плаћање новчане ренте, код накнаде будуће нематеријалне штете основни начин исплате штете је плаћање једнократног износа. Та разлика првенствено произлази из одредби ЗОО-а који не предвиђа експлицитно плаћање новчане ренте као начина накнаде будуће нематеријалне штете, а затим из саме природе неимовинске штете која произлази из повреде права личности. Нематеријална штета која ће у одређеном облику да се појављује трајно третира се као једна штета, због чега се накнађује у једнократном износу узимајући у обзир трајање штетних посљедица до доношења пресуде као и оних које ће трајати у будућности. То значи да би се једнократним износом новчане накнаде остваривала и накнада будуће нематеријалне штете која још није настала, али је извјесно да ће у будућности настати. У вези с наведеним, Уставни суд подсјећа да је у својој пракси већ рјешавао исто или слично чињенично и правно питање, те да није утврдио кршење права на правично суђење или имовину (види Уставни суд, Одлука о допустивости број *АП-4184/19* од 21. априла 2021. године, доступна на www.ustavnisud.ba).

25. Надаље, Окружни суд и Врховни суд су одлуку о накнади материјалне штете на име набавке медицинских и ортопедских помагала преиначили зато што апеланту накнада овог вида штете припада у обиму у којем је то утврђено налазима вјештака, али не више од оног што је вјештак утврдио у свом налазу. Приликом одбијања тужбеног захтјева за накнаду материјалне штете на име набавке медицинског материјала и лијекова, Врховни суд је, примјеном правила о терету доказивања, закључио да апелант није доказао постојање и висину материјалних трошкова које је тражио. У конкретном случају, Окружни суд и Врховни суд одлучили су примјеном одредби члана 195 став 1 и чл. 200 и 203 ЗОО-а.

26. Имајући све ово у виду, Уставни суд сматра да ништа не указује да судови нису дали довољна и релевантна образложења о свим кључним чињеничним и правним питањима, те да не може да се закључи да су образложења из оспорених одлука Окружног суда и Врховног суда произвољна или „очигледно неразумна“. Напротив, Уставни суд сматра да су Окружни суд и Врховни суд своје закључке образложили на начин који не доводи у питање право на образложену одлуку, па тиме ни правичност поступка.

27. Имајући у виду наведено, Уставни суд закључује да у односу на оспорене одлуке није прекршено апелантово право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на имовину

28. Апелант сматра да му је у поступку који је окончан оспореним одлукама прекршено и право на имовину. У вези с тим, Уставни суд запажа да апелант тврдње о кршењу тог права у суштини заснива на истим наводима које је истакао у вези с правом на правично суђење, које је Уставни суд већ елаборирао у претходним тачкама ове одлуке и закључио да су неосновани. Осим тога, Уставни суд сматра да у конкретном случају нема ништа из чега би могло да се закључи да је апелантово право на имовину дошло у питање на начин који би водио потреби да Уставни суд то право посебно испита према стандардима из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, нити су у апелацији пружени докази из којих би могло да се закључи супротно. С обзиром на то, Уставни суд сматра да су и наводи о кршењу права на имовину из члана II/3.к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију такође неосновани.

29. У вези с апелантовим захтјевом да му се исплате трошкови поступка пред Уставним судом, Уставни суд указује да та могућност није прописана Правилима Уставног суда.

VII. Закључак

30. Уставни суд закључује да нема повреде права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције када су Окружни суд и Врховни суд у оспореним одлукама дали јасно и аргументовано образложење када су преиначили првостепену пресуду, односно када су одбили апелантов тужбени захтјев за накнаду дијела нематеријалне и материјалне штете.

31. Уставни суд такође закључује да оспореном одлуком није дошло до повреде апелантовог права на имовину из члана II/3.к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију у ситуацији када је тврдње о повреди тог права апелант засновао на истим наводима које је истакао у вези с правом на правично суђење, те је ове наводе оцијенио неоснованим.

32. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

33. Према члану VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Садржај

Предмет број АП-509/21

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Сањина Сефића, којег заступа Керим Челик, адвокат из Сарајева, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 09 0 К 027292 20 Кж 25 од 20. октобра 2020. године и Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 К 027292 19 К2 од 19. марта 2020. године

Одлука од 19. септембра 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у Великом вијећу, у предмету број **АП-509/21**, рјешавајући апелацију **Сањина Сефића**, на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 19. септембра 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Сањина Сефића поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 09 0 К 027292 20 Кж 25 од 20. октобра 2020. године и Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 К 027292 19 К2 од 19. марта 2020. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Сањин Сефић (у даљњем тексту: апелант) из Сарајева, којег заступа Керим Челик, адвокат из Сарајева, поднио је 15. фебруара 2021. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број 09 0 К 027292 20 Кж 25 од 20. октобра 2020. године и Пресуде

Кантоналног суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Кантонални суд) број 09 0 К 027292 19 К2 од 19. марта 2020. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда и Кантоналног суда, те од Кантоналног тужилаштва Кантона Сарајево (у даљњем тексту: Тужилаштво) затражено је 17. марта 2022. године да доставе одговоре на апелацију. Позвани су у периоду од 22. до 25. марта 2022. године доставили тражене одговоре, који су 6. јула 2022. године прослијеђени апелантовом пуномоћнику. Пуномоћник је 14. јула 2022. године доставио изјашњење на одговоре.

III. Чињенично стање

3. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

Уводне напомене

4. У Сарајеву се 10. октобра 2016. године око 21.35 догодила саобраћајна незгода. Том приликом је на пјешачком прелазу путничко моторно возило (у даљњем тексту: возило) у покрету ударило пјешаке С. А. и Е. М. (у даљњем тексту: оштећене или С. А. и Е. М.) које су од задобијених повреда преминуле. Возило се након саобраћајне незгоде несмањеном брзином удаљило с лица мјеста. Апелант је у исто вријеме напустио Босну и Херцеговину, па се након два дана (12. октобра 2016. године) добровољно предао у полицијску станицу у Новом Саду – Република Србија. Апелант је 9. јануара 2017. године изручен надлежним органима Босне и Херцеговине, а 10. јануара 2017. године је у својству осумњиченог испитан у Тужилаштву.

5. Тужилаштво је након спроведене истраге утврдило да постоји основана сумња да је апелант проузроковао саобраћајну незгоду описану у претходној тачки, а 21. јануара 2017. године је подигло оптужницу против њега.

6. Кантонални суд је Пресудом број 09 0 К 027292 17 К од 26. септембра 2018. године апеланта прогласио кривим зато што је радњама описаним у двије тачке изреке пресуде починио тешко кривично дјело против безбједности јавног саобраћаја из члана 336 став 2 у вези са чланом 332 став 1 и неуказивање помоћи лицу повријеђеном у саобраћајној незгоди из члана 337 став 1 Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: КЗФБиХ), у вези са чланом 54 тог закона. За почињена кривична дјела Кантонални суд је апеланту изрекао јединствену казну затвора у трајању од 14 година и шест мјесеци. Врховни суд је Пресудом број 09 0 К 027292 19 Кж од 15. априла 2019. године дјелимично уважио жалбе Тужилаштва, апелантовог браниоца и пуномоћнице оштећених Е. М. и А.

А. (очеви С. А. и Е. М.), па је укинуо првостепену пресуду и предмет вратио на поновно суђење.

Оспорене пресуде

7. Након поновљеног поступка Кантонални суд је Пресудом број 09 0 К 027292 19 К 2 од 19. марта 2020. године апеланта прогласио кривим због кривичних дјела за која је оптужен, с тим да је за кривично дјело, описано под тачком 2 изреке пресуде, апеланта прогласио кривим за кривично дјело из члана 337 став 2 у вези са ставом 1 КЗФБиХ. Апелант је осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 17 година и шест мјесеци, у коју је урачунато вријеме проведено у притвору почев од 12. октобра 2016. године. На основу члана 77 КЗФБиХ, апеланту је изречена безбједносна мјера забране управљања возилима „Б“ категорије у трајању од пет година. На основу члана 212 став 3 Закона о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ЗКПФБиХ), породице оштећених су с имовинскоправним захтјевима упућене на парнични поступак.

8. Кантонални суд је утврдио да је апелант у вријеме, на начин и мјесту детаљно описаном у тачки 1 изреке пресуде управљао возилом противно наведеним одредбама Закона о основама безбједности саобраћаја на путевима у БиХ и кретао се недозвољеном брзином од 102,6 км/ч на мјесту гдје је дозвољена брзина 60 км/ч. Утврђено је да је апелант возилом ушао у раскрсницу несмањеном брзином, не предузимајући радњу кочења када је за кретање возила на семафору било упаљено црвено свјетло – забрана пролаза, док је за пјешаке било упаљено зелено свјетло – слободан пролаз. Том приликом апелант је предњим чеоним дијелом возила ударио С. А. и Е. М., па је од посљедица тог удара код С. А. на лицу мјеста наступила смрт, док је Е. М. након пар сати преминула у болници. Апелант је проглашен кривим и што је, након проузроковања саобраћајне незгоде, пропустио да остане на лицу мјеста, те се несмањеном брзином возилом удаљио с лица мјеста остављајући без помоћи повријеђено лице, чију је повреду проузроковао.

9. Кантонални суд је у поновном поступку преузео доказе Тужилаштва и апелантове одбране који су проведени у раније вођеном поступку. Као докази одбране преузети су записници о саслушању два свједока, апеланта и вјештака саобраћајне струке Милана Вујанића (у даљњем тексту: вјештак Вујанић), записник о саслушању вјештака саобраћајне струке Шевала Ковачевића (у даљњем тексту вјештак Ковачевић) и три материјална доказа. Кантонални суд је преузео многобројне доказе Тужилаштва, међу којима су докази који су изузети с лица мјеста саобраћајне незгоде, укључујући и три видео-снимка надзорних система с CD-ом и фотодокументацијом (у даљњем тексту: спорни снимци). Преузети су и записници о исказима свједока који су били на лицу мјеста саобраћајне незгоде и записници о исказима овлашћених службених лица која су предузимала службене

радње након саобраћајне незгоде. У пресуди су детаљно интерпретирани сви искази свједока и дата оцјена исказа.

10. Током поступка је спроведено укупно 10 вјештачења, и то седам ради утврђивања чињеница релевантних за овај поступак (апелантова способност да учествује у поступку, узрок смрти С. А. и Е. М., трагови с лица мјеста у односу на возило, функционалност стања дијелова и уређаја система на возилу, ДНК анализа, разговори и апелантове SMS поруке, као и неуропсихијатријско вјештачење породица С. А. и Е. М.). Кантонални суд је навео да је налазима и мишљењима вјештака поклонио вјеру јер су дати објективно и у складу с правилима вјештине и струке. У поступку су даље, ради расвјетљавања околности под којима се десила саобраћаја незгода, спроведена и три вјештачења посредством вјештака саобраћајне струке, која су урадили: вјештак Вујанић као вјештак одбране, вјештак Ковачевић као вјештак Тужилаштва и Недим Камењашевић као вјештак суда (у даљњем тексту: вјештак Камењашевић). Задатак тих вјештака је био да утврде брзину кретања возила, начин и правац кретања пјешака – дјевојака, тачно мјесто контакта возила са С. А. и Е. М., боје свјетала која су била упаљена на семафору за возаче и пјешаке и какве су биле техничке могућности да се спријечи саобраћајна незгода. Кантонални суд је у пресуди детаљно интерпретирао налазе и мишљења наведених вјештака и исказе које су дали на претресу када су појашњавали налазе и одговарали на питања чланова судског вијећа и странака у поступку.

11. Кантонални суд је веома опширно појаснио зашто није поклонио вјеру исказима вјештака Вујанића и Ковачевића и зашто је поклонио вјеру исказу вјештака Камењашевића, чији је налаз и мишљење прихватио у цијелости као објективан и стручан. У вези с тим, Кантонални суд је образложио да током унакрсног испитивања није доведена у питање стручност вјештака Камењашевића јер је он дао јасне, прецизне и логичне одговоре на сва питања апелантовог браниоца. Кантонални суд је такође образложио да је одбио апелантове приговоре о томе да вјештак Камењашевић нема лиценцирани програм, да није адекватно примијенио методе приликом израчунавања брзине итд., између осталог и зато што је тај вјештак ангажован у складу с одредбама члана 109 ЗКПФБиХ и изабран с листе сталних судских вјештака. Суд је такође нагласио да је налаз и мишљење тог вјештака дат у цијелости према задатку који му је постављен, те да одбрана ничим није довела у питање његову објективност и стручност. У вези с тим, Кантонални суд је појаснио да није прихватио приједлог апелантовог браниоца да проведе додатне доказе којим је одбрана жељела доказати вјештакову нестручност да вјештачи у овом предмету.

12. Надаље, Кантонални суд је из свих проведених доказа који су детаљно интерпретирани у образложењу пресуде закључио да је доказано да је апелант починио кривично дјело тешка кривична дјела против безбједности јавног саобраћаја. Нарочито, Кантонални суд је закључио да је апелант могао предвидјети наступање

забрањене посљедице, да је његов вољни елемент био на линији пристајања и да је поступао с евентуалним умишљајем у односу на угрожавање јавног саобраћаја, док се тежа посљедица која се огледа у смрти два лица може приписати апелантовом нехату.

13. Кантонални суд је неспорно утврдио и да апелант након саобраћајне незгоде није остао на лицу мјеста. Будући да је код С. А. смрт наступила на лицу мјеста, Кантонални суд је закључио да је апелант критичне прилике оставио без помоћи само Е. М., чиме су остварени сви елементи бића кривичног дјела неуказивања помоћи лицу повријеђеном у саобраћајној незгоди. Апелант је удаљавањем с мјеста саобраћајне незгоде, знајући да је некога ударио, поступао с директним умишљајем у односу на основно кривично дјело неуказивања помоћи лицу повријеђеном у саобраћајној незгоди, док је у односу на тежу посљедицу која се огледа у смрти Е. М. поступао с нехатом.

14. У односу на казну, Кантонални суд је образложио да су висина појединачно утврђених казни и изречена јединствена казна затвора адекватне околностима под којима је апелант починио кривична дјела и њиховој тежини. Као олакшавајућу околност Кантонални суд је цијенио да је апелант породицама дјевојака „изразио саучешће и жаљење због догађаја који се десио“. Као отежавајуће околности суд је цијенио да је апелант почињеним кривичним дјелом проузроковао смрт два лица, да се критични догађај десио у центру града гдје је саобраћај врло фреквентан и на раскрсници када су друга возила стајала на знак забране пролаза, чиме је потенцијално угрозио и друге учеснике у саобраћају. Такође, суд је као отежавајућу околност цијенио и апелантову ранију осуђиваност (да је кажњен условно и да је за мање од два мјесеца након истека времена провјеравања починио ново, теже кривично дјело). Кантонални суд је навео и да је апелант у периоду од 2011. до 2016. године прекршајно кажњаван 47 пута због прекршаја из области саобраћаја, „што јасно указује да је [апелант] лице које се не придржава и не поштује саобраћајне прописе“.

15. Врховни суд је Пресудом број 09 0 К 027292 20 Кж 25 од 20. октобра 2020. године одбио жалбе изјављене против наведене пресуде Кантоналног суда. Истовремено, Врховни суд је по службеној дужности наведену пресуду преиначио у правној оцјени дјела и за радње описане у тачки 2 изреке првостепене пресуде, те је апеланта прогласио кривим за кривично дјело из члана 337 став 1 КЗФБиХ, за које му је утврдио казну затвора у трајању од осам мјесеци. Утврђена казна за кривично дјело тешка кривична дјела против безбједности јавног саобраћаја остала је иста. Слиједом тога, Врховни суд је апеланту изрекао јединствену казну затвора у трајању од 16 година и шест мјесеци, у коју се урачунава вријеме које је апелант провео у притвору. У осталом дијелу првостепена пресуда је остала неизмијењена.

16. Врховни суд је оцијенио да је првостепени суд правилно оцијенио све проведене доказе, о чему је дао ваљано образложење, које је тај суд и прихватио. Врховни суд је нарочито истакао да је првостепени суд дао конкретне разлоге због чега не прихвата налазе вјештака Ковачевића и Вујанића, а због чега прихвата налаз вјештака Камењашевића, те које одлучне чињенице је утврдио на основу исказа, налаза и мишљења тог вјештака. Врховни суд је поновио да апелантова одбрана није ни у најмањој мјери својим питањима, која су се односила и на посједовање лиценце, довела у питање објективност и стручност вјештака. Побијана пресуда, како је даље наведено, садржи конкретне разлоге због чега је одбијен приједлог апелантовог браниоца да се проведе доказ – испринтана е-мејл кореспонденција коју је превео овлашћени судски тумач за енглески језик, из које произлази да не постоји лиценца на име вјештака Камењашевића „за коришћење програма PC Crash“. Врховни суд је појаснио да је вјештак Камењашевић, на питање апелантовог браниоца, одговорио „да посједује лиценцу издату од стране Бироа за вјештачење у Грацу“. Врховни суд је истакао и да из стања списа слиједи да се ради о вјештаку који је на листи сталних судских вјештака. Потврда, коју је приложила одбрана, из које произлази да вјештак Камењашевић не посједује лиценцу за коришћење програма „PC Crash“, према оцјени Врховног суда, не може довести у питање правилност побијане пресуде, тим прије што анализа налаза и мишљења вјештака Камењашевића, садржана у потврди коју је приложио апелант, не може бити доказ у поступку јер „тај институт није одређен за вјештака у овом предмету наредбом суда или тужиоца“.

17. Врховни суд је такође оцијенио да потврда коју је апелантов бранилац приложио уз жалбу и у којој је садржана анализа налаза и мишљења вјештака Камењашевића не може бити доказ у поступку будући да институт који је сачинио ту потврду није одређен за вјештака у овом предмету наредбом суда или тужиоца у смислу одредбе члана 110 став 1 ЗКПФБиХ.

18. Врховни суд је образложио да у погледу доказаности апелантових кривичноправних радњи није остала било каква сумња, због чега се на конкретан случај није могао примијенити принцип *in dubio pro reo*. Надаље, Врховни суд је закључио да се не могу прихватити ни апелантови жалбени наводи да се закључак првостепеног суда о брзини кретања возила, освијетљености раскрснице, положају возила којим је управљао апелант и положају пјешака заснива на доказима који нису изведени на главном претресу. У вези с тим, оцијењени су неоснованим и апелантови наводи да се пресуда заснива на спорним видео-снимцима иако је предсједник вијећа тврдио супротно, уз констатацију „да је из снимака очигледно да се ради о већој брзини у односу на остала возила“. Одбрана је тврдила да је том изјавом повријеђено апелантово право на претпоставку невиности из члана 3 ЗКПФБиХ и члана 6 став 2 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Врховни суд је указао да из образложења

побијане пресуде слиједи да су спорни снимци увршћени у доказну грађу као докази оптужбе. Околност да је предсједник вијећа изрекао описану констатацију, сама по себи, не значи да је апеланту повријеђена претпоставка невиности јер није изнесена тврдња да је апелант крив за кривично дјело, нити је апелант проглашен кривим прије завршетка доказног поступка и главног претреса. Такође, Врховни суд је навео да су неосновани и апелантови жалбени приговори о томе да је на одлуку суда одлучујући утицај имало и то што је „апелант био изложен медијском линчу, те да управо изречена казна затвора показује да је првостепени суд био под утицајем медија када је одлучивао о висини кривичноправне санкције“. У вези с тим, Врховни суд је оцијенио да првостепени суд приликом одлучивања о апелантовој кривици и висини кривичноправне санкције није цијенио медијску пажњу, тј. медијску експонираност овог предмета. Првостепени суд је, како је закључио Врховни суд, апеланта прогласио кривим и казнио у складу са законом, након спроведеног контрадикторног кривичног поступка.

19. Врховни суд је оцијенио да је првостепени суд приликом одлучивања о висини казне дао одговарајући значај свим олакшавајућим и отежавајућим околностима. Апелантова доб у инкриминисано вријеме (око 26 година) не обавезује суд да је цијени као олакшавајућу околност, док се апелантово коректно понашање на суду подразумијева. Чињеница да је апелант 47 пута прекршајно кажњаван показује апелантов став према поштовању саобраћајних прописа, независно од њихове природе. Врховни суд је истакао и да се казна одмјерава у зависности од околности сваког конкретног предмета. Због тога, апелантово указивање на одлуке других судова у којима су изречене казне затвора у краћем трајању од казне која је изречена њему немају утицаја на овај предмет.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

20. Апелант сматра да су му оспореним одлукама повријеђена права из чл. II/2. и II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и чл. 6 и 13 Европске конвенције, као и члана 2 Протокола број 7 уз Европску конвенцију. У опширној апелацији апелант сматра да му је право на правично суђење прекршено због ускраћивања права „на једнакост страна у поступку и на акузаторан поступак, на образложену судску пресуду, произвољне примјене материјалног права, произвољно утврђеног чињеничног стања, повреде права на претпоставку невиности“. У вези с тим, апелант истиче да је у првостепеној пресуди изостала савјесна оцјена доказа јер Кантонални суд при доношењу оспорене пресуде „уопће није цијенио велики број доказа“, те је пропустио дати оцјену вјеродостојности противрјечних доказа. Апелант посебно указује да побијана пресуда не садржи разлоге о одлучним чињеницама у односу на налаз и мишљење седам вјештака, као ни разлоге о одлучним чињеницама из којих

би било видљиво да су ти докази цијењени у вези с осталим доказима, апелантовом одбраном, те исказима саслушаних свједока (које апелант у апелацији анализира). Такође, апелант истиче да је првостепени суд детаљно „парафразирао налаз и мишљење вјештака“ Ковачевића и Вујанића, али да налазе тих вјештака није цијенио у вези с другим доказима, а превасходно с налазом и мишљењем вјештака Камењашевића. Овај посљедњи апелант детаљно анализира и при томе оспорава закључке до којих је тај вјештак дошао. Апелант сматра да је начин оцјене доказа резултирао кршењем принципа *in dubio pro reo*.

21. Апелант сматра да је ускраћен за правичан поступак и зато што другостепени суд није јасно образложио зашто је жалбене приговоре одбране оцијенио неоснованим. Надаље, апелант указује да образложење првостепене пресуде не садржи разлоге о елементима бића кривичних дјела, нити разлоге који се тичу облика апелантове виности. Апелант сматра да му је изречена неадекватна казна која је, како истиче, у знатно дужем трајању од казни које су судови за иста кривична дјела и у истим или сличним околностима изрицали пресудама у Босни и Херцеговини, Републици Хрватској и Републици Србији, које је интерпретирао. Апелант сматра да се толиком казном директно подрива основни уставни принцип једнакости грађана пред законом „у подручју одмјеравања казне“.

22. Надаље, сматра да је у овом поступку дошло до кршења права на правично суђење, између осталог, и због чињенице да је суд пресуду засновао на доказима – спорним снимцима, који нису изведени на главном претресу. У вези с тим, истиче да је предсједавајући судског вијећа, иако спорни снимци никада нису презентовани на главном претресу, констатовао да је из снимка „очигледно да се ради о већој брзини у односу на остала возила“. Апелант сматра да је то „не само паушалан навод него и директно подрива гаранције начела *in dubio pro reo*“. Навод предсједавајућег вијећа, према апелантовом мишљењу, указује на то да је у тим околностима предсједник вијећа, чак и прије извођења доказа одбране, већ био закључио да се апелант кретао великом брзином, те да је имао формиран став о апелантовој кривици. Осим тога, другостепени суд се није очитовао о жалбеним наводима да спорни снимци „због очитог неквалитета“ нису могли послужити вјештаку за доношење закључака о одлучним чињеницама.

23. У вези с наводима о кршењу претпоставке невиности, апелант наводи и да је вијест о саобраћајној незгоди, њеним посљедицама и чињеници да је лице које ју је проузроковало побјегло с лица мјеста објављена у свим електронским и принтаним медијима у Босни и Херцеговини. Апелант наводи да је након лишења слободе, као и за вријеме трајања екстрадиционог притвора, услиједио његов „прогон“ од високих јавних званичника. С идентичном праксом је настављено и током самог поступка истраге и подизања оптужнице, те након потврђивања оптужнице против апеланта, када су бројни званичници дали велики број изјава за јавност којима су

јавност у Босни и Херцеговини, али и шире, информисали о својим ставовима о апелантовом предмету, укључујући и судије. Апелант сматра да због наведених изјава и медијске кампање која је вођена против њега редовни суд није био непристрасан, слиједом чега му је изрекао „драконску“ казну затвора. Будући да је апелант након „добровољне предаје“ у другој држави лишен слободе, медији су ту вијест објавили и у вези с тим је, према апелантовим наводима, објављено сљедеће:

- Интернет портал DEPO.ba објавио је анкету о резултатима кривичног поступка против апеланта с питањем: „Суђење Сањину Сефићу бит ће: - поштено, - намјештено у корист Сањина Сефића, - намјештено на штету Сањина Сефића.“
- Дана 12. октобра 2016. године принтани медиј „Дневни аваз“ пренио је да је тадашњи премијер Владе Кантона Сарајево Елмедин Конаковић након апелантовог хапшења изјавио да је „са одушевљењем дочекао вијест да је вечерас у Србији ухапшен Сефић Сањин“ и „Пресретан сам да смо једног бруталног злочинца довели пред лице правде. Правда је била брза и ако Бог да он ће брзо одговарати за своја злодјела. [...] Ако је неко заслужио највећу могућу казну затвора коју предвиђа закон, то је овај момак“. Апелант наводи да из те изјаве произлази да је „кривично одговоран, иако у том тренутку није ни био покренут кривични поступак против апеланта“.
- Горан Ковачевић, доцент на Факултету за криминалистику Универзитета у Сарајеву, 13. октобра 2016. године, гостујући уживо на електронском медију Н1, поводом апелантовог случаја изјавио је да „без 20 година затвора не би требао да прође“.
- Полицијски комесар Министарства унутрашњих послова Кантона Сарајево Вахид Ћосић је на конференцији за медије, одржаној 14. октобра 2016. године, изјавио: „[…] Сањин Сефић је евидентиран у 47 случајева гдје му је изречена новчана казна. […] према оперативној евиденцији коју води МУП КС, проистиче да је Сефић тешке тјелесне повреде другим лицима наносио три пута, за разбојништво је евидентиран осам пута, те разбојништво у покушају. Наводно је због тих кривичних дјела кажњен 17 пута, а процесуиран једном, када је правомоћно осуђен на условну казну од једне године и осам мјесеци, због дјела почињеног 2010. године.“
- На интернет порталу „Црна хроника“ је 1. јануара 2021. године објављено да је отац С. А. изјавио „да је казна у апелантовом случају највиша изречена казна икад у оваквим предметима у Босни и Херцеговини, те да, по његовом мишљењу, тако високу казну могу 'захвалити' новинарима, поступајућој тужитељици и адвокатици оштећених, као и судском вијећу, које је имало снаге 'изнијети такав предмет'“.

24. Апелант сматра да је због наведених изјава јавних званичника код јавности у Босни и Херцеговини, коју је чинило и судско вијеће, које је затим одлучивало у апелантовом предмету, формирано предубјеђење о његовој кривици.

б) Одговори на апелацију

25. Кантонални суд је одговорио да је пресуду засновао на утврђеним чињеницама и доказима проведеним на главном претресу, а не на медијским написима.

26. Врховни суд је одговорио да су апелациони наводи, у суштини, поновљени апелантови наводи из жалбе, које је тај суд оцијенио неоснованим у својој пресуди и о чему је дао јасне и одређене разлоге. Врховни суд је нагласио да је пресуда заснована на утврђеним чињеницама и околностима из списа предмета, а не на медијским извјештајима, о чему се тај суд у пресуди, такође изјаснио.

27. Тужилаштво је одговорило да су апелантови наводи неосновани.

28. Апелант сматра да одговори нису конкретни и да је „банализирана“ апелација од 98 страница.

V. Релевантни прописи

29. **Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине** („Службене новине ФБиХ“ бр. 36/03, 37/03 – исправка, 21/04 – исправка, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17 и 31/23)

У конкретном случају примјењује се неслужбени пречишћени текст Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 36/03, 37/03 – исправка, 21/04 – исправка, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14 и 46/16) сачињен у Уставном суду БиХ, који је важио у вријеме доношења оспорених одлука, а који у релевантном дијелу гласи:

Члан 43. став (1)
Казна затвора

(1) Казна затвора не може бити краћа од 30 дана ни дужа од 20 година.

Члан 49. став (1)
Општа правила за одмјеравање казне

(1) Суд ће починиоцу кривичног дјела одмјерити казну у границама које су законом прописане за то кривично дјело имајући у виду сврху кажњавања и узимајући у обзир све околности које утичу да казна буде мања или већа (олакшавајуће и отежавајуће околности), а нарочито: степен кривице, побуде из којих је дјело почињено, јачину угрожавања или повреде заштићеног добра, околности под којима је дјело почињено, ранији живот починилаца, његове личне прилике и његово

понашање након почињеног кривичног дјела, те друге околности које се односе на личност починиоца.

Члан 332. став (1)
Угрожавање јавног саобраћаја

(1) Учесник у саобраћају на путевима, који се не придржава саобраћајних прописа и тиме тако угрози јавни саобраћај да доведе у опасност живот људи или имовину већих размјера, па због тога код другога наступи имовинска штета преко 5.000 КМ, казниће се казном затвора до пет година.

Члан 336. став (2)
Тешка кривична дјела против безбједности јавног промета

(2) Ако је кривичним дјелом из члана 332. ст. 1. и 2.; [...] овог закона проузрокована смрт једног или више лица, починилац ће се казнити казном затвора најмање годину дана.

Члан 337. став (1)
Неуказивање помоћи лицу повријеђеном у саобраћајној несрећи

(1) Возач моторног возила или другог превозног средства који остави без помоћи лице које је повријеђено тим превозним средством или чију је повреду проузроковао, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године.

30. **Закон о кривичном поступку Федерације Босне и Херцеговине** („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 35/03, 37/03 – исправка, 56/03 – исправка, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13, 59/14 и 74/20)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који у релевантном дијелу гласи:

Члан 3.
Претпоставка невиности и in dubio pro reo

(1) Свако се сматра невиним за кривично дјело док се правоснажном пресудом суда не утврди његова кривица.

(2) Сумњу у погледу постојања чињеница које чине обиљежја кривичног дјела или о којима зависи примјена неке одредбе кривичног законодавства, суд рјешава пресудом на начин који је повољнији за оптуженог.

Члан 15.
Једнакост у поступању

(1) Суд је дужан странке и браниоце третирати на једнак начин и свакој страни пружити једнаке могућности у погледу приступа доказима и њиховом извођењу на главној расправи.

(2) Суд, тужилац и други органи који учествују у поступку дужни су с једнаком пажњом да испитују и утврђују како чињенице које терете осумњиченог односно оптуженог, тако и оне које им иду у корист.

Члан 296.
Докази на којима се заснива пресуда

(1) Суд заснива пресуду само на чињеницама и доказима који су изнесени на главном претресу.

(2) Суд је дужан да савјесно оцијени сваки доказ појединачно и у вези са осталим доказима и на основу такве оцјене изведе закључак да ли је нека чињеница доказана.

Члан 305. став (7)
Садржај пресуде

(7) Суд ће одређено и потпуно изнијети које чињенице и из којих разлога узима као доказане или недоказане, дајући нарочито оцјену вјеродостојности противрјечних доказа, из којих разлога није уважио поједине приједлоге странака, […] којим разлозима се руководио при рјешавању правних питања, а нарочито при утврђивању да ли постоји кривично дјело и кривична одговорност оптуженог и при примјењивању одређених одредаба Кривичног закона на оптуженог и његово дјело.

Одјељак 2 - Жалба на другостепену пресуду

Члан 333. став (1)
Општа одредба

(1) Против пресуде вијећа жалбеног одјељења дозвољена је жалба у случају:

а) ако је вијеће жалбеног одјељења преиначило првостепену пресуду којом је оптужени ослобођен од оптужбе и изрекло пресуду којом се оптужени проглашава кривим,

б) ако је вијеће жалбеног одјељења поводом жалбе на ослобађајућу пресуду на расправи донијело пресуду којом се оптужени проглашава кривим.

VI. Допустивост и меритум

31. Уставни суд констатује да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, као и да је поднесена у року, да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда, те да није очигледно (*prima facie*) неоснована у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

32. Апелант сматра да су му оспореним одлукама прекршена права из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и чл. 6 и 13 Европске конвенције, као и право из члана 2 Протокола број 7 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

33. Члан II/3. Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

34. Члан 6 ст. 1 и 2 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. […]

2. Свако ко је оптужен за кривично дјело сматра се невиним све док се не докаже кривим у складу са законом.

35. Апелант се, у суштини, позива на кршење права на правично суђење, нарочито истичући кршење сљедећих гаранција: право на једнакост страна у поступку и на акузаторан поступак, право на образложену судску пресуду и произвољност у одлучивању и у оцјени доказа, те у вези с тим кршење принципа *in dubio pro reo*, те право на претпоставку невиности.

а) Претпоставка невиности

36. Уставни суд примјећује да апелант у вези с овим питањем наводи да је претпоставку невиности прекршио предсједавајући судског вијећа који је на главном претресу рекао да је из снимка „очигледно да се ради о већој брзини у односу на остала возила“ (види тачку 22 ове одлуке). Надаље, апелант се позива на изјаве званичника, и то: тадашњег премијера Кантона Сарајево Елмедина Конаковића, тадашњег полицијског комесара Вахидина Ћосића и универзитетског професора Горана Ковачевића (види тачку 23 ове одлуке). Осим тога, апелант наводи да је током цијелог трајања овог поступка вођена негативна медијска кампања против њега (*idem*).

Изјава „суда“

37. У односу на изјаву предсједавајућег судског вијећа, Уставни суд указује да претпоставка невиности обавезује судију да се суздржи од преурањеног изражавања мишљења да је лице „оптужено за кривично дјело“ криво прије него што му је то доказано према закону (види Европски суд, *Vardan Martirosyan против Јерменије*, пресуда од 15. јуна 2021. године, представка број 13610/12, тачка 80). Уставни суд запажа да је у конкретном случају предсједавајући судског вијећа за доказ – видео-снимак на којем се види кретање возила изјавио да је „очигледно да се ради о већој

брзини у односу на остала возила“. Уставни суд сматра да та изјава представља изражавање о визуелном доживљају садржаја видео-снимка који се односио на брзину кретања возила у односу на друга возила. У изјави се апелант уопште не спомиње ни у којем контексту, а нарочито се не ради о мишљењу предсједника вијећа о његовој кривици. Осим тога, због такве изјаве апелант није током поступка довео у питање непристрасност предсједника вијећа, нити је због тога тражио његово изузеће. Стога, Уставни суд сматра да се наведена изјава не може тумачити као преурањено мишљење суда да је апелант крив за кривично дјело прије него што је то доказано према закону, те да таквом изјавом није прекршено апелантово право на претпоставку невиности.

Изјаве јавних званичника

38. У односу на изјаве јавних званичника, тадашњег премијера Кантона Сарајево Елмедина Конаковића и тадашњег полицијског комесара Вахидина Ћосића, Уставни суд указује да члан 6 став 2 забрањује изјаве јавних званичника о кривичним истрагама које су у току и које подстичу јавност на вјеровање да је осумњичени крив те прејудицирају оцјену чињеница коју проводи надлежно правосудно тијело (види Европски суд, *Ismoilov и други против Русије*, пресуда од 24. априла 2008. године, представка број 2947/06, тачка 161). Да ли нека изјава јавног званичника представља повреду претпоставке невиности утврђује се у контексту конкретних околности у којима је дата спорна изјава (види Европски суд, *Пеша против Хрватске,* пресуда од 8. априла 2010. године, представка број 40523/08, тачка 141).

39. У вези с тим, Уставни суд, прије свега, подсјећа да је у својој пракси у неколико наврата утврдио повреде права на претпоставку невиности у вези с изјавама политичара и других високих званичника који су, прије доношења правоснажне пресуде, доносили закључке о кривици апеланата (види Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. *АП-4319/14* од 18. децембра 2014. године, тачка 35, и *АП-2011/15* од 22. децембра 2016. године, тачка 50 с даљњим референцама, доступне на www.ustavnisud.ba). У тим предметима апеланти су подносили апелације у релативно кратком времену након што су изјаве које су за њих биле спорне постале доступне јавности и у „почетној“ фази поступка, односно прије доношења првостепених пресуда. У таквим ситуацијама Уставни суд је, за разлику од Европског суда, могао да промптно реагује и да својом одлуком, ако утврди повреду, прије доношења одлуке о кривици, укаже на спорну изјаву званичника и њен евентуални штетан утицај на претпоставку невиности. Уставни суд је након утврђивања повреде одлуке достављао редовним судовима како би приликом доношења одлука занемарили спорне изјаве. За разлику од тих предмета, у конкретном случају апелант је на ово питање указао тек у жалби на првостепену пресуду. Осим тога, Уставни суд запажа да су спорне изјаве дате 12. и 14. октобра 2016. године, два односно четири дана након саобраћајне незгоде, а

жалба на првостепену пресуду којом је апелант проглашен кривим је поднесена 19. јуна 2020. године, дакле након што су протекле скоро четири године од када су спорне изјаве постале доступне јавности.

40. На основу увида у изјаву полицијског комесара (види тачку 23 ове одлуке), Уставни суд запажа да је изјава дата на конференцији за медије с циљем обавјештавања јавности о апелантовом лишењу слободе у иностранству, за које је јавност била веома заинтересована. У дијелу те изјаве који апелант сматра спорним полицијски комесар је наводио податке о пријавама против апеланта за друга противправна дјела, које, према оперативној евиденцији, води Министарство унутрашњих послова. Такође, том приликом полицијски комесар није користио термин да је апелант крив за кривично дјело поводом којег је лишен слободе. Дакле, спорна изјава није подстицала јавност на вјеровање да је апелант крив, нити је прејудицирана оцјена чињеница о кривичној истрази коју је спроводило надлежно тужилаштво, четири дана након саобраћајне незгоде у којој су двије дјевојке погинуле. Стога, Уставни суд сматра да изјава полицијског комесара не може представљати изјаву јавног званичника која би охрабрила јавност да вјерује да је апелант крив и која би прејудицирала судску оцјену чињеница.

41. У вези с изјавом тадашњег премијера Елмедина Конаковића, Уставни суд сматра да је неспорно да његова изјава: „Ако је неко заслужио највећу могућу казну затвора коју предвиђа закон, то је овај момак […]“, сама по себи, јесте прејудицирање апелантове кривице, што је супротно принципу претпоставке невиности. Апелант сматра да је спорна изјава утицала на одлуку суда о његовој кривици. Међутим, Уставни суд запажа да апелант, позивајући се на ту изјаву, ни у жалби против првостепене пресуде, а ни у апелацији, није навео на чему заснива тврдњу да је та изјава, која је дата четири године прије доношења првостепене пресуде, утицала на суд приликом одлучивања. Уставни суд запажа и да апелант ни током кривичног поступка, па ни у апелацији није тврдио да није починио ову саобраћајну незгоду, већ је само указивао на наводне процесне повреде и изводио доказе којима је покушавао умањити своју одговорност. Стога, имајући у виду све ове специфичне околности, Уставни суд сматра да није ни очигледно, нити је апелант доказао да је спорна изјава јавног званичника, иако непримјерена, на било који начин утицала на судије које су одлучивале о његовој кривици, односно да је прекршен члан 6 став 2 Европске конвенције.

Медијска кампања

42. У односу на апелантове наводе да је негативан публицитет који је пратио кривични поступак против њега утицао на висину казне која му је изречена, Уставни суд наглашава да, иако су судови једини позвани да донесу оцјену о оптуженикoвој кривици, они ипак не дјелују изоловано, те је стога прихватљиво

да се о предмету кривичних поступака расправља и на другим мјестима, као нпр. у специјализованим публикацијама, дневним и другим новинама или у јавности генерално (види Европски суд, *Kaçiu и Kotorri против Албаније*, пресуда од 25. јуна 2013. године, представке бр. 33192/07 и др., тачка 157). Извјештавање о судским поступцима, укључујући и коментарисање, придоноси њиховој јавности и у потпуном је складу са захтјевом из члана 6 став 1 Европске конвенције да судске расправе треба да буду јавне. Осим тога, Европски суд је указао и да медији не смију прекорачити одређене границе, нарочито у погледу заштите права на приватност оптуженог у кривичном поступку и претпоставке невиности (види Европски суд, *Bédat против Швајцарске*, пресуда од 29. марта 2016. године, представка број 56925/08, тачка 51).

43. У конкретном случају апелант је навео да је један информативни портал спровео анкету међу читаоцима о томе какву одлуку треба очекивати у конкретном случају. Међутим, Уставни суд запажа да апелант није навео на који начин је јавна анкета, спроведена неколико година прије доношења пресуде, утицала на одлуку суда о његовој казни. Осим тога, из оспорене пресуде Врховног суда произлази да је тај суд размотрио апелантове наводе о, како је апелант навео, „медијском линчу“ којем је био изложен. Врховни суд је у вези с тим образложио да ништа не указује да је медијска експонираност овог предмета утицала на одлуку првостепеног суда и да му је тиме повријеђена претпоставка невиности (види тачку 18 ове одлуке).

44. Надаље, Уставни суд сматра да ни изјава Горана Ковачевића, доцента на Факултету за криминалистику, „без 20 година затвора не би требало да прође“, такође, сама по себи, не представља прејудицирање кривице, него расправу у јавности о могућим исходима кривичног поступка због тешке саобраћајне незгоде у којој су двије младе дјевојке изгубиле живот. То је несумњиво било од великог јавног интереса, па је сасвим логично да су медији о томе врло интензивно обавјештавали јавност. Такође, Уставни суд сматра да ни изјава оца једне од преминулих дјевојака, дан након окончаног кривичног поступка, независно од њеног садржаја, не може бити доказ да је апеланту због медијске кампање изречена „драконска“ казна или да је суд такву казну изрекао због „медијске експонираности“ овог предмета.

45. У односу на остале уопштене апелантове наводе о негативној медијској кампањи, Уставни суд указује да држава нема контролу над садржајем медијских написа, те ставовима израженим у медијима. Заштита коју држава обезбјеђује у односу на написе у медијима је право на исправку нетачних навода, те тужба за накнаду штете у случајевима у којима медијски написи нанесу штету угледу физичког лица изношењем или проношењем изражавања неистинитих чињеница. Та правна средства предвиђена су Законом о заштити од клевете и Законом о облигационим односима. У вези с тим, Европски суд је прихватио да је с циљем заштите репутације оптуженог у кривичном поступку могуће користити правна

средства ради накнаде штете против новинара (види Европски суд, *Милосављевић против Србије,* пресуда од 25. маја 2021. године, представка број 57574/14). Апелант не тврди да је користио та правна средства. Осим тога, нема никаквих назнака да би било какви текстови у медијима имали утицај на независност и непристрасност судија у конкретном предмету. Вијећа судија Кантоналног суда и Врховног суда, који су одлучивали у конкретном предмету, била су састављена искључиво од професионално изабраних судија, који су судили у предмету на основу доказа изнесених током суђења и на основу Устава Босне и Херцеговине, међународних уговора, закона и других важећих извора права, а своје одлуке су донијели на основу савјесне и брижљиве оцјене свих проведених доказа, како је то Уставни суд већ утврдио.

46. Овакви закључци Уставног суда о непостојању повреде права на пресумпцију невиности објективизирани су анализом укупног поступка и утврђења да су поштоване све гаранције из члана 6 Европске конвенције. На основу тога, Уставни суд сматра да се не може наћи нити једно упориште у поступку на основу којег би се објективно могло сматрати да је суд пресуде које апелант оспорава донио под утицајем спорних изјава или да је због тога поступак спроведен на апелантову штету.

47. На основу свега изложеног, Уставни суд сматра неоснованим све апелантове наводе о повреди права на претпоставку невиности из члана 6 став 2 Европске конвенције.

б) Право на једнакост страна у поступку и право на одбрану

48. У односу на апелантове наводе да му је повријеђено право на једнакост странака у поступку, Уставни суд упућује на принципе Европског суда према којима свака страна треба да добије разумну прилику да изнесе своје аргументе у предмету у условима који је не стављају у неповољан положај *vis-à-vis* противне странке (види Европски суд, *Faig Mammadov против Азербејџана*, пресуда од 26. јануара 2017. године, представка број 60802/09, став 19 с даљњим референцама).

49. Такође, Уставни суд подсјећа да је принцип једнакости странака тијесно повезан с правом из члана 6 став 3 тачка д) Европске конвенције. Тај принцип подразумијева да обје странке морају имати исте могућности да изложе свој предмет под условима који их не стављају у подређен положај у односу на противника, а на редовном суду је да оцијени да ли би извођење предложених доказа било релевантно за одлучивање у конкретном случају (види Европски суд, *Летинчић против Хрватске*, пресуда од 3. маја 2016. године, представка број 7183/11, тачка 48 с даљњим референцама). Међутим, суд је у обавези да наведе релевантне разлоге због којих је одлучио да не позове оне свједоке чије је саслушање изричито захтијевано.

50. Доводећи наведене принципе у везу с оспореним пресудама, Уставни суд запажа да је апелант имао могућност да предлаже доказе као и Тужилаштво, да оспорава доказе Тужилаштва и да тим доказима супротстави своје доказе. Уставни суд, такође, указује да је Врховни суд, разматрајући исте приговоре, закључио да није дошло до повреде принципа равноправности странака у поступку будући да је првостепени суд дао могућност одбрани да своје аргументе супротстави аргументима оптужбе, те одбрана ни на који начин није доведена у неравноправан положај. Надаље, Уставни суд примјећује и да је Кантонални суд одбио провођење одређених доказа којим је апелант оспоравао стручност вјештака Камењашевића и квалитет налаза и мишљења тог вјештака. Кантонални суд је дао јасно образложење о разлозима због којих је одбио провођење тог доказа (види тачку 11 одлуке). Затим је и Врховни суд у другостепеној пресуди дао јасно образложење због чега је правилна одлука првостепеног суда у дијелу којим је одбио провођење предложеног доказа (види тачку 16 одлуке). Апелант, осим ових навода, није понудио било какве друге доказе да му је ускраћено право на равноправност у поступку или право на одбрану. Напротив, Уставни суд сматра да апелантова одбрана ни на који начин није доведена у неравноправан положај у односу на Тужилаштво.

51. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да у спроведеном поступку није дошло до повреде принципа равноправности странака у поступку, нити права на одбрану из члана 6 ст. 1 и 3 тачка д) Европске конвенције.

ц) Остали наводи о кршењу права на правично суђење

52. Остали апелантови наводи о кршењу права на правично суђење тичу се наводно произвољно утврђених чињеница и примјене права, судске оцјене доказа и наводног недостатка у образложењу оспорених пресуда.

53. У односу на наводну произвољност у одлучивању, Уставни суд подсјећа да је, према пракси Европског суда, првенствено на домаћим органима, нарочито судовима, да рјешавају проблеме тумачења домаћих закона. Европски суд не треба поступати као суд „четврте инстанце“, те стога неће према члану 6 став 1 Европске конвенције доводити у питање оцјену домаћих судова, осим ако се њихова утврђења могу сматрати произвољним или очигледно неразумним (види Европски суд, *Ашћерић против Босне и Херцеговине*, одлука од 17. децембра 2019. године, тачка 23). Овакву праксу досљедно прати и Уставни суд у својим бројним одлукама (види, између осталих, Одлуку о допустивости и меритуму број *АП-20/05* од 18. маја 2005. године, објављену у „Службеном гласнику БиХ“ број 58/05, тачка 23).

54. Да би се утврђење чињеница и оцјена доказа од редовних судова могло сматрати произвољним на начин да утичу на правичност конкретног поступка, погрешни закључци тих судова о одлучним чињеницама требали би бити толико очигледни да се могу окарактеризовати као неспорна грешка (*manifest error*), другим ријe-

чима, таква грешка коју ниједан разуман суд не би никада могао учинити (види Европски суд, *Bochan против Украјине (бр. 2)* [ВВ], пресуда од 5. фебруара 2015. године, представка број 22251/08, став 62 с даљњим референцама) Такву праксу слиједи досљедно и Уставни суд у својим бројним одлукама (види, нпр. Одлуку о допустивости и меритуму број *АП-1111/20* од 12. јануара 2022. године, тачка 25 с даљњим референцама).

55. Такође, у складу с устаљеном судском праксом Европског суда, да би се испунили захтјеви поштеног суђења национални судови у пресудама морају на одговарајући начин навести разлоге на којима заснивају пресуде. Мјера до које се примјењује ова дужност давања образложења може се разликовати према врсти одлуке и треба се утврдити у свјетлу околности предмета. Обавеза образлагања не захтијева детаљан одговор на сваки приговор подносиоца захтјева, већ конкретан и изричит одговор на аргументе који су одлучујући за исход одређеног поступка (види Европски суд, *Farzaliyev против Азербејџана*, пресуда од 28. маја 2020. године, представка број 29620/07, став 36 с даљњим референцама).

56. У свјетлу наведених принципа и чињеница конкретног предмета, Уставни суд запажа да у образложењу оспорене првостепене одлуке није изостала брижљива и савјесна оцјена свих доказа који су проведени у току поступка. Кантонални суд је дао детаљне разлоге и образложења због чега прихвата или не прихвата као вјеродостојне доказе које су предложили Тужилаштво и апелант. Осим тога, одлучујући о апелантовој жалби, те апелантове приговоре је испитао и Врховни суд, а Уставни суд запажа да је и тај суд одговорио на све жалбене наводе од суштинског значаја. Дакле, редовни судови су детаљно и јасно образложили на основу којих доказа је утврђено да је апелант починио кривична дјела за која је оптужен. При томе, Уставни суд запажа да су у образложењу оспорене другостепене одлуке садржани сви апелантови приговори које је истицао у току поступка пред редовним судовима и које је поновио и у апелацији. Ти приговори се примарно тичу квалитета појединих доказа, посебно оних које су прихватили редовни судови приликом утврђивања испуњености одлучујућих елемената кривичних дјела у конкретном случају. То се посебно односи на изведене доказе код утврђења начина настанка саобраћајне незгоде онако како је описано у изреци првостепене пресуде. У том смислу, из образложења оспорених одлука произлази да су те закључке редовни судови засновали на налазу и мишљењу вјештака Камењашевића, који је сачињен по наредби Кантоналног суда, и који је вјештак сачинио након што је извршио увид у цјелокупан спис предмета. Такође, из стања списа предмета (што се не доводи ни у питање апелационим наводима) произлази да је апелантова одбрана имала могућност унакрсног испитивања вјештака Камењашевића на главном претресу, односно могућност побијања садржаја његовог налаза. Исто тако, Уставни суд запажа да апелантова одбрана није била онемогућена да предлаже извођење својих доказа у односу на исто питање, те да су у том смислу на

главном претресу изведени и докази саслушањем вјештака одбране Вујанића, као и вјештака оптужбе Ковачевића. Међутим, Уставни суд запажа да су се судови јасно изјаснили о томе зашто те налазе нису прихватили, односно зашто су вјеру поклонили налазу вјештака Камењашевића. О томе је дато детаљно образложење које Уставни суд не сматра произвољним. На овакав закључак не може утицати ни апелантово понављање приговора да тај вјештак нема лиценцу „за коришћење програма PC Crash“. Наиме, и то питање су судови детаљно анализирали и свој закључак образложили наводећи детаљне разлоге за то (види тачку 16 ове одлуке).

57. Такође, апелант проблематизује и коришћење три видео-снимка тврдећи да они нису проведени као доказ, а оспорава и њихов квалитет. У вези с тим, Уставни суд запажа да из образложења оспорених пресуда произлази да осуђујућа пресуда против апеланта није заснована само на том доказу, већ на детаљној и јасно образложеној анализи свих проведених доказа, њиховој појединачној и међусобној оцјени, у чему се не може уочити било каква произвољност или поступање на апелантову штету. Стога, супротно апелантовим тврдњама, нема произвољности у образложењу оспорене другостепене пресуде да тај доказ није проведен у току поступка и, стога, нема значај који му придаје апелант.

58. С обзиром на наведено, према оцјени Уставног суда, из образложења оспорених одлука произлази да су редовни судови свој закључак о постојању кривичних дјела за која је апелант осуђен извели на начин који је у складу са стандардима права на правично суђење. Уставни суд сматра да су редовни судови испунили своју обавезу да на јасан начин наведу разумљиве разлоге на којима су засновали оспорене одлуке у односу на сва кључна чињенична и правна питања у смислу гаранција обухваћених чланом 6 став 1 Европске конвенције. При томе, Уставни суд запажа да су и Кантонални суд и Врховни суд у оспореним пресудама дали јасна образложења за све противрјечности које су се појавиле у исказима свједока и вјештака. С обзиром на то да су редовни судови у оспореним пресудама дали задовољавајућа образложења која не доводе у сумњу њихове закључке о томе да је несумњиво доказано да је апелант починио кривична дјела за која је осуђен, Уставни суд сматра да у конкретном случају није дошло ни до кршења принципа *in dubio pro reo.*

59. У односу на апелантово оспоравање висине казне на коју је осуђен, Уставни суд указује да члан 6 став 1 Европске конвенције гарантира одређена права у односу на „одлучивање о [...] било којој кривичној оптужби [...]“, те је јасно да у кривичним предметима наведени члан покрива све фазе кривичног поступка, укључујући и одређивање висине казне (види Европски суд, *Kereselidze против Грузије*, пресуда од 28. марта 2019. године, представка број 39718/09, став 30 с даљњим референцама).

60. Уставни суд запажа да из образложења оспорених одлука произлази да је Кантонални суд приликом одлучивања о висини казне апеланту цијенио околности и имао у виду основне критеријуме прописане законом из члана 49 КЗФБиХ. У том смислу, Уставни суд не налази произвољност у начину на који су судови примијенили одредбе члана 49 КЗФБиХ будући да одлука о апелантовој казни није донесена на паушалан начин, већ након сагледавања свих релевантних околности конкретног случаја, од којих зависи висина казне, у контексту кривичних дјела за која је апелант проглашен кривим. Стога, Уставни суд сматра неоснованим апелантове наводе којим оспорава одлуке редовних судова о висини казне затвора на коју је осуђен.

61. Коначно, имајући у виду све околности конкретног случаја које се односе на цјелокупни поступак против апеланта, те његове веома опширне наводе који су међусобно испреплетени и којима је покушао аргументовати своје тврдње о кршењу права на правичан поступак, Уставни суд напомиње да је све те наводе узео у обзир приликом доношења одлуке, али да не сматра да је потребно да их све образлаже у овој одлуци. Наиме, Уставни суд сматра да су Кантонални суд и Врховни суд дали логичне и задовољавајуће одговоре на све апелантове приговоре, а нарочито оне који су били одлучујући за оцјену његових тврдњи да му је прекршено право на правично суђење.

62. Слиједом наведеног, Уставни суд сматра да у околностима конкретног случаја нема ништа што би упутило на закључак да кривични поступак против апеланта, сагледан у цјелини, није био правичан. Стога, Уставни суд закључује да су неосноване апелантове тврдње да му је прекршено право из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

Остали наводи

63. Уставни суд запажа да је апелант истакао да му је оспореним пресудама повријеђено и право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције и право на жалбу из члана 2 Протокола број 7 уз Европску конвенцију. У вези с тим, Уставни суд указује на то да је апелант имао на располагању правни лијек (жалба против првостепене пресуде), који је и користио. Чињеница да коришћење правног лијека није резултирало одлуком којом би апелант био задовољан ни на који начин не доводи у питање његову доступност или ефикасност. Стога, Уставни суд закључује да није повријеђено апелантово право на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције.

64. Осим тога, Уставни суд указује да је одредбама члана 333 став 1 ЗКПФБиХ прописано када је дозвољена жалба против пресуде другостепеног суда. Наиме, ријеч је искључиво о ситуацијама у којима се ради о мериторно потпуно другачи-

јем резултату поступка по оптуженог пред првостепеним и другостепеним судом, односно када је дошло до преиначења ослобађајуће првостепене пресуде и проглашавања оптуженог кривим, независно од тога да ли је одржана расправа пред другостепеним судом. Према томе, наведена могућност у ЗКПФБиХ је дозвољена управо у оним ситуацијама које су ставом 2 члана 2 Протокола број 7 уз Европску конвенцију предвиђене као изузетак, а то је преиспитивање „осуде“, односно пресуде којом се лице осуђује на основу жалбе против ослобађајуће пресуде. Стога, у конкретној ситуацији када ни у једној фази није била донесена ослобађајућа пресуда, како то изричито наводи члан 333 став 1 ЗКПФБиХ, апелант нема ни право на жалбу против оспорене другостепене пресуде. Стога, Уставни суд сматра да није повријеђено право на преиспитивање пресуде из члана 2 Протокола број 7 уз Европску конвенцију.

VII. Закључак

65. Уставни суд закључује да нема повреде права на правично суђење из члана II/3.e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 2 Европске конвенције када су редовни судови за своје одлуке дали детаљно, јасно и аргументовано образложење у погледу оцјене изведених доказа те када нема елемената који би указивали на то да је доказни поступак злоупотријебљен на апелантову штету. Осим тога, Уставни суд је закључио да ништа не указује нити је апелант доказао да су изјаве које је апелант проблематизовао, као и медијска пажња која је била посвећена спорном догађају имале икакав, а камоли одлучујући утицај на одлуку судова и њихову непристрасност, па нема кршења ни пресумпције невиности.

66. Уставни суд закључује да нема повреде члана 13 Европске конвенције јер је апелант имао могућност и користио правне лијекове прописане законом будући да је против првостепене пресуде изјавио жалбу другостепеном суду.

67. Уставни суд закључује да нема повреде члана 2 Протокола број 7 уз Европску конвенцију јер апелант није имао ослобађајућу првостепену пресуду, која је преиначена у осуђујућу пресуду, што је предуслов за подношење жалбе против другостепене пресуде.

68. На основу члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

69. Према члану VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Предмет број АП-1117/22

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација З. Ј. поднесена против Пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву број 14 0 У 005151 21 У од 31. јануара 2022. године, Рјешења Фонда за пензијско и инвалидско осигурање РС број 96/7000-1.3-1811.16-1434/21 од 27. септембра 2021. године и Рјешења Фонда ПИО – Филијала Источно Сарајево број 96-1.1-1811.0-4067/21 од 9. септембра 2021. године

Одлука од 19. септембра 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-1117/22**, рјешавајући апелацију **З. Ј.**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 19. септембра 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација З. Ј.

Утврђује се да је прекршена забрана дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у вези с правом на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Окружног суда у Источном Сарајеву број 14 0 У 005151 21 У од 31. јануара 2022. године.

Предмет се враћа Окружном суду у Источном Сарајеву који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку, у складу са чланом II/4 Устава Босне и Херцеговине и чланом 14 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, у вези с правом на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Окружном суду у Источном Сарајеву да у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлука се доставља Влади Републике Српске.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. З. Ј. (у даљњем тексту: апеланткиња) из Вогошће поднијела је 28. марта 2022. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву (у даљњем тексту: Окружни суд) број 14 0 У 005151 21 У од 31. јануара 2022. године, Рјешења Фонда за пензијско и инвалидско осигурање РС (у даљњем тексту: Фонд ПИО) број 96/7000-1.3-1811.16-1434/21 од 27. септембра 2021. године и Рјешења Фонда ПИО – Филијала Источно Сарајево (у даљњем тексту: првостепени орган) број 96-1.1-1811.0-4067/21 од 9. септембра 2021. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Окружног суда, Фонда ПИО и првостепеног органа затражено је да доставе одговор на апелацију.

3. Окружни суд је доставио одговор. Органи управе у остављеном року нису доставили своје одговоре на апелацију.

4. Уставни суд је достављени одговор на апелацију доставио апеланткињи на евентуално изјашњење. Апеланткиња у остављеном року није доставила изјашњење.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произлазе из апелационих навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Рјешењем првостепеног органа број 96-1.1-1811.0-4067/21 од 9. септембра 2021. године одбијен је захтјев апеланткиње као ванбрачне супруге умрлог осигу-

раника Б. Р. (у даљњем тексту: осигураник) за остваривање права на породичну пензију. Првостепени орган је образложио да апеланткиња не испуњава услове за остваривање права на породичну пензију прописане одредбама члана 73 Закона о пензијском и инвалидском осигурању РС (у даљњем тексту: Закон о ПИО) јер „нема статус ванбрачне супруге којој је правоснажном пресудом суда досуђено право на издржавање“.

7. Рјешењем Фонда ПИО број 96/7000-1.3-1811.16-1434/21 од 27. септембра 2021. године одбијена је апеланткињина жалба. Фонд ПИО је у образложењу указао да је чланом 73 наведеног закона прописано да право на породичну пензију има супружник из разведеног брака или ванбрачне заједнице ако му је правоснажном судском пресудом досуђено право на издржавање. У вези с тим, Фонд ПИО је истакао да је првостепени орган од апеланткиње тражио да достави доказ, тј. правоснажну пресуду којом јој је досуђено право на издржавање. Апеланткиња је тим поводом, како је образложено, доставила изјашњење у којем је навела да није постојао брачни спор између ње и осигураника, да нису водили одвојен живот, нити да је дошло до досуђивања права на издржавање. Апеланткиња је истакла да из наведених разлога није у могућности да достави пресуду о досуђеном праву на издржавање јер је у вријеме погибије осигураника постојала „брачна заједница“, и то након црквеног склапања брака. Фонд ПИО је навео да не може прихватити апеланткињино изјашњење о постојању „брачне заједнице“ јер о томе нема извода из матичне књиге вјенчаних као доказа. Осим тога, навео је да црквено склапање брака није од утицаја на грађанскоправне односе. Будући да апеланткиња није доставила ни правоснажну пресуду којом јој је досуђено право на издржавање, Фонд ПИО је закључио да је првостепено рјешење правилно и засновано на закону. Осим тога, Фонд ПИО је истакао да одредбе Породичног закона РС, на које се апеланткиња позвала, нису од утицаја на рјешавање те управне ствари јер је посебним законом регулисано питање остваривања права на породичну пензију ванбрачне супруге.

8. Пресудом Окружног суда број 14 0 У 005151 21 У од 31. јануара 2022. године одбијена је апеланткињина тужба. Окружни суд је у образложењу истакао да су неосновани апеланткињини наводи да приликом доношења оспореног рјешења у образложењу нису разматране чињенице да је постојала заједница живота између осигураника и апеланткиње, у којој је рођено двоје дјеце. Наиме, како је образложено, Фонд ПИО је утврдио да је апеланткиња живјела у заједници с осигураником, што је навела и у тужби, те да је током трајања заједнице рођено двоје дјеце, што значи да су те чињенице узете у обзир. Даље, суд је навео да су неосновани тужбени наводи да је оспореним рјешењем повријеђен Породични закон РС јер у конкретном случају није ни примјењиван Породични закон, већ Закон о ПИО-у, којим су регулисани услови за остваривање права на породичну пензију и који је *lex specialis* у односу на Породични закон РС. Такође је наведено

да су неосновани тужбени наводи да су у конкретном случају повријеђени Устав Босне и Херцеговине и Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), ако се има у виду да одредба члана 73 Закона о ПИО-у није проглашена неуставном.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

9. Апеланткиња сматра да су јој оспореним одлукама повријеђена права из члана II/3е), ф), к) и II/4 Устава Босне и Херцеговине, као и чл. 6, 8 и 14 Европске конвенције, те члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Апеланткиња је истакла, између осталог, да је до погибије осигураника 1992. године као припадника Војске РС с њим живјела у ванбрачној заједници у којој је рођено двоје дјеце. Апеланткиња је нагласила да је њен ванбрачни супруг/осигураник издржавао њу и дјецу све до погибије, с обзиром на то да су живјели у функционалној заједници. Наиме, како није постојао спор, нити је вођен одвојени живот, није ни дошло до досуђивања права на издржавање па сходно томе и не постоји пресуда о досуђеном праву на издржавање. Апеланткиња сматра да је парадоксално да јој се оспорава право на породичну пензију само позивањем на члан 73 Закона о ПИО-у с обзиром на то да из те одредбе произлази да је могла остварити наведено право само ако је дошло до прекида ванбрачне заједнице. С друге стране, чињеница постојања фактичке и функционалне заједнице између апеланткиње и осигураника потпуно је занемарена.

10. Апеланткиња сматра да је на дискриминишући начин лишена могућности стицања права на породичну пензију, те да је неосновано образложење Окружног суда, као и органа управе, односно позивање само на члан 70 тачка б) и члан 73 Закона о ПИО-у. Наиме, како истиче, у потпуности су занемарене остале одредбе Закона о ПИО-у, као и одредбе Породичног закона РС, Устава Босне и Херцеговине, Устава РС, али и Европске конвенције. Апеланткиња је истакла да је према Породичном закону РС као закону који уређује породичне односе одређено да је ванбрачна заједница у потпуности изједначена с брачном заједницом у погледу међусобног издржавања и других имовинскоправних односа. Дакле, како пензија представља имовину, произлази да апеланткиња као ванбрачна супруга осигураника има у потпуности изједначен статус са супругама из брачне заједнице те да може остварити сва права која су одређена законом. Међутим, како наводи, њој је то право на дискриминишући начин онемогућено погрешном примјеном материјалног права. Апеланткиња је указала и да је чланом 71 Закона о ПИО-у одређено када удовица има право на породичну пензију те да она испуњава те услове. Дакле, када се наведене одредбе Закона о ПИО-у доведу у везу с одредбама Породичног закона РС, очигледно је да је апеланткињи онемогућено остваривање

права на породичну пензију услијед прилично крутог и дискриминишућег тумачења нехармонизованих прописа. Апеланткиња је истакла и да су оспорена образложења одлука, као и оспорене законске одредбе и позивање на њих у супротности с одредбама члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију зато што ванбрачни супружник послије смрти другог ванбрачног супружника нема право на породичну пензију те му је на тај начин повријеђено право на имовину, а самим тим угрожена и егзистенција. Апеланткиња се позвала и на одлуку Уставног суда у предмету број АП-4077/16 истичући да се ради о чињеничном и правном стању врло сличном као у конкретном случају.

б) Одговор на апелацију

11. Окружни суд је истакао да у конкретном случају нису повријеђена апеланткињина права на која се позива у апелацији те да образложење одлуке тог суда у суштини садржи одговоре на апелационе наводе.

V. Релевантни прописи

12. **Закон о пензијском и инвалидском осигурању** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 134/11, 82/13, 96/13 – одлука УСРС, 103/15, 111/21, 15/22, 132/22 и 43/23 – одлука УСРС)

У конкретном случају примјењује се Закон о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник Републике Српске“ бр. 134/11, 82/13, 96/13 – одлука УСРС и 103/15) који је важио у вријеме доношења оспорених одлука, а који у релевантном дијелу гласи:

3. Породична пензија

Члан 69.

Право на породичну пензију имају чланови породице умрлог осигураника који је на дан смрти испуњавао услове за инвалидску пензију и чланови породице умрлог корисника старосне или инвалидске пензије.

Члан 70.

Члановима породице умрлог осигураника, односно корисника пензије сматрају се:

а) брачни супружник (удовица односно удовац),

б) разведени брачни супружник или ванбрачни супружник, ако му је правоснажном пресудом суда досуђено право на издржавање,

в) дијете, рођено у браку или ван брака, усвојено или пасторак,

г) дијете без оба родитеља или дијете коме су оба родитеља потпуно и трајно неспособни за привређивање, које је осигураник или корисник пензије издржавао до своје смрти, и

д) родитељ (отац и мајка, очух и маћеха, усвојилац) које је осигураник или корисник пензије издржавао до своје смрти.

Члан 71.

(1) Удовица има право на породичну пензију:

а) ако је на дан смрти супруга навршила 50 година живота,

б) ако је на дан смрти супруга била потпуно неспособна за привређивање, односно ако је таква неспособност настала у року једне године од дана смрти супруга,

в) ако је послије смрти супруга остало једно или више дјеце која имају право на породичну пензију, а она обавља родитељске дужности према тој дјеци.

(2) Удовица која у току коришћења права на породичну пензију остварену у складу са ставом 1. т. б) и в) овог члана наврши 50 година живота задржава право на породичну пензију.

(3) Удовица којој право на породичну пензију остварену у складу са ставом 1. тачка в) овог члана престане прије навршених 50 али послије навршених 45 година живота може поново остварити право на породичну пензију кад наврши 50 година живота.

(4) Удовица која није остварила право на породичну пензију у складу са ставом 1. тачка в) овог члана, иако је испуњавала услове, може остварити право на породичну пензију и након престанка права на породичну пензију дјеце, под условима утврђеним овим законом.

(5) Удовица која у току коришћења права на породичну пензију, остварену у складу са ставом 1. тачка в) овог члана, постане потпуно неспособна за привређивање задржава право на породичну пензију док постоји таква неспособност.

(6) Удовица која у току коришћења права у складу са ставом 5. овог члана наврши 50 година живота задржава право на породичну пензију.

(7) Удовица која до смрти супруга није навршила 50 али је имала навршених 45 година живота има право на породичну пензију кад наврши 50 година живота.

(8) Удовица која је до смрти супруга или до престанка права на породичну пензију навршила 45 година живота има право на породичну пензију прије навршених 50 година живота, ако постане потпуно неспособна за привређивање.

(9) Удовица има право на породичну пензију и кад је дијете осигураника, односно корисника пензије рођено након његове смрти.

Члан 72. став 1.

(1) Удовац има право на породичну пензију:

[...]

Члан 73.

Право на породичну пензију под условима из чл. 71. и 72. овог закона има и супружник из разведеног брака или ванбрачне заједнице, ако му је правоснажном судском пресудом досуђено право на издржавање.

Напомена: од наведених одредби, каснијим измјенама и допунама, измијењен је само члан 69 Закона о измјени Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС“ број 111/21), те сада гласи:

Члан 69.

Право на породичну пензију имају чланови породице умрлог осигураника који је на дан смрти испуњавао услове за старосну или инвалидску пензију и чланови породице умрлог корисника старосне или инвалидске пензије.

13. **Породични закон** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 54/02, 41/08, 63/14 и 56/19 – одлука УСРС) у релевантном дијелу гласи:

Члан 12.

(1) Заједница живота жене и мушкараца која није правно уређена на начин прописан овим законом (ванбрачна заједница) изједначена је са брачном заједницом у погледу права на међусобно издржавање и других имовинско-правних односа, под условима и на начин прописан овим законом.

(2) Малољетне чланове породице и пунољетна лица која нису способна за самостално предузимање правних радњи у правним поступцима када се ради о заштити или остваривању њихових права и интереса заступа по службеној дужности орган старатељства.

2. Издржавање брачног супружника

Члан 241.

Брачни супружник који нема довољно средстава за живот, или их не може остварити из своје имовине, а неспособан је за рад или се не може запослити, има право на издржавање од свог брачног супружника сразмјерно његовим могућностима.

3. Издржавање лица из ванбрачне заједнице

Члан 248.

(1) Ако је престала ванбрачна заједница која је трајала три године и дуже, лице које из те заједнице испуњава услове из члана 241. овог закона, има право на издржавање од другог лица.

(2) Тужба за издржавање из претходног става може се поднијети у року од једне године од престанка ванбрачне заједнице.

14. **Породични закон** („Службени гласник РС“ бр. 17/23 и 27/24) у релевантном дијелу гласи:

Ванбрачна заједница

Члан 13.

(1) Ванбрачна заједница је заједница живота жене и мушкарца (ванбрачних партнера) између којих нема брачних сметњи и која је трајала најмање двије године или краће ако је у њој рођено дијете.

(2) Ванбрачна заједница изједначена је са брачном заједницом у правима и обавезама на међусобно издржавање, имовинско-правним односима, под условима и на начин прописан овим законом.

4. Издржавање лица из ванбрачне заједнице

Услови за издржавање

Члан 280.

(1) Ако је престала ванбрачна заједница из члана 13. овог закона, ванбрачни партнер који испуњава услове из члана 274. овог закона има право на издржавање од другог ванбрачног партнера.

(2) Тужба за издржавање из става 1. овог члана може се поднијети у року од годину дана од дана престанка ванбрачне заједнице.

VI. Допустивост и меритум

15. Уставни суд утврђује да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, да је поднесена у року, као и да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда, те да није очигледно (*prima facie*) неоснована у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

16. Апеланткиња сматра да су јој оспореним одлукама повријеђена права из члана II/3е), ф), к) и II/4 Устава Босне и Херцеговине, као и чл. 6, 8 и 14 Европске конвенције, те члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. С обзиром на

апелационе наводе, Уставни суд ће апеланткињине наводе размотрити у свјетлу члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Забрана дискриминације у вези с правом на имовину

17. Члан II/4 Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уживање права и слобода, предвиђених овим чланом или међународним споразумима наведеним у Анексу I овог Устава, обезбијеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи као што су пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус.

18. Члан 14 Европске конвенције гласи:

Уживање права и слобода предвиђених у овој конвенцији обезбјеђује се без дискриминације по било ком основу, као што су пол, раса, боја коже, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално или социјално поријекло, повезаност с националном мањином, имовина, рођење или други статус.

19. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

к) Право на имовину.

20. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:

Свако физичко или правно лице има право на мирно уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права.

Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не умањују право државе да примјењује законе које сматра потребним да би регулисала коришћење имовине у складу с општим интересом, или да би обезбиједила плаћање пореза или других доприноса или казни.

21. Уставни суд запажа да апеланткиња, у суштини, сматра да јој је прекршено право на забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на имовину због тога што као ванбрачна партнерица није могла да стекне право на породичну пензију по Закону о ПИО-у иако је, према Породичном закону РС, ванбрачна заједница у потпуности изједначена с брачном заједницом.

22. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је скоро идентично правно питање већ расправио у Одлуци број АП-4077/16, на коју се позвала и апеланткиња (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-4077/16* од 11. октобра 2018. године, доступна на www.ustavnisud.ba). У наведеној одлуци Уставни суд је закључио да су редовни суд и органи управе примјеном Закона о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ, без уважавања опредјељења из Породичног закона ФБиХ о досљедном изједначавању ванбрачне заједнице с брачном заједницом у свим правима и обавезама, укључујући и имовинска права, и одбијањем апеланткињиног захтјева да јој се као члану породице умрлог носиоца осигураника призна право на породичну пензију прекршили забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Уставни суд је у тој одлуци подсјетио да се, према члану II/2 Устава Босне и Херцеговине, Европска конвенција примјењује директно и има приоритет над свим другим законима, те да се закони који нису усаглашени с Европском конвенцијом морају примијенити на начин којим се неће кршити права која су њом гарантована. Имајући у виду наведено, као и чињеницу да је неспорна била ванбрачна заједница апеланткиње и носиоца осигурања, те да је Породични закон ФБиХ изједначио брачну и ванбрачну заједницу у правима и обавезама, Уставни суд је у наведеној одлуци закључио да Закон о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ није примијењен уз досљедно поштовање „опредјељења из породичног права о једнаком третману брачне и ванбрачне заједнице“. Уставни суд је утврдио да ни ранији нити нови Закон о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ није узео у обзир ванбрачну заједницу, нити је регулисао стицање права ванбрачним партнерима на недискриминишући начин. Стога је закључио да је наведену одлуку потребно доставити и Влади Федерације БиХ с циљем хармонизације Закона о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ с Породичним законом ФБиХ у односу на конкретно питање.

23. Враћајући се на конкретни предмет, Уставни суд запажа да су органи управе и Окружни суд одбили апеланткињин захтјев примијенивши одредбу члана 73 Закона о ПИОРС, који се односи на ванбрачне партнере. У вези с тим, Уставни суд запажа да се према Закону о ПИОРС само ванбрачни партнер који има правоснажну судску пресуду којом му је досуђено право на издржавање сматра чланом породице умрлог осигураника, тј. има право на породичну пензију сходно чл. 69 и 73 Закона о ПИО-у. Из наведеног произлази да само ванбрачни партнер којем је престала ванбрачна заједница и који је исходио право на издржавање сходно одредбама члана 248 старог Породичног закона РС (или члана 280 новог Породичног закона РС) има право на породичну пензију. Уставни суд указује да Породични закон регулише право на издржавање само у случају престанка ванбрачне заједнице на исти начин као и у случају престанка брака. То се право не односи на случај престанка ванбрачне заједнице због смрти ванбрачног супружника. Стога, Уставни

суд сматра да досуђено право на издржавање у случају престанка ванбрачне заједнице не може бити основ или услов да се у случају смрти једног ванбрачног партнера прави разлика између права на пензију између преживјелог ванбрачног партнера у односу на брачне партнере. Наиме, у конкретном случају ванбрачна заједница је несумњиво трајала све до смрти осигураника па стога апеланткиња мора имати иста права као и брачни супружник у односу на насљеђивање породичне пензије будући да Породични закон РС у цијелости изједначава брачну и ванбрачну заједницу.

24. Осим тога, Уставни суд запажа да из оспорених одлука не произлази да су органи управе и Окружни суд несумњиво утврдили да је, у смислу одредби Породичног закона РС, апеланткињина ванбрачна заједница с осигураником трајала све до његове погибије. Међутим, они нису цијенили да ли апеланткиња испуњава услове из члана 71 Закона о ПИО-у који се односе на удовице, него су само на основу члана 73 Закона о ПИО-у одбили апеланткињин захтјев. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да такво разликовање брачних и ванбрачних супружника нема разумно и објективно оправдање те да је оспореном одлуком апеланткиња дискриминисана у вези с правом на имовину.

25. Уставни суд указује и да поред тога што органи управе и судови имају обавезу да директно примијене Европску конвенцију, што су у конкретном случају пропустили даураде, такву исту обавезу према члану II/6 Устава Босне и Херцеговине има и законодавац. Наиме, грађани не могу да сносе штетне посљедице тога што релевантни закони нису хармонизовани како би се спровело досљедно опредјељење законодавца да се отклони дискриминација у третману ванбрачних и брачних партнера у свим имовинскоправним односима, укључујући и остваривање права на породичну пензију. У вези с тим, Уставни суд указује да Закон о ПИО-у није адекватно усклађен с Породичним законом РС у односу на изједначавање брачне и ванбрачне заједнице у остваривању имовинских права ванбрачних супружника. Стога, Уставни суд сматра сврсисходним да се ова одлука достави Влади Републике Српске с циљем хармонизације Закона о ПИО-у с Породичним законом РС у односу на права и обавезе ванбрачних партнера.

26. С обзиром на наведено, Уставни суд сматра да је у конкретном случају прекршена забрана дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Остали наводи

27. С обзиром на закључак о кршењу забране дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз

Европску конвенцију, Уставни суд сматра да нема потребе да посебно разматра и апеланткињине наводе о повреди осталих права из Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције на које се позвала.

VII. Закључак

28. Уставни суд закључује да су Окружни суд и органи управе примјеном Закона о ПИО-у, без уважавања опредјељења из Породичног закона РС о досљедном изједначавању ванбрачне с брачном заједницом у свим правима и обавезама, укључујући и имовинска права, и одбијањем апеланткињиног захтјева да јој се као члану породице умрлог осигураника који је био њен ванбрачни супружник призна право на породичну пензију прекршили забрану дискриминације из члана II/4 Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези с правом на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

29. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

30. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Предмет број АП-2540/24

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Српске демократске странке, коју заступа Адвокатско друштво „Адемовић, Ножица и партнери“ д.о.о. Сарајево, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 3 Иж 048216 24 Иж од 7. јуна 2024. године

Одлука од 19. септембра 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-2540/24**, рјешавајући апелацију **Српске демократске странке**, на основу члана VI/3б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 19. септембра 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Српске демократске странке.

Утврђује се повреда права на слободу удруживања из члана II/3и) Устава Босне и Херцеговине и члана 11 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Рјешење Суда Босне и Херцеговине број С1 3 Иж 048216 24 Иж од 7. јуна 2024. године.

Предмет се враћа Суду Босне и Херцеговине који је дужан да по хитном поступку донесе нове одлуке у складу са чланом II/3и) Устава Босне и Херцеговине и чланом 11 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Суду Босне и Херцеговине да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Ставља се ван снаге Одлука Уставног суда о привременој мјери број АП-2540/24 од 27. јуна 2024. године.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Српска демократска странка (у даљњем тексту: апеланткиња) из Бање Луке, коју заступа Адвокатско друштво „Адемовић, Ножица и партнери“ д.о.о. Сарајево, поднијела је 18. јуна 2024. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Суда Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Суд БиХ) број С1 3 Иж 048216 24 Иж од 7. јуна 2024. године. Апеланткиња је такође поднијела захтјев за доношење привремене мјере којом ће се наложити Централној изборној комисији БиХ (у даљњем тексту: ЦИК) да овјери учешће апеланткиње на Локалним изборима 2024. године, уз гарантовање свих пратећих права до доношења коначне одлуке Уставног суда о апелацији.

II. Поступак пред Уставним судом

2. Уставни суд је Одлуком о привременој мјери број АП-2540/24 од 27. јуна 2024. године (доступна на www.ustavnisud.ba) усвојио апеланткињин захтјев за доношење привремене мјере и наложио ЦИК-у да овјери учешће апеланткиње на Локалним изборима 2024. године, уз гарантовање свих пратећих права до доношења одлуке о апелацији.

3. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Суда БиХ и ЦИК-а затражено је да доставе одговоре на апелацију. Позвани су доставили одговоре на апелацију.

4. Уставни суд је достављене одговоре на апелацију доставио апеланткињи на евентуално изјашњење. Апеланткиња је доставила изјашњење у остављеном року.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета које произлазе из апелационих навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

Уводне напомене

6. ЦИК је 8. маја 2024. године донио Одлуку о расписивању и одржавању Локалних избора 2024. године, који ће се одржати 6. октобра 2024. године.

7. Апеланткиња је поднијела пријаву ЦИК-у за учешће на наведеним изборима. У пријави је навела да је у немогућности да код банака отвори и користи намјенски рачун за уплату таксе и финансирање трошкова изборне кампање јер се од 2004. године налази на листи Канцеларије за контролу стране имовине Америчког министарства трезора (у даљњем тексту: OFAC). Апеланткиња је нагласила да је покренула поступак укидања санкција код OFAC-а, о чему је доставила доказ, те да је тај поступак у току. Даље је нагласила да ће чим наведени поступак буде позитивно окончан моћи отворити трансакцијски рачун странке, о чему ће ЦИК бити благовремено обавијештен. У међувремену, апеланткиња је истакла да је њено предсједништво донијело одлуку о закључењу уговора о комисиону с генералним секретаром странке у сврху отварања банковног рачуна на име генералног секретара. Наиме, како је образложено, наведени рачун ће служити „искључиво за потребу уплате таксе за учешће апеланткиње на изборима и финансирање изборне кампање за Локалне изборе 2024. године“.

Оспорене одлуке

8. Одлуком ЦИК-а број 05-1-07-3-398/24 од 31. маја 2024. године одбијена је апеланткињина пријава. ЦИК је у образложењу истакао да је апеланткиња уз пријаву доставила уговор о отварању и вођењу платног рачуна на име апеланткињиног генералног секретара као физичког лица. Уз пријаву је достављена и одлука апеланткињиног предсједништва о давању сагласности за закључивање уговора о комисиону с генералним секретаром у сврху отварања намјенског рачуна за потребе пријаве и финансирања апеланткиње за локалне изборе на име генералног секретара, а у корист и за наведене потребе апеланткиње. ЦИК је истакао да је достављен и наведени уговор о комисиону. ЦИК се у образложењу одлуке позвао на одредбе чл. 4.4 став 1, 15.1а став 1 и 15.1б ст. 1 и 2 Изборног закона БиХ, као и на одредбе члана 2 ст. 1 и 2 Упутства о поступку отварања и коришћења посебног рачуна за финансирање трошкова изборне кампање (у даљњем тексту: Упутство). Такође се позвао и на одредбе члана 3 став 1 тачка ф и члана 4 став 3 Правилника о пријави и условима за овјеру политичког субјекта за учешће на Локалним изборима 2024. године (у даљњем тексту: Правилник). ЦИК је истакао да из наведених одредби произлази да је апеланткиња била дужна доставити рачун за финансирање изборне кампање отворен на име политичке странке, а не на име физичког лица, те уплату таксе за овјеру извршити са свог трансакцијског рачуна који ће се намјенски користити за изборну кампању.

9. Рјешењем Суда БиХ број С1 3 Иж 048216 24 Иж од 7. јуна 2024. године одбијена је апеланткињина жалба поднесена против одлуке ЦИК-а. Суд БиХ је у образложењу истакао да су Изборним законом БиХ децидирано и таксативно прописани услови чије је испуњење потребно за овјеру пријаве сваког политичког субјекта за учешће на локалним изборима. Суд БиХ је цитирао одредбе чл. 4.4 став

1 и 15.1б Изборног закона БиХ те навео да из њих неспорно произлази закључак о искључивој обавези политичке странке да отвори посебан рачун за финансирање странке. Суд БиХ је оцијенио да је неосновано апеланткињино позивање на повреду Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), као и на поступање супротно ставовима Уставног суда. Наиме, како је образложено, ЦИК има обавезу заштите и правилне примјене одредби Изборног закона БиХ, као и заштите цјелокупног изборног процеса у БиХ, а апеланткиња, осим паушалних навода, уопштено формулисаних, није дала нити један правно одржив разлог за позитивну одлуку о повредама на које указује. Даље је истакнуто да став Уставног суда на који се апеланткиња позива – да јавне власти не смију ограничити политичко дјеловање странака – нема основа у конкретној правној ствари јер је ЦИК правилном примјеном облигаторних норми правилно одбио апеланткињину пријаву. Суд БиХ је истакао да апеланткиња неосновано указује да је закључењем уговора о комисиону с генералним секретаром испунила услове из члана 4.4 став (1) цитираног закона. Наиме, како је образложено, такво тумачење доводи до кршења изричитих и јасних одредби Изборног закона БиХ, које се не могу отклонити закључивањем уговора с физичким лицима, макар то били и чланови странке или носиоци функција у тој странци. Суд БиХ је истакао да су неосновани апеланткињини наводи којима се указује на неусклађеност Правилника с Изборним законом БиХ јер је Правилник у цијелости у складу с одредбом члана 4.4 Изборног закона БиХ. Суд БиХ је навео да жалбени наводи којима се указује на разлоге због којих апеланткиња није у могућности да отвори текући рачун нису од утицаја на одлуку у конкретном предмету, у којем се одлучује да ли апеланткиња испуњава формалне услове за овјеру пријаве за учешће на локалним изборима.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

10. Апеланткиња сматра да јој је прекршено право на слободу удруживања из члана II/3и) Устава Босне и Херцеговине и члана 11 Европске конвенције. Апеланткиња је истакла да је забрана овјере њене пријаве за изборе *de facto* забрана њеног рада. Наиме, апеланткињино постојање је „обесмишљено“ ако се има у виду да је циљ њеног оснивања и дјеловања, у коначници, учествовање на демократским изборима. Апеланткиња је нагласила да ју је OFAC 2004. године уврстио на „СДН листу“, тзв. листу посебно означених држављана и блокираних лица, као вид економских санкција у оквиру спољнополитичких и безбједносних циљева САД, што је на крају имало за посљедицу да апеланткиња не може на своје име отворити рачун у банци. Међутим, у БиХ не постоји ниједна одлука којом се апеланткиња на било који начин ограничава у свом политичком дјеловању. Стога апеланткиња сматра да је оспореним одлукама дошло до лишавања, односно

ограничавања њеног права на слободу удруживања. У вези с тим, апеланткиња је истакла да оспорене одлуке нису законите јер нити једна релевантна законска одредба не говори о томе да апеланткиња мора имати „сопствени“ рачун. Апеланткиња је образложила да све правне одредбе указују да политичка странка мора отворити рачун намијењен искључиво за сврхе изборне кампање за локалне изборе, што је апеланткиња и урадила. Апеланткиња је истакла да чак и ако се закључи да су оспорене одлуке законите, одлуке којима јој се забрањује учешће на изборима не задовољавају принцип пропорционалности мијешања државе у њено право на слободу удруживања. У вези с обавезом достављања спорног рачуна, апеланткиња је истакла да тумачењем Поглавља 15 Изборног закона БиХ, у вези са Законом о финансирању политичких странака БиХ, јасно произлази да је циљ законодавца одржавање и потицање транспарентности финансирања политичких странака, а не формалистичко ограничавање политичких странака у учешћу на изборима. Апеланткиња сматра да се наведени јавни интерес може остварити и са „комисионим рачуном“, који је отворен и који ће се користити искључиво у сврху изборне кампање и плаћања нужних јавних намета држави. Стога, апеланткиња сматра да селективним и сувише формалистичким тумачењем појединих норми ЦИК није заштитио јавни интерес, већ је апеланткињи беспотребно забранио учешће у изборном процесу.

б) Одговори на апелацију

11. Суд БиХ је истакао да апеланткиња нема отворен рачун као један од законом прописаних услова за овјеру пријаве. Суд БиХ је нагласио да је, након анализе законских прописа, изразио правни став о искључивој обавези политичке странке да отвори посебан рачун и да се само на тај начин може обезбиједити транспарентност финансирања политичких партија. Поред тога, Суд БиХ је истакао да се апелацијом неосновано указује да је апеланткињи забрањено или ограничено политичко дјеловање у БиХ. Наиме, како је наведено, због чињенице да је апеланткиња на OFAC-овој листи, онемогућено јој је отварање трансакцијског рачуна, што за крајњу посљедицу има ускраћивање права на учешће на локалним изборима. Међутим, Суд БиХ сматра да разлози и околности који утичу на то да политичка партија не испуњава један од законом прописаних услова нису били предмет конкретног поступка, нити је Суд БиХ имао овлашћење да расправља о могућности примјене блаже мјере.

12. ЦИК је истакао да из чињеница да апеланткиња нема посебан рачун за финансирање, као и да се укидање санкција, према апеланткињиним наводима, не може очекивати у року краћем од једне године јасно произлази да се не ради о отклоњивом недостатку пријаве. ЦИК је нагласио да податак о посебном рачуну за финансирање није сам себи сврха, него је ријеч о доказу помоћу којег се остварује надлежност ЦИК-а у дијелу прегледа и контроле финансирања изборне кампање.

Такав доказ није нити може бити замијењен отварањем рачуна на било које физичко или друго правно лице. Наиме, овјером апеланткињине пријаве за учешће на изборима, апеланткиња стиче права и обавезе прописане Изборним законом БиХ, који не могу бити пренесени на друго лице јер ЦИК према том лицу нема никаква овлашћења. ЦИК је истакао да уговор о комисиону закључен између апеланткиње и физичког лица, не улазећи у правну ваљаност тог правног посла, не представља испуњење прописаних законских услова.

13. Осим тога, ЦИК је нагласио да је апеланткиња била свјесна чињенице да њена пријава садржи неотклоњиви недостатак, те је предала и нову пријаву за овјеру под називом Српска демократска странка – Воља народа. ЦИК је нагласио да, супротно апелационим наводима, релевантне законске и подзаконске норме јасно говоре о рачуну политичке странке јер се за учешће на изборима овјерава политичка странка, а не физичко лице. ЦИК је нагласио и да је апеланткиња, до затварања рачуна као посљедице санкција, на свим ранијим изборним циклусима достављала рачун на име политичке странке као и сви остали политички субјекти који су овјерени за изборе. Осим тога, ЦИК је нагласио да из одредбе члана 10 став (1) Закона о финансирању политичких странака јасно произлази да Служба за ревизију ЦИК-а прегледа и контролише финансијске извјештаје политичких странака, а не физичких лица. Посебан рачун за финансирање изборне кампање има легитиман циљ да омогући законито и транспарентно финансирање политичких странака и њихову контролу, па ЦИК сматра да је отварање сопственог рачуна неотклоњив услов, тј. мјера која јача одговорност учесника изборног процеса. ЦИК је истакао да би отварање рачуна на име других лица било потпуно супротно сврси ове мјере.

14. Даље је истакао да је неотварање сопственог рачуна за финансирање кампање у супротности са чланом 8 став 6 Закона о финансирању политичких странака, с обзиром на то да је забрањено давање добровољних прилога у новцу посредством трећих лица (посредника), а што је случај с отварањем посебног рачуна посредством физичког лица како је то урадила апеланткиња. ЦИК је истакао и да је такав начин отварања рачуна супротан одредбама Закона о унутрашњем платном промету РС, у којем је јасно раздвојен начин отварања рачуна физичких лица у односу на правна лица. ЦИК стога сматра да се тиме нарушава платни промет, ствара правна несигурност и отвара могућност да и друга правна лица, с циљем избјегавања прописа, поступају на такав начин. На крају, ЦИК је истакао да је доношење привремене мјере проблематично зато што је апеланткиња већ пријавила учешће под другим именом и као таква овјерена за учешће на Локалним изборима 2024. године, и у том смислу су већ пријављене кандидатске листе, коалиције и кандидати.

15. У изјашњењу на одговоре, апеланткиња је поновила да нити у једном пропису није наведена обавеза политичке странке да посједује сопствени рачун. Поред тога, апеланткиња је нагласила да све и да је исправно тумачење релевантних одредби које су дали Суд БиХ и ЦИК, није доказано да је такво тумачење у јавном интересу,

те да поштује принцип пропорционалности. Апеланткиња је указала да нова околност – затварање рачуна као посљедица санкције датира од марта 2024. године, односно да у ранијим изборним циклусима није постојала. Апеланткиња сматра да закључак ЦИК-а о томе да је она у ранијим изборним циклусима достављала сопствени рачун није релевантан за актуелни изборни циклус. Апеланткиња је нагласила и да се ЦИК два пута осврнуо на постојање и пријаву за учешће нове странке под називом Српска демократска странка – Воља народа. Међутим, како је истакла, чињеница постојања нове странке, истих или сличних политичких увјерења је „очигледно омогућавање бирачима да своју бирачку вољу, унаточ посљедицама овог поступка, слободно искажу“. Даље је истакла да постојање више странака истих или сличних политичких програма није забрањено. Према томе, апеланткиња сматра да постојање и учествовање Српске демократске странке – Воља народа није од утицаја на ову правну ствар.

V. Релевантни прописи

16. **Изборни закон БиХ** („Службени гласник БиХ“ бр. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 24/06, 32/07, 33/08, 37/08, 32/10, 48/11 – одлука УСБиХ, 63/11 – одлука УСБиХ, 15/12 – рјешење УСБиХ, 11/13 – рјешење УСБиХ, 18/13, 7/14, 31/16, 1/17 – одлука УСБиХ, 54/17 – рјешење УСБиХ, 41/20, 38/22, 51/22, 67/22, 24/24, 24/24 – исправка)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који у релевантном дијелу гласи:

Члан 4.4 став 1.

Пријава за овјеру политичке странке или независног кандидата састоји се од списка који садржи име и презиме, оригинални потпис, број важеће личне карте и јединствени матични број сваког бирача уписаног у Централни бирачки списак који подржава пријаву политичке странке или независног кандидата. Пријава садржи број рачуна за финансирање изборне кампање.

Члан 15.1а став 1.

Политичка странка и независни кандидат који учествују на изборима за органе власти Босне и Херцеговине на свим нивоима ће имати један рачун за финансирање изборне кампање и дужни су, у вријеме подношења пријаве за овјеру за учешће на изборима, Централној изборној комисији Босне и Херцеговине поднијети финансијски извјештај за период који почиње три мјесеца прије дана подношења пријаве за овјеру. Осим тога, у року од тридесет (30) дана од дана објављивања изборних резултата у Службеном гласнику БиХ, подноси се и финансијски извјештај за период од дана подношења пријаве за овјеру за изборе до дана овјере резултата избора. Ови извјештаји садрже:

[...]

Члан 15.1б ст. 1. и 2.

(1) Политичка партија и независни кандидат који учествују на изборима за органе власти Босне и Херцеговине на свим нивоима дужни су отворити посебан рачун за финансирање трошкова изборне кампање, у складу с чланом 4.4, став (1) овог закона.

(2) Рачун за финансирање изборне кампање отвара лице или орган којег овласти политичка партија односно независни кандидат.

Члан 15.1д

(1) Политичка партија и независни кандидат који учествују на изборима за органе власти Босне и Херцеговине на свим нивоима дужни су, у вријеме подношења пријаве за овјеру за учешће на изборима, Централној изборној комисији БиХ поднијети извјештај о трансакцијама са посебног рачуна за финансирање трошкова изборне кампање за период од његовог отварања до дана подношења пријаве за овјеру за изборе.

(2) Пријава за учешће на изборима политичке партије и независног кандидата неће бити овјерена ако политичка партија и независни кандидат не поднесе извјештај о трансакцијама са посебног рачуна за финансирање трошкова изборне кампање за период од његовог отварања до дана подношења пријаве за овјеру за изборе.

(3) Три дана прије дана одржавања избора, уносом у електронску апликацију подноси се извјештај о трансакцијама са посебног рачуна за финансирање изборне кампање. Извјештај ће садржавати све изворе новчаних и неновчаних донација, датум и износ такве уплате; извјештај о свим трошковима (расходима) изборне кампање, као и рачунима добављача и извршилаца услуга, с ажурираним подацима до дана подношења извјештаја.

(4) У року од 30 дана од дана објављивања изборних резултата у „Службеном гласнику БиХ“, уносом у електронску апликацију подноси се финансијски извјештај о трансакцијама са посебног рачуна за финансирање изборне кампање. Извјештај ће садржавати све изворе финансирања изборне кампање, трошкове (расходе) изборне кампање за период од дана подношења пријаве за овјеру за изборе до дана подношења извјештаја, као и износ и врсту неизмирених дугова за трошкове изборне кампање и вријеме потребно за њихово плаћање.

(5) Политичка партија и независни кандидат који учествују на изборима за органе власти Босне и Херцеговине на свим нивоима обавјештавају Централну изборну комисију о затварању посебног рачуна.

Члан 15.2

Централна изборна комисија Босне и Херцеговине доноси правила и прописе за провођење одредби овог поглавља којима се ближе утврђују садржај, форма, начин и други детаљи извјештавања.

Сви подносиоци извјештаја морају поднијети и додатне извјештаје у складу са захтјевом Централне изборне комисије Босне и Херцеговине или законом о финансирању политичких странака.

Члан 15.3

(1) Политичка партија именује овлашћено лице или бити лично одговоран за подношење извјештаја и вођење књига.

(2) Независни кандидат може именовати овлашћено лице или бити лично одговоран за подношење извјештаја и вођење књига као и за комуникацију с Централном изборном комисијом БиХ.

(3) Лице именовано у складу са ставовима (1) и (2) овог члана, овлашћено за вођење пословних књига, подношење извјештаја у складу са овим законом и Законом о финансирању политичких партија, те за комуникацију с Централном изборном комисијом БиХ, обавезно је континуирано се едуковати у складу с планом и програмом едукације и обуке који доноси Централна изборна комисија БиХ.

(4) Политичка партија и независни кандидат обавезни су доставити податке о лицу именованом у складу с одредбама става (1) овог члана заједно с контакт подацима, најкасније у року од 15 дана од дана његовог именовања или 15 дана од дана промјене овлашћеног лица у складу с одредбом овог члана.

(5) Овлашћено лице потписује све извјештаје и одговорно је за вођење евиденције у вези са извјештајима. На захтјев Централне изборне комисије БиХ, овлашћено лице дужно је да достави извјештаје на увид.

Члан 15.4

Лице именовано у складу с чланом 15.3 овог закона непосредно је одговорно за подношење извјештаја и за садржај извјештаја Централној изборној комисији БиХ.

Члан 15.6 ст. 1, 3. и 4.

(1) Централна комисија Босне и Херцеговине овлаштена је да испита случајеве у којима није поступљено у складу са одредбама овог поглавља, и може одређеним лицима наредити да одговоре на питања у писаној форми, како би се обезбиједили документовани и други докази, те прибавиле изјаве свједока у вези са истрагом коју је предузела Централна изборна комисија Босне и Херцеговине. Централна изборна комисија Босне и Херцеговине може да почне истрагу или предузме одговарајуће мјере извршења, самостално или по приговору.

(3) Централна изборна комисија Босне и Херцеговине надлежна је за провођење одредби овог поглавља и овлаштена је да одлучи да ли је политичка странка, коалиција, листа независних кандидата или независни кандидат или друго лице прекршило одредбе овог поглавља, као и да изрекне санкције било којој политичкој странци, коалицији, листи независних кандидата или независном кандидату због

непоштивања наведених одредби, или да предузме одговарајуће административне мјере у оквиру своје опште надлежности у складу са овим законом.

(4) Прије изрицања казне или предузимања административне мјере, Централна изборна комисија Босне и Херцеговине настојаће да постигне да политичка странка, коалиција, листа независних кандидата или независни кандидат за које је установљено да су прекршили одредбе овог поглавља, добровољно поступе по тим одредбама.

17. **Упутство о поступку отварања и коришћења посебног рачуна за финансирање трошкова изборне кампање** („Службени гласник БиХ“ број 31/24) у релевантном дијелу гласи:

Члан 2. ст. (1) и (2)
(Посебан рачун за финансирање трошкова изборне кампање политичке странке и независног кандидата)

(1) Политичка странка и независни кандидат који учествују на изборима за органе власти Босне и Херцеговине на свим нивоима власти, дужни су отворити посебан рачун за финансирање трошкова изборне кампање.

(2) Рачун за финансирање изборне кампање отвара централа, односно главни одбор политичке странке путем овлашћеног лица политичке странке.

Члан 5.
(Пријава промета посебног рачуна за финансирање трошкова изборне кампање)

(1) Политичка странка и независни кандидат који учествују на изборима за органе власти Босне и Херцеговине на свим нивоима дужни су у вријеме подношења пријаве за овјеру за учествовање на изборима Централној изборној комисији Босне и Херцеговине поднијети извјештај (извод или аналитичку картицу банке) о промету посебног рачуна за финансирање трошкова изборне кампање за период од његовог отварања до дана подношења пријаве за овјеру за изборе.

(2) Пријава за учествовање на изборима политичке странке и независног кандидата неће бити овјерена уколико политичка странка и независни кандидат не поднесе извјештај о промету посебног рачуна за финансирање трошкова изборне кампање из става (1) овог члана.

(3) Политичка странка и независни кандидат који учествују на изборима за органе власти Босне и Херцеговине на свим нивоима дужни су три дана прије дана одржавања избора, поднијети извјештај о промету посебног рачуна за финансирање трошкова изборне кампање, који садржи сљедеће податке: податке о изворима новчаних и неновчаних донација, податке о свим трошковима (расходима) изборне кампање, као и рачунима добављача и извршилаца услуга.

(4) Политичка странка и независни кандидат који учествује на изборима за органе власти Босне и Херцеговине на свим нивоима, дужни су приликом подношења финансијског извјештаја за раздобље од дана подношења пријаве за овјеру до дана потврђивања резултата избора, поднијети и извјештај о промету посебног рачуна за финансирање трошкова изборне кампање.

(5) Начин подношења извјештаја из става (3) и (4) уређен је Правилником о предизборним и постизборним финансијским извјештајима политичких странака и Правилником о предизборним и постизборним финансијским извјештајима независних кандидата.

18. **Правилник о предизборним и постизборним финансијским извјештајима и извјештајима о промету посебног рачуна за финансирање изборне кампање политичких странака** („Службени гласник БиХ“ број 31/24) у релевантном дијелу гласи:

Члан 3.
(Финансијски извјештај)

(1) Политичке странке које учествују на изборима за органе власти у Босни и Херцеговини на свим нивоима, дужне су Централној изборној комисији БиХ поднијети:

a) финансијски извјештај који обухвата период који почиње три мјесеца прије дана подношења пријаве за овјеру и завршава даном подношења пријаве за овјеру (предизборни извјештај);

b) извјештај о промету посебног рачуна за финансирање изборне кампање са подацима о изворима новчаних и неновчаних донација, трошковима изборне кампање и рачунима добављача;

c) додатни финансијски извјештај за период од дана подношења пријаве за овјеру до дана овјере изборних резултата (постизборни извјештај).

(2) Политичке странке финансијске извјештаје из става (1) овог члана тачка а) и ц), подносе Централној изборној комисији БиХ у електронској форми путем апликације ФИ ЦИК БиХ (у даљем тексту: апликација). Потврду о поднесеном финансијском извјештају и одштампане обрасце финансијског извјештаја у ПДФ формату, овјерене потписом овлашћеног лица и печатом политичке странке, политичке странке достављају Централној изборној комисији БиХ и у чврстој копији.

(3) Политичке странке финансијски извјештај из става (1) овог члана тачка б) подносе Централној изборној комисији БиХ на сљедећи начин: податке о промету посебног рачуна, новчаним и неновчаним донацијама и трошковима изборне кампање путем апликације ФИ ЦИК БиХ, а извјештај о рачунима добављача и извршилаца услуга на обрасцима у excel формату. Одштампане обрасце 1, 2, 3-а,

3-б, 3-е и 4.2. финансијског извјештаја из апликације ФИ ЦИК БиХ у ПДФ формату и извјештај о рачунима добављача и извршилаца услуга на обрасцу 4.2Д у excel формату, овјерене потписом овлашћеног лица и печатом политичке странке, политичке странке достављају Централној изборној комисији БиХ путем e-maila.

(4) Централна изборна комисија БиХ може затражити од политичких странака подношење и додатних финансијских извјештаја, докумената, објашњења и информација, ако их сматра неопходним за потпуно и тачно обављање ревизије.

Члан 5.
(Овлашћено лице за подношење извјештаја)

(1) Политичка странка обавезна је да именује овлашћено лице које је одговорно за подношење извјештаја и вођење пословних књига.

(2) Политичка странка обавезна је приликом подношења предизборног финансијског извјештаја Централној изборној комисији БиХ доставити податке о овлашћеном лицу заједно с контакт подацима.

(3) У случају промјене овлашћеног лица из става (1) овог члана, политичка странка дужна је најкасније у року од 15 дана од дана промјене овлашћеног лица обавијестити Централну изборну комисију БиХ о промјени.

Члан 12.
(Санкције и административне мјере)

Ако политичка странка не поступи према одредбама овог Правилника, а утврди се да је политичка странка прекршила одредбе Поглавља 15. Изборног закона БиХ, те Служба за ревизију утврди да је прекршила одредбе наведеног закона и овог Правилника, предложиће Централној изборној комисији БиХ да политичкој странци изрекне санкцију или предузме одговарајућу административну мјеру.

19. **Правилник о пријави и условима за овјеру политичког субјекта за учешће на Локалним изборима 2024. године** („Службени гласник БиХ“ број 31/24) у релевантном дијелу гласи:

Члан 3. став 1. тачка ф.
(Услови за овјеру пријаве – члан 1.6, члан 1.13, члан 4.3, члан 13.14 и члан 15.1 Изборног закона БиХ)

(1) Политичка странка, независни кандидат, коалиција, листа независних кандидата или независни кандидат за избор припадника националних мањина (у даљем тексту: политички субјект) уз пријаву за учешће на Локалним изборима 2024. године, поред потписа подршке из члана 4.4 Изборног закона БиХ, подноси сљедећу документацију:

ф) број рачуна за финансирање изборне кампање у складу са чланом 15.1б Изборног закона БиХ,

Члан 4. став 3.
(Висина таксе за овјеру – члан 4.16 став (1)
Изборног закона БиХ)

(3) Политичка странка и независни кандидат обавезни су новчани износ таксе за овјеру из става (1) овог члана, уплатити са свог трансакционог рачуна, који ће се намјенски користити за изборну кампању током Локалних избора 2024. године, на рачун ЈРТ број: 0000030000000145 код Централне банке БиХ, сврха уплате: уплата таксе на подрачун Централне изборне комисије БиХ број 37111614.

20. **Закон о финансирању политичких странака** („Службени гласник БиХ“ бр. 95/12 и 41/16) у релевантном дијелу гласи:

Члан 2.
(Дефиниција политичких странака)

Политичким партијама у смислу овог закона сматрају се организације у које се грађани слободно и добровољно организују ради учешћа на изборима, те се у складу са законом региструју код надлежног суда у било којем ентитету, у сврху реализовања политичких активности и остваривања политичких циљева.

Члан 10. ст. (1) и (2)
(Финансијска контрола политичких партија)

(1) Централна изборна комисија Босне и Херцеговине успоставља Службу за ревизију финансирања политичких партија (у даљем тексту: Служба з[а] ревизију) која прегледа и контролише финансијске извјештаје које поднесу политичке партије и обавља ревизију финансирања политичких партија у складу са овим законом.

(2) Ревизија финансијских извјештаја политичке партије укључује извјештаје сједишта партије и најмање двије ниже организационе цјелине које одабере Служба за ревизију.

VI. Допустивост и меритум

21. Уставни суд утврђује да апелација испуњава услове прописане чланом VI/3б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, да је поднесена у року, као и да испуњава и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда те да није очигледно (*prima facie*) неоснована у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

22. Апеланткиња сматра да јој је у конкретном случају прекршено право на слободу удруживања из члана II/3и) Устава Босне и Херцеговине и члана 11 Европске конвенције.

Право на слободу удруживања

23. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

и) Слободу мирног окупљања и слободу удруживања.

24. Члан 11 Европске конвенције гласи:

1. Свако има право на слободу мирног окупљања и слободу удруживања с другима, укључујући и право да оснива синдикат и приступи му ради заштите својих интереса.

2. За остваривање ових права не смију се постављати никаква ограничења, осим оних која су прописана законом и која су неопходна у демократском друштву у интересу националне безбједности или јавне безбједности, ради спречавања нереда или криминала, заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других. Овим чланом не спречава се законито ограничавање остваривања ових права припадницима оружаних снага, полиције или државне управе.

25. Уставни суд запажа да апеланткиња наводи да јој је оспореном одлуком *de facto* забрањен рад јер одбијањем њене пријаве за учешће на локалним изборима она, у суштини, губи основну функцију ради које се удружила, а то је управо учествовање на изборима.

26. Уставни суд подсјећа да је Европски суд за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) у више наврата потврдио кључну улогу коју у демократској држави имају политичке странке које уживају слободе и права садржане у члану 11 Европске конвенције. Политичке странке су облик удруживања битан за правилно функционисање демократије. Како је истакао Европски суд, с обзиром на улогу политичких странака, свака мјера предузета против њих утиче и на слободу удруживања и, посљедично, на демократију у дотичној држави (види Европски суд за људска права, *Cumhuriyet Halk Partisi против Турске*, пресуда од 26. априла 2016. године, представка број 19920/13, тачка 64, и *Републиканска странка Русије против Русије*, пресуда од 12. априла 2011. године, представка број 12976/07, тачка 78).

Да ли је у конкретном случају било мијешања у апеланткињино право на слободу удруживања

27. Уставни суд подсјећа да је одлукама ЦИК-а и Суда БиХ одбијена апеланткињина пријава за учешће на Локалним изборима 2024. године, тј. да јој је, у суштини, онемогућено да учествује на тим изборима. Уставни суд запажа да из апелационих навода, као и саме одредбе члана 2 Закона о финансирању политичких странака произлази да се политичке странке, самим тим и апеланткиња, организују ради

учешћа на изборима, с циљем спровођења политичких активности и остваривања политичких циљева. С обзиром на наведено, Уставни суд сматра да спорне одлуке ЦИК-а и Суда БиХ неспорно ограничавају апеланткињине политичке активности, а тиме се и мијешају у њену слободу удруживања према члану 11 Европске конвенције.

28. Уставни суд подсјећа да даље треба испитати да ли је то мијешање „прописано законом“, да ли тежи једном или више легитимних циљева наведених у ставу 2 члана 11 Европске конвенције и, у коначници, да ли је било „нужно у демократском друштву“ за постизање тих циљева (*loc. cit.*, пресуда *Cumhuriyet Halk Partisi,* тачка 73).

Да ли је мијешање било законито

29. Апеланткиња оспорава законитост конкретних одлука, тврдећи да нити једна релевантна законска норма не говори о томе да апеланткиња мора имати „сопствени“ рачун. Уставни суд подсјећа да израз „прописан законом“ прво захтијева да оспорена мјера има основ у домаћем праву. Такође се односи на квалитет закона, захтијевајући да он буде доступан и да је довољно прецизно формулисан како би било могуће предвидјети, ако је потребно, уз одговарајуће савјете и до мјере која је разумна у конкретним околностима, посљедице које одређени поступак може имати (*loc. cit*., пресуда *Cumhuriyet Halk Partisi,* тачка 87). Уставни суд запажа да обавеза отварања и достављања посебног рачуна за финансирање изборне кампање произлази из одредби чл. 4.4 став 1, 15.1а став 1 и 15.1б ст. 1 и 2 Изборног закона БиХ, а имајући у виду и одредбе члана 2 ст. 1 и 2 Упутства и члана 3 став 1 тачка ф и члана 4 став 3 Правилника. У вези с тим, Уставни суд сматра да је законска обавеза отварања и достављања посебног рачуна политичке странке за финансирање изборне кампање довољно јасно формулисана и довољно предвидива. Уставни суд сматра да из наведених одредби довољно јасно произлази обавеза политичке странке да достави посебан рачун за вођење изборне кампање, односно да је сасвим јасно прописано да се та обавеза односи на достављање сопственог рачуна на име политичке странке, а не некога другог. При томе, Уставни суд запажа да из одговора ЦИК-а произлази да то ниједној другој политичкој странци није било спорно, као што није било спорно ни самој апеланткињи приликом пријављивања на раније изборе. Имајући у виду релевантне законске и подзаконске одредбе, на које су се ЦИК и Суд БиХ позвали у својим одлукама, Уставни суд сматра да се у конкретном случају радило о законитом мијешању у апеланткињино право на слободне изборе.

Да ли је мијешање имало легитиман циљ

30. Уставни суд сматра да је у конкретном случају мијешање тежило легитимном циљу – заштити изборног процеса као дијела демократског поретка. Наиме,

Уставни суд сматра да се релевантним законским и подзаконским одредбама жели омогућити законито и транспарентно финансирање политичких странака током изборног периода с циљем да се спријече евентуалне злоупотребе новцем у току изборне кампање.

Да ли је мијешање било пропорционално

31. Уставни суд подсјећа да у складу с праксом Европског суда његов задатак није сопственим ставом замијенити ставове мјеродавних домаћих тијела, већ преиспитати према члану 11 Европске конвенције одлуке које су та тијела донијела користећи своје дискреционо право. То, међутим, не значи да се у конкретном случају мора ограничити на утврђивање да ли су ЦИК и Суд БиХ своје дискреционо право користили разумно, пажљиво и у доброј вјери. Наиме, Уставни суд мора сагледати мијешање на које се приговара у свјетлу случаја у цјелини и утврдити да ли је оно било „сразмјерно легитимном циљу који се жели постићи“ и да ли су разлози које су истакли ЦИК и Суд БиХ да га оправдају „релевантни и достатни“. Чинећи то, Уставни суд се мора увјерити да су надлежни органи примијенили стандарде који су у складу с принципима садржаним у члану 11 Европске конвенције и, штавише, да су своје одлуке засновали на прихватљивој процјени релевантних чињеница (види Европски суд, *The United Macedonian Organisation Ilinden и други против Бугарске*, пресуда од 18. октобра 2011. године, представка број 34960/04, тачка 33ф).

32. Уставни суд запажа да апеланткиња сматра да је достављањем „комисионог рачуна“, закљученог на име апеланткињиног генералног секретара, а у апеланткињину корист и који је отворен искључиво у сврху конкретних избора, остварила јавни интерес у конкретном случају. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је Европски суд признао нужност надзора финансијских активности политичких странака у сврху одговорности и транспарентности, који служи обезбјеђењу повјерења јавности у политичке процесе. С обзиром на кључну улогу коју политичке странке имају у правилном функционисању демократије, може се сматрати да је општа јавност заинтересована за њихово надзирање и санкционисање било каквих неправилних издатака (*op. cit.,* пресуда *Cumhuriyet Halk Partisi*, тачка 69). Државе чланице уживају релативно широку слободу процјене у погледу начина на који ће извршити преглед финансија политичких странака и одређивања санкција које ће им изрећи за неправилне финансијске трансакције (*idem*, тачка 70). Међутим, степен мијешања према ставу 2 члана 11 Европске конвенције не може се разматрати апстрактно и мора се оцијенити у конкретном контексту случаја. Могу постојати и случајеви у којима је избор мјера које су на располагању властима за одговор на „хитну друштвену потребу“ у односу на перципиране штетне посљедице повезане с постојањем или дјеловањем удружења неизбјежно ограничен (види Европски суд, *Горзелик и други против Пољске*, пресуда од 17. фебруара 2004. године, представка број 44158/98, тачка 105).

33. Имајући ово у виду, Уставни суд сматра да је неопходно указати на специфичне околности конкретног случаја. Наиме, треба имати у виду да се апеланткиња од 2004. године налази на OFAC-овој листи, тј. да су јој тада уведене економске санкције у оквиру спољнополитичких и безбједносних циљева САД-а. То је за посљедицу имало затварање апеланткињиног рачуна у банци, али тек почетком 2024. године, и онемогућавање отварања новог рачуна. Из апелационог списа произлази да је апеланткиња покренула поступак укидања санкција код OFAC-а и да је тај поступак у току. С друге стране, Уставни суд запажа да није спорно да апеланткињи ниједном одлуком надлежног државног органа није забрањен рад или да је санкционисана, тј. није јој забрањено политичко дјеловање. Наиме, неспорно је да је америчка администрација апеланткињи 2004. године наметнула економске санкције, које су имале посљедице како је то већ наведено. Стога, Уставни суд сматра да постоје објективни разлози за немогућност отварања рачуна за потребе учешћа на Локалним изборима 2024. године, али ти разлози нису посљедица забране или ограничења апеланткињиног политичког дјеловања, тј. нису посљедица неке одлуке надлежног државног органа у БиХ.

34. Поред тога, Уставни суд сматра битним нагласити да су наведене санкције уведене апеланткињи прије 20 година. Уставни суд наглашава да је неспорно да је апеланткиња све до конкретних избора и док јој није затворен рачун несметано учествовала у свим ранијим изборним циклусима. Дакле, наведене санкције, у суштини, не забрањују учествовање на изборима, односно ради се о економским санкцијама које до сада нису имале за посљедицу немогућност апеланткиње да учествује на изборима.

35. Имајући у виду специфичне околности овог предмета, Уставни суд сматра да се достављањем „комисионог рачуна“ може испунити легитиман циљ који се желио постићи у конкретном случају. Уставни суд наглашава да се у конкретном случају ради о достављању посебног банковног рачуна који ће се користити искључиво за финансирање трошкова изборне кампање као законском услову да би се овјерила пријава политичке странке за учешће на изборима. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да у складу с одредбама члана 15.1а став 1 Изборног закона БиХ постоји обавеза политичких странака да доставе финансијски извјештај за период од три мјесеца прије дана подношења пријаве за овјеру, као и финансијски извјештај за период од дана подношења пријаве за овјеру за изборе до дана овјере резултата избора. Такође, у складу са чланом 15.1д Изборног закона БиХ, политичке странке су дужне да доставе извјештај о промету посебног рачуна за финансирање трошкова изборне кампање. Поред тога, треба имати у виду да, у складу с одредбама чл. 15.3 и 15.4 Изборног закона БиХ, политичке странке именују овлашћено лице које је одговорно за подношење извјештаја у складу с тим законом и Законом о финансирању политичких странака, као и за комуникацију с ЦИК-ом, а то лице је непосредно одговорно за подношење извјештаја и за садржај извјештаја ЦИК-у. Уставни суд запажа да је у суштини исто прописано и одредбама члана 5 Упутства и чл. 3 и 5 Правилника о предизборним

и постизборним финансијским извјештајима и извјештајима о промету посебног рачуна за финансирање изборне кампање политичких странака.

36. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је ЦИК-у достављен банковни рачун закључен на име апеланткињиног генералног секретара, а тај рачун је отворен искључиво у сврху апеланткињиног учествовања на конкретним локалним изборима. Имајући у виду апеланткињину обавезу да у складу с наведеним законским одредбама ЦИК-у подноси наведене финансијске извјештаје, Уставни суд сматра да се на тај начин ЦИК-у омогућава надзор над достављеним рачуном, а тиме и транспарентност апеланткињиног финансирања. Евентуално, уколико апеланткиња на наведени начин не би омогућила ЦИК-у надзор над спорним рачуном, ЦИК има механизме да апеланткињи изрекне одговарајуће санкције. Наиме, Уставни суд подсјећа да је ЦИК у складу с одредбама члана 15.6. Изборног закона БиХ надлежан за спровођење одредби Поглавља 15 Изборног закона БиХ, тј. ЦИК је надлежан да одлучи да ли је политичка странка прекршила одредбе тог поглавља, као и да изрекне санкције политичкој странци због непоштовања наведених одредби. Такође, Уставни суд подсјећа да је чланом 12 Правилника о предизборним и постизборним финансијским извјештајима и извјештајима о промету посебног рачуна за финансирање изборне кампање политичких странака прописана могућност изрицања санкција или одговарајућих административних мјера ако је политичка странка прекршила одредбе Поглавља 15 Изборног закона БиХ.

37. У вези с наводима ЦИК-а којима се позива на друге законске одредбе, те којима истиче да би се прихватањем „комисионог рачуна“ нарушио платни промет, створила правна несигурност, те могућност да друга правна лица ради разних малверзација отварају рачуне на физичка лица, Уставни суд наглашава да овдје треба имати у виду да се ради о формалноправном услову за учествовање на изборима, те да је легитиман циљ тог услова, у суштини, надзор над финансирањем политичких странака током избора како би се остварила транспарентност финансирања политичких странака. Дакле, у конкретном случају се само одлучује да ли је апеланткињи, с обзиром на специфичне околности конкретног случаја и њену улогу на самој политичкој сцени у Босни и Херцеговини, требало омогућити учествовање на изборима. Уставни суд у конкретном случају не одлучује како ће апеланткиња остварити финансирање саме изборне кампање, нити је то предмет конкретног поступка. Међутим, Уставни суд сматра да се апеланткињи, у околностима конкретног случаја, не може угрозити право на учествовање на изборима, јер би тиме било угрожено њено политичко дјеловање само зато што, из објективних разлога, не може да достави број сопственог рачуна, али је доставила други рачун који ће се користити искључиво за потребе конкретних избора.

38. Уставни суд посебно наглашава да се на наведени начин никако не заобилазе економске санкције које су апеланткињи уведене, него јој се само омогућава да учествује на изборима, као што је могла и у ранијим изборним циклусима.

39. У односу на наводе ЦИК-а да је апеланткиња пријавила учешће под другим именом, Уставни суд сматра да то не утиче на конкретни предмет. Имајући у виду кратке рокове у којима се одвијају избори, као и неизвјесност у сам исход поступка одобрења апеланткињине пријаве, Уставни суд сматра да апеланткињи, тј. њеним члановима није преостало ништа друго него да покушају под другим именом да обезбиједе учествовање на изборима, што свакако не утиче на одлуку у конкретном предмету.

40. С обзиром на све наведено и имајући у виду специфичне околности конкретног предмета, Уставни суд сматра да одбијање апеланткињине пријаве за учествовање на изборима зато што из објективних разлога није могла доставити сопствени банковни рачун није било сразмјерно легитимним циљевима којима се тежило и, стога, није било неопходно у демократском друштву.

41. Стога, Уставни суд сматра да је у конкретном случају прекршено апеланткињино право на слободу удруживања из члана II/3и) Устава Босне и Херцеговине и члана 11 Европске конвенције.

VII. Закључак

42. Уставни суд закључује да постоји кршење права на слободу удруживања из члана II/3и) Устава Босне и Херцеговине и члана 11 Европске конвенције јер одбијање апеланткињине пријаве за учествовање на изборима због немогућности достављања сопственог банковног рачуна из објективних разлога – економских санкција које су јој прије 20 година наметнуте OFAC-овом одлуком – није било сразмјерно легитимним циљевима којима се тежило и, стога, није било неопходно у демократском друштву будући да јој се на тај начин онемогућава учешће на изборима, што је мјера која директно штетно утиче на апеланткињину слободу удруживања.

43. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

44. На основу члана 64 став (4) Правила Уставног суда, престаје правно дјеловање Одлуке Уставног суда о привременој мјери број АП-2540/24 од 27. јуна 2024. године.

45. Према члану VI/5 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Садржај

Предмет број АП-5007/23

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Горана Драгићевића, којег заступа Клаудиа Кљајић, адвокат из Бањалуке, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 13 0 У 006537 22 Увп од 1. новембра 2023. године

Апелација Предрага Ђуричића, којег заступа Клаудиа Кљајић, адвокат из Бањалуке, и Горана Драгићевића поднесена против Пресуде Врховног суда број 11 0 У 029801 22 Увп од 20. марта 2024. године

Одлука од 14. новембра 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-5007/23**, рјешавајући апелације **Горана Драгичевића и Предрага Ђуричића**, на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 14. новембра 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усвајају се апелације Горана Драгичевића и Предрага Ђуричића.

Утврђује се повреда из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укидају се пресуде Врховног суда Републике Српске бр. 13 0 У 006537 22 Увп од 1. новембра 2023. године и 11 0 У 029801 22 Увп од 20. марта 2024. године.

Предмети се враћају Врховном суду Републике Српске, који је дужан да по хитном поступку донесе нове одлуке у складу са чланом II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Врховном суду Републике Српске да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Ову одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Горан Драгићевић (у даљњем тексту: првоапелант) из Добоја, којег заступа Клаудиа Кљајић, адвокат из Бањалуке, поднио је 29. новембра 2023. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број 13 0 У 006537 22 Увп од 1. новембра 2023. године. Апелација је евидентирана под бројем АП-5007/23.

2. Предраг Ђуричић (у даљњем тексту: другоапелант, а заједно с првоапелантом: апеланти) из Градишке, којег заступа Клаудиа Кљајић, адвокат из Бањалуке, поднио је 24. априла 2024. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда број 11 0 У 029801 22 Увп од 20. марта 2024. године. Апелација је евидентирана под бројем АП-1767/24.

II. Поступак пред Уставним судом

3. С обзиром на то да се наведене апелације односе на исто чињенично и правно питање, Уставни суд је, у складу са чланом 32 став (1) Правила Уставног суда, одлучио водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем АП-5007/23.

4. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Врховног суда, окружних судова у Добоју и Бањалуци (у даљњем тексту: окружни судови), Фонда пензијског и инвалидског осигурања РС (у даљњем тексту: Фонд ПИО), те од Фонда ПИО – филијале у Добоју и Бањалуци (у даљњем тексту: Фонд ПИО – филијале) затражено је 29. априла 2024. године да доставе одговоре на апелацију. Врховни суд и окружни судови су доставили одговор у периоду од 7. до 21. маја 2024. године. Фонд ПИО и Фонд ПИО – филијале нису доставили одговоре на апелацију у остављеном року.

5. Одговори судова су 12. јуна 2024. године достављени пуномоћнику апеланата ради евентуалног изјашњења, које није достављено у остављеном року.

III. Чињенично стање

6. Чињенице предмета које произлазе из апелационих навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

7. Апеланти су као полицијски службеници Граничне полиције Босне и Херцеговине остварили право на пензију по основу навршених 40 година пензијског стажа. Прије преласка у Граничну полицију Босне и Херцеговине апеланти су обављали послове полицијских службеника у Министарству унутрашњих послова Републике Српске (у даљњем тексту: МУПРС). Апеланти имају пребивалиште у Републици Српској (у даљњем тексту: РС).

Поступак за остваривање права на пензију

8. Рјешењима Фонда ПИО – филијале бр. 9026/94-1.1-1810.0-275/21 од 4. фебруара 2021. године и 91-1.2-1810.76-1777/21 од 7. јуна 2021. године апелантима је признато право на пензију почев од 16. односно 21. новембра 2020. године. Фонд ПИО је спровео поступак у којем је утврдио да су апеланти остварили право на старосну пензију сходно одредбама члана 42 став (3) Закона о пензијском и инвалидском осигурању (у даљњем тексту: Закон о ПИО). Првостепени орган је висину пензије обрачунао према одредбама чл. 44–48 Закона о ПИО.

9. Фонд ПИО је својим рјешењима бр. 1191498964 од 26. јула 2021. године и 9800397625 од 9. јула 2021. године одбио жалбе апеланата против првостепених рјешења. Другостепени управни орган је након испитивања жалбених приговора образложио да су сви приговори неосновани. Неоснованим је оцијењен и жалбени приговор да се на све полицијске службенике с пребивалиштем у РС, без обзира на то да ли су запослени у ентитетским или државним полицијским институцијама, примјењује ентитетски закон о ПИО, те да би према члану 10 Устава РС сви полицијски службеници требали да имају иста права и исти третман приликом пензионисања. У вези с тим образложено је да је првостепени орган правилно примијенио одредбе Закона о ПИО приликом обрачуна висине пензије јер не постоје законски услови да се на обрачун висине пензије примијене одредбе члана 136а Закона о полицији и унутрашњим пословима (у даљњем тексту: Закон о полицији). Даље је наведено да апеланти нису ентитетски полицијски службеници јер су право на стицање услова за пензију остварили као запосленици полицијских институција на државном нивоу, а да се одредбе на које су се позвали из Закона о полицији примјењују искључиво на полицијске службенике МУПРС, који у том својству остварују право на пензију.

10. Окружни судови су пресудама бр. 13 0 У 006537 21 У од 27. септембра 2021. године и 11 0 У 029801 21 У од 5. маја 2022. године уважили тужбе и поништили наведена рјешења. Судови су навели да је током управног поступка утврђено да су апеланти послове полицијских службеника обављали прво у МУПРС, а до пензионисања у државним полицијским институцијама, што значи да су скоро цијели радни вијек обављали послове полицијских службеника. Образложено је да се према Закону о платама и накнадама запослених у институцијама Босне и

Херцеговине (у даљњем тексту: Закон о платама и накнадама) порези и доприноси на укупна примања запослених у државним институцијама обрачунавају примјеном законских прописа према запосленикову пребивалишту, а у конкретном случају према прописима РС. Наведено је да је посљедњи послодавац апеланата, према члану 17 Закона о доприносима, уплату доприноса ПИО за апеланте уплаћивао у корист буџета РС. Наведено је да се апеланти у Фонду ПИО воде под шифром занимања као полицијски службеници, те да би сви полицијски службеници требали да имају иста права приликом пензионисања. У таквим околностима окружни судови су навели да је нејасно због чега су органи управе приликом обрачуна висине пензије примијенили Закон о ПИО, а не члан 136а Закона о полицији. У вези с тим је наведено да није спорно да је Закон о полицији донесен у РС и да се он у свим одредбама односи на полицијске службенике МУПРС. Иако су, како је образложено, апеланти били полицијски службеници у државним институцијама, порези и доприноси на укупна примања запослених у институцијама Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: БиХ) обрачунавају се примјеном прописа према мјесту пребивалишта запосленог.

11. Даље је наведено да су апеланти, као запосленици у институцијама БиХ, пријављени у јединствени систем регистрације контроле и наплате доприноса РС. Образложено је да порезе и доприносе плаћају у складу с ентитетским законима, те да не постоји основ да се апеланти третирају другачије од полицијских службеника који су пензију остварили радећи у МУПРС. Образложено је и да би се другачијем тумачењем закона који се односи на статус апеланата као полицијских службеника државних институција знатно нарушила њихова права која произлазе из тог статуса, што би довело до дискриминације према мјесту запослења и висини пензије у вези с правима која им по том статусу припадају. У вези с тим, окружни судови су се позвали на одредбе Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) које се према члану II/2. Устава Босне и Херцеговине директно примјењују и имају приоритет над свим другим законима. Судови су имали у виду одредбе члана II/4. Устава Босне и Херцеговине и члана 14 Европске конвенције у вези са чланом II/3.к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. У вези с тим, окружни судови су навели да према ставу Уставног суда који је исказан у више одлука право на пензију представља имовину у смислу члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

12. Врховни суд је пресудама бр. 13 0 У 006537 22 Увп од 1. новембра 2023. године и 11 0 У 029801 22 Увп од 20. марта 2024. године захтјеве за ванредно преиспитивање пресуда окружних судова уважио и наведене другостепене пресуде преиначио тако што је одбио тужбене захтјеве апеланата. Наведено је да су нижестепени органи неспорно утврдили да апеланти испуњавају услове за остваривање права на старосну пензију који су прописани одредбама члана 42 став 3 Закона о ПИО, који

се примјењује на полицијске службенике, па и на полицијске службенике државних институција који имају пребивалиште у РС. Међутим, како је образложено, спорно је да ли се апелантима висина пензије обрачунава према одредбама чл. 44–48 Закона о ПИО или према члану 136а Закона о полицији, који прописује другачији начин утврђивања личног коефицијента за полицијске службенике, али искључиво за полицијске службенике МУПРС. Наведено је да такав став произлази из члана 1 Закона о полицији који прописује да се законом прописују сва питања која се тичу радних односа и других права полицијских службеника МУПРС, од којих је једно и право на висину пензије која се одређује на посебан начин у односу на друге осигуранике. У вези с тим, образложено је да се висина пензије одређује тако што се лични коефицијент за остваривање права на пензију утврђује на основу пет годишњих плата које су за полицијског службеника најповољније. Да је законодавац имао намјеру да изједначи све полицијске службенике, онда би, како је наведено, одредба то јасно и прописивала, што указује да је Фонд ПИО законито поступио приликом рјешавања захтјева апеланата.

IV. Апелација

а) Наводи из апелација

13. Апеланти сматрају да им је оспореним одлукама Врховног суда повријеђено право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и право на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Апеланти наводе да су цијели свој радни вијек радили као полицијски службеници, прво у МУПРС, а након тога до пензионисања у Граничној полицији БиХ као државној институцији. Даље наводе да је пензијско и инвалидско осигурање у надлежности ентитета, па се на све полицијске службенике, без обзира на то гдје су запослени, примјењује исти ентитетски закон о ПИО. Наведено је да се сви полицијски службеници у Фонду ПИО воде под истом шифром занимања и сви уплаћују доприносе на име ПИО у корист буџета РС, под истим условима и стопама доприноса. Окружни судови су уважили тужбе јер су препознали чињеницу да је апелантима радни однос престао као полицијским службеницима, да имају пребивалиште у РС, да су доприноси уплаћивани у корист буџета РС и да нема никаквог разлога да се на апеланте не примијени одредба члана 136а Закона о полицији. Окружни судови су закључили да свим полицијским службеницима с пребивалиштем у РС, без обзира на мјесто запослења, висину пензије треба обрачунати према члану 136а Закона о полицији. При томе су се окружни судови позвали на одредбе из Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције јер су закључили да одредба члана 136а Закона о полицији, која се односи искључиво на полицијске службенике МУПРС, дискриминише полицијске службенике који су право на пензију остварили радећи у државној институцији. Апеланти су у том правцу доставили више одлука окружних судова у којима су

судови на исти начин одлучили о правима полицијских службеника који су право на пензију остварили радећи у државним институцијама. У том правцу апеланти су навели да њихове колеге, полицијски службеници из Федерације БиХ (у даљњем тексту: ФБиХ), немају такав проблем јер им се висина пензије обрачунава на исти начин као и припадницима ентитетских полицијских органа. Међутим, унаточ томе, као и јасном ставу окружних судова, Врховни суд у оспореним одлукама „лагано и готово фрапантно констатује да је намјера законодавца управо и била да у погледу обрачуна пензије раздвоји полицајце који припадају МУПРС од оних полицијских службеника из државних институција“.

14. Апеланти сматрају да Врховни суд таквим тумачењем члана 136а Закона о полицији дискриминише апеланте према мјесту запослења у односу на висину пензије и права која им по том основу припадају. Сматрају да такво образложење Врховног суда не задовољава стандарде права на образложену одлуку. Врховни суд, према мишљењу апеланата, очиту дискриминаторну одредбу „правда намјером законодавца“, при чему занемарује да се одредбе Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције примјењују директно. Према мишљењу апеланата, образложење Врховног суда је нејасно узме ли се у обзир одредба члана 42 став 3 Закона о ПИО која полицијске службенике не дијели према мјесту запослења. Апеланти су се позвали на Одлуку Уставног суда РС број У-91/19 којом је одбијена иницијатива за оцјењивање уставности члана 136а Закона о полицији. У наведеној одлуци Уставни суд је утврдио да наведена одредба не крши принцип равноправности грађана из члана 10 Устава РС јер тај принцип не подразумијева једнакост грађана у апсолутном смислу, већ једнак третман субјеката који се налазе у истој правној ситуацији приликом остваривања одређених права и обавеза. Стога, чињеница да су услови за пензионисање полицијских службеника уређени на другачији начин у односу на услове које Закон о ПИО предвиђа за „остале грађане“ не доводи до повреде принципа равноправности грађана. У конкретном случају, како наводе, ради се о томе да апеланти не потпадају под категорију „осталих грађана“, већ полицијских службеника који имају право на једнак третман као и полицијски службеници ентитетског МУП-а. Апеланти су навели да је, осим окружних судова у РС, који су препознали дискриминацију, исту дискриминацију уочио и Апелациони суд у Брчко дистрикту БиХ. У вези с тим, доставили су Одлуку тог суда број 96 0 П 134438 20 П од 26. августа 2021. године. Апеланти су у прилогу доставили више одлука окружних судова из истог чињеничног и правног основа којима је одлучено на идентичан начин као у конкретним случајевима. Приложили су и другу релевантну документацију којом су поткријепили апелационе наводе. Предложено је да се апелације усвоје, да се утврди кршење права апеланата на правично суђење и имовину, те да се оспорене пресуде укину и предмет врати Врховном суду на поновно одлучивање.

б) Одговори на апелацију

15. Врховни суд је навео да остаје при образложењу које је дао у оспореним одлукама и да својим одлукама није повриједио права апеланата на која су се неосновано позвали. Предложио је да се апелације одбију као неосноване.

16. Окружни судови су навели да је Врховни суд укинуо њихове одлуке и да стога немају овлашћење да износе став о спорном питању.

V. Релевантни прописи

17. **Закон о пензијском и инвалидском осигурању** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 134/11, 82/13, 96/13 – одлука УСРС, 103/15, 111/21, 15/22, 132/22 и 43/23 – одлука УСРС)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 11. тач. а) и б)

Осигураник радник је:

а) лице запослено у привредном друштву, републичком органу, органу јединице локалне самоуправе, јавној установи или другој организацији у Републици Српској (у даљем тексту: Република),

б) лице запослено у заједничким органима Босне и Херцеговине[1] *(у даљем тексту: БиХ) и Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Брчко Дистрикт), са пребивалиштем у Републици,*

1. Старосна пензија

Члан 42.

(1) Осигураник који нема навршених 65 година живота има право на старосну пензију када наврши 60 година живота и 40 година пензијског стажа.

(2) Осигураник жена која нема навршених 65 година живота има право на старосну пензију када наврши 58 година живота и 35 година стажа осигурања.

(3) Изузетно од става 1. овог члана, право на старосну пензију има полицијски службеник, службеник Судске полиције Републике Српске и припадник службе осигурања - полицајац казнено-поправне установе у Републици Српској када наврши 40 година пензијског стажа, без обзира на године живота.

---

1 Институције Босне и Херцеговине – синтагма „у заједничким органима Босне и Херцеговине“ није у складу с Уставом Босне и Херцеговине (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-23/22* од 19. јануара 2023. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 11/23 од 17. фебруара 2023. године).

Члан 44.

Висина старосне пензије одређује се тако што се лични бодови осигураника помноже са вриједношћу општег бода на дан остваривања права.

18. **Закон о полицији и унутрашњим пословима** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 57/16, 110/16, 58/19, 82/19, 18/22 – одлука УСРС, 55/23 и 48/24)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Остваривање права на пензију

Члан 136а.

Полицијском службенику лични коефицијент за остваривање права на пензију утврђује се на основу пет годишњих плата које су за полицијског службеника најповољније.

19. **Закон о платама и накнадама у институцијама Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 50/08, 35/09, 75/09, 32/12, 42/12, 50/12, 32/13, 87/13, 75/15, 88/15, 16/16, 94/16, 72/17, 25/18, 32/20, 65/20 и 59/22) у релевантном дијелу гласи:

Члан 52. став (3)
(Обрачун и исплата)

(3) Обрачун пореза и доприноса на укупна примања запослених у институцијама Босне и Херцеговине врши се примјеном законских прописа према мјесту пребивалишта запосленог.

20. **Закон о доприносима** („Службени гласник Републике Српске“ бр. 114/17, 112/19, 49/21, 119/21, 56/22, 132/22 и 112/23) у релевантном дијелу гласи:

II - ОБВЕЗНИК ДОПРИНОСА

Члан 3. став (1) тачка 1)

(1) Обвезник доприноса за пензијско и инвалидско осигурање, здравствено осигурање, осигурање од незапослености и дјечје заштите је физичко лице - резидент Републике Српске (у даљем тексту: Република):

1) које је запослено код правног или физичког лица - резидента Републике или правног или физичког лица са сједиштем у другом ентитету, дистрикту или држави, републичком органу, органу јединице локалне самоуправе, јавној установи или другој организацији у Републици, лице запослено у институцијама Босне и Херцеговине и Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Брчко Дистрикт) са пребивалиштем у Републици, као и лице запослено у Брчко

Дистрикту са пребивалиштем у Брчко Дистрикту ако је пријављено у Јединствени систем регистрације, контроле и наплате доприноса.

21. **Закон о полицијским службеницима Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 27/04, 63/04, 5/06, 33/06, 58/06, 15/08, 50/08 – Завршне одредбе Закона о платама и накнадама у институцијама БиХ, 63/08, 35/09, 7/12, 57/17 – одлука УСБиХ и 42/18 – рјешење УСБиХ)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 2.
Полицијски службеници

(1) Овај закон примјењује се на полицијске службенике запослене у Државној агенцији за истраге и заштиту (СИПА), Граничној полицији Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ГПБиХ) и Дирекцији за координацију полицијских тијела Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Дирекција).

(2) Полицијски службеници су они припадници полицијских органа из става 1. овог члана који примјењују полицијска овлаштења прописана овим законом и поступају као овлаштена службена лица према законима о кривичном поступку у БиХ (у даљем тексту: ЗКП).

(3) Радна мјеста на којима се запошљавају полицијски службеници прописују се према закону којим се успоставља појединн полицијски орган.

Члан 97.
Рад у посебним условима

(1) Полицијски службеник обавезан је радити у посебним условима у случају када су такви услови неопходни за извршење задатака полицијског органа.

(2) Посебним условима сматрају се: рад по ванредном распореду, рад у двократној смјени, рад у смјенама, рад суботом, недјељом, празницима и осталим слободним данима, рад ноћу и рад на појединим локацијама.

(3) Други начини рада у посебним условима могу бити одређени ако то захтијева безбједоносна ситуација или ако је то једини начин да се обаве одређени задаци који не могу бити одгођени или се морају завршити у одређеном року.

(4) Руководилац детаљније одређује разлоге из којих се други начин рада у посебним условима из става 3. овог члана може одредити, а може овластити и друге полицијске службенике који раде на руководећим радним мјестима да то одреде.

(5) За послове из става 2. овог члана полицијски службеници имају право на накнаду у новцу или слободним сатима. На приједлог руководиоца, министар ће подзаконским актом утврдити начин исплате и износ ових накнада.

Члан 102.
Бенефицирани пензијски стаж

Полицијски службеници имају право на бенефицирани пензијски стаж по којем се сваких 12 мјесеци проведених на дужности рачуна као 16 мјесеци службе.

VI. Допустивост и меритум

22. Уставни суд утврђује да апелације испуњавају услове прописане чланом VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине и чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, као и да су поднесене у року, да испуњавају и остале услове допустивости из члана 18 став (3) Правила Уставног суда те да нису очигледно (prima facie) неосноване у смислу одредбе члана 18 став (4) Правила Уставног суда.

23. Апеланти указују да им је у поступку повријеђено право из члана II/3.е) и к) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на правично суђење

24. Члан II/3. Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

25. Члан 6 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом.

26. Разматрајући наводе о кршењу права на правично суђење који се заснивају на тврдњама о произвољној примјени члана 136а Закона о полицији, Уставни суд указује да је, према пракси Европског суда, првенствено на домаћим органима, нарочито судовима, да рјешавају проблеме тумачења домаћих закона. Европски суд не треба поступати као суд „четврте инстанце“, те стога неће према члану 6 став 1 Европске конвенције доводити у питање оцјену домаћих судова, осим ако се њихова утврђења могу сматрати произвољним или очигледно неразумним (види Европски суд, *Ашћерић против Босне и Херцеговине*, одлука од 17. децембра 2019. године, тачка 23 с даљњим референцама). Такву праксу досљедно прати и Уставни суд у својим бројним одлукама. Наиме, Уставни суд, као ни Европски суд неће дјеловати као суд „четврте инстанце“ и доводити у питање пресуде редовних судова у смислу члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске

конвенције, осим када се њихови закључци могу сматрати произвољним или очигледно неразумним (види, између осталих, Одлуку о допустивости и меритуму број *АП-4033/20* од 22. јуна 2022. године, тач. од 42 до 45 с даљњим референцама, објављену на www.ustavnisud.ba).

27. Апеланти наводе да образложење оспорене одлуке Врховног суда не испуњава стандарде права на образложену одлуку из члана 6 став 1 Европске конвенције зато што се из тог образложења не може видјети да је тај суд размотрио све релевантне факторе битне за одлучење, односно да је образложење оспорене одлуке произвољно. У вези с тим Уставни суд је, слиједећи праксу Европског суда, досљедно истицао да право на образложену одлуку представља неодвојив дио права на правично суђење. Члан 6 став 1 Европске конвенције обавезује судове да образложе своје одлуке, а недостатак довољних и релевантних разлога у судској одлуци може указивати, између осталог, на арбитрарно судско одлучивање. Међутим, то не значи и обавезу судова да детаљно одговоре на све аргументе које странке изнесу у поступку, односно у жалбама или другим одговарајућим поднесцима. Колико ће бити широка обавеза суда да у образложењу одлуке наведе разлоге којима се водио при њеном доношењу зависи од околности и природе сваког појединог случаја – мјерило довољности (види, нпр. Европски суд, *Петровић и други против Црне Горе*, пресуда од 17. јула 2018. године, представка број 18116/15, тачка 41 с даљњим референцама). С друге стране, разлози наведени у образложењу одлуке у правилу ће се сматрати релевантним ако јасно упућују на то да судови нису спровели процјену на произвољан начин, да нису учинили неку другу очигледну погрешку у просуђивању, погрешно оцијенили постојање неког важног фактора или пропустили размотрити све релевантне факторе, односно пропустили узети у обзир све чињеничне и правне елементе који су објективно релевантни за доношење одлуке, да нису одбили провести доказе који би могли довести до другачије одлуке итд. Дакле, разлози наведени у образложењу одлуке морају обухватити све важне аспекте конкретног случаја који су могли утицати на коначну одлуку – мјерило релевантности (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-1791/22* од 18. октобра 2022. године, тачка 27, доступна на www.ustavnisud.ba).

28. У конкретном случају није спорно да је апелантима признато право на пензију у смислу члана 42 став (3) Закона о ПИО. Спорно је што је висина пензије обрачуната према Закону о ПИО, а не према Закону о полицији (члан 136а) који као *lex specialis* прописује повољније услове за пензију за полицијске службенике. Уставни суд запажа да смисао таквог нормирања лежи у чињеници да полицијски службеници имају посебне и отежане услове рада и специфичну природу послова које обављају, због чега су прописани другачији услови за стицање права на пензију. Према образложењу Врховног суда, повољнији услови из члана 136а Закона о полицији резервисани су искључиво за полицијске службенике МУПРС.

29. Испитујући ваљаност таквог образложења у смислу права на правично суђење, Уставни суд запажа да су апеланти право на пензију остварили као полицијски службеници Граничне полиције БиХ, дакле институције БиХ. Према члану 52 став (3) Закона о платама и накнадама прописано је да се порези и доприноси на укупна примања запослених у институцијама БиХ обрачунавају према пребивалишту запослених. То произлази из одредбе члана 3 став (1) тачка 1 Закона о доприносима РС која прописује да су обвезници уплате доприноса физичка лица – резиденти РС који су, између осталог, запослени у институцијама БиХ. У конкретном случају, током поступка је утврђено да су се доприноси на укупна примања апеланата уплаћивали у корист буџета РС. У поступку је утврђено и да се сви полицијски службеници у Фонду ПИО, без обзира на мјесто запослења, воде под истом шифром занимања. Према члану 97 Закона о полицијским службеницима БиХ полицијски службеник је обавезан радити у посебним условима у случају када су такви услови неопходни за извршење задатака полицијског органа. Полицијски службеници институција БиХ, због посебних услова рада, имају право на бенефицирани радни стаж (члан 102 Закона о полицијским службеницима БиХ). Наведено упућује на закључак да су апеланти као полицијски службеници Граничне полиције БиХ обављали повјерене дужности у „посебним условима“, због чега су остварили право на бенефицирани радни стаж.

30. Имајући у виду такве околности, окружни судови су препознали да се апеланти, као полицијски службеници институције БиХ, приликом остваривања права на пензију не могу третирати другачије од осталих полицијских службеника који су запослени у ентитету РС. Окружни судови су стога одредбу члана 136а Закона о полицији протумачили у корист апеланата, доводећи је у везу с уставним правима апеланата и правима из Европске конвенције, прије свега с правом на забрану дискриминације у вези с правом на имовину (види тачку 10 ове одлуке). За разлику од окружних судова, Врховни суд је закључио да је законодавац доношењем члана 136а Закона о полицији имао намјеру да привилегује искључиво полицијске службенике МУПРС јер „да је законодавац имао намјеру да изједначи све полицијске службенике, онда би одредба то јасно и прописивала“. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да законодавац приликом доношења закона којим правно регулише одређену област не може прописати сваку ситуацију на коју би се конкретна законска норма могла примијенити. Међутим, редовни судови су овлаштени да тумаче закон у свјетлу свих релевантних околности како законску норму не би протумачили на штету странке која у судском поступку тражи правну заштиту. Уставни суд сматра да су чињеничне околности конкретног случаја, на које је претходно указано, обавезивале Врховни суд да право апеланата на повољније услове пензионисања, прије свега, размотре у свјетлу њихових уставних права и права из Европске конвенције и њених протокола јер та обавеза произлази директно из Устава Босне и Херцеговине. У вези с тим, Уставни суд указује да члан II/6. Устава Босне и Херцеговине прописује обавезу, између осталог, сваког суда у

Босни и Херцеговини да директно примјењује Европску конвенцију која, у смислу члана II/2. Устава БиХ, има приоритет над свим осталим законима (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-8/12* од 23. новембра 2003. године, тачка 27, доступна на www.ustavnisud.ba). Врховни суд у конкретном случају то није ни покушао.

31. Надаље, Уставни суд подсјећа да принцип равноправности подразумијева једнак третман лица која се налазе у истој правној позицији приликом реализације одређених права и обавеза. У конкретном случају Врховни суд је апеланте као полицијске службенике Граничне полиције БиХ с пребивалиштем у РС, којима су доприноси уплаћивани у корист буџета РС и који су право на пензију остварили радећи „у посебним условима“, због чега им је признато право на бенефицирани радни стаж, третирао другачије од полицијских службеника који исто право остварују као припадници МУПРС. При томе, Врховни суд за такво различито третирање апеланата није понудио релевантно оправдање и разлоге. Штавише, Уставни суд сматра да је образложење Врховног суда супротно материјалном садржају принципа јединственог тржишта из члана I/4. Устава Босне и Херцеговине који је јасно дефинисао Европски суд правде дајући европским земљама смјернице у уставноправном развоју тог важног аспекта (види Уставни суд, Одлука број *У-68/02* од 25. јуна 2004. године, објављена у „Службеном гласнику БиХ“ број 38/04, тачка 41). У вези с тим, Уставни суд је у пракси навео да јединствено тржиште, које тумачи Европски суд правде, има интерпретативну моћ за уставноправни принцип јединственог тржишта из члана I/4. Устава Босне и Херцеговине. Слиједећи те принципе, Уставни суд је у пракси навео да накнаде као што је породиљско одсуство за запослените у државним институцијама не би требале зависити од мјеста пребивалишта лица с обзиром на то да идеја о јединственом тржишту подразумијева да држава треба да учини једнако привлачним прилике за запошљавање свим грађанима Босне и Херцеговине, без обзира на границе ентитетā, ентитетско држављанство или мјесто пребивалишта. Надаље, право на слободу кретања лица, заједно с другим слободама које су садржане у принципу јединственог тржишта, потпада под принцип недискриминације (види Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *У-12/09* од 28. маја 2010. године, тачка 30, доступна на www.ustavnisud.ba).

32. У конкретном случају, слиједећи принципе јединственог тржишта рада, Уставни суд сматра да право на стицање повољнијих услова пензионисања полицијских службеника не би требало да зависи од мјеста запослења и нивоа власти на којем полицијски службеник обавља своју „посебну дужност“. Апеланти су у том правцу доставили доказе из којих је видљиво да њихове колеге с пребивалиштем у ентитету ФБиХ приликом пензионисања имају иста права као и полицијски службеници који право на пензију остварују као запослени МУПФБиХ. Имајући у виду све претходно наведено, Уставни суд сматра да је образложење Врховног суда да

се одредба члана 136а Закона о полицији примјењује искључиво на полицијске службенике МУПРС произвољно. Наиме, таквом образложењу недостаје „мјерило релевантности“ јер је донесено без уважавања нарочитих околности које су могле утицати на исход поступка. Из наведеног слиједи закључак да Врховни суд није ни покушао да одредбу члана 136а Закона о полицији сагледа у ширем контексту и у вези с уставним правима апеланата и правима из Европске конвенције као што су то учинили окружни судови. Коначно, образложење Врховног суда је супротно и идеји о јединственом тржишту рада које укључује право на слободу кретања и потпада под принцип права на недискриминацију.

33. Уставни суд стога закључује да је оспореним одлукама Врховног суда прекршено право апеланата на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

VII. Закључак

34. Уставни суд закључује да постоји кршење права апеланата на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције јер је образложење Врховног суда да се одредба члана 136а Закона о полицији о повољнијим условима пензионисања примјењује само на полицијске службенике МУПРС произвољно и на штету апеланата зато што Врховни суд наведену одредбу није сагледао у ширем контексту, нити ју је довео у везу с уставним правима апеланата и правима из Европске конвенције.

35. На основу члана 59 ст. (1) и (2) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

36. Према члану VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Предмет број АП-667/24

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелације Ф. Х. и других поднесене против пресуда Суда Босне и Херцеговине бр. С1 2 К 039029 23 Кж 3 од 2. новембра 2023. године и С1 2 К 039029 21 К од 5. априла 2023. године

Одлука од 14. новембра 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-667/24**, рјешавајући апелације **Ф. Х. и других**, на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, члана 57 став (2) тачка б), члана 59 ст. (1), (2) и (3) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 14. новембра 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Усваја се апелација Ф. Х. и „Ф. Х. Сребрена малина“ д.о.о.

Утврђује се повреда права Ф. Х. и „Ф. Х. Сребрена малина“ д.о.о. у дијелу Пресуде Суда Босне и Херцеговине број С1 2 К 039029 23 Кж 3 од 2. новембра 2023. године којим је одлучено о приговору апеланата да нису знали за шта се терете, чиме је повријеђено право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 3 тачка а) Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Суда Босне и Херцеговине број С1 2 К 039029 23 Кж 3 од 2. новембра 2023. године у односу на Ф. Х. и „Ф. Х. Сребрена малина“ д.о.о.

Предмет се враћа Суду Босне и Херцеговине који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу с правом на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 3 тачка а) Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Суду Босне и Херцеговине да, у складу са чланом 72 став (5) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине, у року од 60 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама с циљем извршења ове одлуке.

Дјелимично се усваја апелација Ф. С. и Ф. Н.

Утврђује се повреда члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 2 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у поступку утврђивања „кривичне оптужбе“ у вези с изјавама јавних званичника Елмедина Конаковића, Фахрудина Радончића и Нермина Никшића.

Одбија се као неоснована апелација Ф. С. и Ф. Н. поднесена против Пресуде Суда Босне и Херцеговине број С1 2 К 039029 23 Кж 3 од 2. новембра 2023. године у односу на остале наводе о повреди права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 ст. 1 и 3 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Ф. Х. (у даљњем тексту: првоапелант), којег заступа Мирна Авдибеговић, адвокат из Адвокатског друштва „HEAD legal“ д.о.о. Сарајево, поднио је 20. фебруара 2024. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против пресуда Суда Босне и Херцеговине (даљњем тексту: Суд БиХ) бр. С1 2 К 039029 23 Кж 3 од 2. новембра 2023. године и С1 2 К 039029 21 К од 5. априла 2023. године. Апелација је заведена под бројем АП-677/24. Апелант је тражио да Уставни суд донесе привремену мјеру којом би било одложено извршење казне затвора. Апелант је 23. марта доставио нове информације у вези с привременом мјером.

2. Ф. С. (у даљњем тексту: другоапелант), којег заступа Марсела Бајрамовић, адвокат с Илице, поднио је 28. фебруара 2024. године апелацију Уставном суду против истих пресуда. Апелација је заведена под бројем АП-840/24. Другоапелант

је тражио да Уставни суд донесе привремену мјеру којом би било одложено извршење казне затвора.

3. Правно лице „С. М.“ (у даљњем тексту: трећеапелант), које заступа Мирза Џевдетбеговић, адвокат из Адвокатског друштва „HEAD legal“ д.о.о. Сарајево, поднијело је 21. марта 2024. године апелацију Уставном суду против истих пресуда Суда БиХ. Апелација је заведена под бројем АП-1233/24. Накнадно, апелант је тражио да Уставни суд донесе привремену мјеру којом би му било одложено извршење новчане казне и одузимање имовинске користи.

4. Ф. Н. (у даљњем тексту: четвртоапелант), којег заступају Сенад Пећанин и Елмир Јахић, адвокати из Сарајева, поднио је 25. марта 2024. године апелацију Уставном суду против истих пресуда Суда БиХ. Апелација је заведена под бројем АП-1260/24. Четвртоапелант је такође тражио да Уставни суд донесе привремену мјеру којом би му било одложено извршење казне затвора.

5. Имајући у виду да су апелацијама оспорене исте пресуде, као и да се апелацијама покрећу слична правна питања, Уставни суд је, у складу са чланом 32 Правила Уставног суда, одлучио да споји апелације и донесе једну одлуку под бројем АП-667/24.

II. Поступак пред Уставним судом

6. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Суда БиХ и Тужилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Тужилаштво) затражено је да доставе одговоре на апелације. Суд БиХ је доставио одговоре на све апелације, а Тужилаштво је доставило одговор на апелацију првоапеланта и другоапеланта. Одговори су достављени апелантима ради евентуалног изјашњења. Апеланти су се изјаснили на одговоре, а у неколико наврата су допуњавали апелације новим информацијама (нпр. да су почели издржавати казне).

III. Чињенично стање

7. Чињенице предмета које произлазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

Оптужница

8. Оптужницом Тужилаштва апелантима је стављено на терет како слиједи:

a. Четвртоапеланту да је:

- удружио више лица с циљем почињења кривичних дјела прописаних кривичним законом Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, и то злоупотреба положаја или овлашћења из члана

383 став (3) у вези са ставом (1) КЗФБиХ, примање награде или другог облика користи за трговину утицајем из члана 219 став (3) у вези са ставом (2) КЗБиХ, прање новца из члана 209 став (3) у вези са ставом (1) КЗБиХ, кривотворење или уништење пословних или трговачких књига или исправа из члана 261 став (2) КЗФБиХ, кривотворење службене исправе из члана 389 став (2) у вези са ставом (1) КЗФБиХ и повреда обавезе вођења трговачких и пословних књига и састављања финансијских извјештаја и њихово фалсификовање или уништавање из члана 262 став (2) КЗРС (тачка 1 изреке оптужнице);

- као премијер, искоришћавањем свог службеног положаја или овлашћења и прекорачивши границе својих службених овлашћења прибавио имовинску корист себи и припадницима удружења, те буџету Федерације БиХ нанио имовинску штету, а прибављена имовинска корист прелази 50.000 КМ. Затим, да је ради прибављања користи за себе и другог користио свој службени и утицајни положај премијера омогућивши да службено лице у Агенцији за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине упише правно лице (трећеапеланта) у Регистар велепрометника медицинских средстава, те да изда дозволу за хитни интервентни увоз медицинских средстава. Стављено му је на терет и да је у службену исправу унио неистинит податак који је својим потписом и службеним печатом овјерио, те тако неистиниту службену исправу употријебио у служби као да је истинита, а да је новац, за који је знао да је прибављен кривичним дјелом и који прелази износ од 200.000 КМ, у саставу удружења прикривао, те на други начин покушао да прикрије његову природу, располагање, кретање, а такав новац је прибављен почињењем кривичног дјела на подручју два ентитета и у иностранству (тачка 2 изреке оптужнице);

б. Другоапеланту да је:

- постао припадник удружења с циљем почињења кривичних дјела прописаних законом Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске и даље исто како је наведено за четвртоапеланта (тачка 1 изреке оптужнице);
- као директор Федералне управе Цивилне заштите/начелник Федералног штаба Цивилне заштите, искоришћавањем свог службеног положаја или овлашћења и прекорачивши границе својих службених овлашћења прибавио себи и другом корист, те буџету Федерације БиХ нанио имовинску штету, а прибављена имовинска корист прелази 50.000 КМ. Затим, да је као директор Федералне управе Цивилне заштите у службену исправу и спис унио неистините податке, те такву неистиниту службену исправу и спис употријебио у служби као да су истинити, на који начин је новац, за који је знао да је прибављен кривичним дјелом и који прелази износ од

200.000 КМ, у саставу удружења прикривао, а такав новац је прибављен почињењем кривичног дјела на подручју два ентитета и у иностранству (тачка 2 изреке оптужнице);

ц. Првоапеланту да је:

- постао припадник удружења с циљем почињења кривичних дјела прописаних законом Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, и даље исто како је наведено за четвртоапеланта и другоапеланта (тачка 1 изреке оптужнице);
- новац, који прелази износ од 200.000 КМ и за који је знао да је прибављен почињењем кривичног дјела, држао, а затим њиме располагао и користио у привредном пословању, те га у саставу удружења прикривао, а такав новац је прибављен почињењем кривичног дјела на подручју два ентитета и у иностранству. Затим, да је то учинио тако што је користио неистините пословне исправе као да су истините, те да је, с циљем прикривања наведеног, у пословне књиге, исправе и списе које је дужан да води по основу закона унио неистините податке (тачка 2 изреке оптужнице);

д. Трећеапеланту као правном лицу да је:

- под тач. 1 и 2 изреке оптужнице одговоран за учињена кривична дјела у границама одговорности првоапеланта као јединог одговорног лица, па је постао припадник удружења и даље како је наведено за остале апеланте у тачки 1 изреке оптужнице;
- новац, за који је руководећи орган знао да потиче из кривичног дјела и чији износ прелази 200.000 КМ, у саставу удружења прикривао, а такав новац је прибављен почињењем кривичног дјела на подручју два ентитета и у иностранству, и то тако што је користио неистините пословне исправе као да су истините. Такође, да је с циљем прикривања наведеног у пословне књиге, исправе и списе које је дужан да води по основу закона унио неистините податке (тачка 2 изреке оптужнице);

е. Петооптуженој Ј. М. да је:

- као министрица финансија у Влади ФБиХ и замјеница премијера у Влади ФБиХ, те као командант Федералног штаба Цивилне заштите, свјесним кршењем закона и других прописа и пропуштањем дужности надзора, очигледно несавјесно поступала у вршењу дужности, па је због тога наступила имовинска штета која прелази износ од 10.000 КМ (тачка 3 изреке оптужнице).

9. Према правној квалификацији Тужилаштва, апелантима је стављено на терет да су наведеним радњама починили сљедећа кривична дјела:

а. Четвртоапелант:

- под тачком 1 оптужнице: удруживање ради чињења кривичних дјела из члана 249 став (1) КЗБиХ у вези с кривичним дјелима злоупотребе положаја или овлашћења из члана 383 став (3) у вези са ставом (1) КЗФБиХ; примање награде или другог облика користи за трговину утицајем из члана 219 став (3) у вези са ставом (2) КЗБиХ; прање новца из члана 209 став (3) у вези са ставом (1) КЗБиХ; кривотворење или уништење пословних и трговачких књига или исправа из члана 261 став (2) КЗФБиХ; кривотворење службене исправе из члана 389 став (2) у вези са ставом (1) КЗФБиХ и повреда обавезе вођења трговачких и пословних књига и састављања финансијских извјештаја и њихово фалсификовање или уништавање из члана 262 став (2) КЗРС; и
- под тачком 2 оптужнице: злоупотреба положаја или овлашћења из члана 383 став (3) у вези са ставом (1) КЗФБиХ (у продуженом трајању); примање награде или другог облика користи за трговину утицајем из члана 219 став (3) у вези са ставом (2) КЗБиХ; кривотворење службене исправе из члана 389 став (2) у вези са ставом (1) КЗФБиХ и прање новца из члана 209 став (3) у вези са ставом (1) КЗБиХ, а све у вези са чланом 53 КЗБиХ (стицај);

б. Другоапелант:

- под тачком 1 оптужнице: удруживање ради чињења кривичних дјела из члана 249 став (2) КЗБиХ, и даље исто као четвртоапелант; и
- под тачком 2 оптужнице: злоупотреба положаја или овлашћења из члана 383 став (3) у вези са ставом (1) КЗФБиХ (у продуженом трајању); кривотворење службене исправе из члана 389 став (2) у вези са ставом (1) КЗФБиХ и прање новца из члана 209 став (3) у вези са ставом (1) КЗБиХ, а све у вези са чланом 53 КЗБиХ (стицај);

ц. Првоапелант:

- под тачком 1 оптужнице: удруживање ради чињења кривичних дјела из члана 249 став (2) КЗБиХ у вези с кривичним дјелима злоупотребе положаја или овлашћења из члана 383 став (3) у вези са ставом (1) КЗФБиХ; примање награде или другог облика користи за трговину утицајем из члана 219 став (3) у вези са ставом (2) КЗБиХ, прање новца из члана 209 став (3) у вези са ставом (1) КЗБиХ; кривотворење или уништење пословних или трговачких књига или исправа из члана 261 став (2) КЗФБиХ; кривотворење службене исправе из члана 389 став (2) у вези са ставом (1) КЗФБиХ и повреда обавезе вођења трговачких и пословних књига и састављања финансијских извјештаја и њихово фалсификовање или уништавање из члана 262 став (2) КЗРС; и

- под тачком 2 оптужнице: прање новца из члана 209 став (3) у вези са ставом (1) КЗБиХ; кривотворење или уништење пословних или трговачких књига или исправа из члана 261 став (2) КЗФБиХ и повреда обавезе вођења трговачких и пословних књига и састављања финансијских извјештаја и њихово фалсификовање или уништавање из члана 262 став (2) КЗРС, а све у вези са чланом 53 КЗБиХ (стицај);

д. Трећеапелант као правно лице:

- под тачком 1 оптужнице: удруживање ради чињења кривичних дјела из члана 249 став (2) КЗБиХ у вези с кривичним дјелима злоупотребе положаја или овлашћења из члана 383 став (3) у вези са ставом (1) КЗФБиХ; примање награде или другог облика користи за трговину утицајем из члана 219 став (3) у вези са ставом (2) КЗБиХ; прање новца из члана 209 став (3) у вези са ставом (1) КЗБиХ; кривотворење или уништење пословних или трговачких књига или исправа из члана 261 став (2) КЗФБиХ; кривотворење службене исправе из члана 389 став (2) у вези са ставом (1) КЗФБиХ и повреда обавезе вођења трговачких и пословних књига и састављања финансијских извјештаја и њихово фалсификовање или уништавање из члана 262 став (2) КЗРС; и
- под тачком 2 оптужнице: прање новца из члана 209 став (3) у вези са ставом (1) КЗБиХ; кривотворење или уништење пословних или трговачких књига или исправа из члана 261 став (2) КЗФБиХ и повреда обавезе вођења трговачких и пословних књига и састављања финансијских извјештаја и њихово фалсификовање или уништавање из члана 262 став (2) КЗРС у вези са чланом 53 КЗБиХ (стицај), а све у вези са чланом 124 став (1) тач. а) и ц) КЗБиХ и чланом 125 став (4) КЗБиХ;

е. Петооптужена J. M.:

- под тачком 3 оптужнице: несавјестан рад у служби из члана 387 став (2) у вези са ставом (1) КЗФБиХ.

Првостепена пресуда – изрека

10. Пресудом Суда БиХ број С1 2 К 039029 21 К од 5. априла 2023. године апеланти су проглашени кривима да су радњама описаним у тач. од 2.1 до 2.5 оптужнице у својству службених и одговорних лица починили кривично дјело злоупотребе положаја или овлашћења из члана 383 став 3 у вези са ставом 1 КЗФБиХ у вези са чл. 55 и 31 истог закона. Другоапелант је проглашен кривим и да је починио кривично дјело кривотворења службене исправе из члана 389 став 2 у вези са ставом 1 КЗФБиХ. Апеланти су осуђени на казне затвора од четири до шест година. Трећеапелант, правно лице, проглашен је одговорним због почињеног

кривичног дјела злоупотребе положаја или овлашћења, а све у вези с кривичним дјелом из члана 128 став 1 тач. а) и ц) КЗФБиХ, члана 129 став 1 тачка 4, чл. 132 и 133 КЗФБиХ. Слиједом тога, изречена му је новчана казна у износу од 200.000 КМ. Истом пресудом од првоапеланта и трећеапеланта је одузета имовинска корист прибављена извршењем кривичног дјела у износу од 694.747,78 КМ, од којег је по потврди о одузимању предмета привремено одузет дио у износу од 87.000 КМ. Апеланти су ослобођени оптужбе да су починили друга кривична дјела наведена у тачки 2 оптужнице (види тач. 8 и 9 ове одлуке).

11. Такође, апеланти су ослобођени за сва дјела описана под тачком 1 оптужнице (види тач. 8 и 9 ове одлуке). Петооптужена Ј. М. ослобођена је оптужби да је починила кривично дјело несавјесног рада у служби.

12. Суд БиХ је утврдио да је Влада ФБиХ прогласила стање несреће проузроковано појавом коронавируса те донијела закључак којим се „задужује ФУЦЗ да на основу Одлуке о измјенама и допунама Одлуке о условима и начину коришћења средстава остварених по основу посебне накнаде за заштиту од природних и других несрећа обезбиједи у што краћем року оперативност средстава намијењених за набавку опреме, карантена и др.“. Такође, Влада ФБиХ је донијела закључак којим „даје сагласност здравственим установама у Федерацији БиХ да могу хитно да спроведу поступак јавних набавки, у складу са чланом 10 Закона о јавним набавкама, ради набавке на тржишту доступних респиратора, медицинске опреме, медицинских средстава, дезинфекционих средстава, као и друге заштитне опреме неопходне у ситуацији борбе против глобалне пандемије, а у вези са чланом 187 Закона о здравственој заштити“. Даље, суд је утврдио да су апеланти криви за кривична дјела за која су осуђени зато што су предузели радње за које су проглашени кривима, и то:

- четвртоапелант у својству службеног лица, и то именованог функционера у органима извршне власти ФБиХ, у складу са чланом 2 став (3) КЗФБиХ, као премијер Владе ФБиХ који руководи радом Владе и одговара за њен рад, сазива сједнице Владе и потписује акте Владе, како је то прописано чл. 8 и 9 Пословника о раду Владе ФБиХ, те супотписује одлуке о платним трансакцијама путем рачуна (све у складу с релевантним законима и другим прописима детаљно наведеним у пресуди),
- другоапелант у својству службеног лица, и то именованог функционера у органима извршне власти ФБиХ, у складу са чланом 2 став (3) КЗФБиХ, као директор Федералне управе Цивилне заштите (у даљњем тексту: ФУЦЗ), као начелник Федералног штаба Цивилне заштите (у даљњем тексту: ФШЦЗ), с овлашћењима да руководи и одговара за законит рад ФУЦЗ-а, и као наредбодавац за коришћење свих средстава управе, те службено лице које надзире Одлуку о условима и начину коришћења средстава

остварених по основу посебне накнаде за заштиту од природних и других несрећа, које има овлашћења да као начелник ФШЦЗ-а захтијева сазивање и одржавање сједница и телефонских сједница, те да припрема и доставља материјале сазваних сједница (све у складу с релевантним законима и другим прописима детаљно наведеним у пресуди);

- првоапелант у својству одговорног лица у правном лицу – трећеапеланту, које је регистровано рјешењем о регистрацији, у складу са чланом 123 став 1 тачка 6) Кривичног законика Републике Српске, по рјешењу о регистрацији Окружног привредног суда у Бијељини, као одговорно лице у правном лицу, једини члан управе тог правног лица, поступајући у име, за рачун и у корист тог правног лица, и
- трећеапелант, правно лице које је регистровано рјешењем о регистрацији Окружног привредног суда у Бијељини, чија је основна дјелатност „остала прерада и конзервисање воћа и поврћа“.

13. У тачки I.1 изреке пресуде (како је суд навео – тачка 2.1 изреке оптужнице) наведено је да су апеланти били свјесни да је тачком 6 закључка Владе дата сагласност искључиво здравственим установама да, у складу са чланом 10 Закона о јавним набавкама, могу хитно да спроведу поступак јавних набавки медицинских средстава и др. Такође је наведено да су знали да ФУЦЗ, уговорни орган у поступку јавне набавке медицинске опреме и средстава, нема орган који обезбјеђује спровођење јавних набавки лијекова и медицинских средстава, у складу с одредбом члана 79 Закона о здравственој заштити и одредбом члана 109 Закона о лијековима и медицинским средствима, те одредбом члана 77 Правилника о медицинским средствима. Осим тога је наведено да су апеланти знали и да ће се посао јавне набавке, противно одредбама Закона о јавним набавкама, закључењем директног споразума додијелити трећеапеланту који није уписан у Регистар велепрометника медицинских средстава. Суд је навео да је утврдио да је четвртоапелант у својству премијера и прекорачивши границе својих овлашћења ступио у контакт с првоапелантом, те договарао предмет уговорног односа јавне набавке. Даље је наведено да је постигнут договор о предмету уговора – 100 комада респиратора, модел HC VE003 (у даљњем тексту: договорени респиратори), по купопродајној цијени од 10.530.000,00 КМ, која је формирана на основу понуде правног лица „Expotrade“ д.о.о. Ријека, Хрватска, на износ од 3.900.000,00 EUR. Другоапелант је у својству директора ФУЦЗ-а, користећи проширена овлашћења начелника ФШЦЗ-а, захтијевао обавезно телефонско сазивање сједнице ФШЦЗ-а. За сједницу ФУЦЗ-а другоапелант је припремио приједлог одлуке о набавци материјала и опреме у износу од 7.000.000,00 КМ те друге материјале за сједницу, из којих није видљив предмет набавке, „свјесно прикривши податке о предмету набавке“. Затим се на сједници ФШЦЗ-а сагласио с доношењем наведене одлуке и у име команданта ФШЦЗ-а ту је одлуку и потписао.

14. Након тога је, како је даље наведено у пресуди, четвртоапелант ради обезбјеђења договореног предмета уговора и висине новчаних средстава за договорену куповину спорних респиратора, искористивши овлашћења премијера, у име Владе ФБиХ потписао „писмо намјере“ од 2. априла 2020. године за куповину 100 комада договорених респиратора, те истог дана сазвао хитну сједницу Владе ФБиХ. На сједници је, уз четвртоапелантову сагласност, донесена Одлука о одобравању издвајања средстава из текуће резерве Владе ФБиХ, којом је ФУЦЗ-у одобрено издвајање средстава у износу од 4.950.000,00 КМ. Такође је донесена и Одлука о давању претходне сагласности ФШЦЗ-у за набавку материјала и опреме у условима погоршане епидемиолошке ситуације у укупном износу од 7.000.000,00 КМ. На основу тих одлука обезбијеђена су средства другоапеланту да закључи уговор с трећеапелантом, односно с првоапелантом као одговорним лицем у трећеапеланту. Истог дана (2. априла 2020. године) првоапелант је сачинио и доставио трећеапелантову понуду за продају 100 комада договорених респиратора за износ од 10.530.000,00 КМ. Истог дана другоапелант је искористио овлашћења директора, те је на основу достављене понуде одобрио и потписао „обрасце 2 (унос фактура)“, с налогом за унос фактуре добављача трећеапеланта у трезорску апликацију ИСФУ на износе од 4.950.000,00 КМ и 5.800.000,00 КМ иако претходно није закључен купопродајни уговор, нити је трећеапелант доставио вјеродостојну књиговодствену исправу – фактуру или профактуру којом доказује обавезу плаћања, како је то прописано чланом 56 став (2) Закона о буџетима у Федерацији БиХ. Даље је наведено да је другоапелант 3. априла 2020. године искористио овлашћења директора ФУЦЗ-а као уговорног органа те набавке, супротно одредбама члана 10 Закона о јавним набавкама и саопштењу Агенције за јавне набавке, те без образложења оправданости примјене тог члана донио Одлуку о изузећу од примјене Закона о јавним набавкама. На основу тога, другоапелант је с трећеапелантом потписао уговор о купопродаји 100 комада договорених респиратора за укупну цијену од 10.530.000,00 КМ. Такође је наведено да је четвртоапелант искористио овлашћења премијера „заједно са замјеником премијера“, па је 3. априла 2020. године потписао претходно припремљене налоге за исплату. На основу тога, трећеапеланту је истог дана с рачуна буџета ФБиХ пребачен укупан износ од 10.530.000,00 КМ. Суд је навео да је све то учињено на основу одлука ФШЦЗ-а и Владе ФБиХ, које су донесене злоупотребом овлашћења другоапеланта и четвртоапеланта као службених лица.

15. У тачки I.2 изреке пресуде (тачка 2.2 изреке оптужнице) наведено је да су апеланти знали да је уговором од 3. априла 2020. године уговорена набавка 100 комада респиратора, модел HC VE003, за купопродајну цијену од 10.530.000,00 КМ, како је то већ наведено. Суд је навео да је првоапелант знао да у вријеме издавања понуде и закључења уговора као продавач није имао на располагању договорене респираторе, нити је имао уговорене правне послове који обезбјеђују испоруку уговорене робе. Како је суд навео, првоапелант је ради обезбјеђења

респиратора ступио у пословне контакте са С. Л., одговорним лицем у правном лицу из Црне Горе. То лице му је понудило да ради набавке респиратора, за што је из буџета ФБиХ већ добио новац, као крајњи купац закључи уговор с добављачем из Народне Републике Кине. Тим уговором би за раније прихваћену цијену за 100 комада респиратора купио 100 комада других респиратора, модел ACM812A (у даљњем тексту: спорни респиратори). При томе је првоапелант упозорен да је стварна цијена тих респиратора значајно нижа, те да ће „од разлике тако уговорене цијене респиратора остварити и додатну корист и да је претходно за 200 комада тих респиратора правно лице из Београда, уз посредовање С. Л., платило износ од пет (5) милиона EUR“, односно двоструко мање. Суд је даље закључио да је четвртоапелант искористио овлашћења премијера, па је сачинио и потписао и „писмо намјере“ од 14. априла 2020. године, иако је 2. априла 2020. године већ био потписао „писмо намјере“ (види тачку 14 ове одлуке). У то накнадно писмо намјере четвртоапелант је, како је суд навео, унио неистинит навод да је као премијер потписао куповину спорних респиратора. Након тога, првоапелант је 15. априла 2020. године као крајњи купац потписао анекс уговора којим продавац из Кине продаје купцу, правном лицу из Подгорице (Црна Гора), 100 комада спорних респиратора. Првоапелант је 15. априла 2020. године путем e-maila од С. Л. примио профактуре за спорне респираторе, и то једну „с увећаном цијеном респиратора од 3,9 милиона EUR“, а другу непотписану профактуру тог увећаног износа у противвриједности од 30.000.000,00 RMB (валута НР Кине), које је С. Л. претходно прибавила од С. Ц. из Велике Британије. Првоапелант је истог дана, по основу тих профактура, издао налог банци за дознаку у иностранство износа од 7.620.300,00 КМ у корист правног лица из Кине. Тај налог је реализован 16. априла 2020. године. Суд је даље закључио да је другоапелант, у периоду до 24. априла 2020. године, прекорачивши овлашћења директора ФУЦЗ-а наложио С. А., помоћници директора ФУЦЗ-а, „да у свим документима списа набавке респиратора изврши измјене предмета уговора“, па да умјесто раније уговореног модела респиратора унесе модел спорних респиратора. Осим тога, наложио јој је да се у спис набавке уложи спецификација модела спорних респиратора, те да уништи странице докумената и спецификацију модела договорених респиратора. Суд је навео да је другоапелант помоћницу директора довео у заблуду „да се ради о техничкој грешци, у шта је она повјеровала“, па да је учинила онако како је другоапелант наложио.

16. У тачки 1.3 изреке пресуде (тачка 2.3 изреке оптужнице) наведено је да је првоапелант у периоду од 3. априла до 4. маја 2020. године располагао новцем за који је знао да је стечен учињеним радњама наведеним у тач. 1.1 и 1.2 изреке пресуде тако што је вршио плаћања и исплате у Босни и Херцеговини и иностранству у укупном износу од око 400.000,00 КМ. Даље је наведено да је првоапелант 27. априла 2020. године, „у описаној намјери располагања“, подигао у готовини новац у износу од 100.000,00 КМ који је употријебио „на њему познати начин“. С

циљем прикривања те готовинске исплате и сврхе коришћења новчаних средстава, првоапелант је 5. маја 2020. године издао налог књиговођи В. К. да сачини одлуку о повећању благајничког максимума на 120.000 КМ, те да одлуку датира с даном 27. април 2020. године, након чега је, с циљем даљњег прикривања природе тих новчаних средстава, наложио В. К. да сачини одлуку о расподјели тих новчаних средстава за наводни откуп малина, што је В. К. и урадила.

17. У тачки 1.4 изреке пресуде (по тачки 2.4 оптужнице) суд је навео да су првоапелант и четвртоапелант знали да је трећеапелантова основна дјелатност „остала прерада и конзервисање воћа и поврћа“ и да није уписан у Регистар велепрометника медицинских средстава, што би, према члану 77 Правилника о медицинским средствима, био услов за увоз и промет медицинских средстава. Упркос томе, првоапелант је тражио од четвртоапеланта да се исходи упис трећеапеланта у Регистар велепрометника медицинских средстава и издавање дозволе за увоз медицинских средстава Агенције за лијекове и медицинска средства Босне и Херцеговине (у даљњем тексту АЛМС). Четвртоапелант је, користећи службени положај, наложио Х. Г., директору Канцеларије премијера Владе ФБиХ (у даљњем тексту: Канцеларија премијера), да у име те канцеларије и у име премијера у контактима са службеним или одговорним лицима АЛМС-а исходи упис трећеапеланта у Регистар велепрометника медицинских средстава. Према тим упутствима Х. Г. је и поступао, те је у непосредним контактима са Х. А., чланом Стручног вијећа АЛМС-а, добио контакт-телефон И. Ф., главног инспектора АЛМС-а. С њим је 23. априла 2020. године телефонским путем остварио непосредни контакт, након чега је истог дана првоапелант поднио АЛМС-у захтјев за упис у Регистар велепрометника медицинских средстава. Даље је наведено да је 25. априла 2020. године на Међународни аеродром у Сарајеву допремљено укупно 80 комада спорних респиратора, након чега је 27. априла 2020. године трећеапелант уписан у Регистар велепрометника медицинских средстава иако није испуњавао услове прописане одредбом члана 109 ЗЛМС-а. Наиме, у складу с одредбом члана 109 став (1) тачка а), трећеапелант није прије почетка бављења наведеном дјелатношћу своју дјелатност пријавио АЛМС-у, нити је испуњавао остале услове прописане чланом 109 став (1) тач. б), ц) и д). Истог дана трећеапелант је добио сагласност за хитан увоз медицинских средстава која нису уписана у регистар медицинских средстава БиХ, док је 27. маја 2020. године допремљено преосталих 20 спорних респиратора. То је, како је наведено, омогућило првоапеланту и његовом правном лицу (трећеапеланту) стицање имовинске користи „у само њему тачно познатом износу, али не мање од 694.747,78 КМ“. Тај износ чине средства блокирана по рјешењу Суда БиХ од 8. маја 2024. године, по трећеапелантовом рачуну (у укупном износу од 1.096.520,78 КМ) и потрошена средства описана у тачки 1.3 изреке. То је буџету Федерације БиХ проузроковало штету „у неутврђеној новчаној висини“ јер купљена а затим

и испоручена медицинска опрема, 100 комада спорних респиратора, „не посједује ни минимум потребних битних карактеристика за адекватан третман пацијената који због обољења COVID-19 имају средње и тешке клиничке слике, због чега се не препоручује њихова примјена у јединицама интензивне његе, односно они нису намијењени за употребу у инвазивном лијечењу, посебно за болеснике обољеле од COVID-19, који су у критичном стању и којима може требати дуготрајна инвазивна и високо-ниска вентилација“.

18. У тачки 1.5 изреке пресуде (по тачки 2.5 оптужнице) утврђено је да је у периоду од 25. марта до 25. априла 2020. године другоапелант, прекорачивши границе овлашћења, без покренутог поступка јавне набавке у складу са Законом о јавној набавци, с циљем обезбјеђења основа за закључење уговора о куповини заштитне опреме, позвао првоапеланта као одговорно лице у трећеапеланту да достави ФУЦЗ-у понуду за продају заштитне опреме. Првоапелант је исти дан то и учинио, те путем e-maila доставио понуду, након чега су у међусобним контактима утврђивали цијену и количину заштитне опреме. Четвртоапелант је, прекорачивши границе овлашћења премијера, ступио у контакт с првоапелантом, па је 2. априла 2020. године наложио Б. Ц., секретарици у Канцеларији премијера, да путем e-maila првоапеланту достави „захтјев – дио укупних потреба“, у чијем садржају су у табеларном приказу исказане количине потреба с претпостављеним цијенама сходно расположивим средствима у буџету, те да припреми понуду по достављеном дијелу документа. Четвртоапелант се при томе користио дијелом службеног документа Завода за јавно здравство ФБиХ „План исказаних потреба за здравствене установе у ФБиХ“, који је усвојио Кризни штаб Министарства здравства ФБиХ. Првоапелант је истог дана на e-mail Канцеларије премијера доставио понуду насловљену на купца – Владу ФБиХ с исказаном укупном цијеном без ПДВ-а у износу од 2.900.000,00 КМ, коју је формирао на основу достављеног плана потреба, а коју је 3. априла 2020. године директор Канцеларије премијера, по четвртоапелантовом налогу, доставио другоапеланту путем апликације *Viber*. До реализације није дошло усљед недостатка одобрених средстава ФУЦЗ-а, а затим и истражних активности надлежних органа.

Образложење првостепене пресуде

19. У образложењу пресуде Суд БиХ је указао да је за разумијевање оптужнице „битно разумијевање Закона о јавним набавкама“. Такође, Суд БиХ је указао на одређене околности које су претходиле том догађају и које су битне за пресуђење.

20. Најприје, суд је навео да је Влада ФБиХ, након што је проглашено стање пандемије, донијела Одлуку о проглашењу стања несреће узроковане коронавирусом и низ закључака за примјену наведене одлуке. Закључком број 4 Владе ФБиХ задужен је „ФУЦЗ да на основу Одлуке о измјенама и допунама

Одлуке о условима и начину коришћења средстава остварених по основу посебне накнаде за заштиту од природних и других несрећа обезбиједи у што краћем року оперативност средстава намијењених за набавку опреме, карантена и др.“

21. Закључком број 6 Влада ФБиХ је дала „сагласност здравственим установама да могу хитно да спроведу поступак јавних набавки, у складу са чланом 10 Закона о јавним набавкама, ради набавке на тржишту доступних респиратора, медицинске опреме, медицинских средстава“. Покренута је расправа о суспендовању Закона о јавним набавкама, те је донијет Закључак број 5 којим је наложено Влади ФБиХ да се обрати Савјету министара и затражи „хитну измјену члана 10 Закона о јавним набавкама како би се обезбиједило изузеће од примјене тог закона код набавке опреме и др. за сузбијање ширења коронавируса“. Како је Суд БиХ то касније у пресуди навео, сврха и циљ наведене одлуке Владе и пратећих закључака бр. 4, 5 и 6 је била „очигледна намјера Владе да се позивањем на члан 10 Закона о јавним набавкама, ради ефикасне борбе против пандемије, здравственим установама повјери поступак јавних набавки одступањем од одредби Закона о јавним набавкама и тако поједностави поступак“. Тиме је Влада за поступке јавних набавки суспендовала примјену Закона у корист здравствених установа. Здравственим установама су дата широка дискрециона овлашћења да набављају медицинску опрему и средства према сопственој процјени, без утврђених процедура по Закону о јавним набавкама, али с регистрованим велетрговцима медицинских средстава и лијекова. Иако је наведено да је таква одлука Владе ФБиХ спорна, суд ју је тумачио као „добронамјеран напор Владе да се олакша и убрза набавка свих неопходних средстава и опреме“.

22. Сљедећи дан Агенција за јавне набавке издала је саопштење којим је указала на поступке јавних набавки у случају хитности, када се користи члан 21 Закона о јавним набавкама, а саопштење је јавно упућено свим уговорним органима, па и ФУЦЗ-у.

23. Имајући у виду оптужење, суд је навео неколико питања на која се морало одговорити. Најприје се поставило питање да ли је ФУЦЗ могао бити уговорни орган спорне јавне набавке и који је поступак требао бити спроведен у складу са Законом о јавним набавкама. Затим, уколико се ради о незаконитој јавној набавци, да ли се радило о радњама злоупотребе службених и одговорних лица ради прибављања користи за себе или за друге. Даље, уколико се ради о злоупотребама, да ли су апеланти поступали удружено, као криминална група. Остала питања од значаја за утврђивање оптужних тврдњи тицала су се прибављене користи, штете и квалитета набављених респиратора. Даље, будући да се у оптужници тврдило да набављени спорни респиратори не задовољавају ни минимум квалитета, Суд БиХ је сматрао да је било потребно одговорити и на питање да ли је прије одлуке о набавци и покренутог поступка била утврђена врста и карактеристике респиратора који треба да се набаве, количина и ко је то требало да дефинише.

24. Суд је даље указао да је у току поступка као доказ спроведен документ „План потреба Завода за јавно здравство“ у којем је исказана потреба за набавком „300 респиратора за дјецу и одрасле“. Одлуку о набавци, чиме је званично започео поступак јавне набавке, донио је другоапелант у својству директора ФУЦЗ-а.

25. Даље у образложењу Суд БиХ је навео да ФУЦЗ као уговорни орган није могао да покрене поступак јавне набавке респиратора тако да другоапелант донесе одлуку о изузећу од примјене закона, позивајући се на члан 10 Закона о јавним набавкама. Наиме, како је образложено, када се одлучио за јавну набавку респиратора уговорни орган је морао да примијени члан 21 Закона о јавним набавкама, те је другоапелантова обавеза била да на законит и правилан начин тумачи одредбе Закона о јавним набавкама. Суд је даље навео да би се правилном примјеном законских одредби избјегло авансно плаћање неквалификованом добављачу, као и незаконита јавна набавка којом се додијелило десет милиона КМ буџетског новца. Суд БиХ је закључио да уговорни орган, ФУЦЗ, није самостално, савјесно и професионално покренуо поступак јавне набавке, није изабрао одговарајући поступак по закону и правилно и законито утврдио елементе јавне набавке и предмет, нити се правилно и законито опредијелио за уговорну страну. Уговорни орган није одабрао једног од 273 регистрована велепрометника медицинске опреме. Суд је закључио да су другоапелант и четвртоапелант дјеловали заједнички, те с умишљајем да првоапеланту и трећеапеланту прибаве корист. До тог закључка суд је дошао анализом субјективних, али и објективних доказа – резултата прибављених претресима мобилних телефона, које су у међусобној комуникацији користили апеланти, а који су изведени на главном претресу. Суд БиХ је навео да је „ван разумне сумње“ утврдио да је договор о одабиру трећеапеланта као добављача медицинске опреме „у свијести [другоапеланта и четвртоапеланта] требао бити тајан“, из чега произлази свијест апеланата о забрани таквог међусобног претходног договарања, а затим и негирање да су имали међусобну комуникацију прије, у вријеме и након закључења уговора.

26. У вези с тим, суд је указао на контакте између апеланата од 25. марта 2020. године па надаље. Наиме, суд је навео да је другоапелант позвао првоапеланта 26. марта 2020. године, након што је ФУЦЗ одржао ванредну сједницу на којој је разматран преглед „Плана потреба медицинске опреме и средстава“, који је касније био коришћен као основ за набавку медицинске и заштитне опреме. Тај контакт се, како је суд навео, десио прије него што је првоапелант упутио захтјев ФУЦЗ-у с првом понудом (једна маска – једна марка). Имајући то у виду, суд није прихватио тврдњу да апеланти нису међусобно комуницирали, те да се ради о самоиницијативној понуди коју је првоапелант послао. Супротно томе, суд је закључио да је првоапелант позван да достави понуду, односно да је већ постојао договор о избору трећеапеланта као добављача.

27. Умишљај, односно договор о претходном избору трећеапеланта као добављача мимо свих услова које прописује Закон о јавним набавкама, како је суд закључио, односи се и на четвртоапеланта. Наиме, по четвртоапелантовом налогу, из његовог кабинета је првоапеланту достављен e-mail с „Планом потреба за набавку медицинске и заштитне опреме“, уз молбу да достави понуду. То, према закључку суда, доказује да је 2. априла 2020. године постојао договор првоапеланта и четвртоапеланта да првоапелант буде изабран као добављач медицинске и заштитне опреме иако још није био покренут поступак јавне набавке те опреме. Суд је даље навео да је првоапелант истог дана доставио понуду купцу „Влади Федерације БиХ“ за медицинску и заштитну опрему с једнаким количинским вриједностима као у табеларном приказу потреба, који је претходно из Канцеларије премијера достављен првоапеланту. У односу на тај закључак суд је указао на поруку коју је другоапелант послао Х. Г., директору Канцеларије премијера, који је и саслушан у поступку. Садржај поруке показује да је другоапелант обавијестио Х. Г. „да му је био [првоапелант] и да су разматрали предмет понуде у односу на исказане потребе за набавком медицинске и заштитне опреме“. Суд је навео да је то поткријепљено садржајем комуникације између четвртоапеланта и Х. Г. Суд је навео да је четвртоапелант у *Viber* поруци исказао „очекивање да је закључен уговор с [трећеапелантом]“. Исти закључак као за медицинску опрему суд је извео и за респираторе, односно закључио је да је прије достављања понуде и закључења уговора постојала комуникација међу апелантима, односно договор да првоапелант буде изабран без обзира на (не)постојање услова за то. Суд је у вези с тим цитирао поруку коју је првоапелант доставио четвртоапеланту 29. марта 2020. године, у којој је наведено: „А. ми је рекао да Вам се јавим у вези респиратора па када будете имали минуту јавите се“, а затим је навео и остварене телефонске комуникације између тих апеланата. На основу тога, суд је закључио да је „лице А.“ упознато с набавком респиратора и да четвртоапелант као премијер одлучује о набавци. Даље, суд је навео доказе из којих произлази закључак о комуникацији првоапеланта и четвртоапеланта у вези с респираторима, односно о стању цијена и понуди, те о томе да је првоапелант чекао на одобрење четвртоапеланта да може започети реализацију набавке респиратора.

28. Суд је закључио да су апеланти међусобно комуницирали и припремали закључење уговора, и то у вријеме прије закључења уговора којим је посао јавне набавке повјерен трећеапеланту као правном лицу. Из спроведених доказа суд је закључио да је стварну власт о избору добављача, врсте и предмета уговора а затим и о промјени добављача предмета уговора имао четвртоапелант. С друге стране, другоапелант је формално доносио одлуке, мимо законом прописаних услова, знајући да четвртоапелант ван својих службених овлашћења фаворизује првоапеланта.

29. Суд БиХ је у пресуди направио разлику између „недовршене незаконите јавне набавке респиратора“, која није реализована јер се уговорени респиратори нису могли наћи на тржишту након што је закључен уговор о јавној набавци, и реализоване набавке спорних респиратора, као и набавке заштитне медицинске опреме.

30. Дакле, суд је најприје утврдио да су доказане оптужне тврдње у односу на тачку 1.5 изреке пресуде (види тачку 18 ове одлуке). У вези с тим, суд је закључио да је недовршена набавка заштитне медицинске опреме почела контактом између другоапеланта и првоапеланта 25. марта 2020. године увече, након чега је услиједила првоапелантова понуда која је достављена ФУЦЗ-у. У e-mailu, који је трећеапелантова запосленица сљедећи дан послала на службени e-mail ФУЦЗ-а, наведено је да се понуда за маске доставља „сходно телефонском разговору директора [првоапелант] и господина [другоапелант]“. На основу презентоване комуникације (e-mailovi), али и исказа саслушаних свједока, Суд БиХ је закључио да је постојао договор за избор првоапеланта као добављача без спровођења било каквог поступка у складу са Законом о јавним набавкама, те да није постојала понуда трећеапеланта, већ је првоапелант позван да је достави. При томе, за суд је било индикативно да се тај контакт који је иницирао другоапелант остварио истог дана када је одржана ванредна сједница ФШЦЗ-а на којој је разматран преглед „Плана потреба медицинске опреме и медицинских средстава“ који ће служити као основ за набавку опреме и средстава. Такође, суд је указао на записник са сједнице ФШЦЗ-а, те да је образложење за План потреба дао управо другоапелант. При томе суд није прихватио првоапелантов навод да је понуде слао самоиницијативно. То, према закључку суда, говори о постојању умишљаја код апеланата у правцу договора о претходном незаконитом избору трећеапеланта као добављача мимо свих законом прописаних услова, без покренутог поступка, односно супротно одредбама Закона о јавним набавкама. Умишљај на страни апеланата у правцу договора о незаконитом избору првоапеланта се односи и на четвртоапеланта јер је из Кабинета премијера ФБиХ првоапеланту послан „План потреба за набавку дијела медицинске и заштитне опреме“ и „моли“ се да достави понуде.

31. Даље, суд је указао на поруку из *Viber* комуникације коју је првоапелант послао четвртоапелантовој секретарици Б. Ц. 2. априла 2020. године: „Ако нисте пронашли доброг добављача и за остале ствари стојим на располагању са овим авионом којим ће доћи респиратори“. О томе је свједочила Б. Ц., као и о e-mailu који је првоапеланту достављен из Канцеларије премијера да се припреми понуда. Даље, суд је извео закључак о постојању договора између четвртоапеланта и првоапеланта, а не ФЦУЗ-а, односно другоапеланта, који је једини могао бити уговорни орган за ту набавку. По том договору, како је наведено, првоапелант је доставио понуду Канцеларији премијера, а не ФЦУЗ-у као овлашћеном уговорном органу за ту набавку. То је, како је суд навео, потврдио и свједок Х. Г., директор

Канцеларије премијера. Иако је тај свједок за одређене дијелове исказа из истраге навео да их је дао „под пријетњом од хапшења“, Суд БиХ је прихватио исказ тог свједока из истраге као истинит и вјеродостојан и сагласан с другим доказима. Суд је навео и да свједок није имао примједби на начин саслушања, како је наведено у записнику, као и да је друге дијелове исказа дате у истрази потврдио као тачне. Суд је указао и на *Viber* комуникацију између другоапеланта и четвртоапеланта и Х. Г. Суд је даље навео да је договор апеланата о избору трећеапеланта као добављача медицинске опреме, укључујући и респираторе, постојао „без обзира на објективне околности које су постојале на страни [трећеапеланта]“. Наиме, како је наведено, ради се о правном лицу које није имало никакво претходно искуство у пословању с том врстом робе и услуга, правном лицу без потребних референци и бонитета, које није било уписано у Регистар велепрометника медицинских средстава и опреме. Суд је даље навео да до реализације те незаконите јавне набавке заштитне медицинске опреме није дошло због недостатка финансијских средстава, као и због тога што су их открили органи гоњења.

32. У односу на доказану незакониту јавну набавку респиратора, Суд БиХ је навео да су четвртоапелант и другоапелант вољно предузели кривичноправне радње злоупотребе, свјесни да је Закључком број 6 Владе ФБиХ дата могућност здравственим установама да поступак спроведу у складу са чланом 10 Закона о јавним набавкама. Осим тога, знали су да ФУЦЗ нема орган који обезбјеђује спровођење јавних набавки у складу с одредбама члана 79 Закона о здравственој заштити, члана 109 Закона о лијековима и медицинским средствима и члана 77 Правилника о медицинским средствима. При томе су знали да ће се поступак јавне набавке обавити директним закључењем уговора противно одредбама Закона о јавним набавкама и да ће се набавка додијелити трећеапеланту, који није уписан у Регистар велепрометника медицинских средстава. Суд БиХ је закључио да је четвртоапелант у својству премијера Федерације прекорачио и искористио своја овлашћења која су прописана одредбом члана 9 Закона о Влади ФБиХ тако што је самовласно предузимао радње уговорног органа супротно овлашћењима премијера Владе, а нарочито супротно цитираном закључку број 6 Владе ФБиХ. При томе је, како је суд навео, знао да ни Влада ФБиХ нити ФУЦЗ не могу бити уговорни орган примјеном члана 10 Закона о јавним набавкама, као и да трећеапелант не може бити увозник односно велетрговац медицинских средстава. Упркос томе, четвртоапелант га је неовлашћено и противправно одабрао за понуђача односно уговорну страну при незаконитој јавној набавци респиратора како би првоапеланту и његовом правном лицу омогућио стицање имовинске користи.

33. Суд је навео да је доказано да је четвртоапелант одабрао првоапеланта на препоруку или по упути извјесног „А.“, како то проистиче из уложених материјалних доказа, односно из SMS комуникације од 29. марта 2020. године (види тачку 27 ове одлуке). Том SMS поруком је, како је наведено, започет поступак

преговарања око набавке респиратора између првоапеланта и четвртоапеланта. Такође, суд је утврдио да је дан прије тог контакта првоапелант размјењивао поруке са К. М. у вези с респираторима те да му је послао поруку: „Одлично брате, имаћеш самном одлучан посао“. Суд је закључио да је првоапелант „испитивао тржиште али сигуран у успјех посла“. Такође је закључио да се ради о противправном и ванинституционалном дјеловању остваривањем контакта између првоапеланта и четвртоапеланта, приватним телефоном, у који се, како је суд навео, четвртоапелант није смио укључити јер је то излазило из оквира његових овлашћења као премијера. Суд је истакао да Влада Федерације није донијела одлуку о јавној набавци медицинских респиратора, да премијер Федерације није могао бити у улози заступника уговорног органа и да уговорна страна за јавну набавку медицинских респиратора није могла бити фирма чија је основна дјелатност „остала прерада и конзервисање воћа и поврћа“, која није била регистрована, па тако ни квалификована за велетрговину медицинских средстава. Како је Суд БиХ закључио, четвртоапелант не само да је одговорио на очигледан позив за ванинституционалну комуникацију већ је, прекорачивши границе својих овлашћења, заједно с првоапелантом договорио набавку и припремио је за комплетну реализацију, да би на крају другоапелант само формално спровео јавну набавку као лице које је за то овлашћено у својству званичног уговорног органа. На основу комуникације остварене између првоапеланта и четвртоапеланта, Суд БиХ је закључио да се ради о директним преговорима у погледу избора врсте и предмета уговора. Суд БиХ је указао на комуникацију између првоапеланта и четвртоапеланта, e-mailove у којима је видљива спецификација респиратора. Контакт између та два апеланта се даље водио посредством секретарице из Канцеларије премијера Б. Ц., али према четвртоапелантовим директним упутствима. Даље, суд је навео да је четвртоапелант с приватног e-maila прослеђивао поруке на службени e-mail Кабинета, а те поруке су „очигледно само формално прослеђиване Федералном заводу јавног здравства“. Међутим, комуникација и директан процес преговарања су настављени између првоапеланта и четвртоапеланта. Суд се позвао на поруку од 1. априла 2020. године коју је првоапелант послао К. М., који је свједочио у поступку, а која гласи: „Брате, зовем те брзо, чекам њих. Радимо посао од 10 милиона, само да видимо шта“. То је суд довео у везу с бројем респиратора из писма намјере (који је од 200 преправљен на 100), што је суд даље повезао с директним преговарањем првоапеланта и четвртоапеланта.

34. Суд БиХ је навео да одлучни значај у низу индиција, односно чињеничних појединости које у свом садејству упућују на само један закључак, а то је да је четвртоапелант у преговорима с првоапелантом прекорачио своја овлашћења и дјеловао ванинституционално, представља чињеница да је процес преговарања резултирао постигнутим договором о предмету уговора који је закључен 3. априла 2020. године између ФУЦЗ-а и трећеапеланта, и то за уговорени модел респиратора (HC VE003), у количини од 100 комплета и укупне цијене од

4.200.000,00 евра. Потврду адекватности тих респиратора затражила је Б. Ц., према четвртоапелантовом упутству, од докторице А. Ч., која је такође свједочила у поступку. Такође, суд је утврдио да је првоапелант 2. априла 2020. године добио од К. М. непотписан уговор о купопродаји респиратора између трећеапеланта и правног лица из Хрватске. Суд је закључио да је првоапелант имао сазнање о вриједностима уговорног односа, на основу директне комуникације са четвртоапелантом. У наставку догађаја првоапелант је истог дана остварио контакт с другоапелантом, а затим је послао e-mail на адресу ФУЦЗ-а. У прилогу тог e-maila је била понуда респиратора са спецификацијом, количином и цијеном коју је већ договорио са четвртоапелантом. Сљедећи дан је потписан уговор између ФУЦЗ-а и трећеапеланта по понуди од претходног дана. Предмет уговора једнак је већ достављеном и унапријед припремљеном уговору између трећеапеланта и лица из Хрватске, који је услиједио након успјешних договора првоапеланта и четвртоапеланта.

35. Управо на основу тог уговора, односно на основу тако исказане цијене, касније је исплаћен новац трећеапеланту. На тај начин, како је указао Суд БиХ, формирана цијена је касније коришћена као непромијењена, иако се промијенио предмет уговора и иако су касније предмет уговарања били респиратори друге врсте. Суд је навео да комуникације између апеланата дјелују у потпуном складу и „представљају систем индиција које у свом склопу и повезаности искључују сваку другу могућност осим оне да је [четвртоапелант] прекорачио границе овлашћења и самовласно и противправно преузео улогу заступника уговорног органа“. Приватно је остварио контакт с првоапелантом и договарао предмет јавне набавке, све како би погодовао првоапеланту и трећеапеланту. Свједокиња Б. Ц. се на главном претресу изјаснила у погледу понуде за набавку уговорених респиратора, те је суд закључио да „такав поступак, на такав начин, није представљао праксу према свим понуђачима, у односу на све понуде, већ очигледно погодовање, према четвртоапелантовим упутствима, познатом и одабраном понуђачу“. Свједокиња др. А. Ч., која је Б. Ц. слала слике апарата за које је сматрала да су поуздани и дугорочни, у свом исказу је навела да јој је Б. Ц. одговорила: „Ма уопште не знам што је ово премијер узео да ради, све је пребацио на Кабинет... Гдје су штабови и тијела разна...“. Иако је Б. Ц. на главном претресу изјавила да је неке радње, конкретно информисање В., која је у то вријеме била секретарица генералне директорице Клиничког центра Универзитета у Сарајеву, предузимала самоиницијативно, суд је сматрао да на тај начин жели да екскулпира четвртоапеланта. То нарочито зато што је та свједокиња рекла да је све остале радње предузимала према четвртоапелантовом налогу и упутству, а што је у исказу потврдила и свједокиња др. А. Ч. , којој је Б. Ц. рекла да ће о томе упознати четвртоапеланта „па нека одлучи“.

36. У сврху реализације те незаконите јавне набавке, с циљем да се првоапеланту омогући остваривање имовинске користи, суд је навео да је четвртоапелант

искористио службени положај и потписивањем два писма намјере, као и супотписивањем у два наврата налога за исплату новца на трећеапелантов рачун. Суд је на основу изведених доказа закључио да су „писма намјере“ дио документације коју су захтијевали кинески пословни субјекти, продавци медицинских средстава и опреме, као потврду да се ради о набавци која је потребна за одређену државу. И поред неспорне чињенице да је „писмо намјере“ радња у надлежности премијера, као и да је тај документат био неопходан за куповину медицинских уређаја из Кине, Суд БиХ је оцјеном спроведених доказа закључио да је четвртоапелант искористио своја овлашћења када је потписао наведена писма намјере. На околност креирања спорних писама намјере исказе су дали свједоци Б. Ц., К. М. и Х. Г., које је Суд БиХ прихватио као релевантне и вјеродостојне, док је на околности потписа на тим документима, по приједлогу четвртоапелантове одбране, спроведено графолошко вјештачење. Како је суд закључио, интерни договори између првоапеланта и четвртоапеланта посебно долазе до изражаја у садржају писама намјере, која су сачињена у сврху омогућавања реализације претходно договорене незаконите јавне набавке респиратора. Суд је навео садржај писама у којима се помиње „представник“, модел и количина иако је уговор о купопродаји уговореног типа респиратора тек требало да буде закључен (3. априла 2020. године), а писмо је датирано 2. априла 2020. године. Порука коју је Б. Ц. послала првоапеланту „100 и :)“, према оцјени суда, управо поткрепљује наводе оптужбе да је четвртоапелант, мимо овлашћења, уговорио и количину. Да је четвртоапелант био истрајан у томе да обезбиједи реализацију незаконите набавке респиратора, како суд наводи, потврђује и то што је, иако свјестан да је већ раније потписао писмо намјере од 2. априла 2020. године, искористио овлашћења премијера те сачинио и потписао и друго „писмо намјере“ од 14. априла 2020. године у чији садржај је унио неистинит навод да је он као премијер потписао куповину модела спорних респиратора (ACM812A) иако је знао да Влада ФБиХ није донијела одлуку о јавној набавци респиратора, нити је он у својству премијера, у име Владе, потписао уговор о тој набавци. Суд је закључио да такво четвртоапелантово понашање потврђује да је он поступао свјесно, „мимо нормативних правила, а све с циљем постизања забрањене посљедице, због чега се те инкриминисане радње могу подвести под суштину обиљежја кривичног дјела злоупотребе“.

37. Одбрана је покушала да релативизује четвртоапелантову улогу у односу на спорна „писма намјере“ позивајући се на исказ свједока Г. М. који је на главном претресу говорио о томе како се „премијер у вријеме пандемије максимално ангажовао на спровођењу економских мјера и ублажавању удара на економију“, те на исказ свједокиње Б. Ц. Одбрана је указивала да је потпуно јасно да четвртоапеланту „није била од посебног значаја ознака респиратора на ‘писмима намјере’ у вријеме инкриминације, да он није био потписник уговора нити је учествовао у набавци, те да је његово писмо било само потврда да се респиратори набављају за потребе Федерације БиХ, а не у приватне сврхе“. Свједокиња Б. Ц. је

такође у исказу наводила да је друго писмо намјере потписано „с ногу“, али искази тих свједока и спроведено вјештачење, које је суд прихватио, нису увјерили суд да четвртоапелант није имао стварна сазнања који су респиратори предмет набавке, односно сазнање о потписаном „писму намјере“.

38. Даље, Суд БиХ је закључио да је четвртоапелант, након што је, супротно овлашћењима, самовласно предузео радње уговорног органа и договорио предмет јавне набавке иако Влада ФБиХ није донијела одлуку о набавци респиратора, искористио своја овлашћења тако што је исти дан када је потписао прво „писмо намјере“ (2. априла 2020. године) сазвао хитну сједницу Владе. На тој сједници су донијете одлуке које су биле неопходан предуслов за постизање забрањене посљедице – прибављање имовинске користи првоапеланту и трећеапеланту. Сазивањем хитне сједнице Владе ФБиХ, уз четвртоапелантову сагласност, донесене су Одлука о одобравању издвајања средстава из текуће резерве Владе ФБиХ, којом се ФУЦЗ-у одобрава издвајање средстава у износу од 4.950.000,00 КМ, и Одлука о давању претходне сагласности ФШЦЗ-у за набавку материјала и опреме у условима погоршане епидемиолошке ситуације из средстава посебне накнаде у укупном износу од 7.000.000,00 КМ. Тим одлукама су обезбијеђена средства за закључење уговора који је другоапелант, у својству директора ФУЦЗ-а, 3. априла 2020. године потписао с првоапелантом.

39. Суд БиХ је истакао да је доношење и усвајање одлука о издвајању и додјели наведених средстава, као и потписивање налога за исплату, законита активност Владе као колективног државног органа и премијера. Осим тога, није спорно ни да су те одлуке донијете једногласно, о чему свједочи садржај записника с хитне сједнице Владе ФБиХ. Међутим, из спроведених доказа суд је закључио да је, за разлику од осталих чланова Владе, четвртоапелант знао и био свјестан да су тим одлукама обезбијеђена средства која ће преко ФУЦЗ-а бити дозначена раније одабраном трећеапеланту за куповину респиратора за претходно уговорену цијену. Суд је навео да то упућује на закључак о четвртоапелантовој злоупотреби овлашћења јер се као премијер сагласио с усвајањем таквих одлука и потписао их с циљем реализације незаконите јавне набавке.

40. О околностима у којима су донесене наведене одлуке Владе ФБиХ свједочила је Е. К., која као секретарка Владе ФБиХ руководи Генералним секретаријатом који припрема сједнице Владе. Из њеног исказа, који је прихватио као вјеродостојан и релевантан, Суд БиХ је утврдио да није била уобичајена пракса да одлуке Владе ФБиХ, којима се располаже финансијским средствима буџетских корисника, буду без спецификације средстава и опреме који ће бити предмет набавке. Суд је навео да то потврђује и садржај ранијих одлука Владе ФБиХ од 20. и 25. марта 2020. године у којима је садржан преглед потреба материјала и опреме који ће бити предмет набавке. Међутим, такве спецификације није било у одлукама од 2. априла 2020. године.

41. Канцеларија Владе за законодавство и усклађеност с прописима Европске уније је дала позитивно мишљење о приједлогу одлуке о одобравању издвајања средстава из текуће резерве Владе ФБиХ, наводећи да на текст приједлога одлуке немају примједби, о чему се изјаснио и свједок Ж. С. Ипак, Суд БиХ је указао да је „посебно индикативно да управо одлуке које су несумњиво биле у вези с незаконитом јавном набавком респиратора не садрже спецификације предмета чија је набавка неопходна“. Из уопштеног и неодређеног навода да се „средства одобравају у сврху набавке средстава и опреме у условима погоршане епидемиолошке ситуације изазване коронавирусом на подручју Федерације Босне и Херцеговине“, како је навео Суд БиХ, Влада као колективни орган у доношењу тих одлука није могла знати шта ће бити предмет набавке. Међутим, суд је утврдио да је четвртоапелант знао у коју сврху ће средства бити искоришћена с обзиром на радње које су претходиле одлукама Владе ФБиХ, за које је несумњиво утврђено да их је он предузео. Стога је суд закључио да је постојала четвртоапелантова намјера да својом сагласношћу при доношењу тих одлука учини оперативним средства за куповину респиратора. Како је суд навео, четвртоапелантов умишљај приликом давања сагласности био је усмјерен управо на реализацију незаконите јавне набавке коју је унапријед договорио.

42. Одлуке Владе ФБиХ које су донијете четвртоапелантовим радњама злоупотребе, уз одлуке ФШЦЗ-а, биле су основ за сачињавање налога за исплату који је четвртоапелант, искористивши овлашћења премијера, заједно са замјеником премијера, потписао 3. априла 2020. године. На основу тога, с рачуна буџета ФБиХ исплаћена су новчана средства у висини од 10.530.000,00 КМ на трећеапелантов рачун.

43. Суд је даље размотрио радње четвртоапеланта и првоапеланта на реализацији уписа трећеапеланта у Регистар велепрометника медицинских средстава и, у вези с тим, АЛМС-овог издавања дозволе за увоз медицинских средстава. Суд БиХ је навео да је у вези с тим требало испитати да ли се радило о правилном и законитом упису трећеапеланта у Регистар велепрометника медицинских средстава АЛМС-а и у вези с тим издавању дозволе за извоз будући да је то било од значаја за процјењивање умишљаја и намјере. Требало је испитати да ли су четвртоапелант и првоапелант злоупотријебили овлашћења приликом уписа, односно да ли је упис и издавање дозволе обезбијеђено управо радњама тих апеланата.

44. Суд БиХ је указао да у вријеме достављања понуде и затим закључења уговора о набавци медицинских респиратора трећеапелант није био регистрован за набавку медицинских средстава. Због тога се требала разјаснити оптужна тврдња да је та чињеница сама по себи била сметња за закониту набавку медицинских средстава односно велепромет тих средстава, као и тврдња да су четвртоапелант и првоапелант били свјесни тих чињеница и да су злоупотријебили своја службена овлашћења. Из

спроведених доказа суд је утврдио да је првоапелант искористио своја овлашћења одговорног лица у трећеапеланту јер је био свјестан да трећеапелант не испуњава законске услове за регистрацију у Регистар велепрометника медицинских средстава, па тако ни за издавање дозволе за увоз медицинских средстава. Упркос томе, у намјери да трећеапеланту и себи незаконито прибави имовинску корист, од четвртоапеланта је затражио да он у својству премијера, прекорачењем овлашћења, исходи незаконит упис трећеапеланта у Регистар велепрометника медицинских средстава.

45. У односу на наведено, суд је цијенио исказе саслушаних свједока оптужбе, те свједока четвртоапелантове одбране А. З., као и уложену материјалну документацију, што је све затим довео у везу с релевантним одредбама бланкетних прописа. Суд је закључио да је четвртоапелант прекорачио овлашћења премијера ФБиХ када је, користећи свој службени положај, наложио службеним лицима којима је био надређен, и то Х. Г., шефу Канцеларије премијера Федерације, да се код АЛМС-а исходи упис трећеапеланта у Регистар велепрометника медицинских средстава, што је био услов за увоз и промет медицинских средстава, као и издавање дозволе за увоз медицинских средстава. Х. Г. је у исказу описао шта се дешавало и када је и како упознао првоапеланта. Исказ свједока Х. Г. кореспондира са садржајем уложених материјалних доказа, односно комуникацијама које је Х. Г. остварио са Х. А. и четвртоапелантом. Суд је навео исказе и осталих свједока који су описали свој дио посла, ко их је и када контактирао у вези с регистрацијом и увозом.

46. Оцјеном исказа свједока суд је закључио да хитно поступање службеника АЛМС-а у поступку уписа правних лица у Регистар велепрометника медицинских средстава и издавање дозволе за увоз медицинских средстава није било неуобичајено у току пандемије. Сви саслушани свједоци су сагласно потврдили да је све што је било у вези с пандемијом имало приоритет и да се са свим захтјевима поступало у што краћим роковима. Службеници АЛМС-а су тврдили да су у конкретном случају били испуњени сви услови за издавање дозволе за упис трећеапеланта у Регистар велепрометника медицинских средстава и издавање дозволе за увоз. Међутим, супротно тврдњама саслушаних свједока, Суд БиХ је утврдио да трећеапелант није испуњавао законске услове за упис у Регистар велепрометника медицинских средстава и издавање дозволе за увоз медицинских средстава јер није био уписан у Регистар велепрометника медицинских средстава. Такав упис је, како је образложено, према члану 77 Правилника о медицинским средствима, био услов за увоз и промет медицинских средстава. Осим тога, суд је утврдио да трећеапелант није испуњавао ни услове који су прописани одредбом члана 109 Закона о лијековима и медицинским средствима будући да прије почетка бављења дјелатношћу промета медицинских средстава није своју дјелатност пријавио АЛМС-у, како је то прописано ставом (1) тачка а) наведеног члана Закона. Осим тога, суд је утврдио да трећеапелант није испуњавао ни остале услове прописане чланом 109 став (1) тач. б), ц) и д) истог закона.

47. Како је суд навео, трећеапелантова основна привредна дјелатност која је регистрована рјешењем о регистрацији Окружног привредног суда у Бијељини је „остала прерада и конзервисање воћа и поврћа“, те се могао бавити искључиво регистрованом дјелатношћу. У вријеме спорног промета трећеапелант није био уписан код Привредног суда за дјелатност велетрговине медицинским средствима, нити је извршена таква регистрација привредне дјелатности код Привредног суда. Стога је суд закључио да су службена лица АЛМС-а „свјесно игнорисала, занемарила чињеницу да се радило о правном лицу које није имало уписану привредну дјелатност велетрговине медицинским средствима у вријеме набавке медицинских респиратора прије уписа у Регистар велепрометника медицинских средстава“, те су тако занемарила прописане законске услове приликом одлучивања о упису тог правног лица у Регистар велепрометника медицинских средстава.

48. Из спроведених доказа суд је закључио да су четвртоапелант и првоапелант били свјесни чињенице да трећеапелант не испуњава законске услове за набавку медицинских респиратора, нити услове за упис у Регистар велепрометника медицинских средстава. Упркос томе, они су злоупотријебили своја службена овлашћења, и то четвртоапелант када је од својих подређених намјештеника затражио да се исходи упис таквог правног лица за велетрговину медицинских средстава, а првоапелант као одговорно лице у трећеапеланту када је доставио документацију којом је доказивао лажну тврдњу да његово правно лице испуњава услове из члана 109 Закона о лијековима БиХ. Како је Суд БиХ навео, из спроведених доказа проистиче да је првоапелант, ради уписа, АЛМС-у „предао доказе да [трећеапелант] испуњава законом прописане услове“, и то уговор о раду на одређено вријеме између трећеапеланта и А. Б. и Р. С. и осталу документацију за та лица. Суд БиХ је навео да је током спровођења поступка утврдио да А. Б. и Р. А. код трећеапеланта нису обављале било какве послове и радне задатке, већ су биле само фиктивно пријављене, како би трећеапелант могао бити уписан код АЛМС-а. Те чињенице, како је суд навео, морале су бити познате службеницима АЛМС-а већ из саме приложене документације, а посебно на основу њиховог сазнања да се упис тог правног лица тражи како би му се омогућио хитни увоз јер то „тражи Федерација“. Због свега наведеног, суд је закључио да трећеапелант није могао добити ни дозволу за интервентни увоз медицинских средстава.

49. Имајући у виду исказе свједока о хитности у вријеме пандемије, приоритетима и кратким роковима, суд је закључио да је упис „изнуђен усљед ванредне ситуације узроковане проглашеном несрећом, потребом да се хитно поступа“, као и чињеницом да „Федерација увози“, односно усљед интервенције службених лица из ФБиХ у том правцу. Због тога, како је суд навео, службена лица у АЛМС-у „нису у цијелости правилно примијенила одредбе Закона о лијековима и медицинским средствима“. Кризна ситуација попут проглашене несреће узроковане пандемијом је захтијевала да се такве процедуре поједноставе и скрате рокови, што су биле и

смјернице европских регулаторних и савјетодавних тијела Европске комисије за поступке јавних набавки. Међутим, како је навео Суд БиХ, то свакако није значило да се тиме омогућава кршење или изигравање прописа у поступцима јавних набавки, као у конкретном случају. Казивања и тврдње свједока, службеника АЛМС-а, о ваљаности документације с аспекта закона и подзаконских аката нису у конкретном случају били прихватљиви за Суд БиХ. Како је суд навео, тумачење закона и правилност и законитост уписа у конкретном случају је обавеза и надлежност Суда БиХ, који је о тим правним питањима дао своју оцјену за потребе конкретног предмета, као рјешавање претходног питања.

50. Међутим, суд је закључио да су службеници АЛМС-а поступали *bona fide* како би у вријеме пандемије омогућили хитан увоз медицинске опреме, „макар по цијену кршења прописа“. Осим тога, суд је навео да из спроведених доказа произлази да су ти службеници препоручили увоз преко другог правног лица јер су били свјесни да трећеапелант не испуњава законом прописане услове. Суд је даље навео да је управо четвртоапеантовом радњом – налогом шефу Канцеларије Владе ФБиХ да се исходи трећеапелантов упис, почео незаконит упис трећеапеланта у Регистар велепрометника медицинских средстава. У том правцу, као поткрепљујући доказ, суд је цијенио и исказ Е. К. који је изјавио да му је првоапелант на питање да ли је регистрован за промет, односно како ће превазићи чињеницу да није регистрован одговорио „да ће премијер обезбиједити гаранцију за друштво до доласка опреме, односно да ће се премијер побринути за дозволу до доласка опреме“. То је потврђено и садржајем првоапелантовог e-maila упућеног Е. К. у којем је наведено: „Што се тиче дозволе за рад са медицинском опремом, лично премијер рјешава дозволу и наша фирма ће имати до доласка робе“. Став одбране да услови за велетрговину медицинских средстава треба да се цијене у моменту увоза суд је, позивајући се на одредбу члана 109 Закона о лијековима, сматрао „апсурдним и проистеклим из погрешног тумачења законских прописа“.

51. Даље, суд се бавио питањем да ли је издата сагласност за увоз (не)правилна, односно да ли је морао постојати цертификат за производ. У наставку је суд додатно цијенио налаз и мишљење вјештака Л. П., свједока одбране, директора Института за метрологију БиХ. Коначно, суд је утврдио да су у односу на првоапеланта описаним радњама доказане двије кривичноправне радње кривичног дјела злоупотребе – захтјев да се незаконито исходи упис трећеапеланта у Регистар велепрометника медицинских средстава и да се исходи издавање дозволе за увоз медицинских средстава. Међутим, у односу на четвртоапеланта доказана је једна кривичноправна радња кривичног дјела злоупотребе – захтјев да се незаконито исходи упис трећеапеланта у Регистар велепрометника медицинских средстава.

У односу на другоапеланта

52. Суд БиХ је навео да је утврдио да је другоапелант као директор ФУЦЗ-а, по функцији и начелник ФШЦЗ-а, злоупотријебио своја овлашћења тако што је та овлашћења прекорачио и искористио при незаконитој јавној набавци респиратора и заштитне опреме, те да је починио и кривично дјело кривотворења службене исправе из члана 389 став 2, у вези са ставом 1 КЗФБиХ.

53. Суд је указао да је Тужилаштво оптужним актом „поставило погрешну оптужну тезу“ да ФУЦЗ, који заступа другоапелант, није могао бити уговорни орган при спорним јавним набавкама медицинских средстава „ни под којим околностима“. Ту тврдњу и аргументацију Тужилаштво је градило на томе да ФУЦЗ није испуњавао услове из одредби три прописа, и то: члана 79 Закона о здравственој заштити, члана 109 Закона о лијековима и медицинским средствима те члана 77 Правилника о медицинским средствима. Суд је оцијенио да је такав став Тужилаштва погрешан јер је ФУЦЗ могао бити уговорни орган у конкретном случају, али само у два случаја и по испуњењу одређених законских услова. Прво, ФУЦЗ је могао бити уговорни орган примјеном члана 10 Закона о јавним набавкама само на основу одлуке и по овлашћењу Владе БиХ. Међутим, тачком 6 закључка Владе ФБиХ од 16. марта 2020. године дата је сагласност искључиво здравственим установама да у складу са чланом 10 Закона о јавним набавкама могу хитно спровести поступак јавних набавки медицинских средстава. Таква сагласност није дата и ФУЦЗ-у. Друго, ФУЦЗ је могао бити уговорни орган и примјеном поступка из члана 21 Закона о јавним набавкама који је предвиђен за кризне ситуације, који је био и препоручен у саопштењу Агенције за јавне набавке. Тада би се спровела одговарајућа процедура која би укључивала учешће комисије за јавне набавке уговорног органа са стручно квалификованим лицем за такву јавну набавку или *ad hoc* образовану одговарајућу комисију из одредби Закона о здравственој заштити, Закона о лијековима и медицинским средствима те Правилника о медицинским средствима. Међутим, тај поступак у конкретном случају није спроведен.

54. Суд је указао да је већ утврдио да су четвртоапелант и другоапелант у два случаја незаконите јавне набавке вољно предузели кривичноправне радње злоупотребе те је у оба случаја утврдио другоапелантову кључну улогу. Суд је закључио да је другоапелант у својству службеног лица, као директор ФУЦЗ-а, по функцији и начелник ФШЦЗ-а, злоупотријебио своја овлашћења, а без његовог учешћа те јавне набавке се не би могле реализовати. Наиме, како је образложено, након што је четвртоапелант, уз извјесног „А.“, одабрао првоапеланта за понуђача односно уговорну страну приликом јавне набавке респиратора, без било каквих консултација с другоапелантом, другоапелант се појавио у улози заступника уговорног органа као пуки извршилац, реализатор те већ раније договорене јавне набавке. Како је Суд БиХ навео, доказано је да је другоапелант у својству

директора ФУЦЗ-а, користећи и проширена овлашћења начелника ФШЦЗ-а, захтијевао обавезно телефонско сазивање сједнице ФШЦЗ-а за коју је, у својству директора ФУЦЗ-а, припремио приједлог одлуке о набавци материјала и опреме у износу од 7.000.000,00 КМ од 1. априла 2020. године те друге материјале за сједницу. Међутим, из те одлуке није био видљив предмет набавке, што је, како је суд навео, другоапелант свјесно прикрио. Затим се на сједници ФШЦЗ-а сагласио с доношењем те одлуке и у име команданта ФШЦЗ-а ту одлуку је и потписао.

55. У контексту тврдњи оптужбе да је наведена одлука донијета уз другоапелантово свјесно прикривање података о сврси за коју се финансијска средства заправо обезбјеђују, суд је цијенио исказе свједока оптужбе. Исказе тих свједока суд је оцијенио поузданим и увјерљивим за утврђење одлучне чињенице о намјерном и смишљеном прикривању података о предмету набавке с циљем њене незаконите реализације. Суд је такође оцијенио да су ти искази конзистентни и с доказом одбране – исказом свједока Е. К., који је суд такође прихватио као истинит. Именовани свједоци, како је Суд БиХ навео, који су као чланови Штаба Цивилне заштите учествовали у доношењу те одлуке, сагласно су потврдили да у тренутку када је одлука донијета нису знали за шта ће тачно бити употријебљена средства у износу од седам милиона КМ која су издвојена, али да су свеједно гласали не доводећи у питање намјену и циљ издвојених финансијских средстава. Они су изјавили да су сматрали да ће Министарство здравства и Завод за јавно здравство одредити спецификацију опреме и средстава који ће се набавити за тај износ новца, да ће чланови Штаба из сектора здравства дефинисати та питања са ФУЦЗ-ом, односно да ће ФУЦЗ, прије свега директор, са Заводом за јавно здравство и Федералним министарством здравства „наћи рјешење у оквиру средстава донесених овом одлуком“. Суд БиХ је навео да су спроведени докази показали да у конкретном случају ништа од тога није учињено.

56. Цијенећи исказе наведених свједока, Суд БиХ је закључио да се на сједницама Штаба „у континуитету расправљало о потребама здравственог система, да су се у уопштеној расправи помињали и респиратори, који су без икакве сумње сматрани најважнијим медицинским средством у борби против COVID-19 и да су се као такви налазили на првом мјесту у Плану потреба који је усвојен на сједници Кризног штаба Федералног министарства здравства и с којим су чланови Штаба били упознати“. Међутим, иако је неспорно да је План потреба у којем је исказана потреба за „300 респиратора за дјецу и одрасле“ био база за будуће одлуке Штаба, како су то свједоци навели, спорна одлука од 1. априла 2020. године чији је садржај био општег карактера ничим није упућивала да се средства издвајају управо за набавку респиратора, било које врсте и спецификације, што је требало бити јасно назначено с обзиром на праксу усвајања одлука са спецификацијом, односно прегледом средстава и опреме који ће се набавити. Даље, суд је навео да тврдњу свједока А. А., који је једини изјавио да је био упознат с тиме за шта ће се средства

утрошити, није могао прихватити. Тај свједок је као извор сазнања да су у питању респиратори навео Е. М., који је, међутим, на главном претресу децидирано изјавио да му је другоапелант „само рекао да треба сазвати сједницу и да ће одлука коју му је доставила [С. А.] бити на дневном реду“.

57. Даље, Суд БиХ је с посебном пажњом цијенио исказ свједокиње С. А., која је у ФУЦЗ-у запослена на мјесту помоћнице директора за финансијско-рачуноводствене послове, јавне набавке и складиштење. Другоапелант је тој свједокињи дао директна задужења, због чега је суд навео да је она „најупућенија о околностима које су пратиле сазивање сједнице, те припрему и усвајање спорне одлуке о набавци материјала и опреме“. Суд БиХ је навео да је „нарочита инволвираност свједокиње како у те активности тако и друге радње које су пратиле реализацију незаконите јавне набавке респиратора“ разлог због којег је та свједокиња посебно заинтересована за исход поступка. Суд је навео да је та свједокиња на главном претресу готово у цијелости одступила од својих изјава из истраге, правдајући то поступањима тужилаца који су, како је изјавила, на основу њеног казивања „правили конструкције које су ишле у прилог тези коју су заступали“. Међутим, суд је констатовао да та свједокиња није истакла било какве примједбе на записнике из истраге. У суштини, на главном претресу свједокиња је углавном наводила да је сједницу сазвала замјеница Штаба, оптужена Ј. М., да ју је она обавијестила о куповини респиратора те да је износ повећан по налогу оптужене Ј. М. Међутим, те наводе суд није прихватио јер је закључио да они немају упориште у другим спроведеним доказима, као и да су изјаве те свједокиње контрадикторне. Суд БиХ је цијенио да исказ свједокиње о разлозима због којих одлука није спецификована представља покушај умањења другоапелантове одговорности, али и сопствене одговорности у прикривању података о предмету набавке. Суд је закључио да се стварни разлози неспецификовања огледају управо у намјери да се прикрије предмет набавке и тиме спријечи могућност да било ко од чланова Штаба отвори расправу и проблематизује питање набавке, као што је то раније био случај када није био одређен предмет набавке. Суд је даље навео разлоге због којих је прихватио као истинит исказ те свједокиње из истраге, у којем је навела да је од другоапеланта сазнала да ће се средства користити за набавку респиратора. Да је такво сазнање свједокиња могла имати само од другоапеланта, како је навео Суд БиХ, потврђује и чињеница да из спроведених доказа јасно проистичу активности четвртоапеланта и другоапеланта да минимизирају и маргинализирају улоге свих службених лица која су имала или могла имати битног или пресудног утицаја на планирану набавку респиратора, па тако и оптужене Ј. М., којој су, према оцјени Суда БиХ, умишљајно ускраћивали релевантне информације о планираној набавци респиратора.

58. Суд је даље утврдио да је другоапелант, након што су средства обезбијеђена донијетим одлукама, искористио овлашћења директора и 2. априла 2020. године,

на основу достављене понуде трећеапеланта за продају „100 комада респиратора HC VE003“ за износ од 10.530.000,00 КМ, одобрио и потписао обрасце 2 (унос фактура), с налогом за унос фактуре добављача трећеапеланта у трезорску апликацију ИСФУ на износе од 4.950.00,00 КМ и 5.800.000,00 КМ. То је учинио иако претходно није био закључен купопродајни уговор, нити је трећеапелант доставио вјеродостојну документацију – књиговодствену исправу (фактура или профактура) којом би доказао обавезу плаћања, како је то прописано чланом 56 став 2 Закона о буџетима у ФБиХ.

59. У погледу околности сачињавања Обрасца 2 односно уношења података у трезорску апликацију ИСФУ, суд је указао на исказе свједока Н. Ф., М. Г. и Ј. И., сви запосленици ФУЦЗ-а, те Ј. З. и С. А. Ти свједоци су се изјашњавали на околности поступка уноса података у трезорску апликацију и израду спорних образаца, датума и др. У вези с наводном грешком у датуму одобрења, Суд БиХ је навео да је свјестан посебних услова рада у спорном периоду, узрокованих ванредним околностима изазваним пандемијом. Ипак, суд је закључио да су неувјерљиве изјаве свједокиња да је спорни датум одобрења „ненамјерна грешка и резултат непажње због исцрпљености и мањка концентрације у раду“. Наиме, Суд БиХ је оцијенио да су сагласне изјаве тих свједока у погледу одлучних чињеница „смишљено искон-струисане и унапријед договорене с циљем довођења другоапеланта у повољнији положај“. Закључак суда о свјесном и циљаном усклађивању изјава проистекао је из начина казивања свједокиња на главном претресу, што је посебно видљиво из исказа свједокиње Н. Ф., која је на питање тужиоца: „Датум одобрења 2. априла 2020. године, шта то значи?“, дала „исхитрен и неспретан одговор“: „Ја сам правила овај образац и погријешила наравно датум. Овдје је требао да буде датум 3. 4.“. Тврдње те свједокиње да је приликом навођења датума одобрења у доњем лијевом углу (2. април 2020. године) погријешила, а да је датум у десном горњем углу (3. април 2020. године) исправан и да ту није учинила пропуст, због чега управо тај датум треба прихватити као релевантан, суд је оцијенио посебно неувјерљивим када се има у виду да је оба датума, како је сама потврдила, писала исти дан. Неувјерљиво је, према мишљењу суда, да је мјеродаван баш онај датум који је испод њеног потписа исписан руком. Суд је навео да је исти случај и с исказом свједокиње С. А., која је на главном претресу позвана да објасни шта је наведено као основ на Обрасцу 2 који јој је предочен и шта значи „предрачун 773/2020“ дала „конфузно изјашњење које при томе уопште не нуди одговор на постављено питање, али уводи тезу о наводној грешци у датуму одобрења“. При томе је свједокиња, како је суд навео, без дилеме, не нудећи било какву другу могућност, истакла како је „колегиница преписала датум с понуде, иако је у току саслушања изјавила да лично није учествовала у тој процедури“. Суд је сматрао индикативним да наводна грешка у датуму одобрења није једини пропуст који је у конкретном случају начињен приликом уношења података у трезорску апликацију ИСФУ. Суд је указао да је уобичајена пракса да се подаци уносе из предрачуна или

фактуре, али да је неспорно утврђено да је трећеапелантова понуда унесена као предрачун. Суд је даље образложио да се стварни разлози због којих је наведено да се ради о предрачуну „огледају управо у правдању уноса података у трезорску апликацију ради реализације плаћања иако у том тренутку није постојао документ који представља вјеродостојну књиговодствену исправу којом се доказује обавеза за плаћање сходно члану 56 став 2 Закона о буџетима у Федерацији БиХ.“

60. Приликом утврђивања тих чињеница Суд БиХ је у цијелости прихватио исказ свједокиње Ј. З., стручног лица запосленог у Министарству финансија ФБиХ, која је поступала као буџетски инспектор у спровођењу буџетског надзора у ФУЦЗ-у. Реферишући се на дио записника о инспекцијском надзору у којем се бавила реализацијом плаћања по основу уговора од 3. априла 2020. године, свједокиња је на главном претресу изјавила да је на основу расположиве документације утврдила да је ФУЦЗ 2. априла 2020. године унио Образац 2 за унос фактура у трезорску апликацију, на којем је назначен предрачун број 7737/20, а не понуда. Потврђујући како јој је приликом надзора достављена управо понуда, а не предрачун, свједокиња је у наставку навела како је та понуда евидентирана и у књизи улазних фактура ФУЦЗ-а, иако се понуде не могу евидентирати као улазне фактуре. Свједокиња је била изричита у тврдњи да је обавеза плаћања према обрасцима 2, односно књиговодствена обавеза за плаћање по поменутој понуди настала 2. априла 2020. године. Суд је у цијелости прихватио исказ те свједокиње као истинит и јасан.

61. Покушаји другоапелантове одбране да сачињеним Обрасцем 4, као и уложеним материјалним доказима оспори тврдњу оптужбе да је другоапелант одобрио и потписао Образац 2 нису увјерили суд да треба донијети другачији закључак. Наиме, суд је образложио да је свједокиња Н. Ф. навела да Образац 4 служи да се региструје добављач који има системски број, а мијења банку, што је у конкретном случају урађено у односу на трећеапеланта. Иако је неспорно да број трансакцијског рачуна добављача представља обавезно поље Обрасца 2, Суд БиХ је закључио да измјена броја рачуна за уплату по понуди од 2. априла 2020. године за трећеапеланта није била сметња за креирање обавезе попуњавањем Обрасца 2. Промјене у систему које се односе на податке о рачуну правног лица које се врше кроз Образац 4 биле су неопходне за реализацију уплате која је несумњиво извршена 3. априла 2020. године, када је датиран и Образац 4. Због тога, суд ни у том дијелу није оцијенио објективним и истинитим исказ свједокиње Н. Ф. да је управо због те промјене евиденције у систему код Министарства финансија у конкретном случају морала застати са попуњавањем Обрасца 2 и попунити Образац 4, на којем стоји датум 3. април 2020. године.

62. Оцјеном спроведених доказа Суд БиХ је даље утврдио да је другоапелант с циљем реализације раније договорене јавне набавке респиратора између четвртоапеланта и трећеапеланта, на основу достављене понуде трећеапеланта, најприје

одобрио и потписао Образац 2 с налогом за унос трећеапелантове фактуре у трезорску апликацију ИСФУ. Затим је искористио овлашћења директора ФУЦЗ-а као уговорног органа те набавке и, супротно одредбама члана 10 Закона о јавним набавкама и саопштењу Агенције за јавне набавке, без образложења оправданости примјене тог члана Закона донио одлуку о изузећу од примјене Закона о јавним набавкама и с трећеапелантом потписао уговор, чији је предмет купопродаја робе – респиратор инвазивни „HC VE003“, 100 комада, по цијени од 10.530.000 КМ.

63. До тог закључка суд је дошао и на основу изјава свједока А. Х., Е. Б. и С. А. (из истраге), који су били директно укључени у израду Одлуке о изузећу од примјене Закона о јавним набавкама, као и у сачињавање купопродајног уговора. Свједоци су изнијели своје неслагање са спровођењем јавних набавки примјеном члана 10 Закона о јавним набавкама. Суд БиХ је закључио да је одлука о изузећу од примјене Закона о јавним набавкама, а која је донијета по другоапелантовој одлуци, супротна члану 10 и не садржи образложење. При томе, Суд БиХ је нагласио да та одлука која се односи на набавку наведених респиратора није уложена као материјални доказ зато што је уништена. Међутим, имајући у виду да је утврђено како је садржај одлуке остао идентичан и након измјене ознаке респиратора (модел HC VE003 промијењен у модел ACM812A), Суд БиХ је закључак о изостанку образложења о оправданости примјене члана 10 Закона о јавним набавкама црпио из одлуке у којој је означен модел респиратора ACM812A240, односно спорни респиратори.

64. Даље, суд је указао да је свједокиња С. А., чији је исказ из истраге суд прихватио, упозорила другоапеланта да примјена члана 10 Закона о јавним набавкама, односно изузимање од одредби тог закона није било примјењиво у конкретном случају. Осим тога, и свједок А. Х. је указао на нетранспарентност поступка, с којим се није слагао. Ипак, свједок је навео да од Агенције за јавне набавке никада није добио акт да је поступак био незаконит, нити им је изречена прекршајна санкција. На основу свега наведеног, суд је закључио да је одлука о изузећу од примјене Закона о јавним набавкама која је донијета по другоапелантовој одлуци супротна члану 10 Закона о јавним набавкама и саопштењу Агенције за јавне набавке. При томе у одлуци није дато образложење у складу са чланом 10 Закона о јавним набавкама. У саопштењу Агенције, уз објашњење када се поступак може подвести под члан 10, децидирано је наведено да је потребно образложити како би вријеме потребно за спровођење поступка проузроковало негативне посљедице, те да су уговорни органи на основу такве процјене одмах поступили и предузели радње. Таквог образложења, како је навео Суд БиХ, нема у одлуци од 3. априла 2020. године.

65. Суд је утврдио да другоапелантова одлука да закључи уговор с трећеапелантом изузимањем од одредби Закона о јавним набавкама, односно путем директног споразума, без обзира на упозорења да је такво поступање проблематично, управо потврђује његову намјеру да путем нетранспарентног поступка реализује набавку

респиратора с унапријед одабраним добављачем. На тај начин је искључена било каква могућност да се набавка с тим добављачем доведе у питање и евентуално спријечи, све како би се првоапеланту и трећеапеланту омогућило да стекну имовинску корист.

66. Након донесене одлуке о изузећу сачињен је уговор о купопродаји уговорених респиратора, који је другоапелант потписао с трећеапелантом, којег је заступао првоапелант. О околностима закључења уговора непосредна сазнања имала је свједокиња С. А. Суд БиХ је навео да је прихватио дијелове исказа те свједокиње из истраге, који су јој предочени на главном претресу, као тачне и истините јер свједокиња није понудила ваљано образложење зашто је на претресу свједочила другачије од онога што је рекла у истрази. Суд је потврдио свој закључак да је другоапелант био „пуки извршилац, реализатор раније договорене набавке“ јер је свједокиња навела да нико, ни она нити Одсјек за набавке којим руководи, није ни на који начин учествовао у одабиру трећеапеланта. То је, како је навела, била одлука другоапеланта, односно директора. Стога је суд закључио да понуда за набавку респиратора по којој је закључен уговор није била предмет разматрања нити детаљне анализе, па ни валоризације о којој је говорила свједокиња С. А. Та понуда је само прихваћена уз констатацију у уговору да се ради о „понуди коју је купац одабрао као најповољнију“. Суд је даље навео да је избор трећеапелантове понуде као најповољније проблематизован и приликом инспекцијског надзора, што је потврдила свједокиња Ј. З. Свједокиња је поновила оно што је констатовано у записнику о инспекцијском надзору, истичући да се „не може утврдити како је изабрана та понуда“. Одбрана је спровела доказ саслушањем А. Б., која се уопштено изјашњавала о задатку који је добила од своје шефице С. А. да уноси понуде које су долазиле у ФУЦЗ и чији је исказ био сагласан материјалним доказима у спису. Иако је суд те доказе који су упућивали на одређену кореспонденцију с неким од понуђача прихватио као поуздане и тачне, суд је утврдио „да таква, иако упитна валоризација“, није извршена у односу на трећеапелантову понуду.

67. Другоапелантова одбрана је одабир трећеапелантове понуде као најповољније правдала чињеницом да се из садржаја осталих примљених понуда у ФУЦЗ-у „јасно закључује како је та понуда била најповољнија и по цијени и количини и року испоруке“. Међутим, Суд БиХ је навео да чак и када би прихватио тврдњу свједокиње С. А. да је претходно и извршена валоризација те понуде, односно да је примијењен „прости метод лаичке компарације спецификације уређаја и смјерница Свјетске здравствене организације“, како је то изјавила та свједокиња, и то „од лица која немају одговарајуће компетенције“, то ипак озбиљно доводи у питање тврдњу одбране да је понуда тог правног лица заиста била најповољнија. То из разлога што нити једна друга понуда није нудила 100 респиратора с карактеристикама које је имао конкретни респиратор за цијену и с роком испоруке као што је био случај у трећеапелантовој понуди. Суд је закључио да валоризације понуда и процјене

функционалности понуђених респиратора у конкретном случају „ипак на концу постају занемарљиве и ирелевантне“ када се има у виду изјава свједокиње С. А. да јој је другоапелант дао упутство да се уговор припреми „по основу понуде коју су добили од Канцеларије Владе Федерације, а која је гласила на 100 комада респиратора ознаке HC VE003 и цијену од 10.530.000,00 КМ“. Иако је приликом унакрсног испитивања од другоапелантове одбране разјашњено да је првоапелант доставио понуду ФУЦЗ-у за тај тип респиратора путем e-maila, што је потврђено и садржајем материјалног доказа уложеног у спис предмета, Суд БиХ је сматрао да је од одлучног значаја чињеница да је свједокиња потврдила да је та понуда гласила на уговорене респираторе (HC VE003). За те респираторе је доказано да су као предмет уговорног односа јавне набавке већ раније договорени између четвртоапеланта и првоапеланта, при чему је евидентно да је другоапелант само реализатор већ раније договорене јавне набавке респиратора. Суд БиХ је навео да у прилог томе говори и чињеница да је евидентно да је све фактичке радње у вези с реализацијом предметне незаконите јавне набавке респиратора претходно већ предузео четвртоапелант, па тако и провјеру техничке ваљаности респиратора посредством секретарице свједокиње Б. Ц., како је то већ наведено (види тачку 35 ове одлуке). Чињеничне тврдње из оптужнице према којима је предмет купопродајног уговора од 3. априла 2020. године било 100 комада уговорених респиратора и управо респиратор инвазивни HC VE003, 100 комада, за укупни износ од 10.530.000,00 КМ, додатно су потврдили свједоци Х. П. и Н. К. Ти свједоци раде на протоколу ФУЦЗ-а, а њихови искази су у одлучном дијелу поткријепљени и материјалном документацијом, због чега им је суд у цијелости поклонио вјеру.

68. За кривично дјело кривотворења исправе за које је другоапелант осуђен, Суд БиХ је поново навео да се незаконита јавна набавка уговорених респиратора није могла реализовати јер се они „нису могли обезбиједити на тржишту“. Даље, Суд БиХ је указао да Тужилаштво „није јасно одредило који се документи кривотворе а потом уништавају“. Међутим, оптужну тврдњу да је другоапелант наложио секретарици да „у свим документима списа набавке респиратора изврши измјене предмета уговора“ суд је прихватио и „разумио да се ради о Одлуци о изузећу од примјене Закона о јавним набавкама, Понуди за закључење уговора и Уговору о купопродаји робе“. Дакле, како је Суд БиХ навео, иако предмети кривотворења и уништења нису прецизно одређени, за суд су били одредиви из комплетног описа кривичноправних радњи. При томе, тврдило се да су документи (одлука, понуда, уговор) кривотворени, односно да су ријечи „респиратор инвазивни HC VE 003“ замијењене ријечима „респиратор инвазивни ACM 812 a BEIJING Aerospace Changfeng Co“. Суд је утврдио да је другоапелант починио кривично дјело кривотворења службене исправе, али као појединац, а не као припадник удружења, у оквиру плана удружења, као планирано кривично дјело у вези с кривичним дјелом удруживања ради чињења кривичних дјела, како је то наведено у оптужници.

69. Образлажући такав закључак, суд се позвао на исказе више свједока, те на спроведене материјалне доказе. Свједокињи С. А. су и у односу на тај дио презентовани искази из истраге у којима је другачије казивала у односу на исказ с главног претреса. У истрази је наводила да јој је другоапелант рекао „да баци материјале који су се односили на модел респиратора HC VE 003 јер је направљена грешка у уговору, да су исправке учињене 23/24. априла 2020. године“. Свједокиња је наводила да јој је документацију донио лично првоапелант и да је другоапеланту у разговору око исправке уговора „скренула пажњу да ако се потписује нови уговор све треба вратити у првобитно стање, па и уплаћени аванс“. Међутим, како је изјавила, другоапелант јој је одговорио да „нема ништа од тога“. На главном претресу свједокиња је те наводе негирала наводећи да је Тужилаштво „инсистирало да се ради о наређењима другоапеланта“ и да се ради „о конструкцијама тужилаштва“. Стога јој је презентована и комуникација с првоапелантом, у којој се наводе уговорени респиратори, а она је изјавила да је у питању „техничка грешка, пермутације“ итд. Остали свједоци, који су такође били укључени у исправљање ознаке респиратора, навели су да су „добили наређење да то учине и да им је речено да је у питању техничка грешка“.

70. На основу наведеног, суд је закључио да је другоапелант злоупотребом положаја тражио да се измијене подаци у уговору који се односе на модел респиратора уз образложење да се ради о техничкој грешци, што су службена лица, која су доведена у заблуду, прихватила и урадила. Суд је навео да је то потврђено и садржајем комуникација између другоапеланта и Х. Г., што је тај свједок потврдио на претресу. Суд је сматрао да је свједокиња С. А. исказом на главном претресу жељела довести другоапеланта у повољнији положај, нарочито тврдњом да је у вријеме закључења купопродајног уговора „имала и другу понуду за респираторе типа AC M 812A, с истом цијеном“ те је зато „дошло до грешке“. У вези с тим, суд се позвао на свједочење К. М., који је био посредник с првоапелантом у куповини респиратора. Из садржаја комуникације преко апликације *WhatsApp* између тог свједока и осталих лица, као и комуникације тог свједока и првоапеланта, суд је закључио да „модел AC M 812A“ није био предмет понуда које су наводно разматране, како је то тврдила свједокиња С. А. Стога је суд закључио да се не ради о „техничкој грешки“ у навођењу модела предмета набавке јер почетни преговори, те првобитна понуда и уговор јасно упућују да се радило о другом моделу респиратора.

71. Суд је на основу наведеног закључио да другоапелант није могао донијети одлуку о изузећу од примјене Закона о јавним набавкама за набавку спорних респиратора (AMC 812 A), да као купац и заступник уговорног органа није могао примити првоапелантову понуду, нити је могао с њим закључити уговор за тај модел респиратора. Такав закључак је образложен детаљном интерпретацијом и оцјеном спроведених доказа. Суд је закључио да су другоапелантове радње предузете управо како би се омогућило да се на трећеапелантовом рачуну задржи

буџетски новац, који се требао вратити у буџет, након што је набавка уговорених респиратора (HC VE003) пропала. Умјесто да раскине уговор због новонастале ситуације и објективне немогућности испоруке договореног предмета уговора, што је била другоапелантова обавеза у складу са Законом о облигационим односима (у даљњем тексту: ЗОО), другоапелант је, супротно нормативним правилима, измјеном предмета уговора омогућио наставак незаконите јавне набавке респиратора. Осим тога, суд је закључио да из исказа свједокиње С. А. из истраге јасно произлази да је апелант био свјестан „да су новонастале околности као посљедицу морале имати раскидање уговора".

72. Суд је навео да тачан датум преправке, на чему је инсистирала одбрана, није релевантан за другоапелантову кривицу и да је „све завршено до 24. априла", на шта указују спроведени докази, како је то наведено и у оптужници. Суд је такође навео да је у цијелости преузео опис кривичноправних радњи из оптужнице, осим дијела да је другоапелант то кривично дјело предузео као припадник удружења и у оквиру плана удружења као планирано кривично дјело, односно кривично дјело удруживања ради чињења кривичних дјела, како је то Тужилаштво тврдило у оптужници.

У односу на првоапеланта и трећеапеланта

73. Суд БиХ је навео да је првоапелант знао да није и не може да буде велетрговац медицинских средстава, а тиме ни уговорна страна у поступку јавне набавке респиратора. Такође је знао да четвртоапелант не може бити заступник уговорног органа ФУЦЗ-а, али је ипак ступио у контакт с њим те договарао предмет јавне набавке, што је наставио с другоапелантом. Суд је даље навео да је првоапелант знао да његово правно лице, трећеапелант, не испуњава законске услове за упис у Регистар велепрометника медицинских средстава, али је затражио од четвртоапеланта да исходи упис. Такође, Суд БиХ је утврдио да је доказана радња злоупотребе положаја која се односи на располагање оствареном имовинском користи из незаконите јавне набавке, а у вези с тим и незаконитог налога за повећање благајничког максимума у правном лицу у сврху располагања оствареном користи из незаконите јавне набавке. Суд БиХ је указао да је Тужилаштво располагање оствареном имовинском користи неправилно квалификовало као обиљежје самосталног кривичног дјела прања новца из члана 209 КЗБиХ, што суд није прихватио. Суд је навео да није везан правном квалификацијом, већ чињеничним супстратом, па је закључио да се ради о продуженом кривичном дјелу злоупотребе положаја или овлашћења.

У односу на првоапеланта

74. Суд је закључио да дјеловање свих апеланата упућује на закључак да је циљ радњи које су претходиле закључењу уговора с првоапелантом и трећеапелантом био да се путем нетранспарентног поступка и избјегавањем процедуре прописане

Законом о јавним набавкама федерална средства авансно ставе на располагање првоапеланту, и то без јемства да ће уговор какав је закључен 3. априла 2020. године заиста бити реализован. Докази који су спроведени потврдили су да првоапелант у моменту издавања понуде и закључења уговора није располагао предметом набавке, нити је имао уговорене правне послове који би обезбиједили испоруку уговорене робе. Даље, Суд БиХ је утврдио да је немогућност набавке уговореног модела респиратора довела до тога да се на незаконит начин промијени предмет уговора, и то „због упорности да се набавка реализује у сваком случају“. Суд је указао да иако није законска обавеза добављача да у моменту слања понуде располаже предметом понуде, докази додатно указују на првоапелантову несавјесност у вези с повјереним јавним средствима, с умишљајем, како би прибавио користи. По сазнању да првобитно уговорене респираторе не може испоручити, умјесто да раскине уговор, што је била обавеза и уговорног органа, првоапелант је наставио активности као да је тај уговор на снази. Стога је у сврху обезбјеђења другог типа респиратора посредством К. М. ступио у контакт са С. Л., одговорним лицем у правном лицу из Црне Горе, што је на крају резултирало куповином 100 комада спорних респиратора.

75. Суд је у том дијелу поклонио вјеру исказу свједока К. М. Првоапелантова одбрана покушала је да дискредитује тог свједока наводећи да је „показао нетрпељивост према трећеапеланту и да је склон лагању“. Суд је навео да ти наводи, уколико су и тачни, нису доказани, не умањују кредибилитет тог свједока, нити доводе у сумњу тачност и истинитост његовог казивања. При томе је суд навео да је свједок појаснио одређене реакције због притиска који је као посредник имао и да је изјавио да је био „љут на [првоапеланта] јер му је лагао“. Суд је такође указао да је с посебном пажњом приступио анализи исказа тог свједока, као и да се одлука о кривици не заснива искључиво на исказу тог свједока.

76. Даље, Суд БиХ је навео исказе и свједока С. Л. и Г. П., који су се изјашњавали о начину преговарања односно склапања уговора. Суд БиХ је навео да је, у оквиру првоапелантовог инкриминисаног поступања, требало разјаснити да ли је приликом закључења уговора за спорне респираторе он знао да је њихова стварна вриједност значајно нижа, односно да ли је пристао да од разлике тако уговорене цијене оствари и додатну корист. С циљем разјашњења тих питања суд је саслушао низ свједока оптужбе и одбране, а спровео је и одговарајуће вјештачење. Из тако спроведених доказа, суд је као неспорно утврдио да је цијена респиратора, па и спорног модела, због потражње расла током пандемије, али није прихватио да је била нижа онолико колико је то било наведено у оптужници. Међутим, Суд БиХ је закључио да и није од значаја колико је тачно цијена спорних респиратора била нижа на дан када су их купили првоапелант и трећеапелант. Оно што је битно јест чињеница да је та цијена „у одређеном обиму сигурно била мања“, што је суд закључио из исказа саслушаног свједока К. М., који је у цијелости прихватио као

тачан и истинит, а који је био досљедан и убједљив у својим изјавама како је разлика у цијени отишла у корист С. Л. из Црне Горе. Ту чињеницу посебно потврђује дио изјаве свједока из истраге, која се, према оцјени суда, суштински не разликује од његовог казивања на главном претресу, осим што је свједок био директнији у начину изношења својих непосредних сазнања, те конкретно указао како је првоапелант „био сагласан с планом који је осмислила С. Л.“, те да му је „било обећано да ће од тога новца, мислећи на екстра добит, бити 'почашћен', односно да ће добити дио те добити, на што је и пристао“. Суд је указао да није доказано да је првоапелант обећани новац, који је пристао да прими, на крају заиста и примио. Међутим, независно од те чињенице, суд је навео да је доказано да је првоапелант злоупотребама својих овлашћења пристао да се неосновано и незаконито увећа цијена спорних респиратора у корист С. Л. а на штету федералних буџетских средстава која су му била повјерена и додијељена по основу додијељеног уговора јавне набавке, што је суд оцијенио као једну од доказаних радњи продуженог кривичног дјела злоупотребе.

77. Утврђено чињенично стање нису довели у питање спроведени докази одбране, односно тврдње свједокиње С. Л., која је на главном претресу негирала да је с другим лицима договарала увећање цијене респиратора како би њој или неком другом била прибављена корист, наводећи да њој никада није исплаћен било какав новац од било које фирме из Кине. Суд такво казивање свједокиње није прихватио као истинито јер, осим што га је оцијенио супротним исказу свједока К. М. којем је у цијелости поклонио вјеру, суд је сматрао да су ти наводи „конструисани с циљем прикривања сопственог учешћа у извршењу кривичног дјела“. Суд је навео да првоапелантове описане радње (да се купљени респиратори плате по увећаној цијени у корист С. Л.) није цијенио као његову намјеру да буде „почашћен“ дијелом увећане цијене, на што је пристао, иако није доказано да је примио. Суд је то, како је навео, цијенио као „намјеру да по цијену злоупотребе повјереног буџетског новца закључи посао набавке 100 респиратора“. Од те набавке је, како је навео Суд БиХ, свакако очекивао добит, а то би му даље омогућило да реализује планирану набавку преосталих 200 респиратора, у чему би такође остварио добит те евентуално поново био „почашћен“ од С. Л. То је у свједочењу потврдио К. М., као и садржај комуникације К. М. с лицима с којима је преговарао о набавци респиратора за првоапеланта у којој је и порука сљедећег садржаја: „Јер како сам вам рекао 20 милијуна му је у игри у сљедећем кругу, тако да ће се прилагодити.“

78. Све наведене радње, према оцјени Суда БиХ, конституишу првоапелантову инволвираност у низ радњи злоупотреба у погледу реализације предметног уговора, што у својој цјелини ван разумне сумње имплицира његово умишљајно поступање на предузимању низа описаних радњи злоупотреба овлашћења која је имао као одговорно лице у правном лицу у односу на повјерена буџетска средства.

79. Оцјеном спроведених доказа утврђено је да је првоапелант, након потписаног уговора у својству одговорног лица у правном лицу, истог дана, 15. априла 2020. године, путем e-maila примио од С. Л. профактуре за 100 спорних респиратора, једну с увећаном цијеном респиратора од 3,9 милиона EUR, а другу непотписану профактуру тог увећаног износа у противвриједности од 30.000.000 RMB (валута НР Кине), које је С. Л. претходно прибавила од С. Ц. из Велике Британије. Иако је, како је Суд БиХ навео, након спроведених доказа оптужбе остао висок степен сумње да су наведене профактуре кривотворене, Суд БиХ није утврдио да је то доказано „ван разумне сумње“. Такве чињенице, како је навео суд, није могло потврдити ни страно (кинеско) правно лице као издавалац будући да се није могла прибавити путем међународне правне помоћи.

80. Суд БиХ је даље цијенио налаз и мишљење вјештака информационо-комуникационе струке С. М. Тај вјештак је имао задатак да провјером из два извора – лаптопа (одузетог од трећеапеланта) и мобилног телефона (одузетог од К. М.) – утврди да ли су оригинални документи „Proforma invoice“ и „Invoice“. Вјештак је за документе утврдио да су настали комбиновањем табеле и убачене слике печата. Прихватањем исказа свједока К. М., Суд БиХ је утврдио да је првоапелант свјесно и вољно пристао на увећање цијене, што имплицира и да је прихватио да се на профактурама лажно прикаже цијена респиратора. Прихватајући налаз и мишљење вјештака, суд је закључио да је профактура с увећаном цијеном респиратора коју је С. Л. послала првоапеланту документ с неистинитим садржајем. Међутим, како садржај тих фактура Тужилаштво није успјело провјерити и доказати путем међународне помоћи код надлежних органа НР Кине, суд није могао утврдити да се ради о кривотворинама. Стога, првоапеланта није прогласио кривим за кривично дјело кривотворења службене исправе, већ је те радње квалификовао као злоупотребу овлашћења. Такође, суд је утврдио да је истог дана када су достављене профактуре првоапелант издао налог банци за плаћање у износу од 7.620.300,00 КМ.

81. Даље, Суд БиХ је закључио да је првоапелант злоупотријебио овлашћење одговорног лица у правном лицу када је располагао новцем за који је знао да је стечен претходно учињеним радњама, те у вези с тим незаконитим налогом за повећање благајничког максимума. У току доказног поступка посебно је проблематизована готовинска исплата новца у износу од 100.000 КМ с трећеапелантовог рачуна на име благајничког максимума, што је суд квалификовао као радњу злоупотребе предузету с циљем располагања коришћу оствареном из незаконите јавне набавке респиратора. Како је Суд БиХ навео, Тужилаштво је ту радњу неправилно квалификовало као обиљежје самосталног кривичног дјела прања новца. Суд је на основу исказа службенице банке Л. К. утврдио да је првоапелант 27. априла 2020. године подигао новац у готовини у износу од 100.000 КМ. На основу исказа свједокиње В. К., књиговође, суд је утврдио да је првоапелант кћерки В. К. путем e-maila наложио да сачини одлуку о повећању благајничког максимума за правно

лице на износ од 120.000 КМ, те да одлуку датира с даном 27. април 2020. године. Надаље, наложио је да сачини одлуку о расподјели тих новчаних средстава за наводни откуп малина, што је она и урадила. Исказ тог свједока, како је суд навео, кореспондира са садржајем записника о инспекцијском надзору, о којем је говорио свједок А. М. Тај свједок је казивао да је почетком априла благајнички максимум био 20.000 КМ, а затим постоји одука о подизању на 120.000 КМ, при чему је хемијском оловком уписан мјесец април, док то није случај с осталим одлукама.

82. Одбрана је заступала тезу да је спорна готовина на име тзв. благајничког максимума у конкретном случају исплаћена управо с циљем авансирања кооперанта у вези с откупом малина. О томе се на главном претресу изјаснио првоапелант. Запосленик банке је такође навео да су то били разлози које је првоапелант навео приликом подизања новца.

83. Суд је указао да је првоапелант као одговорно лице у правном лицу, чија је основна дјелатност „остала прерада и конзервисање воћа и поврћа“, имао право да у складу с Уредбом о условима и начину плаћања готовим новцем Републике Српске новац из благајне троши у ту сврху. Међутим, суд је навео да је та теза остала на нивоу претпоставке, што су потврдили вјештак С. Ј. и свједок А. М., а што је констатовано и у записнику о инспекцијском надзору.

84. Суд је закључио да је првоапелантов налог за повећање тзв. благајничког максимума у оптуженом правном лицу био незаконит. Суд БиХ није могао да прихвати првоапелантову тврдњу да је већу количину новца која је у том тренутку била на рачуну његовог правног лица видио искључиво као прилику за повећање броја кооперанта, па самим тим и промета и добити, те да је то био једини разлог због чега је и подигао износ од 100.000 КМ. Истинитост првоапелантових навода о мотивима због којих је подигао наведени новац, а који би се евентуално могли цијенити у контексту „других услова“ који су од утицаја за потребе држања готовог новца у благајни, на које је указао и свједок А. М., у додатну сумњу доводи чињеница да је првоапелант, иако је већ претходно подигао износ од 100.000,00 КМ, наложио књиговођи да сачини одлуку о благајничком максимуму од 120.000 КМ. Истовремено је наложио да се сачини одлука о расподјели тих средстава на наводни откуп малина, а које одлуке нису гласиле ни на једног другог кооперанта осим првоапеланта лично.

85. Суд је размотрио питање готовине у износу од 87.000,00 КМ, која је по потврди о привременом одузимању предмета изузета из благајне правног лица и депонована у КДП Суда БиХ. Суд је закључио да одузети новац представља преостали дио новца из благајне правног лица који је подигнут на име благајничког максимума.

86. Суд БиХ је, како је навео у пресуди, ван разумне сумње утврдио да је првоапелант у својству одговорног лица трећеапеланта, поступајући у име, за рачун и

у корист трећеапеланта, злоупотријебио своја овлашћења, те радњама описаним у осуђујућем дијелу изреке пресуде остварио сва битна обиљежја кривичног дјела злоупотребе положаја или овлашћења из члана 383 КЗФБиХ, у вези са чл. 31 и 55 КЗФБиХ. Исто је утврђено за правно лице које је располагало противправно оствареном имовинском користи коју је у име, за рачун и у корист правног лица остварио првоапелант као директор правног лица на основу личног одобрења. Тај закључак суда својим тврдњама и спроведеним доказима одбрана није довела у разумну сумњу. Суд је утврдио да је првоапелант све радње починио с директним умишљајем. Даље је појаснио зашто се ради о продуженом кривичном дјелу злоупотребе. Суд је утврдио да је све наведене и претходно описане радње првоапелант предузео с другоапелантом и четвртоапелантом, уз одлучујући допринос извршењу дјела сваког апеланта, што, према оцјени суда, јасно указује на постојање свијести и воље код првоапеланта да дјелује заједно с осталим у остварењу недозвољеног циља, како би себи и трећеапеланту прибавио корист.

87. Даље, Суд БиХ се реферисао на трећеапелантову одговорност, односно указао је да је утврдио да је првоапелант као одговорно лице код трећеапеланта починио кривична дјела злоупотребе положаја или овлашћења у продуженом трајању једнако као и његово правно лице за које је утврђено да је располагало противправном имовинском користи, коју је у његово име, за рачун и корист остварио првоапелант. Даље се суд позвао на релевантне одредбе закона и указао да је након што је закључио да је трећеапелант починио продужено кривично дјело злоупотребе положаја и овлашћења од првоапеланта и трећеапеланта одузео имовинску корист прибављену кривичним дјелом.

Питање квалитета респиратора

88. Суд БиХ је навео да је апелантима стављено на терет да купљена а затим испоручена опрема (респиратори) „не посједује ни минимум квалитета“. Дакле, суд је, како је навео у пресуди, био у обавези да разјасни оптужне тврдње да ли су набављени респиратори за које је одвојено десет милиона КМ буџетског новца били намијењени за третман и лијечење тежих пацијената обољелих од COVID-19, односно да ли су квалитетом одговарали за лијечење у интензивној њези. Надаље, поставило се питање да ли су, уколико су набављени такозвани мобилни респиратори за крађу употребу, апеланти прије, током или након набавке респиратора били свјесни чињенице да су набављени респиратори слабијег и скромнијег квалитета и да немају потребне функције за лијечење пацијената обољелих од COVID-19 који су у критичном стању. Поставило се питање да ли су апеланти били тога свјесни и вољни да се набаве и лошији респиратори, па тако и јефтинији, који би се представили као висококвалитетни и скупље плаћени, па да апеланти противправно прибаве разлику у цијени, задрже је и подијеле између себе као припадници групе. За суд је било питање да ли је унапријед, прије

одлуке о набавци респиратора и покренутог поступка, било утврђено која врста медицинских респиратора се треба набавити, с којим техничким карактеристикама и могућностима, у којој количини и ко је био у обавези да та питања јавне набавке претходно утврди и дефинише.

89. Суд БиХ је навео да је Завод за јавно здравство у Плану потреба планирао набавку 300 респиратора „за дјецу и одрасле“, без даљњих карактеристика. Постављени критеријум „набавка респиратора“ подразумијевао је, како је навео Суд БиХ, да ће техничка својства бити дефинисана и прецизирана кроз процедуру јавних набавки. Како је Суд БиХ даље навео, за одређивање типа и врсте „респиратора за дјецу и одрасле“ био је неизбјежан стручни ангажман и укључивање медицинских радника, поготово из области анестезиологије. Незаконит поступак јавне набавке, који је спроведен у конкретном предмету, без стручних лица или органа у складу с релевантним одредбама закона које је Суд БиХ навео, с одабраним правним лицем чија је основна дјелатност „прерада воћа и поврћа“, према закључку Суда БиХ, резултирао је куповином 100 респиратора „проблематичног квалитета и ограничене употребе“.

90. Потврду тих навода из оптужнице Суд БиХ је утврдио из налаза и мишљења вјештака И. С. Суд БиХ је прихватио тај налаз и мишљење, те је оцијенио да је објективан и дат у складу с правилима струке, као и да се ради о високостручном лицу, пензионисаном професору Медицинског факултета, доктору медицине, специјалисти из области анестезиологије, с богатим теоријским и практичним знањем и искуством у раду с респираторима. Даље, суд је закључио да тај вјештак располаже потребним стручним знањем па приговор одбране да се И. С. не налази на листи сталних судских вјештака за суд није био од значаја. Ни остали приговори одбране које је суд навео нису довели у питање сачињени налаз и мишљење. При томе, суд је навео да су одбране имале прилику отклонити све недоумице око налаза и мишљења, те да је вјештак непосредно саслушан на главном претресу и да је саслушање трајало пуна три рочишта.

91. Закључак наведеног вјештака потврдио је и страни експерт Л. П. При томе, суд је навео исказе свједока одбране који те закључке нису довели у сумњу и који су навели да је те респираторе могуће користити и за лијечење пацијената с тежом клиничком сликом. Такође, суд је указао на свједочење А. К. М., докторице с Клинике за анестезију и реанимацију, шефице Клинике за анестезију и реанимацију, која је свједочила о употреби тих респиратора на клиници. Она је изјавила да су се респиратори користили најчешће за неинвазивну вентилацију, те да су пацијенте с најтежим компликацијама стављали на друге респираторе. Даље, суд је указао да је Тужилаштво на околност квалитета респиратора спровело вјештачење, а одбрана је покушала исказима свједока побити налаз вјештака, што, према оцјени суда, није било довољно. Суд БиХ је указао на комуникацију, односно садржај комуникације

путем апликације *Viber*, те закључио да је четвртоапелант након набавке постао свјестан да набављени респиратори не одговарају сврси.

92. Међутим, суд није закључио да су апеланти у почетку имали намјеру да набаве респираторе слабијег квалитета. Првоапелант је био у заблуди у погледу квалитета респиратора због изјаве К. М. да се ради о комбинованим респираторима, али да га то не оправдава, како је суд навео. Првоапелант је те чињенице требао провјерити код надлежних стручних лица и институција. Суд је утврдио да су апеланти, након извршене уплате крајњем добављачу, постали свјесни чињенице да се ради о неодговарајућим респираторима. Стога је закључио да постоји њихова одговорност, првенствено првоапелантова и другоапелантова, јер су закључили уговор без претходне спецификације стручних лица и органа. Осим тога, утврдио је и одговорност четвртоапеланта који је имао пресудну улогу у одабиру првоапеланта и његовом незаконитом фаворизовању. Суд је закључио да управо чињеница да је утрошено десет милиона буџетског новца намијењеног за спашавање живота и заштиту здравља грађана током пандемије набавком 100 „већински погрешних респиратора“ потврђује да се није смјело одлучити да набавку тако високо технички и технолошко софистицираних медицинских уређаја врши правно лице чија је основна дјелатност „остала прерада и конзервисање воћа и поврћа“, које није регистровано ни стручно оспособљено за увоз медицинске опреме. То је било и у супротности са законским прописима о увозу и промету медицинских средстава, те противно одредбама Закона о јавним набавкама, те одлуци Владе Федерације да се тако нешто може повјерити само здравственим установама које у тим ситуацијама једино могу одступити од одредби Закона о јавним набавкама позивањем на члан 10 Закона.

93. У односу на прибављену корист и причињену штету **с**уд је пошао од самог кривичног дјела. Суд БиХ је навео да је посљедица тог кривичног дјела угрожавање службене и одговорне дужности. Суд је имао у виду специфичне околности настале појавом коронавируса. Даље је суд указао да су апеланти у приватним контактима уговарали предмет јавне набавке па је приступио анализи користи код тих кривичних дјела. Суд је закључио да је незаконита свака корист која је произашла из предметног уговора који је у основу имао незаконитост. Четвртоапелант и другоапелант су, како је суд утврдио, дали привилегију првоапеланту у послу јавне набавке за посао који редовним путем не би могао добити, чиме су причинили штету, док је првоапелант остварио и извјесну корист, али и нанио штету за трећеапеланта, закључујући фактички незаконит уговор који је спровео преко правног лица. Након спроведеног доказног поступка утврђено је да је тим кривичним дјелом, и то у односу на довршену незакониту набавку респиратора, стечена корист и да је причињена штета. Суд није утврдио да је из доказане незаконите јавне набавке медицинске заштитне опреме било ко стекао било какву корист. Такође, Суд БиХ је навео да је у цијелости прихватио исказ

саслушаног свједока оптужбе К. М. као истинит па закључио да није доказано да је било који апелант, па тако ни првоапелант, примио дар за који је утврђено да је пристао да га прими или био „почашћен“ приликом уговарања и реализације набавке тих респиратора.

94. Дакле, поставило се питање тачне, одређене или приближно одредиве висине остварене добити и користи, те питање висине штете која је тим злоупотребама нанесена буџету Федерације, федералном здравству и грађанима Федерације.

95. Након спроведеног поступка суд није могао тачно да утврди висину користи коју су апеланти злоупотребама положаја и овлашћења и одговорности омогућили првоапеланту. Такође, Суд БиХ није могао, како је навео у пресуди, да утврди да ли је првоапелант додатно себи прибавио корист незаконитом реализацијом набавке 100 респиратора. Висина прибављене користи није могла бити утврђена због начина на који је реализована та незаконита јавна набавка. Због начина на који је спроведен поступак јавне набавке, трећим лицима, јавности, и посебно Суду БиХ остала је непозната тачна разлика између набавне и продајне цијене робе, тј. медицинских респиратора. Таквим поступањем се, према мишљењу суда, омогућило нетранспарентно стицање користи у што већем износу јер се првоапеланту оставила могућност да таквим уговарањем оствари екстра добит присвајањем разлике између стварне набавне и уговорене продајне цијене медицинских респиратора, која је јавности и трећим лицима била непозната.

96. Суд је стога могао да констатује да је најнижа висина имовинске користи коју је првоапелант прибавио за себе и правно лице преостали износ новца који је затечен на рачуну његовог правног лица након што је окончан поступак те јавне набавке. Тако је суд закључио да је имовинска корист коју је првоапелант прибавио за себе и своје правно лице управо онај износ наведен у изреци пресуде „не мање од 694.747,78 КМ“, а тај износ је утврђен на основу прихваћеног вјештачења, које је предложила одбрана.

97. Суд БиХ је сматрао да закључени купопродајни уговор у конкретном случају сам по себи представља корист и тиме остварен облик, док питање разлике стварне вриједности робе и висине присвајања, те фиктивног увећања вриједности на штету уговорног органа и буџета представља додатне околности код утврђивања степена кривичне одговорности и одмјеравања казне, поготово у односу на првоапеланта и трећеапеланта. Суд је навео да закључивањем незаконитог уговора и добит постаје незаконита, а била би законита да је уговор заснован на законитом основу. Тим чином добит фактички постаје корист по предметном кривичном дјелу. То што је првоапелант био привилегован је корист, односно добијање посла који иначе не би могао да добије је корист, па је стога и сваки новчани износ произашао из незаконитог посла корист, а она свакако прелази цензус предметног кривичног дјела.

98. Суд је указао на одговорност другоапеланта и првоапеланта који нису смјели закључити купопродајни уговор а да претходно стручна лица не утврде спецификације. Међутим, одговорност је и четвртоапеланта који је имао посредну улогу приликом одабира првоапеланта. Надаље, суд је указао да се апелантима ставља на терет да су злоупотребама својих службених положаја и овлашћења умишљајно прибавили корист, а не да су намјеравали причинити штету другом, па штета, како је суд навео, није битно обиљежје кривичног дјела, већ околност коју је суд цијенио као посљедицу кривичног дјела приликом утврђивања степена одговорности и одмјеравања казни. Суд је указао на формалан почетак јавне набавке респиратора доношењем одлуке о изузећу, без стручне провјере која је повјерена неквалификованом првоапеланту, на шта је утрошено десет милиона буџетског новца, чија употреба може бити веома опасна по животе и здравље пацијената, али који нису ни бескорисни. Коначно, суд је навео да је радњама апеланата несумњиво причињена штета буџету Федерације, здравственим установама у Федерацији и здравственом систему Федерације, у коначници и грађанима Федерације набавком предметних медицинских респиратора, а та штета је била евидентна током пандемије, али и након ње.

99. У првостепеној пресуди Суд БиХ се реферисао на надлежност, па је указао на члан 23 ЗКП-а, односно на приоритет суђења пред Судом БиХ, ако је за нека од више почињених дјела надлежан тај суд. Даље је навео да је утврдио да су апеланти починили кривична дјела за која је надлежан „други суд“. Ипак, због већ успостављене надлежности није се прогласио ненадлежним за кривична дјела прописана у КЗФБиХ, већ је пресудио. Суд је навео да није дозвољена комбинација два материјална закона, па је апеланте осудио према одредбама КЗФБиХ.

100. Одбране су истакле приговор законитости доказа одузетих током истраге наводећи да је Тужилаштво приступило претресању покретних ствари, а није приложило доказе о отварању одузетих предмета, у складу са чланом 71 ЗКП-а, и да лица од којих су одузете ствари нису обавијештена о отварању. Суд БиХ је закључио да су истакнути приговори неосновани. Анализирајући садржај материјалне документације која је сачињена приликом реализације наредби за претресање, Суд БиХ је утврдио да је на сачињеним записницима назначено да су за предмете који су пронађени приликом претреса издате потврде о њиховом привременом одузимању. Увидом у садржај тих потврда, суд је установио да су таксативно пописани и спецификовани предмети који су одузети (укључујући и одузете телефонске уређаје и рачунаре који су идентификовани по серијским бројевима, IMSI бројевима и сл.), а што су личним потписом, без примједби, потврдила и лица од којих су предмети одузети. Уважавајући чињеницу да су одузети предмети таксативно побројани и у довољној мјери идентификовани у записницима и/или на издатим потврдама, а записнике и потврде су потписала лица од којих су предмети одузети без примједби, те да из записника о претресању покретних ствари, у смислу

члана 51 ЗКП-а, произлази поновна идентификација предмета, која се у потпуности поклапа с идентификацијом из потврда о привременом одузимању, отклања се свака разумна сумња у погледу њихове аутентичности и вјеродостојности, те обезбјеђује очување тзв. ланца истовјетности предмета, а што је суштински циљ одредбе члана 71 ЗКП-а. Према ставу Суда БиХ, процедуралне мањкавости о (не) поштовању те одредбе по аутоматизму не доводе до незаконитости доказа уколико је из свих околности конкретног случаја неспоран квалитет доказа, односно уколико поузданост и тачност прибављених доказа није доведена у питање. У том погледу, Суд БиХ је указао да не би имало смисла издвајати поуздане доказе због евентуалне процедуралне мањкавости ограниченог значаја, а нарочито уколико би се радило о таквој мањкавости која не доводи у питање читав ток прибављања доказа. Исти је закључак у вези с приговором који се односи на спроведене радње претресања, те необавјештавање о радњи претресања само по себи не доводи у питање њену законитост.

101. Приговор одбране да уз оптужницу нису приложене копије записника судије за претходни поступак, у складу са чланом 56 став 2 ЗКП-а, због чега је оспорена законитост радње претресања, суд је цијенио неоснованим. Суд БиХ је извршио увид у доказе на које је одбрана указивала па је утврдио да су претресе покретних ствари (четвртоапелантовог телефона и телефона Х. Г.), затим службених просторија ФУЦЗ-а, трећеапелантове канцеларије и првоапелантове куће извршила овлашћена службена лица на основу наредби за претрес, по усменом одобрењу судије за претходни поступак, у складу са чланом 56 ЗКП-а. Сачињени су записници а одузети предмети пописани и побројани, те су издате потврде о привременом одузимању предмета. Након што је утврдио да је судија за претходни поступак телефонски одобрио издавање наредби за претрес, Суд БиХ је извршио увид у истражни дио списа и увјерио се у постојање службених забиљешки, како је прописано чланом 56 став 2 ЗКП-а.

102. Даље, одбране су указивале да нису испуњене законске претпоставке да се И. С. саслуша као вјештак јер је вјештак с тужиоцем прије доношења наредбе о спровођењу истраге ушао у просторије ФУЦЗ-а с налогом да прегледа респираторе, а без судске наредбе за претрес простора ФУЦЗ-а. Суд БиХ је нашао да је тај приговор неоснован и дозволио саслушање вјештака као свједока. Суд БиХ је указао да се није радило о незаконитом претресу, како одбрана указује, већ о законитој радњи прегледа, у складу са чланом 219 у вези са чланом 218 ЗКП-а. Из забиљешке произлази да су лица у просторијама ФУЦЗ-а тражила да се изврши преглед респиратора. Суд даље наводи да је лице Н. К. отворило складишни простор, да су отворена три пакета с респиратором, фотографисали су се њихови дијелови и затим је простор напуштен. Дакле, отварање пакета је извршено због фотографисања, нико се није успротивио уласку у просторије, већ је

приступ омогућен и преглед извршен. Ради се о једном од овлашћења овлашћених службених лица, које им је додијељено у складу са чланом 219 ЗКП-а и које није условљено издавањем наредбе. Такође, чињеница да је преглед извршен прије него што је донијета наредба за претрес није сметња за саслушање вјештака јер је наредба за претрес интерни акт Тужилаштва.

103. Такође, Суд БиХ је одбио приједлог другоапелантове одбране којим је затражено издавање наредбе Министарству финансија ФБиХ за достављање података од привредног друштва CORE д.о.о. Сарајево, које с Федералним министарством финансија има закључен уговор о функционалној подршци за апликацију за трезорско пословање ORACLE. Суд је оцијенио да су подаци чије је достављање тражила одбрана довољно разјашњени спроведеним доказима оптужбе, а посебно саслушањем свједокиње Н. Ф., која је описала процедуру уноса података у трезорску апликацију, те разложно и увјерљиво објаснила када је и на основу чега у ту апликацију унијела информације које су се тицале куповине 100 респиратора.

Издвојено и објављено мишљење предсједника вијећа

104. Уз првостепену пресуду први пут је јавно објављено издвојено мишљење судије Б. П., предсједника трочланог вијећа које је одлучивало у предмету. Судија Б. П. је изнио своје неслагање с пресудом. Из његовог мишљења, које је достављено уз одлуку и на које се апеланти у апелацијама позивају, произлази сљедеће.

105. Одлука већине, према мишљењу судије Б. П., конституише „нови животни догађај" с потпуно новим субјективним елементима појединачних радњи извршења. Апеланте не повезује подјела имовинске користи као заједнички циљ и окосница потврђене оптужнице, већ се другоапеланту и четвртоапеланту ставља на терет да су злоупотребом овлашћења прибавили корист првоапеланту и трећеапеланту. Према мишљењу судије Б. П., тако се изашло ван чињеничног описа оптужбе и доказа који су у претежној мјери извођени. Апелантима се на терет ставио потпуно нови опис радњи извршења, те је дошло до нарушавања објективног и субјективног идентитета оптужнице. Независно од тога, према мишљењу судије Б. П., оптужница није понудила доказе који задовољавају стандард ван разумне сумње, што даље детаљно објашњава.

106. Судија Б. П. је указао да је истрага у наведеном случају покренута на основу новинског текста. Тужилаштво је, како то судија наводи, наметнуло наратив да респиратори нису употребљиви за интензивну његу. Медији су одржавали тужиочев наратив како би се у јавности стекла представа о кривици оптужених. Сви напори оптужбе да докаже криминалне намјере оптужених остали су неувјерљиви и на нивоу претпоставки.

Другостепена пресуда

107. Пресудом број С1 2 К 039029 23 Кж 3 од 2. новембра 2023. године одбијене су као неосноване жалбе апеланата и потврђена првостепена пресуда.

108. Суд БиХ је указао да је оптужница обухватала (и) кривична дјела из надлежности државног законодавства, што оправдава позивање првостепеног суда на одредбу члана 23 ЗКП-а. Чињеница да је првостепени суд донио одлуку којом је оптужене ослободио оптужбе за кривична дјела из КЗБиХ не искључује по аутоматизму надлежност Суда БиХ. Да се суд у моменту доношења одлуке којом оптужене ослобађа одговорности за кривична дјела из државног законодавства прогласио ненадлежним, повриједио би процесни закон и учинио правоснажно пресуђеном ствари дио одлуке на коју тужилац има право жалбе. Тужилаштво је изјавило жалбу на ослобађајући дио пресуде, између осталог за кривична дјела из државног законодавства, што потврђује да је суд надлежан све док Тужилаштво стоји иза оптужбе која у себи садржи основ за надлежност Суда БиХ.

109. Одбрана је приговарала законитости доказа јер је пресуда заснована на одређеним доказима за које није поштована непосредност, односно који нису изведени на главном претресу. Ради се о писму анестезиолога и о доказима за које је суд, како је навео у првостепеној пресуди, извршио увид у истражни дио списа (види тачку 101 одлуке). Писмо анестезиолога које је поменуто у побијаној пресуди у исказу свједокиње А. К. М., те које је цитирано у фусноти, како је навео Суд БиХ, безначајно је за одлуку о кривњи апеланата. Суд БиХ је навео да се ниједна одлучна чињеница није доказивала тим писмом. Даље, Суд БиХ је навео да истражни дио списа представља дио судског списа. Ради утврђивања законитости доказа који су изведени на главном претресу увидом у тај дио није се одступило од принципа непосредности. Закључак првостепеног суда у вези с отварањем предмета и примјеном члана 71 ЗКП-а Суд БиХ је цијенио правилним.

110. У односу на вјештачење И. С., те приговор одбране да се ради о незаконитом доказу који је „плод отровне воћке“, Суд БиХ је навео да се првостепени суд изјаснио о том приговору те је потврдио закључке.

111. У односу на прекорачење оптужнице, Суд БиХ је руководећи се истакнутим приговорима сваког од апеланата пошао од питања сврхе заштите кроз постојање забране прекорачења оптужбе. Суд БиХ је навео да је упоређивањем изреке побијане пресуде и оптужбе утврдио да је првостепени суд у цијелости остао у оквирима оптужбом постављених инкриминисаних радњи. Изреком пресуде апелантима није стављено на терет нешто од чега нису имали прилику да се бране. Суд БиХ је указао да је право суда да врши измјену и прецизира, а што проистиче из свестраног претресања предмета и јасног изношења одлуке, у складу с правилима идентитета пресуде и оптужбе. Суд БиХ је до истог закључка дошао у погледу свих жалбених

приговора апеланата, којима се имплицира наводно прекорачење оптужбе, а у вези с тим и повреда права на одбрану. Посебан осврт је дат на приговор који се тиче штете и користи. Суд БиХ је закључио да првостепени суд није починио битну повреду поступка када је штету умјесто у износу не мањем од 10.530.000,00 КМ означио у неутврђеном износу, о чему се детаљно изјаснио. Дјело као такво постоји и с наводима о износу не мањем од 10.530.000,00 КМ, једнако као и с наводима о неутврђеном износу штете, што је једино битно с аспекта разматрања питања прекорачења оптужбе.

112. Суд БиХ је навео да је првоапелантова одбрана у односу на прекорачење оптужбе тврдила да је он осуђен за кривично дјело које му се није стављало на терет. Стога је Суд БиХ, како је навео, приступио јединoм начину рјешавања дилеме о том питању, те упоредио записнике о испитивању првоапеланта као оптуженог, оптужницу те изреку првостепене пресуде. Суд БиХ је утврдио како је првоапеланту „предочен чињенични супстрат основа сумње током истраге, који је у истом обиму касније преточен у оптужни акт [...], док првостепени суд изреком своје пресуде није изашао из оквира инкриминисаног догађаја“ нити првоапелантових радњи. Како је навео Суд БиХ, првостепени суд је вршио одређена прилагођавања и интервенције с обзиром на то да није доказана одговорност апеланата у оквиру групе и удруживања. Првостепени суд је, у складу са законом, прецизирао одговорност апеланата, али искључиво у обиму какав им је био познат од почетка. Таквим прецизирањем остао је ненарушен идентитет стварног догађаја и нису мијењане чињенице које представљају битна обиљежја инкриминисаног кривичног дјела, у обиму и начину с којим је првоапелант упознат од самог почетка поступка. Исти закључак је изнио у погледу другоапеланта.

113. Четвртоапелант је истицао да је изрека пресуде неразумљива суштински указујући да је ослобођен за кривична дјела без чињеничног описа, посљедично чему је немогуће преиспитати и законитост осуђујућег дијела пресуде. Иако је констатовао недостатак у чињеничном опису ослобађајућег дијела изреке пресуде у односу на поједине инкриминације, Суд БиХ је навео да тиме није контаминиран осуђујући дио пресуде. Остајући у границама инкриминисаног догађаја, првостепени суд је, како је навео Суд БиХ, донио ослобађајућу пресуду за правне квалификације које није нашао доказаним у инкриминацијама којима су се стекла само обиљежја кривичног дјела злоупотребе положаја или овлашћења. Тиме је потпуно ријешио предмет оптужбе. Упоређивањем диспозитива оптужнице и пресуде Суд БиХ је закључио да нити једна инкриминисана радња није остала неријешена. Суд БиХ је испитао наводе одбрана да није описана саизвршилачка дјелатност, да није видљив саизвршилачки основ и да нема описа саизвршилаштва, да је саизвршилаштво описано као помагање односно као удруживање ради чињења кривичних дјела. Суд БиХ је навео да су апеланти, свако у свом домену, дјеловали у сврху предузимања радњи које су описане и квалификоване као злоупотребе сваког од апеланата с

аспекта њихове позиције. Стога, *modus operandi* предметних кривичних дјела, у конкретном случају, имплицира саизвршилачку дјелатност јер је већ *prima facie* анализом изреке побијане пресуде јасно да је сваки од апеланата имао јасно дефинисане радње у домену свог поступања, те да радње, једна без друге, не би могле наћи епилог у коначном циљу због којег су предузимане. Суд БиХ је навео да се у погледу тог закључка водио и волунтаристичком компонентом, која је дио заједничке намјере, одлуке да се дјело оствари, а резултат дјела остварује се као неопходна посљедица самог поступања. Намјера је, према мишљењу Суда БиХ, јасна из самих радњи и оствареног циља, а самим тим и допринос сваког од апеланата.

114. Суд БиХ закључује да, у контексту предметних инкриминација, првостепени суд када помиње „помагање“ то не чини у контексту облика саучесништва, већ помагања као одлучујућег доприноса кроз саизвршилаштво. Даље, Суд БиХ је указао да пресуда није контрадикторна када се у ослобађајућем дијелу помиње да „нема доказа о заједничком дјеловању на начин како то поставља оптужба“. У том дијелу ради се о „заједништву“ у контексту недоказаног кривичног дјела удруживања ради чињења кривичних дјела, а не у контексту саизвршилаштва.

115. Суд БиХ је оцијенио неоснованим наводе да је изрека противрјечна разлозима пресуде. Првостепена пресуда, како је суд навео, даје јасан обим одговорности. Суд БиХ је подржао закључак првостепеног суда да је четвртоапелант управо фаворизовањем првоапеланта, те ступањем у контакт с њим приватним везама договарао предмет уговорног односа и учествовао у реализацији незаконите набавке, све у првоапелантову корист. У првостепеној пресуди је наведено да је четвртоапелант прекорачио овлашћења ступивши у контакт с првоапелантом, а надаље је своја овлашћења искоришћавао, све с циљем јасног и ван разумне сумње доказаног циља, који је проткан умишљајем и намјером.

116. Суд БиХ није утврдио контрадикторности између изреке и образложења по основу питања поступања другоапеланта супротно члану 10 Закона о јавним набавкама. Суд БиХ је потврдио закључак првостепеног суда да поступање супротно члану 10 Закона о јавним набавкама представља погрешан пут јавне набавке, о чему се суд изјаснио у пресуди, износећи другоапелантов умишљајни аспект у одабиру очигледно неквалификованог првоапеланта за тај посао.

117. У односу на одређеност радњи извршења, односно приговор да нису описани бланкетни прописи, Суд БиХ је навео да је изреком побијане пресуде, а и у самом образложењу, јасно одређено својство апеланата. Из описа радњи јасно може да се уочи зашто поједини аспекти дјеловања апеланата представљају кршење бланкетних прописа. Суд БиХ је указао на битност бланкетних прописа у контексту кривичног дјела злоупотребе положаја или овлашћења. То су прописи којима се једном лицу даје у повјерење обављање службене или одговорне дужности. Описом односно

навођењем прописа прецизира се својство таквог лица, а кршење представља свако поступање из којег је том лицу неспорно јасно да представља нарушавање додијељеног повјерења. Суд БиХ је навео да је у конкретном случају задовољен концепт бланкетног описа навођењем својства апеланата, из чега произлазе њихова овлашћења, док је у опису радњи и тока инкриминисаног догађаја, те образложењу у том контексту ван разумне сумње јасно указано и утврђено као доказано да су апеланти прекршили правила службе, свако у свом домену. Суд БиХ је такође навео да четвртоапелантова одбрана није указала из којег разлога су битне наводно измијењене одредбе бланкетног прописа. Нити једна измјена, како је навео Суд БиХ, не предвиђа оправдање за предузимање радњи на начин како су оне предузете у конкретном инкриминисаном догађају. Даље, у односу на четвртоапелантов навод да суд није цијенио низ доказа одбране, Суд БиХ је истакао да је првостепени суд навео довољно јасне и у свему прихватљиве разлоге за своје ставове и чињенична утврђења, ослањајући се на релевантне доказе који поткрепљују став који је заузео.

118. Суд БиХ је испитао првоапелантове жалбене наводе којим се указивало да нема елемената кривичног дјела злоупотребе положаја или овлашћења, те је закључио да су ти наводи неосновани. Како је навео Суд БиХ, у изреци побијане пресуде је прецизно наведено првоапелантово својство. Регистрација правног лица на подручју ентитета Републике Српске не имплицира било какву контрадикторност у односу на одговорност првоапеланта као одговорног лица у правном лицу за радње које се по мјесту почињења имају квалификовати према КЗФБиХ. Према ставу Суда БиХ, појам „одговорно лице у Федерацији“ подразумијева да уопштено постоји одговорност одређеног лица у правном лицу и да је оно одговорно када су такве радње извршења предузете на подручју Федерације БиХ. Чињеница да је правно лице регистровано према одредбама закона који важе по сједишту предузећа не екскулпира за радње почињене на подручју другог ентитета. Суд БиХ је надаље навео да је из дијела првостепене пресуде, у којем се истиче првоапелантово својство, очигледно да је он био једини члан управе правног лица, те да, с обзиром на такву његову позиционираност, јасно произлази његова одговорност за пословање правног лица, које се не може злоупотребљавати у привредном пословању. Суд БиХ је указао да првоапелант као одговорно лице у правном лицу сноси одговорност за процесе рада и пословање правног лица, па чињеница да је он такво правно лице фактички искористио за учествовање у незаконитој набавци предмета неспорно имплицира његове радње и одговорност.

119. У погледу жалбених навода који се односе на разлику између објављене пресуде и писменог отправка, Суд БиХ је најприје указао да се не ради о противрјечности и неразумљивости пресуде, како је одбрана истицала. Даље, Суд БиХ је навео да је упоређивањем званичног записника с објаве пресуде, који представља изворник, у складу са чланом 254 ЗКП-а, с писменим отправком првостепене пресуде утврдио да не постоји повреда. Уз даљња објашњења Суд БиХ је закључио да постоје

потпуна сагласност чињеничног описа дјела из изворника пресуде констатованог на записник о објави пресуде, који су потписали предсједник вијећа и записничар, и писано израђене пресуде. Суд БиХ није занемарио наводе одбране који указују да су приликом усменог саопштавања одлуке поједини дијелови испуштени. Позивајући се на члан 286 став 2 ЗКПБиХ, суд је закључио да пропуст судије да прочита поједине дијелове изворника не доводи облигаторно до незаконитости и неправилности побијане пресуде.

120. У односу на навод одбране да је путем медија вршен утицај на суд, Суд БиХ је, између осталог, навео да је изостао навод којим се конкретизује „наводно прејудицирано поступање […] чланова првостепеног вијећа". Према ставу Суда БиХ, „остаје непознато" да ли они уопште били упознати с медијским написима, те се указује на професионализам и непристрасност као услов за обављање судијске функције. Суд БиХ је такође навео да је првостепени суд своју одлуку донио искључиво на основу понуђених доказа и у складу са законом, објективно и непристрасно, дајући основано и аргументовано образложење.

121. Суд је испитао наводе сваког од апеланата у вези с погрешно и нетачно утврђеним чињеничним стањем, те је нашао да ти жалбени приговори нису основани, о чему се изјаснио указујући на битне дијелове жалби апеланата на које је одговорио. При томе, Суд БиХ је потврдио закључке првостепеног суда. Исто се односи на закључке првостепеног суда у погледу питања штете, користи, квалитета респиратора, као и утрошка средстава, о чему се Суд БиХ очитовао. Суд БиХ је потврдио и одлуку о казни и одузимању имовинске користи.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

122. Због обима свих апелација које су предмет ове одлуке Уставни суд је одлучио да најприје наведе заједничке наводе па затим оно што је значајније за сваку поједину апелацију.

Заједнички наводи

123. Сви апеланти су покренули питање правичности поступка, односно указују на повреду члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције. Повреду тог права апеланти виде у чињеници да им је судио ненадлежни Суд БиХ. Апеланти указују да је суд био надлежан за дјела прописана у КЗБиХ, али након првостепене пресуде, када су апеланти осуђени само за кривично дјело према КЗФБиХ, Суд БиХ није више био надлежан и требао је да уступи предмет надлежном суду. Такође, апеланти наводе да Суд БиХ није донио посебно рјешење о својој надлежности.

124. Даље, апеланти наводе да је суд прекорачио оптужницу, односно да је суд „прекомпоновао“ оптужницу и да их је осудио за дјело за које нису били оптужени, нити су у вези с тим дјелом саслушани. Из „прецизираног“ чињеничног описа, како апеланти наводе, произлазе сасвим нове радње кривичног дјела у односу на садржај оптужнице, као и лични субјективни однос апеланата у односу на наведено кривично дјело. Апеланти сматрају да је суд преузео улогу тужиоца, те је кориговао битне елементе кривичног дјела као што је умишљај, корист, штета и друго. Наиме, када је остало недоказано кривично дјело удруживања ради чињења кривичног дјела у вези с кривичним дјелима злоупотребе положаја или овлашћења, прања новца и друго, кориговањем оптужнице је нарушен њен идентитет.

125. Даље, апеланти указују на недостатак конкретизације радње кривичног дјела злоупотребе положаја или овлашћења, те у највећем дијелу апелација проблематизују управо тај дио као недостатак образложења за шта су осуђени. Такође, наводе да саизвршилачке радње нису јасно описане.

126. Апеланти оспоравају и начин на који је суд цијенио, односно није цијенио доказе, при томе указујући на бројне доказе одбране које суд није узео у обзир.

127. Апеланти указују на незаконитост доказа на којима се заснива пресуда. У вези с тим, наводе да је недостајала наредба о спровођењу истраге, наредба за претрес, а кутије с респираторима су отворене и респиратори фотографисани. Због наведеног оспоравају налаз вјештака И. С. који је радио анализу респиратора на основу њихових карактеристика. Такође, апеланти указују да није поступљено у складу са одредбом члана 71 ЗКП-а у вези с отварањем предмета који су одузети, односно позивања власника предмета.

128. Апеланти наводе и да изрека пресуде не одговара писменом отправку, те указују на садржај пресуде који је касније у писменом отправку попуњен одређеним одлукама, прописима и друго.

129. Апеланти, такође, истичу да другостепена пресуда није одговорила на важне жалбене наводе, те им је само формално дата могућност жалбе. Наводи о дискриминацији се своде на наводе о другачијем поступању Суда БиХ у другим предметима, на које се апеланти позивају, док првоапелант упоређује своју казну, одговорног лица у правном лицу, с четвртоапелантовом казном.

130. Сви апеланти сматрају да другостепени суд није адекватно испитао и одговорио на њихове жалбене наводе.

Повреда пресумпције невиности

131. Сви апеланти су указали на повреду права на пресумпцију невиности. Апеланти указују да се против њих водила медијска хајка, која је почела прије отварања

истраге, и то уз помоћ Тужилаштва, која је утицала на јавно мњење и, коначно, на судије. Иако су сви апеланти истакли тај навод, ипак је највише пажње том дијелу посветио четвртоапелант. Уставни суд ће, без обзира на то у којем обиму га је ко истицао, тај навод објединити за све апеланте. Наводи о повреди пресумпције невиности се могу подијелити у три групе.

Писање медија

132. Апеланти наводе огроман број новинских написа у којима су означени као „чланови криминалног удружења“, „респираторска мафија“, односно указују на писања у којима се наводи да су купљени „малина респиратори“, „малина респиратори убијају пацијенте“ и др. Ти написи су се појављивали у бројним новинским чланцима, на порталима и телевизији те су, како наводе, утицали на поштено суђење. Путем медија се слала порука о кривици апеланата, апеланти су „осуђени пред судом јавности“, чиме се „слала порука суду“. Апеланти указују на писање само једног дневног листа у којем се у току суђења помињала „респираторска мафија“ и „црнолисташ“, а наводе да се притисак „наставио и након другостепене пресуде у наслову истог дневног листа у којем је наведено: „Тајни адут [четвртоапеланта] и [С.]? Преко Ћемана и Палаврић желе срушити пресуду Суда БиХ у афери ‘респиратори’.“ Апеланти указују и на писања других медија „под утицајем одређених функционера“, у којима је објављен велики број чланака у вези с тим поступком.

133. Такође, апеланти указују на писање портала „Истрага“ који је, пет дана уочи објављивања првостепене пресуде, указао на „План тројке и ХДЗ-а БиХ: Осудити [четвртоапеланта], ослободити [Ј. М.] а, потом именовати Владу ФБиХ без Лендине сагласности“, у којем је такође наведено да „поступајући судија након пријетње новим црним листа[м]а заговара осуђујућу пресуду“.

Понашање Тужилаштва

134. Апеланти указују да је Тужилаштво већ на рочишту за одређивање притвора истакло да има „медија план“, те сумњају да су „поједини медији били укључени у медија план“, због начина на који су извјештавали. Апеланти наводе да је Тужилаштво, прије отварања истраге, објавило саопштење да су обавили вјештачење у којем је утврђено да респиратори не посједују ни минимум битних карактеристика потребних за лијечење пацијената обољелих од COVID-19 (текст под насловом „Тужилаштво БиХ запримило стручно вјештачење у оквиру предмета“ објављен 11. маја 2020. године на интернет страници Тужилаштва) са сљедећим садржајем:

> „Сви респиратори у предмету су лоцирани, евидентирани и извршено је стручно вјештачење. У налазу вјештака утврђено је да набављени вентилатори не посједују ни минимум потребних битних карактеристика за

адекватан третман пацијената у јединицама интензивне терапије, међу које спадају пацијенти обољели од COVID-19. Дакле, није препоручено коришћење ових вентилатора у јединицама интензивне терапије. Тим тужилаца Тужилаштва БиХ, од почетка рада на предмету 4. 5. ове године, када је Тужилаштво преузело предмет, предузео је цијели низ потребних радњи на утврђивању свих околности ове набавке и интензиван рад се свакодневно наставља. Путем института међународне правне помоћи прибављени су и прибављају се сви потребни подаци и информације о предметној набавци, врше се вјештачења и прегледи документације и тужилачки тим је у свакодневном и сталном контакту с полицијским и безбједносним агенцијама с којима ради на предмету. Тужилаштво БиХ о спроведеним активностима ће благовремено и тачно информисати јавност.“

135. Даље, апеланти указују на гостовање главне тужитељице на телевизији „која није негирала коментаре водитеља који су упућивали да је апелант крив“. У истој емисији спроведена је анкета с питањем „Ко је крив за аферу респиратори?“ и 59% гледалаца је одговорило да је крив четвртоапелант, на шта је водитељ прокоментарисао: „Значи, већ пресуђено.“

136. Апеланти наводе да је *Transparency International* у Извјештају о мониторингу процесуирања случајева корупције у БиХ за 2022. и 2023. годину запазио сљедеће: „Судови су у неким предметима пропустили да у складу са ЗКП-ом заштите свједоке од испитивања којим се застрашују, већ су то чинили тек по реакцији странака или бранилаца [наведен конкретан предмет]. Такође је наведено као проблематично када тужилаштво свједоку одбране говори како је изјавио осумњичени у другом предмету, чиме се ствара притисак на свједока [указујући на конкретан предмет]“. Апеланти указују да је на то реаговала првобитна предсједница првостепеног вијећа Ц. Б. која је позвала Тужилаштво „на професионализам, морал и етику, указујући на информације које се саопштавају јавности а нису тачне“.

Понашање суда

137. Апеланти даље указују да је суд у пресуди навео писмо анестезиолога, које се појавило у медијима, али није спроведено као доказ у поступку. Даље наводе да су другостепену одлуку прво објавили медији, па су је након тога добили апеланти. Такође, апеланти истичу да је предсједник судског вијећа Б. П. тражио изузеће због притиска који се у јавности створио због тог предмета. Апеланти указују и на изјаву судије Б. П. који је указао на „медијски терор“, и то на начин како је о том случају извјештавао један медиј, као и на чињеницу да је тужиоце „Амбасада САД прогласила херојима.“

Амбасада Сједињених Америчких Држава

138. У току поступка на порталу „Inforadar.ba“ изашао је текст да је тужиоцу понуђено 2.000.000 КМ да изостави четвртоапеланта из оптужнице за респираторе, уз тврдњу да је та информација потврђена из извора блиских Америчкој амбасади. На писмо које је четвртоапелант упутио Амбасади САД да се очитује јер шутња директно утиче на његову пресумпцију невиности никада није одговорено. Тек након двије године, у вријеме трајања поступка, након што је четвртоапелант тужио наведени портал, тужилац се изјаснио да му никада није нуђен новац, али ту вијест је пренио мали број медија. Међутим, штета је учињена уз помоћ међународних званичника који су изјавама упућивали на апелантову кривњу, уз навођење саопштења из Амбасаде САД, односно амбасадора САД, која су изнијета у апелацији. Даље апеланти наводе да је „Америчка амбасада“ након подизања оптужнице тужиоце прогласила херојима мјесеца.

Изјаве високих функционера

139. Фахрудин Радончић, предсједник странке Савез за бољу будућност БиХ, као одговор четвртоапеланту на *Facebook* профилу (јули 2022. године) написао је: „Успјешни Бошњаци су приватизацијске и респираторске лопуже и убице, које су у најтежим временима послије агресије на БиХ имали довољно неморалности, покварености и нељудскости да милионски краду на неисправним респираторима и свјесно убијају људе који се боре за дах“, што су пренијели бројни медији.

140. Елмедин Конаковић, предсједник странке Народ и правда, послије доношења првостепене пресуде, 25. октобра 2023. године, изјавио је на телевизији: „Имамо Владу напокон, након што је пресуђени криминалац био на челу те Владе […], имамо функционалну Владу.“ Новинар је рекао да се ради о првостепеној пресуди, на шта је Конаковић одговорио: „За мене је то, ја га могу тако звати јер имам и очи и уши и видим шта човјек ради.“

141. Нермин Никшић, предсједник Социјалдемократске партије БиХ, у гостовању на телевизији је изјавио: „Очито је да је ту било одређених злоупотреба, очито је да су респиратори плаћени енормно и да ти респиратори не користе. Чак, ја сматрам да је већи злочин, дакле злочин је ако сте у тренутку када требате да осигурате, да се спашавају људски животи, да се спашавају животи грађана, ви покушали нешто ту да нешто ту, да шићарите и шићарили и овај, ловили у мутном да дођете до неког новца. Дакле, то је злочин, евидентан.“

142. Апеланти су навели и бројне друге изјаве које су дали Драган Човић, Маринко Чавара, Един Форто и Насиха Поздер.

Првоапелантови наводи

143. Првоапелант је осим повреде права на правично суђење указао и на повреду права из члана 7 Европске конвенције (кажњавање само по основу закона), као и на повреду права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције. Навео је да је оптужен за кривична дјела без конкретизације радњи. Даље указује да је осуђен по истом чињеничном супстрату по којем је ослобођен, и то за кривично дјело по правној квалификацији која му никада није предочена.

144. Првоапелант наводи да у односу на својство одговорног лица није образложено по основу којег законског или подзаконског прописа, односно акта је утврђено да је он „одговорно лице“ у трећеапеланту, те који је круг послова повјерен таквом лицу, на основу којег прописа и друго, а посебно по основу којег прописа се одређује својство одговорног лица у кривичноправном смислу. Наводи да је суд претпоставио круг одговорности у правном лицу и првоапеланта прогласио одговорним „апсолутно за све јер је 'власник' и лице одговорно за заступање“.

145. Првоапелант проблематизује „учињену, а забрањену комбинацију два закона“. Наиме, како наводи, осуђен је за кривично дјело које је прописано чланом 383 КЗФБиХ којим се захтијева да се својство одреди као „службено или одговорно лице у Федерацији“, док је његово својство одређено позивањем на члан 123 став 1 тачка 6 КЗРС. Првоапелант посебно наглашава да је суд измијенио чињенични опис и на више мјеста гдје се помиње првоапелант додао „у својству одговорног лица у правном лицу“. Суд је тиме, како истиче првоапелант, покушао да надомјести недостатак елемената кривичног дјела за које га осуђује јер оптужница није садржавала прецизирање његовог својства у смислу „одговорног лица у Федерацији БиХ“.

146. Даље наводи да се у изреци првостепене пресуде не описује нити наводи коју је од три алтернативно одређене радње извршења кривичног дјела апелант урадио. У другостепеној пресуди је наведено да је наводно искористио своја овлашћења, без навођења прописа. Због тога сматра да је чињенично стање произвољно утврђено. Првоапелант тврди да недостаје и трећи услов тог кривичног дјела – допуна његове бланкетне норме, јер се ради о кривичном дјелу бланкетног карактера. Због свега наведеног сматра да је пресуда неразумљива. Коначно, првоапелант наводи да није утврђено коме је прибављена корист, њему или трећеапеланту, што опет доводи у везу с измјенама у оптужници и пресуди. Првоапелант даље указује да постоји произвољност и у одлучењу о одузимању имовинске користи јер сматра да пресуде не садрже образложење зашто се корист одузима и од првоапеланта и од правног лица.

147. У односу на произвољно утврђено чињенично стање, произвољну примјену материјалног права и повреде принципа *in dubio pro reo* првоапелант је на 45 страница апелације, по тачкама оптужнице, анализирао и оспорио закључке суда о томе

да је био свјестан да поступа супротно закључку Владе, да је постојао „претходни договор“ за који сматра да није доказан те да није било тајности у препискама. Даље је навео да се не зна ко је лице „А.“ које није саслушано пред судом, те да је суд погрешно протумачио поруку која гласи „да ће имати добар посао, али се не наводи Влада или ФШЦЗ“. Затим анализира и оспорава закључак суда у вези са својом наводном несавјесношћу, те проблематизује закључак да су респиратори преплаћени а да је разлика цијене отишла у корист С. Л. Такође, наводи да није јасно како је суд дошао до закључка о неистинитом садржају фактуре, проблематизује закључке у вези с подизањем благајничког максимума и трошења новца, проблематизује закључак да је тражио упис правног лица у регистар итд. Све наведено апелант доводи у везу с начином оцјене доказа, при чему указује на одбијање доказа одбране, недостатке у образложењу пресуда, нејасноће и сл.

Другоапелантови наводи

148. Другоапелант је поред права на правично суђење навео и повреду права на дјелотворан правни лијек из члана 13 Европске конвенције и „право из члана 14 Европске конвенције и члана II/4. Устава Босне и Херцеговине“. Другоапелант најприје указује да је оптужница промијењена тако што је суд „конструисао нови догађај“. У вези с тим, указује на измјене „у подјели имовинске користи“.

149. Даље наводи да у оптужници није наведено који је документ другоапелант кривотворио, а суд је уредио тај дио тако што је у пресуду унио о којим документима се ради. При томе, другоапелант указује да није доказано како је кривотворио понуду трећеапеланта – продавца, нити је суд цијенио доказе одбране да није било кривотворења. Апелант наводи да је био оптужен зато „што није образложио одлуку о изузећу“, односно примјену члана 10 Закона о јавним набавкама, па наводи да је суд „сам одредио коју је то одредбу требао примијенити, односно указао на одредбу члана 21 Закона о јавним набавкама на коју се Тужилаштво није позивало“. Сматра да је тиме је повријеђен принцип *in dubio pro reo*.

150. Даље, другоапелант указује и на контрадикторност пресуде због изреке којом су осуђени за куповину 100 респиратора, док се у образложењу наводи да је набављено „100 већински погрешних респиратора“, а није разјашњено колико је то тачно било „погрешних“, а колико је респиратора „одговарало сврси“.

151. Другоапелант проблематизује и начин оцјене доказа, односно наводи да је суд цијенио налаз вјештака И. С. који „никада није радио вјештачење уређаја као у конкретном предмету“. С друге стране, суд није истакао све квалификације свједока, шефице Клинике за анестезију и реанимацију Клиничког центра у вријеме COVID-19 и која је објаснила зашто пацијенте, „а њих је било мало“, нису стављали на те респираторе. Даље, другоапелант указује да суд није дао одговор ко је тражио респираторе за лијечење COVID-19 код пацијената са средњом и

тешком клиничком сликом, те тврди да „нити једна болница није обавијестила надлежне да ти респиратори нису употребљиви“. Другоапелант указује да се није позвао на члан 10 Закона о јавним набавкама како би погодовао трећеапеланту, већ је тај члан „уобичајено примијењен“.

152. Такође, проблематизује закључак суда у вези с телефонским сазивањем сједнице ФШЦЗ-а за коју је припремио приједлог одлуке о набавци материјала, из којег није видљив предмет набавке. Апелант наводи да није он припремао нацрт одлуке, као и да није гласао на сједници, а да је одлука донијета једногласно, изузев апелантовог гласа.

153. Апелант проблематизује и датум плаћања по уговору, те указује на исказе свједока који су потврдили да је датум 3. април а не 2. април 2020. године. Даље апелант наводи да је суд одбио приједлог одбране за извођење доказа јер је свједокиња Н. Ф. „разјаснила ствари“. Међутим, наводи да је суд приликом писања пресуде промијенио своју одлуку. Апелант, такође, наводи да у пресуди није дато образложење за постојање наводне штете, умишљаја и намјере.

Трећеапелантови наводи

154. Трећеапелант, правно лице, углавном је истакао исте наводе као првоапелант.

Четвртоапелантови наводи

155. Четвртоапелант је поред повреде права на правично суђење навео и повреду права из чл. 7, 13, 14 и 17 Европске конвенције и повреду права из „чл. II/1, II/2, II/4. и VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине“, чл. 14 и 15 Међународног пакта о грађанским и политичким правима и чл. 3 и 4 тач. 12, 16, 19, 22 и 23 Директиве (ЕУ) 2016/343 Европског парламента и Савјета од 9. марта 2016. године о јачању одређених видова претпоставке невиности и права учествовања на расправи у кривичном поступку. Четвртоапелант наводи да га је суд прогласио кривим ослањајући се на прописе „који уопште нису били на снази *tempore criminis* или су измијењени у релевантним дијеловима“. То се односи, како наводи, на Закон о Влади ФБиХ, на основу којег је промијењен и Пословник о раду Владе (види тачку 12 ове одлуке). Сматра да је другостепени суд на недопустив начин релативизирао и негирао чињеницу да се првостепени суд у образложењу позвао на одредбе закона који су престали да важе или су измијењени/допуњени.

156. Четвртоапелант наводи и да је суд потпуно занемарио његова уставна овлашћења и друга законска овлашћења која није цијенио, а према којима је премијер надлежан за спровођење политике и извршавање закона федералне власти. Заштита људи у вријеме пандемије била је политика и обавеза федералне власти. Четвртоапелант наводи да је поступао у складу са чланом 8 Пословника о раду Владе, да

је имао право и дужност да гласа, а Влада је као колективни орган донијела одлуку „коју је он морао да потпише“.

157. Даље, четвртоапелант наводи да је Суд БиХ потпуно занемарио да је спорну Одлуку о издвајању средстава из текуће резерве Владе ФБиХ за разматрање и одлучивање предложила замјеница премијера Ј. М. и да је истовремено, у складу са својим законским и пословничким овлашћењима, тражила одржавање хитне телефонске сједнице. Она је, међутим, у конкретном предмету ослобођена оптужбе. Осим тога, наводи да одлука о давању претходне сагласности ФШЦЗ-у за набавку материјала и опреме у условима погоршане епидемиолошке ситуације, коју је Влада донијела 2. априла 2020. године на приједлог другоапеланта и команданта Ј. М., не би могла бити донесена да премијер није заказао сједницу Владе у консултацији са замјеницима.

158. Четвртоапелант наводи да је произвољан закључак Суда БиХ да је четвртоапелант, за разлику од осталих чланова Владе, знао и био свјестан да су тим одлукама обезбијеђена средства која ће преко ФУЦЗ-а бити дозначена претходно одабраном правном лицу. Наиме, истиче да Тужилаштво није извело нити један доказ који потврђује наведену тврдњу, као и да ниједан члан Владе није саслушан нити је свједочио на Суду БиХ у вези с тим предметом.

159. Четвртоапелант сматра произвољним и закључак суда да је он искористио положај и заједно са замјеником потписао претходно припремљене налоге за исплату јер је то урадио након што је те налоге потписала федерална министрица финансија, управо онако како то прописује Закон о извршавању буџета за 2020. годину. Четвртоапелант указује да је суд произвољном примјеном материјалног права утврдио да је крив зато што није закључио уговор о куповини респиратора.

160. Четвртоапелант сматра да приликом првог испитивања није обавијештен о природи и разлозима оптужбе. При томе указује да је осуђен за продужено кривично дјело злоупотребе, и то у саизвршилаштву, за шта није био оптужен. Даље наводи да се бранио од оптужби да је себи и припадницима удружења прибавио имовинску корист. Суд је, како наводи, „прекомпоновао чињенични опис“ па га је осудио да је остварио корист трећеапеланту. Апелант даље истиче да суд није диференцирао и конкретизовао радње апеланата као саизвршилаца. Даље, проблематизује како је суд описао радњу кривичног дјела злоупотребе те указује на „недостатке времена извршења“.

161. Даље, четвртоапелант указује на ослобађајући дио у којем је наведено „да нема доказа о заједничком дјеловању“, што доводи у везу с образложењем у другостепеној пресуди у вези са саизвршилаштвом и примијењеном теоријом воље. Наводи да је за кривично дјело за које је осуђен потребно доказати умишљај, а када се ради о саизвршилаштву мора се доказати да су оптужени донијели заједничку

одлуку за извршење кривичног дјела. Сматра да то није доказано у пресуди, нити су догађаји који се наводе у пресуди временски повезани јер се помињу два датума контаката (25. и 29. март).

162. Даље, четвртоапелант указује и на недостатак бланкетног прописа у вези са закључком суда да је он наложио упис трећеапелanta у регистар. Такође, четвртоапелант указује на ослобађајући дио пресуде, с кривичним дјелима за која га је суд ослободио „не описујући радње извршења“. Четвртоапелант сматра да је то учињено јер би се образлагањем ослобађајућег дијела „обесмислио осуђујући“ дио пресуде. Тиме је, како четвртоапелант наводи, изрека пресуде неразумљива и предмет оптужбе није ријешен. Даље указује да суд није цијенио доказе одбране да је четвртоапелант у периоду пандемије предузео све радње „као други премијери“. При томе, сматра да суд није на адекватан начин цијенио доказе који указују да он није могао да утиче на предмет и цијену, при чему је произвољно цијенио исказ А. Ч. Сматра да се њен исказ не може довести у везу с набавком спорних респиратора.

б) Одговори на апелацију

163. У одговору на апелацију Суд БиХ наводи да је апелација неоснована и да остаје при свим наводима изнесеним у пресуди.

164. Тужилаштво је одговорило на апелацију првоапеланта и другоапеланта. Истакло је да понављају жалбене наводе, које је Суд БиХ испитао. Тужилаштво указује да се износи нетачна тврдња о чињеничним наводима оптужнице и правној квалификацији кривичних дјела која су се апелантима стављала на терет. У вези с тим наводи да су првоапелант и другоапелант тачком 1 оптужнице оптужени за кривично дјело удруживања ради чињења кривичних дјела, односно да су постали припадници удружења три или више лица с циљем почињења кривичних дјела. Истичу да је у тој тачки чињенично описан план удружења, те кривична дјела због којих је оно организовано, што подразумијева прихватање плана од свих припадника удружења, те њихов умишљај о сваком кривичном дјелу због којег је удружење формирано.

165. У тачки 2 оптужнице, како се даље наводи у одговору, описана су кривична дјела која су оптужени и починили у саставу удружења након његовог формирања и створеног плана удружења. У хронологији поступања нити једно од учињених дјела није могло бити учињено без претходних и договорених дјела других оптужених у саставу удружења. Дакле, чињенична конструкција оптужнице представља јединствену цјелину чињенично описаних радњи из тач. 1 и 2 као облика организованог криминала и кривичних дјела припадника организације која су извршена у саставу организације. Чињенични опис тачке 2 садржи и све наводе (описе) из тачке 1 оптужнице.

166. Тужилаштво наводи да је „апсолутно нетачна“ првоапелантова тврдња да сва та кривична дјела која се наводе „у вези са“ кривичним дјелом удруживања ради чињења кривичних дјела у тачки 1 оптужнице нису кривична дјела за која се он лично теретио. Нико други се није теретио, већ се ради о кривичним дјелима која је организација којој је припадао првоапелант имала за циљ учинити, а затим их је и учинила, како је то описано тачком 2 оптужнице. Тачније, у тач. 1 и 2 оптужнице чињенично су описана сва кривична дјела која су се апеланту стављала на терет, односно за која се он „лично теретио“. Првоапелант је оспореним одлукама правоснажно осуђен за знатно мању криминалну количину и лакша кривична дјела у односу на предмет оптужења изражен у чињеничном опису његових дјела.

167. Да су апеланти били обавијештени о природи и разлозима оптужби против њих и да су дјела описана у оптужници потпуно разумјели потврђују обављене радње доказивања у фази истраге, када су се апеланти у присуству бранилаца активно бранили од дјела која су им се стављала на терет. При томе нису истицали да не разумију опис и квалификацију кривичних дјела, која су у суштини једнака дјелима за која су и оптужени. Такође, ни у току поступка, у фазама, апеланти нису истакли да не разумију оптужницу. Тужилаштво истиче да су првоапелантови наводи о наводном неразумијевању (необавјештавању о природи и разлозима оптужбе) очито продукт „интересног занемаривања правне квалификације кривичног дјела из оптужнице и пресуде којом су проглашени кривим“, односно да су кривична дјела учинили као саизвршиоци и да се ради о једном кривичном дјелу, без обзира на то што су радње инкриминације различито нумерисане. Такође, Тужилаштво истиче да апеланти занемарују чињеницу да су те њихове радње описане и оптужницом у чињеничном опису кривичног дјела организованог криминала и кривичних дјела која су припадници починили у саставу удружења („тачка 1 је саставни дио тачке 2 оптужнице“). Опис изреке пресуде у том смислу није неразумљив јер су саизвршилачке радње, као и границе умишљаја сваког од апеланта описане једном тачком изреке пресуде (1. тачка), која садржи нумерисано подијељене инкриминисане догађаје (1.1–1.5). Стога, опис првоапелантове саизвршилачке радње, како наводи Тужилаштво, „проширује границе његовог умишљаја и на друге описане догађаје, јер се ради о једном кривичном дјелу у продуженом трајању“. Заједничко дјеловање сваког саизвршиоца и њихов одлучни допринос извршењу дјела суштински су потпуно описани у осуђујућем дијелу пресуде „уколико се изрека пресуде и њено образложење посматрају на исправан начин“. То дјело чињенично је описано и у оптужници, у чињеничним наводима кривичног дјела из члана 249 и других кривичних дјела која су оптужени учинили као нужни саизвршиоци у саставу организације. Како Тужилаштво наводи, првоапелант је осуђен за кривично дјело које је било обухваћено оптужницом, само је то дјело било описано субјективним и објективним елементима кривичних дјела која су почињена у саставу удружења као вида организованог криминала.

168. Дакле, иако суд није прихватио постојање удружења као облика организованог криминала који није доказан. али је према оцјени суда „остао у домену основане сумње“, суд се изреком пресуде и постављеном правном квалификацијом држао објективног и субјективног идентитета оптужнице и постављених оквира. Тужилаштво наводи да се о томе, супротно наводима из апелације, очитовао и другостепени суд и закључио да је прецизирањем „остао ненарушен идентитет стварног догађаја и нису мијењане чињенице које представљају битна обиљежја инкриминисаног кривичног дјела“, у обиму и начину с којим је првоапелант упознат од самог почетка поступка. Оптужницом су дата својства апеланта као одговорног лица у правном лицу, описане све његове радње у хронологији криминалног поступања њега и других саизвршилаца у дјелу, које представљају битна обиљежја кривичног дјела за које је осуђен.

169. У односу на наводе о прекорачењу оптужбе, Тужилаштво истиче да су све измјене суштински погодовале и ишле у корист апелантима јер им је оптужницом стављен на терет већи број инкриминација, теже радње почињења и степен кривичне одговорности, који су квалификовани знатно тежим кривичним дјелима. Даље, Тужилаштво наводи да редовни суд примјеном материјалног права није „успоставио неки нови непостојећи закон“, како се наводи у апелацији. Напротив, суд је својство првоапеланта као одговорног лица утврдио примјеном материјалног закона ентитета у којем је то правно лице основано (КЗРС), с обзиром на опште одредбе тог закона које прописују својство службеног и одговорног лица по сједишту правног лица. Међутим, у погледу примјене одредби посебног дијела кривичног закона на утврђене чињенице, редовни суд је правилно примијенио одредбе материјалног права ентитета на чијем подручју мјесне надлежности су противправне радње извршене, односно покушане (КЗФБиХ).

170. Тужилаштво оспорава постојање „медијске кампање“ и „медија плана“ те указује да се ради о лажној тврдњи апеланата, а медијски чланици и саопштења званичника се неосновано доводе у везу с Тужилаштвом. Тужилаштво сматра да оспорена одлука садржи све потребне стандарде образложења, као и да је Суд БиХ био стварно надлежан. Тужилаштво предлаже да се апелације одбију као неосноване.

171. У изјашњењу на одговоре на апелацију апеланти наводе да су одговорима потврђени наводи из апелација. Опет указује да се Суд БиХ није изјаснио о битним стварима. Првоапелант истиче да је нетачан навод Тужилаштва да у току поступка није истицао мањкавост оптужнице, те да одговор Тужилаштва „осликава“ и како се сам поступак одвијао.

V. Релевантни прописи

172. **Кривични закон Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15, 35/18, 46/21, 31/23 и 47/23)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Удруживање ради чињења кривичних дјела

Члан 249.

(1) Ко организује групу људи или на други начин удружује три или више лица у циљу почињења кривичних дјела прописаних законом Босне и Херцеговине ако за такво организовање или удруживање ради учињења појединог кривичног дјела није прописана тежа казна, казниће се казном затвора од једне до десет година.

(2) Ко постане припадник групе људи или удружења из става 1. овог члана, казниће се новчаном казном или казном затвора до три године.

(3) Припадник групе људи који открије групу или припадник удружења који открије удружење прије него што је у њиховом саставу или за њих учинио кривично дјело, може се ослободити од казне.

(4) Организатор који откривањем групе људи или удружења или на други начин спријечи учињење кривичног дјела из става 1. овог члана, казниће се новчаном казном или казном затвора до једне године, а може се и ослободити од казне.

173. **Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине** („Службене новине ФБиХ“ бр. 36/03, 37/03 – исправка, 21/04 – исправка, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14, 46/16, 75/17 и 31/23)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Члан 31.
Саучесништво

Ако више лица заједно почини кривично дјело, учествовањем у почињењу кривичног дјела или предузимајући шта друго чиме се на одлучујући начин доприноси почињењу кривичног дјела, свако ће се од њих казнити казном прописаном за то кривично дјело.

Члан 55.
Продужено кривично дјело

(1) Одредбе овог закона о стицају кривичних дјела неће се примијенити кад починилац почини продужено кривично дјело.

(2) Продужено кривично дјело је почињено кад је починилац с предумишљајем починио више истих или истоврсних кривичних дјела која, с обзиром на начин почињења, њихову временску повезаност и друге стварне околности које их повезују чине јединствену цјелину.

(3) Кад се ради о продуженом кривичном дјелу истих законских обиљежја, суд ће изабрати врсту и мјеру казне која је прописана за то кривично дјело. Ако се ради о истоврсним кривичним дјелима суд ће изабрати врсту и мјеру казне која је прописана за најтеже од тих дјела.

Члан 383.
Злоупотреба положаја или овлаштења

(1) Службено или одговорно лице у Федерацији које искориштавањем свог службеног положаја или овлаштења, прекорачивши границе свог службеног овлаштења или не извршивши своје службене дужности, прибави себи или другом какву корист, другоме нанесе какву штету или теже повриједи права другог, казниће се казном затвора од шест мјесеци до пет година.

(2) Ако је кривичним дјелом из става 1. овог члана прибављена имовинска корист која прелази 10.000 КМ, починилац ће се казнити казном затвора од једне до десет година.

(3) Ако је кривичним дјелом из става 1. овог члана прибављена имовинска корист која прелази 50.000 КМ, починилац ће се казнити казном затвора најмање три године.

(4) Прибављена корист биће одузета.

174. **Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине** („Службени гласник БиХ“ бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, 49/17 – одлука УСБиХ, 42/18 – рјешење УСБиХ, 65/18, 22/21 – одлука УСБиХ и 8/22 – рјешење УСБиХ)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

Одјељак 1 – Стварна надлежност и састав Суда

Члан 23.
Стварна надлежност Суда

(1) Суд је надлежан:

а) да суди у првом степену у кривичним стварима у границама своје стварне надлежности одређене законом,

б) да одлучује о жалбама против одлука донесених у првом степену,

ц) да одлучује о понављању кривичног поступка у случајевима прописаним овим законом,

д) да рјешава сукоб надлежности у кривичним стварима између судова Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, као и судова ентитета и судова Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине,

е) да одлучује о питањима која се тичу провођења међународних и међуентитетских кривичних прописа, укључујући и односе с Интерполом и другим међународним полицијским органима, као и о трансферу осуђеног лица, издавању и предаји лица по захтјеву било којег органа на територији Босне и Херцеговине, друге државе, односно међународног суда или трибунала,

ф) да обавља и друге послове прописане законом.

(2) Ако је исто лице починило више кривичних дјела, па је за нека од тих дјела надлежан Суд, а за нека други судови, приоритет има суђење пред Судом.

Одјељак 1 – Претресање стана, просторија и лица

Члан 51.
Претресање стана, осталих просторија и покретних ствари

(1) Претресање стана и осталих просторија осумњиченог, односно оптуженог и других лица, као и њихових покретних ствари изван стана може се предузети само онда ако има довољно основа за сумњу да се код њих налазе починилац, саучесник, трагови кривичног дјела или предмети важни за поступак.

(2) Претресање покретних ствари, у смислу одредбе става (1) овог члана, обухвата и претресање компјутерских система, уређаја за похрањивање компјутерских и електронских података, као и мобилних телефонских апарата. Лица која се користе овим уређајима дужна су да омогуће приступ, предају медиј на којем су похрањени подаци, те пруже потребна обавјештења за употребу тих уређаја. Лице које одбије њихову предају може се казнити према одредби члана 65. став (5) овог закона.

(3) Претресање компјутера и сличних уређаја из става (2) овог члана може се предузети уз помоћ стручног лица.

Члан 56.
Усмени захтјев за издавање наредбе за претресање

(1) Усмени захтјев за издавање наредбе за претресање може се поднијети када постоји опасност од одлагања. Усмени захтјев за издавање наредбе о претресању може се саопштити Суду и телефоном, радио-везом или другим средством електронске комуникације.

(2) Кад је поднесен усмени захтјев за издавање наредбе за претресање, Суд ће даљи ток разговора забиљежити. У случају када се користи звучни или стенографски записник, он се у року од 24 сата мора дати на препис, чија ће се истовјетност овјерити и чувати са оригиналним записником.

Члан 71.
Отварање и преглед привремено одузетих предмета и документације

(1) Отварање и преглед привремено одузетих предмета и документације врши Тужилац.

(2) О отварању привремено одузетих предмета и документације Тужилац је дужан обавијестити лице или предузеће од које су предмети одузети, судију за претходни поступак и браниоца.

(3) При отварању и прегледу одузетих предмета и документације мора се водити рачуна да њихов садржај не сазнају неовлашћена лица.

Одјељак 6 – Увиђај и реконструкција

Члан 92.
Предузимање увиђаја

Увиђај се предузима када је за утврђивање неке важне чињенице у поступку потребно непосредно опажање.

Члан 254.
Уношење изреке пресуде у записник

(1) У записник о главном претресу уноси се потпуна изрека пресуде, уз назначење да ли је пресуда јавно објављена. Изрека пресуде унијета у записник о главном претресу представља изворник.

(2) Ако је донесено рјешење о притвору, и оно се уноси у записник о главном претресу.

Члан 290.
Садржај пресуде

(1) Писмено израђена пресуда мора потпуно одговарати пресуди која је објављена. Пресуда мора имати увод, изреку и образложење.

(2) Увод пресуде садржи: назначење да се пресуда изриче у име Босне и Херцеговине, назив Суда, име и презиме предсједника и чланова вијећа и записничара, име и презиме оптуженог, кривично дјело за које је оптужен и да ли је био присутан на главном претресу, дан главног претреса и да ли је главни претрес био јаван, име и презиме Тужиоца, браниоца, законског заступника и опуномоћеника који су били присутни на главном претресу и дан објављивања изречене пресуде.

(3) Изрека пресуде садржи личне податке о оптуженом и одлуку којом се оптужени оглашава кривим за кривично дјело за које је оптужен или којом се ослобађа од оптужбе за то дјело или којом се оптужба одбија.

(4) Ако је оптужени оглашен кривим, изрека пресуде мора обухватити потребне податке из члана 285. овог закона, а ако је ослобођен од оптужбе или је оптужба одбијена, изрека пресуде мора обухватити опис дјела за које је оптужен и одлуку о трошковима кривичног поступка и имовинскоправном захтјеву, ако је био постављен.

(5) У случају стјецаја кривичних дјела Суд ће у изреку пресуде унијети казне утврђене за свако појединачно кривично дјело, а затим јединствену казну која је изречена за сва дјела у стјецају.

(6) У образложењу пресуде Суд ће изнијети разлоге за сваку тачку пресуде.

(7) Суд ће одређено и потпуно изнијети које чињенице и из којих разлога узима као доказане или недоказане, дајући нарочито оцјену вјеродостојности противрјечних доказа, из којих разлога није уважио поједине приједлоге странака, из којих разлога је одлучио да се не саслуша непосредно свједок или вјештак чији је исказ прочитан, којим разлозима се руководио при рјешавању правних питања, а нарочито при утврђивању да ли постоји кривично дјело и кривична одговорност оптуженог и при примјењивању одређених одредаба Кривичног закона на оптуженог и његово дјело.

(8) Ако је оптуженом изречена казна, у образложењу ће се навести које је околности Суд узео у обзир при одмјеравању казне. Суд ће посебно образложити којим се разлозима руководио при одлуци да казну треба ублажити или оптуженог ослободити од казне или изрећи условну осуду или да треба изрећи мјеру сигурности или одузимање имовинске користи.

(9) Ако се оптужени ослобађа од оптужбе, у образложењу ће се нарочито навести из којих се разлога из члана 284. овог закона то чини.

(10) У образложењу пресуде којом се оптужба одбија Суд се неће упуштати у оцјену главне ствари, него ће се ограничити само на разлоге за одбијање оптужбе.

VI. Допустивост и меритум

175. Апеланти побијају наведене пресуде тврдећи да су тим пресудама повријеђена њихова права из чл. II/1, II/2, II/3.е), II/4. и VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине и чл. 6, 7, 13, 14 и 17 Европске конвенције, те чл. 15 и 16 Међународног пакта о грађанским и политичким правима као директива ЕУ. Уставни суд ће се приликом испитивања тих апелација бавити најзначајнијим дијеловима којима се покрећу права загарантована Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом.

Право на правичан поступак

176. Члан II/3. Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правичан поступак у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком.

177. Члан 6 ст. 1, 2 и став 3 тач. а) и б) Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

1. Приликом утврђивања његових грађанских права и обавеза или кривичне оптужбе против њега, свако има право на правичну и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним судом установљеним законом. [...]

2. Свако ко је оптужен за кривично дјело сматра се невиним све док се не докаже кривим у складу са законом.

3. Свако ко је оптужен за кривично дјело има сљедећа минимална права:

а) да без одлагања, подробно и на језику који разумије буде обавијештен о природи и разлозима оптужбе против њега;

б) да има довољно времена и могућности за припремање своје одбране;

Надлежни суд

178. Уставни суд подсјећа да је пракса Европског суда за људска права (у даљњем тексту: Европски суд) о питању надлежности у контексту појма „суд“ поставила критеријуме по којима анализира да ли орган који је донио одлуку представља „суд“ у смислу члана 6 став 1 Европске конвенције. При томе је истакнуто да појам „суд“ у суштинском смислу ријечи „одређује његова судска функција, дакле то што он доноси одлуке о питањима из своје надлежности на основу правних норми и након поступка који је спроведен на прописани начин“ (види Европски суд, *Xero Flor w Polsce sp. z o.o. против Пољске*, пресуда од 7. маја 2021. године, представка број 4907/18, тачка 194 с даљњим референцама). Дакле, да би испунио захтјев „законом установљеног суда“ из члана 6 став 1 Европске конвенције суд не само да мора бити основан у складу са законом већ мора и судити у оквиру законом прописане надлежности.

179. Уставни суд указује да је наводе о ненадлежности испитао Суд БиХ разматрајући жалбе апеланата, те је истакао да је његова надлежност успостављена због кривичног дјела удруживања ради чињења кривичних дјела, које је прописано одредбама КЗБиХ. Такође је навео да је тај суд „надлежан све док Тужилаштво стоји иза оптужбе која у себи садржи основ за надлежност Суда БиХ“.

180. Уставни суд сматра да је образложење суда о том питању довољно јасно, те да није произвољно, нити је супротно одредбама ЗКП-а, како то апеланти наводе. Наиме, надлежност суда је неспорно установљена због кривичног дјела одређеног одредбама КЗБиХ које је апелантима стављено на терет. Уставни суд наглашава да је чланом 23 ЗКП-а прописана надлежност Суда БиХ, и то: а) да суди у првом

степену у кривичним стварима у границама своје стварне надлежности одређене законом и б) да одлучује о жалбама против одлука донесених у првом степену. Ради се о изворној надлежности Суда БиХ, у складу са чланом 23 став 2 ЗКП-а. Доношење првостепене пресуде којом су апеланти ослобођени за кривично дјело према КЗБиХ не значи по аутоматизму престанак надлежности Суда БиХ, нити потребу да се надлежност успоставља доношењем посебног рјешења. Суд БиХ је имао обавезу да одлучи о жалби против првостепене пресуде, поготово јер је жалбом Тужилаштва оспорен ослобађајући дио пресуде. Уставни суд сматра да инсистирање апеланата да им суди други „надлежни суд" није оправдано, поготово јер је тек након доношења другостепене пресуде постало јасно да Суд БиХ „нема више изворну надлежност". Међутим, Суд БиХ има све компетенције за суђење као сваки други редовни суд, што је очигледно јер је поступак и започео пред њим. Ради се о законом успостављеном суду, у којем суде судије професионалци. При томе, апеланти су осуђени према одредбама КЗФБиХ, дакле примијењен је исти закон који би примијенио и „други надлежни суд". Стога, Уставни суд сматра да су наводи апеланата о кршењу права на правично суђење зато што им није судио надлежни суд неосновани.

Обавјештавање о оптужбама – прекорачење оптужбе

Другоапелант и четвртоапелант

181. Уставни суд примјећује да сви апеланти покрећу питање обавјештавања о оптужби и о прекорачењу оптужбе. Апеланти наводе да је суд „прекомпоновао" оптужницу и осудио их за сасвим нови догађај „за који нису били оптужени и од којег се нису бранили".

182. Уставни суд указује да из члана 6 став 3 тачка а) Европске конвенције проистиче потреба да се посебна пажња посвети обавјештавању оптуженог о „оптужби". Појединости о дјелу имају кључну улогу у кривичном поступку јер је од тренутка уручења обавијести о њима осумњичени формално обавијештен о чињеничном и правном основу оптужби против њега (види Европски суд, *Михељ против Словеније*, пресуда од 15. јануара 2015. године, представка број 14204/07, тачка 35 с даљњим референцама). Члан 6 став 3 тачка а) Европске конвенције оптуженом јемчи право на добијање обавијести не само о „узроку" оптужбе, односно дјелима која је наводно починио и на којима се оптужба заснива већ и о „природи" оптужбе, односно правној квалификацији тих дјела (види Европски суд, *Szabo и остали против Румуније*, пресуда од 18. марта 2014. године, представка број 8193/06, тачка 49 с даљњим референцама). Оптужени мора бити „одмах" и „детаљно" упознат с разлогом оптужбе, односно материјалним чињеницама које му се стављају на терет и које су основ оптужбе, те с природом оптужбе и правном квалификацијом тих материјалних чињеница. Европски суд сматра да је

у кривичним стварима пружање потпуних и детаљних информација о оптужбама против оптуженог битан предуслов за обезбјеђење правичног поступка. Оптужени мора бити прописно и потпуно обавијештен и о свим промјенама оптужбе, укључујући и промјене „узрока“ оптужбе, те му се морају пружити одговарајуће вријеме и могућности да на њих реагује и организује своју одбрану на основу свих нових информација или навода. Сматра се да је преквалификација дјела довољно предвидљива за оптуженог ако се тиче елемента који је садржан у оптужби (види Европски суд, *Juha Nuutinen против Финске*, пресуда од 24. априла 2007. године, представка број 45830/99, тачка 32 с даљњим референцама).

183. У конкретном случају, Уставни суд примјећује да је првостепени суд у образложење пресуде унио садржај цијеле оптужнице. Суд је закључио да је Тужилаштво дјелимично доказало оптужне наводе те су апеланти осуђени да су починили кривично дјело злоупотребе положаја или овлашћења из члана 383 КЗФБиХ у вези са чланом 31 (саизвршилаштво) и чланом 55 (продужено кривично дјело) те другоапелант сам за кривично дјело како је то наведено у тачки 10 ове одлуке. Суд БиХ је апеланте ослободио за кривично дјело удруживања ради чињења кривичних дјела (види тачку 11 ове одлуке) и за остала дјела наведена под тачком 2 оптужнице (види тачку 9 ове одлуке). Суд БиХ је у пресуди навео да је апеланте ослободио и за недоказане радње и оптужне тврдње за кривично дјело злоупотребе положаја и овлашћења. Првостепени суд је навео да је пресуду прецизирао према утврђеном чињеничном стању, одступајући од чињеничне композиције изреке оптужнице.

184. Апеланти наводе да је суд прекорачио оптужницу и „унио нови животни догађај“. При томе се позивају на издвојено мишљење предсједника вијећа (види тачку 105 одлуке) који је сматрао да се изашло ван чињеничног описа оптужбе и доказа који су у претежној мјери извођени, стављајући апелантима потпуно нови опис радњи извршења, те да је дошло до нарушавања објективног и субјективног идентитета оптужнице. Апеланти сматрају, што је у издвојеном мишљењу правилно констатовано, да се тако „конституишу нове одвојене радње извршења и потпуно другачији субјективни однос починилаца према посљедицама кривичног дјела“, те да „није утврђена јасна намјера апеланата да почине кривично дјело које се може дефинисати као злоупотреба с доминантним мотивом да се оствари корист“.

185. Уставни суд указује да је оптужницом апелантима стављено на терет удруживање ради чињења кривичних дјела. Та инкриминација претпоставља вид кажњиве припремне радње и, због своје изузетне опасности, представља самостално кривично дјело. Кривично дјело из члана 249 КЗБиХ представља инкриминацију општег карактера и не губи своју кривичноправну аутономију у случају извршења кривичног дјела ради којег је створено, већ постоји стицај тих кривичних дјела. Уставни суд примјећује да је оптужница у тачки 1 била конципирана као опис

удруживања и плана ради вршења кривичних дјела, а у тачки 2 као опис радњи извршења осталих кривичних дјела, ради реализације плана, као стицај кривичних дјела.

186. Судови су утврдили да Тужилаштво није доказало постојање кривичног дјела удруживања ради чињења кривичних дјела, због чега су апеланти ослобођени за то кривично дјело обухваћено тачком 1 оптужнице. Стога је првостепени суд своју пресуду, како је навео, прилагодио утврђеном чињеничном стању. У суштини, суд је у осуђујућем дијелу пресуде изоставио ријечи и дијелове реченица из оптужнице који се односе на опис радњи кривичних дјела за која су апеланти ослобођени. При томе, неспорно је да је тачком 2 оптужнице другоапеланту и четвртоапеланту стављено на терет да су извршили и кривично дјело злоупотребе службеног положаја или овлашћења, за које су и осуђени, како је то и наведено у пресуди.

187. Апеланти сматрају да је оптужница прекорачена и зато што је суд, у складу с налазом вјештака, прецизирао износ имовинске користи за првоапеланта и трећеапеланта ријечима „у само њима познатом износу, али не мањем од 694.747,78 КМ“, као и да је штета по буџет Федерације настала у „неутврђеној новчаној висини“, због набавке неадекватних респиратора, умјесто раније наведеног износа од 10.530.000 КМ. Међутим, Уставни суд примјећује да је Суд БиХ приликом прецизирања тих дијелова остао при субјективном и објективном идентитету оптужнице. При томе, Суд БиХ се у поступку по жалби реферисао на те наводе апеланата, те је навео да штета у конкретном предмету „превазилази материјални аспекат“, а износ штете прецизиран у оптужници или навод о неутврђеном износу штете, како је наведено у пресуди, не утиче на постојање кривичног дјела.

У односу на другоапеланта и четвртоапеланта

188. Апеланти истичу да су се бранили од оптужби да су корист прибавили себи, а суд је утврдио да је имовинска корист прибављена само првоапеланту и трећеапеланту. Такође, апеланти наводе да су осуђени као саизвршиоци, иако то није наведено у оптужници. Уставни суд истиче да је саизвршилаштво шири и најтежи облик саучесништва те подразумијева више лица која учествују у извршењу кривичног дјела. Даље, Уставни суд указује да је Суд БиХ навео да посебне елементе кривичног дјела злоупотребе службеног положаја или овлашћења чине положај, злоупотреба положаја и прибављање „себи или другоме какве користи“, наношење штете некоме или тежа повреда нечијег права. С аспекта интервенције суда поставља се питање да ли су апеланти могли предвидјети да ће бити оптужени за кривично дјело као саизвршиоци, односно да ли су другоапелант и четвртоапелант знали да се морају бранити од „прибављања користи другоме“. У вези с тим, Уставни суд има у виду да су апеланти били оптужени да су се „удружили“ и заједнички дјеловали ради извршења кривичних дјела, те да су и другоапелант и четвртоапелант према оптужници и пресуди починили кривично

дјело злоупотребе положаја или овлашћења, како самосталним радњама тако и радњама које се међусобно допуњују, надовезују и одлучно доприносе извршењу. Стога, Уставни суд сматра да су апеланти могли предвидјети да могу бити осуђени као саизвршиоци. Наиме, саизвршиоци дјелују заједнички, имају заједничку одлуку о дјелу као субјективни елемент, односно свијест и вољу, те предузимају одређену радњу којом се извршава, односно остварује дјело.

189. Уставни суд запажа да је Суд БиХ указао и на волунтаристичку компоненту, односно намјеру да се дјело оствари. Суд БиХ је навео да *modus operandi* кривичног дјела које је апелантима стављено на терет и за које су осуђени управо указује на саизвршилаштво, што је јасно описано у пресудама. Уставни суд напомиње да је изведено довољно доказа да је постојао договор између апеланата. Када се имају у виду докази које је Суд БиХ спровео и цијенио, Уставни суд сматра да је јасно образложен закључак о томе да су апеланти имали контакте, свијест и вољу и јасне намјере у оквиру предузетих радњи, те је свако од њих на одлучујући начин допринио радњи извршења. Такође, апеланти су се бранили од оптужби да се „омогућило припадницима удружења стицање противправне имовинске користи“, а суд је утврдио да је стицање имовинске користи омогућено првоапеланту и трећеапеланту. Међутим, Уставни суд, како је већ наведено, сматра да се не ради о „конструисању кривичног дјела злоупотребе службеног положаја и овлашћења“, јер је то дјело било садржано у оптужници, при чему је доказано да је корист прибављена само првоапеланту и трећеапеланту. Стога су ти наводи другоапеланта и четвртоапеланта неосновани.

190. Исто се односи и на другоапелантов навод да је суд неовлашћено навео одлуке које је он наводно кривотворио (види тачку 149 ове одлуке) јер ти документи нису били прецизирани у оптужници. У вези с тим, Уставни суд подсјећа да је у својој пракси указао да, према кривичноправној теорији и пракси, објективни идентитет оптужбе и пресуде неће бити доведен у питање ако се у пресуди измијене околности које се односе на ближе својство кривичног дјела, или на околности које ближе одређују кривично дјело, или ако се у пресуди измијене околности које нису битне за опис дјела, те ако се у пресуди потпуније и прецизније одреди уопштени чињенични опис дјела из оптужног акта (види, између осталих, Уставни суд, Одлука о допустивости и меритуму број *АП-4868/15* од 10. априла 2018. године, доступна на www.ustavnisud.ba, тачка 35). У сваком случају, објективни идентитет оптужбе и пресуде није повријеђен ако се ради о измјенама које не улазе у суштину кривичног дјела садржаног у оптужници, под условом да оптужени не буде осуђен за теже кривично дјело од оног које је садржано у оптужном акту.

191. У конкретном случају, како произлази из оспорених пресуда и документације достављене Уставном суду, оптужница против другоапеланта је садржавала и правну квалификацију кривотворења службене исправе. Даље, Суд БиХ је

јасно навео да кривотворени документи нису одређени, али су одредиви јер је Тужилаштво навело да је другоапелант наложио С. А. „да у свим документима списа јавне набавке изврши измјене предмета уговора“. Суд је закључио да из комплетног описа кривичноправних радњи, у вези са чињеничним описима у осталим тачкама, јасно произлази који су то кривотворени документи, односно који су њихови дијелови измијењени осталим тачкама.

192. Даље, другоапелант наводи да га је оптужница теретила да је „супротно одредби члана 10 Закона о јавним набавкама и саопштењу Агенције за јавне набавке […], без образложења оправданости примјене овог члана донио Одлуку о изузећу од примјене Закона о јавним набавкама“, али да је суд „дао себи за право да анализира члан 21 Закона о јавним набавкама“. Уставни суд примјећује да је Суд БиХ истакао да је оптужница теретила другоапеланта да је знао „да ФУЦЗ не може бити уговорни орган“. Суд БиХ је као неспорно утврдио да је поступак јавне набавке био незаконит, али да је ФУЦЗ могао бити уговорни орган и да је требало спровести законит поступак, у складу с одредбом члана 21 Закона о јавним набавкама, као и да је другоапелант поступао супротно члану 10, без образложења и оправданости донио Одлуку о изузећу од примјене Закона о јавним набавкама. Позивање суда на члан 21 Закона о јавним набавкама суштински ништа не мијења, већ само разјашњава који је био прави пут за спровођење законите јавне набавке. Осим тога, Уставни суд сматра неоснованим и наводе који су изнесени о наводним недозвољеним „уписивањима“, односно „конструкцијама суда“. Суштински, због обимности апелационих навода у вези с наводно недозвољеним интервенцијама суда и прекорачењем оптужбе, Уставни суд их је све узео у обзир и закључио да су другоапелант и четвртоапелант осуђени за дјело за које су били и оптужени, те да суд измјенама није нарушио субјективни и објективни идентитет оптужнице, о чему је Суд БиХ дао детаљно и јасно образложење.

193. С обзиром на наведено, Уставни суд сматра да у односу на другоапеланта и четвртоапеланта није прекршено право из члана 6 став 3 тачка а) Европске конвенције.

У односу на првоапеланта и трећеапеланта

194. Првоапелант тврди да је тек доношењем првостепене пресуде суочен с правном квалификацијом злоупотреба положаја или овлашћења из члана 383 КЗФБиХ. Уставни суд је већ указао на то да је оптужница била конципирана као опис удруживања ради вршења кривичних дјела (у тачки 1 оптужнице) и као опис радњи извршења осталих кривичних дјела ради реализације плана (у тачки 2 оптужнице). Тачком 1 оптужнице првоапеланту је било стављено на терет да је постао припадник удружења ради вршења кривичних дјела. Тачка 2 оптужнице је обухватала конкретна кривична дјела која је починио у саставу удружења (види тач. 8 и 9 одлуке). Другостепени суд је испитао тај првоапелантов навод

и утврдио је да је неоснован (види тачку 112 ове одлуке). Наиме, суд је навео да је „чињенични супстрат основа сумње преточен у оптужни акт, а суд није изашао из оквира инкриминисаног догађаја, нити [првоапелантових] радњи“. Осим тога, другостепени суд је навео да се нису мијењале чињенице које представљају битна обиљежја инкриминисаног кривичног дјела. Међутим, другостепени суд није конкретизовао шта је оптужницом било стављено на терет првоапеланту, каква је била правна квалификација, односно није се изјаснио јасно и одређено о томе да ли је првоапелант био оптужен за кривично дјело правно квалификовано као злоупотреба положаја или овлашћења. То још више долази до изражаја када се чита првостепена пресуда која изреку пресуде, тачку I осуђујућег дијела, повезује са тачком 2 оптужнице (види тач. 15–18 одлуке). Наиме, у тачки 2 оптужнице у односу на првоапеланта није наведено кривично дјело злоупотребе положаја или овлашћења, већ су наведена кривична дјела за која је у коначници ослобођен (види тачку 9ц. ове одлуке). Дакле, Уставни суд примјећује да на ту јасну првоапелантову тврдњу – да прије доношења првостепене пресуде никада није био суочен с правном квалификацијом за коју је осуђен – Суд БиХ у другостепеној пресуди није дао јасан одговор. Такође, одговор који је Тужилаштво дало на првоапелантову апелацију није разријешило ту дилему, већ ју је само продубило (види тач. 167–168 ове одлуке). Наиме, Уставни суд запажа да из одговора Тужилаштва произлази да је у односу на апеланта правна квалификација наведена у тачки 1 оптужнице, што је онда супротно ономе што је првостепени суд утврдио у пресуди. Осим тога, а супротно и првоапелантовим наводима, неспорно је да је суд извршио „квалификацију“ одређених првоапелантових радњи, што је наведено у пресуди (види тач. 80 и 81), из чега може да се закључи да је Тужилаштво те првоапелантове радње другачије квалификовало.

195. Уставни суд сматра да је Суд БиХ, одлучујући о том жалбеном приговору, требао да отклони сваку сумњу у правну квалификацију, односно да јасно наведе да ли је првоапелант био оптужен за исто дјело за које је осуђен. Ако је кривично дјело правно квалификовано као злоупотреба положаја или овлашћења, суд је требао јасно да наведе у којој тачки оптужнице је била садржана таква квалификација. Наиме, од тога зависи закључак о томе да ли је првоапелант имао могућност да припреми своју одбрану, односно да ли му је од почетка било сасвим јасно да му се на терет ставља и наведено кривично дјело. На основу достављених пресуда Уставни суд сматра да у конкретном случају није отклоњена сумња у то да је првоапелант с правном квалификацијом за коју је осуђен први пут суочен у првостепеној пресуди, те да због тога није могао ни да припреми своју одбрану. Све наведено се односи и на трећеапеланта, односно правно лице.

196. Стога, у недостатку детаљног образложења на то изузетно важно питање, Уставни суд закључује да је првоапеланту и трећеапеланту повријеђено право из члана 6 став 3 тачка а) Европске конвенције.

197. С обзиром на такав закључак, Уставни суд неће испитивати остале наводе првоапеланта и трећеапеланта о кршењу права из Европске конвенције, већ ће предмет у том дијелу вратити на поновно одлучивање.

Остали наводи другоапеланта и четвртоапеланта

Незаконити докази

198. У вези с наводима којима се указује на незаконитост одређених доказа и на произвољну оцјену спроведених доказа, Уставни суд подсјећа да, према пракси Европског суда, у члану 6 Европске конвенције нису утврђена било каква правила о прихватљивости доказа или начину на који би се они требали оцјењивати, него је то задатак редовних судова. Европски суд процјењује само то да ли је поступак у цјелини, укључујући и начин на који су прикупљени докази, био правичан те да ли је укључио испитивање њихове наводне „незаконитости“ (види Европски суд, *Sorokins i Sorokina против Латвије*, пресуда од 28. маја 2013. године, број представке 45476/04, тачка 110). Осим тога, Уставни суд подсјећа да, према пракси Европског суда, није његова улога да одреди, у принципу, да ли одређене врсте доказа могу бити прихватљиве ако су ти докази прибављени незаконито у смислу домаћег права. Питање на које се мора одговорити јесте да ли је поступак у цјелини, укључујући и начин на који су прибављени докази, био правичан. То питање се испитује узимајући у обзир све околности предмета, укључујући и поштовање права на одбрану подносиоца представке и квалитета и важности доказа о којима је ријеч. Посебно се мора испитати да ли је подносиоцу представке дата прилика да оспори аутентичност доказа и да се успротиви њиховој употреби (види Европски суд, *López Ribalda и др. против Шпаније*, пресуда од 17. октобра 2019. године, представке бр. 1874/13 и др., тач. 150 и 151 с даљњим референцама).

199. Апеланти сматрају да је суд пресуду заснивао на незаконитим доказима, указујући на налаз и мишљење вјештака И. С., који је без наредбе за претрес ушао у магацин ФУЦЗ-а, отворио насумично три кутије и фотографисао њихов садржај те на основу тога вршио вјештачење. Уставни суд примјећује да је те наводе испитао редовни суд и у првостепеном поступку и у поступку по жалби (види тач. 102 и 110 одлуке). Суд је утврдио да су кутије с респираторима отворене само ради фотографисања, те је разграничио преглед као оперативно-техничку радњу од претреса као радње доказивања. Дакле, из садржаја службене забиљешке је закључено да се радило о законитој радњи прегледа, уз приступ просторијама који је добровољно омогућен. С обзиром на образложење које су судови о том питању дали у пресудама, Уставни суд сматра да су наводи о незаконитости тако прибављеног доказа неосновани.

200. Такође, другоапелант и четвртоапелант су у апелацији поновили и жалбене наводе о томе да је Тужилаштво приступило претресању покретних ствари

претходно одузетих по потврдама о одузимању предмета, а да није пружило доказе о претходном отварању одузетих предмета, у складу са чланом 71 ЗКП-а. У вези с тим, Суд БиХ је и у првостепеној и у другостепеној пресуди образложио да су предмети пописани и идентификовани, те су опет идентификовани у записнику о претресању, те да нема сумње у њихову аутентичност и вјеродостојност (види тач. 101 и 109 ове одлуке). На тај начин је, како је образложено, обезбијеђен ланац чувања предмета, због чега процесне мањкавости, односно непоступање по одредби члана 71 не доводи по аутоматизму до повреде поступка. Уставни суд сматра да такав став кореспондира и с праксом Уставног суда из одлука бр. АП-1497/21 и АП-3912/18, те сматра да су ти наводи апеланата неосновани.

Оцјена доказа и наводно произвољна примјена материјалног права

201. Апеланти су такође незадовољни начином на који је суд оцијенио доказе. Наиме, апеланти сматрају да суд није пажљиво и једнако цијенио доказе одбране у односу на доказе оптужбе. Даље, апеланти указују на произвољну примјену материјалног права, као и на погрешно и непотпуно утврђено чињенично стање. У вези с тим, сматрају да је суд повриједио принцип *in dubio pro reo*.

202. Уставни суд подсјећа да је, према пракси Европског суда, првенствено на домаћим органима, нарочито судовима, да рјешавају проблеме тумачења домаћих закона. Европски суд не треба поступати као суд „четврте инстанце“, те стога неће, према члану 6 став 1 Европске конвенције, доводити у питање оцјену домаћих судова, осим ако се њихова утврђења могу сматрати произвољним или очигледно неразумним (види Европски суд, *Ашћерић против Босне и Херцеговине*, одлука од 17. децембра 2019. године, тачка 23). Такву праксу досљедно прати и Уставни суд у својим бројним одлукама (види, између осталих, Одлуку о допустивости и меритуму број *АП-20/05* од 18. маја 2005. године, објављену у „Службеном гласнику БиХ“ број 58/05, тачка 23). Да би се утврђење чињеница и оцјена доказа од редовних судова могло сматрати произвољним на начин да утиче на правичност конкретног поступка, погрешни закључци тих судова о одлучним чињеницама требали би бити толико очигледни да се могу окарактерисати као неспорна грешка, другим ријечима, таква грешка коју ниједан разуман суд не би никада могао да учини (види Европски суд, *Bochan против Украјине (број 2)* [ВВ], пресуда од 5. фебруара 2015. године, представка број 22251/08, тачка 62 с даљњим референцама). Такву праксу слиједи досљедно и Уставни суд у својим бројним одлукама (види, нпр. Одлуку о допустивости и меритуму број *АП-1111/20* од 12. јануара 2022. године, тачка 25 с даљњим референцама).

203. У конкретном случају, Уставни суд указује да је првостепени суд, након спроведеног доказног поступка, јасно и детаљно образложио које је доказе и како цијенио и на основу чега је донио закључак о кривици апеланата. Такође, суд је јасно

навео материјалне прописе које је примијенио. Суд БиХ је детаљно образложио сва питања која је сматрао одлучујућим за правилно одлучење, као што су: поступак о јавним набавкама, службена својства апеланата, радње злоупотребе, психички однос према дјелу, те је дао детаљно образложену оцјену свих спроведених доказа, укључујући и саслушање свједока и вјештака. Незадовољство апеланата исходом поступка сагледаног у цјелини не може само по себи да доведе до закључка о произвољности у утврђењу чињеница и примјени права.

204. Апеланти, у суштини, указују да су дјеловали законито и у оквиру својих службених дужности и овлашћења, те да су инкриминисане радње предузели како би „помогли приликом проглашења стања пандемије“, а да су евентуални пропусти „посљедица стања и сврха им је била спашавање живота“. Међутим, редовни суд је закључио да се ради о умишљајном поступању апеланата и искоришћавању и прекорачењу службених овлашћења како би се погодовало првоапеланту и његовом правном лицу. При томе, иако су поједине утврђене чињенице и околности доказане индицијама, Суд БиХ је закључио да је „ван разумне сумње доказано да су [апеланти] починили кривично дјело за које су осуђени“. Уставни суд сматра да из врло детаљног образложења оспорених пресуда произлази да су редовни судови закључак о постојању кривичних дјела за која су апеланти осуђени извели на начин који је у складу са стандардима права на правично суђење и без произвољности. Наиме, судови су испунили своју обавезу да на јасан начин наведу разумљиве разлоге на којима су оспорене одлуке засноване у односу на сва кључна чињенична и правна питања у смислу гаранција обухваћених чланом 6 став 1 Европске конвенције. Уставни суд примјећује да је редовни суд детаљно навео и разлоге због којих је поклонио вјеру вјештацима, као и зашто је поклонио вјеру исказима свједока које су дали у истрази а који су се разликовали од исказа на главном претресу, као и зашто неки докази одбране нису могли увјерити суд у тврдње одбране. Уставни суд је цијенио другоапелантов навод да је суд одбио приједлог одбране за извођење доказа јер је ствар „довољно разјашњења“ исказом свједока, а том свједоку у коначници није поклонио вјеру (види тачку 103 ове одлуке). Међутим, тај пропуст суда не значи да је поступак у цјелини био неправичан или да је одлука суда произвољна или „очигледно неразумна“, односно да није образложена на начин који би довео до кршења права на правичан поступак. С обзиром на наведено, Уставни суд сматра да је суд, свеобухватном анализом доказа које је прихватио и оцијенио, како појединачно тако и у међусобној вези, дошао до закључка да су апеланти починили кривично дјело које им се ставља на терет. При томе, ништа не указује да је дошло до повреде принципа *in dubio pro reo*.

205. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да у кривичном поступку сагледаном у цјелини апелантима нису биле ускраћене било какве процесне гаранције у смислу члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције.

Објављена пресуда не одговара писменом отправку

206. Уставни суд примјећује да су апеланти навели да објављена пресуда не одговара писменом отправку пресуде, због чега сматрају да је повријеђен члан 290 ЗКП-а. Суштина тих навода би се могла сажети тако да апеланти тврде да приликом објаве/читања пресуде нису наведени одређени дијелови (као нпр. службена својства апеланата, службени гласници, бројеви и датуми одлука итд.), у прилог чему се позивају на аудио-снимак, а ти дијелови су унијети у писмени отправак пресуде. Апеланти наводе да стога „објављена пресуда не одговара писменом изворнику“, односно инсистирају да „аудио-снимак с изрицања пресуде мора бити од ријечи до ријечи садржан у пријепису, тј. транскрипту и представља записник о главном претресу.“

207. У вези с тим питањем, Уставни суд указује на праксу Европског суда, према којој јавни карактер поступка пред судовима штити странке у поступку од тајног спровођења правде без јавног надзора. То је такође једно од средстава помоћу којих се може одржати повјерење у судове. Чинећи спровођење правде видљивим, јавност доприноси постизању циља из члана 6 став 1, односно правичног суђења, чије је јемство један од основних принципа сваког демократског друштва. Док се све државе чланице Савјета Европе придржавају тог принципа јавности, њихови законодавни системи и судска пракса откривају одређену разноликост у погледу његовог обима и начина примјене, како у погледу одржавања саслушања тако и у погледу „изрицања“ пресуде. Формални аспект ствари је, међутим, од секундарног значаја у поређењу са сврхом која лежи у основу јавности који се захтијева чланом 6 став 1 Европске конвенције (види Европски суд, *Pretto и остали против Италије*, представка број 7984/77, пресуда од 8. децембра 1983. године).

208. Европски суд је навео да се не осјећа обавезним да усвоји дословно тумачење ријечи „јавно изречено“. Даље, Европски суд је указао да ријечи „пресуда се изриче јавно“ могу да сугеришу да је потребно наглас прочитати пресуду. Међутим, многе државе чланице имају дугогодишњу традицију прибјегавања другим средствима, осим читања наглас, за објављивање одлука свих или неких својих судова (на примјер полагање у регистар доступан јавности, *op. cit. Pretto,* тачка 26).

209. У конкретном предмету Уставни суд сматра да је идентичне жалбене наводе апеланата испитао Суд БиХ у жалбеном поступку и да је о својим закључцима дао увјерљиво образложење (види тачку 119 ове одлуке). Наиме, Уставни суд указује да је пресуда суда јавно објављена читањем изреке пресуде те да су биле позване странке и јавност. То што суд том приликом није прочитао цијелу изреку, односно зато што је испустио одређене дијелове изреке пресуде не може водити закључку о кршењу права на објаву пресуде. Апеланти су упознати о одлуци, а Суд БиХ је утврдио да је изворник пресуде идентичан писменом отправку. Стога, Уставни суд сматра да су ти наводи о кршењу права на правично суђење неосновани.

Претпоставка невиности

210. Другоапелант и четвртоапелант наводе да им је повријеђено право на претпоставку невиности због „медијске хајке“ која је трајала у току поступка, што је утицало на суд који је одлучивао.

Писање медија

211. У односу на наводе апеланата да је негативан публицитет који је пратио кривични поступак имао утицаја на суд, Уставни суд наглашава да, иако су судови једини позвани да донесу оцјену о оптуженикovој кривици, они ипак не дјелују изоловано, те је стога прихватљиво да се о предмету кривичних поступака расправља и на другим мјестима, као нпр. у специјализованим публикацијама, дневним и другим новинама или у јавности генерално (види Европски суд, *Kaçiu i Kotorri против Албаније*, пресуда од 25. јуна 2013. године, представке бр. 33192/07 и др., тачка 157). Извјештавање о судским поступцима, укључујући и коментарисање, придоноси њиховој јавности и у потпуном је складу са захтјевом из члана 6 став 1 Европске конвенције да судске расправе треба да буду јавне. Осим тога, Европски суд је указао и да медији не смију прекорачити одређене границе, нарочито у погледу заштите права на приватност оптуженог у кривичном поступку и претпоставке невиности (види Европски суд, *Bédat против Швајцарске*, пресуда од 29. марта 2016. године, представка број 56925/08, тачка 51).

212. У конкретном случају, апеланти указују на писање медија, спроведену анкету и остало (види тачку 131 и даље ове одлуке), истичући да је све наведено утицало на одлуку суда, што су износили и у жалби. Из тога би се могао извући закључак да апеланти сматрају да су због писања медија „унапријед осуђени“. Међутим, Уставни суд указује да је Суд БиХ, разматрајући исте наводе изнесене у жалби, закључио да је изостала конкретизација разлога на основу којих апеланти сматрају да је суд прејудицирао кривицу (види тачку 120 ове одлуке). Уставни суд запажа да ни у апелацији нису конкретизовани разлози из којих би могло да се утврди да је писање медија заиста имало утицаја на одлуку суда. Апеланти указују да је суд у одлуку „инкорпорирао писмо анестезиолога ‹које се појавило у медијима›“, али суд је то питање јасно и детаљно образложио у оспореним одлукама (види тач. 91 и 109). При томе, Уставни суд напомиње да су два апеланта личности из јавнополитичког живота, па је и занимање јавности за тај случај било далеко веће, нарочито зато што се радило о питању набавке одговарајућих респиратора у вријеме пандемије. При томе, Уставни суд наглашава да је праћење таквих поступака у интересу јавности, али то никако не значи потпуну слободу медија, без контроле и провјере објављених информација. Што се тиче самог писања медија, те разних навода који су изнијети, Уставни суд сматра да су апеланти имали и користили могућност да покрену одговарајуће поступке ради заштите својих права пред редовним судовима (види тачку 138 одлуке). Међутим, ништа од наведеног

не може да доведе до закључка да је због писања медија о конкретном поступку донијета осуђујућа одлука, односно да је то имало утицаја на суд приликом одлучивања, нарочито када се то питање сагледа у контексту с већ изнесеним закључцима Уставног суда у вези с правом на правичан поступак.

Изјаве јавних званичника

213. Уставни суд указује да члан 6 став 2 забрањује изјаве јавних званичника о кривичним истрагама које су у току и које подстичу јавност на вјеровање да је осумњичени крив те којима се прејудицира оцјена чињеница коју спроводи надлежни суд (види Европски суд, *Ismoilov и други против Русије*, пресуда од 24. априла 2008. године, представка број 2947/06, тачка 161). Да ли нека изјава јавног званичника представља повреду претпоставке невиности утврђује се у контексту конкретних околности у којима је та изјава дата (види Европски суд, *Пеша против Хрватске*, пресуда од 8. априла 2010. године, представка број 40523/08, тачка 141).

214. Уставни суд запажа да су у конкретном поступку високи званичници, политичари и предсједници политичких странака у току поступка давали изјаве чији садржај неспорно упућује на „кривицу апеланата (види тач. 139–142 ове одлуке).

215. Уставни суд је у својој пракси у неколико наврата утврдио повреде права на претпоставку невиности у вези с изјавама политичара и других високих званичника који су, прије доношења правоснажне пресуде, доносили закључке о кривици апеланата (види Уставни суд, одлуке о допустивости и меритуму бр. *АП-4319/14* од 18. децембра 2014. године, тачка 35, и *АП-2011/15* од 22. децембра 2016. године, тачка 50 с даљњим референцама, доступне на www.ustavnisud.ba). У тим предметима апеланти су подносили апелације у релативно кратком времену након што су изјаве које су за њих биле спорне постале доступне јавности и у „почетној“ фази поступка, односно прије доношења првостепених пресуда. У таквим ситуацијама Уставни суд је, за разлику од Европског суда, могао да промптно реагује и да својом одлуком, ако утврди повреду, прије доношења одлуке о кривњи, укаже на спорну изјаву званичника и њен евентуални штетан утицај на претпоставку невиности.

216. За разлику од тих предмета, у конкретном случају апеланти су на то питање указали тек у апелацији, односно након доношења другостепене пресуде. Уставни суд наглашава да се гаранције тог права активирају у току поступка, још од фазе истраге, али трају до доношења коначне, правоснажне пресуде, бар у односу на кривичноправни аспекат.

217. Уставни суд запажа да су спорне изјаве јавних званичника представљале изјаву о кривици апеланата (види тач. 139–141 ове одлуке). Будући да су личности које су дале изјаве биле на високим положајима, оне су требале поступати с нарочитим опрезом у свом избору ријечи за описивање кривичног поступка против апеланата

који је био у току. С обзиром на садржај њихових изјава, Уставни суд сматра да су њихове изјаве сигурно охрабриле јавност да вјерује да су апеланти криви прије него им је кривња доказана у складу са законом. У складу с наведеним, Уставни суд сматра да је дошло до повреде права апеланата на претпоставку невиности. При томе, Уставни суд указује да је због обимности предмета навео само три изјаве предсједника политичких странака, које је и провјерио јер су и даље доступне на интернету, али да није сматрао да је потребно да наводи или провјерава садржај осталих изјава које су дала остала високопозиционирана лица која се помињу у апелацији.

218. Међутим, Уставни суд наглашава да не сматра да су те изјаве утицале на суд, односно на судије да донесу осуђујуће пресуде, за разлику од неких предмета Европског суда у којима је то утврђено (види *Бавчар против Словеније*, пресуда од 7. септембра 2023. године, представка број 17053/20). У том предмету Европски суд је навео да је изјава министра правде: „Ако овај случај [Бавчар] застари (…) овдје ћу учинити све да се главе котрљају... Мислим да ће пуно људи морати одговарати [за то] и ја ћу бити први који ће тражити одговоре...“ изазвала реакцију судија јер је предсједник првостепеног суда, износећи став својих колега, оспорену изјаву доживио као најаву санкција и утврђивање одговорности судија. Европски суд је навео да иако министар није предузео ништа да покрене поступак против судија, није задатак Европског суда да „нагађа што би он учинио да је предмет враћен на поновно суђење“. Ријечи које је употријебио могле су прејудицирати одлуку Вишег суда. Међутим, у конкретном случају, Уставни суд не сматра да су изјаве које су давала високопозиционирана лица у конкретном предмету садржавале било какву пријетњу или позив да ће неко да одговара уколико апеланти не буду осуђени.

219. С обзиром на све наведено, Уставни суд запажа да је одређеним изјавама високих функционера дошло до повреде члана 6 став 2 Европске конвенције. Међутим, имајући у виду вријеме датих изјава, те када су апеланти то оспорили, Уставни суд сматра да је декларативна одлука о повреди тог права довољна сатисфакција.

Изјаве Амбасаде Сједињених Америчких Држава

220. Уставни суд запажа да апеланти указују на изјаве Амбасаде САД у БиХ, односно проглашење тужилаца „херојима мјесеца“ као проблематично. Уставни суд у вези с тим истиче да не може испитивати изјаве америчке дипломатије у Босни и Херцеговини.

Тужилаштво

221. Коначно, у вези с наводима о понашању Тужилаштва, апеланти наводе да је Тужилаштво на рочишту за одређивање притвора најавило „медија план“. Тај

„план“ апеланти доводе у везу с медијским извјештајима који су пратили поступак. Апеланти указују на гостовање тадашње главне тужитељице у телевизијској емисији, када су апеланти лишени слободе и када се одлучивало о предмету. Међутим, Уставни суд примјећује да главна тужитељица није изјавила било шта што би упућивало на кривицу апеланата (види тачку 135 ове одлуке). Такође, супротно наводима апеланата, она није ни било каквим конклудентним радњама сугерисала кривицу апеланата. Стога, Уставни суд не може да прихвати такве тврдње апеланата. Осим тога, апеланти су навели да је „суд позивао Тужилаштво, као страну у поступку, на професионализам“. То је још један показатељ да је суд који је донио одлуку остао имун на медијска извјештавања и евентуални „медија план“. Чињеница да је Тужилаштво на интернет страници објавило да налаз вјештака доказује да респиратори не посједују минимум потребних карактеристика за лијечење у јединицама интензивне његе (види тачку 142 ове одлуке) и да је тиме „створило страх и додатну панику међу грађанима“ у току короне, није сама по себи кршење претпоставке невиности. Наиме, у тексту који је доступан на интернет страници Тужилаштва указује се на информације о поступку који води Тужилаштво и наводи се да је вјештак дао налаз, да се наставља рад на предмету и прикупљају докази. Коментари апеланата и позивање на извјештај *Amnesty Internationala* да је Тужилаштво „пријетило свједоцима“ није питање претпоставке невиности, већ евентуално неких других поступака пред домаћим надлежним тијелима. Стога, Уставни суд сматра да наведеним поступањем Тужилаштва апелантима није прекршена претпоставка невиности.

222. У односу на остале изјаве, односно писања, Уставни суд није могао да утврди да су конкретно утицали на исход поступка, а апеланти су имали и користили друга доступна средства заштите. Уставни суд не може наћи нити једно упориште у поступку на основу којег би се објективно могло сматрати да је суд донио пресуде које апеланти оспоравају под утицајем спорних изјава или да је због тога поступак спроведен на штету апеланата. Стога у том дијелу нема кршења права из члана 6 став 2 Европске конвенције.

Остали наводи

223. Апеланти су указали да нису имали дјелотворан правни лијек у смислу члана 13 Европске конвенције јер суд није „суштински испитао њихове наводе“. Међутим, Уставни суд сматра да су апеланти имали и користили могућност изјављивања доступних правних лијекова, а чињеница да коришћење правног лијека није резултирало одлуком којом би апеланти били задовољни ни на који начин не доводи у питање његову доступност или ефикасност, односно не покреће питање гаранција које тај члан пружа.

224. Апеланти су истакли и навод о дискриминацији. Суштински, апеланти на дискриминацију указују кроз друге случајеве, односно кроз судску праксу у другим

предметима у којима је одлучено другачије. Међутим, издвајање дијелова из других пресуда или чињеница о томе да је тамо другачије одлучено у околностима конкретног случаја не може довести до повреде тог права, односно не може учинити дискриминацију вјероватном. Уставни суд наглашава да се у кривичном поступку одлучује на основу утврђених чињеница те да и у сличним предметима може доћи до различитог одлучења. Међутим, то не значи да то представља дискриминацију.

225. Коначно, апеланти су указали на повреду члана 7 Европске конвенције. Међутим, Уставни суд у наводима апелације, као ни у оспореној пресуди није нашао ништа због чега би било потребно испитати тај навод, као ни остале наводе изнијете у апелацијама у вези с повредама права из других међународних докумената.

VII. Закључак

226. Уставни суд закључује да је првоапеланту и трећеапеланту повријеђено право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 3 тачка а) Европске конвенције када о њиховом приговору да у оптужници не постоји правна квалификација за кривично дјело за које су у коначници проглашени кривим Суд БиХ није дао јасан одговор, па се не може закључити да су апеланти били обавијештени о свим оптужбама против њих онако како то наведени члан прописује.

227. Уставни суд закључује да је другоапеланту и четвртоапеланту повријеђено право на претпоставку невиности из члана 6 став 2 Европске конвенције због изјава које су високи званичници давали у току трајања поступка, иако ништа не указује, нити су апеланти доказали да су такве изјаве имале икакав, а камоли одлучујући утицај на одлуку судова. Осталим проблематизованим изјавама није прекршено право на пресумпцију невиности.

228. Уставни суд закључује да нема повреде права на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције у односу на другоапеланта и четвртоапеланта када су оспорене пресуде засноване на доказима о чијој законитости је одлучио редовни суд и о томе дао јасно и релевантно образложење које не оставља утисак произвољности. На тај начин није доведена у питање правичност поступка као цјелине, нити је повријеђен принцип *in dubio pro reo*. Такође, Уставни суд примјећује да су апеланти оптужени и осуђени за иста кривична дјела, те да су измјене у пресуди у односу на оптужницу такве да нису утицале на право апеланата да буду информисани о оптужби и да у складу с тим припреме одбрану.

229. Уставни суд закључује и да је суд јавно објавио пресуду на начин који није противан стандардима из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члану 6 Европске конвенције.

230. На основу члана 59 ст. (1), (2) и (3) и члана 62 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

231. Имајући у виду одлуку у овом предмету, Уставни суд закључује да није потребно разматрати захтјеве за доношење привремених мјера.

232. У складу са чланом 43 став (1) Правила Уставног суда, судија Уставног суда Мирсад Ћеман је дао издвојено мишљење које чини саставни дио ове одлуке.

233. Према члану VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Издвојено мишљење судије Мирсада Ћемана

Члан 43 став (1) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник БиХ“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24)

Уставни суд Босне и Херцеговине је Одлуком број АП-667/24 од 14. новембра 2024. године (спојена четири предмета) усвојио апелацију Ф. Х. и „Ф. Х. Сребрена малина“ д.о.о. те утврдио повреду права Ф. Х. и „Ф. Х. Сребрена малина“ д.о.о. у дијелу Пресуде Суда Босне и Херцеговине број С1 2 К 039029 23 Кж 3 од 2. новембра 2023. године којим је одлучено о приговору апеланата да „нису знали за шта се терете“, чиме им је повријеђено право на правично суђење из члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 3 тачка а) Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, и у том дијелу „укинуо наведену пресуду у односу на Ф. Х. и ‘Ф. Х. Сребрена малина’ д.о.о.“. Уставни суд је одлучио да у односу на њих предмет врати Суду Босне и Херцеговине, који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу с „правом на правично суђење“ утврђено Уставом БиХ и Европском конвенцијом, те наложио Суду Босне и Херцеговине да, у складу с Правилима Уставног суда, обавијести Уставни суд о предузетим мјерама с циљем извршења те одлуке.

Истом одлуком дјелимично су усвојене апелације Ф. С. и Ф. Н. и утврђена повреда члана II/3.е) Устава БиХ и члана 6 став 2 Европске конвенције у поступку утврђивања „кривичне оптужбе“ против апеланата у вези с изјавама неких јавних званичника (прије и током трајања поступка пред редовним судовима) којима је Ф. С. и Ф. Н., дакле другоапеланту и четвртоапеланту, повријеђено „право на претпоставку (пресумпцију) невиности“. Истовремено су одбијене као неосноване њихове апелације у односу на остале наводе о повреди права на правично суђење из члана II/3.е) Устава БиХ и члана 6 ст. 1 и 3 Европске конвенције.

За разлику од одлуке која се односи на Ф. Х. и „Ф. Х. Сребрена малина“ д.о.о., дакле на првоапеланта и трећеапеланта, којом је Уставни суд одлучио да у једном дијелу предмет врати Суду Босне и Херцеговине на поновно одлучивање, Уставни суд је у односу на апеланте Ф. С. и Ф. Н., тј. на другоапеланта и четвртоапеланта, одлучио да им је само „декларaторна одлука“ довољна сатисфакција.

С обзиром на то да се у поступку пред Уставним судом расправљало и гласало о приједлогу одлуке у цјелини, иако се с одређеним дијеловима диспозитива/одлучења и образложења слажем (нпр. о утврђеној повреди права првоапеланта и трећеапеланта, о заснивању надлежности Суда БиХ у том случају, о објављивању пресуде и писменом отправку пресуде итд.), ипак, због разлога које ћу укратко да образложим, нисам могао да подржим одлуку.

Прије свега, а то и јесте разлог мога неслагања с одлуком већине, желим да нагласим да сам ја углавном ближе приступу, правној логици и аргументацији коју су у апелацијама и током поступка пред редовним судом (првостепеним и другостепеним вијећем) изложили и образложили апеланти те предсједник првостепеног судећег вијећа у свом издвојеном мишљењу о првостепеној одлуци. При томе, између осталог, мислим на (као кључне разлоге и околности које је требало узети у обзир) укупне ванредне околности, односно „стање несреће“, како их је назвала Влада Федерације БиХ (паника, страх, колективна и појединачна психоза и сл. не само у Федерацији БиХ него и у цијелој Босни и Херцеговини, па и планетарно), изазване пандемијом коронавируса (COVID-19), у којима су се, према оптужници и пресудама, десиле радње извршења које су апелантима стављене на терет, а које околности су у одлучујућој мјери утицале на дјеловање односно понашање оптужених, посебно другооптуженог и четвртооптуженог као јавних званичника; затим на субјективни и објективни идентитет оптужнице; вољни елемент, тј. постојање или непостојање намјере оптужених да почине кривично дјело / кривична дјела; чињеницу да оптужба и изведени докази нису, посебно према неким од апеланата, испуњавали стандард „ван разумне сумње“ (што су апеланти детаљно образложили); широко коришћење индиција као основа за закључак о наводној кривици неких апеланата и доказа којима се то поткрепљује; примјену принципа in dubio pro reo итд. Затим, нејасно је зашто ни редовни суд у оба судећа вијећа нити већина у Уставном суду (у контексту права на правично суђење) нису уопште обратили пажњу (?!) на тврдњу коју је у издвојеном мишљењу (разумно је закључити и током суђења) изнио предсједник првостепеног судећег вијећа Суда БиХ да је четвртоапелант Ф. Н. као премијер Владе Федерације БиХ тражио да се у поступак набавке респиратора укључе „велике, за то регистроване фирме“, те да се, како то тврди предсједник првостепеног вијећа, одазвао само власник компаније „Виолета“ Груде, који је на крају одустао због компликованих „административних процедура“ и сл. Дакле, ни већини у Уставном суду се то није учинило релевантним, мада је, према моме мишљењу, од правилног утврђивања чињеница и у вези с тим зависила не само квалификација дјела него се тек зависно од одговора на то питање може дати поуздан суд о томе да ли су Ф. Х. односно његова фирма „Сребрена малина“ били наводно незаконито привилеговани и, консеквентно, да ли је евентуално било мјеста примјени члана 10 Закона о јавним набавкама приликом набавке спорних респиратора или не.

Не сматрам стога потребним детаљније наводити нити образлагати, заправо понављати аргументацију која је опширно изложена и образложена у апелацији и другим поднесцима апеланата односно у издвојеном мишљењу предсједника првостепеног судећег вијећа. Уосталом, чињенични супстрат, правна логика и аргументација, како за усвајајући тако и за одбијајући дио апелација, коректно су наведени и образложени у одлуци Уставног суда (види нпр. поглавља III, IV и V).

Међутим, није могуће не примијетити да почетна, готово кључна инкриминација на којој је Тужилаштво засновало и даље развијало концепт оптужења свих апеланата, а то је „удруживање с циљем почињења кривичних дјела“ прописаних кривичним законом Босне и Херцеговине, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске (организовањем или пристајањем да се буде члан групе), није доказана ни за једног од апеланата. Управо је та и таква почетна инкриминација значајно, ако не и одлучујуће, утицала на конструкцију оптужнице и даље је, без обзира на то што је на крају одбачена као недоказана, ипак се може закључити, сасвим извјесно креирала атмосферу током суђења и опредијелила судску одлуку на обје инстанце редовног суда, па и одлуку Уставног суда.

Такође, иако је петооптужена J. M. као министрица финансија у Влади Федерације БиХ те шефица Федералног штаба Цивилне заштите била укључена и потписала налоге за исплату којима су ангажована буџетска средства за набавку спорних респиратора и друге опреме и средстава, именована је у потпуности ослобођена оптужбе (оптужба ју је теретила да је починила кривично дјело несавјесног рада у служби). Слажем се с ослобађајућом пресудом. Међутим, када се све узме у обзир, тј. укупан контекст, а посебно надлежности и одговорности, те радње и поступци четвртоапеланта, другоапеланта и петооптужене, намеће се озбиљно питање да ли се овдје ипак ради о неједнаком поступању према четвртоапеланту и другоапеланту у односу на петооптужену или обратно.

Због наведеног, пресуду је због повреде права на правично суђење требало укинути и вратити на поновно суђење не само у односу на првоапеланта и трећеапеланта, како је Уставни суд одлучио, него и у односу на другоапеланта и четвртоапеланта и у том смислу преиспитати да ли, с обзиром на свеукупне околности, посебно у почетној фази пандемије коронавируса, има елемената за кривичну одговорност било кога од оптужених односно апеланата.

Предмет број АП-2428/23

ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Апелација Дениса Прцића, којег заступа Зикрета Ибрахимовић, адвокат из Сарајева, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 2К 040385 23 Кв 20 од 25. априла 2023. године и Рјешења Суда БиХ број С1 2К 040385 23 Кв 19 од 31. марта 2023. године

Одлука од 14. новембра 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП-2428/23**, рјешавајући апелацију **Дениса Прћића**, на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 став (3) тач. к) и м), члана 57 став (2) тачка б) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), у саставу:

Сеада Палаврић, предсједница

Валерија Галић, потпредсједница

Angelika Nußberger, потпредсједница

Мирсад Ћеман, судија

Helen Keller, судија

Ledi Bianku, судија

Марин Вукоја, судија

на сједници одржаној 14. новембра 2024. године донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ

Одбија се као неоснована апелација Дениса Прћића поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 2К 040385 23 Кв 20 од 25. априла 2023. године.

Одбацује се као недопуштена апелација Дениса Прћића поднесена против Рјешења Суда БиХ број С1 2К 040385 23 Кв 19 од 31. марта 2023. године због тога што је пропустио да у остављеном року допуни/прецизира апелацију.

Одбацује се апелација Дениса Прћића изјављена због дужине трајања истраге у вези са чланом II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода у предмету Тужилаштва Босне и Херцеговине број Т20 0 КТКВ 0019081 20 због неисцрпљивања доступних правних лијекова.

Одлуку објавити у „Службеном гласнику Босне и Херцеговине“, „Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине“, „Службеном гласнику Републике Српске“ и у „Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“.

Образложење

I. Увод

1. Денис Прцић (у даљњем тексту: апелант) из Тузле, којег заступа Зикрета Ибрахимовић, адвокат из Сарајева, поднио је 15. маја 2023. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Суда Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Суд БиХ) број С1 2К 040385 23 Кв 20 од 25. априла 2023. године и Рјешења Суда БиХ број С1 2К 040385 23 Кв 19 од 31. марта 2023. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 22 Правила Уставног суда, од апеланта је затражено да достави првостепено Рјешење Суда БиХ број С1 2К 040385 23 Крн од 25. јануара 2023. године, након којег је донесено оспорено Рјешење С1 2К 040385 23 Кв 19 од 13. марта 2023. године. Апелант није поступио по налогу Уставног суда.

3. На основу члана 23 Правила Уставног суда, од Суда БиХ и Тужилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Тужилаштво) затражено је да доставе одговоре на апелацију. Позвани су доставили одговоре који су послати апеланту ради евентуалног изјашњења. Апелант се није изјаснио.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду могу да се сумирају на сљедећи начин.

Оспорено Рјешење број С1 2К 040385 23 Кв 19 од 31. марта 2023. године

5. Рјешењем број С1 2К 040385 23 Кв 19 од 31. марта 2023. године Суд БиХ је одбио апелантову жалбу изјављену против рјешења од 25. јануара 2023. године, те је закључио да је исправно утврђена неопходност даљње примјене мјере забране путовања из члана 126 став 2 Закона о кривичном поступку БиХ (у даљњем тексту: ЗКП), као и да жалбом није доведена у питање законитост и правилност побијаног рјешења.

Оспорено Рјешење број С1 2К 040385 23 Кв 20 од 25. априла 2023. године

6. Суд БиХ је донио Рјешење број С1 2К 040385 23 Крн 30 од 10. априла 2023. године у којем је утврдио да и даље постоје околности које оправдавају примјену мјера забране путовања, које су апеланту одређене рјешењем од 15. јула 2021. године. С циљем извршења те мјере, од апеланта су одузете важеће путне исправе

и други документи који могу послужити у ту сврху, те му је забрањен прелазак границе уз личну карту.

7. Суд је испитао постојање основане сумње као општег услова за примјену мјера забране, па је утврдио да у претходном периоду нису наступиле околности које би указале да се стање у односу на то питање промијенило. Наиме, суд је навео да се ради о поступку у којем су апелант и други осумњичени за кривична дјела помоћ учиниоцу након учињеног кривичног дјела, злоупотреба положаја или овлашћења и кривотворење службене исправе. Након што је размотрио и анализирао доказе у спису, суд је остао при ранијем утврђењу да ти докази не указују на наступање нових околности које би, евентуално, довеле у питање постојање основане сумње.

8. Даље, Суд БиХ је указао да је сврха одређивања мјере забране путовања обезбјеђење несметаног вођења поступка. У вези с тим, суд је цијенио чињеницу да апелант има држављанство Сједињених Америчких Држава, као и да Босна и Херцеговина с том државом нема уговор о изручењу њених држављана. Такође, суд је цијенио међународне контакте које апелант има, што је и сам апелант потврдио. Суд је узео у обзир и тежину инкриминација за које се апелант терети, као и фазу поступка, али и чињеницу да се против апеланта води још један поступак пред другим надлежним судом. Све наведено, како је образложено, може да буде мотив да апелант напусти земљу и тако онемогући даље вођење поступака. Суд је такође цијенио чињеницу да апелант нема породичних нити пословних веза са БиХ јер му породица живи у САД-у, а Амерички универзитет у БиХ, чији је апелант власник и одговорно лице, више не постоји. Суд је указао на примјену члана 2 став 3 Протокола број 4 уз Европску конвенцију, али је имајући у виду све наведене разлоге закључио да се блажим мјерама не може отклонити опасност од апелантовог бјекства, као и нежељеног утицаја на даљњи ток поступка. Апелантов навод да му је изреченим мјерама угрожена егзистенција, суд је оцијенио неаргументованим и необразложеним. Такође, суд је указао да Тужилаштво проводи истражне радње и активно води истрагу, али је истакао обавезу Тужилаштва да истрагу оконча у разумном року. У односу на апелантов приговор о дужини трајања истраге, Суд је указао да истрагом диспонира Тужилаштво, те да је обавезно да поступа у складу с одредбама ЗКП-а. Наведено је и да суд од Тужилаштва очекује да поступа хитно и да донесе тужилачку одлуку у најкраћем могућем року, те да ће суд укинути мјере које су одређене уколико Тужилаштво не буде предузимало радње с циљем окончања истраге.

9. Рјешењем број С1 2К 040385 23 Кв 20 од 25. априла 2023. године Суд БиХ је одбио апелантову жалбу као неосновану. Суд БиХ је оцијенио да је у побијаном рјешењу суд извео правилан закључак о постојању основане сумње као општег услова, с обзиром на то да у протеклом периоду нису наступиле нове околности које би указале на другачије стање ствари. Апелантов приговор о непостојању

околности које оправдавају даљњу примјену мјера забране путовања Суд БиХ је оцијенио неоснованим јер су у побијаном рјешењу изнесени разлози који су у довољној мјери конкретизовани. Указано је на раније утврђену чињеницу да апелант има сазнања о материјалним доказима – матичним књигама студената Америчког универзитета, који су тренутно недоступни Тужилаштву, односно да те матичне књиге држи на њему познатом мјесту и да одбија да их преда. Суд БиХ је указао да кривични поступак у многим случајевима подразумијева одређене рестрикције, које по својој природи подразумијевају одређена ограничења основних права и слобода лица према којем су изречене, у мјери која је нужна да се заштите и остваре легитимни циљеви кривичног поступка. У конкретном случају водило се рачуна да су те рестрикције неопходне, а општи интерес друштва односно дужност надлежних органа за ефикасним процесуирањем починилаца кривичних дјела претеже у односу на апелантова појединачна права. Наиме, ограничено путовање ван БиХ, према оцјени Суда БиХ, апеланта не ограничава прекомјерно јер има могућност проналаска запослења и у БиХ.

10. У вези са жалбеним наводима да истрага у овом предмету, а самим тим и примјена мјера забране траје неоправдано дуго, Суд БиХ је указао на одредбу члана 225 ЗКП-а и на могућност притужбе осумњиченог, као и на посљедице ако се истрага не оконча у прописаним роковима. Указано је да суд очекује од Тужилаштва окончање истраге односно доношење тужилачке одлуке. Такође, потврђен је и закључак да се блажим мјерама не може остварити жељени циљ.

IV. Апелација

а) Наводи из апелације

11. Апелант указује на повреду права на слободу кретања из члана II/3.м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију, те повреду члана II/3.е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције због дужине трајања истраге. Апелант је у веома обимној апелацији описао ток поступка, навео да му је био одређен притвор, кућни притвор, а затим мјере забране. Апелант наводи да наметнута мјера забране путовања нема никаквог утицаја на ток поступка, наочито након што су укинуте све раније изречене мјере забране, апелант и свједоци саслушани и предузете друге радње прикупљања доказа које апелант наводи. Апелант указује да је његова улога према наредби о спровођењу истраге сведена на помагача, а да није утврђено да ли је главни осумњичени уопште крив, чиме је „компромитована законитост спорне мјере“ као и постојање основане сумње. Апелант сматра да је ту мјеру наметнуло Тужилаштво које основну тврдњу за ометање истраге види у чињеници да апелант не жели предати одређену документацију коју је сакрио на њему познато мјесто. Апелант указује да суд није испитао непропорционалност изречене мјере и чињеницу да

остали осумњичени нису под мјерама забране. Такође, непропорционалност мјере забране апелант доводи у везу с дужином трајања истраге.

12. Осим тога, апелант указује и на повреду права из члана 6 Европске конвенције због дужине трајања истраге. У вези с тим наводи да је Тужилаштво спроводило истражне радње „крајем 2020. године“, а да истрага још није завршена. Апелант истиче да суд у рјешењима стално „опомиње“ Тужилаштво да оконча истрагу. Такође, у апелацији, навођењем раније донесених рјешења, апелант истиче да је Тужилаштво доставило суду обавијест о разлозима неокончања истраге (приликом доношења рјешења суда од 7. новембра 2022. године), те је Тужилаштво указало да нико од осумњичених није изјаво притужбу. У истом рјешењу је наведено да обавјештење Тужилаштва о неокончању истраге апеланту није уручено јер није затечен на адреси. Апелант наводи да у рјешењу од 7. новембра 2022. године јасно стоји да је апелант добио упутства од суда да се у вези с приговорима о дужини трајања истраге обрати Тужилаштву и тражи изјашњење. Такође истиче да је и у поступку по жалби против рјешења од 7. новембра 2022. године истицао да му је обавјештење морало бити уручено, а да је другостепени суд указао да је главни тужилац обавијештен о разлозима неокончања истраге, да је наредио предузимање одређених мјера, те да му је суд поново указао да затражи обавјештење од Тужилаштва зато што истрагом диспонира Тужилаштво, а не суд.

б) Одговори на апелацију

13. У одговору на апелацију Суд БиХ наводи да је апелација неоснована и да је суд навео јасне разлоге којима се руководио приликом доношења оспорених рјешења, те да није дошло до кршења права која апелант наводи.

14. Тужилаштво је у одговору навело да је апелација неоснована зато што апелант оспорава рјешење које садржи јасно и довољно образложење. У вези с дужином трајања истраге Тужилаштво је указало на неке нове околности које се односе на чињеницу наведену у рјешењу суда, као и да је само саосумњичени М. О. поднио притужбу на дужину трајања истраге, коју је главни тужилац Тужилаштва рјешењем одбио као неосновану (рјешење достављено уз одговор).

V. Релевантни прописи

15. Закон о кривичном поступку Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09, 72/13, 49/17 – одлука УСБиХ, 42/18 – рјешење УСБиХ, 65/18, 22/21 – одлука УСБиХ и 8/22 – рјешење УСБиХ)

За потребе ове одлуке користи се неслужбени пречишћени текст сачињен у Уставном суду БиХ, који гласи:

ГЛАВА X – МЈЕРЕ ЗА ОБЕЗБЈЕЂЕЊЕ ПРИСУСТВА ОСУМЊИЧЕНОГ, ОДНОСНО ОПТУЖЕНОГ И УСПЈЕШНО ВОЂЕЊЕ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА

Одјељак 1 – Заједничке одредбе

Члан 123.
Врсте мјера

(1) Мјере које се могу предузети према оптуженом за осигурање његове присутности и за успјешно вођење кривичног поступка јесу позив, довођење, мјере забране, јемство и притвор.

(2) Приликом одлучивања коју ће од наведених мјера прим[и]јенити, надлежни орган придржавати ће се услова одређених за примјену појединих мјера, водећи рачуна да се не примјењује тежа мјера ако се иста сврха може постићи блажом мјером.

(3) Ове мјере укинути ће се и по службеној дужности одмах кад престану разлози који су их изазвали, односно замијенити ће се другом блажом мјером кад за то наступе услови.

(4) Одредбе ове главе сходно се примјењују и на осумњиченог.

Члан 126.б
Изрицање мјера забране

(1) Суд може изрећи забрану напуштања боравишта, забрану путовања и остале мјере забране образложеним рјешењем на приједлог странке или бранитеља.

(2) Када одлучује о притвору, Суд може изрећи забрану напуштања боравишта, забрану путовања и остале мјере забране по службеној дужности, умјесто одређивања или продужавања притвора.

(3) Осумњичени или оптужени ће се у рјешењу о изрицању мјера забране упозорити да му се може одредити притвор ако прекрши обавезу из изречене мјере.

(4) У току истраге мјере забране одређује и укида судија за претходни поступак, након подизања оптужнице – судија за претходно саслушање, а након достављања предмета судији, односно вијећу у сврху заказивања главног претреса - тај судија, односно предсједник вијећа.

(5) Мјере забране могу трајати док за то постоји потреба, а најдуже до правоснажности пресуде ако том лицу није изречена казна затвора и најкасније до упућивања на издржавање казне ако је том лицу изречена казна затвора. Забрана путовања може такође трајати док изречена новчана казна није плаћена у потпуности и/или док се у потпуности не изврши одлука о имовинскоправном захтјеву и/или о одузимању имовинске користи.

(6) Судија за претходни поступак, судија за претходно саслушање или судија, односно предсједник вијећа дужан је да свака два мјесеца испита да ли је примијењена мјера још потребна.

(7) Против рјешења којим се одређују, продужавају или укидају мјере забране странка односно бранилац може поднијети жалбу, а Тужилац и против рјешења којим је његов приједлог за примјену мјере одбијен. О жалби одлучује вијеће из члана 24. став (7) овог Закона у року од три дана од дана пријема жалбе. Жалба не задржава извршење рјешења.

Члан 225.
(Окончање истраге)

(1) Тужилац окончава истрагу кад нађе да је стање ствари довољно разјашњено да се може подићи оптужница. Окончање истраге ће се забиљежити у спису.

(2) Ако се истрага не заврши у року од шест мјесеци од доношења наредбе о спровођењу истраге, тужилац ће обавијестити главног тужиоца о разлозима неокончања истраге. Главни тужилац одредиће у року од 30 дана нови рок за окончање истраге који не може бити дужи од шест мјесеци, односно који не може бити дужи од једне године за кривична дјела за која се може изрећи казна затвора у трајању од 10 година или тежа казна, те наложити предузимање потребних мјера да би се истрага окончала.

(3) Уколико истрагу није било могуће завршити у року из става (2) овог члана, тужилац ће о разлозима због којих истрага није завршена, у року од осам дана, обавијестити главног тужиоца, осумњиченог и оштећеног.

(4) Осумњичени и оштећени у року од 15 дана од дана достављања обавјештења из става (3) овог члана могу поднијети притужбу главном тужиоцу због трајања поступка. Ако главни тужилац утврди да је притужба основана, у року од 30 дана одредиће нови рок у којем се, ако постоје процесне претпоставке, истрага мора окончати, а који не може бити дужи од шест мјесеци, односно који не може бити дужи од једне године за кривична дјела за која се може изрећи казна затвора у трајању 10 година или тежа казна, те наложити предузимање потребних мјера за окончање истраге, о чему ће обавијестити подносиоца притужбе у року од 15 дана.

(5) Ако истрага не буде окончана у року из става (4) овог члана, а постоје процесне претпоставке, сматраће се да је истрага обустављена, о чему тужилац доноси наредбу и у року од 15 дана о томе обавјештава главног тужиоца, осумњиченог и оштећеног.

(6) Оптужница се не може подићи ако осумњичени није био испитан.

VI. Допустивост и меритум

16. У складу са чланом VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу када она постану предмет спора због пресуде било којег суда у Босни и Херцеговини. У складу са чланом 18 став (1) Правила Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме побија, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

17. Члан 18 став (3) тач. к) и м) Правила Уставног суда гласи:

Апелација није допустива ако постоји неки од сљедећих случајева:

к) апелант је пропустио да у остављеном року допуни/прецизира апелацију;

м) пелант није исцрпио правне лијекове могуће по закону.

а) У односу на оспорено Рјешење број С1 2К 040385 Кв 19

18. Уставни суд подсјећа да је чланом 21 став (2) Правила Уставног суда прописано шта све апелација Уставном суду треба да садржи и како треба да буде поднесена. У вези с тим, Уставни суд указује да у конкретном премету апелација није била потпуна у односу на оспорено Рјешење Суда БиХ број С1 2К 040385 Кв 19 од 13. марта 2023. године јер је недостајало првостепено рјешење од 25. јануара 2023. године. Због тога је Уставни суд позвао апеланта да допуни апелацију у остављеном року, што он није учинио.

19. Имајући у виду одредбе члана 18 став (3) тачка к) и члана 22 став (2) Правила Уставног суда, према којима ће се апелација одбацити као недопуштена уколико је апелант пропустио да у остављеном року допуни/прецизира апелацију, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке у односу на оспорено Рјешење број С1 2К 040385 Кв 19 од 13. марта 2023. године.

б) У односу на дужину трајања истраге

20. У конкретном случају предмет оспоравања апелацијом је дужина трајања истраге у предмету Тужилаштва број Т20 0 КТКВ 0019081 20. Иако апелант дужину трајања истраге доводи у везу с изреченим мјерама забране, Уставни суд ће у том дијелу да испита само дужину трајања истраге, у вези са чланом 6 Европске конвенције.

21. Уставни суд најприје указује да је у Одлуци број У-5/16 (види Дјелимичну одлуку о допустивости и меритуму од 1. јуна 2017. године, тачка 77, објављену на www.ustavnisud.ba) утврдио да раније важећа одредба члана 225 став 2 ЗКП-а

није задовољавала принцип владавине права јер законодавац није прописао рок у којем се истрага мора завршити. Такође, у наведеној одлуци је наглашено да законодавац није водио рачуна о правима осумњичених и оштећених, односно да није била прописана могућност да осумњичени изјави притужбу због предугог трајања истражног поступка. Након измјена и допуна, одредбама важећег члана 225 ЗКП-а прописан је рок у којем истрага треба да буде окончана ако постоје процесне претпоставке. Даље, ставом 4 члана 225 ЗКП-а прописано је да се главном тужиоцу може поднијети притужба због дужине трајања истраге, док је ставом 3 истог члана прописано да се претходно доставља обавјештење Тужилаштва о разлозима због којих истрага није завршена.

22. У конкретном случају апелант наглашава да му Тужилаштво није доставило обавјештење из става 3 члана 225 ЗКП-а о разлозима због којих истрага још није завршена. Међутим, из апелације произлази да је апелант неоспорно био упознат да постоји обавјештење Тужилаштва о разлозима због којих истрага у том предмету није окончана, а које је Тужилаштво предочило главном тужиоцу. У вези с тим, Уставни суд запажа да и апелант наводи да га је суд упућивао да затражи обавјештење од Тужилаштва (види тачку 12 ове одлуке), што несумњиво указује да је апелант у новембру 2022. године имао сазнање да постоји обавјештење Тужилаштва о разлозима неокончања истраге. Стога је апелант прије обраћања Уставном суду требао да се обрати Тужилаштву да му достави обавјештење, а након тога је могао да изјави притужбу главном тужиоцу, све у смислу члана 225 ЗКП-а. Уставни суд сматра да то није претјеран терет, нарочито зато што је на такав начин у истом предмету поступио саосумњичени М. О. (види тачку 14 одлуке). Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да апелант није исцрпио правне лијекове који му стоје на располагању у вези с дужином истраге.

23. Имајући у виду одредбе члана 18 став (3) тачка м) Правила Уставног суда, према којима ће се апелација одбацити као недопуштена уколико апелант није користио правне лијекове које има на располагању, Уставни суд је у односу на дужину трајања истраге одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

ц) У односу на Рјешење број С1 2К 040385 23 Кв 20

24. У односу на Рјешење број С1 2К 040385 23 Кв 20 којим је апеланту изречена мјера забране путовања, те у вези с тим покренуто питање слободе кретања, Уставни суд је, имајући у виду одредбе члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине и члана 18 ст. (1), (3) и (4) Правила Уставног суда, утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

25. Апелант побија наведена рјешења тврдећи да су тим рјешењима повријеђена његова права из члана II/3.м) Устава Босне и Херцеговине и члан 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију.

26. Члан II/3. Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:

Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

м) Право на слободу кретања и пребивалишта.

27. Члан 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију гласи:

1. Свако ко се законито налази на територији једне државе има на тој територији право на слободу кретања и слободу избора боравишта.

2. Свако је слободан да напусти било коју земљу, укључујући и сопствену.

3. Никаква ограничења не могу се поставити у односу на остваривање ових права осим оних која су у складу са законом и која су неопходна у демократском друштву у интересу државне или јавне безбједности, ради очувања јавног поретка, ради спречавања криминала, ради заштите здравља или морала, или ради заштите права и слобода других.

28. Уставни суд је у својој пракси, подржавајући праксу Европског суда, већ указивао да право из члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију јамчи сваком лицу право на слободу кретања унутар одређене територије и право да напусти то подручје, што подразумијева право путовања у земљу по избору лица у коју може бити примљено (види Европски суд, *Khlyustov против Русије*, пресуда од 11. јула 2013. године, представка број 28975/05, тачка 64). Према пракси Европског суда, свака мјера којом се ограничава право на слободу кретања мора да буде у складу са законом, да тежи једном од легитимних циљева наведених у трећем ставу члана 2 Протокола број 4 и да успостави правичну равнотежу између јавног интереса и права појединца (види Европски суд, *Нино Бевц против Хрватске*, одлука од 28. априла 2020. године, представка број 36077/14, тачка 46).

29. Имајући у виду да је трајање мјера забране продужено у складу с релевантним одредбама ЗКП-а, који је доступан, јасан и прецизан, Уставни суд сматра да су мјере забране изречене у складу са законом, како то захтијева члан 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију. Даље, Уставни суд сматра да несумњиво постоји и легитиман циљ због којег је мјера изречена, а то је обезбјеђење несметаног вођења кривичног поступка у којем је апелант осумњичен и који се налази у фази истраге.

30. Основни апелантов навод је да је мјера забране путовања непропорционална јер дуго траје и представља „притисак“ на апеланта да преда одређену документацију. Уставни суд указује да осумњичена и оптужена лица могу да трпе одређене рестрикције због поступка који се против њих води. Уставни суд запажа да је апелант најприје био у притвору, а када је та мјера укинута, одређене су му мјере забране, те коначно егзистира само мјера забране путовања. То све јасно

упућује на ревносно поступање суда, односно да суд, у складу са стањем предмета, тежи да апеланту „олакша“ ситуацију, колико је то могуће, а да ипак обезбиједи успјешно вођење поступка. Даље, Уставни суд примјећује да је трајање мјере забране у ЗКП-у одређено у члану 126.б став 5. У вези с тим, Уставни суд подсјећа на став Европског суда да се у предметима у којима је забрана путовања донесена поводом кривичног поступка трајање ограничења не може, само по себи, узети као једини основ за утврђивање да ли је успостављена правична равнотежа између општег интереса за правилно вођење кривичног поступка и личног интереса подносиоца захтјева за уживање слободе кретања. То питање мора се оцијенити према свим посебним обиљежјима случаја (види Европски суд, *Miażdżyk* против Пољске, пресуда од 24. јануара 2012. године, представка број 23592/07, тачка 35 и даље, с даљњим референцама). У конкретном случају, Уставни суд примјећује да апелант не доводи у питање тачност разлога које је суд навео, а нарочито да апелант има држављанство САД-а, да му је тамо породица, да нема посао и примања у БиХ и да се против њега води још један кривични поступак. Имајући у виду све наведене околности које су опредијелиле суд за продужење мјере забране, заједно са чињеницом да је апелант осумњичен и да је истрага у току, Уставни суд сматра да изречена мјера у датим околностима није непропорционална и да на апеланта није стављен претјеран терет.

31. На основу свега изложеног, Уставни суд закључује да није дошло до повреде права из члана II/3.м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију.

VII. Закључак

32. Уставни суд закључује да није повријеђено апелантово право из члана II/3.м) Устава Босне и Херцеговине и члана 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију када је суд продужио мјеру забране, у складу са законом, због постојања легитимног циља, за шта је дао адекватно образложење, а сама мјера у околностима конкретног предмета није непропорционална.

33. На основу члана 18 став (3) тач. к) и м) и члана 59 ст. (1) и (3) Правила Уставног суда, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

34. Према члану VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

Садржај

Предмет број АП-2229/23

ОДЛУКА О
ДОПУСТИВОСТИ

Апелације Е. Н. и других поднесене против Одлука Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине бр. 06-08-1-797-2/2023, 06-08- 1-770-2/2023, 06-08-1-796-2/2023 и 06-08-1-794-2/2023 од 2. марта 2023. године, Рјешења Окружног суда у Бањалуци број 71 0 Рс 360346 23 Рсж од 8. новембра 2023. године, Рјешења Врховног суда Федерације БиХ број 65 0 Пс 652179 22 Рев од 23. маја 2023. године, Рјешења Врховног суда Републике Српске број 94 0 П 033021 22 Рев од 13. јула 2023. године, Рјешења Окружног суда у Источном Сарајеву број 89 1 П 034349 23 Гж 2 од 20. јула 2023. године и Пресуде Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 219635 21 Гж од 4. октобра 2023. године

Одлука од 19. децембра 2024. године

Садржај

Садржај

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у саставу: предсједница Сеада Палаврић, потпредсједнице Валерија Галић и Angelika Nußberger и судије Мирсад Ћеман, Helen Keller, Ledi Bianku и Марин Вукоја, на сједници одржаној 19. децембра 2024. године, у предмету број **АП-2229/23**, рјешавајући апелације које су поднијели **Е. Н. и други**, на основу члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине, члана 18 став (3) тачка м), члана 57 став (2) тачка а) и члана 58 Правила Уставног суда Босне и Херцеговине – пречишћени текст („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 94/14, 47/23 и 41/24), донио је

ОДЛУКУ О ДОПУСТИВОСТИ

Одбацују се као недопуштене апелације које су поднијели:

Е. Н., Б. Д., Д. Ч. и С. И. против одлука Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине бр. 06-08-1-797-2/2023, 06-08-1-770-2/2023, 06-08-1-796-2/2023 и 06-08-1-794-2/2023 од 2. марта 2023. године,

Дарко Радосавац против Рјешења Окружног суда у Бањалуци број 71 0 Рс 360346 23 Рсж од 8. новембра 2023. године,

Друштво за трговину и услуге „ESC Medical Ozon“ д.о.о. Сарајево против Рјешења Врховног суда Федерације БиХ број 65 0 Пс 652179 22 Рев од 23. маја 2023. године,

ЈП „Путеви Републике Српске“ д.о.о. Бањалука против Рјешења Врховног суда Републике Српске број 94 0 П 033021 22 Рев од 13. јула 2023. године,

И. Л. против Рјешења Окружног суда у Источном Сарајеву број 89 1 П 034349 23 Гж 2 од 20. јула 2023. године и

Аксел Тасламан против Пресуде Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 219635 21 Гж од 4. октобра 2023. године због неисцрпљивања правних лијекова могућих према закону.

Образложење

1. Апеланти који су наведени у изреци ове одлуке поднијели су непосредно или посредством овлашћених пуномоћника апелације Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд), како слиједи:

Редни број	Број апелације	Име апеланта	Оспорена одлука	Тужба или жалба одбачене из формалних разлога или није поднесен правни лијек могућ према закону
	АП-2229/23	Е. Н., Б. Д., Д. Ч. и С. И.	Одлуке Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине бр. 06-08-1-797-2/2023, 06-08-1-770-2/2023, 06-08-1-796-2/2023 и 06-08-1-794-2/2023 од 2. марта 2023. године	Није поднесен захтјев за заштиту слобода и права грађана загарантованих Уставом БиХ
	АП-3492/23	Дарко Радосавац	Рјешење Окружног суда у Бањалуци број 71 0 Рс 360346 23 Рсж од 8. новембра 2023. године	Жалба одбачена као неблаговремена
	АП-3656/23	Друштво за трговину и услуге „ESC Medical Ozon“ д.о.о. Сарајево	Рјешење Врховног суда Федерације БиХ број 65 0 Пс 652179 22 Рев од 23. маја 2023. године	Ревизија одбачена као недопуштена јер ју је изјавило лице без правосудног испита
	АП-4553/23	ЈП „Путеви Републике Српске“ д.о.о. Бањалука	Рјешење Врховног суда Републике Српске број 94 0 П 033021 22 Рев од 13. јула 2023. године	Ревизија одбачена као неблаговремена
	АП-4591/23	И. Л.	Рјешење Окружног суда у Источном Сарајеву број 89 1 П 034349 23 Гж 2 од 20. јула 2023. године	Тужба одбачена као неблаговремена
	АП-5280/23	Аксел Тасламан	Пресуда Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 219635 21 Гж од 4. октобра 2023. године	Није изјављена ревизија Врховном суду Федерације БиХ

2. Апеланти у предмету број АП-2229/23 оспоравају одлуке Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ВСТС) које су донесене у поступцима оцјењивања рада апеланата. У вези с тим, Уставни суд указује да су апеланти имали могућност да против наведених одлука ВСТС-а поднесу Суду Босне и Херцеговине захтјев за заштиту слобода и права грађана загарантованих Уставом Босне и Херцеговине, сходно одредби члана 67 Закона о управним споровима БиХ (види Европски суд за људска права, *Шербечић против Босне и Херцеговине*, одлука од 26. априла 2022. године, представка број 51661/21).

3. Апеланти у предметима бр. АП-3492/23, АП-4553/23 и АП-4591/23 оспоравају одлуке редовних судова које су донесене у поступцима у којима су жалба, ревизија, односно тужба одбачене као неблаговремене, тј. које су поднесене након протека законом прописаних рокова. Апелант у предмету број АП-3656/23 оспорава одлуку редовног суда којом је његова ревизија одбачена као недопуштена јер ју је изјавило лице које нема положен правосудни испит. Апелант у предмету број АП-5280/23 оспорава пресуду Кантоналног суда у Мостару. У вези с тим, Уставни суд указује да је апелант, с обзиром на вриједност спора од 50.000,00 КМ, имао могућност да против другостепене пресуде изјави ревизију Врховном суду Федерације БиХ сходно одредби члана 237 ст. (1) и (2) Закона о парничном поступку („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 53/03, 73/05, 19/06 и 98/15, у даљњем тексту: ЗПП).

4. С обзиром на то да наведене апелације покрећу исто питање допустивости, Уставни суд је, у складу са чланом 32 став (1) Правила Уставног суда, донио одлуку о спајању наведених апелација у којима ће водити један поступак и донијети једну одлуку под бројем АП-2229/23.

5. При испитивању допустивости апелација Уставни суд је пошао од одредби члана VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине и члана 18 став (1) и став (3) тачка м) Правила Уставног суда.

6. Члан VI/3.б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

Уставни суд има и апелациону надлежност над питањима по овом Уставу, која проистичу из пресуде сваког суда у Босни и Херцеговини.

7. Члан 18 став (1) и став (3) тачка м) Правила Уставног суда гласи:

(1) Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем дјелотворном правном лијеку који је користио.

(3) Апелација није допустива ако постоји неки од сљедећих случајева:

м) апелант није исцрпио правне лијекове могуће по закону.

8. Према правилу о исцрпљивању правних лијекова апелант мора да дође до коначне одлуке. Коначна одлука представља одговор на посљедњи правни лијек, који је дјелотворан и адекватан да испита нижестепену одлуку како у чињеничном тако и у правном погледу. При томе апелант одлучује о томе да ли ће користити правни лијек без обзира на то да ли је ријеч о редовном или ванредном правном лијеку. Одлука којом је правни лијек одбачен зато што апелант није испунио формалне захтјеве правног лијека (рок, плаћање такси, форма или испуњење других законских услова) не може се сматрати коначном. Коришћење таквог правног лијека не прекида рок од 60 дана прописан чланом 18 став (1) Правила Уставног суда (види Уставни суд, одлуке бр. *АП-283/03* од 14. октобра 2004. и *АП-106/04* од 18. јануара 2005. године).

9. У конкретним предметима Уставни суд запажа да апеланти прије подношења апелација нису исцрпили све ефективне правне лијекове могуће према закону. Наиме, Уставни суд указује да су апеланти у предмету број АП-2229/23 пропустили да против оспорених одлука ВСТС-а поднесу захтјев за заштиту слобода и права грађана загарантованих Уставом БиХ. Такође, Уставни суд указује да су у предметима бр. АП-3492/23, АП-3656/23, АП-4553/23 и АП-4591/23 тужба, жалба, односно ревизије апеланата одбачене из формалних разлога, док апелант у предмету број АП-5280/23 није искористио могућност да, у складу с одредбом члана 237 ст. (1) и (2) ЗПП-а, изјави ревизију Врховном суду Федерације БиХ, из чега слиједи да су апеланти пропустили да исцрпе ефективне правне лијекове. Према томе, будући да у конкретним апелацијама није испуњен услов исцрпљивања свих правних лијекова могућих према закону, апелације се не могу разматрати.

10. Имајући у виду одредбу члана 18 став (3) тачка м) Правила Уставног суда, према којој ће се апелација одбацити као недопуштена уколико апелант није исцрпио правне лијекове могуће према закону, Уставни суд је одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

11. У складу са чланом VI/5. Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједница
Уставног суда Босне и Херцеговине
Сеада Палаврић

РЕГИСТРИ ОДЛУКА

Садржај

Садржај

Регистар одлука по надлежности

1. Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине

1.1. Предмет број У-21/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјев Бакира Изетбеговића, у вријеме подношења захтјева првог замјеника предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, за оцјену уставности члана 5. став (3) Правилника о униформама Оружаних снага Босне и Херцеговине број 11-02-3-1864-13/16 од 24. априла 2017. године („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 44/17)

страна 11

1.2. Предмет број У-21/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјеви Дениса Звиздића, у вријеме подношења захтјева другог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и четрнаест посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности чл. 208а, 208б, 208в, 208г, 208д, 208ђ. и 280а Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17, 104/18, 15/21, 89/21, www.ohr.int – Одлука високог представника број 12/23 и 73/23)

страна 33

1.3. Предмет број У-28/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Захтјев седам делегата Вијећа народа Републике Српске за оцјену компатибилности члана 2 ст. 2 и 3 и чл. 5, 12 и 18 Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама („Службени гласник Републике Српске“ број 8/20) са чл. I/1, III/3.б) и IV/4.е) Устава Босне и Херцеговине

страна 55

1.4. Предмет број У-31/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ *од 21. марта 2024. године*
Захтјев једанаест чланова Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности члана 30 став (5), члана 52 став (3), члана 54 став (2) и члана 129 став (2) Пословника Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 79/14, 81/15, 97/15 и 53/22)

страна 75

1.5. Предмет број У-5/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Дениса Бећировића, члана Предсједништва Босне и Херцеговине, за оцјену уставности Закона о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти („Службени гласник Републике Српске“ број 16/23)

страна 99

1.6. Предмет број У-2/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Кемала Адемовића, предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Закона о производњи наоружања и војне опреме у Републици Српској („Службени гласник РС“ број 1/24)
страна 113

1.7. Предмет број У-3/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Захтјев Кемала Адемовића, у вријеме подношења захтјева предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Одлуке о промјени намјене шумског земљишта и привременом кориштењу шумског земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 89/23 и 100/23)
страна 145

1.8. Предмет број У-6/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Захтјев 13 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Одлуке о начину и увјетима продаје некретнина у својини Републике Српске које се налазе у оквиру посебног подручја Јахорина јавним надметањем – лицитацијом („Службени гласник РС“ број 114/23)
страна 169

1.9. Предмет број У-12/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Захтјеви Дениса Звиздића, првог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Изборног закона Републике Српске („Службени гласник РС“ број 61/24)
страна 185

1.10. Предмет број У-14/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Захтјев четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности чл. 3, 4 и 6 Закона о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24)
страна 215

2. Члан VI/3ц) Устава Босне и Херцеговине

2.1. Предмет број У-11/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјев Кантоналног суда у Тузли за оцјену уставности члана 3 став 1 тачка 4 и став 2, те члана 12 Закона о комуналним таксама („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/77, 35/88 и 26/89)
страна 243

2.2. Предмет број број У-14/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјеви Кантоналног суда у Тузли (судије Амира Феризбеговић, Алма Мујчиновић, Предраг Крсмановић и Фарук Латифовић) за оцјену уставности члана 32 став 5, члана

34 став 3, члана 35 став 1 тачка а) и члана 36 став 1 тач а) и ц) Закона о комуналном господарству Посавског кантона („Народне новине Посавског кантона“ број 3/17), члана 10 тач. 2 и 3, члана 11 став 1 и члана 14 Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Оџак“ број 3/15), чл. 3, 4, 6, 9, 12, 14, 17. и 20. Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Орашје“ бр. 9/13 и 10/14), члана 3 тачка 2, члана 4 став 1, члана 9, члана 12 тачка 3, члана 14, члана 17 тач. 1 и 7 и члана 20 Одлуке о комуналној накнади Општине Домаљевац-Шамац („Службено гласило Општине Домаљевац-Шамац“ број 2/14)

страна 263

2.3. Предмет број У-20/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјеви Кантоналног суда у Тузли (судија Предраг Крсмановић) за оцјену уставности члана 102 став (2) Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23) и чл. 7, 14 и 20 Закона о оснивању Института за медицинско вјештачење здравственог стања („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 70/07, 26/14, 40/18 и 25/22)

страна 293

2.4. Предмет број У-1/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Суда Босне и Херцеговине (судија Драгица Милетић) за оцјену уставности члана 12 Закона о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20)

страна 323

2.5. Предмет број У-5/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Кантоналног суда у Сарајеву (судија Ади Исаковић) за оцјену уставности члана 147 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УСФБиХ) и члана 2 став 3 Правилника о накнади погребних трошкова у случају смрти корисника пензије („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 47/18 и 48/22)

страна 335

2.6. Предмет број У-11/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Захтјев Општинског суда у Сарајеву (судија Ердин Шабић) за оцјену уставности Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 25/04, 93/05, 48/07, 15/08, 63/23 и 9/24) и Пословника Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17, 88/17, 41/18, 64/18, 12/21, 26/21, 35/21, 68/21, 1/22, 26/23, 83/23, 9/24 и 27/24)

страна 351

3. Члан VI/3б) Устава Босне и Херцеговине

3.1. Предмет број АП-2766/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Апелација Е. Н., коју заступа Заједничка адвокатска канцеларија „Шилић“ из Мостара, поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 263788 23 Мож од 27. марта 2023. године и Рјешења Општинског суда у Мостару број 58 0 П 263788 22 Мо од 15. фебруара 2023. године
страна 365

3.2. Предмет број АП-12/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Апелација Данице Тубин-Радуловић, коју заступа Заједничка адвокатска канцеларија Миодраг Деретић и Драшко Зец из Приједора, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 77 0 П 069748 20 Рев од 8. октобра 2021. године
страна 385

3.3. Предмет број АП-384/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Апелација Е. Х., којег заступа Шериф Надаревић, адвокат из Цазина, поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Бихаћу број 17 0 Мал 083993 20 Гж 2 од 4. децембра 2020. године и Пресуде Општинског суда у Бихаћу број 17 0 Мал 083993 17 Мал 2 од 9. јула 2020. године
страна 397

3.4. Предмет број АП-1539/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Апелација А. С., којег заступа Ален Накић, адвокат из Сарајева, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 3 К 043978 23 Кв 3 од 30. јануара 2023. године и Рјешења Суда БиХ број С1 3 К 043978 23 Кпп 10 од 18. јануара 2023. године
страна 413

3.5. Предмет број АП-2756/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Апелација Дражена Шиниковића, којег заступа Татјана Савић, адвокат из Бијељине, поднесена против рјешења Суда Босне и Херцеговине бр. С1 2 К 044836 23 Кж од 5. априла 2023. године и С1 2 К 044836 23 К од 21. марта 2023. године
страна 429

3.6. Предмет број АП-3561/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Апелација Срђана Ступара, којег заступају Нина Кисић и Горан Драговић, адвокати из Сарајева, поднесена против рјешења Врховног суда Републике Српске бр. 14 0 К 005906 23 Кж 2 од 27. јула 2023. године и 14 0 К 005906 23 Кв 3 од 10. јула 2023. године
страна 443

3.7. Предмет број АП-1795/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Апелација Емеле Капиција, коју заступа Емир Ковачевић, адвокат из Сарајева, поднесена против пресудā Суда Босне и Херцеговине бр. С1 3 П 035228 21 Гж од 19. априла 2021. године и С1 3 П 035228 20 П од 23. фебруара 2021. године
страна 453

3.8. Предмет број АП-2679/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Апелација С. Ш., којег заступа Жељко Шурлан, адвокат из Бање Луке, поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број 11 0 К 026524 23 Кж 15 од 1. јуна 2023. године и Рјешења Окружног суда у Бањој Луци – Посебно одјељење за сузбијање корупције, организираног и најтежих облика привредног криминала број 11 0К 026524 23 Кв 22-п од 25. маја 2023. године
страна 491
3.9. Предмет број АП-2758/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Апелација С. М., коју заступа Џенана Хаџиомеровић, адвокат из Сарајева, поднесена против Пресуде Суда Босне и Херцеговине број С1 3 П 031618 20 Рев од 18. маја 2021. године
страна 503
3.10. Предмет број АП-171/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација Слободана Милетића, којег заступа Радмила Плавшић, адвокат из Бање Луке, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 П 170601 20 Рев од 29. октобра 2020. године, Пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 170601 18 Гж од 30. децембра 2019. године и Пресуде Основног суда у Бањој Луци број 71 0 П 170601 13 П од 28. септембра 2018. године
страна 523
3.11. Предмет број АП-509/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација Сањина Сефића, којег заступа Керим Челик, адвокат из Сарајева, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 09 0 К 027292 20 Кж 25 од 20. октобра 2020. године и Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 К 027292 19 К2 од 19. марта 2020. године
страна 535
3.12. Предмет број АП-1117/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација З. Ј. поднесена против Пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву број 14 0 У 005151 21 У од 31. јануара 2022. године, Рјешења Фонда за пензијско и инвалидско осигурање РС број 96/7000-1.3-1811.16-1434/21 од 27. септембра 2021. године и Рјешења Фонда ПИО – Филијала Источно Сарајево број 96-1.1-1811.0-4067/21 од 9. септембра 2021. године
страна 559
3.13. Предмет број АП-2540/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација Српске демократске странке, коју заступа Адвокатско друштво „Адемовић, Ножица и партнери“ д.о.о. Сарајево, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 3 Иж 048216 24 Иж од 7. јуна 2024. године
страна 573
3.14. Предмет број АП-5007/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Апелација Горана Драгићевића, којег заступа Клаудиа Кљајић, адвокат из Бањалуке,

поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 13 0 У 006537 22 Увп од 1. новембра 2023. године
Апелација Предрага Ђуричића, којег заступа Клаудиа Кљајић, адвокат из Бањалуке, и Горана Драгићевића поднесена против Пресуде Врховног суда број 11 0 У 029801 22 Увп од 20. марта 2024. године

страна 595

3.15. Предмет број АП-667/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Апелације Ф. Х. и других поднесене против пресуда Суда Босне и Херцеговине бр. С1 2 К 039029 23 Кж 3 од 2. новембра 2023. године и С1 2 К 039029 21 К од 5. априла 2023. године

страна 611

3.16. Предмет број АП-2428/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Апелација Дениса Прћића, којег заступа Зикрета Ибрахимовић, адвокат из Сарајева, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 2К 040385 23 Кв 20 од 25. априла 2023. године и Рјешења Суда БиХ број С1 2К 040385 23 Кв 19 од 31. марта 2023. године

страна 701

3.17. Предмет број АП-2229/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ *од 19. децембра 2024. године*
Апелације Е. Н. и других поднесене против Одлука Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине бр. 06-08-1-797-2/2023, 06-08- 1-770-2/2023, 06-08-1-796-2/2023 и 06-08-1-794-2/2023 од 2. марта 2023. године, Рјешења Окружног суда у Бањалуци број 71 0 Рс 360346 23 Рсж од 8. новембра 2023. године, Рјешења Врховног суда Федерације БиХ број 65 0 Пс 652179 22 Рев од 23. маја 2023. године, Рјешења Врховног суда Републике Српске број 94 0 П 033021 22 Рев од 13. јула 2023. године, Рјешења Окружног суда у Источном Сарајеву број 89 1 П 034349 23 Гж 2 од 20. јула 2023. године и Пресуде Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 219635 21 Гж од 4. октобра 2023. године

страна 715

Регистар одлука по критеријумима допустивости

1. Члан 18 став 3 тачка к) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине
АПЕЛАНТ ЈЕ ПРОПУСТИО ДА У ОСТАВЉЕНОМ РОКУ ДОПУНИ/ ПРЕЦИЗИРА АПЕЛАЦИЈУ

1.1. Предмет број АП-2428/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Апелација Дениса Прћића, којег заступа Зикрета Ибрахимовић, адвокат из Сарајева, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 2К 040385 23 Кв 20 од 25. априла 2023. године и Рјешења Суда БиХ број С1 2К 040385 23 Кв 19 од 31. марта 2023. године

страна 701

2. Члан 18 став 3 тачка м) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине
АПЕЛАНТ НИЈЕ ИСЦРПИО ПРАВНЕ ЛИЈЕКОВЕ МОГУЋЕ ПО ЗАКОНУ

2.1. Предмет број АП-2428/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Апелација Дениса Прћића, којег заступа Зикрета Ибрахимовић, адвокат из Сарајева, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 2К 040385 23 Кв 20 од 25. априла 2023. године и Рјешења Суда БиХ број С1 2К 040385 23 Кв 19 од 31. марта 2023. године

страна 701

2.2. Предмет број АП-2229/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ *од 19. децембра 2024. године*
Апелације Е. Н. и других поднесене против Одлука Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине бр. 06-08-1-797-2/2023, 06-08- 1-770-2/2023, 06-08-1-796-2/2023 и 06-08-1-794-2/2023 од 2. марта 2023. године, Рјешења Окружног суда у Бањалуци број 71 0 Рс 360346 23 Рсж од 8. новембра 2023. године, Рјешења Врховног суда Федерације БиХ број 65 0 Пс 652179 22 Рев од 23. маја 2023. године, Рјешења Врховног суда Републике Српске број 94 0 П 033021 22 Рев од 13. јула 2023. године, Рјешења Окружног суда у Источном Сарајеву број 89 1 П 034349 23 Гж 2 од 20. јула 2023. године и Пресуде Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 219635 21 Гж од 4. октобра 2023. године

страна 715

3. Члан 19 став 1 тачка а) Правила Уставног суда Босне и Херцеговине
УСТАВНИ СУД НИЈЕ НАДЛЕЖАН ЗА ОДЛУЧИВАЊЕ

3.1. Предмет број У-31/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ *од 21. марта 2024. године*
Захтјев једанаест чланова Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности члана 30 став (5), члана 52 став (3), члана 54 став (2) и члана 129 став (2) Пословника Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 79/14, 81/15, 97/15 и 53/22)

страна 75

3.2. Предмет број У-14/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјеви Кантоналног суда у Тузли (судије Амира Феризбеговић, Алма Мујчиновић, Предраг Крсмановић и Фарук Латифовић) за оцјену уставности члана 32 став 5, члана 34 став 3, члана 35 став 1 тачка а) и члана 36 став 1 тач а) и ц) Закона о комуналном господарству Посавског кантона („Народне новине Посавског кантона“ број 3/17), члана 10 тач. 2 и 3, члана 11 став 1 и члана 14 Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Оџак“ број 3/15), чл. 3, 4, 6, 9, 12, 14, 17. и 20. Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Орашје“ бр. 9/13 и 10/14), члана 3 тачка 2, члана 4 став 1, члана 9, члана 12 тачка 3, члана 14, члана 17 тач. 1 и 7 и члана 20 Одлуке о комуналној накнади Општине Домаљевац-Шамац („Службено гласило Општине Домаљевац-Шамац“ број 2/14)

страна 263

Регистар одлука по каталогу права

1. Члан II/3д) Устава Босне и Херцеговине
члан 5 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА ЛИЧНУ СЛОБОДУ И БЕЗБЈЕДНОСТ

1.1. Предмет број АП-2756/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Апелација Дражена Шиниковића, којег заступа Татјана Савић, адвокат из Бијељине, поднесена против рјешења Суда Босне и Херцеговине бр. С1 2 К 044836 23 Кж од 5. априла 2023. године и С1 2 К 044836 23 К од 21. марта 2023. године

страна 429

1.2. Предмет број АП-3561/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Апелација Срђана Ступара, којег заступају Нина Кисић и Горан Драговић, адвокати из Сарајева, поднесена против рјешења Врховног суда Републике Српске бр. 14 0 К 005906 23 Кж 2 од 27. јула 2023. године и 14 0 К 005906 23 Кв 3 од 10. јула 2023. године

страна 443

1.3. Предмет број АП-2679/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Апелација С. Ш., којег заступа Жељко Шурлан, адвокат из Бање Луке, поднесена против Рјешења Врховног суда Републике Српске број 11 0 К 026524 23 Кж 15 од 1. јуна 2023. године и Рјешења Окружног суда у Бањој Луци – Посебно одјељење за сузбијање корупције, организираног и најтежих облика привредног криминала број 11 0К 026524 23 Кв 22-п од 25. маја 2023. године

страна 491

2. Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине
члан 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА ПРАВИЧНО СУЂЕЊЕ

2.1. Предмет број У-20/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјеви Кантоналног суда у Тузли (судија Предраг Крсмановић) за оцјену уставности члана 102 став (2) Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23) и чл. 7, 14 и 20 Закона о оснивању Института за медицинско вјештачење здравственог стања („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 70/07, 26/14, 40/18 и 25/22)

страна 293

2.2. Предмет број АП-2766/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Апелација Е. Н., коју заступа Заједничка адвокатска канцеларија „Шилић“ из Мостара, поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 263788 23 Мож од 27. марта 2023. године и Рјешења Општинског суда у Мостару број 58 0 П 263788 22 Мо од 15. фебруара 2023. године

страна 365

2.3. Предмет број АП-12/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Апелација Данице Тубин-Радуловић, коју заступа Заједничка адвокатска канцеларија Миодраг Деретић и Драшко Зец из Приједора, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 77 0 П 069748 20 Рев од 8. октобра 2021. године
страна 385
2.4. Предмет број АП-2756/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Апелација Дражена Шиниковића, којег заступа Татјана Савић, адвокат из Бијељине, поднесена против рјешења Суда Босне и Херцеговине бр. С1 2 К 044836 23 Кж од 5. априла 2023. године и С1 2 К 044836 23 К од 21. марта 2023. године
страна 429
2.5. Предмет број АП-1795/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Апелација Емеле Капиџија, коју заступа Емир Ковачевић, адвокат из Сарајева, поднесена против пресудā Суда Босне и Херцеговине бр. С1 3 П 035228 21 Гж од 19. априла 2021. године и С1 3 П 035228 20 П од 23. фебруара 2021. године
страна 453
2.6. Предмет број АП-171/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација Слободана Милетића, којег заступа Радмила Плавшић, адвокат из Бање Луке, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 П 170601 20 Рев од 29. октобра 2020. године, Пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 170601 18 Гж од 30. децембра 2019. године и Пресуде Основног суда у Бањој Луци број 71 0 П 170601 13 П од 28. септембра 2018. године
страна 523
2.7. Предмет број АП-509/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација Сањина Сефића, којег заступа Керим Челик, адвокат из Сарајева, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 09 0 К 027292 20 Кж 25 од 20. октобра 2020. године и Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 К 027292 19 К2 од 19. марта 2020. године
страна 535
2.8. Предмет број АП-5007/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Апелација Горана Драгићевића, којег заступа Клаудиа Кљајић, адвокат из Бањалуке, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 13 0 У 006537 22 Увп од 1. новембра 2023. године
Апелација Предрага Ђуричића, којег заступа Клаудиа Кљајић, адвокат из Бањалуке, и Горана Драгићевића поднесена против Пресуде Врховног суда број 11 0 У 029801 22 Увп од 20. марта 2024. године
страна 595
2.9. Предмет број АП-667/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Апелације Ф. Х. и других поднесене против пресуда Суда Босне и Херцеговине бр. С1 2 К 039029 23 Кж 3 од 2. новембра 2023. године и С1 2 К 039029 21 К од 5. априла 2023. године
страна 611

3. Члан II/3ф) Устава Босне и Херцеговине
члан 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА ПРИВАТНИ И ПОРОДИЧНИ ЖИВОТ, ДОМ И ПРЕПИСКУ

3.1. Предмет број АП-2766/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Апелација Е. Н., коју заступа Заједничка адвокатска канцеларија „Шилић“ из Мостара, поднесена против Рјешења Кантоналног суда у Мостару број 58 0 П 263788 23 Мож од 27. марта 2023. године и Рјешења Општинског суда у Мостару број 58 0 П 263788 22 Мо од 15. фебруара 2023. године

страна 365

3.2. Предмет број АП-1795/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Апелација Емеле Капиџија, коју заступа Емир Ковачевић, адвокат из Сарајева, поднесена против пресудā Суда Босне и Херцеговине бр. С1 3 П 035228 21 Гж од 19. априла 2021. године и С1 3 П 035228 20 П од 23. фебруара 2021. године

страна 453

4. Члан II/3г) Устава Босне и Херцеговине
члан 9 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
СЛОБОДА МИСЛИ, САВЈЕСТИ И ВЈЕРОИСПОВИЈЕСТИ

4.1. Предмет број У-21/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјев Бакира Изетбеговића, у вријеме подношења захтјева првог замјеника предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине, за оцјену уставности члана 5. став (3) Правилника о униформама Оружаних снага Босне и Херцеговине број 11-02-3-1864-13/16 од 24. априла 2017. године („Службени гласник Босне и Херцеговине“ број 44/17)

страна 11

4.2. Предмет број АП-1795/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Апелација Емеле Капиџија, коју заступа Емир Ковачевић, адвокат из Сарајева, поднесена против пресудā Суда Босне и Херцеговине бр. С1 3 П 035228 21 Гж од 19. априла 2021. године и С1 3 П 035228 20 П од 23. фебруара 2021. године

страна 453

5. Члан II/3х) Устава Босне и Херцеговине
члан 10 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА

5.1. Предмет број У-21/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјеви Дениса Звиздића, у вријеме подношења захтјева другог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и четрнаест посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности чл. 208а, 208б, 208в, 208г, 208д, 208ђ. и 280а Кривичног законика Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ бр. 64/17, 104/18, 15/21, 89/21, www.ohr.int – Одлука високог представника број 12/23 и 73/23)

страна 33

5.2. Предмет број АП-384/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Апелација Е. Х., којег заступа Шериф Надаревић, адвокат из Цазина, поднесена против Пресуде Кантоналног суда у Бихаћу број 17 0 Мал 083993 20 Гж 2 од 4. децембра 2020. године и Пресуде Општинског суда у Бихаћу број 17 0 Мал 083993 17 Мал 2 од 9. јула 2020. године

страна 397

6. Члан II/3и) Устава Босне и Херцеговине
члан 11 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
СЛОБОДА МИРНОГ ОКУПЉАЊА И СЛОБОДА УДРУЖИВАЊА

6.1. Предмет број АП-2540/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација Српске демократске странке, коју заступа Адвокатско друштво „Адемовић, Ножица и партнери“ д.о.о. Сарајево, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 3 Иж 048216 24 Иж од 7. јуна 2024. године

страна 573

7. Члан II/3к) Устава Босне и Херцеговине
члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА ИМОВИНУ

7.1. Предмет број У-11/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјев Кантоналног суда у Тузли за оцјену уставности члана 3 став 1 тачка 4 и став 2, те члана 12 Закона о комуналним таксама („Службени лист СРБиХ“ бр. 21/77, 35/88 и 26/89)

страна 243

7.2. Предмет број У-20/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјеви Кантоналног суда у Тузли (судија Предраг Крсмановић) за оцјену уставности члана 102 став (2) Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23) и чл. 7, 14 и 20 Закона о оснивању Института за медицинско вјештачење здравственог стања („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ бр. 70/07, 26/14, 40/18 и 25/22)

страна 293

7.3. Предмет број У-14/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјеви Кантоналног суда у Тузли (судије Амира Феризбеговић, Алма Мујчиновић, Предраг Крсмановић и Фарук Латифовић) за оцјену уставности члана 32 став 5, члана 34 став 3, члана 35 став 1 тачка а) и члана 36 став 1 тач а) и ц) Закона о комуналном господарству Посавског кантона („Народне новине Посавског кантона“ број 3/17), члана 10 тач. 2 и 3, члана 11 став 1 и члана 14 Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Оџак“ број 3/15), чл. 3, 4, 6, 9, 12, 14, 17. и 20. Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Орашје“ бр. 9/13 и 10/14), члана 3

тачка 2, члана 4 став 1, члана 9, члана 12 тачка 3, члана 14, члана 17 тач. 1 и 7 и члана 20 Одлуке о комуналној накнади Општине Домаљевац-Шамац („Службено гласило Општине Домаљевац-Шамац“ број 2/14)

страна 263

7.4. Предмет број АП-12/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Апелација Данице Тубин-Радуловић, коју заступа Заједничка адвокатска канцеларија Миодраг Деретић и Драшко Зец из Приједора, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 77 0 П 069748 20 Рев од 8. октобра 2021. године

страна 385

7.5. Предмет број АП-171/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација Слободана Милетића, којег заступа Радмила Плавшић, адвокат из Бање Луке, поднесена против Пресуде Врховног суда Републике Српске број 71 0 П 170601 20 Рев од 29. октобра 2020. године, Пресуде Окружног суда у Бањој Луци број 71 0 П 170601 18 Гж од 30. децембра 2019. године и Пресуде Основног суда у Бањој Луци број 71 0 П 170601 13 П од 28. септембра 2018. године

страна 523

7.6. Предмет број АП-1117/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација З. Ј. поднесена против Пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву број 14 0 У 005151 21 У од 31. јануара 2022. године, Рјешења Фонда за пензијско и инвалидско осигурање РС број 96/7000-1.3-1811.16-1434/21 од 27. септембра 2021. године и Рјешења Фонда ПИО – Филијала Источно Сарајево број 96-1.1-1811.0-4067/21 од 9. септембра 2021. године

страна 559

8. Члан II/3м) Устава Босне и Херцеговине
члан 2 Протокола број 4 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода
СЛОБОДА КРЕТАЊА И ПРЕБИВАЛИШТА

8.1. Предмет број АП-1539/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Апелација А. С., којег заступа Ален Накић, адвокат из Сарајева, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 3 К 043978 23 Кв 3 од 30. јануара 2023. године и Рјешења Суда БиХ број С1 3 К 043978 23 Кпп 10 од 18. јануара 2023. године

страна 413

8.2. Предмет број АП-2428/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Апелација Дениса Прћића, којег заступа Зикрета Ибрахимовић, адвокат из Сарајева, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 2К 040385 23 Кв 20 од 25. априла 2023. године и Рјешења Суда БиХ број С1 2К 040385 23 Кв 19 од 31. марта 2023. године

страна 701

9. Члан II/4 Устава Босне и Херцеговине
члан 14 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ЗАБРАНА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

9.1. Предмет број У-14/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 18. јануара 2024. године*
Захтјеви Кантоналног суда у Тузли (судије Амира Феризбеговић, Алма Мујчиновић, Предраг Крсмановић и Фарук Латифовић) за оцјену уставности члана 32 став 5, члана 34 став 3, члана 35 став 1 тачка а) и члана 36 став 1 тач а) и ц) Закона о комуналном господарству Посавског кантона („Народне новине Посавског кантона“ број 3/17), члана 10 тач. 2 и 3, члана 11 став 1 и члана 14 Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Оџак“ број 3/15), чл. 3, 4, 6, 9, 12, 14, 17. и 20. Одлуке о комуналној накнади („Службени гласник Општине Орашје“ бр. 9/13 и 10/14), члана 3 тачка 2, члана 4 став 1, члана 9, члана 12 тачка 3, члана 14, члана 17 тач. 1 и 7 и члана 20 Одлуке о комуналној накнади Општине Домаљевац-Шамац („Службено гласило Општине Домаљевац-Шамац“ број 2/14)

страна 263

9.2. Предмет број У-1/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Суда Босне и Херцеговине (судија Драгица Милетић) за оцјену уставности члана 12 Закона о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20)

страна 323

9.3. Предмет број У-5/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Кантоналног суда у Сарајеву (судија Ади Исаковић) за оцјену уставности члана 147 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УСФБиХ) и члана 2 став 3 Правилника о накнади погребних трошкова у случају смрти корисника пензије („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 47/18 и 48/22)

страна 335

9.4. Предмет број АП-1795/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Апелација Емеле Капиџија, коју заступа Емир Ковачевић, адвокат из Сарајева, поднесена против пресудā Суда Босне и Херцеговине бр. С1 3 П 035228 21 Гж од 19. априла 2021. године и С1 3 П 035228 20 П од 23. фебруара 2021. године

страна 453

9.5. Предмет број АП-1117/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација З. Ј. поднесена против Пресуде Окружног суда у Источном Сарајеву број 14 0 У 005151 21 У од 31. јануара 2022. године, Рјешења Фонда за пензијско и инвалидско осигурање РС број 96/7000-1.3-1811.16-1434/21 од 27. септембра 2021. године и Рјешења Фонда ПИО – Филијала Источно Сарајево број 96-1.1-1811.0-4067/21 од 9. септембра 2021. године

страна 559

10. Члан 13 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА ДЈЕЛОТВОРНИ ПРАВНИ ЛИЈЕК

10.1. Предмет број АП-1539/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Апелација А. С., којег заступа Ален Накић, адвокат из Сарајева, поднесена против Рјешења Суда Босне и Херцеговине број С1 3 К 043978 23 Кв 3 од 30. јануара 2023. године и Рјешења Суда БиХ број С1 3 К 043978 23 Кпп 10 од 18. јануара 2023. године

страна 413

10.2. Предмет број АП-509/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација Сањина Сефића, којег заступа Керим Челик, адвокат из Сарајева, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 09 0 К 027292 20 Кж 25 од 20. октобра 2020. године и Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 К 027292 19 К2 од 19. марта 2020. године

страна 535

11. Члан 2 Протокола број 7 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода
ПРАВО НА ЖАЛБУ У КРИВИЧНИМ СТВАРИМА

11.1. Предмет број АП-509/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Апелација Сањина Сефића, којег заступа Керим Челик, адвокат из Сарајева, поднесена против Пресуде Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број 09 0 К 027292 20 Кж 25 од 20. октобра 2020. године и Пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број 09 0 К 027292 19 К2 од 19. марта 2020. године

страна 535

12. Члан 1 Протокола број 12 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода
ОПШТА ЗАБРАНА ДИСКРИМИНАЦИЈЕ

12.1. Предмет број У-1/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Суда Босне и Херцеговине (судија Драгица Милетић) за оцјену уставности члана 12 Закона о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20)

страна 323

12.2. Предмет број У-5/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Кантоналног суда у Сарајеву (судија Ади Исаковић) за оцјену уставности члана 147 став 1 Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 13/18, 93/19 – одлука УСФБиХ, 94/20 – рјешење УСФБиХ, 90/21, 19/22 и 42/23 – одлука УСФБиХ) и члана 2 став 3 Правилника о накнади погребних трошкова у случају смрти корисника пензије („Службене новине Федерације БиХ“ бр. 47/18 и 48/22)

страна 335

12.3. Предмет број АП-2758/21
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Апелација С. М., коју заступа Џенана Хаџиомеровић, адвокат из Сарајева, поднесена против Пресуде Суда Босне и Херцеговине број С1 3 П 031618 20 Рев од 18. маја 2021. године
страна 503

Регистар одлука по осталим члановима Устава Босне и Херцеговине

1. Члан I/1 Устава Босне и Херцеговине

1.1. Предмет број У-28/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Захтјев седам делегата Вијећа народа Републике Српске за оцјену компатибилности члана 2 ст. 2 и 3 и чл. 5, 12 и 18 Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама („Службени гласник Републике Српске“ број 8/20) са чл. I/1, III/3.б) и IV/4.е) Устава Босне и Херцеговине

страна 55

1.2. Предмет број У-5/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Дениса Бећировића, члана Предсједништва Босне и Херцеговине, за оцјену уставности Закона о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти („Службени гласник Републике Српске“ број 16/23)

страна 99

1.3. Предмет број У-3/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Захтјев Кемала Адемовића, у вријеме подношења захтјева предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Одлуке о промјени намјене шумског земљишта и привременом кориштењу шумског земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 89/23 и 100/23)

страна 145

1.4. Предмет број У-6/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Захтјев 13 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Одлуке о начину и увјетима продаје некретнина у својини Републике Српске које се налазе у оквиру посебног подручја Јахорина јавним надметањем – лицитацијом („Службени гласник РС“ број 114/23)

страна 169

2. Члан I/2 Устава Босне и Херцеговине

2.1. Предмет број У-2/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Кемала Адемовића, предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Закона о производњи наоружања и војне опреме у Републици Српској („Службени гласник РС“ број 1/24)

страна 113

2.2. Предмет број У-3/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Захтјев Кемала Адемовића, у вријеме подношења захтјева предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Одлуке о промјени намјене шумског земљишта и привременом кориштењу шумског

земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 89/23 и 100/23)

страна 145

2.3. Предмет број У-6/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Захтјев 13 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Одлуке о начину и увјетима продаје некретнина у својини Републике Српске које се налазе у оквиру посебног подручја Јахорина јавним надметањем – лицитацијом („Службени гласник РС“ број 114/23)

страна 169

2.4. Предмет број У-12/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Захтјеви Дениса Звиздића, првог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Изборног закона Републике Српске („Службени гласник РС“ број 61/24)

страна 185

2.5. Предмет број У-14/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Захтјев четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности чл. 3, 4 и 6 Закона о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24)

страна 215

2.6. Предмет број У-1/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Суда Босне и Херцеговине (судија Драгица Милетић) за оцјену уставности члана 12 Закона о платама и другим накнадама у судским и тужилачким институцијама на нивоу Босне и Херцеговине („Службени гласник БиХ“ бр. 90/05, 32/07, 17/13, 5/14, 40/14, 48/15 и 77/20)

страна 323

2.7. Предмет број У-11/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Захтјев Општинског суда у Сарајеву (судија Ердин Шабић) за оцјену уставности Закона о Високом судском и тужилачком савјету Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 25/04, 93/05, 48/07, 15/08, 63/23 и 9/24) и Пословника Високог судског и тужилачког савјета Босне и Херцеговине („Службени гласник Босне и Херцеговине“ бр. 55/13, 96/13, 46/14, 61/14, 78/14, 27/15, 46/15, 93/16, 48/17, 88/17, 41/18, 64/18, 12/21, 26/21, 35/21, 68/21, 1/22, 26/23, 83/23, 9/24 и 27/24)

страна 351

3. Члан III/1б) Устава Босне и Херцеговине

3.1. Предмет број У-2/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Кемала Адемовића, предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Закона о производњи наоружања и војне опреме у Републици Српској („Службени гласник РС“ број 1/24)

страна 113

4. Члан III/3б) Устава Босне и Херцеговине

4.1. Предмет број У-28/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Захтјев седам делегата Вијећа народа Републике Српске за оцјену компатибилности члана 2 ст. 2 и 3 и чл. 5, 12 и 18 Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама („Службени гласник Републике Српске“ број 8/20) са чл. I/1, III/3.б) и IV/4.е) Устава Босне и Херцеговине
страна 55

4.2. Предмет број У-5/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Дениса Бећировића, члана Предсједништва Босне и Херцеговине, за оцјену уставности Закона о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти („Службени гласник Републике Српске“ број 16/23)
страна 99

4.3. Предмет број У-2/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Кемала Адемовића, предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Закона о производњи наоружања и војне опреме у Републици Српској („Службени гласник РС“ број 1/24)
страна 113

4.4. Предмет број У-12/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Захтјеви Дениса Звиздића, првог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Изборног закона Републике Српске („Службени гласник РС“ број 61/24)
страна 185

4.5. Предмет број У-14/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 14. новембра 2024. године*
Захтјев четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности чл. 3, 4 и 6 Закона о имунитету Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 39/24)
страна 215

5. Члан IV/4е) Устава Босне и Херцеговине

5.1. Предмет број У-28/22
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 21. марта 2024. године*
Захтјев седам делегата Вијећа народа Републике Српске за оцјену компатибилности члана 2 ст. 2 и 3 и чл. 5, 12 и 18 Закона о узурпацијама и добровољачким компетенцијама („Службени гласник Републике Српске“ број 8/20) са чл. I/1, III/3.б) и IV/4.е) Устава Босне и Херцеговине
страна 55

5.2. Предмет број У-5/23
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 30. маја 2024. године*
Захтјев Дениса Бећировића, члана Предсједништва Босне и Херцеговине, за оцјену уставности Закона о непокретној имовини која се користи за функционисање јавне власти („Службени гласник Републике Српске“ број 16/23)
страна 99

6. Члан IV/5 Устава Босне и Херцеговине

6.1. Предмет број У-3/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Захтјев Кемала Адемовића, у вријеме подношења захтјева предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Одлуке о промјени намјене шумског земљишта и привременом кориштењу шумског земљишта у друге намјене Владе Федерације Босне и Херцеговине („Службене новине ФБиХ“ бр. 89/23 и 100/23)

страна 145

6.2. Предмет број У-6/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 11. јула 2024. године*
Захтјев 13 посланика Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Одлуке о начину и увјетима продаје некретнина у својини Републике Српске које се налазе у оквиру посебног подручја Јахорина јавним надметањем – лицитацијом („Службени гласник РС“ број 114/23)

страна 169

6.3. Предмет број У-12/24
ОДЛУКА О ДОПУСТИВОСТИ И МЕРИТУМУ *од 19. септембра 2024. године*
Захтјеви Дениса Звиздића, првог замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине и четири делегата Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности Изборног закона Републике Српске („Службени гласник РС“ број 61/24)

страна 185

АЗБУЧНИ ИНДЕКС КЉУЧНИХ ПОЈМОВА

Садржај

Садржај

В

Ванбрачна заједница
АП-1117/22 539

Вјерска обиљежја
У-21/22 11
АП-1795/21 453

Вјештак
У-20/23 293

Д

Дијете, повјеравање
АП-2766/23 365

Дијете, најбољи интерес
АП-2766/23 365

Дискриминација
У-14/23 263
АП-2758/21 483

Дискриминација, упоредиве категорије
АП-1795/21 453

Доказ, законитост
АП-667/24 591

Државна имовина
У-28/22 55
У-5/23 99
У-3/24 145
У-6/24 169

И

Имунитет
У-14/24 215

In dubio pro reo
АП-667/24 591

Интернет
АП-384/21 397

Истрага
АП-2428/23 681

Избори
АП-2540/24 553

Изборни закон
У-12/24 185

Ј

Једнакост страна у поступку
АП-509/21 515

К

Клевета
У-21/23 33
АП-384/21 397

Комунална такса
У-11/23 243
У-14/23 263

Конвенција о правима дјетета
АП-2766/23 365

Л

Легитиман циљ
АП-1795/21 453

М

Мјера обезбјеђења
АП-2766/23 365

Мјере забране
АП-1539/23 413
АП-2428/23 681

Мобинг
АП-2758/21 483

Н

Накнада, погребни трошкови
У-5/24 335

Надокнада штете
АП-171/21 503

Насљедство
АП-12/22 385

Надлежни суд
АП-2756/23 429
АП-667/24 591

Непристрасан суд
АП-509/21 515

О

Образложена пресуда
АП-2766/23 365

АП-1795/21 453
АП-171/21 503
АП-509/21 515
АП-5007/23 575
АП-667/24 591

П

Пензија
АП-1117/22 539
АП-5007/23 575

Породични живот
АП-2766/23 365

Право, на одбрану
АП-509/21 515

Право, оптуженог
АП-509/21 515
АП-667/24 591

Претпоставка невиности
АП-2756/23 429
АП-509/21 515
АП-667/24 591

Примјена права и утврђивање чињеница (произвољност)
АП-12/22 385
АП-509/21 515
АП-5007/23 575

Притвор, разлози
АП-2756/23 429

Притвор, брзина преиспитивања
АП-3561/23 443

Притвор, трајање
АП-2679/23 471

Притвор, законитост
АП-3561/23 443
АП-1795/21 453

Приватни живот
АП-2679/23 471

Пропорционалност
У-21/23 33
У-11/23 243
У-14/23 263
У-5/24 335
АП-2766/23 365
АП-384/21 397
АП-1795/21 453
АП-2428/23 681

Р

Радни однос
АП-2758/21 483

Радни однос, права
У-1/24 323